

Ita et hic Smaragdus paucissimis hactenus notus fuit, ut nec de nomine constiterit quidquam. Et ecce ἀπὸ μαχαροῦς quod dicitur, incidi in duo Smaragdina volumina antiquis characteribus affabre in membrana descripta, quibus adjunctus, maxime vero ἀπογραφοῖς, et ut sic dicam originalibus catholicorum Patrum sane non mediocri cura, labore et diligentia, hunc præsentem auctorem, ut restitueretur, et ceu gemma diu abscondita e tenebris erueretur curavi. Græca et Hebræa, quæ aliquoties citat vir eruditus (unde conjecturam nobis præbet linguarum cognitione minime caruisse) sic erant mutila et depravata, ut vix cineres et umbras litterarum videre quis potuerit, utut lynceus. Ad hæc carmina quæ ex Christianis poetis, Sedulio, Prudentio et aliis citat, quibus orationem suam interdum ceu stellulis lucere, et sententiarum gemmulis nitere facit, hæc, dedi operam ut inoffensus legi possint et planius. Hanc ergo qualemcunque operam meam huic Smaragdo restituendo, exspoliendoque collocatam, optime lector, boni consu-

le. Certe hic auctor qualis qualis judicetur ea dexteritate istum commentarium ex probatissimis Ecclesiarum Patribus, Origene, Augustino, Chrysostomo et aliis concinnavit, ut qui cum sitiente veri animo legerit, omnino id experturus sit, quod tribuunt gemmis, quod non oblectent modo, sed certis etiam remediis juvent, non solum eruditione piæque lectionis oblectatione, verum efficacia remedia, contra cunctos animorum morbos, non ipsi percipient tantum, sed et aliis subministrare valebunt, et ad id instruentur, ut Ecclesie Christi nunc nunc, proh dolor! dissipatæ, et cum doctrinæ tum vite periculis non paucis graviter afflictæ, si eam operam impendant, qua electi Christi ubique in fide pura Christi, in agnitione veritatis, quæ est ad pietatem, in spem vitæ æternæ, in dies magis ac magis jungamur, proficiamus et grandescamus, ut per multos gloria Dei, publica utilitas et publica honestas promoveatur, quod faxit Christus. Amen.

VITA SMARAGDI

AUCTORE TRITHEMIO ABBATE SPANHEMENSIS.

Smaragdus abbas monasterii sancti Michaelis in Saxonia, ordinis divi Patris Benedicti, vir in divinis Scripturis valde eruditus, et sæcularium litterarum non ignarus, ingenio acutus, sermone compositus, vita et conversatione devotus, et regularis disciplinæ moderator celeberrimus, in exponendis Scripturis sanctis, nomen suum longe lateque innotuit, et magnam eruditionis famam obtinuit. Scripsit enim multa præclara volumina, de quibus exstant subiecta. In regulam sanctissimi Patris nostri Benedicti

lib. unum. In psalterium totum lib. unum. In epistolas et Evangelia per circulum anni libros undecim. Sermones ad fratres et alios librum unum. Opus quoque insigne de virtutibus, quod prænotavit *Diodema monachorum*. Alia quoque multa tam in divinis quam in sæcularibus Scripturis volumina scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit temporibus Otthonum primi et secundi clarissimorum imperatorum *.

* Anachronismum certe, ut jam superius diximus. EDIT.

D. SMARAGDI

IN COLLECTIONES EPISTOLARUM ET EVANGELIORUM DE TEMPORE ET DE SANCTIS, PRÆFATIO.

Cernens in Ecclesia plurimos divinarum Scripturarum mysticos sagaciter perquirere sensus, earumque typicos mavelle decerpere fructus, hunc ex multis unum, allegoriarum floribus plenum curavi colligere librum, et de magnorum tractatibus prolatisque sermonibus Patrum, id est Hilarii, Hieronymi, Ambrosii, Augustini, Cypriani, Cyrilli, Gregorii, Victoris, Fulgentii, Joannis Chrysostomi, Cassiodori, Eucherii, Tychonii, Isidori, Figuli, Bedæ, Primasii et de caute legendis, Pelagii et Origenis, quasi de magnis fluminibus pelagique gurgitibus in modicos rivulos, pariter derivator, pariterque exstiti brevior. Ut si quis nativa ita vivit pressus ignavia, ut in sacris litteris proprio nequeat sudore quarere multa, hæc a nobis excerpta, unaque compacta saltim ruminare non desinet modica. Quia lectionis sacræ cognitio, imbecillis baculum, nervosis arma ministrat. Hostium subdolas fortiter premit insidias, et victoribus æternas feliciter promittit coronas. Ideo

veluti ferculum variis deliciis plenum, hunc nos diligenti lectori modicum apponimus librum, ut cum hoc ambrosium palato mentis probaverit gustum, in divinarum Scripturarum se exercens latissimo campo, sagaciter plurimum Domini perquirat eloquium, et velut deificum vivificumque amplectatur animæ cibum. Cujus confortatu sedulo, et instanti prudentior, et in futuro sæculo vivat felicior. Et hoc animadvertendum, quia sicut temporibus et diebus convenientes, ita verbis vel actionibus, in hoc Comitibus libro *, apostolorum vel prophetarum cum Evangeliorum concordantes utiliter positæ sunt lectiones. Quarum concordias, opitulante divina gratia, in expositionibus evangelicæ calce, ubi opportune videro neclere, neclam. Ut quomodo sibi invicem concordii voce lectiones respondeant, temporibus, diebus, actionibusque convenient, diligenter attendens, sine mora solers lector inveniat.

* Observa hunc librum Smaragdi, Comitibus librum dici, sed qua de causa facile pronuntiari non potest. Sunt qui putent, cum ordo divi Benedicti multos illustri prosapia natos habuerit, ut Ulrichum, Conradum, etc., aut Smaragdum, comitem fuisse, aut co-

miti inscripsisse has suas Collectiones. Aut fortassis, quia ceu enchiridion est hæc farrago catholicorum doctorum, ut instar indivulsi comitis, semper adsit ad manum. Atqui præsentis urso non est opus quærere vestigia. Vide Sigbertum in Chronicis.

VERSUS SMARAGDI

ABBATIS MONASTERII S. MICHAELIS ARCHANGELI.

Quisquis amas typicos legis cognoscere sensus
 Vitalesque cupis doctorum carpere fructus,
 Istius egregii calamum perquire libelli,
 Discute paginulas solers et mente sagaci
 Quid teneat typicum sublato tegmine disce.
 Pabula fert animæ verbo condita salutis,
 Pollet et in sacris nimium typicisque figuris,
 Sensibus elucet, læto sermone nitescit
 Argenti nitidos distincto limite campos,
 Et nimium gravidos divino munere cunctos
 Ordine multidico consperso semine vatam
 Continet in gremio digestos iste libellus.
 Aurea de quorum proprio sudore recisa
 Bure, favente Deo, Patres traxere metalla,
 A quibus eximios, niti. lo sermone repletos,

A Sum proprio nisus modulo componere libros.
 Ex quibus hunc modicum sacro charismate plenum,
 Inspirante Deo, volui conjungere librum.
 Qui mihi perspicue difflorens Dindyma legis
 Quæ tenet in sacris monstret nudata figuris,
 Abdita qui reseret, nec non qui mystica pandat.
 Profert in medium sacro cum dogmate cuncta
 Quæ latuere diu cæco sub tegmine clausa.
 Qui rutilus nocuas pellat de mente latebras,
 Vincula dirumpat, cordis eliminat umbras
 Inradietque sacro mentis spiramine fibras,
 Ut valeat vobis divino semine jacto
 Rore poli madidus, doctorum vomere cultus,
 Cordis opimus ager, centenos reddere fructus.

B

INCIPIUNT COLLECTIONES.

IN VIGILIA NATALIS DOMINI.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. I.

« Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus,
 « segregatus in Evangelium Dei, quod ante promi-
 « serat per prophetas suos, in Scripturis sanctis,
 « de Filio suo, qui factus est ei ex semine David,
 « secundum carnem. Qui prædestinatus est Filius
 « Dei, in virtute, secundum spiritum sanctificationis,
 « ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini
 « nostri, per quem accepimus gratiam et apostola-
 « tum, ad obediendum fidei in omnibus gentibus,
 « pro nomine ejus, in quibus estis et vos vocati Jesu
 « Christi Domini nostri. »

Epistola Græcum vocabulam est, diciturque ἀπό
 τοῦ ἐπιστάλλειν, quod est mittere, quia ad absentes
 mittitur. Ideo enim inventæ sunt epistolæ, ut absen-
 tes certiores facere possimus, si quid sit quod eos
 scire oporteat, etiam ἀπό τοῦ ἐπιστάλλειν, quod, ut
 dixi, significat mittere, dicuntur apostoli.

Paulus. Victor episcopus Capuæ ait: « Qui ante
 persecutor dicebatur Saulus, audita voce de cælo,
 a persecutionis intentione cessavit, et ab hoc voca-
 tus est Paulus, ἀπό τῆς παύσης, quod est a cessa-
 tione. » (Ex Origene.) Prima nobis quæstio de no-
 mine ipsius Pauli videtur exurgere, cur is qui Sau-
 lus dictus est in Actibus apostolorum, nunc Paulus
 dicatur. Invenimus in Scripturis divinis quibusdam
 commutata vocabula, ut ex Abram Abraham, ex Sara
 Sara, ex Jacob Israel, ex Simone Petrus, ali-
 quos vero binis usos esse nominibus, ut Salomonem
 eundemque Iddi, Sedechiam eundemque Joachim,
 Oziam eundemque Azariam. Nam Matthæus idem

est et Levi, et quem Matthæus Lebbeum, Marcus
 Tathenem scribit. Secundum hanc ergo consuetudi-
 nem videtur nobis et Paulus duplici usus esse voca-
 bulo, et donec quidem genti propriæ ministrabat,
 Saulus esse vocitatus, quod et magis appellationi
 patriæ vernaculum videbatur. Paulus autem appella-
 tus est, cum Græcis et gentibus leges ac præcepta
 conscribit. Nam et hoc ipsum quod Scriptura dicit:
 Saulus autem qui et Paulus (Act. xiii), evidenter non
 ei tunc primum Pauli nomen ostendit impositum, sed
 veteris appellationis id fuisse designat.

Servus Jesu Christi. (Ex Origene.) Requiritur cur
 is qui alibi scribit: Non enim accepistis spiritum
 servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum
 adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater
 (Rom. viii), ipse se hic servum profiteatur. Sed sive
 id secundum illam humilitatem dictum putemus,
 quam Dominus docuit, dicens: Discite a me, quia
 mitis sum et humilis corde (Matth. xi), sive quasi
 imitator ejus, qui semetipsum exinanivit, formam
 servi accipiens (Philip. ii), non erravimus. Omni
 enim libertate nobilior est servitus Christi. Quid est
 autem servum esse Christi, nisi servum esse verbi
 Dei, sapientiæ, justitiæ, veritatis et omnium virtu-
 tum, quæ est Christus.

Vocatus apostolus, segregatus. Nomen hoc, id est,
 vocatus, quia ad omnes pertinet, qui in Christo cre-
 dunt, generale potest videri, quia unusquisque se-
 cundum id quod in eo prævidet et eligit Deus, aut
 apostolus vocatur, aut propheta, aut magister (Ephes.
 iv). In Paulo autem non sola generalis vocatio ad
 apostolatam designatur, sed et electio, secundum

Dei præscientiam, subsecuta (Rom. xi), per hoc A quod segregatus dicitur in Evangelium Dei, sicut et alibi ipse de se dicit: *Cum autem placuit Deo, qui me segregavit de utero matris meæ, ut revelaret filium suum in me* (Gal. i). Et in Actibus apostolorum Spiritus sanctus dicit: *Segregate mihi Saulum et Barnabum in opus ad quod elegi eos* (Act. xiii). Prævidit ille, quem non latet mens, quod abundantius, quam cæteri omnes, laboraturus esset in Evangelio, quod in fame et siti, et in frigore et nuditate et in cæteris periculis prædicaturus esset Evangelium Christi, et ideo de ventre matris segregavit eum.

In Evangelium Dei. Evangelium, *Εὐαγγέλιον*, bona annuntiatio dicitur, nativitatis scilicet Christi, passionis et resurrectionis et in cælum ascensionis. In aliis locis Evangelium Christi dicitur. Marcus enim ait: *Initium Evangelii Jesu Christi*. Verum, quia Christus Verbum est, et in principio erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i), unum atque idem dicitur Evangelium Dei, et Evangelium Christi. Ipse enim Dominus dicit: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x), et Pater loquitur dicens: *Omnia mea tua sunt, et tua mea* (Joan. xvii), et ideo Evangelium Patris, Evangelium Filii est.

Quod ante promisit per Prophetas suos, in Scripturis sanctis. Quæ de Christo prædicta sunt per prophetas, hæc etiam de Evangelio prædicta esse, sentiendum est, ut illud: *Dominus dabit verbum Evangelizantibus, virtute multa* (Psal. lxxvii), et: *Quam speciosi pedes evangelizantium bona* (Isa. lvi), et alia plurima, simul et ostendit se non alium prædicare Christum, quam cujus Evangelium prophetæ promiserant esse venturum. Ipsos asserit Dei prophetas esse, ut illas Scripturas sanctas, quæ de Christo ante cecinerunt.

De filio suo. Multa Filii gratia hic notatur, cujus etiam in carne nativitas dissimilis cæteris invenitur, eo quod ex virgine natus est.

Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Factus per Spiritum. Si enim secundum carnem factus est, secundum Verbi utique substantiam factus non est.

Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. Ipsa est igitur prædestinatio sanctorum, quæ in Sancto sanctorum maxime claruit, quam negare quis non potest, recte intelligentium eloquia Veritatis. Nam et ipsum gloriæ Dominum, in quantum homo factus est, Dei Filius, prædestinatum esse dicimus. Clamat doctor gentium in capite Epistolarum suarum, de Filio Dei: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Qui prædestinatus est, Filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum*. Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, Ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus. Vocat enim Deus prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici Filii sui.

Secundum spiritum sanctificationis. (Ex Origene.) Sanctificationis vero spiritus dicitur, secundum hoc,

quod præbet omnibus sanctitatem, sicut et alibi de eo scriptum est: *Qui factus est nobis sapientia a Deo et sanctificatio* (I Cor. i).

Ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri. Non omnium resurgentium, sed ad Christum pertinentium. In ipso Christo resurrectionis forma prætenditur, ut prior omnibus viam resurrectionis, Dei Filius, filiis aperiret. De quibus ipse dixit: *Quia filii Dei sunt, cum sint filii resurrectionis* (Luc. xx).

Per quem accepimus gratiam et apostolatam. Per Christum accepisse se dicit gratiam et apostolatam, ut pote mediatorem Dei et hominum. Gratia ad laborum patientiam referenda est, ut ipse ait: *Plus omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum* (I Cor. xv); apostolatam ad prædicationis auctoritatem. Sive, gratiam, in baptismo, apostolatam, quando a Spiritu sancto directus est, accepit.

Ad obediendum fidei in omnibus gentibus, pro nomine ejus, in quibus estis et vos, vocati Jesu Christi Domini nostri. Ostendit Evangelii gratiam obedientibus prædicandam: in omnibus gentibus ostendit se apostolatam accepisse, ut jam non legi, sed fidei obedirent. Pro nomine ejus, id est, vicem nominis ejus fungimur, ut ipse ait: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (Joan. xx), et qui vos recipit, me recipit (Matth. x).

In quibus estis et vos. Hoc est, et in vobis Romanis apostolatam prædicationis accepi.

LECTIO ISAÏE PROPHETÆ, CAP. LXII.

« Hæc dicit Dominus: Propter Sion non tacebo, et propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur, ut splendor, justus ejus, et salvator ejus, et ut lampas accendatur. Et videbunt gentes justum tuum, et cuncti reges inclytum tuum. Et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit. Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitabitur, quia complacuit Domino in te. »

Propter Sion non tacebo, et propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur, ut splendor, justus ejus. (Ex Hieron.) Hic prophetæ introducitur persona dicentis: *Propter Sion non tacebo*, sed tam diu clamabo, et precibus jungam preces, donec veniat qui promissus est, et egrediatur, ut splendor, justus ejus, et cunctum orbem suo illuminet splendore.

Et salvator ejus, ut lampas accendatur. Ipse qui dicebat in Evangelio: *Ego sum lux mundi* (Joan. viii), et de quo Joannes dicebat: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem*, etc. (Joan. i).

Et videbunt gentes justum tuum, et rel. Hoc est, videbunt justitiam, qua cunctorum creator misertus est gentibus.

Et vocabitur tibi nomen novum, etc. Id est, nequam vocabitur Hierusalem et Sion, sed nomen novum accipiet, id est, Christianum.

Et eris corona gloriæ in manu Domini, etc. Erit

Ecclesia quasi corona decoris in manu Domini, et quasi diadema regni in manu Dei sui, quando eam coronaverit turba credentium, et diadema imperii, quando eam martyres gemmarum suarum varietate distinxerint, et Ecclesia, quæ prius ab idolis fuerat possessa, et a Deo fuerat deserta, habitabit gaudens cum Christo, et gaudebit Christus cum ipsa, sicut sponsus gaudet in sponsa.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. I.

Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini in somnis apparuit ei dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

Christi autem generatio sic erat. (Ex Hieron.) Quare non Jesu Christi, sed solummodo Christi, hoc est, non utrumque nomen, sed alterum posuit: hoc, ut a majoribus traditur, futuræ reservavit historiæ, qua mox angelo dicente subinfertur: *Et vocabis nomen Jesum* (Matth. 1), et rel. Quod ergo, qualiter vocatum sit, mox scribendum evangelista prævidit, anticipando præripere non debuit. Generatio autem, aut ipso Christus dicitur in carne generatus, ut idem sit Christi generatio, ac si diceretur: Generatio quæ est Christus, aut, sicut a quibusdam legitur, ut sit iste ordo verborum: Sic autem erat Christi generatio, hoc est, sic ad Christum pertinet hæc genealogia. Sequitur.

Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph. (Ex Hieron.) Quæritur quare non de simplici virgine, sed de desponsata Dominus natus sit? Primo ut per generationem Joseph, origo Mariæ monstraretur, quia consuetudo divinarum Scripturarum est, non per feminas, sed per viros genealogiam texere. Secundo, ne lapidaretur a Judæis ut adultera. Tertio, ut in Ægypto fugiens, haberet maritale solatium. Quartam causam addidit Ignatius, ut partus celaretur diabolo, dum eum putat non de virgine, sed de uxore generatum.

Antequam convenirent. Non ab alio inventa est, nisi a Joseph, qui pene licentia maritali futuræ uxoris omnia noverat. Quod autem dicitur: *Antequam convenirent*, non sequitur, ut postea convenerint, ut falsiloquus vult Helvidius, sed Scriptura, quid factum non sit, ostendit. Notandum quod ait: *Antequam convenirent*, verbo conveniendi non ipsum concubitum, sed nuptiarum, quæ præcedere solent, tempus insinuat, quando ea, quæ prius desponsata fuerat, esse conjux incipit. (Ex Beda.) Ergo antequam convenirent dicit, id est, antequam nuptiarum solemnia rite celebrarent.

Inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Si-

quidem memorato ordine postea convenerunt, quando Joseph ad præceptum angeli accepit conjugem suam, sed non concumbebant, quia sequitur: *Et non cognoscebat eam.*

Inventa est autem in utero habens. A nullo alio quam a Joseph, qui licentia maritali futuræ uxoris pene omnia noverat. Ideoque tumentem ejus uterum mox curioso deprehendit intuitu. Et alibi invenimus scriptum: In utero, inquit, habens, non, in uterum accipiens, quia non aliunde acceptum fuisse, sed interius, superveniente Spiritu sancto, in utero virginali integritate circumsepto, habitum declarat conceptum. Sequitur.

Joseph autem vir ejus. Consuetudo Scripturarum est, ut sponsas uxores et sponso viros earum appellent.

Cum esset justus. Justus enim justitiæ templum nequaquam corrumpere, quod conceptum habuit, antequam convenirent; merito autem evangelista Joseph appellat justum, ut idoneum ejus commendet fuisse testimonium. (Vulg.) Justus dicitur Joseph, ut ex prærogativa, collata justitiæ, doceatur eum meruisse cognoscere gratiam, quæ fuerat beatæ Mariæ collata, et ideo nec accusare eam poterat. Nec derelinquere præsumebat, sed novo miraculi stupore suspensus, non temeritate conceptus, sed novæ reverentia fecunditatis sponsatam derelinquere cogitabat, unde et ab angelo, ut dubitans, commone-

Et nollet eam traducere. Hoc est, infamare. Traditionis enim verbum sæpe in malam partem reperitur, quod etiam Græcus sermo non absurde significat, *παράδειγματισται*, id est, propalare, quod est, palam facere. Omnibus enim notum sponsæ conceptum ostendere noluit.

Voluit occulte dimittere eam. Dimittere, ut multi volunt, positum est pro eo quod est uxorem non ducere. Vel certe dimittere eam voluit, hoc est a pena adulterii, quasi innocentem, liberare. Ne quasi adulteram traderet ad penam, quam sciebat ab omni contagionis reatu securam: *occulte* autem, ait, ne aut dimissa uxore sua, coitus reatum super eam induceret, aut liberata, seipsum quasi adulterii reum constitueret.

Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini in somnis, etc. Hunc angelum Domini multi Gabrielem, esse consentiunt. Bono et justo viro, bona et justa cogitante, congrue bonus et justus apparuit nuntius. Sæpe etenim in Scripturis sanctis talia inveniuntur, ut de Deo solerter cogitantibus, opportuna adhibeatur consolatio, ut duobus in via ambulantibus, dum de se sermocinarentur, ostensus est Dominus (Luc. xxiv). Et rursus: Undecim apostolis de eo colloquentibus, clausis licet januis, adfuit (Joan. xx). (Ex Joan. Ghrys.) Cur in somnis et non potius aperte? quia scilicet erat vir prorsus fidelis et manifestiore revelatione non indigens. Pastores quoque tanto manifestius, quanto magis ab hujusmodi eruditione per agrestem erant vitam remoti. Sequitur.

Joseph filii David. Dicens : *Joseph filii David*, blandientis affectu alloquitur, ut non quasi ignotum exterreret eum, cum et nomine et genere notus existeret. Familiaritatis enim indicium est, proprio aliquem vocare nomine, simulque notandum quod Joseph filius esse dicatur David, ut Maria de David stirpe monstraretur. Sic enim Dominus Mosi dicit : Nemo nisi de tribu sua conjugio copuletur (*Num. xxxvi*). (*Vulg.*) Cur non Jacob potius filius nominatur, sed David refertur esse filius, multis procreatoribus in medio derelictis, nisi ut origo regia declararetur, de qua ventura prædicebatur Christi natiuitas.

Noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Timebat namque sponsæ illius profiteri conjugium, cujus spiritalem deprehenderat esse conceptum. (*Ex Beda.*) Accipere autem dixit, non ad conjugii copulam, sed ad spiritalem consortii inseparabilem societatem. Mariam quoque et ipsam angelus proprio nuncupat nomine, ut amborum nomina designet in cælis esse descripta, quæ angelus nominavit in terra. Sequitur :

Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. In ea, inquit, natum, non extrinsecus seminatum.

Pariet autem filium et vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Sequitur etymologia nominis Jesu, cum dicit : *Salvum faciet populum suum.* Vere suus populus est, qui per ipsum salvus fit a peccatis.

LECTIO ISAIÆ PROPHETÆ, CAP. IX.

« Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis. Et factus est principatus ejus super humerum ejus. Et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, et pacis ejus non erit finis. Super solium David et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et justitia, a modo et usque in sempiternum. Zelus domini faciet hoc. »

Populus gentium qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. (Ex Hieron.) Hic locus ita explanatus, adveniente Christo et prædicatione illius cõruscante, primo terra Zabulon et Nephtholim Scribarum et Pharisæorum erroribus est liberata, et gravissimum traditionum Judaicarum jugum excussit de cervicibus suis, postea per Evangelium Pauli apostoli, qui novissimus apostolorum omnium fuit, ingravata est, id est, multiplicata prædicatio et in terminos gentium, et viam universi maris Christi Evangelium splenduit. Denique omnis orbis, qui ante ambulabat, vel sedebat in tenebris, et idololatriæ ac mortis vinculis tenebatur, clarum lumen Evangelii aspexit.

Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Inter mortem et umbram mortis hoc esse puto, quod mors eorum est, qui cum operibus

A mortuis ad inferos perrexerunt. Anima enim quæ peccaverit ipsa morietur. Umbra autem mortis eorum, qui cum peccent, necdum de vita egressi sunt, possunt enim, si volunt, pœnitentiam agere.

Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis. Iste igitur puer qui natus est de virgine, appellatur Emmanuel, id est, nobiscum Deus, et habet principatum super humerum, vel quia crucem suam ipse portavit, vel quia de ipso scriptum est : Revelavit Dominus Deus brachium sanctum suum omnibus gentibus. Et illud : *Et brachium Domini cui revelatum est* (*Isa. llii*)? Vocabitur ergo post duo nomina, sex aliis nominibus, *admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis.* Non enim, ut plerique putant, una jungenda sunt nomina, ut legamus, *admirabilis consiliarius*, et rursus, *Deus fortis*, sed *admirabilis* legendum est separatim, quod Hebraice dicitur פלא, et *consiliarius* seorsum, qui lingua eorum appellatur יועץ, et *Deus* separatim, qui Hebraice אל dicitur, *fortis* Hebraice גבור appellatur : patrem autem futuri sæculi, quod in nostra vocatione completur : et principem pacis, qui locutus est ad apostolos : *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* (*Joan. xiv*). Non dubitabit, qui pacem nostram, juxta Apostolum, esse legerit Dominum salvatorem.

Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis. Nec dubitare poterit de multiplici salvatoris imperio et pace ejus, quæ non habeat finem, qui in Psalmis legerit : *Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terræ* (*Psal. ii*). Et rursus : Et multitudo pacis, donec auferatur luna (*Psal. lxxi*), id est, usque ad consummationem sæculi.

Super solium David et super regnum ejus, ut confirmet illud et corroboret, etc. Principatus autem illius et imperium erit super solium et regnum David, quod post captivitatem Babylonicam fuerat dissipatum, ut confirmet illud et roboret et doceat esse perpetuum. Ne cassa repromissio Dei judicetur ab incarnationis tempore usque in sempiternum.

Zelus Domini exercituum faciet hoc. Zelus, id est, æmulatio Domini fecit hoc, quia ipsi eum ad æmulationem provocaverunt in his qui non erant dii, et ille eos provocavit ad æmulandum in gentem quæ non erat gens (*Rom. x*).

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. II.

« Factum est autem in diebus illis. Exiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in civitatem suam. Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit in

« præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Et
 « pastores erant in regione eadem vigilantes et cu-
 « stodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et
 « ecce angelus Domini stetit juxta illos et caritas
 « Dei circumfulsit illos. Et timuerunt timore ma-
 « gno, et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce
 « enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod
 « erit omni populo, quia natus est vobis hodie sal-
 « vator, qui est Christus Dominus, in civitate Da-
 « vid. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem
 « pannis involutum et positum in præsepio. Et su-
 « bito facta est cum angelo multitudo militiæ cœle-
 « stis, laudantium Deum et dicentium: Gloria in
 « altissimis Deo. Et in terra pax hominibus bonæ
 « voluntatis. »

Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur
universus orbis. (Ex Beda.) Non solum autem hæc
 nova mundi descriptio illius summi regis adventui
 testimonium perhibebat, qui congregatos, a mundi
 plagis omnibus, electos suos, æternæ beatitudinis
 albo conscriberet, verumetiam ejusdem regni duc-
 ces, quieta sui moderaminis pace juvabat. Quia ni-
 mirum compressis a præliorum turbine gentibus
 universis, prædicaturos orbi Christi discipulos, quo
 libet propter verbum ire vellent, ab ingruentium
 fervore seditionum, tremenda id temporis, ut ita
 dixerim, Romani nominis umbra protegebat. Exiit
 ergo edictum a Cæsare Augusto, ut censum profi-
 teretur universus orbis, quia imminerebat edictum
 regis Christi, quo salutem consequeretur universus
 orbis, qui vocabulum Augusti perfectissime complens,
 ut pote suos et augescere desiderans, et ipse
 augere sufficiens, censoribus suæ professionis non
 ablatione pecuniæ subjectos, sed fidei oblatione sig-
 gnare præcepit: *Euntes, inquit, in mundum uni-
 versum, prædicate Evangelium omni creaturæ: qui
 crediderit et baptizatus fuerit salvus erit* (Marc. xvi).

Hæc descriptio prima facta est. Significat hanc
 descriptionem vel primam esse earum quæ totum
 orbem concluderint, quia pleræque jam partes ter-
 rarum sæpe leguntur fuisse descriptæ, vel certe
 primo tunc coepisse, quando Cyrenius, vir unus ex
 consensu curiæ Romanæ, a Cæsare, jus dare genti-
 bus, Syriam missus est. Quomodo tunc, imperante
 Augusto et Cyrenio præside, ibant omnes ut cen-
 sum profiterentur, singuli in suam civitatem, ita et
 nunc imperante per Ecclesiæ præsides, id est, do-
 ctiores, imo suadente et præmia pollicente Christo,
 eamus omnes, nullus excipiat a censu justitiæ,
 veniamus ad eum qui laboramus et onerati sumus,
 et ipse reficiet nos. Tollamus jugum ejus super nos,
 et discamus ab eo quia mitis est et humilis corde,
 et inveniemus requiem animabus nostris. Hæc est
 enim nostra civitas et patria, requies videlicet
 beata et cœlestis animarum, ad quam nimirum ci-
 vilitatem pacis et quietis ire et devote regi nostro
 thesaurum referre, est crescutibus quotidie virtu-
 tis ac fidei profectibus supernæ lucis, quæ sunt
 gaudia æterna speculari, et pro his acquirendis,

A prospera mundi simul et adversa contemnere, et
 his acquisitis, mundatos nos ab omni inquinamento
 carnis, et spiritus, pretiosius auro Deo munus
 offerre. Sequitur.

*Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate
 Nazareth, in Judæam civitatem David, quæ vocatur
 Bethleem, et reliqua.* (Ex Beda.) Joseph, auctus,
 vel augmentum interpretatur. Galilæa, transmi-
 gratio, volubilitas, rota, vel confessio; Nazareth,
 flos, virgultum, vel munditia; Judæa confessio,
 sive glorificans; Bethleem, domus panis; David,
 fortis manu, vel desiderabilis interpretatur. Nomen
 quidem inde mutuans, quod gigantem fortiter stra-
 verit, et pulcher aspectu decoraque facie fuerit. Il-
 lum scilicet de sua domo ac familia nasciturum
 præfigurans, qui singulariter mundi principem de-
 bellaret, speciosus forma præ filiis hominum (Psal.
 xliiv): et ipse in Bethleem natus est, ut intellectua-
 lium pastor esset ovium, hoc est, simplicium rector
 animarum.

*Factum est autem cum esset ibi, impleti sunt dies,
 ut pareret, et peperit filium suum primogenitum.* Be-
 ne, non solum propter indicium regii stemmatis;
 sed propter nominis sacramentum, Dominus in Be-
 thleem nascitur. (Ex Gregor.) Bethleem namque
 domus panis interpretatur, ipse namque est, qui
 ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi*
 (Joan. vi). Locus ergo, in quo Dominus nasce-
 retur, domus panis ante vocatus est, quia futu-
 rum erat ut ille per materiam carnis appareret, qui
 electorum mentes interna satietate reficeret. (Ex
 Beda.) Sed et usque hodie et usque ad consum-
 mationem sæculi Dominus in Nazareth concipi et
 in Bethleem nasci non desinit, cum quilibet audien-
 tium, verbi flore suscepto, domum se æterni panis
 efficit. Quotidie in utero virginali, hoc est, in
 animo credentium per fidem concipitur, per Ba-
 ptisma gignitur. Quotidie genitrix Dei Ecclesia,
 suum comitata auctorem, de rota mundanæ conver-
 sationis, quod Galilæa sonat, in civitatem Juda,
 confessionis videlicet et laudis, ascendens, cen-
 sum suæ devotionis æterno Regi persolvit. Quæ
 in exemplum beatæ semper virginis Mariæ nupta
 simul et immaculata concipit nos virgo de spiritu,
 parit nos virgo sine gemitu, et quasi alii quidem
 desponsata, sed ab alio fecundata, per singulas sui
 partes, quæ unam Catholicam faciunt, præposito
 sibi pontifici visibiliter jungitur, sed invisibili Spi-
 ritus sancti virtute cumulatur. Unde et bene Joseph
 auctus interpretatur, indicans nimirum hoc voca-
 bulo, quod instantia magistris loquentis nil valet, si
 non augmentum superni juvaminis, ut audiatur, ac-
 ceperit. Quod autem filium suum primogenitum Ma-
 ria peperisse describitur, non juxta Helvidianos ac-
 ciendum est, alios quoque filios eam procreasse,
 quasi nequeat primogenitus dici, nisi qui habeat
 fratres, sicut non unigenitus nisi qui caret fratri-
 bus, solet appellari. Quia et testimonium legis, et
 manifesta ratio declarat, omnes unigenitos, etiam

primogenitos, non autem omnes primogenitos etiam unigenitos posse vocari, hoc est, non solum esse primogenitum, post quem alii, sed omnem ante quem nullus e vulva processerit. Est ergo Christus Jesus unigenitus in substantia Deitatis, primogenitus in susceptione humanitatis; primogenitus in gratia, unigenitus in natura.

Et pannis eum involvit et reclinavit in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. (Ex Beda.) Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Qui totum mundum vestit ornato, pannis vilibus involvitur, ut nos stolam primam recipere valeamus. Per quem omnia facta sunt, manus pedesque cunis astringitur, ut nostræ manus ad opus bonum exertæ, nostri sint pedes in viam pacis directi. Cujus cælum sedes est, duri præsepis angustia continet, ut nos per cælestis regni gaudia dilatat. Qui panis est angelorum, in præsepio reclinatur, ut nos quasi sancta animalia carnis suæ frumento reficiat. Qui ad dextram patris sedet, in diversorio loco eget, ut nobis in domo Patris sui multas mansiones præpararet. Quamvis hoc, quod non in parentum domo, sed in diversorio et in via nascitur, per significationem intelligi altius potest. Ipse namque ait: *Ego sum via, veritas et vita* (Joan. xiv), qui ergo per divinitatis essentiam veritas et vita permanet, per incarnationis mysterium via factus est, qua nos ad patriam, ubi veritate et vita fruere mur, adduceret.

Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigiliis noctis super gregem suum. Quod vigilant itaque nato Domino pastores supra gregem ovium suarum, significant eos, cum dispensatione manifesta, vigilaturos in Ecclesia pastores animarum castarum, quibus dicatur: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei* (I Petr. v).

Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos. (Ex Greg.) Bene autem vigilantibus pastoribus, angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, quia illi præ cæteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus præesse sollicitè sciunt. Dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscat. (Ambr.) Videte Ecclesiæ surgentis exordium, Christus nascitur, et pastores vigilare cœperunt, et bene pastores vigilant quos bonus pastor informat. Grex igitur, populus. Nox, sæculum. Pastores sunt sacerdotes, aut fortasse ille sit pastor, cui dicitur: *Esto vigilans et confirma cæteros, quia non solum episcopos, sed etiam angelos destinavit.* Angelus Mariam, angelus Joseph, angelus pastores instruit, et concipiendum, et conceptum, et natum, cæli cives Deum testantur, ut et mortales sufficienter imbuant, et suum auctori servitium incessanter impendant. Nam et in sequentibus tentato, passuro, surgenti, atque ad cælos ascendentem, semper adessee perhibentur.

Et timuerunt timore magno, et dixit illis angelus: Nolite timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium

magnum, quod erit omni populo. (Ex Beda.) Non omni populo Judæorum, quorum plurimi rebelles exstiterunt, sed omni fidelium populo, de cunctis tribubus, gentibus, et linguis, in unam Christi Ecclesiam congregato, æternum gaudium evangelizatur et magnum.

Quia natus est nobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Ubi notandum quod angelus qui in noctis antiquæ vigiliis pastores affatur, non ait: *Hac nocte, sed, hodie natus est vobis Salvator.* Non aliam scilicet ob causam, nisi quia gaudium magnum evangelizare veniebat. Nam ubi tristitia significatur, ibi sæpe nox adjungitur, vel nominatur, ut illud: *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte* (Matth. xxvi). Neque enim frustra angelus tanto lumine cinctus apparuit, ut claritas Dei pastores circumfulsisse, hoc est, ex omni parte illorum radios luminis aspersione dicatur, quod nunquam in tota Testamenti Veteris serie, toties angelis apparentibus, adjungitur. Sed mystice præmonuit, quod aperte postea monuit Apostolus, dicens: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus.*

Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, etc. (Ex Beda.) Notandum solertius quod signum nati Salvatoris datur, infantem non Tyrio exceptum ostro, sed pannis squalentibus involutum: non in ornatis auro stratoriis, sed in præsepibus inveniendum, hoc est, non tantum humilitatis eum et mortalitatis, sed et paupertatis habitum suscepisse pro nobis, quia cum dives esset, pauper factus est pro nobis, ut nos illius inopia ditaremur (II Cor. viii). Cum esset Dominus cælorum, pauper factus est in terris, ut terrigenas doceret paupertate spiritus regnum acquirere posse cælorum.

Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum et dicentium: Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Uno evangelizante nuntio, natum in carne Deum, mox multitudo militiæ cælestis advolans consono in laude creatoris ore prorumpit, ut et sui, sicut semper, obsequii devotionem Christo impendat, et nos suo pariter instruat exemplo, quoties vel aliquis fratrum sacræ eruditionis verbis insonuerit, vel ipsi lecta sive audita, quæ pietatis sunt, ad mentem reduxerimus, Deo statim laudes, ore, corde et opere reddendas. Et bene chorus adveniens angelorum, militiæ cælestis vocabulum accipit, qui et duci illo potenti in prælio, qui ad debellandas aereas potestates apparuit, humiliter obsecundat, et ipso potestates easdem contrarias, ne mortales tantum tentare valeant, quantum volunt, fortiter armis cælestibus perturbat. Quia verus Deus est et homo nascitur, jure hominibus pax et Domino gloria canitur. Glorificant angeli Deum pro nostra redemptione incarnatum, quia dum nos conspiciunt recipi, suum gaudent numerum repleri: optant pacem homini-

bus, quia quos infirmos prius abjectosque dispexerant, nascente in carne Domino, jam socios venerantur. Qui, cum pacem hominibus poscunt, exponunt et quibus, videlicet bonæ voluntatis, hoc est, eis qui suscipiunt natum Christum, non autem Herodi, pontificibus et Pharisæis, cæterisque Antichristis, qui ejus nativitate audita, turbati sunt, eumque, quantum valere, gladiis insecuti: *Non est enim pax impiis, dicit Dominus (Isa. XLVIII), Pax autem multa diligentibus nomen tuum, Domine, et non est illis scandalum (Psal. CXVIII).*

EPISTOLA PAULI AD HEBRÆOS, CAP. I.

« Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in prophetis. Novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens. Sedet ad dexteram majestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te; et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli ejus. Ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, et ministris suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. Et tu in principio Domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis. Et omnes ut vestimentum veterascent, et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur. Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. »

Multifarie et multis modis olim Deus loquens patribus in prophetis. (Ex Joan. Chrys.) Dicendo enim: *Multifarie et multis modis olim Deus locutus est patribus nostris in prophetis*, significat quod alibi dictum est: Ego enim visiones multiplicavi, et in manibus prophetarum assimilatus sum (Osee XI). Quod autem sequitur: In novissimis diebus locutus est nobis in Filio suo, veluti si diceret: Quid magnum, si propheta misit patribus nostris? nobis enim ipsum proprium Filium unigenitum misit.

Quem constituit hæredem universorum. Cum dicit: Quem constituit hæredem humanitatem significat, cui dictum est: *Pete a me et dabo tibi gentes hæreditatem tuam (Psal. II).* Ergo non jam portio Domini tantum Jacob, et sors ejus Israel, sed omnes nationes et gentes toto orbe divisas, in hæreditatem distinctim sanguis amplectitur Christi. (Ex Cassiod.) Hæreditas ab hero dicta est, id est, domino, quod in ea potestate libera dominetur. (Ex Joan. Chrys.) Hæredis hic utitur nomine, ut duo quædam per hoc astruat et ostendat, hoc est, quod proprius sit Filius, et quod dominationis illi nulla contingat amis-

sio. Cum ergo dicit: *Quem constituit hæredem universorum*, subintelligitur, totius mundi.

Per quem fecit, inquit, et sæcula. Ubi sunt qui dicunt: Erat, quando non erat? Sicut enim neminem judicat Pater, sed dicitur judicare per Filium, quoniam judicem genuit, sic etiam dicitur operari per Filium, quia eum constat opificem genuisse (Joan. V).

Qui est splendor gloriæ et character substantiæ ejus. Non enim ex intellectu proprio hæc loquebatur Apostolus, nec humano hanc dispensationem reperiebat ingenio, sed Spiritus sancti hæc illi suggererat administratio. Hoc cum religiositate debemus accipere, quia ex ipso impassibiliter natus, neque diminutus, neque in aliquo minoratus, sed Deus verus, de Deo vero, omnipotens de omnipotente, lumen de lumine, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.

Portans omnia verbo virtutis suæ. Solent Ariani proponere: Quia cum dixisset Deus: *Fiat lux (Gen. I)*, Pater præceperit, Filius obedierit. Sed ecce ostendimus quia suo verbo cuncta perfecit: Ferens omnia, inquit, hoc est, gubernans, siquidem cadentia et ad nihilum tendentia continet. Non enim minus est, continere mundum quam fecisse. Sed si oportet aliquid audactus dicere, adhuc amplius est. Nam in faciendo quidem ex nullis existentibus rerum essentia productæ sunt; in continendo vero, quæ facta sunt, ne ad nihilum redeant, continentur. Hic ergo dum reguntur, et ad invicem sibi repugnantia coaptantur, magnum et valde mirabile plurimæque virtutis indicium declaratur.

Purgationem peccatorum faciens. Postquam enim dixit superius illa magna valdeque miranda, dicit nunc et de cura ejus et purgatione peccatorum, quam erga nos egit, sic et Petrus de illo ait: Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis liberati, cum justitia vivamus (I Petr. II). Et Joannes ait: Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris, in sanguine suo, et fecit nos regnum, sacerdotes Deo et Patri suo.

Sedet ad dexteram majestatis in excelsis. In excelsis ergo dicens, non eum in loco concludit, sed ostendit omnibus altiolem, quoniam usque ad ipsum solium paternæ claritatis. Sicut ergo Pater in excelsis est, sic et Filius. Consensus enim nihil demonstrat aliud, nisi honoris æqualitatem.

Tanto enim melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. In hoc quod dixit, factus, pro susceptus, intellige, tanquam si diceret, melius est susceptus ab angelis.

Cui enim angelorum dixit aliquando: Filius meus es tu? (Ex Cassiod.) Intendamus ergo quod posuit: Dixit ad me, *Filius meus es tu*, quod etiam ei dicturus erat post baptismum: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Et ut Christum unam personam, id est, Verbum carneum factum esse sentires, adjecit: *Ego hodie genui te.* Dicendo enim, *hodie*, coæternitatem suæ majestatis ostendit, *hodie enim*, apud Deum nullo initio incipit, nullo fine concluditur. Non est enim ibi, fuit, neque, erit,

sed semper permanet, et semper est, et quicquid A nulla pravitate curvator, virga ista justos regit, impios percutit, continet veraciter supplicantes, sed hæc virga non de cespite arboris egreditur, sed ab ipsius divinitatis justitia procedit, fortitudo invicta, æquitas rectissima, inflexibilis disciplina.

Et rursum: Ego ero illi in patrem et ipse erit mihi in filium. In his duobus versibus, absolute debellatur iniquitas Judæorum; quid enim evidentius, quid planius, quam ut esse credatur filius, qui invocat patrem: et rursum credatur esse pater, qui appellat filium.

Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit. (Ex Joan. Chrys.) Introitum ergo assumptionem carnis appellat, foris enim eramus a Deo, sicut qui sunt extra regales aulas in vinculis colligati. Sic etiam Christus effecit, egressus quippe ad nos, hoc est, carnem sumens et collocatus nobiscum, præcepta Regis innotuit, et sic nos a peccatis emundans, et ad Deum convertens, in aulam regale n, velut mediator optimus, introduxit. Propterea ergo exitum vocat suæ incarnationis adventum. Tunc enim totum orbem possedit, cum ab universis est agnitus, quomodo si quis in quamdam domum introducat aliquem, et confestim omnes illius domus principes jubeat, ut illum proni simul omnes adorent. Ita et Christum secundum carnem jussit a cunctis angelis adorari, dicens: *Et adorent eum omnes angeli Dei.*

Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus. (Ex Cassiod.) *Qui facit angelos suos spiritus.* Spiritus generale nomen est, incorporalis potentisque substantiæ, visibiliter, sive invisibiliter, operans quod ei divinitus inspiratur. Angelorum enim nomen non significat naturam, sed obedientiam, ἄγγελος enim Græca lingua dicitur, qui Latine nuntius interpretatur. Nam quando mittuntur, angeli fiunt, cum tamen natura spiritus esse noscantur. Adciunt, suos, ut illos ostenderet, qui recta mente Domini voluntatibus obsecundant.

Et ministros suos flammam ignis. (Ex Hieronym.) Ignem urentem dicit, ut in aliis lumen veritatis infundant, in aliis peccata consumant. Ignis iste sanctos purgat, peccatores consumit. Ignem istum, qui sanctus est, non timeat; qui peccator est, timeat. Ego puto istos esse ignes angelos ejus. Isti ergo angeli, quos consumunt? quisunque est lignum, fenum, stipula, qui autem aurum et argentum est, et lapides pretiosi, mittetur quidem in ignem, sed mundior inveniatur.

Ad filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. (Ex Joan. Chrys.) Ecce magna differentia, quia illi quidem creati sunt, hic autem increatus. Intueris quomodo dividit, et cum quanta claritate creaturas a creatore discernit, ministros vocans, et Dominum: servos et hæredem. Ad proprium Filium dicit: *Sedes tua Deus in sæculum sæculi.* Ecce habes regni signaculum: *Et virga æquitatis, inquit, virga regni tui.* Ecce habes et aliud signaculum. (Ex Cassiod.) Virga vero ista regulam diviniæ significat æquitatis, quæ veraciter recta dicitur, quia

Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem. Ipsa est virga recta, amare æquitatem et odisse nequitiam. Nemo enim perfecte diligit justitiam, nisi qui et actus pessimos execratur, quoniam diversis qualitatibus, eodem tempore non est in uno loco. Nec potest ipso momento ibi nigrum videri, ubi candor incederit, quia et præsentia lucis, noctis absentia est.

Propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. (Ex Hieron.) Alii reges, qui typum illius prætulerunt, et regnando consortes dicti sunt, oleo corruptibili sunt inuncti. Hic vero Filius Dei a Deo Patre, oleo exultationis, hoc est, resurrectionis, ascensionis dominationisque est delibutus, quia Christus natura unctus, nos per gratiam.

Et tu in principio, Domine, terram fundasti et opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt, tu autem permanebis. (Ex Cassiod.) Cum dicit: *Initio terram tu fundasti, Domine, ostendit quod a sanis mentibus non potest abnegari, quia creator ante creaturas suas, sine aliquo initio cognoscitur existisse.* Et intende, quia hic opiniones philosophorum mirabili brevitate destruxit, quarum prima est: *Mundum a nullo esse creatum.* Secunda: *Sine fine mansurum.* Sed cum dicitur: *Initio terram tu fundasti, Domine, et opera manuum tuarum sunt cæli, prima illa persuasio refanda, convincitur.* Cum vero pronuntiat: *Ipsi peribunt, finem eos habere declaravit, ut nullus in stellis, gentili errore, confideret, cum eas immutandas esse sentiret.* Quod autem ait: *Tu autem permanes, sicut æternitatem Domini ostendit, dum crearet omnia, sic, post cælos mutatos, ipsum dicit in majestatis suæ gloria permanere.*

Et omnia, ut vestimentum veterascent. Dicendo enim, *omnia, ut arbitrator, non angelos, non spirituales creaturas designat, quæ in sua dignitate mansuræ sunt, sed illa, quæ commutatione probantur obnoxia.* Quod autem dicit: *Sicut vestimentum veterascent, ad carnis fragilitatem videtur aptandum, ipsum enim veterascent, quod more vestis morte consumitur.*

Et velut amictum immutabis eos, et mutabuntur. Amictum, id est opertorium, cælos forsitan debemus advertere, qui ad vicem velaminis terras operiunt, qui similiter, ut alia, commutabuntur. Et ut facta Domini ostenderet, jam sub æternitate mansura dicit: *Mutabis ea, et mutabuntur, quia nunquam erunt ad hoc corruptibile reditura.* Nam si corruptioni ulterius subjacerent, non dicerentur esse mutata. Sicut Daniel propheta testatur, dicens: *Quoniam sapientia et virtus et intellectus ipsius sunt, et ipse mutat tempora et sæcula (Dan. 11), subjeçit.*

Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.

Idem positum est contra illa quæ dicta sunt, quoniam A dum illa sint commutabilia, Dominus semper immutabilis perseverat : ipse omnipotentiam ejus designat, quia revera ipse est, cum se digna semper operatur, esse naturam ejus subsequenter declarat, quia ipse solus per se novit esse, qui, ut sit, alio non eget adiutore : sic istis tribus versibus, et mutatio creaturarum, et æternitas Domini mirabili brevitate descripta sunt.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. I.

« In principio erat Verbum, et Verbum erat apud e Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio e apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine e ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita e erat, et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris e lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. B e Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. e Illic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non e erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, e et mundus per ipsum, factus est, et mundus eum e non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit e eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in e nomine ejus, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex e Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus, gloriam e quasi Unigeniti a Patre, plenum gratia et veritate. »

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, etc. (Ex August.) In principio erat verbum. In quo principio? Et verbum erat apud Deum. Et Deus erat Verbum. Assidue dicenda nomina verborum; quasi viluérunt verba. Ecce verbum dico, cum dico Deus, quam breve est quod dixi, quatuor litteras et syllabas duas. Nunquidnam hoc totum est, Deus, quatuor litteræ et syllabæ duæ? an quantum hoc vile est, tantum carum est, quod in eis intelligitur, quid factum est. In corde tuo, cum dicerem, Deus, magna et summa quædam substantia cogitata est, viva, perpetua, omnipotens, infinita, ubique præsens, ubique tota, nusquam exclusa, quando ista cogitas, hoc est, verbum de Deo in corde tuo. (Ex Beda.) Alii evangelistæ Christum ex tempore natum describunt, Joannes eundem in principio fuisse testatur, dicens: In principio erat Verbum. Alii inter homines eum subito apparuisse commemorant, ille ipsum apud Deum semper fuisse declarat, dicens: Et Verbum erat apud Deum. Alii eum verum hominem, ille ipsum verum confirmat esse Deum, dicens: Et Deus erat Verbum. Alii hominem eum apud homines temporaliter conversatum, ille Deum, apud Deum in principio manentem ostendit, dicens: Hoc erat in principio apud Deum. Alii magnalia quæ in homine gessit perhibent ille quod omnem creaturam visibi-

lem et invisibilem, per ipsum Deum Pater fecerit, docet, dicens: *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil.* Fuerunt hæretici, qui dicerent: Si ergo natus est, Christus erat quando non erat; hos in primo sermone redarguit evangelista, cum dicit: *In principio erat Verbum.* Fuerunt alii qui Christum hominem tantum, non et Deum crederent, quos consequenter opprimit, cum ait: *Et Deus erat Verbum.*

Omnia per ipsum facta sunt. (Ex Aug.) Universa enim creatura per ipsum facta est, major, minor, superna, inferna, spiritalis, corporalis, nulla enim forma, nulla compages, nulla concordia partium, nulla qualiscunque substantia, quæ potest habere pondus, numerum, mensuram, esse potest, nisi per illud Verbum, et ab illo Verbo creatore, cui dictum est: *Omnia in mensura, in numero et pondere disposuisti.*

Et sine ipso factum est nihil. Peccatum non per ipsum factum est, et idolum non est per Verbum factum.

(Ex Hieron.) Per hanc enim sententiam excluduntur idola. Propter quod ait Apostolus: *Scimus quia nihil est idolum (I Cor. viii).*

(Vulg.) Omnia creata vel facta per Verbum bona sunt, et modo suo subsistunt. Omnia igitur creata modo suo subsistunt, omne quod subsistit, naturam habet, nihil non habet naturam, nihil igitur non subsistit, malum sine Verbo factum est, sine Verbo factum est nihil, malum igitur nihil est. Nihil vero non subsistit, malum igitur non subsistit; nullum malum subsistit, omnis creatura subsistit. Nullum igitur malum creatura est, quare nihil neque bonum aliquod est, neque ullo modo subsistit, neque ulla creatura est, et omne quod modo aliquo est, et bonum est, et non nisi per Verbum est.

Quod factum est: In ipso vita est. (Ex Aug.) Sic distinguendum est, quod factum est, hic subdistingue, et deinde infer: *In ipso vita est.* Facta est terra, sed in ipsa non est vita. Est autem in ipsa sapientia, specialiter ratio quædam, qua terra facta est, hæc vita est, terram vides, est in arte terra. Cælum vides, est in arte cælum, solem et lunam vides, sunt ista in arte, sed foris corpora sunt, in arte vita sunt.

Et vita erat lux hominum. Ergo illa vita, per quam facta sunt omnia, ipsa vita, lux est, et non quorumcunque animalium, sed lux hominum, quia ex ipsa homines illuminantur, pecora non illuminantur, homo enim factus est ad imaginem Dei, et habet rationalem mentem, per quam possit percipere sapientiam.

Et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. Homines infideles, injusti, iniqui, rapaces, avari, amatores sæculi, hi sunt tenebræ, quæ Dominum non comprehendunt, id est, non intelligunt. Purga de oculo tuo quidquid mali est, et videbis sapientiam, quæ Deus est: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v).*

Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. A Quia ergo Dominus Jesus Christus sic erat homo, ut lateret in illo Deus, missus ante illum magnus homo, per cujus testimonium inveniretur plusquam homo. Et quis est hic? fuit homo: et quomodo possit iste verbum de Deo dicere? *Missus a Deo*: quid vocabatur? cui nomen erat Joannes: quare venit? audi.

Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, etc. Qualis iste, qui testimonium perhiberet de lumine? Magnum aliquid iste Joannes, ingens meritum, magna gratia, et magna celsitudo. Quare igitur venit? *Ut testimonium perhiberet de lumine.* Ut quid hoc? Ut omnes crederent per illum. Et de quo lumine testimonium perhiberet. *Erat lux vera*, quare additum est, *vera*? Quia et homo illuminatus dicitur lux, sicut Dominus Jesus discipulis ait: *Vos estis lux mundi*, et Apostolus inquit: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Nam et oculi nostri dicuntur lumina, sed nisi aut per noctem lucerna accendatur, aut per diem sol exeat, lumina illa sine causa patent, sic et Joannes erat lux, sed non vera, quia illuminatione factus est lux.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Ex Beda.) Omnem videlicet, qui illuminatur sive naturali ingenio, seu sapientia divina. Sicut enim nemo a semetipso esse, ita etiam nemo a semetipso sapiens esse potest, sed illo illustrante, de quo scriptum est: *Omnis sapientia a Domino Deo est*, cujus utramque naturam, et divinam videlicet, qua semper ubique totus manet, et humanam, ex qua in tempore natus, loco inclusus, apparuit; consequenter Evangelista describit, dicens:

In mundo erat. (Ex August.) Non putes quia sic erat, quomodo in mundo est terra, cælum, luna, stellæ, arbores, pecora, et homines; non sic Deus in mundo erat, sed sicut artifex regens quod fecit. Deus autem infusus mundo ubique positus, præsentia majestatis facit et gubernat quod fecit.

Et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. Quid est, *Mundus per ipsum factus est*? cælum, terra, mare, et omnia quæ in eis sunt, mundus dicitur. Nunquid cæli non cognoverunt, qui stellam miserunt (*Matth. 11*)? Aut angeli non cognoverunt, qui accesserunt et ministrabant ei (*Matth. 17*)? Aut sidera non cognoverunt Salvatorem suum? omnia sædique testimonium perhibuerunt. Qui ergo non cognoverunt? amatores mundi, qui, amando mundum, dicti sunt mundus, hoc enim meruerunt appellari, quod ille, ubi habitant. Nam qui non diligunt mundum, carne versantur in mundo, sed corde inhabitant cælum.

In propria venit. (Ex Beda.) In propria, quia in mundo, quem per divinitatem fecit, per humanitatem natus apparuit. In mundo ergo erat, per divinitatem; in mundum venit, per incarnationem. Venire quippe vel abire humanitatis est, manere et esse, divinitatis.

Et sui eum non receperunt. Homines scilicet, quos ipse creavit, Judæi quos peculiarem sibi elegerat in plebem, quibus suæ cognitionis revelaverat arcanum, quos mirificis patrum glorificaverat actis, quibus suæ legis doctrinam contulerat. Ex quibus se incarnandum promiserat, et in quibus se incarnatum, ut promiserat, ostendit, ipsi eum recipere magna ex parte recusarunt; multi enim eum ex utroque populo respuerunt, multi receperunt, de quibus Evangelista consequenter insinuat, dicens:

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, etc. (Ex August.) Magna benevolentia, magna misericordia, unicus natus est, et voluit manere unus, sed Deus unicum eundem ipsum quem genuerat, et per quem cuncta creaverat, misit in hunc mundum, ut non esset unus, sed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati sumus de Deo quomodo ille unigenitus, sed adoptati per gratiam ipsius. Ergo potestas, ut filii Dei fiant, qui credunt in eum, cum hoc ipsum datur eis, ut credant in eum. Dominus noster, matrem tantummodo habet super terram, et nos patrem tantummodo habemus in cælo. Cum enim accepisset mortalem hominem Adam, dedit hominibus immortalem suum Patrem Deum.

(*Ex Vulg.*) Ex munere divino, prius potestate adoptionis accepta, postea consecuti sunt, ut esse filii Dei mererentur.

Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. (Ex August.) Quod dicit: *Ex sanguinibus*, non est Latinum, sed Græce positum est pluraliter *αἱμάτων*; apud Latinos enim semper sanguis dicitur singulariter, sed maluit ille qui interpretabatur, quasi minus Latine loqui, secundum grammaticos, et tamen explicare veritatem secundum auditores infirmos. Si enim diceret, *ex sanguine*, singulariter, non explicaret quod volebat. Ex sanguinibus enim maris et feminæ nascuntur homines. Quid autem subdit: *Neque ex voluntate carnis*? Carnem pro femina posuit, quia de costa cum facta esset, dixit Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea.* Et Apostolus: *Nemo carnem suam odio habet*, id est, uxorem. Carnalis quippe nostra generatio ex sanguinibus, id est, ex natura maris et feminæ ducit originem. Ac vero spiritualis Spiritus sancti gratia ministratur, quam a carnali distinguens Dominus, ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est, et quod natum est ex spiritu, spiritus est.*

Et verbum caro factum est et habitavit in nobis. (Ex Hieron.) Verbum caro factum est, ut nos de carne transiremus in Verbum, nec Verbum desiit esse, quod fuerat. Nec homo perdidit esse, quod natus est, gloria est aucta, non natura mutata.

(*Ex August.*) Medicus ergo iste sic venit, ut de carne vitia carnis exstingeret, et de morte occideret mortem. Ideo Verbum caro factum est, ut pos-

simus dicere : Vidimus gloriam ejus. Qualem gloriam? qualis factus est Filius hominis.

(*Ex Beda.*) Et Verbum caro factum est. Nihil aliud debet intelligi, quam si diceretur : et Deus homo factus est, carnem videlicet induendo et animam, ut sicut quisque nostrum unus homo ex carne constat et anima, ita unus ab incarnationis tempore Christus, ex divinitate, carne et anima constat.

Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre. Gloria Christi, quam ante incarnationem videre non poterant homines, post incarnationem viderunt, aspicientes humanitatem miraculis refulgentem, et intelligentes divinitatem intus latitantem, illi maxime, qui ejus claritatem ante passionem transfigurati, in monte sancto contemplari meruerunt, voce delapsa ad eum hujusmodi a magnifica gloria : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui (II Petr. 1)*, et post passionem, resurrectionis, ascensionisque ipsius gloria conspecta, spiritus ejus sunt dono mirifice refecti, quibus omnibus manifeste cognoverunt, quod hujusmodi gloria, non cuilibet sanctorum, sed illi soli homini, qui esset in divinitate unigenitus a Patre conveniret.

Plenus gratia et veritate. (Ex Fulgentio.) Quia et in divina natura, quia Deus veritas est, plenus est, et in humana, in qua homo verus, gratia factus est, plenus est : in illa plenitudine Deus est in forma Dei, æqualis Deo ; in ista plenitudine, servus in forma servi, quia in similitudine hominum factus, et habitu est inventus ut homo (*Philip. 11*).

(*Ex Beda.*) Gratia plenus erat, et est homo Christus Jesus, cui singulari munere, præ cæteris mortalibus datum est, ut statim ex quo in utero virginis concipi et homo fieri inciperet, verus esset et Deus.

CONCORDIA.

Istarum duarum in plurimis fit concordia lectionum. Evangelium dicit : *In principio erat Verbum.* Et Apostolus : *Tu in principio, Domine, terram fundasti.* Evangelium dicit : *Omnia per ipsum facta sunt, et mundus per ipsum factus est.* Apostolus dicit : *Per quem fecit et sæcula.* Notandum quod Dominum Jesum Christum, utrique Deum appellaverunt : Evangelium ubi ait : *Et Deus erat Verbum.* Apostolus ubi dicit : *Thronus, tuus Deus, in sæculum sæculi (Hebr. 1)*.

IN NATALI SANCTI STEPHANI

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. V.

Stephanus plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellabatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano, et non poterant resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. Audientes hæc, dissecebantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cælum vidit gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris Dei. Et ait : Ecce video

cælos apertos, et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem, lapidabant, et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum, invocantem et dicentem, Domine Jesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens : Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.

Stephanus plenus gratia et fortitudine (Ex Hieron). Stephanus, *Στεφανος* Græce, Latine coronatus dicitur, qui pulcherrima ratione quod percepturus erat in re, quodam præsagio præoccuparet in nomine : lapidatus humiliter, sed sublimiter coronatus, Hebraice autem interpretatur norma vestra, quorum videlicet? nisi martyrum sequentium, quibus primo patiundo, forma factus est, moriendo pro Christo.

Faciebat signa et prodigia. Prodigia dicuntur, porro dicentia, id est, novum aliquid longe futurum prædicentia. Signa dicuntur indicia aliqua, ab eo quod aliquid significant.

Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum et Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano. Synagoga Græce, Latine congregatio dicitur. Libertini, qui de servitute manumissi et libertate donati sunt. Constat autem, de stirpe servili fuisse, qui primo fidei Christi restiterunt, qui etsi ab hominibus emancipati, tamen servi erant peccati. Cilicia, cælus, luctus, vel vomitus interpretatur. Alexander, auferens angustias tenebrarum. Asia, elevata vel elatio interpretatur.

Et non poterant resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. Hoc est quod Dominus ipse suis martyribus ait : *Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri (Luc. XXI).*

Audientes autem hoc, dissecebantur cordibus suis, et stridebant dentibus. Conscientia cum arguitur, impatiens est, et non poterant Christi veritatem sustinere. Aures eorum furorem mentis in vultu demonstrabant. Stridebant dentibus in eum, carnes lacerare cupientes, ostendentes se esse belluas. Inde enim minabantur, unde tantummodo ostendebantur et belluæ, et impletum est in illis : *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. XLVIII).*

Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei. Quia plenus erat Spiritu sancto, propterea intendebat in cælum. Plenitudo enim Spiritus sancti, non eum permittebat terrena aspicere. Nam et Moyses vidisse dicitur gloriam Dei, et populus in consecratione domus Domini, vidisse dicitur gloriam Dei Israel (*Exod. XXXIV*). Et apostolus Joannes dicit in Evangelio : *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre (Joan. 1).*

Et Jesum stantem a dextris Dei. Stantem dixit,

non sedentem, stabat cum martyre suo, et pugnabat quasi in prælio constitutus. Ille lapidabatur, et Jesus suscipiebat plagas.

Ecce video cœlos apertos. Jam mihi aperta est via; adhuc in terra sum, etiam ad cœlorum regna aspicio; cœlos istos aperuerunt mihi lapides vestri, persecutione vestra aperuistis mihi cœlos, usque adhuc cœlos apertos non videram, sanguis meus clavis cœlorum est. Ac si diceret: Deponite lapides, confitemini Jesum, et vos videbitis cœlos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei, sed illi lapides tenentes, persecutionis veritatem audire non poterant.

Et Filium hominis stantem a dextra virtutis Dei. Cum Dominus Jesus Christus Dei et hominis perfectus sit filius, quid est, quod hunc beatus martyr, hominis potius quam Dei Filium appellare maluit, cui plus utrique gloriæ videretur allaturus, si cum Dei potius quam hominis Filium appellare voluisset, nisi ut hoc testimonio Judæorum confunderetur infidelitas, qui se hominem crucifixisse, et hunc Deum credere noluisse meminerunt? Ad confortandum ergo beati martyris sapientiam, cœlestis regni janua panditur, et ne innoxius homo lapidatus titubet in terra, Deus homo crucifixus apparet coronatus in cœlo. Unde? Quia, stare, pugnantis vel adjuvantis est, recte a dextris Dei stantem vidit, quem inter homines persequentes adiutorem habuit.

Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas. (Ex Hieron.) O pravos animos, claudunt aures, ne apertis illis ingrediatur veritas. Claudunt aures, quia clausos habebant et oculos, et cœlos apertos non viderant.

Et impetum fecerunt unanimiter in eum. Una impietas, unus impetus, major consensus in scelere quam in religione.

Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant. (Ex Beda.) Et Dominus extra portam passus est, qui nos elegit de mundo in supernum suum regnum et gloriam, et Stephanus, quasi advena mundi, extra civitatem lapidatur. Non enim habuit hic manentem civitatem, sed futuram tota mente quærebat. Et juxta rerum immutationem martyr mundi cordis, ad cœlos intuitum dirigit, persecutor duræ cervicis manus ad lapides mittit.

Et testes deposuerunt vestimenta secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Quare testes falsi primum lapidaverunt? Quia lex præceperat ut quicumque testimonium diceret contra aliquem causâ mortis, ipse primum lapidem mitteret in eum, quem primum ore occiderat suo (Deut. xvii).

Ex Hieron. Deponunt vestimenta, qui jam Dei auxilium projecerant. Saulus autem tentatio, sive infernus interpretatur. Recte igitur qui lapidabant martyrem, vestimenta sua juxta infernum reliquerant.

Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Jesu, suscipe spiritum meum. Videte confessionem: hominem videt stantem, et tamen Dominum confitetur. Ac si diceret: Domine Jesu, stas quidem quasi homo, sed adjuvas quasi Deus. Stas,

surrexisti ut me venientem susciperes et amplexareris, filius invocat patrem, martyr invocat agonizantem. Domine Jesu, suscipe spiritum meum, qui expellitur de carne mea, propter confessionem tuam, fas est enim ut spiritus, qui pro te funditur, a te suscipiatur.

Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum, et cum hoc dixisset, obdormivit. (Ex Beda.) Pro se quidem stans oravit, pro inimicis genu flexit, quia ipsorum major iniquitas, majus supplicandi remedium flagitabat. Et mira beati martyris virtus, qui sic zelo fervebat, ut eis a quibus tenebatur palam suæ perfidie culpas exprobraret, sic dilectione ardebat, ut in morte quoque pro eis a quibus occidebatur, oraret.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXIII.

« Dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum: Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas, et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris; et persequimini de civitate in civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus super terram a sanguine Abel justus usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachizæ, quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti! Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. »

Dicebat Jesus turbis Judæorum: Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas, et ex illis occidetis et crucifigetis et flagellabitis in synagogis vestris, et persequimini de civitate in civitatem, ut impleatis mensuram patrum vestrorum. (Ex Hieron.) Id est, quod illis defuit, vos adimplete. Illi enim interfecerunt servos, vos Dominum crucifigite; illi prophetas, vos eum qui per prophetas prædicatus est. Potest hoc et ad discipulos ejus referri, de quibus nunc dicit: Ecce ego mitto ad vos prophetas, etc. Simulque observa juxta Apostolum scribentem ad Corinthios, varia dona esse discipulorum Christi (I Cor. xii): alios prophetas, qui ventura prædicant; alios sapientes, qui noverunt quando debeant proferre sermonem; alios scribas in lege doctissimos, qui describunt in tabulis cordis sui, ex quibus lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus Apostolorum discipuli, et persecuti eos sunt de civitate in civitatem, expellentes de Judæa, ut ad gentium populum transfugerent.

Ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram. (Ex Beda.) Quæritur, quomodo sanguis omnium prophetarum atque justorum ab una Judæorum generatione requiratur, cum et multi sanctorum, sive ante incarnationem, seu post mor-

tem, resurrectionemque Salvatoris ab aliis sunt nationibus interempti, et ipse Dominus, Judæis licet acclamantibus, a Romano tamen præside, Romanisque sit militibus crucifixus. Sed moris est Scripturarum, duas sæpe generationes hominum, bonorum scilicet et malorum, computare, hoc est, eorum qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt, et eorum, quibus dicitur: *Vos ex patre diabolo estis*, et alibi: *Serpentes, generatio viperarum*.

(Hieron.) Dicamus breviter, quare sanguis Abel justi usque ad Zachariam filium Barachiz, ab illa generatione quæritur, cum neutrum eorum occiderit? Regula Scripturarum est, duas generationes, bonorum vel malorum nosse. Bonorum, de qua scriptum est: *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob* (Psal. xxiii), et in alio loco de omnibus sanctis: *Generatio rectorum benedicetur* (Psal. cx). De malis vero: *Generatio viperarum, et: Requirentur omnia a generatione ista*. Et illud: *Generatio prava atque perversa, hæcine reddis Domino, popule stulte et insipiens* (Deut. xxxii, 5, 6)? et: *Gens sine consilio et sine prudentia*? Ergo isti, qui similia Cain et Joas contra Apostolos gesserunt, de una generatione esse referuntur: et omnes sancti, qui similes in virtutibus sunt, una generatio esse videtur.

A sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiz. (Ex Beda.) Quæritur cur duos hos specialiter posuit Abel et Zachariam, quia neuter tunc presens fuit, et postea multi ab eis sancti occisi sunt, nimirum pro æqualitate piaculi. Cain enim occidit Abel fratrem suum, nulla causa justa existente. Joas quoque rex filium sacerdotis nutrientis se et eripientis de morte, et in templo septem annis abscondentis se, cum Athalia, avia ejus, omne semen regium, desiderio regni, interfecisset, maximeque collectaneum suum; horum, inquam, omnium oblitus, interfecit. Item quæritur: Si sanguis horum, qui post hunc occisi sunt, venit super eos, nimirum Zacharias sanctos in fine mundi passuros, significat, quorum omnium sanguis veniet super generationem malam, cujus malitia unita est, quare a sanguine Abel, qui primus martyrium passus est, mirum non est. Sed quare usque ad sanguinem Zachariæ quærendum est, cum et multi post eum usque ad nativitatem Christi, et ipso mox nato innocentes in Bethleem pueri sint ab hac generatione perempti (Matth. ii)? Nisi forte, quia Abel pastor ovium, Zacharias sacerdos fuit, et hic in campo, ille in atrio templi necatus est. Utriusque gradus martyres, et laici scilicet et altaris officio mancipati, sub eorum voluit intimare vocabula.

Quem occidistis inter templum et altare. (Ex Hieron.) Inter parietem templi et altare incensi interiorius, sive, ut alii dicunt, inter ruinas templi et altare hostiarum exteriorius. Quæritur qui sit iste Zacharias, filius Barachiz, qui occisus est inter templum et altare, quia multos legimus Zacharias. Sed, ne libera

A nobis tribueretur erroris facultas, manifeste ostendit, de quo dicit hoc, quod additum est: *Quem occidistis inter templum et altare*, illum significare Zachariam volens, qui occisus est a Joas rege Judæ, sicut Regum narrat historia. Sed observandum quod ille Zacharias non sit filius Barachiz, sed filius Joadæ sacerdotis, unde Scriptura refert: *Non fuit recordatus Joas patris ejus Joadæ, quæ sibi fecisset bona* (II Par. xxiv). Cum ergo Zachariam teneamus et occisioni consentiat locus, quærimus quare Barachiz dicitur filius et non Joadæ. Barachias in lingua nostra benedictus Domini dicitur, et Joadæ justitia interpretatur, et ideo vir justitia plenus, benedictus Domini recte appellatur.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt. (Ex Hier.) Hierusalem, non saxa et ædificia civitatis, sed habitatores vocat, quam patris plangit affectu, sicut et in alio loco legimus, quod videns eam, flevit (Luc. xix).

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, et noluisti. In eo autem quod dicit: *Quoties volui congregare filios tuos*, omnes retro prophetas a se missos esse testatur. Avis quoque similitudinem congregantis sub pennis nidum suum, in Cantico Deuteronomii legimus: *Sicut aquila protegit nidum suum, et super pullos suos desideravit, expandens alas suas, suscepit eos et tulit super pennas suas* (Deut. xxxii). Et pulchre, qui Herodem de sua nece tractantem, vulpem vocarat (Luc. xiiii), seipsum avi comparat. Fraudulenta enim vulpes semper insidias avibus tendere non cessat. Quod dicit: *Qui ad te missi sunt*, hoc est, qui ad profectum tuum missi fuerant. *Quoties volui*, ac si diceret, Indebita reddis mihi, congregare de Ægypto et Babylone pullos sub alas. Duæ alæ Domini, Moses et Aaron, qui eduxerunt populum de Ægypto, sive Zorobabel et Esdras et Nehemias, et Jesus filius Josedec duces, qui eduxerunt populum Israel de Babylone. Quæritur quomodo dicit: *Quoties volui*, cum Propheta dixerit: *Omnia quæ voluit Dominus fecit*, id est, volui ex me, sed noluistis ex vestra parte.

Ecce relinquetur domus vestra deserta. (Ex Hieron.) Hoc ipsum ex persona Hieremiæ jam ante dixerat: *Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, facta est mihi hæreditas mea quasi spelunca hyenæ* (Hier. xii). Desertam Judæorum domum idem templum illud, quod ante fulgebat augustius oculis comprobamus, qui habitatorem Christum perdidit, et hæreditatem præripere gestiens, occidit hæredem. Aliter: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*, hoc est, nunc vestra est, non mea, quæ dudum domus mea vocabatur. Deserta in vindicta crucis, sive templum Judæorum a Domino habitatore relinquetur, ibitque ad gentium Ecclesiam.

(Ex Beda.) Ipsam civitatem, quam nidum suum vocaverat, nunc domum Judæorum appellat, quæ non immerito Domini auxilio nudata, suæ ditioni relinquitur, quia non solum avis illius omnipotentis,

quam Matthæus gallinam nuncupat, alis protegi despexit, sed eandem avem, se protegere volentem, vulpibus devorandam, idem Herodi et Pilato crucifigendam tradidit Christum. Nec mora vulpium earumdem, hoc est, regum terræ, et ipsæ rapinæ donatur; occiso enim Domino venerunt Romani, et quasi nidum vacram diripientes, tulerunt eorum locum, gentem et regnum.

(Ex Hieron.) Sciendum quia hyena, unde superius in testimonio Hieremix mentio facta est, bestia est quæ noctu cadaveribus mortuorum vivit, et de sepulcris solet effodere corpora, nihilque est immunditæ, quo non vescatur; talis est Israel, offendens Dominum suum, et omnium bestiarum morsibus traditus, nempe quia a Domino est derelictus.

Dico enim vobis: Non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. (Ex Aug.) Hæc quidem turbæ dixerunt Domino, venienti ad Hierusalem, sed quia Lucas non dicit, quo hinc abcesserit Dominus, ut non veniret, nisi eo tempore quo jam illud diceretur, perseverat quippe in itinere suo, donec veniat Hierusalem, cogit profecto hoc mystice intelligi, de illo ejus adventu, quo in claritate venturus est, maxime cum Matthæus Dominum prædecanatas ei a turba laudes dixisse testatur.

(Ex Hieron.) Idem quod dicit: Donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini, hoc vult intelligi, nisi penitentiam egeritis, et confessi fueritis, ipsum me esse, de quo prophete cecinerunt, filium omnipotentis Patris, meam faciem non videbitis. Habeat Judæi, datum sibi tempus penitentiae, confliteantur: Benedictus qui venit in nomine Domini, et Christi ora conspicient.

CONCORDIA.

Istarum duarum in hoc sit concordia lectionum, quia utraque de lapidatione justorum, unam faciunt mentionem. Hæc est lectio Actuum Apostolorum, de beati Stephani, perspicue, et proprie jam patrata. Evangelii vero lectio, de cujuslibet prophete lapidatione absolute facti, non proprie, mentionem.

IN NATALI SANCTI JOANNIS EVANGELISTÆ

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, CAPITE PRIMO.

« Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus in Christo: Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum, in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem, per sanguinem ejus in remissionem peccatorum, secundum divitiis gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis. »

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali

PATROL. CII.

A in cælestibus in Christo. (Ex Hieron.) Quomodo secundum substantiam Deus bonus, nos communione sui, efficit bonos, ita ipse benedictus, nos præstat esse benedictos. Benedixit autem nos, non in una benedictione tantum, sed et in cunctis; non quod omnes omnia consequamur, sed dum singuli, vel singulas, vel plures habemus, ex omnibus omnes singulas possideamus, et non in terrenis benedictionibus, sed spiritualibus. Quæritur, quomodo adhuc in terra nos posito cælesti benedictione benedixerit. Sive igitur quod conversatio nostra in cælis est, et non sumus de mundo isto, sed deposita imagine τοῦ χοϊκοῦ, portamus imaginem supercælestis, et in carne non vivimus, sed in spiritu; sive quod omnis benedictio spiritualis in Christo, licet in terra sit, tamen de cælestibus computetur: Benedixit nos, inquit, in omni benedictione spirituali, id est, in sermone Dei, et sapientia, et virtute, cæterisque virtutibus. Dupliciter autem legendum: Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, ut sit benedictus Deus, qui universorum conditor est, et hic distinctio, deinceps inferatur, qui est, et Pater Domini nostri Jesu Christi. Vel ita, ut Deus et Pater, ad Dominum nostrum, in commune referatur, benedictus Deus, ejus qui assumptus est hominis, et Pater ejus, qui in principio apud Deum, erat Deus Verbum. Non quo alius assumptus homo, et alius sit sermo, qui assumpserit, sed quo unus, atque idem, pro varietate causarum, nunc sublimis, nunc humilis prædicetur.

Sicut elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem.

C Volens itaque Paulus ostendere quod Deus nos elegit ut essemus sancti et immaculati coram ipso, hoc est, Domino, ante fabricam mundi, in præsentia Dei, cui omnia futura jam facta sunt, et antequam fiant universa, sunt nota, hoc usus est sermone dicens: Ante constitutionem mundi. Quod autem ait: Ut essemus sancti et immaculati, inter sactum et immaculatum, hoc interest, quod sanctus et immaculatus intelligi potest. Immaculatus vero, non statim et sanctus. Parvuli vero immaculati sunt, qui integro corpore non fecere peccatum, et tamen non sancti, quia sanctitas voluntate et studio comparatur.

In charitate prædestinans nos in adoptionem filiorum, per Jesum Christum, etc. Dupliciter legendum, ut charitas, vel superioribus, vel inferioribus copuletur. Cum superioribus ita, ut essemus sancti et immaculati coram ipso in charitate. Cum inferioribus ita, in charitate prædestinans nos, etc. Nec non etiam hoc inferendum, quod cum prædestinet nos in adoptionem filiorum, per Jesum Christum, tamen non ante filii esse possumus, nisi filii ejus Jesu Christi fidem et intelligentiam recipiamus, et illa quidem natura filius est, nos vero adoptione. Ne nunquam filius non fuit, nos antequam essemus prædestinati sumus, etc. Spiritum adoptionis accepimus quando credimus in Filium Dei.

Secundum placitum voluntatis suæ. (Ex Hieron.) Verbum εὐδοκίας, quod Latinus interpretatus est placitum, apud Græcos compositum est ex duobus

integris, ἀπὸ τοῦ εἶναι τοῦ δευτέρου, id est, a bene et A placito, quod nos possumus dicere, beneplacitum, quia non statim omne quod placet, et beneplacere potest, sed hoc beneplacitum dicitur, ubi quod placuit, recte placitum comprobatur.

In laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto. Omnis ergo gratia quam consequimur, in gloriam et laudem ejus, qui nos gratificavit in dilecto, hoc est, in Domino Jesu Christo Salvatore completur, quia absque sapientia, veritate, justitia, pace, redemptione, quibus omnibus Christus intelligitur, nullum bonum esse potest. Nec putandum quod in Latinis codicibus, habet scriptum, in dilecto Filio suo, sed simpliciter et absolute, in dilecto. Quod ita mihi intelligendum videtur, ut subaudiatur, ab omnibus. Si enim Christus, ut saepe jam diximus, sapientia B est, justitia, pax, gaudium, etc., haec virtutum vocabula, etiam hi, qui sequi nequeunt, diligunt, et nullus tam confessi sceleris est, ut non sapientiam et justitiam amare se dicat, iste est dilectus, quem aestimo in Isaia significari: *Cantabo dilecto, et Vineam factam dilecto (Isai. v)*, et in Psalmo: *Et dilectus quemadmodum filius unicorntium (Psal. xxviii)*.

In quo habemus redemptionem. Ille redimitur, qui captivus est, et in hostium veniens potestatem, liber esse deservit, ita et nos quidam dicunt in hoc mundo esse captivos, et sub principibus, et potestatibus, iugo servitutis teneri, nec antea vincias catenis explicare manus, et oculos sursum attollere, nisi Redemptor advenerit Jesus Christus Filius Dei, qui C proprium sanguinem dedit, et nos de servitute eripiens, libertate donavit.

Per sanguinem ipsius. Duplicitur vero sanguis Christi, et caro intelligitur: vel spiritalis illa atque divina, de qua ipse dicit: *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus (Joan. vi)*. Et: *Nisi manducaveritis carnem meam, et sanguinem meum biberitis, non habebitis vitam aeternam (Ibid. 54)*. Vel: Caro et sanguis quae crucifixa est, et qui militis effusus est lancea.

Remissionem peccatorum. Consequenter autem post redemptionem sanguinis Christi, remissionem accepisse scribantur peccatorum, quia nisi redempti fuerimus, frustra nobis peccata donantur, nec ante veniam accipere possumus nisi pretium pro nobis eruentis quondam victor acceperit.

Secundum divitias gratiae ejus, quae abundavit in nobis. Qui intelligit hoc quod dictum est: *Gratia estis salvati et non ex operibus (Ephes. ii)*, isto scit, quod secundum divitias suas, Dei gratia abundet in nobis, maxime in Ecclesia de gentibus congregata. Annon est magnitudo gratiarum in Paulo et in ceteris sanctis? de quibus dicitur: *Nescitis quoniam angelos judicabimus (I Cor. vi)*? Has divitias gratiarum, ille in se non facit vacuas, qui, quantum valet humana fragilitas, laborat, contendit, et cum Paulo dicit: *Gratia ejus in me vacua non fuit (I Cor. xv)*: qui vero ad deteriora delabitur, in isto, dives gratia Dei, paupertate tenuabitur.

« Dixit Jesus Petro: Sequere me. Conversus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuit in coena supra pectus ejus, et dixit: Domine, quis est qui te tradet? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesus: Domine, hic autem quid? Dicit ei Jesus: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus, quia non moritur, sed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Ille est discipulus iste, qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec, et scimus quia verum est testimonium ejus. »

Dixit Jesus Petro: Sequere me. (Ex Beda.) Postquam enim Dominus Jesus significavit Petro qua morte clarificaturus esset Deum, protinus adjungit: *Sequere me*, ac si aperte dicat: Quia ipse prius pro tua redemptione, crucis supplicium subire non timui, quid tu pro mei confessione nominis crucem pati formidas? qui eo gloriosiore martyrii palma glorificaberis, quo in hac promerenda magistri iter sequeris.

Conversus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem. Hinc etenim patet, quia cum dixisset Jesus Petro: Sequere me, surrexit de loco convivii, et coepit abire. Secutus est autem eum Petrus, secutus est et ille discipulus, quem diligebat Jesus, Joannes videlicet, ipse qui hoc scripsit Evangelium. Diligebat autem eum Jesus, non exceptis caeteris singulariter solum, sed praeter caeteris familiaris usum, quem specialis prerogativa castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Omnes quippe diligit, qui omnibus dicit: *Sicut dilexit me Pater et ego dilexi vos; manete in dilectione mea (Joan. xv)*. Sed hunc praeter omnibus diligit, qui virgo electus ab ipso, virgo in aevum permansit. Tradunt namque historiae, quod cum de nuptiis, volentem nubere, vocaverit, et propterea, quem a carnali voluptate retraxerat, potiore sui amoris dulcedine donavit.

Qui recubuit in coena super pectus ejus. Quod autem discipulus ille super pectus magistri recubuit, non praesentis solummodo affectionis, sed et futuri signum mysterii figurabatur: etenim tunc jam Evangelium, quod idem discipulus erat scripturus, uberius atque altius caeteris sacrae Scripturae paginis arcana divinae majestatis esse comprehensurum. Quia enim in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi, merito super pectus ejus recubuit, quem majore caeteris sapientiae et scientiae singularis munero donat. Caeteros quippe Evangelistas novimus, plura de miraculis nostri Salvatoris, pauciora de divinitate locutos. Joannes autem, per pauca de humanis scribens actibus, potius se exponendis divinae naturae indidit arcanis, patenter insinuans quanta de pectore Jesu fluente doctrinae caelestis, quae nobis erueret, hauserit. Sequitur: Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Jesus:

Domine, hic autem quid? Quia beatus Petrus au-

dierat per passionem crucis se clarificaturum esse Deum, voluit etiam de fratre et condiscipulo cognoscere, qua esset ipse morte perpetuam transiturus ad vitam.

Dicit ei Jesus : Si eum voto manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Non, inquit, eum per passionem martyrii volo consummari, sed absque violentia persecutoris, diem exspectare novissimum, quando ipse veniens, eum in aeternae beatitudinis mansionem recipiam, et quid hoc ad te? Tu tantum crucis patibulum subeundo, mea vestigia sequi debere memento. Non quia, non et ipse multos antea labores pro Domino, pressurasque malorum toleraverit, qui et in Actibus Apostolorum, cum caeteris apostolis flagellatus invenitur, quando *ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. v), et a Domitiano Casare, in ferventis olei dolium missus, in ecclesiastica narratur historia, ex quo tamen divina se protegente gratia, tam intactus exierit, quam fuerat a corruptione concupiscentiae carnalis extraneus. Nec multo post, ab eodem principe, propter insuperabilem evangelizandi constantiam, in Patmos insulam exsilio relegatur. Ubi humano licet destitutus solatio, divinae tamen visionis et allocutionis meruit crebra consolatione relevari. Denique ibidem Apocalypsim, quam ei Dominus de statu Ecclesiae praesenti, vel futuro revelavit, manu sua conscripsit. Unde constat, promissionem sic manendi, donec veniret Dominus, non eo pertinere, quod sine labore certaminis victurus in mundo, sed illo potius quod sine dolore passionis transiturus esset e mundo. Sic enim in Patrum litteris invenimus, cum longo confectus senio, sciret imminere diem recessus sui, convocatis discipulis suis, post monita exhortationum ac missarum celebrationem, ultimum eis vale fecit, deinde descendens in fossam sepulturae suae locum, facta oratione positus est ad patres suos, jam liber a dolore mortis, quam a corruptione carnis invenitur alienus.

(*Ex August.*) Ibidem etiam in his duobus apostolis, Petro et Joanne, quem non moveat ad quaerendum? Cur Joannem plus dilexerit Dominus, cum ipsum Dominum plus dilexerat Petrus? Ubiunque enim se commemorat Joannes, ut nomine suo tacito ipse possit intelligi, hoc addit quod eum diligebat Jesus. Porro quod apostolus Petrus plus aliis dilexerit Christum, possunt quidem documenta multa proferri; sed ut longe in alia non eamus, in ipsius tertiae manifestationis Domini, paulo superiore lectione, quae istam praecedit, satis evidenter apparet, ubi interrogans eum dixit: *Diligis me plus his?* quod utique sciebat, et tamen interrogabat; ut etiam nos, qui legimus Evangelium, amorem Petri erga Dominum, et in illo interrogante, et in illo respondente, nosceremus. Quod autem in eo, quod respondit Petrus: *Amo te, non addidit, plus his*, hoc respondit quod de se ipso sciebat. Non enim quantum ab alio quolibet diligeretur scire poterat, qui cor alterius vi-

dere non poterat. Sed tamen superioribus verbis dicendo: *Etiam Domine, tu scis*, satis et ipse declaravit, scientem Dominum interrogasse, quod interrogavit. Sciebat igitur Dominus non solum quod diligeret, verum etiam quod plus illis eum diligeret Petrus. Et tamen si proponamus quaerentes, quis duorum sit melior utrum, qui plus, aut qui minus diligit Christum, quis dubitabit respondere eum qui plus diligit, esse meliorem? Item si proponamus quis duorum sit melior utrum quom minus, an quem plus diligit Christus, eum, qui plus diligitur a Christo, meliorem procul dubio respondebimus. Aggrediar igitur in ejus manifesta misericordia, cujus est occulta justitia, de solvenda quaestione tam ingenti, pro viribus quas ipse donaverit disputare: *Si eum*, inquit, *volo manere*, id est, sic eum exspectare finem conditionis, propriae, non finem mundi. Quod autem subdit: *Donec veniam*, non solum de generali illo, quo resolvendus est mundus, sed etiam de hoc, quo quotidie sanctos suos visitare dignatur adventu, accipi potest. Quod vero ait: *Diligis me plus his*, potest ita plus intelligi, ut Joannes hoc loco, qui specialius dilectus est, a caeteris excipiet. At vero, juxta mysticum sensum, in Petro actualis vita, in Joanne contemplativa significatur. In utroque praesens pariter et futura. Ecclesia autem, cujus Petrus, propter primatum apostolatus gerebat figuram, claves regni caelorum a Christo accepit. In petra, hoc est, potestatem solvendi ligandique peccata, quod est enim per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est, per significationem Petrus in petra, qua significatione intelligitur Christus petra, Petrus Ecclesia. Haec igitur Ecclesia, quam significabat Petrus, quam diu deget in malis, amando et sequendo Christum, liberatur a malis. Magis autem sequitur Christum in eis, qui certant pro veritate usque ad mortem, quibus idem Petrus ait: *Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus* (I Petr. ii). Ecce propter quod ei dictum est: *Sequere me*. Est alia vita immortalis, quae non est in malis, ubi facie ad faciem videbimus, quod hic per speculum et in aenigmate videtur (I Cor. xiii). Duas itaque vitas, sibi divinitus praedicatas et commendatas novit Ecclesia. Quarum est una in fide, altera in specie. Una in peregrinatione, altera in aeternitate; una in labore, altera in requie; una in via, altera in patria; una cum hoste pugnat, altera sine hoste regnat. Ergo una bona est, sed adhuc misera; altera melior et beata. Ista significata est per apostolum Petrum, illa per Joannem. Ideo dicitur huic: *Sequere me*. De illo autem: *Si eum volo manere donec veniam*. Ac si dicat: Tu me sequere, per imitationem perferendi temporalia mala. Ille maneat, donec sempiterna venio redditurus bona. Sic eum volo manere, id est, exspectare, quoniam quod per eum significatur, non utique nunc, sed cum venerit Christus, implebitur.

Hic est discipulus, qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec. Hic manifeste beatus Joannes suam

personam designat ex officio, quod designare vitat ex vocabulo. Perhibuit namque testimonium Verbo Dei prædicando, perhibuit scribendo, perhibuit denique docendo, perhibet etiam nunc pandendo. Siquidem a tempore Dominicæ passionis, resurrectionis et ascensionis in cœlum, et usque ad ultima Domitiani principis tempora, per annos circiter sexaginta quinque absque ullo scribendi adminiculo verbum prædicabat. At ubi a Domitiano, qui secundus post Neronem Christianorum persecutor exstitit, exsilio missus est, irrumpentes in Ecclesiam hæretici, quasi in destituta a pastore ovilia lupi Marcion, Cerinthus et Ebion, cæterique Antichristi, qui Christum fuisse ante Mariam negabant, simplicitatem fidei evangelicæ perversa maculavere doctrina. Sed cum ipse post occisionem Domitiani, permittente pio principe Nerva, rediret Ephesum, compulsus ab omnibus pene tunc Asiæ episcopis, et multarum Ecclesiarum legationibus, de cœterna Patris divinitate et Christi altius facere sermonem, eo quod in trium aliorum evangelistarum scriptis, de humanitate ejus sufficienter sibi viderentur habere testimonia. Quod ille se non aliter facturum respondit, nisi indicto jejunio, omnes in communæ Dominum precarentur, ut illa digna scribere posset. Et hoc ita patrato, instructus revelatione, a sancti Spiritus gratia inebriatus, omnes hæreticorum tenebras patefecit, et subita veritatis luce dispulit: *In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Similemque initiis totum sui sermonis cursum faciens Dominum nostrum Jesum Christum, sicut verum hominem, vere ex homine temporaliter factum, ita etiam verum Deum, vere ex Deo Patre, et æternaliter natum, vere cum Patre et Spiritu sancto semper existentem clarissima assertionem perducit. Imo omnia divinæ veritatis et veræ divinitatis, quantum alteri mortalium nulli licuit arcana reseravit. Et hoc virgini privilegium recte servabatur, ut ad scrutanda Verbi incorruptibilis sacramenta, incorrupto ipse non solum corde, sed et corpore procederet. De cujus dictorum veritate, quod sit nemini ambigendum, ipse quoque curavit ostendere, qui cum dixisset: *Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his; et scripsit hæc,* continuo subjecit et ait: *Et scimus quia verum est testimonium ejus.* Quia ergo cum cæteris fidelibus scimus, verum esse testimonium ejus, curemus per omnia, ut recta fide intelligendo, recta operatione exercendo quæ docuit, ad dona perveniamus sempiterna, quæ promisit per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

CONCORDIA

In hoc Istarum duarum fit concordia lectionum, quia humano de Joannis actu et nomine, et alia tantum de ejus actu faciunt rationabiliter mentionem, qui ab omni contagione immaculatus, cum Domino ab infantia custodivit eum et sanctum, ideo illi

apostolica apte convenit, vel maxime ubi ait: *Benedictus Deus qui elegit nos,* etc.

IN NATALI INNOCENTUM.

LECTIO LIBRI APOCALYPSIS JOANNIS APOSTOLI, CAP. XIV.

« Vidi supra montem Sion agnum stantem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et nomen patris ejus scriptum in frontibus suis, et audivi vocem de cœlo, tantquam vocem aquarum multarum, et tantquam vocem tonitruum magni, et vocem quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem Dei, et ante quatuor animalia et seniores; et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Ili sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocumque ierit. Ili empti sunt ex hominibus primitiis Deo et agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante thronum Dei. »

Vidi supra montem Sion agnum stantem. Agnus Christus, de quo Joannes ait: *Eccce agnus Dei qui tollit peccata mundi.* Mons Sion, qui speculatio interpretatur, hoc loco Ecclesia intelligitur, super quem Dominus Jesus Christus stare perhibetur, virtutis et protectionis ei præstans adiutorium et munimen. Nota quæ bestia superius in arena maris, agnus in monte Sion stare perhibetur, et cum illo centum quadraginta quatuor millia. Hic est numerus populi Dei, hic finitus numerus ponitur pro infinito, et sacratus secreti significatione mysterii. Nam ternario numero triplicato fit novenarius, et quaternario quater ducto sedecim faciunt. Novies autem decies sexies centum, quadraginta quatuor implentur, quo numero virginei examinis mystice insinuata est plenitudo, ut cum de istis tam copiosa dicitur multitudo, de cæteris Ecclesiæ membris non dubitetur.

Habent: nomen ejus, et nomen patris, etc. Superius enim dixerat de bestia ascendente de terra, quod faceret omnes pusillos, et magnos divites, et pauperes liberos, et servos habere characterem in dextera manu, et in frontibus suis. Hic autem e contrario de servis Dei, ne jam vehementi persecutionis impetu, vel succubuisse aliquem, vel periisse, infirmus animus æstimaret, subdit: *Habentes nomen ejus, et nomen patris ejus scriptum in frontibus suis.* Quod dicit, nomen, intelligitur agni, et nomen patris ejus, intelligitur Dei Patris.

Et audivi vocem de cœlo. Id est, Ecclesiam, quæ cœlum sæpius in divinis nominatur Scripturis. De Ecclesia enim scriptum est: *Cœlum mihi sedes est.* Et de ejusdem Ecclesiæ prædicatoribus scriptum: *Cœli enarrant gloriam Dei.* Magna vox sanctorum, magna est devotio charitatis, quam se de cœlo audisse refert, cum eos qui vocem ediderant, in Sion monte stare prædiceret, ut ostendat se montem Sion non aliud quam Ecclesiam dixisse, quæ ad

devincenda gravamina pressurarum, sublimes contemplatione erecta gaudio, regis sui certamina laude simul et imitatione concelebrat. Hoc est enim veraciter agno stanti psallere.

Tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruum magni. Quid per vocem aquarum multarum; nisi vox intelligitur prædicatorum? Quid per vocem tonitruum magni, nisi vox Evangelii designatur? Unde et quidam apostoli filii tonitruum nominantur. Tonitrua enim sunt Evangelia, ubi comminando aiunt: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur et in ignem mittitur.*

Et vocem quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Quid per vocem citharizantium, nisi vox consona omnium designatur prædicatorum, et una concordia eorum, quæ in mundis cordibus, canticum personat charitatis. Concitharistæ Dei omnes sancti sunt, qui *carnem suam crucifigentes cum vitis et concupiscentiis (Gal. v)*, laudant eam in psalterio et cithara: quantum amplius illi, qui Angelicæ privilegio castitatis, totos se faciunt Domino holocaustum singulariter, abnegantes semetipsos, tollentes crucem suam, sequuntur agnum quocunque ierit.

Et cantabant quasi canticum novum. Quid per canticum novum, nisi Novum Testamentum, et confessio designatur fidelium; id est, credo Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Dominum nostrum Filium ejus, et in Spiritum sanctum. Hoc enim canticum novum cantat, qui, veteri homine deposito, per gratiam baptismatis innovatur feliciter. Iste cantus qui mentem purissimam consolatur, qui medullitus delectatur, hoc novus homo cantare debet canticum novum non vetus, qui necdum Adæ peccata deposuit. Novus utique cantus est, quia nunquam talem antea mundus audivit.

Novum. Quod nulla vetustate sordescat, sed semper in sui dignitatis gratia perseveret.

Ante sedem. Sedes Ecclesia est perfecta, quæ meruit cælum esse, eo quod sit habitaculum Dei. Sedes sunt Salvatoris Domini, quas ille sua majestate jam possidet, sicut legitur: *Sedes sapientiæ anima justus est (Sap. vii).*

Et ante quatuor animalia. Quatuor enim animalia quatuor designant Evangelia, quæ alio loco plena oculis ante et retro describuntur. Ante, quia de futuro judicio prædicant.

Retro. Quia de Veteri Testamento testimonium donant. Quod autem sequitur:

Et seniores. Illos significat, de quibus superius dixerat:

Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor millia, et super thronos viginti quatuor seniores, sedentes amicti vestimentis albis. Qui sive Decalogum duplicatum et quatuor significant Evangelia, sive duodecim apostolos, et duodecim patriarchas, id est, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Moysen, Aaron, Josue, Isaiam, Hieremiam, Ezechielem, Danielelem et David. Et nemo poterat dicere canticum nisi centum quadra-

ginta quinque millia, qui empti sunt de terra. Singulariter canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant, qui per charitatem quidem ex illorum celsitudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non assurgunt.

Virgines enim sunt, hi qui sequuntur agnum quocunque ierit. Hæc pulchre beatus Augustinus, virgines admonendo, exposuit: «Pergite, inquit, sancti Dei, pueri et puellæ, mares ac feminae, cælibes et in-nuptæ, pergite perseverando in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius. Sperate felicius, cui servitis instantius. Amate ardentius, cui placetis attentius. Lumbis accinctis et lucernis ardentibus exspectate Dominum, quando veniat a nuptiis (Luc. xii). Vos advertis ad nuptias agni canticum novum, quod cantabitis in citharis vestris, utique tale, quale nemo poterit dicere, nisi vos. Sic enim vos vidit in Apocalypsi quidam, præ cæteri, dilectus agno, qui discumbere super pectus ejus solitus erat. Ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharædorum, illibatae virginitatis in corpore, inviolatae veritatis in corde. Sequimini agnum, quia et agni caro utique virgo. Sequimini eum virginitate cordis et carnis, quocunque ierit. Quid est enim sequi, nisi imitari, quia *Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut sequeremini vestigia ejus (I Petr. ii).*

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Virgines enim dicit integritate fidei. Sic de universali Ecclesia loquitur Apostolus, dicens: *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo,* nam et hanc visionem Thichonius, non de virginibus specialiter tantum, sed de tota generaliter interpretatur Ecclesia. Ili empti sunt ex hominibus primitiæ Deo et agno, redempti pretioso sanguine Christi, ut Apostolus ait: *Empti enim estis pretio magno, glorificate et portate Dominum in corpore vestro (I Cor. vi).* Hæ primitiæ de illo sancto et immaculato Ecclesiæ grege, quasi sanctiores, prioresque hostiæ, pro voluntatis suæ meritis, a Spiritu sancto eliguntur.

Et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Non dixit: Non fuit in ore eorum mendacium, sed non est inventum. Sicut Apostolus dicit: *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis (I Cor. vi).* Et: *Iniquitas injusti non nocebit ei, quia die conversus fuerit ab iniquitate sua,* et poterit esse virgo, et dolus in ore ejus non inveniri. Virgines enim castos dicit et pudicos. Sine macula sunt ante thronum Dei. Sine macula, hoc est, sine peccato. Tunc enim justus immaculatus sunt, quando indulgentiæ munera consequuntur, sicut Propheta dicit: *Lavabis me, et super nivem dealbabor (Psal. l.).* Beati ergo immaculati, qui in vitam æternam merentur latrare.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. II.

« Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph,

« dicens : Surge et accipe pueram et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi ; futurum est enim, ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus nocte, et recessit in Ægyptum, et erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam, dicentem : Ex Ægypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quod illusus esset a magis, iratus est valde. Et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, et in omnibus finibus eis, a bimatu et infra, secundum tempus, quod exquisierat a magis. Tunc adimpletam est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem : Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus, Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt. Defuncto autem Herode : ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, dicens : Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vadé in terram Israel. Defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri. Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus, et venit in tetram Israel. Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire. Et admonitus in somnis, recessit in partes Galilææ. Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas : quoniam Nazareus vocabitur. »

Eccce angelus Domini apparuit in somnis Joseph dicens : Surge et accipe puerum et matrem ejus. Non dicit tuum puerum, neque mulieris, sed speciali privilegio solius pueri nomen ponitur. Sequitur :

Et matrem ejus. Non enim dicit, accipe uxorem, sive conjugem tuam, sed *matrem ejus*, verus enim Pater ejus in cœlis est. Quia Babylon atque Ægyptus præ omnibus terris principiis ostendit, quia utramque emendaturus esset, et igne potius fidei succensus, addiscitur quoque, quod ab ipsis vitæ initiis, ad tentationes debeas atque insidias præparari. Nam statim et ortus est contra eum tyrannus furit, et in Ægyptum fugit, et mater in noxiam barbarorum regionem fugatur, nam non dicitur : Accipe conjugem tuam, sed *matrem ejus*, quia absoluto per signum partu, omnis explosa suspicio est.

Et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi ; futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Possumus quoque odium Herodis, quo perdere voluit Jesum, super persecutionibus quæ apostolorum sunt temporibus factæ in Judæa, specialiter accipere ; quando invalescente invidia, prædicatores sunt verbi peno omnes expulsi de provincia, et in gentibus prædicaturi, sunt longe lateque dispersi. Itaque factum est, ut gentilitas, quæ per Ægyptum figurabatur, peccatis ante tenebrosa, lumen verbi acciperet. Hoc est enim puerum Jesum et matrem ejus per Joseph in Ægyptum transferri, fidem Do-

minicæ incarnationis, et Ecclesiæ societatem, per doctores sanctos gentibus committi.

Qui consurgens accepit puerum et matrem nocte, et recessit in Ægyptum. Ægyptus tenebræ et mœror interpretatur. Ergo fugit Joseph cum Maria et puero in Ægyptum, significat doctores cum lege et nominis Christi prædicatione, ad gentes, quæ in tenebris et in nocte infidelitatis erant, transituros.

Et erat ibi usque ad obitum Herodis. Quod dicit : Et erat ibi usque ad obitum Herodis, quadriennio, ut quidam putant, tempore supputato, sive, ut alii volunt, duobus tantum annis, indicat figurate fidem Christi in gentibus mansuram, donec plenitudo earum introeat, et sic omnis Israel salvus fiat. Obitus quippe Herodis terminum intentionis malignosæ, qua nunc contra Ecclesiam Judæa sævit, insinuat.

Ut adimpleretur quod dictum est a Domino, per Prophetam dicentem : Hoc dicimus in Osea propheta esse scriptum (Ose. xi). Possumus autem loco isto testimonium proferre ex Numeris, dicente Balaam : Deus ex Ægypto vocavit eum. Gloria ejus sicut unicornis (Num. xxiii).

Ex Ægypto vocavi filium meum. Quod iterum Jesus vocatur ex Ægypto, significat Judæos in fine mundi credituros, juxta illud : *Cum intraverit plenitudo gentium, tum omnis Israel salvus fiet (Rom. xi).* Potest tamen et secundum allegoriam intelligi. Qui postea quam venit ad Ægyptum mundi hujus, deduxit eum Pater et adsumpsit ad semetipsum, ut viam faceret his qui de Ægypto mundi hujus ascensuri erant ad Dominum.

Tunc Herodes videns quod illusus esset a Magis, iratus valde est. Quod dicit : *Tunc Herodes,* conjungitur, ubi dicit quod *Magi per aliam viam sunt reversi. Iratus est,* manente scilicet prædicta turbatione. Additur *valde,* eo quod a Magis illusus sit.

Et mittens occidit omnes pueros. In morte innocenti, pretiosa omnium Christi martyrum est mors designata. Quod enim parvuli occisi sunt, significat per humilitatis meritum, ad martyrii perveniendum gloriam. Et quia nisi conversus fuerit quis, et effectus sit ut parvulus, non potest animam dare pro Christo. Qui erant in Bethleem, et in omnibus finibus ejus. Quod autem in Bethleem et omnibus finibus ejus occisi sunt, ostendit non solum in Judæa, unde Ecclesiæ cœpit origo, sed et in omnibus ejusdem Ecclesiæ, quacunque per orbem diffusa est, persecutionem sævituram perfidorum, et piorum patientiam coronandam.

A bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a Magis. Id est, a puero duorum annorum usque ad puerum unius noctis. Secundum anagogen, qui occisi sunt, doctrina et operatione perfectos indicat. Qui vero infra simplices vel idiotas, fidei tamen non factæ constantia sortes æque denuntiat. Quod illi quidem occisi sunt, sed Christus, qui quærebatur, vivens evasit, insinuat corpora quidem martyrum ab impiis posse periri, sed Christum, pro quo persecutio tota sævit, nullatenus eis vel viventibus, vel

occisis posse auferri, sed eos veraciter contestari: **A** Quia sive vivimus, Domino vivimus, sive morimur, Domino morimur (Rom. xiv).

Tunc adimpletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem. Ille Hieremias veteris recordatus historię, cum propter uxorem Levitis fornicationi coactam, ac per hoc mortuam, et a marito in duodecim partes, duodecim tribus divisam, omnis Israel consurgens, totam tribum deleverit, trecentum tantum viris remanentibus, ploratus et ululatus, remanentium scilicet et interfectorum.

Vox in Rama audita est, etc. Quod autem dicitur in Rama, non potemus nomen loci esse, qui est juxta Gabaa, sed Rama excelsum interpretatur, ut sit sensus, Vox in excelso audita est, id est, longe lateque dispersa. Quid enim Rama pertinet ad Rachel? Rachel mater fuit Benjamin, quam defunctam sepeffere in hippodromo, qui est juxta Bethel. Quia igitur sepulcrum vicinum erat, et campus ipsi Benjamin sorte contingerat, Rama quoque ad eandem pertinebat tribum, et a principibus, et ab ipso interfectionis loco, consequenter eos, qui occisi sunt, filios ejus vocavit. Spiritualiter vox in Rama, id est in excelso, et ploratus et ululatus multus, manifeste denuntiat luctum sanctę Ecclesię, quod de injusta membrorum suorum nece gemit, non, ut hostes garriunt, in vacuum cedere, sed usque ad solium superni ascendere judicis, et sicut protomartyris Abel, ita etiam sanguinem cęterorum martyrum clamare ad Dominum.

Rachel plorans filios suos. De Rachel natus est Benjamin, in cujus tribu nunc est Bethleem. Quiritur ergo quomodo Rachel filios Judę, id est, Bethleem quasi suos ploret. Respondebimus breviter, quia sepulta sit juxta Bethleem in Ephrata, et ex æterno corpusculi hospitio matris nomen acceperit. Sive quoniam Judę et Benjamin duę tribus junctę erant, et Herodes præceperat, non solum in Bethleem interfici pæros, sed et in omnibus circa finibus ejus, per occasionem Bethleem, intelligimus multos etiam de Benjamin fuisse cęsos. Figuraliter autem Rachel quę ovis, aut videns Domini dicitur, Ecclesiam demonstrat, cujus tota intentio, ut videre Dominum mereatur, invigilat, et ipsa est ovis centesima, quam pastor bonus, relictis in cœlo nonaginta novem ovibus, angelicarum virtutum, abiit quærere in terra, inventamque suis imposuit humeris, et sic reportavit ad gregem.

Et noluit consolari, quia non sunt. Plorat autem filios suos, et non recepit consolationem. Secundum intelligentiam duplicem, sive quod eos in æternam mortuos æstimaret, sive quod consolari se nollet de his, quos sciret esse victuros. Spiritualiter Rachel significat Ecclesiam quę plorat sanctorum de hoc sæculo ablationem, sed non ita velle consolari, ut qui sæculum morte vicerunt, rursus ad sæculi certamina secum toleranda redeant. Quia nimirum non sunt ultra revocandi in mandum, de cujus ærumnis, semel evaserunt coronandi ad Christum.

Defuncto autem Herode. Obitus quippe Herodis, terminum intentionis malitiöse, qua nunc contra Ecclesiam Judęa traxit, insinuat.

Ecce apparuit angelus Domini in somnis Joseph, in Ægypto dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel. In somnis, hoc semper significat, quia mortuis mundo angeli sunt præsentes. Quod autem defuncto Herode, redit in terram Israel Jesus, finem sæculi denuntiat, quando Enoch et Helia prædicantibus, Judęa sopita modernę invidię flamma, fidem veritatis accipiat. Et bene, cum Judęam deserit, fugere et hoc in nocte dicitur: cum vero revertitur, nulla non solum fugę, sed nec noctis sit mentio, quia nimirum, quos aut peccatorum tenebris olim peræcutores reliquit, ipsos quę lucem fidei tandem se quærentes revisit.

Defuncti enim sunt, qui quærebant animam pueri. (Ex Hieron.) Ex hoc loco intelligimus, non solum Herodem, sed et sacerdotes, et scribas, eo tempore necem Domini fuisse meditatatos.

Qui surgens, accepit puerum et matrem ejus, etc. Non dixit: Accepit filium suum et uxorem suam, sed puerum et matrem ejus, quasi nutritius, non maritus.

Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Judęa, pro Herode patre suo, timuit illuc ire. Archelaus, agnoscens leo interpretatur, Herodes pellicius sive pellis gloria (Joseph. lib. Antiquit. xvii, cap. 10), Herodes ille, qui cum Pilato postea amicitiam fecit, hujus Herodis filius, est frater Archelai, quem et ipsum Tiberius Cęsar Lugdunum, quę Galliarum est civitas, relegavit, fratremque ejus Herodem, successorum regni fecit.

(Ex Beda.) Quod dum nato Herode, Joseph timore Archelai in Judęam ire formidans, angelo monente, in Nazareth Galilęe recessit, ultima præsentię Ecclesię tempora designat, quando pro ea, quę nunc est mentis illius cęcitate, Christianos in quantum valet persequi non desistit, sed acrior in eis Antichristi persecutio consurgit. Pars igitur Judęe in qua regnabat Archelaus, qui interpretatur agnoscens leo, de quo Apostolus ait: Adversarius vester circuit quærens quem devoret, perfidos Antichristi sequaces ostendit.

Et admonitus in somnis recessit in partes Galilęe, et veniens habitavit in civitate quę vocatur Nazareth. Nazareth Galilęe, quo Dominus transfertur, partem gentis ejusdem, quę tunc temporis fidem Christi est susceptura designat. Unde bene Galilęa transmigratio facta. Nazareth vero, flos aut virgultum ejus interpretatur. Quia nimirum sancta Ecclesia, quo ardentiore desiderio, ab his qui in terris vidit ad cœlestia promerenda transmigrat, eo majore spiritualium abundat flore ac germine virtutum.

Ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur. (Ex Hieron.) Si fluxum de Scripturis posuisset exemplum, nunquam diceret per prophetas, sed simpliciter, per prophetam. Nunc autem pluraliter prophetas vocans, ostendit se non

verba de scripturis sumpsisse, sed sensum. Nazareus enim sanctus interpretatur. Sanctum autem Dominum futurum omnis Scriptura commemorat. Possumus et aliter dicere, quod etiam eisdem verbis, juxta Hebraicam veritatem, et juxta linguæ illius *Ἰσραήλ*, in Isaia scriptum est: *יֵצֵא הַבֵּרֶךְ מִנֹּצֵעַ יֵשׁוּעַ*: *Exiet virga de radice Jesse, et Nazareus de radice ejus conscendet sive crescet.*

CONCORDIA

Istarum duarum fit in hoc gratissima lectionum, quia Joannes vidit in cœlo primitias terræ cum agno. De quibus ait: Quod sine mendacio, et sine macula et virgines sunt. Nam et parvuli qui pro Domino occisi sunt, et primitiæ terræ sunt, quia pro Domino primi meruerunt palmas martyrii, et virgines, et sine mendacio et sine macula sunt.

IN OCTAVA NATIVITATIS DOMINI.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI, AD TITUM, CAP. II.

« Apparuit gratia Dei et Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum et operum. Hæc loquere et exhortare. »

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus. Hic gratiam Evangelii dicit, de qua in Zacharia legimus: *Exæquavit gratiam gratiæ* (Zach. iv): Et Joannes ait: *Nos omnes de plenitudine ejus accepimus, gratiam pro gratia* (Joan. i), id est, pro gratia legis, gratiam Evangelii: omnibus hominibus, id est, quibus apparuit. Ipse enim est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, hoc est, qui illuminatur. Ipse est, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis pervenire. Ipse est, qui Apostolis suis ait: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos: qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* Ecce quomodo gratia salvatoris Dei omnibus apparuit hominibus.

Erudiens nos. (Ex Cass.) Erudire enim docere est, nam et ipsum nomen significat apprehensam scientiam. Rudis enim dicitur novus. Eruditus, quasi a rure sublatus, hoc est, ab ignorantia divinus, et in doctrinæ finibus collocatus.

(Ex Hieron.) Nam et ad Hierusalem, per Hieremiam Dominus sic dicit: *Erudire Hierusalem, ne forte recedat anima mea a te* (Hier. vi). Eruditur Hierusalem, ut corrigatur, et non recedat anima Dei ab ea, et redigatur in solitudinem, sed potius erudita habeat semper Dominum habitatorem.

Ut abnegantes impietatem. Hic impietatem illam dicit, quam Zacharias super amphoram vel massam sedere vidit plumbeam, quam alio nomine idololatriam possumus appellare et negationem Christi, Græci vocant *τὴν ἀπίθειαν*.

Et sæcularia desideria. Sæculare est, omne desiderium carnale, et omnis ambitio sæcularis. Desideria turpia, voluntas vel cupiditas corporis, omnia desideria sunt carnalia, a quibus nos omnibus abstinere Petrus obsecrat, dicens: *Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam* (I Petr. ii). Ac si diceret: Carnalia desideria nolite desiderare, sed cœlestia, et æterna concupiscite, quia carnis desideria adversus conversationem sanctam, et contra suametipsam militant animam

Sobrie. Sobrie dicit, hoc est, caute, sapienter, considerate, et temperate, ponens ante oculos illud quod Dominus ait: *Attendite ne graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus sæculi* (Lucæ xxi).

Et juste. Juste, id est, recte et æquanimiter, hinc enim Joannes ait: *Scitis, quia Deus justus est, et omnis qui facit justitiam, ex ipso natus est* (I Joan. iii). Dicta autem justitia, quasi juris status, cujus partes sunt, timere Deum, venerare religionem, habere humanitatem et pietatem, unde sequitur:

Et pie vivamus in hoc sæculo. Justitia enim ne imtemperata sit, pietas adjungenda est. Pietas enim pars est justitiæ, quæ proprie, ut ait Augustinus, Dei cultus intelligitur. Justitia enim est, æquitas vel rectitudo, quæ unicuique sua tribuit.

Expectantibus beatam spem. (Ex Cass.) Spes est bonorum expectatio futurorum, quæ exprimit humilitatis affectum, et servitiæ servitutis obsequium. Spes autem Græce dicitur *ἀρετή*, et est opinio futurorum. Et contrarium desperatio, quando extra omnem spem homo est, cui nulla est progrediendi facultas, quia dum quisque peccatum amat, futuram gloriam non sperat. Ille enim fiducialiter expectat, qui ejus mandata fideliter servat. Beata enim recte dicitur spes, ubi filii Dei merebimur esse, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Ubi cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ubi peccata nobis donantur, et vita æterna præstabitur. Ubi splendorem solis et consortium obtinebimus angelorum.

Et adventum gloriæ magni Dei. Notandum quod in hac brevi Epistola Dominum Jesum bis Dominum appellet. Nam et in Epistola ad Hebræos idem Apostolus ait: *Ad filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi.* Et, *unxit te Deus tuus oleo exultationis* (Hebr. i). Et Joannes ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. i), et alia plurima de hoc sanctissimo nomine invenies testimonia. Cujus et adventum gloriæ expectamus, secundum promissionem angelicam, dicentis ad discipulos: *Viri Galilæi, quid hic statis aspicientes in cælum, sic enim veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum* (Act. i).

(Ex Orig.) Sed in illa gloria expectatur, de qua ipse Salvator ait: *Cum venerit Filius hominis in gloria Patris et sanctorum angelorum* (Matth. xxv). Non quod Dei et angelorum unam gloriam esse dicat,

sed quia tanta erit illic gloria Patris, in qua Filius A
hominis ad iudicium venturus est, quæ a solis ang-
gelis capi possit, vel ab illis sanctis, de quibus dicitur:
Quia erunt sicut angeli Dei. De hoc adventu gloriae Dei et Petrus apostolus ait: *Inveniatur in laudem et gloriam et revelationem Jesu Christi (I Petr. 1)*. In laude, quando dicturus est: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum*. In gloria, quia tunc iusti fulgebunt ut sol in revelatione Jesu Christi, hoc est, in futuro iudicio.

Et Salvatoris nostri Jesu Christi. Jesus nomen proprium est Filii Dei, secundum carnem, ut Gabriel angelus beatæ Mariæ ait: *Et vocabis nomen ejus Jesum (Luc. 1)*, quod Latine Salvator dicitur, eo quod saluum facit populum suum a peccatis eorum. Christus ab unctione nomen accepit, chrisma B
enim unctio, Christus unctus dicitur. Sed spiritualiter, cui Psalmista: *Propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis (Psal. XLIV)*.

Qui dedit semetipsum pro nobis. Sicut et alibi idem Apostolus dicit: *Ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis (Ephes. v)*.

Ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret, etc. (Ex Cass.) Redemit nos et liberavit ab omni vinculo iniquitatis, quo captivi tenebamur, et infidelitatis, et mundavit per baptismum, ubi sic omnia originalia delicta, et perpetrata commissa mundantur, quatenus in nobis nihil remanere possit im-mundum.

Sectatorem bonorum operum. Ad quam sectationem bonorum operum, idem nos Apostolus admonet, dicens: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ, a dextris et a sinistris (II Cor. vi)*, et cætera similia unde et apte sequitur:

Hæc loquere et exhortare. Ac si diceret: Omnis D
tuus sermo, in hac exhortatione consistat atque perseveret.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. II

« Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, « quod vocatum est ab angelo priusquam in utero « conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Jesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut « scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum « adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur: « Et ut darent hostiam secundum quod dictum est « in lege Domini, par turturam, aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem, cui

nomen Simeon. Et homo iste justus et timoratus, « expectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu « sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret « Christum Domini, et venit in spiritu in templum. « Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, « ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: « Et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit « eum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutem tuam. Quod parasti « ante faciem omnium populorum. Lumen ad « revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel. »

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. (Ex Ambros.) Circumciditur itaque puer. Quis est ille puer, nisi ille de quo dictum est: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis (Isaia 1x)? Factus est enim sub lege, ut eos, qui sub lege erant, lucrifaceret (Gal. iv)*. Vides omnem legis veteris sermone fuisse typum futuræ. Non utique frustra octava die jussus est infans circumcidi, nisi quia petra, qua circumcidimur, Christus erat. Cultellis enim petrinis circumcisis est populus, petra autem erat Christus. Quare autem octavo die? quia in hebdomadibus idem primus, qui et octavus. Completis enim septem diebus reditur ad primum, finitus septimus, Dominus sepultus. Reditus ad primum Dominus resuscitatus, Domini resurrectio promisit nobis æternum diem, et consecravit nobis Dominicum diem, qui vocatur Dominicus, ipse videtur proprie ad Dominum pertinere, quia eo die Dominus resurrexit.

(Ex Beda.) Suscepit igitur circumcisionem lege decretam in carne, qui absque omni prorsus labe pollutionis apparuit in carne, et qui in similitudine carnis peccati, non autem in carne peccati advenit, remedium quo caro peccati consueverat mundari, non respuit, sicut etiam unda baptismatis, qua novæ gratiæ populos a peccatorum sorde lavari voluit. Ipse non necessitatis, sed exempli causa subiit; scire etenim debet vestra fraternitas, quia idem salutiferæ curationis auxilium circumcisis in lege, contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere revelatæ gratiæ tempore consuevit. Excepto quod regni cælestis januam necdum intrare poterant, donec adveniens benedictionem daret qui legem dedit, ut videri posset Deus deorum in Sion. Tantum in sinu Abrahæ, post mortem, beata requie consolati, supernæ pacis ingressum, spe felices, expectabant. Qui enim nunc per Evangelium suum terribiliter ac salubriter clamat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei (Joan. iii)*, ipse tum per legem suam clamabat: *Masculus cujus preputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit (Exod. xiiii; Levit. xii)*, id est, quia pactum vitæ, in paradiso hominibus a me datum, Adam prævaricante, transgressum est, in quo

omnes peccaverunt, peribit de cœtu sanctorum, si A non ei fuerit remedio salutari subventum.

Vocatum est nomen ejus, Jesus, etc. (Ex Beda.)

In hoc, quod in die circumcisionis suæ nomen ut Jesus vocaretur, accepit, ad imitationem priscorum fecit, sicut Abraham patriarcha, qui primus circumcisionis sacramentum et promissionis testimonium accepit, et eodem die amplificationem nominis simul cum sua conjuge promeruit, ut qui eatenus Abram, id est, pater excelsus, deinde Abraham, id est, pater multarum gentium vocaretur.

(Ex Hieron.) Sed et Sarai uxor tua, inquit Dominus ad Abraham, non vocabitur Sarai, sed Sara. Errant qui putant primum Saram per unum R scriptum fuisse, et postea alterum R additum, Sarai primum vocata est per י ר א. Sublato ergo י, id est i elemento, addita est ה littera, quæ per A legitur, et vocata est ש ר א, Saraa. Causa autem ita nominis immutati, hæc est, quod antea dicebatur *princeps mea*, unius scilicet tantummodo domus materfamilias, postea vero dicitur absolute *princeps*, id est, ἀρχουσα.

Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus, secundum legem Moysei tulerunt illum in Hierusalem, ut sisterent illum Domino. (Ex Beda.) Decretum quidem legis erat parvulum post tricesimum tertium circumcisionis diem ad templum Domini deferri, darique hostiam pro eo: primogenitum autem masculum sanctum Domino fieri, mystice, sicut diximus, insinuans, neminem nisi circumcisum vitium, Dominicis dignum esse conspectibus; neminem, nisi mortalitatis nexibus absolutum, supernæ civitatis gaudia perfecte posse subire. Verum si legis ipsius verba diligentius inspexeris, profecto reperies, quia non solum Dominus incarnatus, quantum a peccati contagione, tantum a conditione legis fuerit liber, quam ob hoc magis suscipere dignatus est, ut eam sanctam, justam, ac bonam esse probaret, et nos ab ejus servitute ac timore fidei gratia liberaret, sed etiam ipsa Dei genitrix, sicut ab admixtione virili, sic et a legali sit jure immunis. Dicit enim Moyses: *Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ, et die octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ* (Levit. xii). Nota ergo, quod non omnis mulier pariens, sed ea quæ suscepto semine pepererit, designatur immunda, ritumque legis docetur esse mundanda, ad distinctionem videlicet illius, quæ virgo concepit, et peperit filium. Et vocavit nomen ejus אלהים, quod est interpretatum nobiscum Deus. Non ergo filius qui cum homine Deus est, non mater, quæ Spiritu sancto operante peperit, victimis hostiarum, quibus purgaretur, indigebat, sed ut nos a legis vinculo solveremur, sicut Dominus Christus, ita et beata semper virgo Maria legi est sponte subjecta.

Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabi-

tur. Quod dicit, *Omne masculum adaperiens vulvam*, et hominis et pecoris primogenitum significat, quod utrumque sanctum Domino vocari, atque ideo sacerdotis esse, præceptum est. Ita duntaxat, ut pro hominis primogenito pretium acciperet, et omne animal immundum redimi faceret, cujus, inquit, redemptio erit post unum mensem, siclis argenti quinque; ubi salvo subtiliore tractatu breviter intimandum, quod illa omnia primogenita, vel figura fuerint ejus, qui cum unigenitus esset Dei Filius primogenitus fieri dignatus est omnis creaturæ, et vere et singulariter sanctus Domino, quia peccatum non fecit, nec inventus est oculus in ore ejus, vel certe nostræ fuerit devotionis indicium, qui omnia bonæ actionis initia, quæ quasi corde gignimus, Domini gratiæ deputare, male autem gesta redimere debeamus, dignos videlicet pœnitentiæ fructus, pro singulis quinque corporis vel animæ sensibus offerentes. Itaque quod ait: *Adaperiens vulvam*, consuetæ nativitatis more loquitur, non quod Dominus noster sacri ventris hospitium, quod ingressus sanctificavit, egressus devirginasse credendus sit, juxta hæreticos, qui dicunt beatam Mariam virginem usque ad partum, non virginem esse post partum, sed juxta fidem catholicam, clauso virginis utero, quasi sponsus suo processit de thalamo, de quo pulchre Propheta: *Et convertit me, inquit, ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad orientem, et erat clausa, et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, non aperietur, et vir non transeat per eam. Quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa; principum princeps in ea sedebit, ut comedat panem coram Domino* (Ezech. xlii). Quamvis possit etiam mystice designari, nullum præter Dominum Ecclesiæ virginis uterum per aquam et Spiritum sanctum ad regenerandos Deo filios posse reserare, ideoque hunc masculum, incomparabili dignitate Domino sanctum vocari.

Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. (Ex Beda.) Dictum est in lege, ut pro infante, si masculus sit, ut prædixi, quadragesimo, si femina octogesimo die nativitatis, agnus agniculus immaculatus in holocaustum, et turtur, sive pullus columbinus offerretur pro peccato: *Si autem non invenerit, inquit, manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbæ, unum in holocaustum, et alterum pro peccato.* Dominus ergo Jesus Christus cum dives esset, pauper factus pro nobis, pauperem pro se hostiam voluit dari, ut videlicet, una sua paupertate nos divites in fide et illic faceret hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se. Moraliter autem, sive fortia quis opera, seu creaverit infirma, quæ masculi ac femine vocabulo distinguuntur, ut hæc legitime Domino valeant consecrari, ovem necesse est innocentie, et turturem pariter, sive columbam compunctionis offerat, quia enim volucres hæc pro cantu

gemitus habent, non immerito lacrymas humilium A deignant. Et bene duos, unum pro peccato, et alterum in holocaustum. Holocaustum namque totum inccusum dicitur. Quia nimirum duo sunt genera compunctionis, Deum namque sitiens anima, prius timore compungitur, post amore. Qui ergo prius flendo, ne duceretur ad supplicium, tarturem pro peccato offerebat, de altero facit holocaustum, cum postmodum flere amarissime incipit, quia differtur a regno. Hoc sane inter turtures et columbas distat, quod columba quæ gregatim conversari, volare et gemere consueverit, activæ vitæ frequentiam demonstrat, de qua dicitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una* (Act. iv); turtur vero, qui singularitate gaudet adeo, ut si conjugem casu perdidit, soles exinde permaneat, speculativæ vitæ culmina denuntiat, quia et paucorum est ista virtus, et his singulariter attributa. Item cum intrans cubiculum, clauso ostio, oro Patrem in abscondito, tarturem offero. At cum ejusdem operis compares quæro, canendo cum Propheta: *Venite, adoremus et procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos*, columbas ad altare deporto.

Et ecce homo in Hierusalem, cui nomen Simeon. Non solum ab angelis et prophetis, sed etiam a senioribus, et reliquis justis, generatio Domini accepit testimonium. Omnis ætas et uterque sexus eventorum miracula fidem astruunt, virgo generat, sterilis parit, mutus loquitur, Elizabeth prophetat, magus adorat, utero clauso exsultat, vidua confitetur, justus exspectat.

Et homo iste justus et timoratus exspectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. (Ex Beda.) Bene justus et timoratus dicitur, quia difficile justitia sine timore custoditur. Bene justus, quia non suam, sed populi gratiam requirebat, cupiens ipse corpore vinculis fragilitatis absolvi, sed exspectans videre promissum. Sciebat enim, quia beati oculi, qui viderent, sed donoc veniret ille volebat ire.

Et responsum acceperat a Spiritu sancto non visurum se mortem nisi prius videret Christum Domini. Vide locutiones Scripturarum. Mortem videre dixit; quomodo vident, quibusve oculis, quæ veniendo ipsos oculos claudit? sed videre mortem, experiri significat. Nam et nos conversationem habendo in cælesti Hierusalem, templi Domini limina frequentando, hoc est, pia sanctorum, in quibus inhabitat, exempla sectando, merebimur verbum Domini in manibus accipere, et fidei charitatisque brachiis amplecti.

Et venit in spiritu in templum. Quod autem ait: *Venit in spiritu*, significat eum, eadem gratia Spiritus qua olim venturum præcognoverat, et jam nunc venientem, jamque a se videndum cognovisse Salvatore.

Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis, et ipse accepit

eum in sinu suas. Tropice accipit Simeon Christum, veteranus infantem, ut doceat nos exuere veterem hominem, qui corrumpitur cum actibus ejus, et renovatos spiritu mentis nostræ, induere eum qui secundum Dominum creatus est in justitia et sanctitate et veritate. Accipit senior infantem Christum, ut insinnet, hoc sæculum, quasi senio jam et longæva ætate defessum, ad innocentiam, et, ut ita dixerim, infantiam Christianæ conversationis rediturum, et sicut aquilæ juventutem illius esse renovandam.

Et benedixit Dominum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Impletum est desiderium senis, mundi ipse senectute vergente, ipse ad senem hominem venit, qui mundum veterem invenit. Audiat mundus: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra. Destituatur vetas, novitas surgat.

Quia viderunt oculi mei salutem tuam, quod parasti ante faciem omnium populorum. Beati oculi qui vident quæ Simeon vidit; beati qui non viderunt et crediderunt. Illud ipsum, inquit, quod omnibus prope modum gentibus populis et linguis mente ac fide conspiciendum parasti, spe ac dilectione quærendum prævidisti, ipse diu desideratum, nunc et carnis et cordis oculis tuum salutem contempior.

Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuæ Israel. Lumen quidem utrique populo salutem dicit, id est, Christus a Deo Patre paratur, qui tamen gloriam magis Israel, cui diu speratur, et ex quo prænuntiatur, advenit. Gentium vero dicitur esse revelatio, quarum mentis oculos profunda jam cæcitate dimersos, neque ulla spe adventus Domini erectos, ipse visitare pariter, revelare atque illustrare dignatus est. Et bene revelatio gentium Israelis gloriæ præfertur, quia cum plenitudo gentium introierit, nunc omnis Israel salvus fiet.

CONCORDIA.

In hoc istarum duarum fit concordia lectionum, quia ambæ de apparitione Domini, quæ primum facta est loquitur in templo.

DOMINICA POST NATALEM DOMINI.

EPISTOLA PAULI AD GALATAS, CAP. IV.

« Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo suo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est, usque ad præfinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eram servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum Dei reciperemus. Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, pater. Itaque jam non est servus, sed filius, quod si filius et hæres per Deum. »

Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est, usque ad præfinitum tempus a patre.

Secundum acceptam comparationem disputationis A producit eloquium. Hic servum vocat Judaicum populum, qui legis litteræ sub carnali observantia serviebat, in fide parvulus, et a sensu doctrinæ spiritualis alienus, cum Dominus divinæ agnitionis thesauros atque divitias gentibus, servituti dæmonum subjacentibus, contulisset. Gentiles enim, qui natura substantiam infidelitatis consumpserant, egeni et pauperes erant. Hic autem principes et sacerdotes, tutores et actores appellat, qui super plebem exercere videbantur dominatum. Quod autem dicit :

Usque ad præfinitum tempus a patre. Illud tempus intellige, quo pater vita excedens, filium tutoribus et actoribus provida ordinatione committit. Juxta quam comparationem unigeniti Pater legi tempus usque ad adventum Filii præfinit.

Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. Id est, observationes dierum et temporum, quas sub hac causa, ne per otium ad idola evagaremur, accepimus. Si enim et Judæi erant elementis servientes, quid differebant a paganis? Paganos elementa colere, omnibus notum est, Judæos autem non elementis, sed sub elementis Domino servisse, propter neomenias, et sabbata, et circumcisiones, et cætera talia. Hæc enim carnalia sunt. Quidquid enim visibile est, carnale est, et de elementis est. Ex ea igitur parte, quam supra diximus, sub elementis serviebant Judæi. Ex alia parte legem habebant spiritalem, quæ et peccare prohibet, et exhortatur ad dilectionem Domini Dei, qui venturus cis fuerat promissus, ad remittenda peccata.

At ubi venit plenitudo temporis, misit Dominus Filium suum. Id est, quando jam per consuetudinem transgressionum, legem vix pauci poterant custodire. Vel certe plenitudo temporum intelligenda est, quando florente populis mundo, opportunum ac salubre Domino visum est, remedia salutis gentibus exhibere, quæ jam competentem possit sexti sæculi actas natura suscipere. Plenitudo ergo temporis, ætas mundi senescentis ex venia intelligi potest, in qua ei ita commissa et credita est veritatis agnitio, sicut profecto annis filio, recte profundarum rerum creditur institutio, et sane præterita sæcula, quæ in primo parente nostro rea sub infernali ergastulo tenebantur, longa indigebant dilatione, ut jam multis temporibus expiatione Christi liberarentur adventu.

Factum ex muliere. Mulier, non corruptionem, sed sexum significat. Denique Eva statim ut facta est, mulier appellatur (*Gen. 11*). Et ipse Dominus ad matrem: *Quid mihi et tibi, inquit, est mulier (Joan. 11)*. In eo autem quod dicit: *Ex muliere, monstrat, non more solito ex conventu viri et feminæ, sed per Spiritum sanctum ex matre tantum, Christum incarnationem hominis suscepisse.* Nam idem Apostolus ad Corinthios ait: *Sicut mulier ex viro, ita et vir per mulierem (I Cor. 11)*. Unde sicut in principio generationis, mulier ex viro sumpta est, ita et Christus secundum carnem ex matre tantum est. Prima hominis conditio, quia primus homo non est

natus, sed factus. Secunda, de latere viri. Tertia, ex viro et femina. Quarta, Dei et hominis sine viro de femina. Jam erat una, sine viro et femina. Altera de viro sine femina. Tertia, de viro et femina. Restabat quarta sine viro de femina. Sed ista quarta liberavit tres, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Ipse enim sub lege tam diu fuit, donec baptizatus Novi Testamenti inciperet Evangelium prædicare: Qui si sub lege factus non esset, non facile Judæos ad obedientiam provocare potuisset. Promptius autem suæ legis et sui generis videbantur audire posse doctorem, sicut de se Apostolus dicit: *Factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer. His qui sub lege erant, tanquam essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrificerem.*

B Gentes autem poterat alienas a lege salvare, etiam si sub lege non fuisset positus.

Ut adoptionem filiorum reciperemus. Id est, non facile nos natura Judæi vocationem illius recepissemus, si factus sub lege non esset. Promptius fuit, ut ad vitam legis filios invitaret legis assertor.

Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus Filium suum in corda vestra. Probat nos Pater adoptionis suæ filios, quando super nos spiritum Filii sui misericorditer infundit, et dignanter, ut ipsa communicatio Paracliti, qui ex utroque procedit, hæredes nos Patris et Filii assereret cohæredes. In qua sententia trinitatem evidenter explicuit.

C *Clamantem Abba, pater.* Id est, qui cordibus nostris Deum, patrem esse nostrum, occulta inspiratione clamaret.

Itaque jam non est servus, sed filius. Id est, curvis servus fieri, qui accipiens spiritum Filii, filius et hæres effectus es. Ex hoc enim nos probat omnes in uno spiritu unum esse Dei Filium, totus enim Christianus populus, in uno Dei Filio credens, et unum Christi corpus effectus, unus rite vocatur et filius.

Quod si filius, et hæres per Deum. Non per meritum nec naturam, sed per gratiæ spiritum, de quo in Epistola ad Romanos ait: *Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei, si autem filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (Rom. VIII)*.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. II.

D *Erat Joseph et Maria mater Jesu mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel. Et in signum cui contradicetur, et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser, hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hæc vidua erat usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens die ac nocte. Et hæc ipsa hora superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui exspectabant redemptionem Israel.*

Et ut perfecterunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat cum illo.

Erat Joseph et Maria mater Jesu mirantes super his quæ dicebantur de illo. (Ex Beda.) Hic Mariam figuram synagogæ tenet, Joseph autem figuram legis. Patrem Salvatoris appellat Joseph, non quod vere, juxta Fotinianos, pater fuerit ejus, sed quod ad famam Mariæ conservandam, pater sit ab omnibus æstimatus. Quamvis et eo modo pater illius valeat dici, quo et vir Mariæ recte intelligitur, sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjungit, multo videlicet conjunctius, quam si esset aliunde adoptatus.

Et dicit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam. Quomodo autem in ruinam, nisi quia et lapis offensionis est, et petra scandali, id est, ruina his, qui offendunt verbo, nec credunt, de quibus ipse dicit: *Si non venissem et locutus eis fuisssem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Aliter.

(*Ex Hieron.*) Aliquid in me quod male stabat, cadat, patiatu ruinam, ut surgat in melius, peccati superbia se erexerat, cadat. Antequam crederem, bonum in me jacebat, malum stabat. Postquam ille venit, quod in me malum fuit, corrui: fornicationis, immunditiæ, luxuriæ, idololatriæ, cæterarumque pestium utilis ruina facta est. Hæc est ruina ad quam primum venit Jesus destruere, ut illa destructa et mortificata consurgant et ædificentur in me omnia bona. Videndum est itaque, ne forte Salvator noster aliis atque aliis in ruinam venerit, et in resurrectionem, sed iisdem et in ruinam et in resurrectionem venerit. Me oportet primum cadere, et cum cecidero, postea bene resurgere, ne Salvator causa mihi fuerit malæ ruinæ, sed propterea cadere me fecit, ut consurgam. Et multo mihi ruina utilior fuerit, quam illud tempus, quo videbar stare, stabam enim peccato, et quia peccato stabam, prima mihi utilitas fuit, ut caderem et peccato morerer. Iniquus eras, cadat in te iniquus. Diligebas scorta primum, in te scortator intereat. Peccator eras, cadat in te peccator, ut possis dehinc resurgere et dicere: *Si commortui sumus, et convivemus; et si conformes facti sumus mortis, conformes et resurrectionis erimus* (II Tim. II; Rom. VI).

Et in resurrectionem multorum in Israel. (Ex Beda.) Bene in resurrectionem, quia lumen est, quia gloria plebis Israel, quia dicit: *Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet* (Joan. II).

(*Ex Ambros.*) Duæ resurrectiones, una prima, quæ nunc est et animarum est, quæ venire non permittit in mortem. Secunda, de qua Dominus ait: *Venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint, vivent* (Joan. V). Qui audierint, dixit, qui obedierint, qui crediderint, et usque in finem perseveraverint. Alia secunda, quæ non nunc est, sed in sæculi fine futura est, nec ani-

marum, sed corporum est, quæ per ultimum iudicium, alios mitti in secundam mortem, alios in eam vitam, quæ non habet mortem.

Et in signum, cui contradicetur. (Ex Hieron.) Scribis videlicet et Phariseis, hæreticis et paganis. Signum autem, cui contradicetur, fidem Dominicæ crucis accipe, de qua apostolo Paulo dicunt Judæi: *Nam de secta hac notum est nobis quod ubique ei contradicetur* (Act. XXVIII). Nos quippe omnes scimus, vera esse quæ de Salvatore scripta sunt, sed apud incredulos et hæreticos universa, quæ de eo scripta sunt, signum sunt, cui contradicetur. Virgo mater, signum est, cui contradicunt Marcionitæ. Habuit corpus humanum, et hoc signum est, cui contradicetur. Resurrexit a mortuis, et hoc signum est, cui contradicetur. Et quid necesse est multa persequi. Omnia quæ de eo scripta sunt, signum est, cui contradicetur ab incredulis et hæreticis.

Et tuam ipsius animam pertransiet gladius. (Ex Ambr.) Nec littera, nec historia docet ex hac vita Mariam corporalis necis passione migrasse. Non enim anima, sed corpus materiali gladio transverberatur. Et ideo prudentiam haud ignara mysterii cœlestis ostendit. Vivum est enim verbum Dei et validum et acutum et omni gladio acutissimo, penetrans usque ad divisionem animæ et spiritus, artuumque et medullarum, cogitationes cordis et secreta scrutatur animorum.

Aliter. (*Ex August.*) Tribulationem igitur et dolorem Dominicæ passionis, gladii nomine signatum esse, credibile est, quo materna anima vulnerata est doloris affectu, et usque hodie, et usque ad consummationem sæculi, præsentis Ecclesiæ animam gladius durissime tribulationis pertransire non cessat, cum signo fidei, ab improbis contradici, cum audito Dei verbo multos cum Christo resurgere, sed plures a credulitate ruere, gemebunda pertractat.

Et revelentur ex multis cordibus cogitationes. (Ex August.) Quod dicit: *Ut denudentur multorum cordium cogitationes, hoc intelligendum puto, quia per Domini passionem et insidiæ Judæorum et discipulorum infirmitas patuit.*

(*Ex Beda.*) Incertum erat quondam, qui Judæorum gratiam Christi, quam venturam utique noverant, recipere mallent. Hac enim nativitate audita, revelatis mox cordium cogitationibus, Herodes rex turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo, pastores cum timore et gaudio Deo laudem resonant, hominibus pacis nuntium pandunt, ejus doctrina et virtute diffamata, alii ad eum quasi magistrum veritatis confluunt, alii ab eo quasi seductore refugiunt. Ejus signo crucis erecto, hi quasi juste morti datum blasphemantes irrident: illi quasi vitæ auctorem mori acriter dolent.

Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser. (Ex Beda.) Arridet autem Ecclesiæ mysteriis, quod Anna et gratia ejus interpretatur, et filia est Phanuel, qui facies Dei dicitur. Cum Psalmographo decantans: *Signatum est super nos lumen vultus tui,*

Domine (Psal. iv). Et de tribu Aser, hoc est, beati, A descendit, qui inter patriarchas duodecim, ordine nascendi, est octavus, de quo numero, quia Novo Testamento sit sacer, crebrius est inculcatum.

(*Ex Ambros.*) Nam Anna gratia ejus interpretatur, tenens figuram Prophetarum. Sed et Phanuel pater ejus, facies Dei interpretatur. Aser beatus. Aser beatus erit figuram populi credentium tenens, sed vel pinguedinem panis interpretatur, qui de caelo descendit.

Hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Annis septem, id est, synagoga cum heptatico vel postea per septem dona Spiritus sancti, a virginitate sua, quia cum viro suo septem annis fuit.

Et hæc vidua, usque ad annos octoginta quatuor. (Ex Beda.) Juxta intellectum vero mysticum, quia Ecclesiam significat, quæ in præsentem quasi sponsi Dominique sui est morte viduata. Numerus etiam annorum viduitatis ejus, tempus Ecclesiæ designat, septies quippe duodecim octoginta quatuor faciunt, et septem quidem ad hujus sæculi cursum, qui diebus septem volvitur, duodecim vero ad perfectionem doctrinæ apostolicæ pertinent, ideoque, sive universalis Ecclesia, seu quælibet anima fidelis, quæ totum vitæ suæ tempus, apostolicis mancipare curat institutis, quasi septem per 12 multiplicare, et typicis octoginta quatuor annis Domino servire laudatur. Sicut etiam tempus septem annorum, quo cum viro suo manserat, Dominicæ incarnationis tempori decentissime congruit. Septenario namque, ut dixi, numero perfectio solet temporis indicari, sed ibi propter Dominicæ privilegium majestatis, quo in carne versatus, docui simplex. Septem annorum est numerus expressus, hic ob Apostolicæ culmen dignitatis septem anni per duodecim multiplicantur.

Quæ non discedebat de templo jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die (Ex Ambros.). Multorum enim annorum vidua fuit, et talis vidua, qualem describit Apostolus: Non in deliciis vivens, ne viva moriatur, sed persistens in orationibus nocte et die. Orando ergo et multos annos supplicando humiliter, videre meruit humilem, quem adorabat excelsum.

Et hæc ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. Prophetavit Simeon, prophetaverat copulata conjugio, prophetaverat virgo, debuit etiam vidua, ne qua aut professio deesset, aut sexus, et ideo Anna, et stipendiis viduitatis, et moribus talis inducitur, ut digna plane fuisse credatur, quæ redemptorem omnium venisse nuntiaret.

Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam civitatem suam Nazareth. (Ex Beda.) Prætermisit hoc loco Lucas, quæ a Mattheo satis exposita noverat, Dominum videlicet post hæc, ne ab Herode necandus inveniretur, Ægyptum a parentibus esse delatum, defunctoque Herode sic demum Galilæam reversum Nazareth, civitatem suam inhabitare cœpisse.

Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat cum illo. Notanda distinctio verborum, quia Dominus Jesus Christus in eo, quod puer erat, id est, habitum humanæ fragilitatis induerat, crescere et confortari habebat. In eo vero, quod etiam verbum Dei, et Deus æternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Unde rectissime, plenus sapientia perhibetur et gratia: Sapientia quidem, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Gratia autem, quia eidem mediatori Dei et hominum, homini Jesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri cœpisset, perfectus esset et Deus. Hoc hominum natura non recipit, ut ante duodecim annos sapientia compleatur, quomodo omnia in illo mirabilia fuerunt, ita pueritia mirabilis fuit, ut Dei sapientia completur.

CONCORDIA.

Harum duarum, et in matre, et in lege fit concordia lectionum. In matre, quia Apostolus dicit: *Natum ex muliere.* Evangelium dicit: *Dixit ad Mariam matrem ejus.* In lege, quia Apostolus dicit: *Factum sub lege.* Evangelium dicit: *Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini.* Legales enim legaliter pro illo oblatae sunt caeremoniæ.

IN DIE THEOPHANIÆ.

LECTIO ISAIE PROPHETÆ, CAP. LX.

« Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, et caligo populos, super te autem oriatur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui, leva in circuitu oculos tuos et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Filii tui de longe venient, et filia tuæ de latere surgent. Tunc videbis et afflues et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio Camelorum operiet te, Dromedarii Madian et Ephra. Omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth ministrabunt tibi. »

Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum. (Ex Hieron.) Ecclesiæ dicitur, quæ primum de Judaico populo congregata est, et lumen, quod super eam ortum fuerat, per apostolos transmisit ad gentes, cui dicitur: *Surge, illuminare,* ut quæ cecidit in incredulis, surgat in fidelibus: quæ cecidit in synagogis, surgat in Ecclesiis. Venit enim lumen tuum, quod tibi omnes prophetæ pollicebantur, quod jugiter expectabas.

Et gloria Domini super te orta est. Ideo gloria Domini, quæ quondam fuit super tabernaculum et templum ejus, super te orta est. De qua dictum est: *Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei (Psal. lxxxvi).*

Quia ecce tenebræ operient terram. Id est, qui terræ sapient.

Et caligo populos. Sive ut in Hebraico legitur,

אֶפְרַיִם) tribus quod proprie refertur ad Judæos. A Saper te autem orietur Dominus. Id est, sol justitiæ Christus.

Et gloria ejus in te videbitur. De qua scriptum est: *Et vidimus gloriam ejus, quasi gloriam Unigeniti a Patre plenum gratiæ et veritatis (Joan. 1).*

Et ambulabunt gentes in lumine tuo. Nos omnes ambulamus in apostolorum luce, quæ lucet in mundo, et tenebræ eam non comprehenderunt.

Et reges in splendore ortus tui. Quando primum in Christo nata es, quod et spiritaliter impletur, et carnaliter, ut reges quorum cor in manu Domini est, et quibus non regnat peccatum in mortali corpore, ambulant in splendore nascentis Ecclesiæ, sive in eo qui ortus est in Ecclesia, et veri Regis Christi fidei colla submittant, quod quotidie videmus impleri, quando idololatriæ errore sublato, ad fidem Christi Romani principes transcunt.

Leva in circuito oculos tuos et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Hoc dicitur ad Ecclesiam, quæ primum ad apostolos congregata est in Sion, de quibus et in apostolorum Actibus legimus, quod de universo orbe terrarum viri religiosi fuerint in Hierusalem, qui susciperent sermonem Dei, et linguis suarum alienarumque gentium, vel audirent loquentes alios, vel ipsi loquerentur ad cæteros.

Filii tui de longe venient. Nos autem simus filii, qui de longe venimus ad Dominum, peregrini quondam a Testamento Dei, et repromissionibus ejus, sed quid dicit Apostolus: Vos qui eratis aliquando longe, facti estis prope (*Ephes. 11*).

Et filie tuæ lac sugent. Quod dicit, *filie tuæ lac sugent*, significat, quod animæ in Christo lactantes, et in baptismo parvulorum (de quibus et Petrus loquitur: Quasi modo parvuli, rationales, et absque dolo, lac desiderate [*I Petr. 11*]) sugunt lac apostolorum, quibus parvulis atque lactantibus, loquebatur et Paulus: *Filioli, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis (Gal. 14)*.

Tunc videbis et affues, et mirabitur, et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Cum elevaveris oculos tuos, filiosque prospexeris venire, tunc gaudebis et in modum flaviorum aquis subtilis inundaaberis, et mirabitur ac stupebit, imo dilatabitur cor tuum. Audientes Apostolum: *Dilatamini et vos (II Cor. 6)*, ne angustia pectoris, non possitis habere habitorem Christum, qui dicit in Evangelio: Ego et Pater veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan. 14*).

Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha. Omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Post divitias maris et fortitudinem gentium, gregesque camelorum et dromedarii Madian et Epha, promittuntur Hierusalem, qui omnes veniunt de Saba, portantes aurum et thus, et quod his majus est, annuntiantes Domini salutare (*Matth. 11*). Madian et

Epha regiones sunt trans Arabiam, fertiles camelorum, omnisque provincia appellatur Saba. Unde fuit et Saba regina, quæ venit sapientiam audire Salomonis, et ipsa deferens aurum et thus.

Omne pecus Cedar congregabit tibi, arietes Nabajoth ministrabunt tibi. Cedar autem regio Saracorum est, Nabajoth, unus est filiorum Israhel, ex quorum nominibus solitudo appellatur, quæ frugum inops, pecorum plena est. Per familiaria ergo nomina gentium barbararum quæ vicinæ sunt Israeli, totius mundi conversio prædicatur. Madian quippe in hoc loco interpretatur iniquitas. Epha resolutus sive effundens. Saba conversio vel captivitas. Cedar tenebræ vel mæror. Nabajoth prophetiæ. Greges igitur camelorum iniquitatis vinculis resoluti, et animas suas effundentes Deo, operient Hierusalem muneribus, et omnes de captivitate venient, et conversiones viarum fidei deferentes, et thus sacrificii, et per hæc munera nequaquam propria salute contenti, proficient, ut etiam cæteris prædicent salutare Dei, habentes in muneribus principalia, aurum sensum (*sic*) et thus odoris optimi atque dicentis: *Dirrigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (Psal. CXL)*, et Christi bonus odor sumus (*II Cor. 11*), in omni loco, arietesque prophetarum. De quibus in vicesimo octavo psalmo canitur: *Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum*, venient et offerent se sacrificium Domino, et placabiles hostiæ stant, ut Christi glorificetur Ecclesia. De hujuscemodi ovibus Salvator discipulis loquebatur: *Ite ad oves perditas domus Israel (Matth. 10)*. Proprie super his intelligitur, qui de gentibus electi in sacerdotium ministri sunt Salvatoris.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM, CAP. 11.

« Cum natus esset Jesus in Bethleem Judæ in diebus Herodis regis. Ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolimam, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judæorum? Vidimus stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Judæ. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda. Ex te enim exiit dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite et interrogate de puero diligenter, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam, gavisus sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Et procidentes, adoraverunt eum. Et aperitis thesauris suis, obtulerunt ei munera, au-

rum, thus et myrrham. Et responso accepto in A
 somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam
 reversi sunt in regionem suam. »

Cum natus esset Jesus in Bethleem Judæ. Pulchre autem dicitur Bethleem Judæ ad distinctionem ejus Bethleem quæ in Galilæa sita est, sicut in Jesu volumine reperiri potest (*Josue xix*). Est enim Bethleem civitas David, quæ mundi genuit salvatorem, quæ prius Ephrata vocata est, cui Jacob postea, quando ibi pecora sua pavit, Bethleem nomen, quodam vaticinio futuri imposuit, quod domus panis interpretatur propter eum panem qui ibi de cælo descendit.

In diebus Herodis regis. Hic Herodes Antipatris Ascalonitidis, matris vero Cypridis Arabicæ filius fuit, qui morbo intercutis aquæ, scatentibus toto corpore vermibus tricesimo septimo regni sui anno mortuus est. Sub hujus filio Herode, Christus passus est. Nam et ideo reges et duces Judæ istius temporis alienigenæ referuntur, quia prædictum fuerat: Non deficiet princeps de Juda, nec dux de femore ejus donec veniat, cui repromissum est, et ipse erit expectatio gentium (*Gen. xlix*).

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Igitur dum oriens est, qui quaeritur, ideo enim ab oriente indicatur, quia ipse ad semetipsum nos ducit.

Hierosolymam dicentes. Ideo Hierosolymam venerunt, quia de Sion exhibit lex et verbum Domini de Hierusalem (*Isa. ii*). Sive ut Judæi ignorantes Christi nativitate sibi proximam a Magis de longe venientibus, culpantur. Nam et propterea, ut sacerdotes a Magis interrogati, ubi Christus nasceretur, inexcusabiles fierent, de adventu ejus. Judæi enim asserunt Sem filium Noe quem dicunt Melchisedech, primum post diluvium in Syria condidisse urbem Salem, in qua regnum fuit ejusdem Melchisedech, hanc postea continuerunt Hiebusæi, e quibus sortita est vocabulum Hiebus, sicque duobus nominibus copulatis, Hiebus et Salem, vocata est Hierusalem, quæ postea a Salomone Hierosolyma, quasi Hierosalomonia dicta est. Hæc et corrupte a poetis olim nuncupata, et postmodum ab Helio Adriano vocata est Helia; in ipsa est et Sion, quæ Hebraice interpretatur speculatio, eo quod in sublime constructa est, et de longe venientia contempletur.

Ubi est, qui natus est rex Judæorum. Id est, rex confessionum, rex qui natus omnes gentes illuminare venit. De quo Isaiam ait: Puer natus est nobis (*Isa. ix*). Reddunt causam inquirentibus Quis dixit vobis? Respondent:

Vidimus stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum. Domini stellam se dicunt vidisse, vel ex artis scientia, vel ex vaticinio Balaam, dicentis: Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel, et percutiet duces Moab (*Num. xxiv*). Hanc stellam tradunt, ut columbam, nec antea, nec postea, esse visam, quia nec antea, nec postea, similis illi quem demonstravit est natus. Stellam ejus vidimus,

non nostram, non cæli, sed Regis qui natus est.

(*Ex August.*) Nos quidem sub fato stellarum nullius hominis genesim ponimus, quanto minus illius temporalem generationem sub astrorum conditione, credamus factam, qui est æternus universorum creator et Dominus. Itaque illa stella quam viderant Magi Christo in carne nato, non ad decretum dominabatur, sed ad testimonium famulabatur. Nec ejus subiacebat imperio, sed indicabat obsequio. Proinde non ex illis erat hæc stellis quæ ab initio creaturæ iter suum ordinemque sub creatoris lege custodiunt, sed novo virginis partu novum sidus apparuit, quod mysterium officii sui, etiam ipsis Magis quærentibus Christum, cum ante faciem præiret, exhibuit, donec eos usque ad ipsum locum ubi Dei Verbum infans erat, præeundo perduceret.

(*Vulg.*) Magos qui ad adorandum Dominum perrexerunt, quidam ex progenie fuisse Balaam existimant, eruditos in astronomica disciplina, et stellam illam non ex notis fuisse sideribus, quippe quia nec eodem cælesti ordine movebatur ut cætera. Hæc enim ad locum in quo natus erat Dominus, demonstrando nutu proprio ferebatur.

Alii dicunt nepotes Balaam esse filii Beor, quia sectam ejus secuti sunt. Alii dicunt Persas fuisse, ut metro Canorius dicit:

Tum jubet et Perses celerem pertendere gressum.

Hieronymus dicit: Chaldæi stellas deos esse confirmabant, unde eorum deus nuncupativus verum indicat Dominum, unde Chaldæi esse existimantur, quod dicit. *Vidimus stellam ejus in oriente*, id est, nos in oriente positi, sive de oriente in occidentem, stellam ortam vidimus. Fixis historiæ radicibus, spiritualia intueamur. Bethleem quæ interpretatur domus panis, significat Ecclesiam, sive cor hominis, in quo Christus, qui dixit: *Ego sum panis vivus* (*Joan. vi*), nascitur. Herodes qui interpretatur pellicus sive pellis gloria, significat diabolum regnantem in mundo.

Tres Magi genus humanum cum physica, ethica, logica, significant. Physica. Hoc est, naturalis. Ethica. Id est, moralis, mores enim apud Græcos *ἠθικὰ* appellantur. Logica. Hoc est, rationalis, philosophiæ enim species est, ratio enim Græce, *λόγος* dicitur. Magi qui sacerdotes interrogant, significant Ecclesiam gentium, sacerdotes legem vel Synagogam.

(*Ex Greg.*) Quærendum quid sit, quod Redemptore nato pastoribus angelus apparuit, atque ad adorandum hunc Magos non angelus, sed stella perduxit, videlicet Judæis ratione utentibus rationale animal, id est, angelus prædicare debuit. Gentiles, quia uti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum, non per vocem, sed per signa perducuntur, illis prophetia tanquam fidelibus, istis signa tanquam infidelibus data sunt.

(*Ex Beda.*) Constat quippe Magos Christum hominem intellexisse, propter quod dicunt: *Ubi est qui natus est?* et regem, quia dicunt: *Rex Judæo-*

rum, et Dominum, quia dicunt : *Venimus adorare eum*. Qui etiam hoc sublimissime de illo senserunt, quia cum esset Rex Judæorum, ad salvandas etiam gentes, quæ in ipsum credere atque ad illum venire vellent, esset idoneus, quod suo maxime adventu probaverunt et actu. Sed et de stella quæ eis apparuit, quidam dicunt ab oriente usque ad vicinia Bethleem, ducem eis itineris existisse, quod nequaquam ita esse, ipsa Evangelii veritas inquisita demonstrat, sed potius in oriente tantum eos stellam vidisse, statimque intellexisse, quia hæc ortum nati in Judæa Regis signaret, ideo venerunt Judæam. Cumque testimoniis propheticis, in Bethleem illum natum cognovissent, mox illuc iter agentes, stellam quam in oriente viderant, ducem habere meruerunt. Quæ non in summa cæli altitudine inter cæteras stellas, sed in vicinia terræ visa est illis.

Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnia Hierosolyma cum illo. (Ex Greg.) Cæli Rege nato rex terræ turbatus est, quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cælestis aperitur; et ut alii volunt, ideo Herodes regis nomen in Christo indignatur, quia Augustus decreverat ne quis rex, vel Deus, sine suo consilio diceretur. Omnem enim Hierosolymam cum illo dicit esse turbatam, quia turbatio regis turbatio populi est.

Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nascetur. Magi tantummodo Regem nuntiant, Herodes Christum requirit. Ipsum igitur Regem de quo interrogat, confitetur. Deinde ubi nasceretur, inquiritur, utique prænuntiatus, ostenditur. Neque enim quæri poterat, qui non erat nuntiatus. Quare tamen voluit Deus hoc a Judæis inquiri, ut dum ostendunt, in quem non credunt, ipsi sua demonstratione damentur. Nam perrexerunt Magi et adoraverunt, remanserunt Judæi, qui demonstraverunt.

At illi dixerunt : In Bethleem Judæ, sic enim scriptum est per prophetam : Et tu Bethleem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiet Dux qui regat populum meum Israel (Mich. v). Ac si diceret, una es in principibus urbium principatum tenentibus, quia a te duo nascentur principes, id est David et Christus.

Tum Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit tempus stellæ quæ apparuit eis. Timebat enim Magos, ad se aliqua causa non reversuros, ut evenit, et ideo tempus stellæ clam vocatis Magis didicit. Unde et hic deficit historia, cum secrete indicant tempus stellæ.

Et mittens illos in Bethleem, dixit : Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens, adorem eum; qui cum audissent regem, abierunt. Nativitate Regis nostri cognita, Herodes ad callida argumenta convertitur, ne terreno regno privaretur. Renuntiari sibi ubi puer inveniretur postulavit. Adorare velle se simulat, ut quasi

hunc, si invenire possit, exstinguat, sed quia licet quæsit, invenire non meruit.

Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecesserat eos, usque dum veniens staret ubi erat puer. Ubi est Herodes, stella non videtur; ubi est Christus videtur, et viam pergentibus ad Christum ostendit, quia ipse secundum incarnationis mysterium, et stella et via est, et nos per se ducit ad se.

Videntes autem stellam, gavisii sunt gaudio magno valde, et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Gavisii sunt gaudio magno valde, quia majus gaudium fit de inventis quam de possessis. Puer ille invenitur cum matre, de quo Isaias ait : *Puer natus est nobis, filius datus est nobis* (Isa. ix).

Et procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. Veterum traditio fuit, ut nullus ad regem, sive ad Dominum rogandum vacuus intraret. (Ex Greg.) Magi vero eum quem adorant, mysticis muneribus prædicant. Auro Regem, Thure Deum, Myrrha mortalem. Sicut hæretici qui hunc Deum credunt, sed ubique regnare non credunt, hi ei thus offerunt non aurum. Sunt qui hunc regem existimant, sed Deum negant; hi ei aurum offerunt, non thus. Sunt qui hunc et Deum fatentur et Regem, sed assumpsisse carnem mortalem negant. Hi ei aurum et thus offerunt, non myrrham. Nos offeramus aurum ei, ut ubique eum regnare credamus. Offeramus thus, ut credamus, quod is qui in temporibus apparuit Deus ante tempora existit. Offeramus myrrham, ut eum quem credimus in sua divinitate impassibilem, credamus etiam in nostra fuisse carnem mortalem. Quamvis in auro, thure et myrrha intelligi et aliud potest. Aurum namque sapientiam designat, Salomone attestante, qui ait : *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis* (Prov. xxi). Thus autem, quod Deo incenditur, virtus orationis exprimitur. Psalmista attestante : *Dirigitur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo* (Psal. cxv). Per myrrham vero carnis nostræ mortificatio designatur. Unde et sancta Ecclesia dicit : *Manus meæ distillaverunt myrrham* (Cant. v). Nato ergo Regi aurum offerimus, si in conspectu ejus claritate superne sapientiæ resplendemus. Thus offerimus, si cogitationes carnis per sancta orationum studia in ara cordis incendimus. Myrrham offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificamus.

Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, etc. Magnum vero nobis aliquid Magi inveniunt, quod in regionem suam per viam aliam revertuntur. Regio quippe nostra paradisi est. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando, discessimus, sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, visibilia continentendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam viam ad regionem nostram regredimur, quoniam qui a paradisi gaudio,

per dilectamenta uiscessimus, ad hoc per lamenta A
reuocamur.

CONCORDIA.

Istarum duarum perspicua est et gratissima concordia lectionum, ambæ enim de uocatione gentium misericorditer, et ambæ de oblati Domino mystica concorditer loquuntur muneribus.

DOMINICA PRIMA POST THEOPHANIA.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS,
CAPITE XII.

Obsecro per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uidentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium uestrum. Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus uestri, ut probetis quæ sit uoluntas Dei bona, et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter uos. Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Et unicuique Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.

(Ex Origene.) Cum superius docuisset Apostolus quomodo a Iudæis ad gentes, ab obseruantia carnali ad obseruantiam spiritualem, religionis summa translata sit, aggreditur spiritalis huius obseruantie mores et instituta sanctificare, et ait.

Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam Dei. Quia omnes conclusi erant sub peccato, nunc jam non in meritis, sed in misericordia Dei salus humana consistit. Ideo quasi qui officium susceperit reconciliandi uos Deo, obsecro uos non per potentiam, sed per misericordiam Dei. Quid uos obsecro?

Ut exhibeatis corpora uestra, hostiam uidentem. Uidentem dicit hostiam quæ uitam, hoc est Christum, in se gerit, et dicit, mortem Iesu in corpore circumferimus, ut et uita Iesu Christi in corpore nostro manifestetur.

Sanctam. Sanctam dicit in qua sanctus Spiritus habitat, ut illud: *Nescitis quia templum Dei estis et spiritus Dei habitat in uobis* (I Cor. III).

Deo placentem. Placentem Deo dicit, ut pote a peccatis et uitiis separatam, hi enim qui membra sua mortificant, ab incentivo libidinis et furoris, ætus corporis sui Domino placitos habent, hostiam uidentem, sanctam, Domino placentem, rationabiliter offerunt.

Rationabile obsequium. Obsequium hic cultum dicit, qui dudum in pecudum mutorum corporibus consistebat. Nunc, inquit, in corpore rationabilis hominis offeratur, et corpora magis uestra quam pecudum fiant sacrificium Deo, quia dignum est Domino, tales hostias immolare, arietes autem et hircos et vitulos, immortalis et incorporeo Domino offerre, nulla ratio recta et honesta suscipit.

Et nolite conformari huic sæculo. Ostendit esse quandam formam huius sæculi, et aliam futuri sæ-

culi, et si qui sunt qui amant præsens sæculum et ea quæ sæculi sunt, secundum formam sæculi præsentis aptantur, qui uero non respiciunt ea quæ uidentur, sed quæ non uidentur, æterna sunt, et transformantur, et renouantur ad futuri sæculi formam. Vide ergo ne forte cum uenerit ira in cor tuum, et concupiscentia mala et avaritia, cæteraque quibus sæculum præsens delectatur, formam tibi sæculi præsentis imponant. Si uero e contrario, mansuetudo, patientia, lenitas, continentia, fides, ueritas, cæteræque uirtutes habitent in corde tuo, conformem te futuri sæculi faciunt, et ita pulchram animam tuam, ut dicatur illi a uerbo Dei: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te* (Cant. IV).

Sed reformamini in nouitate sensus uestri. Renouatur autem sensus noster per exercitia sapientiæ et meditationem uerbi Dei, et legis eius intelligentiam, et quanto quis quotidie ex Scripturarum proficit lectione, quanto altius intellectus eius ascendit, tanto semper nouus et quotidie nouus efficitur. Potest etiam et sensus renouari ad iustitiam et continentiam, et ad fidem et patientiam, etc.

Ut probetis quæ sit uoluntas Dei bona et beneplacens et perfecta. In multis enim putatur esse uoluntas Dei, et non est, in quo is utique qui sensum habet renouatum errat et fallitur. Est autem non cuiusque sensus, sed ualde renouati, probare in singulis quibus agimus, quæ loquimur, quæ cogitamus, si sit uoluntas Dei, et nihil omnino uel agere, uel dicere, uel cogitare, quod uoluntati Dei non senserit conuenire, quia uoluntas Dei est, quidquid bonum et beneplacitum et perfectum est.

Dico enim per gratiam quæ data est mihi. Paulus, sicut et in aliis dicit, non in suasoriis sapientiæ carnalis uerbis, sed per gratiam quæ sibi data est (I Cor. II) loquitur. Est enim multa differentia, per gratiam loquentis, et per humanam sapientiam. Denique nonnulli eloquentes et eruditi uiri cum multa dixerint composite et erudite, tamen quia non per gratiam, neminem auditorum, aut ad fidem, aut ad timorem Dei, aut ad compunctionem cordis potuerunt incitare. Alii non magna eloquentia, sed simpliciter loquentes, multos infidelium convertunt, et hoc est per gratiam loqui quæ data est Paulo.

Omnibus qui sunt inter uos, non plus sapere quam oportet sapere. Quod dicit omnibus qui sunt inter uos simile est ac si diceret: Omni qui in Deo est, eijus semper esse est. Quod dicit, *Non plus sapere*, uidetur ad superbientes ramos oleastri, et insultantes ramis qui de bona oliua fracti sunt, hunc aptare sermonem, et dicere eis, non debere plus sapere quam oportet, hoc est, plus sapere quam oportet sapere: Ego autem dico quod hæretici plus sapiunt de Christo quam oportet sapere, qui negant eum Dei creatoris esse Filium, et alia multa plus de illo quam oportet fingentes.

Sed sapere ad sobrietatem. (Ex Greg.) Dum enim per supernam gratiam, ad altiora intelligenda deducimur, quanto subtilius leuamur, tanto semper in

humilitatem nosmetipsos in intellectu nostro pre-
mere debemus. Ne conenur plus sapere quam oportet
sapere, sed sapere ad sobrietatem. Ne dum nimis
invisibilia discutimus, aberremus. Quod in Græco
dicitur σοφροσύνη, in nostris codicibus, hoc est in
Scripturis divinis, sobrietas a majoribus interpreta-
tum est, ab aliis tamen eruditis viris temperantia
ponitur, quæ temperantia, una ex quatuor generali-
bus virtutibus habetur. Ergo sapere ad sobrietatem,
temperanter sapere est, hoc est, ut in omnibus quæ
agimus vel quæ loquimur aut sentimus temperantiam
teneamus.

Et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.
Hoc est, ut sciat unusquisque et intelligat quæ in eo
sit mensura gratiæ Dei quam consequi meruit per
fidem, interdum enim accipit, quis a Deo, ut sapiat
in opere charitatis, aut erga misericordias paupe-
rum, aut circa debilium curam, aut erga viduarum
et pupillorum defensionem, aut erga hospitalitatis
solicitudinem, hæc ergo singula divisit Deus unicui-
que secundum mensuram fidei, sed si is qui accipit
gratiam, ut de uno aliquo horum saperet, non intel-
ligat mensuram gratiæ sibi datæ, sed velit sapere in
quo gratiam non accepit, et non discere velit, sed
docere quæ nescit, iste cum minus sapiat plus vult
sapere quam oportet, verum ut evidentius adhuc de
his Apostolus assignaret, introducit exemplum et dicit:

Sicut enim in uno corpore multa membra habemus,
omnia autem membra non eundem actum habent, ita
multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem
alter alterius membra. Ordinatissime per hæc com-
ponens omne corpus Ecclesiæ, ut sicut membra cor-
poris singula quæque proprios habent actus, et ta-
men uno consensu mutuo sibi invicem cedunt, ita,
inquit, et in Ecclesia, quæ est corpus Christi, di-
versos singuli habemus actus, verbi gratia alius per
sapientiam est oculus, alius per opera est manus,
alius audiendo est auris, unum tamen est ex omnibus
membris corpus in Christo Jesu Domino nostro.
Quomodo autem corpus istud in Christo sit, idem est
in veritate, et sapientia et justitia et sanctificatione,
quæ omnia Christus est, jam saepe diximus.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. II.

« Et cum factus esset Jesus annorum duodecim,
ascendentibus illis Hierosolymam secundum con-
suetudinem diei festi. Consummatisque diebus
cum redirent, remansit puer Jesus in Hierosolyma
et non cognoverunt parentes ejus. Existimantes
autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei
et requirebant eum inter cognatos et notos, et non
invenientes regressi sunt in Hierusalem requiren-
tes eum. Et factum est post triduum, invenerunt
illum in templo sedentem in medio doctorum, au-
dientem illos, et interrogantem eos. Stupebant
autem omnes qui eum audiebant super prudentia
et responsis ejus. Et videntes admirati sunt. Et
dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis
sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebatimus
te. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis?

« Nesciebatis quia in his, quæ Patris mei sunt,
oportet me esse. Et ipsi non intellexerunt verbum
quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis, et
venit Nazareth, et erat subditus illis. Et mater
ejus conservabat omnia verba hæc, conferens in
corde suo. Et Jesus proficiebat sapientia, ætate et
gratia apud Deum et homines. »

Et cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascen-
dentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem
diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, re-
mansit puer Jesus in Hierosolem. (Ex Beda.) Qui a
nativitate, imo a conceptione humana, manifestis
miraculorum, quia Deus sit, est approbatus iudiciis,
ipse etiam mox ubi tempus ætatis congruebat,
utramque suam reverenter pandere cœpit, atque
aperire substantiam, et quid videlicet Patri, juxta
veritatem diviniæ majestatis, et quid juxta assump-
tionis humanæ fragilitatem debeat matri, nec
absque providentia, duodenis prima suæ fidei rudi-
mentis revelabat, quæ duodecim apostolorum mini-
sterio, per cunctum erant revelanda et elucidanda
orbem. Possumus et hoc dicere, quia sicut septen-
nario, sic et duodenario numero, qui multiplicatis
inter se invicem septenario partibus constat, vel
rerum vel temporum universitas ac perfectio desi-
gnatur: atque ideo quo omnia loca vel tempora decet
occupari, recte a duodecimo numero jubar sumit
exordium.

Et non cognoverunt parentes ejus, et existimantes
autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et
requirebant eum inter cognatos et notos, et non in-
venientes, reversi sunt in Hierusalem requirentes eum.
Quærit aliquis quomodo Dei Filius tanta parentum
cura nutritus, his abeuntibus potuerit obliviscendo
relinqui. Cui respondendum quia filiis Israel moris
fuerit, ut temporibus festis vel Hierosolymam con-
fluentes, vel ad propria redeuntes, seorsum viri,
seorsum autem femine, choros ducentes incederent.
Infantesque vel pueri, cum quolibet parente indiffe-
renter ire potuerunt. Ideoque beatam Mariam vel
Joseph, vicissim putasse puerum Jesum, quem se
comitari non cernebant, cum altero parente re-
versum.

Et factum est post triduum, invenerunt illum in
templo sedentem in medio doctorum, audientem illos
et interrogantem. Quasi fons sapientiæ doctorum
medius sedet, sed quasi exemplar humilitatis, audire
prius, et interrogare doctores, quam instruere qua-
rit indoctos. Ne etenim parvuli a senioribus eru-
bescant discere, et ipse ob ætatis humanæ congruen-
tiam homines auscultare non erubescit Deus. Ne
infirmus docere quis audeat, et ille pater doceri in-
terrogando voluit, qui per divinitatis potentiam ver-
bum scientiæ ipsis suis doctoribus ministravit.

Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super
doctrina et responsis ejus, et videntes admirati sunt.
Stupebant qui eum audiebant et videntes admirati
sunt. Et eo amplius stupebant super prudentia
responsionum, quo paucitatem videntes contemne-

bant annorum. Nos autem scientes hunc esse de quo olim propheta gratulabundus exultabat. *Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis, et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis (Isa. ix), nequaquam miremur eum, qui sic parvulus factus est homo, ut nihilominus, quod erat semper, Deus ac fortis, permaneret.*

Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego, dolentes, quærebamus te, et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse. Non quod eum quasi filium quærent vituperat, sed quid ei potius cui æternus est Filius, debeat, cogit oculos mentis attollere, quia enim Deus et homo est. Nunc excelsa deitatis, nunc infinita præsefert humanæ fragilitatis, quasi homo seniores interrogat, quasi Deus quæ seniores et edocti mirerentur respondet. Quasi Dei Filius templo Dei commoratur, et quasi filius hominis cum parentibus quo jubent regreditur.

Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos, et descendit cum illis, et venit Nazareth, et erat subditus illis. Quid enim magister virtutis nisi officium pietatis implet? quid inter nos aliud, quam quod a nobis agi vellet ageret? deferebat patri, deferebat ancillæ. Ipsa enim dicit: Ecce ancilla Domini. Deferebat simulato patri, deferebat Domino vero patri, et utique matre natus, virginem conservarat, et castam. Utique a patre, non voluntate, non opere, non tempore distabat, ut ejus videlicet exemplis ammoniti, qui parentibus debeamus, qui tanta pro nobis patiuntur, agnoscamus.

Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. Sive quæ intellexit, seu quæ necdum intelligere verba Evangelii potuit, omnia suo pariter in corde, quasi rumiranda, et diligentius scrutanda recondebat. Discamus ergo in omnibus castitatem, quæ non minus ore pudico, quam corpore argumenta fidei conservabat in corde. Et si illa ante præcepta apostolica tacet, cur tu post apostolica præcepta magis cupis docere, quam discere.

Et Jesus proficiebat sapientia et ætate, etc. Hic locus Manicheos pariter et Apollinaristas expugnat. Ostendens Dominum veram carnem habere et animam. Nam sicut carnis est ætate, sic est animæ sapientia proficere, et gratia, quæ tamen in sapientia nullatenus proficeret, si naturalem intelligentiam quæ hominibus rationis causa concessa est, non haberet. De cujus nomine hic pauca dicenda sunt: Jesus enim salvator interpretatur. Cujus sacri nominis non solum etymologia, sed et ipse numerus litterarum perpetuæ nostræ salutis mysteria redolet. Sex quippe litteris apud Græcos scribitur Ἰησοῦς, videlicet ι et η et σ et ο et υ et ς, quorum numeri sunt, x et viii et cc et lxx et cccc et cc qui fiunt simul dcccxxxviii, qui numerus figuram resurrectionis adauget. Nam quod viii simpliciter hoc et x et c multiplicata significant. Possimus et ita dicere, quod viii absolute resurrectionis exemplum in no-

mine Salvatoris mortalibus præstet, et x quomodo Decalogus legis debeat impleri suæ nos resurrectionis Dominus figuris instituerit pariter et juverit, ut quomodo ipse resurrexit a mortuis, ita et nos illo adjuvante resurgere valeamus, et in c quæ nos in futuro sequatur gloria demonstrat. Centenarius namque numerus qui de læva transit in dexteram, illius temporis felicitatem præfiguratur, de quo Dominus ait: *Iterum videbo vos et gaudebit cor vestrum (Joan. xvi).*

CONCORDIA.

Istarum duarum quamvis non in verbis, in actu tamen sit concordia lectionum. Ascendentes enim in Hierusalem cum hostia parentes, Domini ingressi sunt templum quod nos spiritaliter agere, hortatur Apostolus dicens: *Obsecro vos per misericordiam Dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Domino placentem, et reliqua.*

DOMINICA H POST THEOPHANIA.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAPITE XII.

« Habentes donationes secundum gratiam quæ data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate. Qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione: Odientes malum, adherentes bono. Charitatem fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes. Sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes. Orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persecutibus vos, benedicite et holite maledicere. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Idipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. »

Habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes. (Ex Primas.) Donum non ex nostro, sed ex donantis pendet arbitrio. Omnibus quidem credentibus gloria promittitur in futuro, sed qui tam mundum cor habuerit, ut virtutum gratiam accipere mereatur etiam in præsentem.

Sive prophetiæ secundum rationem fidei. Fidei dixit, non legis, sive quia fides illa meruit, unusquisque enim tantum accipit quantum credit.

Sive ministerium in ministrando. (Ex Orig.) Hæc omnia possumus ad illam regulam revocare, quæ superius dicta est, hoc est, non plus sapere quam oportet sapere. Verbi causa, non debere eum qui ministrat, in ministrando plus sapere quam oportet sapere, et qui docet in doctrina, et qui exhortatur in exhortatione, non plus sapere. Multi accepto ministerio, vel accepta doctrina, plus sapierunt quam oportuit sapere, et elati in arrogantia, vel in deliciis resoluti, præcipites corruerunt.

(Ex Primas.) De ministerio sacerdotali vel diaconatus dicit.

Sive qui docet in doctrina. Qui docet major est eo qui exhortatur.

Qui exhortatur in exhortando. (Ex Orig.) Exhortatio species doctrinae est et verbi, quo afflictæ animæ, Scripturarum divinarum prudenter aptatis et in unum collectis sermonibus relevantur, si vero sermo habens virtutem gratiæ Dei, fuerit adhibitus animæ desperatæ, tunc cor ejus penetrat, et consolationem præbet, ac spem revocat, desperatione submota.

Qui tribuit in simplicitate. Oportet, inquit, in simplicitate cordis, hoc faciat, hoc est, ne videatur quidem bene facere indigentibus. Corde vero laudem quærat ab hominibus. Non est simplicitas, si aliud agi videatur in manibus, et aliud quærat in corde.

Qui præest in sollicitudine. Qui vero præest fratribus, vel qui præest Ecclesiæ, in sollicitudine esse debet, non humanarum causarum, nec sæcularium rerum, hæc enim sollicitudo aliena debet esse ab his qui Ecclesiæ præsent, sed talem recipiant sollicitudinem, qualem Apostolus dicit. Concursus in me quotidianus, *sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror (II Cor. xi)?*

Qui miseretur in hilaritate. (Ex Primas.) Maxime circa ægrotos misericordia exhibenda est, misericordiæ titulus generalis est, qui circa omnes placido exhibendus est animo, hilarem datorem diligit Deus, et tristem sine dubio odit (II Cor. ix).

(Ex Orig.) Qui enim erogat pecuniam suam, si infidelis sit, et recepturum se desperet, necessario tanquam qui eam perdiderit, contristatur, qui vero cum fide et spe hoc agit, in hilaritate et letitia agit, certus quod parva hæc quæ pro mandato Dei expendit, ingentes sibi opes cælestium divitiarum, insuper autem et æternam conferant vitam.

Dilectio sine simulatione. Tota puritas debet esse in Christiano, sic Deus pura lux est, fingere enim servorum est. Diligamus non lingua tantum, sed opere et veritate. Ita etiam si necesse fuerit pro invicem moriamur.

(Ex Orig.) Ego puto quod omnis dilectio quæ non est secundum Deum simulata sit, et vera non sit, etenim creator animæ Deus, idcirco ei, cum cæteris virtutibus, etiam affectum dilectionis inservit, ut diligat Deum et ea quæ vult Deus. Ergo quicumque aliud dilexerit quam Deum, et quæ Deo placent, dilectio in eo ficta et simulata dicenda est, sed et si quis proximum suum errantem viderit, et non correxerit, simulata dilectio dicenda est. Nihil enim habere adulatorium, nihil fucatum dilectio debet.

Odientes malum. Mirum fortasse sit quod inter cætera bona virtutum, assumitur etiam odium, et tanquam necessarium ab Apostolo ponitur. Unde certum est inesse animæ etiam odii affectum. Est enim laudabile odisse vitia, odisse peccata, nisi enim quis odio habeat vitia, non potest amare, nec conservare virtutes.

Adhærentes bono. Adhæreamus bono, observandum etiam hoc, quod sicut in aliis dicit, qui adhæ-

ret Domino unus spiritus est, ita et hic dicit: Adhæreamus bono, sine dubio, ut contingat nobis unum esse cum bono.

Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Ac si dicat, ut fratres, et quasi ex una matre generati, ita vos diligite, hoc mandatum accepimus, ut diligamus nos invicem, sicut et Deus dilexit nos.

(Ex Origene.) Fratres ergo jubemur diligere, non judicare, si enim putas aliquem impium esse, et ideo eum non judicas diligendum? Audi, quia Christus pro impiis mortuus est, aut si quia peccator est frater tuus, ideo eum non putes diligendum? Audi, quia Christus Jesus in hunc mundum venit peccatores salvos facere, si vero justus est, dilectione multo magis dignus est. Dominus enim diligit justos.

Honore invicem prævenientes. (Ex Primas.) Hoc si semper servaremus, et charitatem, et patientiam teneremus, si nos enim omnibus minores judicarem, nec ultro alicui injuriam faceremus, nec illatam nobis graviter doleremus.

(Ex Origene.) Hoc est, quod et Dominus docuit cum notaret scribas et pharisæos, prima sibi loca in conviviis vindicantes, et docet ut cum vocatus fueris tu ad cœnam, in novissimo loco recumbas (Luc. xiv).

Sollicitudine non pigri. (Ex Primas.) Ne per sollicitudinem sæculi pigri in Dei opere efficiamini inertes. Superius eum qui præest, in sollicitudine debere esse commonuit, nunc vero omnibus dat hoc in commune mandatum, ne quis nostrum audiat a Domino serve male et piger.

Spiritu ferventes. Quia frigidos Dominus non amat, et in tepidis nauseatur, tunc plane spiritu fervemus, si sæculo frigidi sumus.

(Ex Origene.) Vult enim ut nos qui sub lege spiritus vivimus, nihil remissum, nihil tepidum habeamus in nobis, sed cum fervore spiritus, et calore fidei cuncta peragamus.

Domino servientes. Ille Domino servit qui potest dicere nobis, unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum, nec ultra ei, aut libido, aut avaritia, aut inanis gloria dominabitur.

Spe gaudentes. Spe gaudet, qui non respicit ea quæ videntur, sed ea quæ non videntur expectat, et qui scit, quoniam *non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii).*

In tribulatione patientes. (Ex Primas.) Propter gaudium spei futuræ omnia sustinete, sicut scriptum est: *Omne gaudium existimate, fratres, cum in variis tentationes incideritis (Jacob. i),* et quia *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem (Rom. v).*

Orationi instantes. Instantia enim orationis nobis præstat auxilium in adversis, in quæ enim non sufficit humana fragilitas, auxillum Dei orationis implorandum est.

Necessitatibus sanctorum communicantes. Ac si &

cat ministrare eis. qui propter Christum sua omnia A contemñentes, alienis ad tempus indigent ministratiõibus.

(*Ex Origene.*) Honestè et decèter, non quasi stipem indigentibus sanctis præbere, sed censum nostrum quodammodo cum ipsis habere commune, et meminisse sanctorum sive in collectis solemnibus, sive pro eo, ut ex recordatione eorum proficiamus.

Hospitalitatem sectantes. Quam digne hospitalitatis magnificentiam, uno sermone comprehendit! Dicens enim sectandam esse hospitalitatem, non solum ostendit, ut venientem ad nos hospitem suscipiamus, sed et requiramus, et solliciti simus, et sectemur ac perquiramus ubique hospites, nec ubi forte in plateis seideant, nec extra tectum jaceant. B Recordare Loth, et invenies quod illum non hospites, sed ipse quæsierit hospites (*Gen. xix*), et hoc erat hospitalitatem sectari.

Benedicite persequentibus vos. Moralem locum latius Apostolus exsequens actus, mentem, propositum, os quoque ipsum, discipulorum linguamque componit. Non vult credentes Christo de ore suo proferre maledictum, sed bene loqui, benedicere, bene prædicare, ut ex hoc, et boni Domini servi, et boni magistri credantur esse discipuli. Sciendum tamen est, quod sermo benedictionis in Scripturis diversè positus invenitur, nam et Deus benedicere dicitur, et homines, vel ceteræ creature Deum benedicere jubentur, sed Dei benedictio aliquid muneris semper his qui ab eo benedicuntur impertit, C homines vero Deum benedicere pro hoc quod est laudare et gratias referre dicuntur.

Benedicite et nolite maledicere. Hortatur nos Apostolus ut cum provocamur ab inimicis, non pro maledictis maledicta reddamus, sed faciamus quod ipse de semetipso scribit, ubi dicit, *maledicimur et benedicimus* (*I Cor. iv*).

Gaudete cum gaudentibus. Habenda est etiam in hoc competens et apta distinctio, non enim quibuscunque gaudiis, Christianorum gaudia socianda sunt, neque enim si videam gaudere aliquem super questu pecuniæ, aut sæcularis honoris eminentiæ, congratulari debeo talibus qui sciam, quod hujusmodi gaudia luctus sequatur et lacrymæ, sed quia Dominus apostolis ait : Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. Et nos, si videamus ab aliquo tale opus geri quod in cœlo scribi dignum sit, sive justitiæ opus, sive charitatis, sive pacis, vel misericordiæ, et ita gestum, ut in libro vitæ referri mereatur, debemus gaudere cum talibus. Sed et si quidem videamus ab errore conversum, et relictis ignorantie tenebris, ad lucem veritatis venisse, remissionem peccatorum et gratiam sancti Spiritus meruisse, debemus gaudere cum talibus.

Flete cum flentibus. Non cum illis qui flent mortuos suos, jubemur flere, aut qui flent damna sæcularia. Scientes quod hujus sæculi tristitia mortuum operatur. Non sunt ergo lacrymæ jungendæ

cum talibus. Sed cum illis flendum est, de quibus dicit Dominus : Beati qui flent, quoniam ipsi consolabuntur. Si quis flet pro peccatis suis, si quis post delicta convertitur ad pœnitentiam, et errorem suum lacrymis lavat. Si quis etiam ingemiscit in habitaculo isto positus, et ad Christum redire desiderat, et per sanctum desiderium lacrymarum profusione lavatur. Jungamus cum talibus, lacrymas nostras et gemitus sociemus. Tristitia enim quæ secundum Deum est, salutem stabilem per pœnitentiam operatur.

Id ipsum invicem sentientes. Sermo iste non natura sui, sed interpretatione obscurior factus est, hoc est enim quod dicit : ut ita de fratre sentiamus ut et de nobis ipsis. Et ita velimus proximo, sicut B et nobis volumus, ut et Dominus in Evangelio dixit : Quæ vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis.

Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Superbiam per omnia fugiendam docet, hoc enim dicit alta sentire : et merito superbia fugienda est, cum Scriptura dicit : Quia initium discedendi a Domino, superbia est. Bene autem uno sermone institutionem humilitatis exposuit, consentire enim humilibus, et amare humiles, atque inclinare se ad eos, hoc est, consuescere imitari eum qui cum in forma Dei esset, formam servi suscepit, et humiliavit se usque ad mortem (*Philip. ii*).

(*Ex Primas.*) Superbia sapit iste, qui suam perse ulcisci cupit injuriam, et non humilibus rebus, id est, humilitati consentit.

EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM, CAP. II.

« Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi. Vocatus est autem Jesus et discipuli ejus ad nuptias. Et deficiente vino, dixit mater Jesu ad eum : Vinum non habent. Et dicit ei Jesus : Quid mihi et tibi est, mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater ejus ministris : Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydræ sex positæ, secundum purificationem Judæorum, capientes singule metretas binas vel ternas; dicit eis Jesus : Implete hydras aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis Jesus : Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam. Vocat sponsum architriclinus, et dicit ei : Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam. Et crediderunt in eum discipuli ejus. »

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi. (*Ex Beda.*) Nec vacat mysterio, quod die tertio post illa, quæ superiori Evangelii sermone descripserat. Nuptiæ factæ referuntur, sed tertio tempore sæculi Dominum ad aptandam sibi Ecce-

siam venisse, designat. Primum quippe sæculi tempus, ante legem, patriarcharum exemplis. Secundum sub lege, prophetarum scriptis. Tertium sub gratia præconiis Evangelistarum quasi tertia diei luce, mundo refusit. In quo Dominus et Salvator noster pro redemptione generis humani incarnatus apparuit, sed et hoc quod in Cana Galilææ, id est in zelo transmigrætionis perpetræ eadem nuptiæ factæ perhibentur, typicè denuntiat eos maxime gratia Christi dignos existere, qui zelo ac fervore piæ devotionis, et æmulari charismata meliora, ac de vitiis ad virtutes bona operando, de terrenis ad æterna norunt, sperando et amando transmigrare.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. (Ex Illicron.) Dominus ad nuptias in hunc mundum venit, quia sanctam Ecclesiam sibi copulavit. De qua Apostolus ait: Aptavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. xi), habet ergo sponsam Ecclesiam, quam redemit sanguine suo, et cui pignus dedit Spiritum sanctum, quam sibi conjunxit in utero virginis. Verbum enim sponsus, sponsa carol humana, et utrumque unus Filius Dei, et idem filius hominis, factus est caput Ecclesiæ, et processit de thalamo, quasi sponsus. Thalamus enim ejus uterus virginis fuit: Venit ad nuptias in Cana Galilææ, certi Sacramenti, Cana namque zelus interpretatur, Galilæa transmigratio facta.

Et erat mater Jesu ibi. Mater Jesu in nuptiis ostenditur synagoga, eo quod Christum ad miraculum provocet.

Vocatus est autem Jesus, et discipuli ejus ad nuptias. Quod Dominus venit ad nuptias, excepta mystica significatione confirmare voluit, quod ipse fecit. Sic enim ipse alio loco ait: quod Dominus conjunxit, homo non separaret (Matth. xix).

(Ex Beda.) Primus nuptiarum locus Judæa existit, in qua Filius Dei homo fieri, et Ecclesiam sui corporis ac sanguinis participatione consecrare, sui Spiritus pignore in fide confirmare dignatus est, sed vocatus ad fidem gentibus, usque ad fines orbis terre, earundem nuptiarum votiva gaudia pervenerunt.

Et deficiente vino. Discumbente autem ad nuptias Domino vinum defecit, ut vino meliore per ipsum mirabili ordine facto manifestaretur gloria latentis in homine Dei, et credentium in eum aucta fides proficeret. Quod si mysterium quærimus, apparente Domino in carne, meraca illa legalis sensus suavitatis, paulatim cœperat, ob carnalem Pharisæorum interpretationem a prisca sua virtute deficere, qui mox ea quæ carnalia videbantur mandata ad spirituales convertit doctrinam. Cunctamque litteræ legalis superficiem in Evangelicam cœlestis gratiæ virtutem mutavit, quod est, vinum fecisse de aqua.

Dicit mater Jesu ad eum, vinum non habent, et dicit ei Jesus, quid mihi et tibi est, mulier? (Ex Ang.) Neque enim matrem suam inhonoraret, qui nos jubet honorare parentes, aut sibi esse matrem negaret, qui de ea carnem suscepit, sed in eo quod dicit:

Quid mihi et tibi est, mulier, significat se divinitate, qua miraculum erat patrandum, non principium se temporaliter accepisse de matre, sed æternitatem semper habuisse de Patre.

Nondum venit hora mea. Nondum venit hora, ut fragilitatem humanitatis ex te sumptæ, moriendo demonstrem. Hora ergo nondum venerat, id est passionis, quia faciendæ erant virtutes, commendanda erat divinitas Domini, commendanda erat humanitas Domini, in ipsa compassione mortalitatis. Venit autem hora, ut quid sibi et matri commone: esset ostenderet, cum eam moriturus in cruce, discipulo virgini virginem commendavit. Hujus verohoræ Dominus in cruce pendens commemorans, dixit matri: Mulier, ecce filius tuus; quasi dixisset, ecce, hoc quod de te sumpsi modo ostenditur moriendo, quid est, quæ tamen natura postmodum clarificanda erit in resurrectionis gloria.

Dicit mater ejus ministris, quodcumque dixerit vobis facite. Sciebat mater humanitatem filii sui, licet hoc modo videretur negando, quod posebat, mater tamen sciebat pietatem filii quod negare noluit, quod petebatur, fiducialiter mandavit ministris, ut mandata filii jubentis implerent.

Erant autem ibi lapideæ hydræ sex positæ. Hydræ vocantur vasa aquarum, Græcè ὑδρᾶ aqua dicitur. Aqua vero Scripturæ sacræ scientiam designat, quæ suos auditores et a peccatorum sorde abluere, et divinæ cognitionis solet fonte potare. Vasa sex, quibus continebatur, corda sunt devota sanctorum, quorum perfectio vitæ ad exemplum recte credentibus posita est, per sex sæculi ætates, usque ad adventum Domini, et bene lapidea sunt vasa, quia fortia sunt corda justorum, ut pote illius lapidis dilectione solidata. De quo Petrus Apostolus dicebat: Ad quem accedentes lapidem vivum, et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini (I Petr. ii).

Secundum purificationem Judæorum. Bene autem hydræ secundum purificationem Judæorum positæ erant, quia Judæorum tantum populo, lex per Moysen data est, gratia autem et veritas Evangelii, tam Gentibus, quam etiam Judæis credentibus per Jesum Christum facta est (Joan. i).

Capientes singulæ metretas binas vel ternas. (Ex August.) Quid est ergo: Capiebant metretas binas vel ternas? Mysterium vobis maxime ista locutio commendat. Metreta enim a mensura accepit nomen, sicut urna vel amphora seu et aliæ mensuræ. Metretæ enim mensuram dicunt Græci. Non enim dictum est, capientes metretas, aliæ binas, aliæ ternas, sed ipse sex hydræ capiebant metretas binas vel ternas. Si ternas tantum diceret, non curreret animus noster, nisi ad mysterium trinitatis. Cum autem nominatur Pater et Filius, tanquam duæ metretæ. Cum autem ibi intelligitur Spiritus sanctus, tres metretæ.

Aliter. Bina metretæ, circumcisio et præputium, In duobus istis nominibus, habes omnes Gentes, binæ metretæ sunt. His duobus parietibus, lapis angularis factus est Christus, ostendamus et ternas

metretas in ipsis gentibus. Tres erant filii Noe, per quos reparatum est genus hominum. Quibus Apostolus ait: Accepimus mensuram pertingendi usque ad vos. Ecce habes et tres metretas in Gentibus.

(Ex Beda.) *Cipientes singulæ metretas binas vel ternas*, quia Scripturæ sanctæ auctores, modo de Patre tantum loquuntur et Filio, modo etiam Spiritus sancti faciunt mentionem. In binis vel ternis, totam, quæ unus est Deus, intellige trinitatem. Sed quantum inter aquam et vinum distat, tantum distat inter sensum illum, quo Scripturæ ante adventum Salvatoris intelligebantur, et cum quem veniens ipse revelavit.

Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Quid per ministros qui hæc fecerunt, nisi Christi significantur discipuli, qui impleverunt hydrias aqua, non quidem ipsi legalibus ac prophetis scripturis, implendo, sed ipsi intelligendo prudenter, et aperiendo fideliter.

Impleverunt autem usque ad summum. Quia recte intellexerunt nullum fuisse tempus sæculi a sanctis alienum doctoribus, qui sive verbis, sive exemplis, sive etiam scriptis, viam vitæ mortalibus aperirent. Et quidem potuit Deus vacuas implere hydrias vino, qui in exordio mundi cuncta creavit ex nihilo, sed maluit de aqua facere vinum, quo typice doceret, non se ad solvendam improbandamque, sed ad implendam potius legem Prophetasque venisse. Videamus ergo sex hydrias Scripturarum aqua salutari repletas. Videamus et eandem aquam in suavissimum vini odorem gustumque conversam. In prima ætate sæculi, Abel justum frater occidit, et ob hoc martyrio coronatus, in Evangelii et in Epistolis justus scribitur, fratricida impius nominatur. Quisquis his auditis, metuit cum impiis damnari, cupit benedicti cum piis. Et ideo omnem odiorum et invidiæ fomitem abjicit, et Deo placere per sacrificium justitiæ contendit, vasque in Scriptura invenit, unde salubriter ablutus potatusque gauderet. Sed si intellexerit, per Cain homicidum, Judæorum significari perfidiam, occisionem Abel, passionem significari Domini salvatoris, terram quæ suscepit ejus sanguinem, Ecclesiam esse, quæ Christi sanguinem in mysterium suæ renovationis accepit, nimirum aquam in vinum mutatam reperit, quia dicta legis sacrati intellexit. In secunda ætate sæculi pro peccatis hominum mundus deletus est, aquis diluvii, a quo solus Noe propter justitiam cum paucis meruit liberari. Quisquis ergo hac audita vastatione emendatius vivere cœperit, liberari desiderans cum paucis, timens exterminari cum plurimis, hydriam aquæ, qua mundaretur invenit; sed si in arca Ecclesiam, in Noe Christum, in aqua baptismum, in columba unctionem Spiritus sancti, quo baptizati imbuuntur, intellexerit, vinum profecto de aqua factum miratur, quia in veteri historia suam abluentionem prophetari cognoscit. In tertia ætate tentavit Deus Abraham, cum filium ejus in holocaustum offerri præcepit. Non differt Abraham facere quod jubetur, sed pro

A filio immolatur aries, ipse tamen pro obedientia benedicitur. Tu audiens hæc, et ipse obediens esse satagis, hydriam aquæ invenisti qua munderis. Quod si immolatione filii unici, passionem intelligis Christi, qui humanitate passus, in divinitate impassibilis mansit, quia filius offertur, sed aries mactatur, sed si intelligis benedictionem Abrahæ in te, qui de Gentibus credis, esse completam, nimirum de aqua vinum tibi fecit, qui spiritalem sensum tibi dedit. In quarta ætate, David humilis, innocens et mitis, Saule superbo abjecto, regnum sortitur. Si hæc audiens, humilitati et innocentie studere, et superbiam cœperis de tuo corde repellere, haustum aquæ limpidissimæ quo reficaris invenisti, in hydria quarta, fonte salutari repleta. Nam si in Saule Judæos, in David Christum, et Judæorum regnum carnaliter destructum, Christi autem regnum intellexeris semper mansurum, vinum de aqua factum sentis, quo potato in æternum læteris. In quinta ætate, populus peccans Babyloniam transmigratur, sed post septuaginta annos pœnitens, et correptus, patriam per Jesum sacerdotem magnum reducit. Hæc si audiens, peccati metu ad pœnitentiæ remedium confugeris, aqua hydrice quintæ ablutus es, si autem intellexeris Babylonem esse confusionem peccatorum, Nabuchodonozor diabolum, Jesum sacerdotem pontificem esse, Jesum Christum, septuaginta annos, honorum plenitudinem operum, quæ per Spiritus sancti dona largiuntur, vinum de aqua factum habes, quia ad te pertinere quæ scripta sunt intelligis. In sexta ætate Dominus apparens in carne, octava die Nativitatis, circumciscus, et in tricesima tertia ad templum est delatus, et in eo munera sunt oblata pro illo. Hæc intuentes ad litteram, aperte discimus quanta nobis diligentia sunt fidei Evangelicæ subeunda mysteria, quando ipse, qui benedictionem adferens gratiæ, veterum primo ceremonias implevit, et sic nova sacramenta suscipere, simul et tradere curavit. Ecce habes hydriam sextam ad abluenda peccata, ad potanda vitæ gaudia, mundiores cæteris afferentem undam. Verum et si in circumcissione octavi diei baptismum intelligis, et in inductione in templum, et in oblatione hostiæ cognoscis figurari fideles, de baptisterio ad altare sanctum ingredi, et Dominici corporis et sanguinis communionem debere consecrari, vino quidem de aqua facto meracissimo donatus es. Verum si adhuc quod majus est, circumcissionis diem ad generalem resurrectionem interpreteris, et circumciscos induci in templum cum hostiis, quando sancti jam incorruptibiles ad contemplandam speciem divinæ majestatis, cum bonorum operum muneribus, intrabunt, intellexeris, tantum profecto vinum de aqua fieri videbis, ut admiratus, conditori dicas: Et poculum tuum inebrians quam præclarum est!

Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, et ferte architriclino, et tulerunt; ut autem gustavit architriclinus, aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauerant aquam. Vinum

utique architriclino de aqua factum propinatur, in A domo nuptiarum, quod est Ecclesia Christi. Triclinum ibi esse describitur, quia nimirum tres sunt in Ecclesia ordines fidelium, conjugatorum, continentium et doctorum.

Vocat sponsum architriclinus, et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Doctorum est enim cognoscere distantiam legis et Evangelii, veritatis et umbræ, et novam evangelicæ fidei gratiam, et perpetuæ cœlestis patriæ dona proferre.

Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli ejus. Manifestavit hoc signo, quod ipse esset rex gloriæ, et ideo sponsus Ecclesiæ, qui ut homo communis veniret ad nuptias, sed quasi Deus cœli et terræ elementa prout voluisset converteret. Ergo Dominus vinum in gaudia nuptiarum non de nihilo facere voluit, sed hydrias sex impleri aqua præcipiens, hanc mirabiliter convertit in vinum. Quia sex mundi ætates sapientiæ salutaris largitate donavit, quam tamen ipse veniens sublimioris sensus virtute secundavit. Namque carnales carnaliter tantum sapiebant, ipse spiritualibus spiritualiter sentienda reservavit.

Dehinc Augustinus. Et die tertio nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Splendescente igitur super obscurum delictis obfuscantibus mundum trinitatis die, Christus venit ad nuptias. Qui verus botrus continebat intra se vitæ vinum, sed necdum crucis accesserat prælium.

Dicit ei mater ejus: Vinum non habent. Paulisper, Virgo florentissima, paulisper præparet Judæus lignum, et tunc exire poterit vinum. Quid ante tempus curris ad lacum, cum necdum impresserit Judas super uvam calcaneum! Modo meruisti gemmatam sobolem procreare, jam botrum tuum conaris exprimere? sed qui de ligno carpsit supplicium, in ligno debet expectare remedium. Et qui ex arbore inclyta demessuit, frugem expectare debet ad crucem.

Dicit ei Jesus: Quid mihi et tibi est, mulier? Extulit hic Christus super Matrem divinitatem suam, non negavit matrem suam. Neque se natum negavit ex carne, sed majestati suæ suam subdidit genitricem.

Nondum venit hora mea. Hora utique non facti, sed voti, non necessitatis, sed voluntatis, non qua coegeretur mori, sed qua pro mundo dignaretur occidi. Interim Christus insipidos haustus mirificat, fatuus latex fundebatur in hydriam et hauriebantur inebriantia flumina, nulla exprimebatur uva, et fervescebant sine palmite vina. Hoc fecit Christus in latice, quod certo tempore facit in vite. Transeunt ad Christum nuptiæ, et Ecclesia mutavit sponsum. Aliquando et Judea vinum non habuit, quia munus sacrati sanguinis non accepit, et dum Legi nuberet, non invenit quod biberet. Venit Christus, mutavit Legem

in gratiam, fudit sanguinis poculum, et fecit moriendo convivium. Sex illæ hydriæ, quarum aqua in vinum mutata est, sex ætates mundi figurabant. In istis sex ætatibus, quasi in sex hydriis prophetia non deficit. Sed quando Christus in illis non intelligebatur, non ex illis vinum, sed aqua bibebatur. Prima ergo hydria impleta est in Adam, quando de latere ejus, illo dormiente, fabricata est Eva. Dormivit in cruce Christus, et de latere ejus formatur Ecclesia. Sed quia hæc in Christo Judæorum populus implere non intelligebat, non vinum sed aquam sapiebat. Secunda hydria impleta est in Noe, sic per mysterium arcæ, aut diluvii, genus humanum salvatur, quomodo per crucis vel Baptismi sacramentum a morte totus mundus eripitur. Tertia hydria impleta est in Abraham. Nam quomodo Isaac ad locum holocausti lignum ipse portavit, ita et Christus ad locum passionis ipse sibi crucis patibulum bajulavit. Quarta hydria impleta est in David, qui et in humilitate et in multis tribulationibus Christum Dominum figuravit. Quinta hydria impleta est tempore Danielis, vidit enim præcisum lapidem, id est natum Christum de monte, id est, de regno Judæorum, sine manibus præcisum, quia sine opera nuptiali, qui gratia sua universum mundum implevit. Sexta hydria impleta est in Joanne Baptista, qui Judæis prædicans ait: Facite fructus dignos pœnitentiæ, potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Istæ ergo sex ætates mundi, velut sex hydriæ impletæ sunt a ministris, id est a patriarchis et prophetis.

Cipientes metretas binas vel ternas. Quare ternas? propter mysterium trinitatis. Quare binas? propter duo præcepta, dilectionis Dei et proximi. Et in Evangelio: Ego et Pater unum sumus. Ecce binas. Ite, baptizate omnes gentes, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Ecce habes ternas. Gustavit architriclinus, id est, mundi Dominus, aquam vinum factam, et dicit: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint homines, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc, et lex enim sancta, et mandatum sanctum et justum et bonum. Sed lex et Prophetæ usque ad Joannem prophetaverunt, et ideo adveniente Domino, vina Mosaica defecerunt, et vina sanguinis profluerunt. Illa acceperunt terminum, ista sumpserunt initium. Denique hoc est initium signorum, quod fecit Jesus, quando pavit gentes occisus, et de vino sui sanguinis fecit convivium, vulneratus.

CONCORDIA.

In differentia, secundum Apostolum, donationum et differentia hydriarum istarum fit concordia lectio- num, corda enim sanctorum hydriæ sunt, fonte repletæ donorum. Ministri qui hauserunt aquam, et quibus mater dixit: Quodcumque dixerit vobis facite, ministri sunt Christi, quibus secundum Apostolum (Rom. xii) datur ministerium in ministrando.

DOMINICA III POST THEOPHANIA.

EPIST. BEATI PAULI APOST. AD ROMANOS, CAP. XII.

« Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli
 « malum pro malo reddentes. Providentes bona, non
 « tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus ho-
 « minibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum
 « omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmet-
 « ipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ.
 « Scriptum est enim: Mihi vindictam et ego retri-
 « buam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus
 « tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi. Hoc
 « enim faciens, carbones ignis congeres super
 « caput ejus. Noli vinci a malo, sed vince in bono
 « malum. »

Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Qui sibi ipsi prudens esse videtur, hic cum arrogantia stultus est. Nec potest veram sapientiam Dei scire, qui suam stultitiam, quasi sapientiam, colit. Denique in superioribus hanc fuisse incredulitatis causam Judæis, ipse Paulus edocuit, dicens de eis: Quia ignorantes Dei justitiam et suam querentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti. Sic ergo, qui apud semetipsum sapiens est, non potest esse sapiens apud Deum.

(Ex Primas.) Nolite in humana sapientia gloriari, sed stulti estote sæculo, ut sitis Domino sapientes, sicut scriptum est: *Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum (Psal. xciii).*

Nulli malum pro malo reddentes. Si malum inferre peccare est, reddere malum justum non est, sed simile peccatum est, aut, ut ego arbitror, etiam C gravius. Nam ille qui malum prior intulit, forsitan non sensit malum esse quod faceret. Qui autem reddit malum, eo ipso, quo ad ulciscendum motus est, confessus est sensisse malum esse quod reddit, et ideo respiciendum semper est ad eum qui dixit: *Mihi vindicta et ego retribuam (Deut. xxxii).*

(Ex Primas.) Humana sapientia est, si quæramus vicem reddere inimicis, stultitia est in hoc sæculo, si percutienti et aliam maxillam præbeamus. Quod si tantæ patientiæ et humilitatis fuerimus, non solum apud Deum, sed etiam apud homines, poterimus probabiles apparere.

Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. (Ex Orig.) Coram omnibus hominibus providet quis bona, non ut placeat singulorum vel vitiiis, vel moribus, alioquin contrarium erit quod idem dixit Apostolus: *Ego si hominibus placere vellem, Christi servus non essem (Gal. i),* sed qui vitæ suæ mortuum et actuum ita tenet libram, ut non possit ab ullo homine reprehendi, iste bona coram omnibus hominibus providet. Neque enim dixit Apostolus, ut omnibus placeamus, sed ut provideamus bona coram omnibus, hoc est, agamus nos bona coram omnibus, sive illis placeant quæ bona sunt, sive non placeant.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Apostolus, ne nos alterius animus, si forte impacatus evenerit, a bono pacis

A impedire videretur, moderantissimum dedit præceptum, ut interim noster animus, semper sit paratus ad pacem, et discordiæ culpa non penes nos, sed penes alterum constet. Ideo ergo bene addit: Quod ex vobis est, hoc est, quod proposito vestro, et fidei vestræ convenit.

(Ex Primas.) Quod vestrum est, vos cum omnibus pacem habetote, et dicite: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.

Non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. (Ex Orig.) Hi qui seipsos non vindicant, quomodo iræ locum dent, dupliciter mihi videtur intelligi. Nam et hoc ipso, quod (verbi causa) manum manu non referunt, aut convicio convicium non reddunt, iræ illius qui fecit injuriam, pertranseundi et B evanescendi locum dederunt. Nemo enim ita rabidus invenitur, ut si vicem non recipiat iterum sæviat, sed quasi effuso ac digesto furore mitescit. Est autem et hoc modo iræ locum dare. Qui enim peccant, thesaurizant sibi iram in die iræ, quando reddet Deus unicuique secundum opera sua; si ergo vosmetipsos vindicemus, non est magnum, verbi causa, si aut palmam pro palma, aut saxum pro saxo reddamus. Si vero reservemus ea vindictæ Dei, locum damus iræ, quia Deus in judicio multo graviore quam nos inferre possumus exigit pœnas.

(Ex Primas.) Aut fugiendo damus locum iræ, aut permittendo nocere.

Scriptum est enim: Mihi vindictam. Ego quasi meam, dicit Dominus, non quasi vestram injuriam vindicabo, dicit enim propheta: Qui vos tangit, tanquam qui tangit pupillam oculi mei (Zach. ii).

Ego retribuam, dicit Dominus. Facientibus bona se retribuere promittit.

Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. Ut cum sibi intellexerit carbones per tuam indebitam misericordiam congregari, excutiat eos, id est, convertatur et diligat te, quem habuerat aliquando perosum. Cæterum non est misericordia sed crudelitas, si ideo hoc facis ut illi aliquid pejus eveniat, pro quo te Dominus orare præcepit dicens: Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Cibando enim inimicum et potando eum, ad pacem reconciliamus nobiscum. Quod si ille in malitia perstiterit, ipse ignem congerit capiti suo

(Ex Origene.) Videamus ne forte dignius aliquid mandati hujus contineat intellectus. Dicit enim Hieremias ad peccatricem filiam Babylonis: Habes carbones ignis, sede super eos, hi erunt tibi in adjutorium. Fortassis ergo, et isti carbones ignis qui congregantur super caput inimici, ad adjutorium ipsius congregantur. Potest enim fieri, ut amens, ferus, et barbarus inimicus, si sentiat beneficium nostrum, si humanitatem, si affectum, si pietatem videat, compunctionem cordis capiat, commissi pœnitudinem gerat. Et ex hoc, ignis in eo quidam succendatur, qui cum pro commissi conscientia torqueat et adurat. Et isti erunt carbones ignis, qui super caput

ejus ex nostro misericordiae et pietatis opere congregantur. Caput vero, principale cordis appellatur, et merito caput dicitur. Cujus intellectu et prudentia membra reguntur universa.

Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Vincitur a malo, qui malis provocatus reddit malum. In bono autem vincit malum, qui acceptis malis, restituit bona. Ille dicitur vicisse alterum, qui eum a se suam adduxerit partem, sicut haereticum vel paginum. Si ergo te fecerit sibi vicem reddere, ille te vicit sibi similem faciendo. Si autem per patientiam tuam feceris eum cessare ab injuria, tu vicisti eum.

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. VIII.

« Cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens, adorabat eum dicens : Domine, si vis potes me mundare. Et extendens Jesus manum, tetigit eum dicens : Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. Et ait illi Jesus : Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende te sacerdoti et offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum et dicens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus et male torquetur. Et ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. Et respondens centurio ait : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et alii veni et venit, et servo meo fac hoc, et facit. Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel, dico autem vobis, quod multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno caelorum. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit Jesus centurioni : Vade, et sicut credidisti fiat tibi, et sanatus est puer in illa hora. »

Cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. De monte Domino descendente, id est, de caelis in mundum, secutæ sunt eum turbæ multæ generis humani per fidem, nisi enim ille descendisset, nemo hominum ad caelos ascendisset.

Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens : Domine, si vis potes me mundare. In voluntatem Domini tribuit potestatem, de voluntate autem Domini non dubitavit, sed quasi sibi conscius non presumpsit. Leprosus iste populum gentium significavit, qui compunctus ad misericordiam Domini pervenit.

Et extendit Jesus manum suam, tetigit eum, dicens : Volo, mundare. (Ex Hieron.) Considera quam humilis responsio. Ille dixerat si vis. Dominus respondit : Volo. Ille, potes me mundare. Dominus dicit, *καθάρω σε*, mundare. Non ergo sicut plerique Latinorum putant jungendum est, et legendum volo mundare, sed separatim, ut primum dicat, volo, deinde imperet, mundare.

Et confestim mundata est lepra ejus. (Ex Beda.) Nihil medium est, inter opus Dei atque præceptum, quia in præcepto est opus. Denique dixit, et facta sunt, quia voluntas Dei potestas est, et Lex quidem tangi leprosos prohibet, sed qui Dominus legis est, non obsequitur legi, sed legem facit. Non ergo ideo tetigit, quia sine tactu mundare non poterat, sed ut probaret, quia legi subjectus non erat, nec contagium timebat, ut homines, sed quia contaminari non poterat qui alios liberabat.

Et ait illi Jesus, Vide, nemini dixeris. Quare præcipitur nemini dixeris, nisi ut doceret non vulganda nostra beneficia, sed premia, ut non solum a mercede abstineamus pecuniæ, sed etiam gratiæ.

Sed vade, ostende te sacerdoti. Ostendere se sacerdoti jubetur, ut intelligeret eum sacerdos, non legis ordine, sed gratia Dei supra legem esse curatum.

(Ex Hieron.) Varias ob causas mittit eum ad sacerdotes, primum propter humilitatem, ut sacerdotibus deferre videatur. Erat enim in lege præceptum, ut qui mundati fuissent a lepra, offerrent munera sacerdotibus. Deinde ut mundatum videntes leprosum, aut crederent, et salvarentur, aut si non crederent, inexcusabiles fierent, et simul ne quod in eo sæpissime criminabantur, legem videretur infringere.

(Ex Beda.) *Et offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.* Offerre autem sacrificium jubet, ut ostenderet eis quia non solveret legem, sed impleret, qui secundum legem gradiens supra legem, sanaret eos, quos remedia legis non sanaverant, et bene additur : In testimonium illis, hoc est, si Domino credant, si ab impietatis lepra discedant. Quia vero typice vir iste, peccatis languidum genus designat humanum, recte non solum leprosus, sed et plenus lepra describitur. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. Illa scilicet, ut extenta manu Salvatoris, hoc est, incarnato Dei Verbo humanamque contingente naturam, ab erroris prisca varietate mudentur, possintque cum apostolis audire : Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis (Joan. xv), et qui diutius abominabiles a populo Dei erant castris secreti, jam aliquando templo reddi, et sacerdoti queant offerri, illi utique cui dicitur : *Tu es sacerdos in æternum* (Psal. cix). Audientes ab Apostolo : Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos, offerantque pro emundatione sua, sicut præcepit Moyses. Id est, exhibeant corpora sua *hostiam viventem, sanctam, Deo placentem* (Rom. xii).

Cum introissent Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum et dicens. Quæritur quomodo conveniat, quod Lucas centurionem nuntios misisse, Matthæus autem ipsum accessisse narrat ad Dominum. Facile patet, quod Matthæus brevilitatis causa dixerit ipsum accessisse, cujus desiderium et voluntas ad Dominum veraciter est prælata. Mystice etiam nobis commendans, hoc quod scriptum est : *Accedite ad eum, et illuminamini.* (Psal. xxxiii.)

Porro Lucas totum quemadmodum gestum sit aperuit.

Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur, et ait illi Jesus: Ego veniam et curabo eum. Videns centurionis fidem, humilitatem et prudentiam, statim se iturum et sanaturum esse promittit. Fidem in eo, quod ex gentibus credidit puerum a Salvatore posse salvari. Humilitatem, quod se iudicavit indignum, cuius tectum intraret Dominus. Prudentiam, quod ultra corporis tegumen, divinitatem latentem viderit, sciens non id sibi profuturum, quod etiam ab incredulis videbatur, sed id quod latebat intrinsicus. Allegorice autem Capharnaum, quæ interpretatur ager consolationis, vel villa pulcherrima, Ecclesiam significat. Centurio propter perfectionem numeri nominis, primitias significat gentium, ut Cornelius vel eunuchus a Philippo baptizatus (Act. viii, x). Puer qui in domo jacet paralyticus et male torquetur a dæmonio, populum significabat gentium, qui in domo, id est, in hoc mundo idola colens dæmonibusque serviens infidelis jacebat.

(Ex Beda.) *Et respondens ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Propter vitæ gentilis conscientiam, gravari se magis dignatione putavit quam juvari. Nec posse habere hospitem Christum, cuius et si fide præditus, nondum tamen erat sacramentis imbutus. Sed quia quæ nostra infirmitas non præsumit, divina gratia dare novit, et alius centurio, qui sicut et iste, credentem ex gentibus populum præfiguratur, magnæ fidei et justitiæ merito Spiritus sancti donum priusquam baptizaretur accepit, et iste necdum catechizatus, et fidem suam laudari a Domino et famulum salvari promeruit.

Sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. Magna fides centurionis, quia verbi opus in Christo confitetur, et nostræ sanationis, ac commoda mysteriis, qui et si noveramus secundum carnem Christum, sed jam non novimus (II Cor. v).

Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites. Hominem se et potestati, vel tribuni vel præsidis subditum dicit, imperare tamen posse minoribus, ut subandiat eum multo magis qui Deus sit, et super omnia potens innumeram virtutis angelicæ, quæ ad imperata obtemperet, habere militiam.

Et dico huic vade, et vadit, et alio veni, et venit, et servo meo fac hoc et facit. Vult ostendere Dominum quoque non per adventum tantum corporis, sed per angelorum ministeria posse implere quod vellet, repellendæ enim erant, vel infirmitates corporum vel fortitudines contrariæ, quibus homo ad debilitatem sæpe conceditur, et verbo Domini, et ministeriis angelorum.

Aliter. Milites et servi, qui centurioni obediunt, virtutes sunt naturales, quarum non minimam copiam multi ad Dominum venientes secum deferunt. De quibus in Cornelii et centurionis laude dicitur, quia erat vir justus, et timens Deum, cum omni do-

mo sua, faciens eleemosynas multas plebi et deprecans Deum semper (Act. x).

Audiens autem Jesus miratus est. Miratus est, quod vidit centurionem suam intelligere majestatem. Sed quis in illo fecerat ipsam fidem vel intelligentiam, nisi ipse qui eam mirabatur? Quod si et alius eam fecisset, quid miraretur, qui præscius erat. Notandum ergo quia quod miratur Dominus nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moneri, omnes enim tales motus cum de Deo dicuntur non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri.

Et conversus sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Non de omnibus retro patriarchis et prophetis, sed de præsentis ævi loquitur hominibus, quibus ideo centurionis fides antefertur. Quia illi leges Prophetarumque monitis edocti, hic autem, nemine docente, sponte credidit.

Dico autem vobis, quod multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cælorum. Quia Deus Abraham, cæli conditor pater Christi est. Idcirco in regno cælorum est, et Abraham, cum quo accubiturae sunt nationes, quæ crediderint in Christum filium creatoris, et ille pariter sensus impletur, de quo supra diximus in centurionis fide, gentium fieri prærogativam, dum ad illius credulitatem, de oriente et occidente credituri populi commemorantur.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium. Filios regni Judæos significat, in quos ante regnavit Deus, ejicientur in tenebras exteriores. Tenebræ semper interiores sunt, non exteriores, sed quoniam qui Dominum foras a se expellit lumen relinquit, idcirco exteriores tenebræ nominatæ sunt: ibi erit fletus et stridor dentium, si fletus oculorum est, et stridor dentium ossa demonstrat. Vera est ergo corporum et eorumdem membrorum quæ ceciderant resurrectio.

Concordat enim humilitas centurionis, quia dixit: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum,* cum verbo Apostoli ubi ait: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.* Sed opera misericordiæ, quæ erga leprosum et puerum centurionis exhibuit Salvator, cum Apostoli exhortatione qui ait: *Providentes bona non tantum coram Deo, sed omnibus hominibus.*

DOMINICA QUARTA POST THEOPHANIA.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAPITE XIII.

« Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui. Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

(*Ex Oriyen.*) Quod dicit nemini quidquam debeatis, certum est ad peccatum referre. Debitum enim peccatum esse, in multis, et frequenter ostendimus. Vult ergo Paulus peccati quidem omne debitum solvi nec remanere omnino apud nos debitum peccati. Permanere tamen et nunquam cessare a nobis debitum charitatis, hoc enim, et quotidie solvere, et semper debere expedit nobis. Denique quantæ virtutis sit charitas, in consequentibus exponit.

Qui enim, inquit, diligit proximum legem implevit. Nam non adulterabis. Non occides. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Non concupisces, et si quod est aliud mandatum in hoc verbo restauratur: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Et ad ultimam rationem tanti hujus boni, breviter colligens ait:

Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Supra dixerat, quia qui diligit proximum legem implevit, et quia difficile videbatur, quomodo possit quis omnem legem in uno complere sermone, plenissimam reddit rationem dicens: Dilectio proximi malum non operatur, et ideo plenitudo legis est dilectio. Pone enim per singula mandata legis dilectionem, et vide quam facile cuncta complentur. Nunquid qui diligit proximum occidere eum potest? Certum est quod nemo quem diligit interficiat. Est ergo dilectio, per quam impleatur mandatum quod præcipitur

Non occides. Et iterum. Nunquid qui proximum suum diligit in uxorem ejus adulterium committit? Nunquam profecto. Si ergo diligis proximum, nec adulterium committis, similiter, et qui diligit proximum, quæ ejus sunt non furatur. Et qui diligit proximum, falsum adversus eum testimonium non dicit, similiter et cætera mandata legis, si sit erga proximum dilectio, absque aliquo labore servantur. Puto tamen, quod in hoc voluit Apostolus aliquid compendiosius dicere. Nam si diligentius requiras, qui sit proximus noster, disces in Evangelio illum esse proximum nostrum, qui venit et jacentes nos vulneratos a latronibus, et nudatos a dæmonibus, jumento corporis sui superposuit, et ad stabulum Ecclesiæ detulit, et stabulario pro cura nostra, et diligentia, vel ipsi Paulo, vel omni qui Ecclesiæ præest, duos denarios, Novi ac Veteris Testamenti, ad nostræ curæ concessit expensas. Hunc ergo proximum si diligamus, omnem legem et universa mandata in ipsius amore complem. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti, nec fieri ullo pacto potest, ut qui ex toto corde et ex totis viribus suis diligit Christum, faciat aliquid quod non placeat Christo. Illum enim qui diligit, non solum non occidit, quod prohibet lex, sed nec irascitur fratri suo, quia ita delectatur in illo quem diligit, et non solum non facit adulterium, sed nec mulierem respicit ad concupiscentiam, sed dicit ad ipsum magis, Concupiscit anima mea in Deum vivum (*Psal. xli*). Qui diligit Christum, quando de furto cogitet? qui etiam sua omnia quæcunque habet reliquit, ut sequatur Christum. Qui Christum diligit, quan-

to testimonium dicit? cum sciat ipsum, quem diligit, falso testimonio proditum. Necessario autem, qui diligit Christum, diligit et proximum suum. Hoc enim solo indicio Christi esse discipulus designatur, si charitatem cum proximis habeat, certum est enim quod qui non diligit proximum, nesciat Christum.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. VIII.

Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat, et accesserunt et suscitaverunt illum dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei.

Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus. (*Ex Beda.*) In hac navigatione Dominus utramque unius ejusdemque sæ personæ naturam dignatur ostendere, dum is qui ut homo dormit in navi, furorem maris, ut Deus, verbo coercet. Porro juxta allegoriam, mare sive stagnum, quod cum suis transire desiderat, tenebrosus amarusque sæculi præsentis accipitur æstus. Navicula autem quam ascendunt, nulla melius quam Dominicæ passionis intelligitur arbor, cujus beneficio quique fideles adjuti, emensis mundi fluctibus, habitationem patriæ cælestis, quasi stabilitatem securi littoris obtinent. Quod autem ipse in unam naviculam cum discipulis Salvator ascendit, alibi quid significet aperit, cum prænunciato suæ passionis resurrectionisque mysterio, mox dicebat ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me.

Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Neque enim quisquam poterat hunc mundum enavigare sine Christo, quando eos quoque, quibus Dominus adest, tentationum sæcularium sæpe procella perturbat, et *οὐρονομία* servatur in apostolis, ut advertas sine tentatione neminem posse ex hoc vitæ curriculo demigrare, quia exercitium fidei tentatio est, sed quasi pervigiles nocte gubernatorem excitemus verum Deum.

Erat autem illis ventus contrarius. Ventus contrarius diabolus significat, motus et fluctus blasphemie persequentium, dæmoniacis excitati procellis, quibus non ipse turbatur, sed discipulorum imbecillitas concutitur.

Ipse vero dormiebat. Discipulis navigantibus, Christus obdormivit, quia calcantibus sæculum fidelibus, futuri regni quietem animo meditantibus, et vel secundo Spiritus sancti flatu, vel proprii remigio conatus, infidos mundi fastus certatim post terga jactantibus, tempus subito Dominicæ passionis advenit. Unde bene Marcus hoc imminente noctis tempore gestum fuisse perhibet, ut veri solis occubitum

non sola Domini dormitio, sed et ipsa decedentis lucis A hora significet.

Et accesserunt et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus. Suscitant Dominum discipuli, ne eo dormiente fluctuum feritate dispereant, quia cujus mortem viderant, maximis votis resurrectionem quærebant. Ne si diutius ipse morte carnis sopiretur, eorum mens spiritali in perpetuum morte periret.

Et dicit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei. (Ex Hier.) Bene arguuntur qui præsentem Christo timebant, cum utique qui ei adhæreat perire non posset. Ergo confirmavit fidem, refudit tranquillitatem, ventum cessare præcepit, non Aquilonem, non Africum, sed illum utique ventum, cui dictum est ab angelo Michael in epistola Judæ: *Increpet te Dominus B*

(Judæ 1). *Tunc surgens, imperavit ventis et mari.* Ex hoc loco intelligimus, quod omnes creaturæ sentiant creatorem, quibus enim increpatur et imperatur, sentiunt imperantem non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia insensibilia esse, sed majestate conditoris, quæ apud nos insensibilia, illi sensibilis sunt.

Tunc surgens, imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna in mari. Ventum quippe surgens, increpavit, quia resurrectione celebrata, diaboli superbiam stravit, dum per mortem destruxit eum qui habebat mortis imperium. Tempestatem aquæ, surgens cessare fecit, quia vesanani Judæorum rabiem, quæ caput quatiens clamaverat: Si Filius Dei est, descendat nunc de cruce, et credemus ei, de sepulcro resurgendo labefecit.

Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei. Non discipuli, sed nautæ, et cæteri qui in navicula erant, mirabantur, sin autem quis contentiose voluerit eos qui mirabantur fuisse discipulos, respondebimus recte homines appellatos, qui necdum potentiam noverant Salvatoris.

Moraliter. (Ex Beda.) Et nos quoque singuli cum signo Dominicæ crucis imbuti sæculum relinquere disponimus, navem profecto cum Jesu conscendimus, stagnum transfretare conamur, sed qui non dormitavit neque dormiet custodiens semper Israel, nobis tamen sæpe navigantibus, quasi inter æquoris fremitus obdormivit, quando crebrescente inter medios virtutum nisus, vel immundorum spirituum vel hominum pravorum, vel ipse nostrarum cogitationum impetu, fidei splendor obtenebrescit, spei celsitudo contabescit, amoris flamma refrigescit, verum inter hujusmodi procellas ad illum necesse est gubernatorem curramus, illum seduli excitemus, qui non serviat, sed imperet ventis, mox tempestates compeccet, et refundet tranquillitatem, portum salutis indulgebit.

Allegorice. (Ex Hieron.) Navicula Ecclesia catholica est, motus in mari persecutio Christianorum, quæ primum facta est in mundo, cui ventus erat con-

trarius, id est, diabolus. Tunc Dominus normiebat, quando persecutiones fieri sinebat, qui suscitatur illo clamore Ecclesiæ, de quo Psalmista ait: A finibus terræ ad te clamavi, dum auxiliaretur cor meum. Imperavit ventis et mari, quando persecutiones hominum a diabolo concitatas misericorditer jusit sedari. Et facta est tranquillitas magna, quando pax est universali Ecclesiæ reddita.

CONCORDIA.

Hortatur nos Apostolus, ut nemini quidquam debeamus, sed ut invicem diligamus, et quia timor non est in charitate, est tamen in debito, increpat Dominus timentes Apostolos dicens: Quid timidi estis modicæ fidei, ac si dicat: Illi timeant, qui debitore diabolo tenentur obnoxii, vos qui cum liberatore estis, non est ultra quod timeatis.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI, I CORINTH. IX.

« Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. Sic currite ut comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum. Sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Mose baptizati sunt, in nube et in mari. Et omnes eandem escam spiritalem manucaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibeant autem de spiritali, consequente eos Petra. Petra autem erat Christus. »

Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. Hic stadii cursum justitiæ vel fidei comparavit, quia quomodo illic cum omnes intra stadium currant, non nisi qui bene cucurrerit, dignus præmio judicatur, ita et hic, quamvis intra fidei metas cuncti credentes contineantur, soli tamen qui juste vixerint præmium cœlestis, quod Græce dicitur *βραβίον*, percipiunt, et quia inter eos, qui in stadio currunt, unum accipientem palmam significat, id est, ille qui fidem rectam tenuerit, et præcepta servaverit, hortatur nos hoc modo currere, ut cœlestia præmia mereamur comprehendere.

Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Ἀγων Græce, Latine certamen dicitur. Ergo omnis ἀγωνιστής, id est, certator, qui ad capiendum contendit bravium, ab omnibus se abstinet, id est, ab omnibus escis, quæ cursum ejus impedire consueverunt.

Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Illam de qua Psalmista ait: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos* (Psal. 1), corona enim victoria interpretatur. Gratias agamus Deo, et deprecemur illum, ut in bona voluntate

sua, ipse sit scutum, et corona, et bravium victoriae nostrae.

Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum et in servitatem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar, etc. Non in vacuum curro, aut in incertum aerem verbero, vel fingo certamen, sed castigo corpus meum, et in servitatem redigo per abstinentiam et afflictionem atque labores, sicut alibi ait: In jejuniis multis, in vigiliis, in fame et siti, in frigore et nuditate, in laboribus, in carceribus, etc. (II Cor. vi, xi). Ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar, non faciendo quod dico.

Aliter. Ego sic curro, non quasi in incertum. In mundi cursu si unus prior accesserit, incassum veniunt qui sequuntur. Cæterum in spiritali cursu, certi sumus, quod omnes accipiunt qui usque in finem, collata a Deo dona custodiunt, et qui propter humanum favorem prædicat, certus esse de mercede non potest.

Non quasi aerem verberans, etc. Id est, non studio vanitatis aliquid ago, sed Christo, cordis intentione et corporis mortificatione deservio.

Ne ipse reprobus efficiar. Reprobus efficitur, qui tantum verbo docet, non exemplo, qui suam reprobam facit esse doctrinam.

Nolo enim vos ignorare, fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt. Sub nube dicit, illa quæ eos præcebat columna, quæ figuratiter Christum significabat. Nobis enim Christus columna est, quia rectus et firmus, et fulcens infirmitatem nostram, per noctem lucens, per diem non lucens, ut qui non visent videant, et qui vident cæci fiant (Joan. ix).

Et omnes in mare transierunt, et omnes in Moysen baptizati sunt, in nube et in mari. Nubes in mari Rubro. Baptismus utique Christi sanguine consecratus: hostes, qui sequuntur a tergo, moriuntur, peccata præterita signantur. Moyses qui de Ægypto populum Dei liberavit, Christi figuram gerebat.

Et omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt. Escam dicit spiritalem mannam, quam populus in deserto manducavit. Manna autem typus est escæ spiritalis, quæ in resurrectione Domini veritas facta est, in Eucharistiæ mysterium. Iste est et panis angelorum, id est, Christus quem manducavit homo, quia per eum et angeli vivunt et homines.

Et omnes eundem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali, consequente eo: petra, petra autem erat Christus. Ostendit Apostolus, quoniam populum Israel, quandiu in deserto fuerunt, sequeretur eos petra, per omne iter eorum, unde populo et omni substantiæ ejus fluentia sufficerent, donec venientes in terram Moab, puteum sibi foderent aquarum. Quod autem in sequenti dicit, sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, hunc habet sensum, ne quis sibi aut in baptismo confidat, aut in esca spiritali vel potu spiritali. Sed si quis aut baptismum violaverit, aut post perceptionem cibi cælestis male vixerit, contritiones quas filii Israel

presenti afflictione perpassi sunt, ille gravior in futuro, qui majora beneficia neglexerit, sustinebit. Quare dixit, de consequenti eos petra bibere aquam, quia Christus quem hæc figurabant, postea venturus erat.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM, CAP. XX.

« Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dixit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias dicentes: Illi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus. At ille respondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere, an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. »

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. (Ex Greg.) Quis vero patris familias similitudinem rectius tenet, quam conditor noster, qui regit quos condidit et electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subjectos dominus in domo, qui habet vineam universalem, scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel justo, usque ad ultimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, sanctos protulit, quasi tot palmitemis misit. Hic itaque paterfamilias, ad excultum vineam suam, mane hora tertia, sexta, nona et undecima, operarios conducit, quia a mundi hujus initio usque in finem, ad erudiendam plebem fidelium, prædicatores congregare non desistit. Mane etenim mundi fuit ab Adam usque ad Noe, hora vero tertia a Noe usque ad Abraham, sexta quoque ab Abraham usque ad Moysen, nona autem a Moysen usque ad adventum Domini, undecima vero, ab adventu Domini usque ad finem mundi, in qua prædicatores sancti apostoli missi sunt, qui mercedem plenam, et tarde venientes acceperunt. Ad erudiendam ergo Dominus plebem suam, nullo tempore destitit mittere

operarios, quia et prius per patres, et postmodum A per legis doctores et prophetas. Ad extremum vero per apostolos, dum plebi suæ mores excoluit, quasi per operarios in vineæ culturæ opera laboravit, quamvis in quolibet modulo, vel mensura, quisquis cum fide recta bonæ actionis exstitit, hujus vineæ operarius fuit. Operator ergo mane hora tertia, sexta et nona, antiquus ille et Hebraicus populus designatur, qui in electis suis ab ipso mundi exordio, dum recte Deum studuit colere, quasi non destitit in vineæ cultura laborare. Ad undecimam vero gentiles vocantur, quibus et dicitur: Quid hic statis tota die otiosi, qui enim transacto tam longo mundi tempore, pro vita sua laborare neglexerant, quasi tota die otiosi stabant. Pensate, fratres, quid inquisiti respondeant. Dicunt enim, quia nemo nos conduxit, nullus quippe B ad eos patriarcha, nullus propheta venerat. Et quid est dicere ad laborem nemo nos conduxit, nisi vitæ nobis vias nemo prædicavit. Quid ergo nos a bono opere cessantes, in excusatione nostra dicturi sumus, qui pene a matris utero ad fidem venimus, qui verba vitæ ab ipsis cunabulis audivimus, qui ab uberibus sanctæ Ecclesiæ, potum supernæ prædicationis sumpsimus cum lacte carnis. Possumus vero et easdem diversitates horarum etiam ad unumquemque hominem, per ætatum momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri pueritia est, hora autem tertia adolescentia intelligi potest. Quia quasi jam sol in altum proficit dum calor ætatis crescit. Sexta vero juvenus est, quia velut in centro sol figitur, dum in eo plenitudo roboris soli datur. Nona autem senectus C intelligitur, in qua velut sol ab alto axe descendit, quia ætas a calore juventutis deficit. Undecima vero hora, ætas est quæ decrepita vel veterana dicitur; unde et Græci valde seniores, non γερῶντας, sed πρεσβυτέρους appellant, ut plusquam senes esse insinuarent, quos profectiores vocant. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in juventute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur, quasi diversis horis operarii ad vineam vocantur.

CONCORDIA.

In hoc istarum duarum fit concordia lectionum, quia sicut Apostolus currenti braviium, ita Evangelium tribuit perseverantibus in labore denarium, et quod Evangelium dicit, multi vocati. Hoc Apostolus ait: *Omnes quidem currunt*, et quod in Evangelio pauci electi, hos Apostolus dicit, propter unitatem corporis Christi unus accipit braviium.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS II, CAP. XI.

Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitum redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte, in quo quis audet. In insipientia dico, audeo et ego: Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt,

et ego: Semen Abrahæ sunt, et ego: Ministri Christi sunt, et ego, ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas, una minus accipi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte ac die in profundo maris fui, in itineribus sæpe. Periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. In labore et ærumna, in vigiliis multis. In fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate. Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. Deus et pater Domini nostri Jesu Christi scit, qui est benedictus in sæcula, quod non mentior. Damasci præpositus gentis Arææ regis custodiens civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet, et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus. Et si gloriari oportet, non expedit quidem. Veniam autem ad visiones et revelationes Domini. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cælum. Et scio hujusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit, raptum hujusmodi in paradisum, et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro hujusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens. Veritatem enim dicam: parco autem ne quis me existimet, supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanae qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me. Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.

Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Hoc est dicere, miror cum sapientes sitis, tam facile insipientibus consensisse, et si illos prava prædicantes libenter audistis, me utilia vobis loquentem multo magis audire debetis, brevi reprehensione perstringit, quomodo imperitis doctoribus acquiescant dicendo.

Sustinentes enim, si quis vos in servitum redigit. Id est, illos auditis et illis præbetis obedientiam, qui vos legis volunt subdere servituti, vel superbie sacerdotum, qui in populo Judeorum videbantur exercere dominatum.

Si quis devorat. Id est, si qui vel conviviis vel muneribus vos exhauriunt

Si quis accipit. Id est, si quis dixerit verbis adulationis. Accipere enim gratum habere est. Accepta enim illa dicimus, quæ nobis grata esse monstrantur. Aut certe a vobis accipit, quod cupiditas ejus poposcit, sicut superius dictum est : Devorat vos in conviviis, accipit in muneribus, vel accipit, dicit rapit, unde et illæ aves, quæ rapiunt, accipitres vocantur.

Si quis extollitur. Id est, superbia Judaica sustinetis, quis vel de scientia vel de generis præsumptione inflatur.

Si quis in faciem vos cædit. Hoc est, si quis vos etiam præsentibus objurgat.

Secundum ignobilitatem dico. Ac si diceret, ignobilem rem facio, ut aliquid de generis nobilitate mihi vindicem. Magna est ignobilitas, si qui filius Dei per regenerationem factus est, de terrena et carnali nobilitate se jactet.

Quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Id est, quasi nos in hac parte ab illis minus aliquid habeamus, et non magis vobis vera et fortia prædicemus.

In quo quis audeat, in insipientia dico, audeo et ego. Hoc possum audeo, si volo. Hic se apostolis comparat laborum suorum contemplatione.

Hebræi sunt et ego : Israelitæ sunt et ego : Semen Abrahamæ sunt et ego. Hoc est, si in hoc gloriantur, quod Hebræi sunt, aut Israelitæ, aut semen Abrahamæ, et ego gloriari possum, quia hujus sum generis.

Ministri Christi sunt, et ego. Notandum, quia si quis saltem de Christi ministerio gloriatur, non sapienter gloriatur.

Ut minus sapiens dico, plus ego, in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, etc. (Ex Joan. Chrys.) Non dixit tantis prædicavi, sed dimittens omnia præclara facinora, sua mala quæ toleravit, enumerat, velut seriem passionum et gloriæ occasiones.

A Judæis quinquies quadragenas una minus accepi. Quinque vicibus tricenas et novenas, quasi transgressor legis accepi.

(Ex Beda.) Quod dicit : *A Judæis quinquies quadragenas una minus accepi*, significat, se a Judæis quinquies flagellatum, ita tamen, ut nunquam quadraginta, sed una minus feriretur. Præceptum namque erat legis (*Dent. xxv*), ut qui delinquentem verberarent, ita modum vindictæ temperarent, ut plagarum modus quadragenarius numerum minime transcenderet. Quod ita ab antiquis intellectum testatur etiam pictura ejusdem libri, quem reverendissimus ac doctissimus vir Cuthuinus, Orientalium Anglorum antistes, veniens a Roma, secum Britanniam detulit. In quo videlicet libro, omnes pene ipsius apostoli passiones sive labores, per loca opportuna, erant depicta, ubi hic locus ita depictus est, quasi denudatus jaceret Apostolus, laceratus flagris, lacrymisque perfusus, superastaret autem ei tortor, quadrifidum habens flagellum in manu, sed unam e fribus in manu sua retentam, tres vero reliquas solum ad feriendum habens exsertas. Ubi pictoris sensus facillime patet, quod ideo ternis fribus eum fecit verberari, ut un-

PATROL. CII.

A dequadragenarum plagarum numerum compleret; si enim quaternis fribus percuteret, decies percutiens, quadragenas plagas faceret, si vero ternis ter decies feriens, undequadraginta plagas impleverit.

Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, etc. Potest fieri quod a gentibus ista pertulerit, sed hæc in Actibus apostolorum non omnia reperiuntur, quia nec in Epistolis omnia continentur, quæ in eadem historia scripta inveniuntur.

Quod autem dicit : *Semel lapidatus sum*, sic habes in Actibus Apostolorum, *supervenere quidam ab Antiochia, et Iconio Judæi, et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, vestimantes eum mortuum esse* (Act. xiv).

Quod autem dicit se esse virgis cæsum, habes ibi in Actibus Apostolorum, quia cum esset in parte Macedoniae, in civitate Colonia, pro puella quadam habente spiritum Pythonis, quam Paulus sanavit, concurrat plebs adversus eos, et magistratus, et scissis tunicis eorum, jusserunt virgis cædi (Act. xvi). Et cum multas plagas ei imposuissent, miserunt eum ad carcerem, et alibi, jussit eum tribunus introduci in castra, et flagellis cædi, et torqueri, et loris adstringi. Pro his et similibus dicit : *In carceribus abundantius, in plagis supra modum* (II Cor. xi).

Ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris sui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus. De genere et gente Judæorum dicit, quando facta est concursio populi Judæorum, et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum, vel quando princeps sacerdotum Ananias præcepit assistantibus sibi percutere os ejus (Act. xxii). Nam et gens ejus Judæi quærebant eum occidere.

Periculis in mari. Quando navigantes periclitabantur et impeerunt navem ad littus, quæ proa fixa manebat immobilis, puppis vero sollevatur a vi maris, et alii natando, alii vero in tabulis ferebantur ad littus (Act. xxvii).

Periculis in falsis fratribus. Illi vero de quibus alibi dicit, quia *subintroierunt explorare libertatem nostram* (Galat. ii).

In labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, et reliqua. De quibus unum de Actibus apostolorum testimonium demus, et cum multa jejunatio fuisset, inquit, et lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens : *Quarta decima hodie die expectantes, jejuni permanetis, nihil accipientes, propter quod rogo vos assumere cibum pro salute vestra, quia nullius vestri capillus de capite peribit, et cum hæc dixisset, sumens paucam, gratias egit Deo, et cum fregisset, cepit manducare* (Act. xxvii).

Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Ac si diceret, præter illa quæ jam usitata sunt, et ipsa consuetudine leviora putantur; quæ sit illa sollicitudo in consequentibus ostendit, dicens : *Quis infirmatur, et ego non infirmor* (II Cor. xi)?

(*Ex Joan. Chrys.*) Deinde infert aliud facinus præclarum, et in hoc rursus plus passionis aliquid invenimus, quoniam ipsius fati magnificentum dicens: Concursus mei quotidiani, easque superveniret frequentes videlicet conturbationes. *Sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Non dixit, correctio, quia plus habet de passione quam de virtute. Quis infirmatur, et non ego? Non dixit corrigo, sed *infirmor. Quis scandalizatur, et ego non uror?* id est, particeps sum mœroris effectus. Si itaque passiones magnas habent mercedes, omnibus in passionibus pejus et perniciosius est animi defectus atque tristitia.

Sigloriari oportet. Si volunt gloriari, in his gloriantur, in quibus ego, licet coactus; sed quia hæc non habent, ideo in carnalibus gloriantur.

Quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor. Hæc quæ superius dixit, infirmitatis nomine designavit, quod humanæ infirmitati ista prævaleant.

Deus, et pater Domini nostri Jesu Christi scit, qui est benedictus in sæcula, quod non mentior. Rem quasi difficilem dicturus, quod Judæi contra eum etiam gentium principes concitassent, ante Dei testimonium implorat, ne veræ hoc jactantiæ putaretur, quod adversus eum regna surrexerint, et nihil potuerint prævalere. Ideo autem numerat hæc, ut ostendat quid intersit inter veros et falsos apostolos.

Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet, et per fenestram in sporta demissus sum per murum, et sic effugi manus ejus. Præpositus gentis illius erat, cui regnabat Areta. Nunquid jam dicemus Paulum mortem timuisse, quam se pro Jesu amore testatur appetere? sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, et gravem laborem, ad laborem se alibi cum fructu servavit, fortis etenim præliator Dei teneri intra claustrum noluit, certaminis campum quæsit.

Et si gloriari oportet, non expedit quidem. Nec mihi quidem expedit secundam humilitatem, sed ut aliqua de me proferam, supradicta necessitate compellor.

Ventiam autem ad visiones et revelationes Domini. Ac si diceret, infirmitates meæ sunt, visiones autem non sunt meæ, sed Domini.

Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim, sive in corpore, nescio, Deus scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cælum. Sive de se dicat, et causa humilitatis, quasi de alio loquatur, sive de alio, utrumque stare potest.

Sanctus Ambrosius in libro Exameron sic dicit: Utrum unum sit cælum an plures, contentio est. Dum alii multos esse asserant, alii autem præter unum, alios esse negent, sed in Ecclesiasticis libris, cæli cælorum leguntur, et Apostolus usque ad tertium cælum fuisse se intelligit raptum, sed de numero eorum nihil sibi præsumat humana temeritas, fecit autem eos Deus non informes vel

A confusos, sed ratione quadam ordine suo distinctos.

Ante annos quatuordecim. Intuere quanta necessitas ei incumbat loquendi, ut quod quatuordecim annos celaverat, postmodum prodere cogeretur. Quod iterum repetit: Et scio ejusmodi hominem, sive extra corpus, nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradysum, ostendit alteram fuisse visionem, quæ etiam evidenter apparuit, et cum corpore se crederet fuisse translatum.

Et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Arcana, id est abscondita, quæ nulli fas est dicere, sive quæ impossibile est, humanam enarrare naturam.

Pro ejusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Sive pro ejusmodi visione, pro me autem nihil, sive pro mea virtute, quia non est mea, sed Domini revelatio, et ideo non mihi, sed Deo gloriam dabo, in infirmitatibus meis, id est, in tribulationibus quas pro Christo susteino, et ideo labor, qui afflictionibus plenus est, habere potest consolationem, habere non potest vanitatem.

Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens. Insipiens reperitur, qui remota cordis humilitate, vel de falsa, vel etiam de vera sibi laude blanditur.

Veritatem enim dicam, parcam autem, ne quis me existimet supra id quod videt me. Sunt et occulta, quæ possim in veritate proferre, sed parco, id est, non facio, sufficiunt manifesta, etiam si celentur abscondita. De his me tantum æstimet unusquisque quæ videt in me, aut audivit ex me.

Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ. Celo quidem revelationes, sed ne me vel in secreto cordis extollant, necessariæ sunt mihi contritiones, quæ me hominem esse commemorant.

Ut me colaphizaret. Colaphizabat cum Satanæ, tribulationes et pericula suscitando, aut incommoda corporis inferendo. Quidam enim dicunt eum dolore capitis laborasse.

Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me, et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Advertimus etiam sanctos interdum contrarium aliquid postulasæ. Simul discimus, quia importuna petitio, vel responsum mereatur, si non sortitur effectum, et Domini dispensatio hoc ipsum, quod aliquando non præstat, intelligitur præstitisse. Sufficit tibi gratia mea, id est, si quam habes, sive quam quotidiana largitate tibi suggero ac subministro.

Nam virtus in infirmitate perficitur. Sicut in sancto Job, vel Eleazaro. In sustinenda infirmitate corporea, virtus animi demonstratur, quæ tentatum probat, et commendat probatum.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Libenter utique postquam prodesse cognovit, quod nocere credebat.

Ut inhabitet in me virtus Christi. Quando de affi-

ctionibus sanctorum laborum crescit cordis humilitas, et spes futuræ retributionis confortat animum, et animam Christi virtus inhabitat.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. VIII.

« Cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad Jesum, dixit per similitudinem : Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat : Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola ? Quibus ipse dixit : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Est autem hæc parabola : Semen est verbum Dei. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, et hi radices non habent, quia ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitæ euntes suffocantur, et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. »

Cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad eum, dixit similitudinem : Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cœli comederunt illud. Hanc parabolam Dominus ideo per seipsum exponere dignatus est, ut figurate se loqui innotesceret, rerumque significationes in his etiam, quæ per semetipsum noluit explanare, doceret esse quærendas. Sed quia semen, quod verbum Dei sit, terramque variam, quod diversum cor auditorum significet, ipse Dominus aperuit, Salvatorem, quem nobis quærendum reliquit, nullum melius quam Filium Dei intelligere possumus, qui exiit seminare semen suum, quia de sinu Patris quo creaturæ non erat accessus, egrediens, ad hoc venit in mundum, ut testimonium perhiberet veritati. Unde bene juxta Evangelistas alios, hanc parabolam diciturus, de domo exiisse, mare adiisse, navem consecratisse perhibetur, ipsum nimirum situ corporis, quod processu sermonis insinuans. Quæ Dominus exposuit, pia fide suscipienda sunt, quæ autem tacitæ nostræ intelligentiæ dereliquit, perstringenda sunt breviter. Semen quod secus viam cecidit, duplici læsura disperit, et a viantibus scilicet conculcatam et a volucris raptum. Via est ergo cor sedulo malarum cogitationum transitu attritum atque

arefactum, ne verbi semen excipiat et ac germinare sufficiat. Atque ideo quidquid boni seminis vicina talis viæ contingit, pessime cogitationis meatu conculcatam a dæmonibus eripitur, qui volucres cœli, sive quia cœlestis spiritalisque sunt naturæ, seu quia per æra volitant, appellantur.

Et aliud cecidit supra petram et natum aruit, quia non habebat humorem. Petram dicit durum et indomitum cor, ac nullo veræ fidei vomere penetratum, hoc est, humor ad radicem seminis, quod juxta aliam parabolam oleum ad lampades virginum nutriendas, id est, amor et perseverantia virtutis.

Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum, fecit fructum centuplum. Fructum centuplum dicit fructum perfectum, nam denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem præceptis legis custodia continetur. Activa enim et contemplativa vita simul in decalogi mandatis conjuncta est, quia in eo et amor Dei, et amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei ad contemplativam vitam, amor vero proximi pertinet ad activam. Denarius enim numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde recte per centenarium magna perfectio designatur, sicut de illo qui sua pro Domino terrena reliquit, dicitur : Centuplum accipiet et vitam æternam possidebit (Matth. XIX). Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, et hic perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quæ contemnit, et in sequenti sæculo ad æternam vitæ gloriam pervenit. Terra ergo bona fructu centuplo secundatur, quando cor docile virtutum spiritalium perfectione donatur.

Hæc dicens, clamabat : Qui habet aures audiendi audiat. Quoties hæc admonitiuncula vel in Evangelio vel in Apocalypsi Joannis interponitur, mysticum esse quod dicitur, quærendumque a nobis intentius ostenditur.

Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola. Nemo putet finita mox parabola discipulos hæc interrogasse Salvatorem, sed ut Marcus ait : Cum esset singularis, interrogaverunt eum, hi qui cum eo erant duodecim, parabolam, et dicebat eis : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, et cætera (Marc. IV).

Cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Marcus ita dicit : Illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt. Ideoque et nos cum discipulis Christi intremus in sanctuarium Dei, ut intelligamus in novissima mysteriorum regni Dei. Nam qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius, dicentes cum Psalmista : Revela oculos nostros, et considerabimus mirabilia de lege tua. Recte quippe in parabolis audiunt, et in ænigmate, qui clausis sensibus cordis, neque intrare neque curant cognoscere veritatem, oblii dominicæ præceptionis : Qui habet aures audiendi audiat.

Qui autem secus viam, hi sunt, qui audiunt, deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eo-

rum, ne credentes salvi fiant. De hoc semine Marcus ita scribit: *Hi autem sunt qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audierint confestim Satanas aufert.* (Marc. iv). Matthæus ita ait: *Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit* (Matth. xiii), ex quo manifeste docetur eos circa viam seminatos, qui verbum, quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla saltem tentante utilitatis occasione percipere dignantur. Porro super petrosa et in spinis, ut Dominus exponit, seminantur, hi qui auditum quidem verbi et utilitatem probant, et desiderium gustant, sed ne ad id quod probant perveniant, hujus vitæ eos vel adversa terrendo, vel prospera blandiendo retardant, contraque utraque damna semen quod acceperat tutari curabat, qui ait: *Per arma justitiæ a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem; per infamiam, et bonam famam, ut seductores et veraces* (II Cor. vi). His ergo tribus terræ generibus scito omnes qui verbum auditum non faciunt, esse designatos, a quibus omnibus, qui semen acceptum servat terra bona est. Excipiuntur sane Judæi et Gentiles, qui nec audire quidem merentur.

Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt et a sollicitudinibus, et divitiis et voluptatibus vitæ euntes suffocantur et non referunt fructum. Mirum quomodo Dominus spinas divitias interpretatus sit, cum illæ pungant, istæ delectant.

(Ex Greg.) Et tamen spinæ sunt, quia cogitationum suarum punitionibus mentem lacerant, et cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant, quas bene in hoc loco, alio Evangelista testante, nequaquam Dominus divitias, sed fallaces divitias appellat. Fallaces enim sunt, quæ nobiscum diu permanere non possunt: fallaces sunt, quæ mentis nostræ inopiam non expellunt. Solæ autem divitiæ veræ sunt, quæ nos divites virtutibus faciunt. Notandum vero est, quod exponens Dominus dicit: Quia sollicitudines et voluptates et divitiæ suffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant, et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt, quæ divitiis jungit, sollicitudines videlicet et voluptates, quia profecto et per curam mentem opprimunt, et per affluentiam resolvunt. Res enim contrariæ possessores suos, et afflictos et lubricos faciunt. Sed quia voluptas convenire cum afflictione non potest, alio quidem tempore per custodiæ suæ sollicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram, hi sunt qui, in corde bono et optimo audientes verbum, retinent, et fructum afferunt in patientia. Bona terra, ut prædiximus, omnibus tribus terræ nequaquam variatilibus contraria facit, et libenter videlicet semen verbi suscipiendo, et quod suscipit inter adversa et prospera patienter ad fructus usque tempora servando, aliter bona terra fructum per patientiam reddit, quia

scilicet, nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimitè etiam proximorum mala toleremus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo invenit, quod durius portet, quia dum a præsentis sæculo mentis nostræ dilectio deficit, ejusdem sæculi adversitas crescit, hinc est enim, quod plerisque cernimus, et bona agere, et tamen sub gravi tribulationum fasces sudare. Sed juxta vocem Domini, fructum per patientiam reddunt, quia cum humiliter flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Quod vero secundum Matthæum dicitur, et fructum afferit, et facit aliud quidem centum, aliud autem sexaginta, porro aliud triginta, triginta referunt ad nuptias. Nam et ipsa digitorum conjunctio, et quasi molli osculo se complectens et fœderans maritum pingit et conjugem; sexaginta ad viduas, eo quod in angustia et tribulatione sint positæ. Unde et in superiori digito deprimuntur, quantoque major est difficultas, ex parte quadam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus et præmium. Porro centesimum numerum quæso diligenter, lector, attende. A sinistra transferuntur in dextram, et iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læva manu nuptæ significantur et viduæ, circumfulum faciens, exprimit virginitatis coronam. Aliter, fructum tricesimum verbum profert, quod fidem sanctæ trinitatis ædificat. Sexagesimum, quod operis perfectionem docet, quia sex dies sunt in quibus oportet operari. Centesimum, quod ad dexteram regni vitam prædicat æternam.

CONCORDIA

Verbum veritatis Corinthii ab apostolis acceperant, sed hoc falsariis consentiendo perdidit, quos Apostolus increpans ait: *Miror cum sapientes sitis, cur libenter insipientibus consentitis.* Quibus evangelica bene concordat sententia, ubi ait: *Venit diabolus et tollit verbum de corde eorum* (Luc. viii).

IN QUINQUAGESIMA.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS,
CAPITE XIII.

« Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim omnia mysteria, et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, non gaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, charitas nunquam excidet. Sive prophetiæ evanescant, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte propheta-

« mus. Cum autem venerit quod perfectum est, A
 « evacuabitur quod ex parte est. Cum essem par-
 « vulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut par-
 « vulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem
 « factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. Vide-
 « mus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem
 « facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc
 « autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc au-
 « tem manent, fides, spes, charitas, tria hæc, major
 « autem his est charitas. »

Si linguis hominum loquar et angelorum. In his locis hoc studet Apostolus, ut quia nonnulli magno desiderio requirebant dona linguarum, illis benignitatem præferat charitatis, qua in proximi charitate proficerent, quia signa propter infideles dantur, charitas vero angelos imitatur.

Factus sum velut æs sonans. Id est, quod non pertinet ad aliquid animæ commodum, sed solum reddit sine utilitate tinnitum.

Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam. Prophetia quæ futura pronuntiat, scientia mysteriorum, quæ occulta aperit Scripturarum, hæc magna per se sunt, sed charitati comparata, ita et meritis post ponuntur, ut sine ea diu nequeant possideri, ita ergo sine charitate parum utilia inveniuntur. Charitas vero intra se etiam ista complectitur, non mirum est, si charismatum partibus præferatur, quæ virtutum perfectio et legis est plenitudo, sicut legimus: *Plenitudo legis est dilectio*, et iterum: *Dilectio proximi malum non operatur*, sine hac quælibet fides habere perseverantiam non potest, et quia finem bonorum in se non habet, in fine deficit.

Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum. Hic intelligitur magna fides esse, quæ in Evangelio grano sinapis comparatur, quod non propter modicitatem, sed propter integritatem, vel vigorem appositum est. Notandum quod inter cætera etiam omnis fides, quæ montes transferat, sine charitate non prosit.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Distributio facultatum, et contemptio facultatum, et contemptus præsentium etiam penes gentiliū Philosophos inveniuntur, et nonnulli paganorum corpus ignibus propter humanam gloriam tradiderunt. Si ergo ira contra proximum vel malitia in corde teneatur, martyrii gloria adiri potest, consummari non potest. Sicut in Evangelio legimus: *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine. Nonne in nomine tuo prophetavimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus, et tunc dicam illis: Discedite a me, omnes qui operamini iniquitatem (Matth. vii).* Isti ergo labores suos, vel dilectione neglecta, vel vanitate suscepta, vel subsequente operum iniquitate, perdiderant.

Charitas patiens est. Modo singillatim describit ipsa

membra, et species charitatis. Sicut qui diligunt filios, omnes eorum patienter portant injurias, ita qui vel proximum vel Deum diligit, nullius superatur injuriis.

Charitas non æmulatur. Æmulatio et imitatio et invidentia intelligitur. Imitatio ubi ait: *Æmulamini charismata meliora.* Hic autem pro invidentia dicit: *Charitas non æmulatur*, id est, nulli invidet. Nemo enim illi, quem vere diligit, invidit, cujuscunque eum gloriæ videat vel honoris, sed omnem ejus felicitatem, quasi suam libenter amplectitur.

Non agit perperam. Perperam dicuntur non recta, sed perversa, quod charitas non agit, quia omnia secundum ordinem facit, et omne vitium foras penitus excludit.

B *Non inflatur.* Id est in superbiam, quæ mater est vitiorum, non extollitur, quia plenitudinem studet possidere virtutum.

(Vulg.) Modus iste locutionis considerandus est diligenter. Non enim per se ipsa charitas, aut non æmulari poterit, aut non inflari, sed omnis homo, qui ejusdem fit particeps charitatis, non inflatur neque æmulatur, revera, ut ipsius charitatis dono ditatus. Eo modo locutionis alibi utitur Apostolus dicens: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso, dum non justitia credentes efficiamur, sed participes justitiæ, hoc est, justii per fidem inveniamur in Christo.* Peccatum vero dicit, sacrificium pro peccato, ut Isaias ait: *Peccata populi mei comedent,* id est, oblata in sacrificium pro peccato.

Non est ambitiosa. Ambitiosus dicitur superbus, eo quod honores ambiat, quod charitas non est, quia major aliis esse non ambit, quæ summum gradum in humilitate constituit.

Non quærit quæ sua sunt. Id est, non cogitat tantum, quod sibi utile est, sed quod aliis utiliter serviendo ministret.

Non irritatur. Id est, alienis injuriis provocata, quia ab eo quem diligit provocari non potest, nec ad aliquam passionem moveri

Non cogitat malum. Non solum non facit, sed ne cogitat quidem. Magna virtus est charitas, quæ malum etiam a sensu cogitationis excludit.

D *Non gaudet super iniquitate.* Id est, contristatur si aliquem vel fecisse iniquitatem vel pertulisse conspexerit.

Congaudet autem veritati. Id est, vel de bonis operibus, vel de fide et veritate congauget cujus bonum videt a proximo possideri.

Omnia suffert, etc. Levem enim ducit proximi sui culpam dum aut emendationem ejus exspectat aut mercedem sibi de longanimitate promittit.

Charitas nunquam excidit. Non excidit dicit, id est, elapsa non est, vel non excessit, ipsa enim sola permanet in futurum, vel certe, quia vera est, non mutabitur vel finitur.

Sive prophetiæ evacuabuntur, et rel. Ista quæ ad homines pertinent consummabuntur, illa quæ ad

affectum proximi et ad charitatem Dei proficit, permanebit.

Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus. Nunc non omnia scimus, nec omnia prophetamus, et sic ista destruntur, ut proficiant, per ista enim ad illa veniemus, ac sic evacuabuntur, dum umbram veri as et spem res ipsa submoverit.

Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Ex parte est, quod in speculo et in ænigmate affectu desiderantis inquiritur. Perfectum est, quando id quod in exspectatione promittitur, sanctis in possessione donatur.

(*Ex Joan. Chrys.*) Quod certe velus a nova lege perpressa est, nec tamen continuo adversus novæ legis loquitur dignitatem, cum tamen nobis cælorum regno potentibus, illam quoque cessaturam esse dicamus, sed quamvis majora succedant, hanc tamen nihilominus confitemur, ubi quia ampliora sunt præmia et eminentior sancti Spiritus gratia, consequenter requiruntur etiam majora certamina.

Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus. (*Ex Primas.*) Exemplo carnalis incrementi, spiritualis vult monstrare perfectum.

(*Ex Ambrosio.*) Sic ergo hominum mirabilem in hac vita prophetia ita comparanda est illi vitæ, quasi parvuli ad juvenem. Vidit tamen Eliseus accipientem munera servum suum, ubi ipse non erat. Ita cum venerit quod perfectum est, nec jam corpus corruptibile aggravaverit animam, nihil impediens, illis sanctis ad ea quæ videnda sunt, oculi corporei.

Quando factus sum vir, evacuavi ea quæ erant parvuli. (*Ex Primas.*) Ostendit quomodo evacuantur illa quæ superius memoravit, quasi parvuli qui non possimus serenissima cordis acie perfectæ lumen perspicere veritatis.

Videmus nunc per speculum. Id est, in figura et per speculum fidei et per intellectum legis quasi imaginem rerum videmus.

In ænigmate. (*Ex Amb.*) Ænigma est obscura parabola, quæ difficile intelligitur, sicut nomine speculi imaginem voluit intelligi, ita nomine ænigmati, quamvis similitudinem, tamen obscuram, et ad perspicendum difficilem voluit intelligi. Nomen quippe non sonaret ænigmati, si esset facilitas visionis.

Tunc autem facie ad faciem. Id est, cum ante oculi præsentata fuerint quæ sperantur.

Tunc autem cognoscam sicut cognitus sum. Sicut me perfecte novit Deus, ita tunc ego, quæ sunt Dei, mentis capacitate cognoscam.

Nunc autem manent, spes, fides, charitas, tria hæc. Fides in spem proficit. Spes vero ad charitatem. In præsentibus vero tria sunt, in futuro, sola charitas sanctorum et angelorum et Dei, quicquid fides et spes promiserat, consummabit. Majus ergo est, quod semper erit, quam quod aliquando cessavit.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XVIII.

Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis : Ecce ascendimus Hierosolimam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis : tradetur enim gentibus et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intellexerunt quæ dicebantur. Factum est autem cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Jesus Nazarenus transiret. Et clamavit dicens : Jesu fili David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat : Fili David, miserere mei. Stans autem Jesus, jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset interrogavit eum, dicens : Quid tibi vis factam ? At ille dixit : Domine, ut videam. Et Jesus dixit illi : Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et aequabatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

Assumpsit autem Jesus duodecim et ait illis : Ecce ascendimus Hierosolimam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, et illudetur et flagellabitur, et conspuetur, et postquam flagellaverint occident eum, et die tertia resurget.

(*Ex Greg.*) Prævidens Salvator ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longe ante, et ejusdem passionis pœnam, et resurrectionis suæ gloriam prædicat, ut cum morientem, sicut prædictum erat cererent, etiam resurrecturum non dubitarent.

(*Ex Beda.*) Prævidens etiam quosdam hæreticos in Ecclesia futuros, qui Christum dicerent legi prophetisque docuisse contraria, aliumque Veteris Testamenti atque alium Novi Deum esse credendum, ostendit prophetarum præsagia non alio magis quam ad suæ dispensationis, quam pro nobis temporarie suscepit, intendisse mysterium, adeo ut consummatio sit prophetiæ suæ passionis, et posterioris gloriæ celebrata perfectio. Nec non et paganorum dementiam, quæ ejus crucem derident, apertissime confutat, quando proximæ suæ passionis et tempus, quasi futurorum præsciens ostendit, et locum quasi mortis intrepidus adiit.

Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur. Legimus in Evangelio secundum Joannem, dicente Domino : Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, respondisse turbam atque dixisse : Nos audivimus ex lege quia Christus manet in æternum, et quomodo tu dicis : Oportet exaltari filium hominis (*Joan. xii*)? Quid est ergo quod discipuli toties sibi replicatum Dominicæ passionis arcanum intelligere nequeunt, et Judæi ad

unum verbum, et tam obscure positum, ut hoc expositione dignum evangelista ducat, hoc autem dicebat, inquit, *significans qua morte esset moriturus*, mox quia crucis exaltatio significetur intelligunt? nisi quia discipuli, cuius vitam maxime videre desiderabant, ejus mortem audire non poterant, quem non solum hominem innocentem, sed et Deum verum sciebant, hunc nullatenus mori vel posse putabant, et quia per parabolas eum saepe loquentem audire consueverant, quoties aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita, ut sonabat intelligendum, sed amore dictante, ad aliud quid allegorice referendum esse credebant. Judæi vero, quia in ejus necem conspiraverant, quidquid de sua passione vel cruce loquebatur, intelligebant. Hec enim loquebatur, quod ipsi summopere, et fieri optabant, et perficere satagebant, sicque miro et inusitato modo idem subeundæ crucis sacramentum, quod fidelibus amor abscondit, infidelibus invidia pandit.

Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans, et cum audiret turbam prætereuntem, etc. (Ex Greg.) Cæcus iste per allegoriam genus humanum significat, quod in pascua primo a paradisi gaudiis expulsus, claritatem supernæ lucis ignorans, damnationis suæ tenebras patitur, sed cum Jericho appropinquare Jesus dicitur, cæcus illuminatur. Jericho quippe interpretatur Luna. Luna autem in sacro eloquio pro defectu ponitur carnis, quia dum menstruis momentis decrescit, defectam nostræ mortalitatis designat. Dum igitur conditor noster appropinquat Jericho, cæcus ad lumen redit, quia dum divinitas defectum nostræ carnis suscipit, humanum genus lumen quod amiserat recepit, qui videlicet cæcus recte et juxta viam sedere, et mendicans esse describitur. Ipsa enim Veritas dixit: *Ego sum via*. Ergo, qui æternæ lucis claritatem nescit, cæcus est. Sed si jam in Redemptorem credit, juxta viam sedet, si autem jam credit, sed ut æternam lucem recipiat, rogare dissimulat, atque a precibus cessat, cæcus quidem juxta viam sedet, sed minime mendicat. Si vere credit, et exorat, et juxta viam, sedet cæcus, et mendicat.

Et clamavit dicens: Jesu, fili David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret, ipse vero multo magis clamabat, fili David, miserere mei. Quid isti designant, qui Jesum venientem præcedunt? nisi desideriorum carnalium turbas, tum ulcusque visiosem, qui priusquam Jesus ad cor nostrum veniat, tentationibus suis, cogitationem nostram dissipant, et voces cordis in oratione perturbant. Saepe namque dum converti ad Deum post perpetrata vitia volamus, dum contra hæc eadem exorare vitia, quæ perpetravimus, conamur, occurrunt cordi fantasmatum peccatorum quæ fecimus, mentis nostræ aciem reverberant, confundunt animum et vocem nostræ deprecationis preinunt, sed quum turbæ increpant ut taceat, magis ac magis clamat. Quia, quanto

A graviore tumultu cogitationum carnalium preinunt, tanto orationi insistere ardentius debemus.

Stans autem Jesus, jussit illum adduci ad se. Ecce stat qui ante transibat, quia cum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, Jesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cum vero orationi vehementer insistimus, stat Jesus, et lucem restituit, quia Deus in corde figitur, et lux amissa reparatur.

Et cum appropinquasset, interrogavit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Nunquid qui lumen reddere poterat, quid vellet cæcus ignorabat? sed potius vult hoc, quod et nos petere et se concedere prænoscat. Importune namque ad orationem nos admonet et tamen dicit: Scit namque pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit, ut petatur. Ad hoc requirit ut nos ad orationem excitet, unde et cæcus protinus adjungit: Domine, ut videam. Ecce cæcus a Domino non aurum, sed lucem querit, parvipendit extra lucem aliquid querere, quia et si habere cæcus quodlibet potest, sine luce non potest videre quod habet. Imitemur ergo eum quem et corpore audivimus et mente salvatum, non falsas divitias, non terrena dona, non fugitivos honores a Domino, sed lucem queramus. Nec lucem quæ loco concluditur, quæ tempore finitur, quæ noctium interruptione variatur, quæ a nobis communiter cum pecoribus cernitur, sed lucem queramus, quam videre cum solis angelis possumus, quia nec initium inchoat, nec finis angustat. Ad quam profecto lucem via fides est. Unde recte et illuminando cæco protinus respondetur: Respice, fides tua te salvum fecit. Si ergo, fratres charissimi, cæcitatem jam nostræ peregrinationis agnoscimus, si credendo in Redemptoris nostri mysterio, juxta viam sedemus, si exorando quotidie ab auctore nostro lucem petimus, si eandem lucem, jam per intellectum videndo, illuminati post cæcitatem sumus, Jesum quem mente cernimus, opere sequamur, et ejus vestigia imitando teneamus. Jesum enim sequitur, qui imitatur. Hic namque dicit: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Sequere enim dicitur, imitare. *Hic rursus admonet, dicens: Si quis mihi ministrat me sequatur* (Joan. xii). Si ergo retributionis gaudium in perventione querimus, poenitentiae amaritudinem in via teneamus. Sicque fit, ut non solum nostra in Deum vita proficiat, sed hæc ipsa nostra conversatio ad laudem Dei et alios accendat. Unde illic subditur: *et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.*

CONCORDIA.

In hoc istarum duarum sit concordia lectionum, quia ambæ de illuminatione faciunt mentionem, una de carnis oculis cæci, alia vero de spiritalibus oculis mentis, dicens: *Nunc videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

IN INITIO QUADRAGESIMÆ.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTH. II, CAP. VI.

Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et

in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros. In multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei. Per arma iustitiæ a dextris et a sinistris. Per gloriam et ignobilitatem. Per infamiam et bonam famam, et seductores et veraces. Sicut qui ignoti et cogniti, quasi morientes, et ecce vivimus. Ut castigati et non mortificati. Quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes. Tanquam nihil habentes, et omnia possidentes. s

Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. (Ex Primas.) In vacuum Dei gratiam recipit, qui vocatus in Christo, vetera adhuc legis instituta sectatur.

Ait enim, tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Tempus acceptum, et dies salutis in hac vita est, sicut ait Salvator: *Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*, quia in illo sæculo nulla emendatio esse potest, sicut legimus: *Quoniam non est in morte qui memor si tui* (Psal. vi).

(Ex Hieron.) Modo solum possumus invenire salutem, quia juxta Prophetæ testimonium: in inferno nemo confitebitur.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. (Ex Primas.) Sicut alibi: Ergo dum tempus habemus operemur quod bonum est. Dies autem dicitur hæc vita, quia apta est ad operandum, et concluditur in nocte iudicii, quæ est tenebræ in qua nemo poterit operari. Hæc vita et ætas dicitur, in cuius comparatione, fornicæ ad præsens laborare dicuntur, et hiemem sperare venturam.

Nemini dantes ullam offensionem. (Ex Hieron.) Nemo nostro offendatur exemplo, ne non tam nostram vitium putetur esse quam legis.

(Ex Primas.) Id est, ne forte infideles per nostram negligentiam destruamus, et in quo displicuerimus, religionis magis ac legis nostræ vitium esse iudicent, et hi qui æmuli sunt per hominis delictum, regulæ nostræ sanctum vituperent institutum.

Ut non vituperetur ministerium nostrum. Id est, non displiceat in aliquantulis, et paucorum culpa etiam boni incurrere videantur offensionem.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos. Qui ad virtutem provocat appetitum virtutis, ipse nobis misericorditer ministrat, quam si concupiscimus ab ipso, qui eam excoli præcipit adjuvamus.

Sicut Dei ministros. Dei ministri Deo debent in omnibus ministrare, et opere cognosci veri Dei esse cultores, et sicut ille a malis patitur blasphemari, et in præsentem vitam, etiam ingratis sua non denegat be-

neficia, ita nos non vincamur malis, sed vincamus in bono malos.

In multa patientia. (Ex Hieron.) Non in parva nec in modica, sed in multa.

In tribulationibus. Omnis læsio tribulatio dicitur.

In necessitatibus. Id est, omne quod necesse est sic feramus, ut necesse est.

In angustiis. Angustia est omnis egeantia

In plagis, in carceribus. Hoc nos hortatur pati, si necesse fuerit pro Christo, quod et ille passus est, quando concurrebat plebs, et magistratus adversus eum, et multis virgarum plagis impositis miserunt in carcerem.

In seditionibus, in laboribus, in vigiliis. Non modica hoc loco patientiæ membra describit, in exercitiis enim laborum non minus mentis vigiliæ debent esse, quam corporis.

In jejuniis. (Ex Ambros.) Necessaria animæ nostræ sunt jejunia, sicut vulneribus medicina. Medelam enim conferunt vitæ perpetuæ, ita tamen, et duarum rerum testimonio commendentur, id est, oratione et misericordia.

In castitate, in scientia. (Ex Hieron.) Sicut enim necessaria nobis est castitas corporis, ita et mentis. Illa enim est vera castitas, quæ nec mente polluitur, nec opere, quæ etiam nobis scientiam præstat pro merito puritatis. Et notandum quod scientia species virtutis sit, si ex ea quisque erudiat, non infletur.

In longanimitate. Id est, in sustinentia longa, longanimitas autem dicitur, in sustinendis adversitatibus animi fortitudo.

In suavitate. Suavitas autem est, si nulli ex verbis nostris amaritudinem generemus, et illud ejusdem Apostoli compleamus: *Omnis amaritudo, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni nuditia*; et dicamus illud Sapientiæ testimonium: *Fauces ejus dulcedines, et totius desiderii.*

In Spiritu sancto. Id est ut, hæc habentes, dignos nos habitatione ejus cordis sinceritate faciamus.

In charitate non ficta. Tunc non ficta est charitas, si omnia quæ nobis fieri volumus, aliis faciamus. Sicut ait apostolus Joannes: *Non diligamus verbo, nec lingua, sed opere et veritate.* In hoc quoque non ficta est charitas, si delicta et culpas benigno affectu in fratribus castigemus.

(Ex Ambr.) Totam magnitudinem et altitudinem divinorum eloquiorum secunda possidet charitas, quæ Deum proximumque diligimus, hæc in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, inter veros fratres latissima, inter falsos patientissima.

In verbo veritatis. Verbum et veritas Christus est, quem apte et competenter ex lege, in cuius mysteriis absconditus est, proferre debemus.

In virtute Dei. Id est, in virtute Christi, adversus diabolum dimicemus, qui per arma iustitiæ et legis diabolus superavit.

Per arma iustitiæ a dextris et a sinistris. Omnes

enim (*Ex Greg.*) qui ad vitæ aditum tendimus, et ex dextro et sinistro latere habere arma debemus. A dextro igitur arma habet, quem prospera non extollunt. Ad sinistram, quem adversa non dejiciunt. Ex utraque enim parte portabat Paulus arma, cum diceret: *Per arma justitiæ a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem.* Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumore sublevabant. A dextris et a sinistris gestabat arma, qui et in adversitate fortis, et in prosperitate humilis permanebat. Ut ergo a dextris et a sinistris arma gestentur, semper adesse nostris mentibus debet, et in adversis fiducia, et in prosperis timor. Ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant.

Per gloriam et ignobilitatem. (*Ex Primas.*) Id est, per gloriam virtutum, et ignobilitatem flagellorum, despectionum et carcerum.

Per infamiam et bonam famam. Omnia hæc per patientiam æqualiter suscipiamus, nec extollant nos laudantes, nec dejiciant detrahentes. Quia necesse est non nunquam utrosque mentiri. Nos vero ad conscientiam respicientes, non debemus plus aliis de bonis nostris quam nobis ipsis credere.

Ut seductores et veraces. Quare seductores? Quia docent hominem despiciere quod habet, et sperare quod non habet: quæ oculis exposita sunt, aversis et exclusis sensibus, præterire: et quæ ab oculis remota sunt, inexplēbilibus desideriis explicare. Dicendo: seductores et veraces exposuit infamiam et bonam famam, quia ab aliis seductores, ab aliis vero, non solum veraces, sed et propter virtutum opera, dii vocabantur. Non ergo mirum, si apostoli seductores dicebantur, cum de ipso Domino alii dicebant, *quia bonus est, alii Non, sed seducit turbas* (*Joan. vii*).

Sicut qui ignoti et cogniti. Ignoti quidem perfidus et ingratis. Cogniti autem fidelibus atque justis.

Quasi morientes, et ecce vivimus. Hoc est, usque ad desperationem vitæ pervenientes, sicut quando lapidatus putabatur mortuus, ille vero surrexit et docebat in Lystris (*Act. xiv*).

Ut castigati et non mortificati. Sicut legimus: *Castigans castigavit me Dominus, et mori non tradidit me* (*Psal. cxvii*). Castigare enim, et verbis et verberibus, dicimus, sicut Pilatus de Domino ait: *Castigatum eum dimittam, id est, verberibus flagellatum.*

Quasi tristes, semper autem gaudentes. Tristes severitate vultus, corde vero etiam in tribulationibus pro munerationis expectatione gaudentes, scriptum est enim: *Tris iūta vestra convertetur in gaudium* (*Joan. xvi*).

(*Ex Ambr.*) Quisquis somnium indicat, addit: Quasi. Quasi loquebar, quasi equitabam, totum quasi, qui cum vigilaverit non invenit quod videbat. Itaque modo qui ad lætitiæ sæculares oculos aperiant, transit Quasi ipsorum, et venit verum ipsorum. Quasi ipsorum est felicitas sæculi, verum ipsorum poena est. Nostrum Quasi tristitia est, gaudium

non est quasi. Non enim dixit Apostolus: Quasi gaudentes.

Sicut egentes, multos autem locupletantes. In hoc ipso quod egemus nos, in aliis abundamus, dum per nos eleemosinæ fiunt. Sive terrenis egentes, alios cœlestibus facimus locupletes: quasi tristes dicit et sicut egentes, ut ostenderet, ista vera mala non esse, sed quasi umbras et imagines passionum ad comparisonem præni sempiterni.

Tanquam nihil habentes. Sicut dicit Salomon: *Ejus qui est fidelis, totus mundus divitiarum est.* Nemo plus habet, quam qui nullo indiget. Ille nullo indiget, qui præter necessaria nihil requirit.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. IV.

B ductus est Jesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens, dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et stetit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me. Tunc dixit ei Jesus: Vade, Satanas. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus, et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei.

C ductus est Jesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. (*Ex Gregor.*) Dulitari a quibusdam solet a quo spiritu sit Jesus ductus in desertum, propter hoc quod subditur: *Assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et rursum: Assumpsit eum in montem excelsum.* Sed vere et absque ulla questione convenienter accipitur, ut a sancto Spiritu in desertum ductus credatur, ut illic eum suus Spiritus duceret, ubi hunc ad tentandum spiritus malignus inveniret, sed ecce cum dicitur: Deus homo vel in excelsum montem, vel in sanctam civitatem a diabolo assumptus, mens refugit humana, hoc audire aures expavescunt. Qui tamen non esse incredibilia ista agnoscimus, si in illo et alia facta pensamus. Certe iniquorum omnium diabolus est caput, et hujus capitis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membrum Pilatus? an non diaboli membra Judæi persequentes, et milites crucifigentes fuerunt? Quid ergo mirum, si se ab illo permisit in montem duci, qui se pertulit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat, ut

sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, A sicut et mortem nostram venerat sua morte superare. Sed sciendum nobis est, quia tribus modis tentatio agitur, suggestione, delectatione, consensu, et nos cum tentamur, plerumque in dilectione, aut etiam in consensu labimur, quia de carnis peccato propagati in nobis ipsis etiam gerimus, unde certamina toleramus. Deus vero, qui in utero virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat, tentari ergo per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit; sed si ipsum ordinem tentationis ejus aspiciamus, pensemus, quanta magnitudine nos a tentatione liberamur. Antiquus hostis contra primum hominem, parentem nostrum, in tribus se tentationibus erexit. Quia hunc videlicet gula, vana gloria, et avaritia tentavit, sed tentando superavit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula quippe tentavit, cum cibum ligni vetitum ostendit, atque ad comedendum suavit. Ex vana autem gloria tentavit, cum diceret: *Eritis sicut Dei*. Et ex profectu avaritiæ tentavit, cum diceret: *Scientes bonum et malum*. Avaritia enim non solum pecuniæ est, sed etiam altitudinis. Recte enim avaritia dicitur, cum supra modum sublimitas ambitur. Si enim non ad avaritiam honoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de unigenito Filio diceret, *non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*. In hoc ergo diabolo parentem nostrum ad superbiam traxit, quod eum ad avaritiam sublimitatis excitavit. Sed quibus modis primum hominem stravit, eisdem modis, secundo homini tentato, succubuit. Per gulam quippe tentavit eum, qui dicit: *Dic ut lapides isti panes fiant*. Per vanam gloriam tentavit, cum dicit: *Si filius Dei es, mitte te deorsum*. Per sublimitatis avaritiam tentavit, cum regna omnia mundi ostendit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*. Sed eisdem modis a secundo homine vincitur, quibus primum hominem se vicisse gloriatur, ut a nostris cordibus ipso aditu captus exeat, quo nos aditu intromissos tenebat. Sed est aliud, fratres charissimi, quod in hac tentatione Dominica considerare debeamus. Quia tentatus a diabolo Dominus, sacri eloquii præcepta respondit. Et qui eo verbo quod erat, tentatorem suum mergere in abyssum poterat, virtutem suæ potentiae non ostendit. Sola divinæ Scripturæ præcepta dedit, quatenus suæ nobis patientiæ præberet exemplum. Ut quoties a pravis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam excitemur, potius quam ad vindictam. Pensate quanta est patientia Dei, quanta impatientia nostra. Nos si injuriis, aut aliqua læsione provocamur, furore pernoti, aut quantum possumus nosmetipsos ulciscimur, aut quod non possumus facere, minamur. Ecce adversitatem diaboli Dominus pertulit, et nihil ei nisi mansuetudinis verbum respondit. Portat quem puniri poterat, ut hoc in laude ejus altius cresceret, si hostem suum non extinguendo, sed interim patiendo superaret. Notandum vero quod

subditur: *Quia recedente diabolo angeli ministrabant ei*. Ex qua re quid aliud, quam unius personæ utraque natura ostenditur. Quia et homo est, quem diabolus tentat, et idem ipse Dominus est, cui ab angelis ministratur. Cognoscamus igitur in eo naturam nostram, quia nisi hunc diabolus hominem carneret, non tentaret. Veneremur in illo divinitatem suam, quia nisi super omnia Deus existoret, ei nullo modo angeli ministrarent.

Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Sed quia his diebus quadagesimæ lectio congruit, nam quadraginta dierum abstinentiam nostri Redemptoris audivimus, qui quadagesimæ tempus inchoamus, discutiendum nobis est, cur hæc ipsa abstinentia per quadraginta dierum numerum custoditur. Moyses enim, ut legem acciperet secundo, diebus quadraginta jejunavit. Helias in deserto quadraginta diebus abstinuit. Ipse auctor hominum, ad homines veniens, quadraginta diebus nullum omnino modo cibum sumpsit. Nos quoque in quantum possumus, annuo quadagesimæ tempore carnem nostram per abstinentiam affligere conamur. Cur ergo in abstinentia quadragenarius numerus custoditur? Nisi quia virtus decalogi per libros quatuor sancti Evangelii impletur. Denarius etenim quater ductus in quadragenarium surgit, quia tunc decalogi mandata perficimus, cum profecto quatuor libros sancti Evangelii custodimus. Ex qua re sentiri et aliud potest. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, et per voluptates ejusdem corporis præceptis Dominicis contrahimus. Præcepta autem Dominica per decalogum sunt accepta. Qui ergo per carnis desideria, decalogi mandata contempsimus, dignum est ut eandem carnem quaterdecies affligamus. Quamvis de hoc quadagesimæ tempore, est adhuc aliud quod possit intelligi. A præsentis etenim die, usque ad Paschalis solemnitatis gaudia, sex hebdomadæ veniunt. Quarum videlicet dies quadraginta et duo sunt. Ex quibus, dum sex dies Dominici abstinentia abstrahuntur, non plus in abstinentia, quam triginta et sex dies remanent. Dum vero per trecentos et sexaginta dies annus ducitur, nos autem per triginta et sex affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus. Ut qui nobismetipsos per acceptum annum viximus, auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemur. Unde, fratres charissimi, sicut offerre in lege jubemini decimas rerum, ita ei offerre contendite et decimas dierum. Unusquisque in quantum virtus suppetit, carnem maceret, ejusque desideria affligat, concupiscentias turpes interficiat, ut, juxta Pauli vocem, hostia viva fiat. Hostia quippe et immolatur et viva est, quando et ab hac vita homo non deficit, et tamen se a carnalibus desideriiis occidit. Caro nos leta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Auctor etenim mortis nostræ, per fructum ligni vetiti vite præcepta transgressus est. Qui ergo a paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc, in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus.

(*Ex Beda.*) Quadraginta autem dies et noctes, quibus eam tentat, totum hujus sæculi tempus insinuant, quibus membra ejus, videlicet sanctam Ecclesiam tentare nunquam desistit. Quia nimirum quadripartitus est mundus, in quo Domino famulamur. Decem vero sunt præcepta, per quorum observantiam in Domino famulantes, contra hostis indefessi militiam certamus. Decem autem quaterducta, quadraginta faciunt, ideoque totum militiæ nostræ tempus, apte quadragenario dierum ac noctium numero comprehenditur. Baptizatus ergo Dominus expellitur a spiritu in desertum et tentatur a Satana, ut exemplum vite suis fidelibus præbeat, qui post acceptam in baptismo remissionem peccatorum, non solum ad exercenda opera virtutum, verum etiam ad tolerantiam propter justitiam persecutionem sunt accingendi. Secedit enim in desertum, ut nos doceat, relictis mundi illocebris et societate pravorum, divitiis per omnia servire mandatis. Tentatur solitarius a diabolo, ut nobis insinuet, quia omnes, qui volunt pie vivere in ipso, persecutionem patientur, et quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Tentatur quadraginta diebus et quadraginta noctibus, ut indicet quia, quandiu hic viventes Domino servimus, sive prospera blandiantur, quod ad dies pertinet, seu nos adversa feriant, quod noctis figuræ congruit, semper ambulantes in lege Domini adit toto orbe adversarius, qui iter nostrum tentando impedire non cessat.

(*Ex Ambros.*) Jejunavit Dominus, cum tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigens. Manducavit autem et bibit, cum glorificaretur post resurrectionem, jam cibo non indigens. Hic enim ostendebat in se nostrum laborem, illic autem in nobis suam consolationem, quadragenis diebus utrumque definens. Quo numero quadraginta hujus sæculi significari videtur excursus: in his qui vocantur per gratiam ad eum, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Decem namque præcepta sunt legis. Jam gratia Christi diffusa per mundum, et quadripartitus est mundus, et decem quadruplicata quadraginta faciunt. Quoniam qui redempti sunt a Domino, de regionibus congregavit eos, ab Oriente et Occidente, ab Aquilone et mari. Jejunans itaque quadraginta diebus ante mortem carnis, velut clamat: *Abstinete vos a desideris hujus sæculi.* Manducans autem et bibens quadraginta diebus post resurrectionem carnis, velut clamabat: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (Matth. ultimo).* Jejunium quippe est in tribulatione certaminis. Quoniam qui in agone est, ab omnibus abstiniens est. Cibus autem in spe pacis, quæ perfecta non erit, nisi cum corpus nostrum, cujus exspectamus redemptionem induerit immortalitatem, quod nondum adipiscendo gloriamur, sed sperando jam pascimur, utrumque Apostolus simul nos agere ostendit, dicens: *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Tanquam aliud esset in cibo, hoc in jejunio. Simul enim cum viam Domini carpimus, et a vanitate præsentis sæculi jejunamus, et futuri

A promissione reficimur, hic non apponentes cor, illic pascentes rursum cor. Item Augustinus. Sicut unum et duo et tres et quatuor, simul decem fiunt, sic unum et duo et tres et quatuor, quater ducta quadraginta faciunt. Sic autem quaternarius numerus, recte significat corpus, propter quatuor notissimas naturas, quibus constat, siccam, humidam, frigidam, callidam. Et quia progressio fit a puncto usque ad longitudinem, et a longitudine usque ad latitudinem, et a altitudine ad soliditatem corporis, quæ rursus quaternario numero continentur, non absurde intelligitur quadragenarius numerus temporalem dispensationem significare, quæ pro salute nostra gesta est, cum Dominus corpus assumpsit, et visibiliter hominibus apparere dignatus est. Unum ergo et duo et tres et quatuor, quæ significant Creatorem per tria, et creaturam per septem, numerum hebdomadis, per quam motus mundi revolvitur, quater ducta, id est, per corpus temporaliter demonstrata, fiunt quadraginta. Nam inter quatuor et quater hoc interest, quod quatuor in statu sunt, quater in motu. Ergo sicut quatuor referuntur ad corpus, ita quater referuntur ad tempus, insinuatque sacramentum corporaliter gestum, propter eos qui corporum amore implicati erant, et temporibus subditi. Quadragenarius ergo numerus, ut dictum est, temporalem ipsam dispensationem, non incongrue significare creditur. Et fortasse hoc est, quia quadraginta dies Dominus jejunavit, sæculi hujus, quod motu corporum et temporibus agitur, ostendens inopiam.

C *Postea esurit.* (*Ex Beda.*) Quod autem Dominus consummatis jejunii diebus, esuriit, cum de Moyse vel Helia jejunantibus nihil tale sit scriptum, ideo factum est, ne ab eo tentando pavens hostis aufugeret, quem cum tot signis cælestibus præconatum, tum etiam viris excellentissimis, in abstinendo videret æquatam. Esurit enim humilis Deus homo, ne inimico innotescat, sublimis homo Deus. Sicut enim in quadraginta dierum jejunio verus esse Deus apparuit, sic in esurie verus esse credendus est homo.

Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es. Quæritur, qua causa æstimaverat eum Filium Dei esse. Nimirum permittente Deo, audierat Patrem dicentem: *Hic est Filius meus dilectus*, sive ideo quia in prophetis eum prophetatum noverat. (*Ex Vulg.*) Quærit tentator quod non merebatur agnoscere. Ejus namque veneranda nativitas, vix tunc paucis innotuit, quibus tamen ipse revelare dignatus est. Principem vero hujus sæculi latuerunt ista tria mysteria, id est virginitas, partus et passio. (*Ex Beda.*) Antiquus hostis Redemptorem humani generis debellatorem suum in mundum venisse cognovit, unde et per obsessum hominem dixit: *Quid nobis at tibi, Fili Dei, venisti huc, ante tempus torquere nos.* Qui tamen prius, cum hunc passibilem cerneret, cum posse mortalia perpeti humanitas videretur, omne quod de ejus divinitate suspicatus est, ei fastu suæ superbiæ in dubium venit. Nihil quippe nisi superbum sapiens, dum esse hunc humilem conspicit, Deum esse du-

bitavit, unde et ad tentationum se argumenta contravit.

Dic ut lapides. (Ex Hieron.) Esurienti congrue dicitur: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Sed duobus contrariis teneris, diabole. Si ad imperium ejus possunt lapides panes fieri, ergo frustra tentas eum, qui tantæ potentæ est. Sin autem non potest facere, frustra Dei filium suspicaris.

Qui respondens ait: Scriptum est: Non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Testimonium de Deuteronomio sumptum est. Leo autem sic respondit Dominus, quia præpositum ei erat humilitate diabolum vincere non potentia, simulque animadvertendo, quod nisi jejunare cœpisset Dominus, tentandi occasio non fuisset diabolo, secundum illud: *Fili, accedens ad servitum Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Sed et ipsa responsio Salvatoris hominem fuisse indicat, qui tentatus est. Si quis ergo non vescitur verbo Dei, iste non vivit

(*Ex Amb.*) Ita enim donitam docuit esse oportere cupiditatem voluptatis, ut nec fame cedendum sit, quamobrem quisquis intus Dei verbo pascitur, non quærit in ista eremo voluptatem.

Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es mitte te deorsum. Vox diaboli semper omnes deorsum cadere vult.

(*Ex Fulg.*) In sanctam civitatem Hierusalem dicit. Pinnaculum ergo templi sedes erat doctorum in medio templi tabulata, ac per hoc apparet, quod etiam in locis sanctis diabolus insidietur. Sed quæstio oritur, quomodo in deserto tentationes factæ dicuntur, cum ista et in sancta civitate et supra pinnaculum templi facta testetur. Alii enim dicunt, quod cæteræ in eremo, ista in Hierusalem sit facta, alii dicunt quod et ista in eremo fuerit animo tantum ostensa.

Scriptum est enim, quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollant te. (Ex Hier.) Hæc non de Christo, sed de alio viro sancto, prophetia est. Male ergo interpretatur diabolus Scripturas, certe de angelorum auxilio, quasi ad infirmum loquitur, de sui conculcatione, quasi tergiversator tacet, quia de se scriptum esse cognoscit: *Super aspidem et basilicum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem.*

(*Ex Cass.*) Omnia ista nomina diabolo congruenter aptantur. Aspis est, dum occulta percutit. Basiliscus, cum palam venena disseminat. Leo dum persequitur innocentes. Draco cum negligentes impia ferocitate deglutit. Verum hæc omnia glorioso adventu Domini pedibus ipsius prostrata jacuerunt.

Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Id est ne in legem, quæ in lapideis tabulis scripta videbatur, incurreret, cujus venerat plenitudinem salutari integritate firmari.

Ait illi Jesus: Rursus scriptum est: Non tentabis

Dominum Deum tuum. (Ex Hier.) Falsas de Scripturis diaboli sagittas, veris Scripturarum frangit clypeis. Et notandum quod necessaria testimonia Deuteronomii tantum protulerit, ut secundæ legis sacramenta monstraret.

(*Ex Aug.*) *Non tentabis,* inquit, *Dominum Deum tuum.* Suggerebatur enim tanquam homini, ut signo aliquo exploraret, ipse quantus esset, id est, quam multum apud Deum posset, quod vitiose fit cum fit, pertinet namque ad sanam doctriam, quando habet quod faciat homo, non tentare Dominum Deum suum.

Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. Excelsus mons dicitur, quia in eo diabolus vincitur, et ejus ibi calcata et subjecta superbia stratur. Aliter, excelsus mons superbiam diaboli significat. Diabolus ducere eum festinat ad montes, ut per quos ipse corruerat, etiam cæteri corruant. Dominus ad humilia descendit, ut diabolum humilitate superaret.

Et ostendit ei omnia regna mundi, etc. Omnia videlicet desiderabilia, quæ in auro et argento lapidibus electis, et vestibus pretiosis continentur, sive simpliciter accipiendum, quod totus mundus ab eo in momento visus sit.

Et gloriam eorum. Gloria mundi, quæ cum mundo præteritura est, in monte et in supercilio demonstratur.

Et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. (Ex Hier.) Arrogans et superbus etiam hoc de jactantia loquitur, non quod in toto mundo habeat potestatem, aut ut possit omnia regna dare, sed suadendo et arroganter hæc loquitur. Et hic ostenditur quod omnis ambitiosus cadens diabolum adorat. Quæritur cur in ordine tentationum Matthæus Lucasque discordant? Sine dubio Matthæus ordinem tentationis Adæ, Lucas vero historiarum ordinem secutus est.

Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satanas. Non, ut plerique putant, eadem Satanas et apostolus Petrus sententia condemnantur. Petro enim dicitur: *Vade retro, Satana,* id est, sequere me, qui contrarius est voluntati meæ, hic vero audit, *vade, Satana,* et non ei dicitur retro, ut subaudiatur in ignem æternum.

Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Dicens diabolus Salvatori, *si prociens adoraveris me,* e contrario audit, quod ipse magis adorare eum debeat Dominum et Deum suum. Quærit forte aliquis quomodo conveniat, quod hic præcipitur Domino soli serviendum, Apostoli verbo, qui dicit, *Sed per charitatem servite invicem.* Sed huic facile Græcæ linguæ, ex qua scripturæ translata est origo satisfacit, in qua servitus duobus modis ac diversa significatione solet appellari. Dicitur enim *λατρία*, dicitur et *δουλεία*, sed *δουλεία* intelligitur servitus communis, hoc est, sive Deo sive homini sive cuilibet rerum naturæ exhibitæ, a qua etiam et servus, id est, *δούλος* Græcæ nomen accepit: *λατρία* autem vocatur servitus illa, quæ soli divinitatis cultui debita, neque est ulli participanda creaturæ. Unde

et idololatræ nuncupantur, hi qui vitam, preces et sacrificia, quæ uni Deo debuerant idolis impendunt. Jubemur ergo per charitatem servire invicem, quod est Græce δουλεύειν. Jubemur uni Deo servire, quod est Græce λατρεύειν, unde dicitur et illi soli servies, quod est Græce λατρεύουσιν. Et iterum : *Nos enim sumus circumcisio spiritu Deo servientes* (Phil. 11), quod est in Græco λατρεύοντες.

Tunc reliquit eum diabolus, et ecce Angeli accesserunt et ministrabant ei. (Ex Hier.) Præcedit tentatio, ut sequatur victoria. Angeli ministrant, ut victoris dignitas comprobetur.

CONCORDIA.

Istarum duarum et in actu jejuniorum, et in tempore quadragesimæ congrua et perspicua, manifesta fit concordia lectionum.

DOMINICA PRIMA MENSE PRIMO.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI PRIMA AD THESSALONICENSES, CAP. IV.

« Rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum. Et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. »

Rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo vos oporteat ambulare, sic et ambuletis. (Ex Primas.) Post laudem et consolationem incipit exhortatio, ac si diceret, vos quibus Christus via est, dignis eum ambulantes sequimini gressibus, id est, mansuetudinis, charitatis, humilitatis, obedientiæ et pacis omniumque virtutum.

Ut abundetis magis. Quia cum ætate fidei debet augeri profectus virtutum, sicut cum ætate carnis cibis crescit et studium.

Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. Id est, exhortatus sum vos, servire Deo vivo et vero, et exspectare filium ejus de cælis, quem suscitavit ex mortuis Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura, etc.

Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstinatis vos a fornicatione. Sanctificatio enim ab omni incontinentia revocat Christianum. Incontinentia autem non expedit sanctum Christi corpus attingere, maxime cum et Moyses Judæos sanctificare volens, populum totum ab omni femina præceperit continere. Qui enim a fornicatione se abstinere, a multis se Deo adjuvante vitis retrahit. De fornicatione

namque, et turpiloquia et scurrilitas et ludicra et multa stultiloquia nascuntur.

(*Ex Cassiod.*) Est et alia fornicatio pessima, de qua nos omni modo convenit abstinere. Illa scilicet, de qua Psalmista ait : *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te* (Psal. LXXII). Fornicari a Domino est, quando adulterinis cogitationibus ab ejus amore casto deviamus, et luxuriam sæculi præponentes, præceptorum cælestium non recipimus disciplinam, et quidquid postremo contra catholicam fidem creditur pollutis sensibus fornicatur.

Ut sciat unusquisque suum vas possidere in sanctificatione et honore. Vas, id est, corpus suum unusquisque castum servando Deo sanctificet et honoret. Quia sine castimonia nemo videbit Deum.

Non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorabant Deum. Ac si diceret : Videte ne et vos nimie et immoderatæ libidini servientes, similes gentibus sitis, quæ Deum amatorem castitatis ignorant.

Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. Ac si dicat, ne quis vestrum post devotam ex consensu continentiam pari suo, aliqua circumventionem vim inferre nitatur, sive quolibet negotio, quis alterum fraudet.

Quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus et testificati sumus. Non solum de fornicatione et publica turpitudine, sed etiam de transgressionem omnis boni præpositi vindex est Deus. Quia melius est non vovete, quam post votum promissa non reddere.

Non enim vocavit nos Deus in immunditia, sed in sanctificatione. Etiam nimia incontinentia potest immunditiæ imputari, quæ corpus Christi audenter accipi non permittit. Quod autem dicit, sed in sanctificatione in Christo Jesu, ac si dicat : Sic vocati estis, ut exemplo Christi vivatis, qui enim habet hanc spem sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Estote ergo sancti, quia et ego sanctus sum,* dicit Dominus.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XV.

« Egressus Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa, clamavit, dicens ei : Miserere mei, Domine, fili David, filia mea male a dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum, et accedentes discipuli ejus, rogabant eum, dicentes : Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait. Non sum misus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. At illa venit et adoravit eum dicens : Domine, adjuva me. Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa dixit : Etiam, Domine, nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Jesus ait illi : O mulier ! magna est fides tua, fiat tibi sicut vis, et sanata est filia ejus ex illa hora. »

Egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis. (Ex Hier.) Scribis et Phariseis calumniatoribus derelictis transgreditur in partes Tyri et Sidonis, ut Tyrios Sidoniosque curaret.

Mulier autem Chananæa egreditur de finibus pristinis clamans, ut filia impetret sanitatem. Observa quod in quinto decimo loco, filia Chananæa sanatur.

Miserere mei, Domine, fili David, filia mea male a dæmonio vexatur. Inde vero novit vocare filium David, quæ egressa jam fuerat de finibus suis, et errorem Tyrorum ac Sidoniorum loci ac fidei commutatione dimiserat. Filia mea male dæmonio vexatur. Ego filiam Ecclesiæ puto animas esse credentium, quæ male a dæmonio vexabantur, ignorantes creatorem, et adorantes lapidem.

Qui non respondit ei verbum. Non de superbia Pharisæica, nec de Scribarum supercilio, sed ne ipse sententiæ suæ videretur contrarius, per quam iusserat: In viam gentium, ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis (*Matth. x*). Nolebat enim occasionem calumniatoribus dare, perfectamque salutem gentium passionis et resurrectionis tempore reservabat.

Et accedentes discipuli ejus, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Discipuli illo adhuc tempore mysteria Domini nescientes, vel misericordia commoti, rogabant pro Chananæa muliere, quam alter Evangelista Syrophœnissam appellat, vel importunitate ejus carere cupientes, quia non ut clementem, sed ut durum medicum crebrius inlamarat.

Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. Non quod et ad gentes non missus sit, sed primum ad Israel missus sit, ut illis non recipientibus Evangelium, juste fieret ad gentes transmigratio.

At illa venit et adoravit eum dicens: Domine, adjuva me. Mira sub persona mulieris Chananitidis, Ecclesiæ fides, patientia, humilitas, prædicatur. Fides, qua crediderit sanari posse filiam suam: patientia, qua toties contempta in precibus perseverat: humilitas, qua se canibus comparat. O mira rerum conversio, Israel quondam filius, nos canes, pro diversitate fidei ordo nominum commutatur. De illis postea dicitur: *Circumdederunt me canes multi (Psal. xxi), et videte canes, videte malos operarios (Philip. iii).* De nobis autem, ad pietatis gratiam conversis, dicit: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient (Joan. x).* Et filie: Fides tua te salvam fecit.

Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus, at illa dixit: Etiam, Domine, nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Notandum sane quod mystice loquitur credens ex gentibus mulier. Qui catelli sub mensa comedunt de micis puerorum? Mensa quippe est Scriptura sancta, quæ nobis panem vitæ ministrat, hinc etenim dicit Ecclesia: *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me (Psal. xxii).* Micæ puerorum interna sunt mysteria Scripturarum, quibus humilium solent corda refici. Non ergo crustas, sed micæ de pane pue-

rorum edunt catelli, quia conversi ad fidem gentiles, non litteræ superficiem in Scripturis, sed spiritualium medullam sensuum, quam bonis actibus proficere videant inquirunt. Et hoc sub mensa dominorum, dum verbis sacri eloquii humiliter subditi ad implenda quæ præcepta sunt, cuncta sui cordis et corporis officia sulponunt, quatenus ad speranda quæ a Domino promissa sunt præmia in cælis, merito debite humilitatis erigant.

Tunc respondens Jesus ait illi: O mulier! magna est fides tua, fiat tibi sicut vis, et sanata est filia illius ex illa hora. Propter magnam matris fidem deseruit dæmonium. Ubi datur exemplum catechizandi infantes, quia videlicet per fidem et confessionem parentum in baptismo, liberantur a diabolo parvuli, qui necdum per se sapere, vel aliquid agere boni possunt aut mali.

(*Ex Beda.*) Typice autem mulier hæc gentilis, sed cum fide ad Dominum veniens Ecclesiam designat de gentibus collectam; quæ et Chananæa vocatur, quia zelo fidei commota ad Dominum veniens, idola dereliquit. Chanaan autem zelus interpretatur, quæ pro filia dæmoniaca Dominum rogat, cum pro populis suis, necdum credentibus, ut et ipsi a diabolo fraudibus absolvantur, supernæ pietati supplicat. Quod vero prius non respondit ei Dominus, significat quod illo in carne præsentem, gentes non audierunt verbum ex ore ejus; quod autem apostoli dicunt Domino: *Dimitte eam*, id est, suscipe preces ejus, quia clamat post nos, significat, quod post resurrectionem ascensionemque Domini audiens prædicationem apostolorum, ut exaudiretur, clamabat. Quod vero de finibus suis egressam eam dicit Matthæus, hoc signat, quod illi solum fideliter ac recte properantibus orant, qui priscas suæ perfidiæ mansiones relinquunt, atque in domum Domini, videlicet Ecclesiam, pia se devotione transferunt.

DOMINICA TRICESIMA

LECTIO EPIST. BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS,
CAPITE V.

« Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi. Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos Dei, aut turpitude, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ, ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc autem scitote, intelligentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. Nemo vos seducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios dissidentiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulat. Fructus enim lucis est, in omni bonitate et justitia et veritate. »

Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi. (Ex Hieron.) Non enim puto quod in cæteris quoque, quæcumque Deus fecerit, homo eum posset imitari, sed verbi causa, ut quo modo ille est clemens, et pluit super bonos et malos, sic etiam nos bonitatem nostram super omnes homines effundamus. Quod cum fecerimus, erimus filii dilecti, sive ipsius Pauli, sive, quod melius puto, Dei.

(Ex Primas.) Imitatione enim non natura filii Dei sumus, sicut ait Salvator: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est* (Matth. v).

Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo, in odorem suavitatis. (Ex Hieron.) Qui pro añorum salute usque ad sanguinem contra peccatum dimicat, ita ut et animam suam tradat pro eis, iste ambulat in charitate, imitans Christum, qui nos in tantum dilexit, ut crucem pro salute hominum sustineret, quomodo enim ille tradidit semetipsum pro nobis, sic et ipse pro quibus potest libenter occumbens, imitabitur eum, qui oblationem et hostiam, in odorem suavitatis se Patri tradidit, fiet etiam ipse oblatio et hostia Deo in odorem suavitatis.

Fornicatio autem, et omnis immunditia aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. Nisi philosophorum quidam cynicus exstitisset, qui doceret omnem titillationem carnis et fluxum seminis non vitandum, nunquam sanctus Apostolus, scribens ad Ephesios, ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulasset, et ad immunditiam junxisset avaritiam. Non hanc, quod pecunias cupimus congregare, sed illam, de qua supra diximus: *Ne supergrediatur avarus in negotio fratrem suum* (I Thes. iv), id est, in adulterii negotium, quod est insatiabilis per omnia turpitudinum lascivizque discursus, quod congruenter et turpitudinis generaliter accipit nomen.

Stultiloquium aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent. Stultiloquium esse æstimo, non solum eorum qui aliqua narrant turpia, ut risum moveant, et fatuitate simulata, magis illudant eis, quibus placere desiderant, sed etiam eorum qui sapientes sæculi putantur, et de rebus physicis disputantes, dicunt se arenas littorum, guttas oceani, coelorum spatia, terræque punctum liquido comprehendisse. Inter stultiloquium autem et scurrilitatem, hoc interest, quod stultiloquium nihil in se sapiens habet, scurrilitas vero de prudenti mente descendit, et consulto appetit quædam, vel urbana verba, vel rustica, vel facta, quæ nos jocularitatem alio verbo possumus appellare, ut risum moveat audientibus. Verum hæc a sanctis viris penitus propellenda, quibus magis convenit lugere: *Beati enim qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

Sed magis gratiarum actio. Quærat aliquis et dicat: quid sibi vult post fornicationem prohibitam et immunditiam, cæteraque vitia, gratiarum actio? In hoc loco non ista est nominata, juxta quam gratias agimus Deo, sed juxta quam gratiam, sive gratiosi et

salvi apud homines appellamur. Decet enim Christiani sermonem sale esse conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. Notandum quod sex vitia supra prohibita, fornicatione, immunditia, avaritia, turpitudine, stultiloquio, scurrilitate, nunc tantum tria posuerit, fornicationem, immunditiam, avaritiam, quibus qui fuerit obnoxius, hæreditatem in regno Christi et Dei habere non possit. Si enim stultiloquus et scurra alieni essent a regno Dei, quomodo tres quos specialiter separamus, videretur sententia esse crudelis, non ignoscere imbecillitati fragilitatis humanæ, cum etiam per jocos nos dicta damnarent. Qui enim in sermone non labitur, perfectus est vir, quamvis enim aliquis a fornicatione, immunditia atque lascivia alienus sit, tamen si stultiloquus et scurra fuerit, non tenebit eum locum, quem possessurus erat, si hæc vitia non haberet. Respondeat quis, esto, stultiloquium, scurrilitas non eundem habent reatum, quem fornicatio, immunditia et avaritia, nunquid non et turpitudinem cum tribus debuit nominare? Ad quod dicendum, turpitudinem hic significare abscondita cogitationum, cum inflammantur sensus nostri ad libidinem, et carnis titillatione anima ignita succenditur, et nihilominus Dei timore et mentis judicio refrenatur. Denique etiam supra absque turpitudine tria pariter appellavit, dicens: *Fornicatio autem et omnis immunditia et avaritia, nec nominetur in vobis*, et deinceps: *Turpitudine cum stultiloquio et scurrilitate numerata est*, et quomodo stultiloquium et scurrilitas, sic et ista turpitudine non perdit, nec in perpetuum excludit a regno. Invenimus in locis plurimis prophetarum idololatriam fornicationem appellatam: *Fornicabantur*, inquit, *post idola sua, et spiritu fornicationis seducti sunt* (Osæ iv). Potest itaque fornicatio et super idololatria intelligi. Si vero avarus ille accipitur, qui pecuniam utcumque conquirens, nummos per fas et nefas habere desiderat, iste idololatra in eo est, quia sculpturam ipsius nummi colit, et idola in ea cælestia veneratur. Ut voracium deus venter est, ita cupidorum quoque justissime pecunia deus dici potest. Maxime cum in alio loco Apostolus cupiditatem idololatriam vocet. Ad hæc videndum quid sentire voluerit dicens: In regno Christi et Dei, utrumnam aliud regnum Christi sit, aliud Dei, an idem regnum sit Patris et Filii. Et si quidem dixisset: in regno Filii et Patris, per Filium veniremus ad Patrem, et licet esset diversitas personarum, tamen esset regnantium una majestas. Nunc vero cum dixerit: In regno Christi et Dei, ipsum Dominum et Christum intelligamus, quia et eum tradiderit regnum Deo et Patri, non erit Pater omnia in omnibus, sed Deus omnia in omnibus. Ubi autem Deus est, tam Pater quam Filius intelligi potest. Porro quod de Patre et Filio dicimus, hoc idem et de sancto Spiritu sentiamus.

Nemo vos decipiat inanibus verbis. Verba quæ de-
cipiunt atque supplantant, inania sunt et vacua, quæ
vero ædificant audientes, plena, cumulata, con-
fertaque.

Propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiae.
Diffidentiae filii sic dicuntur, quomodo filii perditionis
et fornicationis, et filii mortis et filii gehennæ, et cæ-
tera his similia, quæ in variis Scripturarum locis in-
venire perfacile est.

Nolite ergo effici participes eorum. Particeps sive
comparticeps fit diffidentiae filiorum, qui in fornica-
tione et immunditia et in avaritia, propter quæ venit
ira Dei super filios diffidentiae, reperitur, et particeps
quidem eorum est, ab eo quod participatur et com-
munionem habet malorum operum, comparticeps
vero is appellatur, qui cum aliis est particeps.

Erat enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Cum propter malitiam tenebræ vocarentur,
ad meliora conversi, nunc lux appellantur in Domino.
Omnis enim qui operatur malum, odit lucem, de ju-
stis dicitur: *Nunc autem lux in Domino.* Tenebrosus
est et filius noctis atque tenebrarum, qui operatur
malum, qui vero operatur veritatem et in lucem ven-
it lux est et filius lucis et diei.

Ut filii lucis ambulate. Si Deus lux est et tenebræ
non sunt in eo, filii lucis sunt, necnon, si Christus
lux vera est, filii quoque ejus, ad quos loquitur, di-
cens: *Filioli mei, adhuc modicum vobiscum sum*
(Joan. vii), filii vero lucis sunt, ex quo colligitur
eosdem filios esse Dei patris, qui sunt filii Christi
Jesu.

Fructus enim est lucis, et cætera. Siquidem fructus
lucis non solum est in bonitate, sed in justitia et in
veritate, ubi itaque bonitas est, ibi et justitia: ubi
justitia, ibi consequenter et veritas. Apud bonum
ergo Christi Patrem, ut ipsi quoque fatentur, et boni-
tas est et veritas: ubi autem bonitas et veritas, apud
ipsum, et non apud alium, ut nunc Apostolus docet,
justitia est. Intelligat quoque Marcion ipsum Chris-
tum bonitatem, veritatem et justitiam nuncupari.
Bonitatem in eo, quod non secundum opera, sed se-
cundum misericordiam det gratiam credentibus in se;
justitia in eo, dum unicuique retribuit quod meretur;
porro veritas, dum ipse solus causas creatura-
rum omnium rerumque cognoscit.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XI.

« Erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mu-
tum. Et cum ejecisset dæmonium, locutus est mu-
tus, et admiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis
dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eji-
cit dæmonia. Et alii tentantes, signum de cælo
quærebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes
eorum, dixit eis: Omne regnum in se ipsum divi-
sum desolabitur, et domus supra domum cadet.
« Si autem et Satanus in seipsum divisus est, quo-
modo stabit regnum ejus? quia dicitis: In Beelze-
bub ejicere me dæmonia. Si autem ego in Beelzebub
ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo
« ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eji-

cio dæmonia, profecto pervenit ad vos regnum Dei.

« Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace
sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior eo su-
perveniens vicerit eum, universa arma ejus aufe-
ret, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet.

« Qui non est mecum, adversum me est, et qui non
colligit mecum, dispergit. Cum immundus spiritus
exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa,

« quærens requiem, et non inveniens, dicit: Rever-
tar in domum meam unde exivi. Et cum venerit,

« inveniet eam scopis mundatam. Et tunc vadit et
assumit septem alios spiritus secum nequiores se.

« Et ingressi habitant ibi. Et sunt novissima hominis
illius pejora prioribus. Factum est autem cum hæc

diceret, extollens vocem quædam mulier de turba,

B « dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera
quæ suxisti. At ille dixit. Quinimo, beati qui au-
diunt verbum Dei et custodiunt illud. »

*Erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mutum,
et cum ejecisset dæmonium, locutus est mutus, et*

admiratæ sunt turbæ. (Ex Beda.) Dæmoniacus iste
apud Mathæum, non solum mutus, sed et cæcus
fuisse narratur. Curatusque dicitur a Domino, ita ut

loqueretur et videret. Tria ergo signa simul in uno
homine perpetrata sunt. Cæcus videt, mutus loquitur,

possessus a dæmonio liberatur. Quod et tunc quidem
carnaliter factum est, sed et quotidie completur in

conversione credentium, ut expulso primum dæmone,
fidei lumen aspiciant, deinde ad laudes Dei tacentia

prius ora laxentur.

C « Quidam autem ex his dixerunt: In Beelzebub prin-
cipe dæmoniorum ejicit dæmonia. (Ex Hieron.) Non

hæc aliqui de turba, sed pharisæi calumniabantur et
scribæ, sicut alii Evangelistæ testantur. Turbis

quippe, quæ minus eruditæ videbantur, Dei semper
facta mirantibus, illi contra, vel negare hæc, vel quæ

negare nequiverant, sinistra interpretatione perver-
tere laborabant, quasi non hæc divinitatis, sed im-

mundi spiritus opera fuissent. Ideo in Beelzebub, qui
deus erat Accaron. Nam Beel quidem ipse est Baal.

Zebub autem, musca vocatur. Nec juxta quædam
mendosa exemplaria, littera vel *d* in fine est no-

minis legenda, sed *b*. Beelzebub ergo Baal muscarum,
id est, vir muscarum, sive habens muscas, interpre-

D « tatur. Ob sordes videlicet immolatiis cruentis, ex
cujus spurcissimo ritu vel nomine principem dæmo-

niorum cognominabant.

Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.
(Ex Beda.) Vel in morem Helix, ignem de sublimi

venire cupiebant, vel in similitudinem Samuelis tem-
pore æstivo mugire tonitrua, coruscare fulgura, im-

bres ruere, quasi non possint et alia calumniari et
dicere, ex occultis et variis aeris passionibus acci-

disse. At tu qui calumniaris ea quæ oculis vides,
manu tenes, utilitate sentis, quid facis de his quæ

de cælo venerint? utique respondebis, et magos in
Ægypto multa signa fecisse de cælo (Exod. vii, viii).

Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis:
Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et do-

mus supra domum cadet. Non ad dicta, sed ad cogitata respondit, ut vel sic compellerentur credere potentiae ejus, qui cordis videbat occulta. Si autem omne regnum in seipso divisum desolabitur, ergo Patris et Filii et Spiritus sancti regnum non est divisum, quod sine ulla contradictione, non aliquo impulsu desolandum, sed aeterna est stabilitate mansurum

Si autem et Satanus in semetipso divisus est, quomodo stabit regnum ipsius? quia dicitis in Beelzebub ejicere me daemonia. Hoc dicens, ex eorum confessione volebat intelligi; quod in eum non credendo, in regno diaboli esse elegissent, quod utique adversum se divisum stare non posset. Eligant ergo Pharisei quod voluerint, si Satanus Satanan non potest ejicere, nihil contra Dominum, quod dicerent invenire potuerunt, si autem potest, multo magis sibi prospiciant, et recedant de regno ejus, quod adversum se divisum stare non potest. In quo autem Dominus Christus ejiciat daemones, ne daemoniorum principem existiment, attendant quod sequitur:

Si autem ego in Beelzebub ejicio daemonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt. Dixit hoc utique de discipulis suis, illius populi filiis, qui certe discipuli Domini Jesu Christi bene sibi consilii fuerant, nihil se malorum artium a bono Magistro didicisse, ut in principe daemoniorum ejicerent daemones. *Ideo, inquit, ipsi judices erunt vestri.* Ideo, inquit, ipsi ignobilia et contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificiosa malignitas, sed sancta simplicitas mea apparet, ipsi testes mei, judices vestri erunt. Aliter, filios Judaeorum, exorcistas gentis illius ex more significat, qui ad invocationem ejiciebant daemones, et coarctat eos interrogatione prudenti, ut confiteantur Spiritus sancti esset opus? Quod si expulsio, inquit, daemonum in filiis vestris, Deo non daemonibus deputatur, quare in me idem opus non eandem habeat causam? Ergo ipsi judices vestri erunt, non potestate, sed comparatione, dum illi expulsionem daemonum Deo assignant, vos Beelzebub principi daemoniorum.

Porro si in digito Dei ejicio daemonia, profecto perent in vos regnum Dei. Iste est digitus, quem confitentur et magi, qui contra Moysen et Aaron signa faciebant, dicentes: *Digitus Dei est iste (Exod. viii)*, quo et tabulae lapideae scriptae sunt in monte Sina. Igitur manus et brachium, Dei Filius est, et digitus ejus, est Spiritus sanctus, Patris et Filii et Spiritus sancti una substantia est. Non te scandalizet membrorum inaequalitas, cum aedificet unitas corporis. Aliter, digitus Dei vocatur Spiritus sanctus, propter partitionem donorum, quae in eo dantur unicuique propria, sive hominum, sive angelorum, in nullis enim membris nostris magis apparet partitio quam in digitis. Quod autem dixit, pervenit in vos regnum Dei, regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impii, et a fidelibus, de peccatis suis poenitentiam nunc agentibus, secernuntur. Aliter, regnum Dei Christus est, de quo alibi: *Regnum Dei intra vos est, sive*

PATROL. CII.

veniet vobis regnum Dei, illud sublime solium, unde Joannes aiebat: Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quae possidet. Fortem diabolum, atrium vero illius mundum, qui in maligno positus est, appellat, in quo usque ad Salvatoris adventum male pacato poteratur imperio, quia in cordibus infidelium, sine ulla contradictione quiescebat, unde et alibi princeps mundi vocatur, dicente Domino: *Venit enim princeps mundi, et in me nihil inveniet (Joan. xiv)*, et iterum: *Nunc princeps mundi ejicietur foras, de qua hic ejectione subjungitur.*

Si autem fortior illo superveniens ricitur eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat et spolia ejus distribuet. De seipso quippe loquitur, quod non concordia fallax operatione, quemadmodum calumniabantur, sed fortiori potentia victor, homines a daemone liberaret. Arma in quibus male fortis ille confidebat, quae sunt? nequitiae spirituales. Spolia vero ejus ipsi homines sunt ab eo decepti, quae victor Christus distribuit, quod est insigne triumphantis, quia captivam ducens captivitatem, dedit dona hominibus, quosdam quidem apostolos, alios evangelistas, hos prophetas, illos pastores ordinans et doctores.

(Ex Beda.) Intrat ergo in domum fortis, id est, in hoc saeculum mortalium, sub potestate diaboli, quantum ad ipsam mortem pertinet, constitutum. De ipso quippe scriptum est: quod potestatem habeat mortis. Intrat ergo domum fortis, id est, in suo dominatu habentis genus humanum, et prius alligat eum, id est, ejus coercet et cohibet potestatem. Potestatis suae fortioribus vinculis, sic eripit vasa ejus, quaecunque praedestinavit eripere, ab ejus liberans potestate, ut illo non impediendo, credant in istum libera voluntate.

Qui non est mecum, adversum me est, et qui non colligit mecum, dispergit. (Ex Hieron.) Non putet quisquam de haereticis et schismaticis, quanquam et ita ex superfluo possit intelligi, sed ex consequentibus textuque sermonis, ad diabolum refertur. Et quod non possint opera Salvatoris Belzebub operibus comparari: ille cupit animas hominum tenere captivas, Dominus liberare: ille praedicat idola, hic unius Dei notitiam: ille trahit ad vitia, hic ad virtutes revocat.

Cum immundus spiritus exiret de homine, ambulabat per loca inaquosa. Quamvis simpliciter intelligi possit, Dominum haec ad distinctionem suorum et Satanae operum, adjunxisse. Quod scilicet ipse semper polluta mundare, Satanus vero mundata gravioribus festinet contaminare sordibus, tamen et de haeretico quolibet, vel schismatico, vel etiam malo catholico potest non inconvenienter accipi. De quo, tempore baptismatis, spiritus immundus, qui prius in eo habitaverat, ad confessionem catholicae fidei, abrenuntiationem conversationis, ejiciatur; locaque inaquosa peragret, id est, corda fidelium, quae a

mollitæ fluxæ cogitationis expurgata sint, callidus insidiator exploret, si quos ibi forte suos nequitæ gressus figere possit, sed bene dicitur :

Quærens requiem, et non inveniens. Quia castas mentes effugiens, in solo diabolus corde pravorum gratiam sibi potest invenire quietem. Unde de illo Dominus : *Sub umbra, inquit, dormit in secreto calami, et in locis humentibus (Job. xl);* in umbra, videlicet tenebrosas conscientias : in calamo, qui foris nitidus, intus est vacuus, simulatrices : in locis humentibus, lascivas mollesque mentes insinuans.

Dicit : Revertar in domum meam unde exivi. Timendus est iste versiculus, non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

Et cum venerit, invenit scopis mundatam. Hoc est, gratia baptismatis a peccatorum labe castigatam, sed nulla boni operis industria cumulata. Unde bene Matthæus hæc domum vacantem, scopis mundatam atque ornatam dicit inventam : mundatam videlicet a vitiiis pristinis per baptismum, vacantem a bonis actibus per negligentiam, ornatam simulatis virtutibus per hypocrisim.

Et tunc vadit et assumit septem alios spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi. Per septem malos spiritus universa vitia designat. Quemcunque enim post baptismum sive pravitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuit, mox omnium prosternit in ima vitiorum. Unde recte, nequiores tunc eo spiritus dicuntur ingressi, quia non solum habebit illa septem vitia, quæ septem spiritalibus sunt contraria virtutibus, sed et per hypocrisim ipsas se virtutes habere simulabit.

Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Melius quippe erat ei, viam veritatis non cognoscere, quam post agnitionem retrorsum converti. Quod in Juda traditore, vel Simone Mago, cæterisque talibus specialiter legimus impletum. Quo autem generaliter hæc parabola tendat, ipse secundum Matthæum Salvator exposuit, ubi ea terminata, mox subdit, dicens : *Sic erit et generationi huic pessimæ, id est, quod de uno quolibet specialiter geri solet enarravi, hoc in tota generaliter hujus populi gente geri non desinit.*

Immundus quippe spiritus exivit a Judæis, quando acceperunt legem, et ambulavit per loca arida, quærens sibi requiem. Expulsus videlicet a Judæis, ambulavit per gentium solitudines; quæ cum postea Domino credidissent, ille non invento loco in nationibus, dixit, *revertar in domum meam pristinam unde exivi.* Habeo Judæos, quos ante dimiseram. Et veniens invenit vacantem scopis mundatam. Vacabat enim templum Judæorum, et Christum hospitem non habebat dicentem : *Dimittetur vobis domus vestra deserta (Matth. xxiii).* Quia igitur Dei et angelorum præsidia non habebant, et ornati erant superfluis observationibus Pharisæorum, revertitur ad eos diabolus, et septenario sibi numero dæmonum addito, habitat pristinam domum, et fiunt posteriora

illius populi pejora prioribus. Multo enim nunc majore dæmonum numero possidentur, blasphemantes in synagogis suis Christum Jesum, quam in Ægypto possessi fuerant ante legis notitiam. Quia aliud est venturum non credere, aliud eum non suscepisse qui venerit. Septenarium enim numerum adjunctum diabolo, vel propter sabbatum intellige, vel propter numerum Spiritus sancti, ut quomodo in Isaia super virgam de radice Jesse, et florem qui de radice ejus conscendit, septem spiritus virtutum descendisse narrantur, ita et e contrario vitiorum numerus in diabolo consecratus sit.

Factum est autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi : Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti. Magnæ devotionis et fidei hæc mulier ostenditur, quæ Scribis et Phariseis Dominum tentantibus simul et blasphemantibus, tanta ejus incarnationem præ omnibus sinceritate cognoscit, tanta fiducia confitetur, ut et presentium procerum calumniam, et futurorum confundat hæreticorum perfidiam. Nam sicut tunc Judæi sancti Spiritus opera blasphemando, verum consubstantialemque Patris Dei Filium negabant, sic et hæretici postea negando, Mariam semper virginem, sancti Spiritus operante virtute, nascituro ex humanis membris unigenito Deo, carnis suæ materiam ministrasse, verum, consubstantialemque matris fixum hominis, fateri non debere dixerunt. Sed si caro verbi Dei secundum carnem nascentis a carne virginis matris pronuntiatur extranea, sine causa venter qui eam portasset, ubera quæ lactassent, beatificantur. Qua enim consequentia ejus lacte credatur nutritus, cujus semine negatur esse conceptus, cum ex unius ejusdemque fontis origine, secundum physicos, uterque liquor emanare probeatur. Nisi forte putanda est virgo sementivam suæ carnis materiam, nutriendo in carne Dei Filio suggerere potuisse, incarnando autem, quasi majore et inusitato miraculo minime potuisse. Sed huic opinioni obstat Apostolus, dicens : *Quia misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege (Galat. iv).* Neque enim audiendi sunt, qui legendum putant : *Natum ex muliere, factum sub lege, sed factum ex muliere,* quia conceptus in utero virginali, carnem non de nihilo, non aliunde, sed materna traxit ex carne. Alioquin, nec vere filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Euthicem dictis, extollamus vocem cum Ecclesia catholica, cujus hæc mulier typum gessit. Extollamus et mentem de medio turbarum, dicamusque Salvatori : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.* Vere enim beata parens, quæ, sicut quidam ait (Sedulius),

Enixa est puerpera regem.
Numen et æterno complectens omnia gyro.
Gaudia matris habens, cum virginitatis honore.
Qui cælum terramque tenet per secula, cujus
Imperium sine fine manet, quæ ventre beato,
Nec primam similem visa est, nec habere sequentem.

At ille dixit : Quinimo, beati qui audiunt verbum

Dei, et custodiunt illud. Pulchre Salvator attestationi mulieris annuit. Non eam tantummodo, quæ Verbum Dei corporaliter generare meruerat, sed et omnes, quidem verbum spiritualiter auditu fidei concipere, et boni operis custodia, vel in suo, vel in proximorum corde parere, et quasi alere studuerint, asserans esse beatos. Quia et eadem Dei genitrix, et inde quidem beata, quia Verbi incarnandi ministra est facta temporalis, sed inde multo beatior, quia ejusdem semper amandi custos manebat æterna. Qua sententia, sapientes Judæorum clam percussit, qui verbum Dei non audire et custodire, sed negare et blasphemare quærebant.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ SECUNDÆ IN
QUADRAGESIMA.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. IV.

« Jesus autem fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem, hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere. Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim contuntur Judæi Samaritanis. Respondit Jesus et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est. Unde ergo habes aquam vivam? Nunquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit et filii ejus, et pecora ejus? Respondit Jesus et dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, et veni huc. Respondit mulier et dixit: Non habeo virum. Dixit ei Jesus: Bene dixisti, quia non habeo virum, quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir, hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu, patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis: quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei Jesus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Quia salus ex Judæis est. Sed venit hora et nunc est, quando veri adoratores adorabant Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet eum adorare. Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus; cum ergo ille venerit, nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Jesus:

« Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli ejus et mirabantur, quia cum muliere loquebatur, nemo tamen dixit: Quid quæris? aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier et abiit in civitatem, et dixit illis hominibus: Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus? Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Dixerunt ergo discipuli ad invicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Jesus: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam. Ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit. In hoc enim est verbum verum, quia alius est qui seminat, et alius est qui metit. Ego misi vos metere, quod non laborastis, alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem illa, nulli crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris, testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cum venissent ergo ad illum Samaritani rogaverunt eum, ut ibi maneret, et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermones ejus. Et mulieri dicebant: Quia non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere Salvator mundi. »

Jesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem, hora erat quasi sexta. Jesus ergo fatigatus ex itinere, quid est aliud, quam fatigatus in carne, infirmus in carne Jesus? Iter ipsius est caro assumpta pro nobis, quia non ad nos veniret, nisi formam visibilis carnis assumeret. Quia ergo venire ad nos eo modo dignatus est, ut in forma servi, assumpta carne, appareret, ipsa carnis assumptio est iter ipsius. Quare ergo hora sexta, quia ætate sæculi sexta. Ad puteum fatigatus venit, quia infirmitatem hujus habitationis nostræ, unde dicitur: *De profundis clamavi ad te, Domine (Psalm. cxix).* Sedit, quia humiliatus est.

Et venit mulier de Samaria haurire aquam. Ista mulier typum gerebat Ecclesiæ. Ventura enim erat Ecclesia de gentibus alienigena a genere Judæorum. Audiamus ergo illam nos, et in illa agnoscamus nos, et in illa gratias agamus Deo pro nobis. Illa etenim aqua, quam de puteo haurire venerat, voluptas sæculi est, profunditate tenebrosa, hic eam hauriunt homines hydra cupiditatis, nam et hydra cupiditatem significat.

Dicit ei Jesus: Da mihi bibere. Ille autem qui bibere quærebat, silem ipsius mulieris sitiebat. *Petit*

bibere et promittit bibere. Eget quasi accepturus, A et affluit tanquam satiaturus.

Si scires, inquit ei Jesus, donum Dei, et quis est qui dicit tibi : Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Donum Dei est Spiritus sanctus. Aqua vero quam Dominus ei promittebat dari, ut non sitiret in æternum, illa est, de qua dictum est : *Apud te est, Domine, fons vitæ. Et iterum : Satiabimur in bonis domus tuæ.* Nam quomodo sitient, qui inebriabuntur ab ubertate domus tuæ? Promittebant ergo saginam quamdam et satietatem, et illa nondum intelligens, dicit ad eum :

Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, et veni huc. Quid est? Voca virum tuum, id est, adhibe intellectum. Videns ergo Jesus, quia B mulier non intelligebat, et volens eam intelligere : *Voca, inquit, virum tuum, ideo enim nescis quod dico, quia intellectus tuus non adest, voca virum tuum, præsentia intellectum tuum, per quem docearis, corrigaris. Intellectum autem adhibe, tanquam virum, et intellige quæ loquor, quia nec ad voluntatem aurium pertinet, nec ad oculos, nec ad olfactum, nec ad gustum, nec ad tactum, sed mente sola capiuntur, intellectu solo hauriuntur : illa vero nondum advocato viro. id est, non adhibito intellectu,*

Respondit et dixit : Non habeo virum. Dicit ei Jesus : Bene dixisti, quia non habeo virum, quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir, hoc vere dixisti. Multi quippe intellexerunt quinque viros mulieris hujus, quinque libros Moysi. Utebantur eis Samaritani, et sub eadem lege erant. Nam inde illis et circumcisio inerat. Aliter videtur mihi, quinque viros animæ, quinque sensus corporis esse. Quare autem viri dicti sunt, quia legitimi a Deo quippe facti, et a Deo donati animæ. Infirmus est adhuc, quæ istis quinque sensibus regitur, et sub istis quinque viris agit, ubi vero intellectus, sapientia imbutus, regere cæperit animam, et discretus cæperit secernere justa et injusta, bona et mala, utilia et inutilia, castitatem et impudicitiam, hanc ut amet, et illa ut vitet, charitatem et odium in hac ut sit, in illo ut non sit, hic vir quinque illis viris in ista muliere non successerat. Ubi ergo non succedit intellectus, error dominatur. De isto illi D Dominus dixit : Hunc quem habes non est tuus vir. Error autem iste, non erat legitimus vir, sed adulter. Voca itaque, non adulterum, inquit Dominus, sed virum tuum intellectum, me capias, non errore de me aliquid sentias falsum.

Dicit mulier : Domine, video quia propheta es tu. Tunc cæpit venire vir, nondum plene venit. Prophetam Dominum putabat, erat quidem et propheta, nam de seipso ait : Non est propheta sine honore, nisi in patria sua (*Marc. vi*) ; item de illo dictum est ad Moysen : Prophetam eis suscitabo de fratribus eorum similem tui (*Deut. xviii*). Similem scilicet ad formam carnis, non ad eminentiam majestatis.

Patres nostri in monte hoc adoraverunt. Dicit ei Jesus : Mulier, crede mihi. Jam enim est in te, qui credat, quia præsens est vir tuus, cæpisti adesse intellectu, quando me prophetam appellasti. Ergo mulier, crede mihi, quia venit hora, et nunc est. Quæ ergo hora? quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Quia spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare.

Nos adoramus quod scimus, vos adoratis quod nescitis, quia salus ex Judæis est. Multum dedit ex Judæis, sed noli istos reprobos accipere. Ex persona quidem Judæorum dictum est, sed non omnium Judæorum, non reproborum, sed de qualibus fuerunt apostoli, quales fuerunt prophetæ, quales fuerunt illi omnes sancti, qui omnia sua vendiderunt, et pretia rerum suarum ad pedes apostolorum posuerunt. Non repulit enim Deus plebem suam, quam præscivit. Audivit hoc mulier ista, et addidit :

Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. Jam enim digna erat, cui manifestaretur. Messias autem unctus est. Unctus Græce χριστός, Hebraice משיח.

Dicit ei Christus : Ego sum, qui loquor tecum, et rel. Reliquit ergo mulier hydriam suam audito : Ego sum qui loquor tecum, et recepto in corde Christo Domino, quid faceret, nisi jam hydriam dimitteret, et evangelizare curreret? Hydria Græco nomine appellatur. Græce enim ὑδρα aqua dicitur, quasi dicatur aquarium. Significat enim in hoc loco cupiditatem, projecit cupiditatem, et properavit annuntiare veritatem. Discant qui nolunt evangelizare, projiciant hydriam ad puteum, et sic currant annuntiare Christum, sicut illa onere abjecto, currit ad civitatem, et dicit illis hominibus : Venite et videte hominem, qui mihi dixit omnia quæcunque feci, nunquid non ipse est Christus? etc.

Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit, etc. Jam ista mulier fructus maturus erat, et erant albæ messes, et falcem quærebant. Quia quod antea per prophetas seminatum fuerat, maturum factum erat, falcem et trituram desiderabat. Messores tantummodo mittendi erant, unde et Dominus inquit illis :

Misi vos quoque metere quod non seminastis, alii seminaverunt et vos in eorum labores introistis. Qui laboraverunt? Ipse Abraham, Isaac, Jacob, Moyses et cæteri patriarchæ et omnes prophetæ. Legite labores eorum, in omnibus eorum laboribus, prophetia est Christi, et ideo seminatores. Ergo jam in Judæa messis parata erat. Quid inde factum est? De ipsa messe ejecta sunt pauca grana, et seminaverunt orbem terrarum, et surgit alia messis, quæ in fine sæculi metenda est. Ita ergo messis crescit inter zizaniam, cujus messorum non apostoli, sed angeli sunt. Videte quid dictum sit : simul gaudeat qui seminat, et qui metet. Disparis temporis labores habuerunt apostoli et prophetæ, sed gaudio pariter perfruentur, mercedem simul accepturi sunt vitam

æternam. Rogaverunt eum, ut ibi maneret, et mansit ibi duos dies et reliqua. Christus nuntiatur per Christianos amicos, tanquam muliere, hoc est, Ecclesia annuntiante, ad Christum veniunt, qui foris sunt, et nondum sunt Christiani. Credunt per istam famam. Manet apud eos biduo, hoc est, dat illis duo præcepta charitatis, id est, dilectionem Dei et proximi, et multo plures et firmiter credunt, quoniam ipse est vere Salvator mundi.

SABBATO HEBDOMADÆ SECUNDÆ IN QUADRAGESIMA.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. VIII.

Perrexit Jesus in montem Oliveti, et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem Scribæ et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo in adulterio deprehensa est. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hæc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terram. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hæc, unus post unum exhibant, incipientes a senioribus. Et remansit Jesus solus, et mulier in medio stans. Erigens autem se Jesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem ei Jesus: Nec ego te condemnabo. Vade, et jam amplius noli peccare.

Perrexit Jesus in montem Oliveti. Mons quippe Oliveti sublimitatem dominicæ pietatis et misericordiæ designat, quia et Græce ἔλαιος καὶ ἤλεος, misericordia dicitur, Olivetum vocatur oleum, et ipsa unctio olei fessis solet asferre levamen. Sed et hoc quoque oleum et virtute ac puritate præeminet, et quemcunque ei liquorem superfundere volueris, confestim hunc transcendere, eique superferri consuevit, gratiam misericordiæ cœlestis non inconvenienter insinuat de qua scriptum est: *Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus (Psal. cxxiv).*

Et diluculo venit iterum in templum. Tempus quoque diluculi, exortum ejusdem gratiæ, qua remota legis umbra, lux evangelicæ veritatis erat revelanda, demonstrat. Pergit ergo Jesus in montem Oliveti, ut arcem misericordiæ in se constare denuntiet. Venit iterum diluculo in templum, ut eandem misericordiam, cum incipiente Novi Testamenti lumine, fidelibus, templo videlicet suo, pandendam præbendamque significet.

Et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Sessio Domini humilitatem incarnationis ejus, per quam nobis misereri dignatus est, insinuat. Bene autem dicitur: quia cum sedens doceret Jesus, omnis populus venit ad eum, quia postquam humilitate suæ

carnis proximus hominum factus est, libentius est a multis ejus sermo receptus, namque a pluribus est superba impietate contemptus, audierunt enim mansueti et lætati sunt.

Adducunt autem Scribæ et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio, in lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare, etc. Ut, si ipse hanc lapidandam decerneret, deriderent eum, quasi misericordiæ, quam semper docebat, oblitum. Si lapidare velaret, striderent in eum dentibus suis, et quasi fautorem scelerum legisque contrarium, velut merito, damnarent.

Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Per inclinationem Jesu, humilitas, per digito, qui articulorum computatione flexibilis est, subtilitas discretionis exprimitur. Porro per terram, cor humanum, quod vel bonarum actionum vel maliarum solet reddere fructus, ostenditur. Postulatus ergo Dominus judicare de peccatrice, non statim dat judicium, sed prius se inclinans deorsum, digito scribebat in terra, ac tum demum cum obnixè rogatur judicat. Nos videlicet typice instituens, ut quando-cunque proximorum errata conspiciamus, non hæc antea reprehendendo judicemus, quam ad conscientiam nostram humiliter reversi, digito eam discretionis solerter exculpemus. Et quid in ea Conditori placeat, quidve displiceat, sedula examinatione dirimamus, juxta illud Apostoli: *Fratres, et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu mansuetudinis, considerans teipsum, ne et tu tenteris (Gal. vi).*

Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Qui hinc et inde Domino Scribæ et Pharisei tendebant laqueos insidiarum, putantes eum vel immisericordem futurum in judicando, vel injustum; prævidens ille dolos, quasi fila transit araneæ, judicium justitiæ per omnia et mansuetudinem pietatis ostendens. Ecce temperantia miserandi: *Qui sine peccato est vestrum.* Ecce iterum justitia judicandi: *Primus in illam lapidem mittat.* Ac si dixisset: Si Moyses mandavit vobis mulierem hujusmodi lapidare, videte quia non hoc peccatores, sed justos facere præcepit, primo vos ipsi justitiam legis implete, et sic innocentes manibus, et mundo corde ad lapidandam ream concurrите. Primo spiritalia legis edicta, fidem, misericordiam, et charitatem perficite, et sic ad carnalia judicanda divertite.

Et iterum se inclinans, scribebat in terra. Et quidem juxta morem consuetudinis humanæ potest intelligi quod ideo Dominus coram tentatoribus improbis, inclinari et in terra scribere voluerit, ut alio vultum intendens, liberum eis daret, exire, quos sua responsione percussos, citius exituros, quam plura interrogaturos esse præviderat.

Audientes autem, unus post unum exhibant, inci-

piennes a senioribus, et remansit solus, et mulier in medio stans. Sed figurate nos admonet in eo, quod et ante datam et post datam sententiam, inclinans scripsit in terra, ut et priusquam peccantem proximum corripiamus, et postquam debitæ castigationis illi ministerium reddiderimus, nos ipsos digna humilitatis investigatione perpendamus, ne forte aut iisdem quæ in ipsis reprehendimus, aut aliis quibuslibet simus facinoribus irretiti. Sicut forte fieri poterit, ut ipse, qui homicidam reum mortis esse iudicaverit, ipse in seipso, per oñium fraternæ mortis reus esse ante oculos Conditoris inveniatur. Similiter, qui fornicationis crimen in fratre accusat, in seipso superbix facinus non videat. Ideo jubetur iudex alieni criminis digito discretionis in corde suo describere, ne forte in seipso reus inveniatur. Quid igitur nobis in huiusmodi periculis remedii, quid restat salutis? nisi ut cum peccantem conspiciamus alium, mox inclinemur deorsum, hoc est, quam dejecti ex nostræ conditione fragilitatis sumus, si non nos divina pietas sustinet, et humiliter inspiciat. Digito scribamus in terra, id est, discrimine solerti pensemus, an eum beato Job dicere possimus, neque enim reprehendit nos cor nostrum in omni vita nostra. Bene qui inclinatus scripsit in terra, erectus misericordix verba deprimit. Quia quod per humanæ infirmitatis societatem promisit, per divinæ virtutem potentix omnibus donum pietatis impendit.

Erigenes autem se Jesus, dixit ei : Mulier, ubi sunt qui te accusabant, nemo te condemnavit? quæ dixit : Nemo, Domine : dixit autem ei Jesus : Nec ego te condemnabo ; vade et amplius noli peccare. Nemo condemnare ausus est peccatricem, quia in se singuli cernere cæperant quod magis damnandum cognoscerent. Sed qui accusantium turbas prolato justitiæ pondere fugavit, videamus accusatam quanto misericordix munere sublevet. Sequitur.

Dixit autem Jesus, nec ego te condemnabo, vade, jam amplius noli peccare. Quoniam misericors et pius præterita relaxat. Quoniam justus est, et justitiam diligit, ne amplius jam peccet interdicit. (Ex August.) Dicebant apud semetipsos : Aut jubebit eam lapidare, et amittet mansuetudinem, unde placet hominibus : aut jubebit eam dimitti, et tenebimus prævaricatorem legis. Quid ergo respondit Dominus? jussit lapidare dicens : *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* Tales enim ministros lex habere voluit, qui priores vitarent quod in aliis culpabant. Quid est : *Inclinavit se et scribebat in terra.* Descendit ad nos majestas æterna, et indutus carne mortali descendit ad istam habitationem nostram, ubi mortaliter vivimus, et digito scribebat in terra. Scribere enim signum facere est, litteræ autem signa sunt vocum, quando enim dico, Deus, istæ duæ syllabæ et quatuor litteræ signa sunt magnæ rei, quæ dicitur Deus, quam audiens omnis humana conscientia, contremiscit. Ergo scribebat in terra, quid est aliud, nisi signa faciebat in terra. Totum quidquid hic fecit Dominus, si mortuum suscitavit,

si cæcum illuminavit, scribebat in terra. Talia omnia signa sunt rerum expressa in corpore, significata in animo. Quod enim facere volebat in animo, hoc præfigurabat in corpore. Neque enim Lazarus sic revixit, ut non moreretur, aut quando sanavit oculos cæci, non eos moriens clausit, quid ergo profuit, quia signa faciebat, hoc est, digito scribebat in terra? ut corporalia facta dirigerent admirationem, admiratio suspenderet iudicium, ut quærerent homines vim rerum visibilibus, et sanarentur invisibiliter ad invisibilia contuenda.

CONCORDIA.

Quamvis figuraliter plurimum sibi hæc duæ conveniant lectiones, tamen historialiter in ipso montis nomine istarum duarum fit concordia lectionum.

DOMINICA IN VICESIMA

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS, CAP. IV.

Scriptum est : quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est. Qui autem de libera, per repromissionem, quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo Testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans, quæ est Agar : Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Hierusalem, et servit cum liberis suis. Illa autem quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra, scriptum est enim : Lætare, sterilis, quæ non paris, erumpe et clama quæ non parturis, quia multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet vitam. Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is, qui secundan carnem natus fuerat, persequatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam et filium ejus. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ, quæ libertate Christus nos liberavit.

Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. (Ex Aug.) Uterque quidem de semine Abraham. Sed illum genus demonstrat consuetudo naturæ, istum vero dedit promissio, significans gratiam, ibi humanus usus ostenditur, hic divinum beneficium commendatur.

Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est, qui autem de libera, per repromissionem. (Ex Primas.) Ismael carnis filius, Isaac fidei fuit. Illum enim Abraham ex ancilla, secundum carnalem consuetudinem genuit ; istum contra naturam, repromissioni credendo, suscepit.

Quæ sunt per allegoriam dicta. Hoc est, aliud ex alio figuratum. Dedit regulam Apostolus, quomodo allegorizare debeamus, scilicet, ut manente historix veritate, figuras intelligamus. Nam cum dixisset Abraham vere duas uxores habuisse, postea quid hæ ipsæ præfigurarent mystica ratione significavit, hæc contra illos facit, qui totum secundum litteram

intelligi volunt, et sensum allegoricum non recipiunt.

Hæc enim sunt duo Testamenta, unum quidem in monte Sina. Veteris et Novi Testamenti doctrina, quasi duæ matres sunt, sed Vetus in monte Sina per Moysen datum est.

(*Ex Ambr.*) Nihil enim prodest Testamentum Vetus de monte Sina in servitutem generans, nisi quia testimonium perhibet Testamento Novo. Alioquin, quamdiu legitur Moyses, velamen super corda eorum positum est. Cum autem inde quisquam transierit ad Christum, auferetur velamen transeuntium, quippe intentio ipsa mutatur, de Vetere ad Novum, ut Novum quisque induat.

In servitutem generans, quæ est Agar. In servitutem autem generans dixit, quia Judæi metu etiam præsentis ac periculo, ad mandatorum observantiam cogebantur ut servi. Nam Christiani ad jugum suave et onus leve præmiis invitantur, ut liberi, illi quasi servi, propter moralia præcepta, etiam diversis operibus occupantur. Nobis tanquam filiis, omnia servilia onera, adimpletis moralibus, auferuntur, et illi sacerdotibus ex debito servientes, tributa reddere etiam cogebantur. Nos vero præter charitatem nihil debentes, voluntarie antistites nostros honoramus.

Sina mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, qui nunc est Hierusalem, et servit cum filiis ejus. De qualitatibus locorum ostendit diversitatem testamentorum. Agar itaque synagogam vult intelligi, et terrenam Hierusalem, cui mons Sina, in quo est lex conscripta, conjunctus est. Hujus ergo filii serviunt oneribus legalium mandatorum.

Illa autem quæ sursum est Hierusalem, libera est. In Saræ persona, vel Ecclesiam demonstrat, vel cælestem Hierusalem, ideo de cælo advenit mediator, et Pontifex novi Testamenti, et Evangelium non in uno Judææ loco, sed in toto mundo est prædicatum.

Quæ est mater nostra. De Ecclesiæ ergo filiis, quæ libera est, superna construitur Hierusalem, et ideo Galatæ liberæ filii servi esse non debent.

Scriptum est enim: Lætare sterilis, quæ non parit, erumpe et clama quæ non parturis. Probat aliam nos matrem habere, meliorem quam Judæi Hierusalem. Deserta autem diu fuit a sancto Spiritu, gentium mater Ecclesia. Nec habuit duos filios ante gratiam regenerationis, quæ postea gentes et populos, Deo in se operante, generavit.

Quam multi filii desertæ. Id est Ecclesiæ, quam præfigurabat Anna, voce prophetica, dicens: Quia sterilis peperit septem, et secunda in filiis infirmata est, id est Synagoga per prævaricationem infidelium filiorum. In septem vero, septiformis gratia Spiritus indicatur. Hoc notandum, quod quando dicit: Plures filii desertæ, magis quam ejus quæ habebat virum, non penitus Synagoga excludatur a partu, sed multitudo ei gentium præferatur. Et ipsa enim in apostolis, et per apostolos primum populum genuit de

A Judæis. Unde duo Apostolorum principes agmina sibi credentium in Christo circumcisionis et gentium diviserunt, ut ex utroque populo desertam prius, atque pauperulam ædificarent Hierusalem.

Magis quam ei qui habet virum. Hic Synagogam intellige, quæ velut jugo viri, ita legis onere premebatur, aut certe referendum est, quæ antequam ejiceretur, virum se habere credebat.

Nos autem, fratres, secundum Isaac, promissionis filii sumus. Id est, non secundum Ismael, quomodo de Isaac promissum est Abraham, ita de nobis, quod in eo benedicerentur omnes gentes.

Sed quomodo tunc, qui secundum carnem natus fuerat. Semper hi qui carnales sunt, eos qui spirituales sunt, persequuntur. Quare admirare non debemus, sed ex hoc nos spirituales intelligamus, si tales nos insectentur, quod sub mysterio alio loco Apostolus indicavit: Caro resistit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem.

Qui possunt intelligant magis Ecclesiam catholicam persecutionem pati superbia et impietate carnalium. Nam quidquid facit vera et legitima mater Ecclesia, etiam si æperum amarumque sentiat, non malum pro malo reddit, sed bonum disciplinæ expellendo malo iniquitatis opponit.

Persequatur eum qui secundum spiritum. In Genesi scriptum est. Quia ludebat Ismael cum Isaac (Gen. xxi). Sed hic ostenditur, non simplicem lulum fuisse, quem persecutionem appellat. Unde intelligitur quia scurrilem et levem, sicut ipse erat, facere cupiebat, ne illi posset in hæreditate præferri, ideo Abraham dejiciendo eum vocem Saræ jubetur audire.

Ita et nunc. Id est, ita vos isti similes student servos legis efficere.

Sed quid dicit Scriptura: Ejice ancillam et filium ejus. Quantumvis se iniquitas extollat ancilla est, et subjicienda est sanctis. Sicut et Judæi, quamvis Abraham filios esse se jactent, quamdiu filii ancillæ fuerint, et sub jugo legis carnaliter vixerint, nobiscum hæreditatem habere non poterunt.

Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Nunc igitur quærendum est cur antea Sara voluit maritum de ancilla suscipere filium, aut cur nunc cum matre jubet expelli domo, quod non zelo fecit accensa, sed mysterio prophetiæ compulsa. Agar quippe, secundum quod ait Apostolus, in servitutem genuit carnalem populum. Sara vero liberum populum genuit, qui non secundum carnem, sed in libertate vocatus est, qua libertate liberavit eum Christus. Hoc igitur mysterio figurabatur, priorem populum in servitutem peccatorum generatum in domo Rachel, id est Ecclesiæ, non manere in æternum, neque esse hæredem vel consortem cultoribus Christi, nec cum filio nobili, id est, fidei populo, regnum cælestis gloriæ possessurum. Quod vero exiens Agar infantem in humeros suos imposuit, significat quod peccator populus et insipiens Judæorum cervicem matris suæ Synagoge gravavit, dum

dicit : *Sanguis ejus super nos et super filios nostros* (Math. xxvii). Quod vero errat Agar in solitudine cum filio suo, significat Synagogam cum populo suo expulsam de terra sua, sine sacerdotio et sacrificio in toto orbe terrarum, et viam, quæ est Christus, penitus ignorare.

Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberavit. Non ergo debemus derelicta matre nostra ancillam sequi. Quia licet ejusdem viri fuerit uxor, tamen ad tempus, quia nondum poterat Sara generare, id est, nondum fuerat Ecclesia maritante Spiritu fecundata.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. VI.

Abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis : Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum. Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum : Unde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturum. Respondit ei Philippus : Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis ejus Andreas, frater Simonis Petri : Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tantos? Dixit ergo Jesus : Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Jesus panes, et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis : Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis et duobus piscibus, quæ superfuerunt his qui manducaverant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum dicebant : Quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. »

Abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, et sequebatur eum multitudo magna, et reliqua. (Ex Beda.) Primo dicendum, juxta historiam, quia mare Galilææ, quod multis, pro diversitate circumjacentium regionum, vocabulis distinguitur, illis tantum in locis mare Tiberiadis vocatur, ubi Tiberiadem civitatem, aquis, ut aiunt, calidis salubrem habitationem præmonstrat. Siquidem interfluente Jordane, duodeviginti passuum millibus in longum, et quinque extenditur in latum. Mystice autem, mare turbida ac tumentia sæculi hujus volumina significat, in quibus pravi quilibet, injuste delectati, quasi profundi dediti pisces, mentem ad superna gaudia non intendunt. Unde bene idem mare Galilææ, id est, rota cognominatur. Quia nimirum amor labentis sæculi, quasi in vertiginem corda

mittit, quæ ad perennis vitæ desideria non permittit erigi, de qualibus Psalmista : *In circuitu, inquit, impii ambulat* (Psal. xi). Sed abeuntem trans mare Galilææ Jesum, multitudo maxima sequebatur, quæ doctrinæ, sanationis et refectionis ab eo cœlestis munera summa perciperet, quia priusquam Dominus in carne appareret, sola illum gens Judæa sequebatur credendo. Postquam vero per incarnationis suæ dispensationem fluctus vitæ corruptibilis adiit, calcavit, transiit, maxima mox eum multitudo credentium secuta est nationum, spiritualiter instrui, sanari ac satiari desiderans.

Subiit ergo in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis. Quod autem subiit in montem Jesus, ibi sedebat cum discipulis suis, sed veniente ad eum multitudine descendit, atque hanc in superioribus reficit, quam in inferioribus paulo antecurrerat. Nequaquam frustra factum credamus, sed ad significandum mystice, quia doctrinam et charismata sua, Dominus juxta percipientium capacitatem distribuit. Infirmis adhuc quidem mentibus ac parvulis spiritu, simpliciora monita committens, et apertiora credens sacramenta, celsioribus autem, quibusque et perfectioribus sensu, secretiora suæ majestatis arcana reserans, altiora devotæ conversationis itinera suggerens, et altiora præmiorum cœlestium dona promittens.

Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum. Quod vero propinquante Pascha, Dominus turbas docet, sanat et reficit, possumus ita mystice interpretari. Quia Pascha transitus dicitur, et quoscunque Dominus interna munerum suorum suavitate recuperat, ad salubrem profecto transitum præparat, ut carnales videlicet concupiscentias mentis sublimitate transcendant : infirma mundi desideria, pariter et adversa cœlesti spe et amore conculcent.

Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum : Unde ememus panes, ut manducent hi? Quod sublevasse oculos Jesus, et venientem ad se multitudinem vidisse perhibetur, divinæ pietatis indicium est, quia videlicet cunctis ad se venire quærentibus, gratia misericordiæ cœlestis occurrere consuevit. Et ne quærendo errare possint, lucem sui spiritus aperire currentibus non desinit. Nam quod oculi Jesu dona spiritus ejus mystice designent, testatur in Apocalypsi Joannes, qui figurate loquens de illo : *Et vidi, inquit, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram* (Apoc. v).

Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturum. Respondit ei Philippus : Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Quod autem tentans Philippum Dominus dixit : Unde, inquit, ememus panes ut manducent hi? Provida utique dispensatione facit. Non ut ipse quæ non noverat, discat, sed ut Philippus tarditatem suæ fidei, quam magistro sciente, ipse nesciebat, tentatus agnoscat et mira-

culo facto castiget. Neque enim dubitare debuerat, A præsentem rerum creatorem, qui educit panem de terra, et vino lætificat cor hominis, paucorum denariorum panes sufficere turbarum millibus, non paucis, ut unusquisque sufficienter acciperet, etiam saturatus abiret.

Dicit ei unus ex discipulis ejus Andreas, frater Simonis Petri : Est puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tantos? Quinque autem panes, quibus multitudinem populi saturavit, quinque sunt libri Moysi. Quibus spiritali intellectu patefactis et abundantiore jam sensu multiplicatis, auditorum fidelium quotidie corda reficit, qui bene hordeacei fuisse referuntur, propter nimirum austeriora legis edicta et tegumenta litteræ grossiora, quæ interiorum spiritualis B sensus quasi medulam celabant. Duo autem pisces quos addidit, psalmistarum non inconvenienter et prophetarum scripta significat, quorum uni canendo, alteri colloquendo, suis auditoribus futura Christi et Ecclesiæ sacramenta narrabant. Et bene per aquatilia animantia figurantur illius ævi præcones, in quo populus fidelium sine aquis baptismi vivere nullatenus posset. Sunt qui putant duos pisces qui vaporem suavem pani dabant, duas illas personas significare, quibus populus ille regebatur, ut per eas consiliorum moderamen acciperet, regiam scilicet et sacerdotalem. Ad quas etiam sacrosancta illa unctio pertinebat, quarum officium erat procellis et fluctibus popularibus nunquam frangi atque corrumpi, et violentes turbarum contradictiones, tanquam adversantes undas sæpe dirumpere, interdum eis custodita sua integritate cedere, prorsus more piscium, tanquam in procellosa maris, sic in turbulenta populi administratione versari; quæ tamen duæ personæ præfigurabant, ambas enim solus ille sustinuit, et non figurate, sed proprie solus implevit.

Est puer unus hic, et reliqua. Puer, qui quinque panes et duos pisces habuit, nec tamen hos esurientibus turbis distribuit, sed Domino distribuendos obtulit, populus est Judæorum litterali sensu puerilis, sive qui Scripturarum dicta clausa secum tenuit, quæ tamen Dominus in carne apparens accipit, et quid intus haberent utilitatis ac dulcedinis ostendit, quam multiplici spiritus gratia, quæ pauca ac despecta videbantur exuberarent, patefecit, et hæc per apostolos suos apostolorumque successores cunctis nationibus ministranda porrexit. Unde bene alii referunt evangelistæ, quia panes et pisces Dominus discipulis, discipuli autem ministraverunt turbis. Cum enim mysterium humanæ salutis initio cœpisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmatum est. Quinque siquidem panes et duos pisces fregit et distribuit discipulis, quando aperuit illis sensum, ut intelligerent omnia quæ scripta essent in lege Moysi et prophetis et psalmis de ipso. Discipuli apposerunt turbis, quando profecti prædicaverunt ubique, Domino co-

operante, et sermonem confirmante sequentibus signis.

Dixit ergo Jesus, facite homines discumbere, erant autem fenum, etc. Fenum in quo discumbens turba reficitur, concupiscentia carnalis intelligitur, quam calcare ac premere debet omnis qui spiritalibus alimentis satiari desiderat. Omnis enim caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni (Isa. xl). Discumbat ergo super fenum, florem feni conterat, hoc est, castiget corpus suum, et servituti subjiciat, voluptates carnis edomet, luxuriæ fluxa restringat, quisquis panis vivi cupit suavitate refici.

Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Quinque millia virorum qui manducaverunt, perfectionem vitæ eorum qui verbo reficiuntur insinuant, quibus Apostolus ait : Viriliter agite et confortamini (I Cor. xvi). Millenarius autem numerus, ultra quem nulla nostra computatio succrescit, plenitudinem rerum, de quibus agitur, indicare consuevit. Quinario vero, quinque notissimi corporis nostri sensus exprimuntur, visus videlicet, auditus, gustus, olfactus et actus. In quibus singulis quicumque viriliter agere et confortari satagunt, sobrie et juste et pie vivendo et cœlestis sapientiæ dulcedine recreari, hi nimirum quinque millibus virorum, quos Dominus mysticis dapibus satiavit, figurantur.

(Ex Origene.) Qui bene secundum Marcum quinquageni et centeni discubuerunt. Quinquagesimus enim pœnitentiæ psalmus est, significat eos qui ad convivium Dei, adhuc in pœnitentia commissorum C positi, venientes verbi auditum percipiunt. Centeni autem hi sunt, qui jam præsumpta veniæ spe, de solo vitæ æternæ desiderio suspirant. Aliter, quinquageni illos significant, qui a malo quiescunt opere. Centeni, qui etiam a mala quiescunt cogitatione.

Accipit ergo panes Jesus, et cum gratias egisset distribuit discumbentibus, similiter et ex piscibus quantum volebant. Non enim Salvator nova creat cibaria, sed acceptis his quæ habuerunt discipuli benedicit, qui veniens in carne, non alia quam quæ dicta sunt prædicabat. Sed legis et prophetarum scripta, quam sint mysteriis gratiæ grava demonstrat. Gratias egit, ut et nos de perceptis cœlestis muneribus, gratias semper agere doceret ut et ipse quantum de nostris profectibus gratuletur intimaret. D Fregit et per apostolos, distribuit discumbentibus, quia sacramenta prophetiæ per sanctos doctores, qui hæc toto orbe prædicarent, distribuit.

Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis, colligite fragmenta, quæ superaverunt ne pereant. Quod turbis superest a discipulis sustollitur, quia sacratiora et arcana divinatorum eloquiorum mysteria, quæ a rudibus capi nequeunt, non negligenter omittenda, sed sunt inquirenda perfectis.

Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus quæ superaverunt. Quia duodenario numero solet perfectio designari. Recte per duodecim cophinos duodecim apostoli, et per apostolos, omnis doctorum spirita-

lium choras exprimitur, foris quidem hominibus dis-
pectus, sed intus salutari cibo repletus. Constat
enim cophinis opera servilia geri solere. Sed ipse
cophinos pauum fragmentis implevit, qui infirma
mundi, ut fortia confunderet, elegit.

*Illi ergo homines, cum vidissent quod fecerat si-
gnum, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui ventu-
rus est in mundum.* Recte quidem dicebant Dominum
prophetam magnum, magnæ salutis præconem, jam
mundo futurum. Nam et ipse prophetam se vocare
dignatur, ubi ait: *Quia non capit prophetam perire
extra Hierusalem.* Sed necdum plena fide profi-
ciebant, quia hunc etiam Deum dicere nesciebant.
Nos certiore agnitione veritatis et fidei, videntes
mundum, quem fecit Jesus, et signa quibus illum re-
plevit. Dicamus: Quia hic est vere mediator Dei et
hominum, qui impleret mundum divinitate, et mun-
dus per ipsum factus est. Quia in propria venit hu-
manitate, quærere et salvare quod perierat, ac re-
creare mundum quem fecerat.

FERIA SECUNDA POST VICESIMAM.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. II.

« Prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus
« Hierosolymam. Et invenit in templo vendentes oves
« et boves et columbas et nummularios sedentes.
« Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes
« ejecit de templo, oves quoque et boves, et nummu-
« larium effudit æs, et mensas subvertit. Et his
« qui columbas vendebant dixit: Auferte ista hinc,
« et nolite facere domum patris mei domum nego-
« tiationis. Recordati vero sunt discipuli ejus, quia
« scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me. Res-
« ponderunt ergo Judæi, et dixerunt ei: Quod si-
« gnum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondit
« Jesus, et dixit eis: Solvite templum hoc et in tri-
« bus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Judæi:
« Quadraginta et sex annis ædificatum est templum
« hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille
« autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo
« resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli
« ejus, quia hæc dicebat. Et crediderunt Scripturæ
« et sermoni quem dixit Jesus. Cum autem esset
« Hierosolymis in Pascha, in die festo, multi credi-
« derunt in nomine ejus, videntes signa quæ facie-
« bat. Ipse autem Jesus non credebat seipsum eis,
« eo quod ipse nosset omnes. Et quia opus ei non
« erat, ut quis testimonium perhiberet de homine.
« Ipse enim sciebat quid esset in homine. »

*Prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Hiero-
solymam Jesus.* Quod autem appropinquante Pascha
Jesus ascendit Hierosolymam, nobis profecto dat
exemplum, quanta animi vigilantia Dominicis sub-
jici debeamus imperiis, cum ipse in hominis infir-
mitate apparens, eadem quæ ex Divinitatis auctorita-
te statuit decreta custodiat. Ne enim putarent servi,
absque crebris orationum honorumque actuum victi-
mis, vel flagella evadere, vel præmia se posse percipi-
re, et ipse inter servientes, adorandum immolandum-
que Dei Filius ascendit. Qui veniens Hierosolymam,

A quid ibi gerentes invenerit, quid ibidem ipse gesse-
rit, videamus

*Et invenit in templo, vendentes boves et oves et
columbas et nummularios sedentes.* Nummularii ad
hoc sedebant ad mensas, ut inter emptores vendi-
toresque hostiarum prompta esset pecuniæ taxatio.
Videbantur ergo licite vendi in templo, quæ ad hoc
emebantur, ut in eodem templo offerrentur Domino.
Sed nolens ipse Dominus aliquid in domo sua terrenæ
negotiationis, ne ejus quidem, quæ honesta puta-
retur, exhiberi, dispulit negotiatores injustos, et foras
omnes simul cum his quæ negotiabantur ejecit. Quid
ergo, fratres mei, quid putamus faceret Dominus, si
rixis dissidentes, si fabulis vacantes, vel alio quo-
libet scelere reperiret irretitos? qui hostias, quæ
sibi immolarentur, ementes in templo vidit, et eli-
minare curavit?

*Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes
ejecit de templo, oves quoque et boves, et nummulari-
orum effudit æs, et mensas subvertit, et his qui col-
umbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite
facere domum Patris mei domum negotiationis.* Tim-
endum satis est, ne nos in templo nummularios,
ne venditores bovum, ovium, columbarumve re-
periens damnet. Boves, quippe doctrinam vitæ cœ-
lestis. Oves opera munditiæ et pietatis. Columbæ
sancti Spiritus dona designant. Vendunt autem boves,
qui verbum Evangelii, non divino amore, sed ter-
reni quæstus intuitu audientibus impendunt, quales
reprehendit Apostolus, quia Christum annuntiant
non sincere. Vendunt oves, qui humanæ gratia laudis,
opera pietatis exercent, de quibus Dominus ait: *Quia
repperunt mercedem suam.* Vendunt columbas, qui
acceptam Spiritus gratiam, non gratis, ut præ-
ceptum est, sed ad præmium dant, qui impositionem
manus, qua Spiritus accipitur, etsi non ad quæ-
stum pecuniæ, ad vulgi tamen favorem tribuunt: qui
sacros ordines non ad vitæ meritum, sed ad gratiam
largiuntur. Nummos dant mutuo in templo, qui non
simulate cœlestibus, sed aperte terrenis rebus in Eccle-
sia deserviunt, sua quærentes, non quæ Jesu Christi.

*Recordati vero sunt discipuli ejus, quia scriptum
est: Zelus domus tuæ comedit me.* (Ex August.)
Unumquemque Christianum zelus domus Dei co-
medat. In qua domo *Dei membrum es*, si quid forte
perversum videris, satage corrigi, emendare non
quiescas. Verbi gratia, vides fratrem currere ad
theatrum, prohibe, mone, contestare, si zelus domus
Dei comedit te. Vides alios currere, et inebriare velle,
prohibe quos potes, tene quos potes, terreto quos
potes, quibus potes blandire, noli tamen quiescere.
Amicus est, admoneatur leniter: Uxor est, severis-
sime refrenetur: Ancilla est, etiam verberibus com-
pescatur. Fac quidquid potes pro persona quam por-
tas, noli quiescere lucrari Christum, quia lucratus
es a Christo, et perficis in te: *Zelus domus tuæ co-
medit me.* Si autem fueris frigidus, marcidus, ad te
solum exspectans, et quasi tibi sufficiens et dicens
in corde tuo: Quid mihi curare est aliena peccata,

sufficit mihi anima mea, ipsam integram servem Deo, etiam non tibi venit in mentem servus ille, qui abscondit talentum et noluit erogare? Notandum autem, quia non solum venditores sunt columbarum, et domum Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines, largiendo pretium pecuniæ vel laudis, vel et jam honoris, inquirunt. Verum hi quoque qui gradum vel gratiam in Ecclesia spiritalem, quam Domino largiente percipere, non simplici intentione, sed cæjuslibet humanæ causa retributionis exercent, contra illud apostoli Petri: *Qui loquitur, quasi sermones Dei, qui ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum (1 Petr. iv)*. Funiculi quibus flagellando impios de templo expulit, crementa sunt actionum maharum, de quibus materia damnandi reprobos districto judici datur. Hinc etenim dicit Isaias: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis (Isa. v)*. Et in Proverbiis Salomon: *Iniquitates, inquit, suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur (Prov. v)*. Qui enim peccata peccatis, pro quibus acrius damnatur accumulatur, quasi funiculos, quibus ligetur ac flagellatur, paulatim augendo prolongat. Nummulariorum quoque quos expulerat effudit æs, et mensas subvertit, quia damnatis in fine reprobis, etiam ipsarum quas dilexere rerum tollet figuram, juxta hoc quod scriptum est: *Et mundus transibit et concupiscentia ejus*. Et eis qui columbas vendebant, dixit: *Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis (Joan. ii)*. Venditionem columbarum de templo aufert præcepit, quia qui gratiam Spiritus gratis accepit, gratis debet dare. Unde Simon ille magus qui hanc emere pecunia voluit, ut majore pretio venderet, audivit: *Pecunia tua tecum sit in perditione, non est tibi pars neque sors in sermone hoc (Act. viii)*.

Responderunt ergo Judæi et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? Respondens Jesus et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. De quo templo diceret, evangelista post aperuit, videlicet de templo corporis sui, quod ab illis passione solum, ipse post triduum excitavit de morte. Quia ergo signum quærebant a Domino, quare solita commercia projicere debuerint de templo? Respondit, ideo se rectissime impios exterminare de templo, quia ipsum templum significaverit templum corporis sui, in quo nulla prorsus esse potuit alicujus macula peccati. Neque immerito typicum purgaverit a sceleribus templum, qui verum Dei templum, ab hominibus morte solum, divinæ potentia majestatis excitare posset a mortuis.

Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? Quomodo intellexerunt, ita responderunt. Sed ne nos quoque spiritualemente Domini sermonem carnaliter sentiremus, evangelista subsequenter, de quo templo subsequeretur exposuit. Quod autem aiunt de templo, quadraginta et sex annis ædificato, non primam, sed secundam illius ædi-

ficacionem significant. Primus enim Salomon templum, in maxima regni sui pace, decentissimo septem annorum opere perfecit, quod destructum a Chaldeis, post septuaginta annos ad jussionem Cyri Persæ, laxata captivitate, reædificari cœptum est. Sed filii transmirationis, opus, quod Zorobabel et Jesu faciabant propter impugnationem gentium vicinarum, ante quadraginta et sex annos implere nequiverunt, qui etiam numerus annorum perfectioni Domini corporis aptissime congruit. Tradunt etenim naturalium scriptores rerum, formam corporis humani tot dierum spatio perfici. Quia videlicet primis sex a conceptione diebus lactis habeat similitudinem. Sequentibus novem convertatur ad sanguinem. Deinde duodecim solidetur. Reliquis decem et octo firmetur usque ad perfecta linamenta omnium membrorum, et hinc jam reliquo tempore usque ad tempus partus, magnitudine augeatur. Sex autem et novem, et duodecim, et decem et octo, quadraginta quinque faciunt. Quibus si unum adjecerimus, id est, ipsum diem, quo discretæ per membra corpus crementum sumere incipit, tot nimirum dies in ædificatione corporis Domini, quot in fabrica templi annos invenimus. Et quia templum illud manu factum, sacrosanctam Domini carnem, quam ex virgine sumpsit, ut ex hoc loco discimus, figurabat, quæ quia ea quod corpus ejus, quod est Ecclesia, quia unusquisque fidelium corpus animamque designabat. Ut in plerisque Scripturarum locis invenimus. Adam vero primus post peccatum audivit: *Terra es et in terram ibis (Gen. iii)*. Secundus vero Adam de seipso ait: *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud (Joan. ii)*. Sparsus vero fuit primus Adam per universum mundum, qui in secundo collectus est, quod significat nomen Adam, quod quatuor litteris scribitur, α δ, iterum α et μ, quæ quatuor litteræ quatuor partes orbis designant, in quas sparsus est Adam in filiis suis. Ideo in principiis nominum partium mundi, hæc quatuor litteræ leguntur. Nam ἄρκτος, quod est septentrio, ab α incipit. Et δύσις quod est occidens, a δ incipit. Et ἀνατολή, quod est oriens, ab α incipit, μεσημέρια, quod est meridies, ab μ incipit, quæ sunt quatuor partes orbis. Ab his quatuor litteris incipiens, quæ litteræ, si in computo Græco considerentur, quadraginta sex faciunt, nam α unum, δ quatuor, et iterum α unum, μ quadraginta, quod sunt simul ducti quadraginta sex, mystice designans quadraginta sex annos quibus templum corporis Christi in utero virginali ædificatum est, sicut superius diximus. Caro autem Christi, quæ de Adam sumpta est, destructa est a Judæis, et a seipso iterum ædificata, secundum Scripturas prophetarum. Et ideo dicit evangelista: *Hoc enim dicebat de templo corporis sui.*

*Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat, et crediderunt Scripturæ, id est Prophetarum, qui prædixerunt Christum tertia die resurgere, et sermoni quem dixit Jesus, id est, quod ait: *Solvite templum hoc, et in**

tribus diebus excitabo illud, hoc est, tertia die resuscitabo quod vos solvetis in cruce.

Cum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus quæ faciebat, ipse autem Jesus non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine. Non enim sic credebatur in eum ut digni essent Christum habitare in eis, quorum fides catechumenis comparari potest, ut credant in Christum, sed Christus non credit se ipsum eis, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei. Nemini vero se credit Christus, nisi qui dignus est introire in regnum Dei, nullus enim dignus est introire in regnum Dei, nisi qui renatus est ex aqua et spiritu.

FERIA QUARTA POST VICESIMAM.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. IX.

Præteriens Jesus vidit hominem cæcum a natiuitate, et interrogauerunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? Respondit Jesus: Neque hic peccavit neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari, quandiu in mundo sum, lux sum mundi. Hæc cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus, et dixit ei: Vade et lavare in natatoria Siloe, quod interpretatur missus. Abiit ergo et lavit, et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est qui seiebat et mendicabat? Alii dicebant, quia hic est. Alii autem, nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat, quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Jesus, lutum fecit et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloe, et lava. Et abiit et lavi et video. Et dixerunt ei: Ubi est ille? ait: nescio. Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat. Erat autem Sabbatum quando lutum fecit Jesus, et aperuit oculos ejus. Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi, quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, et lavi et video. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo a Deo qui Sabbatum non custodit. Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de eo, qui aperuit tibi oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes ejus qui videret, et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est. Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes ejus et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, et quia cæcus natus est, quomodo

autem nunc videat nescimus, aut quis aperuit oculos ejus nos nescimus, ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur. Hæc dicebant parentes ejus, quia timebant Judæos. Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fletet. Propterea parentes ejus dixerunt: quia ætatem habet, ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursus hominem qui fuerat cæcus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est nescio; unum scio, quia cæcus cum essem, modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis jam et audistis, quid iterum vultis audire? Nunquid et vos vultis discipuli ejus fieri? maledixerunt ei et dixerunt: Tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit, sed si quis Dei cultor est et voluntatem ejus facit, hunc exaudit. A sæculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati? nisi esset hic a Deo, non poterat facere quiddam, quam. Responderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras. Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras, et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ille et dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo, Domine, et prociens adoravit eum.

Præteriens Jesus vidit hominem cæcum a natiuitate, etc. Genus humanum significat iste cæcus. Hæc enim cæcitas contigit in primo homine per peccatum, de quo omnes originem duximus, non solum mortis, sed etiam iniquitatis. Venit Dominus, sputum in terram, de saliva sua lutum fecit, quia verbum caro factum est, et unxit oculos, et misit illum ad piscinam Siloem, qui interpretatur missus. Missus vero est Dominus Jesus Christus; nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus. Lavit ergo oculos in ea piscina, baptizatus est in Christo, et illuminatus est. Cæcitas enim infidelitas est, et illuminatio fides. Quæstionem quippe Domino proposuerunt: Quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? Respondit Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ut cæcus nasceretur. Habebant enim peccatum parentes ejus, sed non ipso peccato factum est, ut cæcus nasceretur, sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Quod autem dicit: Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est, secretipsum utique diem in hoc loco voluit intelligi; ipse enim ait: Quandiu sum in hoc mundo lux sum mundi. Quod vero ait: Venit nox, in qua nemo potest operari, de nocte illa aeterna tenebrosaque dicit, ubi reprobi cruciandi sunt sine fine, quibus dicitur: Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo et an-

gelis ejus. Tenebras scilicet exteriores in quas servus nequam ligatis manibus et pedibus projicietur. Ergo dum dies nobis est, ille qui dixit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Operemur bonum ad omnes, ut nos illa nox non comprehendat, ubi nemo possit operari, sed quod operatus est recipere.

(*Ex Hieron.*) Siloa fons est ad radices montis Sion, qui non jugibus aquis, sed incertis horis ebullit per concava terrarum, ubi cæcus luto lavato, cæcitate detersa, clarum oculorum lumen accipit, quo indicatur, non aliter cæcitatem Judæorum vel omnes incredulos posse sanari, nisi doctrina aquarum Christi, quæ absque strepitu et clamore verborum leviter fluit, in Isaia enim legimus, aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio.

FERIA SEXTA POST VICESIMAM.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XI.

« Erat quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus. Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento et extersit pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Jesus dixit eis: Infirmetas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem Jesus Martham et sororem ejus Mariam et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit duobus diebus in eodem loco. Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare et iterum vadis illuc? Respondit Jesus: Nonne duodecim horæ sunt diei? Si quis ambulaverit in die non offendit, quia lucem hujus mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Ille ait. Et post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit. Dixerat autem Jesus de morte ejus, illi autem putaverunt, quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis Jesus manifeste: Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi, sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didimus, ad discipulos: Eamus et nos et moriamur cum eo. Venit itaque Jesus et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. Erat autem Bethania juxta Hierosolimam, quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham et ad Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi. Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed nunc scio, quia quæcumque poposceris a Deo dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio, quia resurget in resurrectione in no-

« vissimo die. Dicit ei Jesus: Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? ait illi: Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Et cum hæc dixisset, abiit et vocavit Mariam sororem suam in silentio, dicens: Magister adest, et vocat te. Illa ut audivit, surrexit cito, et venit ad eum. Nondum enim venerat Jesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Judæi ergo qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum cecidit ad pedes ejus, et dixit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Jesus ergo ut vidit eam plorantem et Judæos, qui venerant cum ea plorantes, fremuit spiritu, et turbavit seipsum, et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni et vide. Et lacrymans est Jesus. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem dixerunt ex ipsis: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut et hic non moreretur? Jesus ergo rursus fremens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca et lapis superpositus erat ei. Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatruiduanus enim est. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me, ego autem sciebam, quia semper me audis. Sed propter populum qui circumstat dixi, ut credat quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus manus et pedes institis. Et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus: Solvite eum, et sinite abire. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam et viderant quæ fecit, crediderunt in eum. »

Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus, etc. Inter omnia miracula quæ fecit Dominus noster Jesus Christus, Lazari resurrectio præcipue prædicatur. Tres tamen mortuos a Domino resuscitados in Evangelio legimus. Resuscitavit filiam archisynagogi adhuc in domo jacentem: resuscitavit juvenem, filium viduæ extra portam civitatis elatum: resuscitavit Lazarum sepultum quatruiduanum. Tres isti mortui tres significant resurrectiones animarum. Intueatur quisque animam suam, si peccat, moritur, peccatum mors animæ est. Prima mors, consensus est peccati, hanc mortem significabat puella illa, quæ nondum erat foras elata, sed in domo mortua jacebat, et quasi peccatum interius latebat. Secunda mors est, non solum consentire peccato, sed etiam facere. Hoc si-

gnificabat juvenis, quem Dominus pœnitentem matri suæ, id est, Ecclesiæ resuscitatum reddit. Tertium genus mortis immane est, consuetudo mala, quod significatur per Lazarum, unde et bene de illo dicitur, fœtet. Incipit enim habere pessimam famam, ne desperet peccator, quia Dominus omnes misericorditer resuscitavit. Quod autem subditur : *Infirmas hæc non est ad mortem*, consequenter adjunxit : *sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam*. Sunt hæretici, qui hoc negant quod Filius Dei sit Deus. Ecce audiant : *Infirmas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei*, id est, Filii Dei.

Respondit autem Jesus, nonne duodecim horæ sunt diei? etc. Quid sibi vult ista responsio? Sed quantum mihi videtur redarguere voluit illorum dubitationem et infidelitatem. Voluerunt enim consilium dare Domino, ne moreretur, qui venerat mori; corripuit eos et ait : *Nonne duodecim horæ sunt diei? si quis ambulaverit in die non offendit*. Diem autem seipsum ostendit esse, quia ipse spiritaliter est verus dies, duodecim vero horæ, duodecim Apostoli sunt : Ut autem diem se ostenderet, duodecim discipulos eligit : *Si ego sum, inquit, dies, et vos horæ, me sequimini, quia horæ diem sequuntur, non dies horas*. Sequantur ergo horæ diem, prædicent horæ diem. Horæ illustrentur a die, horæ illuminentur a die, et per horarum prædicationem credat mundus in diem. Hoc ergo ait de compendio, me sequimini, si non vultis offendere. Quod autem dixit : *Lazarus amicus noster dormit*, verum dixit. Sororibus mortuus erat, quem suscitare non poterant, Domino dormiebat, qui tanta facilitate eum suscitavit de sepulcro, quanta tu nunc excitas dormientem de lecto. De quatuor diebus multa quidem dici possunt, sic ut se habent obscura Scripturarum, quæ pro diversitate intelligentium multos sensus pariunt. Dicamus et nos, quid nobis videatur significare mortuus quatuordecim annos, quomodo in illo cæco intelligimus quodammodo humanum genus, sic forte, et in isto mortuo multos intellegendi sumus. Diversis enim modis una res significari potest. Homo quando nascitur, jam cum morte nascitur, quia de Adam peccatum trahit, ecce habes unum diem mortis, quod homo trahit de mortis propagine. Deinde crescit, incipit accedere ad rationales annos, ut legem sapiat naturalem, quam omnes habent in corde fixam : *Quod tibi non vis, alii ne feceris*, et hanc legem transgrediuntur homines, ecce altera dies mortis data est, et etiam lex divina per famulum Dei Moysen dicit illi : *Non occides, non mœchaberis, non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum et matrem tuam*, etc. Ecce lex scripta est, et ipsa contemnitur, ecce tertius dies mortis; quid restat? Venit Evangelium, ideo littera sine gratia reos faciebat, quos confitentes gratia liberabat. Prædicatur ubique Christus, minatur gehennam, vitam promittit æternam, et ipsa contemnitur, transgrediuntur homines Evangelium, ecce quartus dies mortis, merito jam fœtet. Numquid et talibus neganda est misericordia? absit, et jam ad

tales Dominus excitandos non dedignatur accedere.

Dixit ergo Martha ad Jesum, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Dixit illi Jesus : Resurget frater tuus. Quia ego sum resurrectio et vita, qui credit in me, et jam si mortuus fuerit in carne, vivet in anima donec resurgat, et caro nunquam postea moritura. Et omnis qui vivit in carne, et credit in me, et si morietur ad tempus, propter mortem carnis, non morietur in æternum, propter vitam spiritus, et immortalitatem resurrectionis. *Credis hoc? Ait illi : Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei, qui in hunc mundum venisti*. Quando hoc credidi, credidi quia tu es resurrectio et vita, et qui in te credit, et si mortuus fuerit, vivet.

Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, fremuit spiritu, etc. Quid est, quod turbat semetipsum Christus? nisi ut significet tibi, quomodo turbari tu debeas cum tanta mole peccati gravaris et premeris. Attendisti enim te, vidisti te reum, computas tibi illud feci, et pepercit Deus, illud commisi, et distulit me, Evangelium audivi, et contempsi, baptizatus sum, et iterum ad eadem revolutus sum. Quid facio? unde evado? quando ista dicis, jam fremet Christus in corde tuo, quia fides fremit. Si fides in nobis, Christus in nobis, ergo fides tua de Christo Christus est in corde tuo, in voce frementis apparet spes resurgentis. Fremat Christus, increpet se homo. Flevit Christus, fleat homo. Quare enim flevit Christus? nisi quia flere hominem docuit. Fremere quomodo debet homo in accusatione malorum operum, ut violentiæ pœnitendi cedat consuetudo peccandi. Dixit : *Ubi posuistis eum?* Scis quia mortuus sit, et nescis ubi sit sepultus? Et ista significatio est, quia sic perditum hominem, quasi nescit Deus. Talis est vox Dei in Paradiso, posteaquam homo peccavit : *Adam, ubi es? Dicunt ei : Domine, veni et vide*. Quid est, *vide?* miserere, videt enim Dominus quando miseretur.

Dixerunt ergo Judæi : Ecce quomodo amabat eum, et rel. Quid est, amabat eum? Non veni vocare justos, sed peccatores. Mortuus sub lapide, reus sub lege. Lex quæ data est Judæis, in lapide scripta est. Omnes autem rei sub lege sunt, bene viventes cum lege. Quid est ergo lapidem remove? Gratiam prædicare. Quid quod voce magna clamavit : *Lazare, veni foras?* Quam difficile surgit, quem moles malæ consuetudinis premit! Sed tamen surgit, occulta gratia intus vivificatur : surgit post vocem magnam, sed adhuc ligatis manibus et pedibus : *Et facies illius sudario erat ligata*, tamen foras jam processit, quid significat? quando contemnis, mortuus jaces, et si tanta contemnas, quanta dixi, sepultus jaces; quando confiteris procedis, sed ut confitearis Deus facit, humana voce clamando, id est, magna gratia vocando; sed ut solverentur peccata ejus, ministris hoc dixit Dominus : *Solvite illum et sinite abire*, hoc est, quæcunque solveritis in terra, soluta erunt et in cælo.

DOMINICA QUINTA IN QUADRAGESIMA.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS, CAP. IX.

Christus assistens Pontifex futurorum honorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta æterna, redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum, aut taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum obtulit semetipsum immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi, et ideo Novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori Testamento repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis in Christo Jesu Domino nostro.

Christus assistens Pontifex. (Ex Orig.) Est quidem unus pontifex magnus Dominus noster Jesus Christus, qui non solum sacerdotum est pontifex, sed et pontificum pontifex, nec sacerdotum princeps tantummodo, sed et princeps principum sacerdotum sicut et Rex regum, et dominus Dominorum, qui velamen (quod Apostolus interpretatus est cælum) penetrans, assistit nunc vultui Dei pro nobis, semper vivens ad interpellandum.

Futurorum bonorum. Sive eorum diversorum charismatum, qui in primo adventu credentibus, per Spiritum sanctum data sunt hominibus, sive omnium futurorum bonorum, de quibus Psalmista confidens aiebat: *Credo videre bona Domini in terra viventium* (Psal. xxvi).

Per amplius et perfectius tabernaculum. (Ex Joan. Chrys.) Hic carnem Christi appellat Apostolus tabernaculum. Tabernaculum enim caro dicitur Christi, habens in se divinitatem, in illo enim, ait Apostolus, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et bene amplius et perfectius tabernaculum Christi carnem dixit, siquidem et Deus verbum, et cuncta Spiritus operatio habitat in eo.

Non manu factum. Hoc est, non virili semine concretum, sed de Spiritu sancto ex Maria virgine natum. Ipsum enim lapidem, id est, Christum, Daniel de monte, id est, de regno Judæorum sine manibus vidit præcisum (Dan. ii), quia sine opere nuptiali, qui gratia sua universum mundum implevit.

Non hujus creationis. Hoc est, non sine Spiritu eam construxit, neque ex hac creatura est, hoc est, non est ex his creaturis, sed spiritualis ex Spiritu sancto.

Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed proprio sanguine introivit semel in sancta æterna, etc. Omnia permutavit Christus, qui non alieno, sed proprio sanguine semel introivit in sancta, hoc est, in cælum, et per unum ingressum, æternam redemptionem invenit.

Si enim sanguis hircorum aut taurorum et cinis vitulæ

aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi. (Ex Orig.) Si enim carnem, inquit, potest mundare sanguis taurorum, multo amplius animæ sordem delevit sanguis Christi, et in hac ipsa hostiarum diversitate, illis umbra data est. Nobis vero per Jesum Christum veritas reservata est, pro illis autem boves et hirci jugulabantur, et aves, et similia conspergebatur, pro nobis autem Dei Filius est immolatus. Nam et hostiarum diversitatum typus imaginem passionis Christi præferebat. Nam postquam ipse oblatus est, omnes illæ hostiæ cessaverunt, quæ in typo vel umbra ejusdem præcesserant, præfigurantes illud sacrificium, quod unus et verus sacerdos obtulit, mediator Dei et hominum, cujus sacrificii promissivas figuras in victimis animalium celebrare oportebat, propter mundationem futuram carnis et sanguinis, per quam unam victimam fieret remissio peccatorum, de carne et sanguine contractorum, quæ regnum Dei non possidebunt, quæ eadem substantia corporalis in cælestem commutabitur qualitatem. Ipse enim in vitulo, propter virtutem crucis offerebatur. Ipse in agno propter innocentiam. In ariete, propter principatum, in hircio propter similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum. In turture et columba, propter Deum et hominem, quia mediator Dei et hominis, in duarum substantiarum conjunctione ostendebatur. Porro in similaginis conspersione, credentium per aquam baptismatis collectam Ecclesiam, quæ corpus Christi perspicue demonstrabat. Nos autem moraliter munus Deo vitulum offerimus, cum carnis superbiam vincimus: agnum cum irrationabiles motus, et insipientes corrigimus: hædum, dum lasciviam superamus: columbam, dum simplicitatem proferimus mentis: turturem, dum carnis servamus castitatem: panes azymos, si in via sinceritatis et veritatis ambulemus.

Qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo. Hoc est, sacrificium immaculatum. Erat mundum a peccatis, hoc enim est, per Spiritum sanctum non per ignem, non per aliena quædam.

Et mundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Hic manifestat, quia opera mortua habentes, id est peccata, non possunt servire vero et vivo Deo. Sicut enim qui mortuum tangebatur polluebatur, sic et qui peccatum operatur magis polluitur. Mortuum quippe tangere est, in peccatis mortuum quempiam vel sequi vel imitari.

Et ideo Novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptione earum prævaricationum, quæ erant sub prioro Testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt, æternæ hæreditatis. Hic mediator filius factus est Patris et noster: sermones detulit, et attulit nobis a Patre per transvectores: mortuus est pro nobis, et fecit nos dignos testamenti, hoc modo firmum factum est testamentum.

EVANGELIUM JOANNIS, CAPUT VIII.

« Dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus
 sacerdotum : Quis ex vobis arguet me de peccato?
 « Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?
 « Qui est ex Deo, verba Dei audit, propterea vos non
 « auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo
 « Judæi et dixerunt ei : Nonne bene dicimus nos,
 « quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? Re-
 « spondit Jesus : Ego dæmonium non habeo, sed
 « honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me,
 « ego autem gloriam meam non quæro, est qui quæ-
 « rat et judicet. Amen amen dico vobis, si quis ser-
 « monem meum servaverit, mortem non videbit in
 « æternum. Dixerunt ergo Judæi : Nunc cognovimus,
 « quia dæmonium habes. Abraham mortuus est et
 « propheta, et tu dicis : Si quis sermonem meum
 « servaverit, non gustabit mortem in æternum.
 « Nunquid tu major es patre nostro Abraham, qui
 « mortuus est? et prophetae mortui sunt, Quem te-
 « ipsum facis? Respondit Jesus : Si ego glorifico
 « meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui
 « glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester
 « est, et non cognovistis eum. Ego autem cognovi
 « eum. Et si dixero, quia non novi eum, ero similis
 « vobis mendax. Sed scio eum, et sermonem ejus
 « servo. Abraham pater vester exsultavit ut videret
 « diem meum, et vidit, et gavisus est. Dixerunt ergo
 « Judæi ad eum : Quinquaginta annos nondum ha-
 « bes et Abraham vidisti? Dicit eis Jesus : Amen
 « amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego
 « sum. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum.
 « Jesus autem abscondit se, et exivit de templo. »

Dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum : Quis ex vobis arguet me de peccato? (Ex Greg.) Pensate mansuetudinem Dei, relaxare peccata venerat et dicebat : *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare.

Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Quare, nisi quia filii diaboli estis, non veritatis? Filii non natura, sed imitatione. Creatura namque Dei erant, ipse enim est creator carnis et animæ, vitio imitatores erant diaboli.

Qui est ex Deo, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Si enim ipse verba Dei audit, qui ex Deo est, et audire verba ejus non potest quisquis ex illo non est, interroget se unusquisque, si verba Dei in aure cordis percipit, et intelligit unde sit. Cœlestem patriam desiderare veritas jubet, carnis desideria contere, mundi gloriam declinare, aliena non rapere, propria largiri. Penset ergo apud se unusquisque vestrum, si hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, et quia jam ex Deo sit agnoscit.

Dixerunt ergo Judæi : Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? Accepta autem tanta contumelia, quid Dominus respondeat audiam.

A *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me.* Quia enim Samaritanus interpretatur custos, et ipse veraciter custos est, de quo Psalmista ait : *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant, qui custodiunt eam*, et cui per Isaiam, *Custos quid de nocte, custos quid de nocte (Isaiæ xxi)* : respondere noluit Dominus, Samaritanus non sum, sed ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei inlata fuerant, unum negavit, et alterum tacendo consensit. Custos namque humani generis venerat, et si Samaritanum se non esse diceret, esse custodem negaret, sed tacuit quod recognovit, et patienter repulit quod dictum fallaciter audivit dicens : *Ego dæmonium non habeo.* Hic vero in semetipso nobis Dominus patientiæ præbuit exemplum. Qui si respondere voluisset Judæis, vos dæmonium habetis, verum utique dixisset, quia nisi impleti dæmonio, tam perverse de Deo loqui non possent. Sed accepta injuria, et jam quod verum erat dicere veritas noluit, ne non dixisse veritatem, sed provocatus contumeliam reddidisse videretur. Ex qua re quid nobis innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne ministerium justæ correptionis in arma vertamus furoris?

Ego autem non quæro gloriam meam, est qui quærat et judicet. Scriptum est : *Quia pater omne judicium dedit filio (Joan. v)*, et ecce idem filius injurias accipiens, illatas contumelias patris judicio reservat, ut nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debeamus, dum adhuc se ulcisci non vult, et ipse qui judicat. Quem vult intelligi cum dicit : *Est qui quærat et judicet? nisi patrem; quid est judicat?* discernit. Quomodo est qui quærat et judicet, est pater qui gloriam meam a vestra gloria discernat et separet, nam secundum formam servi, multum interest, inter gloriam Christi et cæterorum hominum.

Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, etc. De morte secunda dicit, de morte æterna, de morte damnationis, cum diabolo et angelis ejus, ipsa est vera mors. Nam ista mors corporis, migratio quædam est sanctis ad meliorem vitam. Impiis vero ad pœnas perpetuas. Quam mortem hic veritas designare voluit, cum dicit : *Mortem non videbit in æternum.*

D *Dixerunt ergo Judæi : Nunc cognovimus quia dæmonium habes, Abraham mortuus est, et propheta. Et tu dicis, si quis sermonem meum, etc.* Irascabantur quia jam mortui erant illa morte quæ vitanda erat. Nam illam mortem vitare non poterant, qua mortuus est Abraham et propheta, hoc est, mortem carnis. Nam Abraham et prophetae in spiritu vivebant, de quibus ipsa Veritas ait : *Non est Deus mortuorum, sed vivorum (Matth. xxii)*.

Respondit Jesus : Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est, est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis : Quia Deus vester est, et non cognovistis eum, ego autem novi eum. Et si dixero, quia non novi eum, ero similis vobis mendax; sed scio eum, et ser-

monem ejus seruo. Refert ergo gloriam suam ad Patrem Dominus Jesus Christus, de quo est quod Deus est. Dicit Patrem suum, quem illi dicebant Deum suum, quem non cognoverant. Si enim Patrem cognovissent, ejus filium recepissent. Sermonem Patris tanquam filius servans loquebatur, et ipse erat sermo, et verbum Patris, qui hominibus loquebatur. Et notandum, quod vidit eos Dominus aperta sibi impugnatione resistere, et tamen eis se iterata non desinit voce predicare, dicens :

Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit et gavisus est. Tunc quippe diem Domini Abraham vidit, cum in figura summæ Trinitatis tres angelos hospitio recepit. Quibus profecto susceptis, sic tribus quasi uno locutus est. Quia et si in personis numerus trinitatis est, in natura unitas divinitatis. Sed carnales mentes audientium, oculos a carne non sublevant, in eo solam carnis ætatem pensant, dicentes :

Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Quos benigne redemptor noster a carnis suæ intuitu submovit, et ad divinitatis contemplationem trahit dicens :

Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego sum. Ante enim præteriti temporis est, sum presentis. Et quia præteritum tempus et futurum divinitas non habet, sed semper esse habet non ait : Ante Abraham ego fui, sed ante Abraham ego sum. Unde et ad Moysen dicitur : *Ego sum qui sum* (Exod. III). Et dices filiis Israel : *Qui est, misit me ad vos.* Ante ergo vel post Abraham habuit, qui et accedere poterat per exhibitionem presentiam, et recedere per cursum vite. Veritas vero semper esse habet, quia ei quidquam nec priori tempore incipitur, nec subsequenti terminatur. Sed sustinere ista æternitatis verba mentes infidelium non valentes, ad lapides currunt. Et quem intelligere non poterant, lapidibus obruere querebant. Quid autem contra furorem lapidantium Dominus fecit, ostenditur cum protinus subinfertur.

Jesus autem abscondit se et exiit de templo. Mirum valde est, fratres charissimi, cur persecutores suos Dominus sese abscondendo declinaverit, qui si divinitatis suæ potentiam exercere voluisset, tacito nutu mentis in suis eos icibus ligaret, aut in penam mortis subitæ obrueret. Sed quia pati venerat, exercere judicium volebat. Cur abscondit se, nisi quod homo inter homines factus redemptor noster, alia nobis verbo loquitur, alia exemplo? Quid autem vobis hoc exemplo loquitur, nisi ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus?

INCIPIT PASSIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

(*Matthæi cap. xxvi; Marci xiv; Lucæ xxii.*)

Scitis quia post biduum Pascha fiet, et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Cai-

phas. Et consilium fecerunt ut Jesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem : Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem esset Jesus in Bethania, in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes : Ut quid perditio hæc? potuit enim istud venundari multo, et dari pauperibus. Sciens autem Jesus, ait illis : Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me, nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habebitis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur quod hæc fecit in memoriam ejus. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscarioth, ad principes sacerdotum, et ait illis : Quid vultis mihi dare; et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebatur opportunitatem, ut eum traderet. Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum dicentes : Ubi vis parare tibi comedere Pascha? At Jesus dixit : Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei : Magister dicit, tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis dixit : Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde, coeperunt singuli dicere : Nunquid ego sum, Domine? At ipse respondens ait : Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Romanum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Judas qui tradidit eum dixit : Nunquid ego sum, Rabbi? Ait illi : Tu dixisti. Constantibus autem illis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens : Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis : non bibam amo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. Tunc dixit illis Jesus : Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem surrexero, præcedam vos in Galileam. Respondens autem Petrus ait illi : Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Ait illi Jesus : Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus : Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Si-

et milititer et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit
 et Jesus cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani,
 et dixit discipulis suis : Sedete hic, donec vadam
 illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis
 Zebedæi, cœpit contristari et mœstus esse. Tunc
 ait illis : Tristis est anima mea usque ad mor-
 tem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et pro-
 gressus pusillum procidit in faciem suam orans et
 dicens : Mi Pater, si possibile est, transeat a me
 calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed
 sicut tu. Et venit ad discipulos suos et invenit eos
 dormientes. Et dicit Petro : Sic non potuistis una
 hora vigilare mecum? Vigilare et orate, ut non
 intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus
 est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit,
 et oravit dicens : Pater mi, si non potest hic
 calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.
 Et venit iterum, et invenit eos dormientes. Erant
 autem oculi eorum gravati. Et relictis illis, iterum
 abiit et oravit tertio eundem sermonem dicens :
 Tunc venit ad discipulos suos, et dixit illis : Dor-
 mite et requiescite. Ecce appropinquavit hora,
 et filius hominis tradetur in manus peccatorum.
 Surgite eamus, ecce appropinquavit qui me tra-
 det. Adhuc eo loquente, ecce Judas, unus de duo-
 decim, venit, et cum eo turba multa, cum gladiis
 et fustibus, missi a principibus sacerdotum et se-
 nioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit
 illis signum, dicens : Quemcumque osculatus fuero,
 ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad
 Jesum, dixit : Ave, Rabbi, et osculatus est eum,
 dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti?
 Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum
 et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant
 cum Jesu, extendens manum exemit gladium, et
 percutiens servum principis sacerdotum, amputa-
 vit auriculam ejus. Tunc ait illi Jesus : Convertere
 gladium tuum in locum suum, omnes enim qui
 acceperint gladium gladio peribunt. An putas, quia
 non possum rogare Patrem meum, et exhibebit
 mihi mox plus quam duodecim legiones angelo-
 rum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? quia
 sic oportet fieri. In illa hora dixit Jesus turbis :
 Tanquam ad latronem existis cum gladiis et fusti-
 bus comprehendere me, quotidie apud vos sede-
 bam docens in templo, et non me tenuistis. Hoc
 autem totum factum est, ut implerentur Scripturæ
 prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo
 fugerunt. At illi tenentes Jesum, duxerunt eum
 ad Caipham, principem sacerdotum, ubi scribæ et
 seniores convenerant. Petrus autem sequebatur
 eum a longe, usque in atrium principis sacerdo-
 tum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris ut
 videret finem. Principes autem sacerdotum et
 omne concilium quærebant falsum testimonium
 contra Jesum, ut eum morti traderent. Et non in-
 venerunt, cum multi falsi testes accessissent. No-
 vissime autem venerunt duo falsi testes, et dixe-
 runt : Ille dixit : Possum destruere templum Dei,

et post triduum reedificare illud. Et surgens prin-
 ceptus sacerdotum, ait illi : Nihil respondes ad ea
 quæ isti testificantur? Jesus autem tacebat. Et
 princeps sacerdotum ait illi : Adjuro te per Deum
 vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei.
 Dixit illi Jesus : Tu dixisti. Verumtamen dico vo-
 bis : Amodo videbitis filium hominis sedentem
 a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus
 cœli. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta
 sua dicens : Blasphemavit, quid adhuc egemus
 testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid
 vobis videtur? At illi respondentes, dixerunt? Reus
 est mortis. Tunc expuerunt in faciem ejus, et cola-
 phis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem
 ejus dederunt, dicentes : Prophetiza nobis, Chri-
 ste, quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat
 foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla, di-
 cens : Et tu cum Galilæo eras? At ille negavit co-
 ram omnibus dicens : Nescio quid dicis. Exeunte
 autem illo januam, vidit eum alia ancilla, et ait
 his qui erant ibi : Et hic erat cum Jesu Nazareno.
 Et iterum negavit cum juramento, quia non novi
 hominem. Et post pusillum, accesserunt qui ad-
 stabant, et dixerunt Petro. Vere, et tu ex illis es,
 nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc coe-
 pit detestari et jurare quia non novisset hominem.
 Et continuo cantavit gallus. Et recordatus est Pe-
 trus verbi Jesu quod dixerat : Priusquam gallus
 cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit
 amare. Mane autem facto, consilium inierunt om-
 nes principes sacerdotum, et seniores adversus
 Jesum, ut eum morti traderent. Et vinctum ad-
 duxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato præ-
 sidi. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod
 damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta
 argenteos principibus sacerdotum et senioribus,
 dicens : Peccavi, tradens sanguinem justum. At
 illi dixerunt : Quid ad nos? Tu videris. Et pro-
 jectis argenteis in templo, recessit, et abiens la-
 queo se suspendit. Principes autem sacerdotum, ac-
 ceptis argenteis, dixerunt : Non licet mittere eos in
 corbonam, quia pretium sanguinis est. Consilio au-
 tem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepul-
 turam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager
 ille Acheldemach, hoc est, ager sanguinis usque in
 hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum
 est, per Hieremiam prophetam, dicentem : Et ac-
 ceperunt triginta argenteos, pretium appretiatum,
 quem appretiauerunt a filiis Israel, et dederunt eos
 in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. Je-
 sus autem stetit ante præsidem. Et interrogavit
 eum præses dicens : Tu es rex Judæorum? Dicit
 ei Jesus : Tu dicis. Et cum accusaretur a principi-
 bus sacerdotum et senioribus, nihil respondit.
 Tunc dicit illi Pilatus : Non audis quanta adver-
 sum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad
 ullum verbum, ita ut miraretur præses vehemen-
 ter. Per diem autem solemnem consueverat præ-
 ses dimitti tere populo unum vinctum, quem voluis-

sent. Habebant autem tunc unum vincitum insi-
 guem, qui dicebatur Barabba, qui propter seditionem
 missus fuerat in carcerem. Congregatis autem
 illis, dixit Pilatus : Quem vultis dimittam vobis,
 Barabba an Jesum qui dicitur Christus? Sciebat
 enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente
 autem illo pro tribunali, misit ad illum uxor ejus,
 dicens : nihil tibi et justo illi, multa enim passa
 sum hodie per visum propter eum. Principes autem
 sacerdotum et seniores persuaserunt populo,
 ut peterent Barabba, Jesum vero perderent. Res-
 pondens autem præsens, ait illis : Quem vultis vo-
 bis de duobus dimitti? At illi dixerunt : Barabba.
 Dicit illis Pilatus : Quid igitur faciam de Jesu, qui
 dicitur Christus? Dicunt omnes : Crucifigatur. Ait
 illis præsens : Quid enim mali fecit? At illi magis
 clamabant, dicentes : Crucifigatur. Videns autem
 Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus
 fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo,
 dicens : Innocens ego sum a sanguine justorum hujus,
 vos videritis. Et respondens universus populus
 dixit : Sanguis ejus super nos et super filios nostros.
 Tunc dimisit illis Barabba, Jesum autem flagel-
 latum tradidit eis, ut crucifigeretur. Tunc milites
 præsidio suscipientes Jesum in prætorio, congrega-
 verunt ad eum universam cohortem. Et exuentes
 eum, chlamidem coccineam circumdederunt ei. Et
 plecentes coronam de spinis posuerunt super caput
 ejus, et arundinem in dextera ejus, et genu flexo
 ante eum illudebant ei dicentes : Ave, rex Judæo-
 rum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem,
 et percutiebant caput ejus. Et postquam illuse-
 runt ei, exuerunt eum chlamide, et induerunt eum
 vestimentis ejus et duxerunt eum ut crucifigerent.
 Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum
 venientem obviam sibi, nomine Simonem, huic
 angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. Et vene-
 runt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Cal-
 variæ locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle
 mistum. Et cum gustasset noluit bibere. Postquam
 autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta
 ejus, sortem mittentes, ut impleretur quod dictum
 est per Prophetam dicentem : Diviserunt sibi ve-
 stimenta mea, et super vestem meam miserunt
 sortem. Et sedentes servabant eum, et imposue-
 runt super caput ejus causam ipsius scriptam : Hic
 est Jesus Nazarenus rex Judæorum. Tunc cruci-
 fixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris, et
 unus a sinistris. Prætereuntes autem blasphema-
 bant eum, moventes capita sua et dicentes : Vah
 qui destruis templum Dei, et in triduo illum reædi-
 ficas, salva te ipsum. Si filius Dei es, descende
 de cruce. Similiter et principes sacerdotum illu-
 dentes eum scribis et senioribus dicebant : Alios
 salvos fecit, seipsum non potest salvare?
 Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et er-
 dimus ei. Confidit in Deo, liberet ergo eum nunc
 si vult. Dixit enim, quia filius Dei sum. Id ipsum
 autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, in-
 properabant ei. A sexta autem hora, tenebræ factæ
 sunt super universam terram usque ad horam nonam.
 Et circa horam nonam, clamavit Jesus voce
 magna dicens : Heli, Heli, lama sabaththani, hoc
 est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti
 me? Quidam autem illic stantes et audientes dice-
 bant : Heliā vocat iste. Et continuo currens unus
 ex eis, acceptam spongiam implevit aceto, et im-
 posuit arundini, et dabat ei bibere. Cæteri vero di-
 cebant : Sine, videamus an veniat Heliās liberans
 eum. Jesus autem iterum clamans voce magna,
 emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est
 in duas partes, a summo usque deorsum. Et terra
 mota est, et petrae scissæ sunt, et monumenta
 aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dor-
 muerant resurrexerunt. Et exeuntes de monimen-
 tis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam
 civitatem, et apparuerunt multis. Centurio autem,
 et qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso
 terræ motu et his quæ fiebant, timuerunt valde
 dicentes : Vere filius Dei erat iste. Erant autem
 ibi mulieres multe a longe, quæ secutæ erant Je-
 sum a Galilæa, ministrantem ei, inter quas erat
 Maria Magdalene et Maria Jacobi, et Joseph ma-
 ter, et mater filiorum Zebedæi. Cum autem sero
 factum esset, venit quidam homo dives ab Arima-
 thia, nomine Joseph, qui et ipse discipulus erat Jesu.
 Illic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc
 Pilatus jussit reddi corpus, et accepto corpore Jo-
 seph involvit illud in sindone munda, et posuit
 illud in monumento suo novo, quod exciderat in
 petra. Et advolvit saxum magnum a J ostium mo-
 numenti, et abiit. Erant autem ibi Maria Magdalene,
 et altera Maria, sedentes contra sepulcrum. Al-
 tera autem die quæ est Parasceven, convenerunt
 principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum, di-
 centes : Domine, recordati sumus, quia seductor
 ille dixit adhuc vivens : Post tres dies resurgam.
 Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem ter-
 tium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur
 eum, et dicant plebi : Surrexit a mortuis, et erit
 novissimus error pejor priore : Ait illis Pilatus :
 Habetis custodiam, ite et custodite sicut scitis. Illi
 autem abeuntes, munierunt sepulcrum, signans
 lapidem cum custodibus.)
 Scitis, quia post biduum Pascha fiet, et filius homi-
 nis tradetur ut crucifigatur, etc. Post duos dies clar-
 rissimi luminis, Veteris ac Novi Testamenti, verum
 pro mundo Pascha celebratur. Pascha, quod He-
 braice dicitur פֶּסַח, non a passione, sed a trans-
 itu nominatur, eo quod exterminator videns san-
 guinem in foribus Israelitarum pertransierit, nec
 percusserit eos. Moraliter autem transitus noster, id
 est Passio, ita celebratur, si terrena et Ægyptum di-
 mittentes, ad cœlestia festinemus. Hoc sane juxta
 veteris instrumenti Scripturam, inter Pascha et azyma
 distat, quod Pascha ipse solus dies appellabatur, in
 quo agnus occidebatur ad vesperam, hoc est, quar-
 ta. decima luna primi mensis, quinta decima autem

luna, quando egressus est de Ægypto, succedebat A festiuitas azymorum, quæ septem diebus, id est, usque ad vicesimum primum diem ejusdem mensis ad vesperam est statuta solemnitas. Verum evangelistæ indifferenter, et diem azymorum pro Pascha, et pro diebus azymorum Pascha ponere solent.

Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, et consilium fecerant, ut Jesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Congregantur, ineuntes consilium, quomodo occidant Dominum, non timentes seditionem, ut simplex sermo demonstrat, sed caventes ne auxilio populi de suis manibus tolleretur.

Cum autem esset Jesus in Bethania, in domo Simonis leprosi. Non quo leprosus eo tempore permaneret, sed quia ante leprosus, postea a Salvatore mundatus est, nomine pristino permanente. Simon quoque ipse obediens dicitur, qui juxta aliam intelligentiam, mundus interpretari potest, in cujus domo curata est Ecclesia.

Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis.

Mulier ista Maria erat Magdalena, soror Lazari, quem suscitavit Jesus a mortuis, ut Joannes aperte commemorat (Joan. xi). Qui etiam hoc factum ante sex dies Paschæ testatur, priusquam asinus sedens cum palmis et laude turbarum Hierosolymam veniret. Ipsa est autem non alia, quæ quondam, ut Lucas scribit, peccatrix adhuc veniens pedes Domini lacrymis penitentiae rigavit, et unguento pie confessionis linivit. Et quia malum dilexit multorum veniam peccatorum a pio iudice promeruit (Luc. vii). Nunc vero justificata et familiaris effecta Domino non tantum pedes ejus, ut idem Joannes narrat (Joan. xii), verum etiam caput, ut Matthæus Marcusque perhibent, oleo sancto perfudit. Est autem alabastrum genus marmoris candidi variis coloribus interincti, quod ad vase unguentaria curari solet, eo quod optime servare ea incorrupta dicuntur. Nascitur circa Thebas Ægyptias et Damascum Syriæ cæteris candidius, probatissimum vero in India. Nardus vero est frutex aromatica, gravi, ut aiunt, et crassa radice, sed brevi ac nigra fragilique, quamvis pingui sit redolente cupressum, aspero sapore, folio parvo denique, cujus cacumina in aristas se spargunt. Ideoque gemina docti pigmentarii nardi spicas ac folia celebrant. Et hoc est, quod ait Marcus: Unguenti nardi spicati (Marc. xiv), pretiosi videlicet, quia unguentum illud quod attulit Maria Domino, non solum de radice confectum nardi, verum etiam, quod pretiosius esset, spicarum quoque et foliorum ejus adjunctione, odoris ac virtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autem de nardo physiologi, quod principalis sit in unguentis, unde merito unctioni capitis et pedum Domini oblata est. Sunt multa quidem ejus genera, sed omnia herbae, præter laddeum quod pretiosius est. Mystice autem devotio hæc Mariæ

Domino ministrantis fidem ac pietatem designat Ecclesie sancte, quæ loquitur in amoris cantico dicens: Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum, quæ cum potentiam divinæ virtutis Christi, quæ illi una est cum Patre, digna reverentia constitetur, caput profecto illius unguento pretioso perfundit. Cum vero assumptæ humanitatis mysteria digna reverentia suscipit, in pedes utique Domini unguentum nardi pisticum, id est, fidele ac verum perfundit.

Videntes autem discipuli indignati sunt, dicentes, ut quid perditio hæc? potuit enim istud venditari multo, et dari pauperibus. Hoc Marcus quomodo et Matthæus synecdochicos loquitur, pluralem videlicet numerum pro singulari ponens. Nam Joannes distinctius loquens, Judam hæc locutum fuisse testatur, et hoc gratia cupiditatis, eo quod fur fuisset, et loculos habens, ea quæ mittebantur portaret (Joan. xii). Potest etiam intelligi quod et alii discipuli aut senserint hoc, aut dixerint, aut eis Juda dicente persuasum sit, atque omnium voluntatem Matthæus et Marcus etiam verbis expresserint. Sed Judas propter ea dixit, quia fur erat, cæteri vero propter pauperum curam.

Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? Opus bonum operata est in me, nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis. (Ex Hieron.) Mihi videtur in hoc loco de presentia dicere corporali, quod nequaquam cum eis ita futurus sit post resurrectionem, quomodo nunc in omni convivio et familiaritate, cujus rei memor Apostolus ait: Et si noveramus Jesum Christum secundum carnem, nane jam non noveramus eum (II Cor. v).

Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit. Quod vos putatis perditionem esse unguenti, officium sepulturæ est, nec mirum, si mihi bonam odorem fidei suæ dederit, cum ego pro ea futurus sim sanguinem meum.

Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus. In toto mundo non tam mulier ista, quam Ecclesia prædicatur, quod sepeliret Salvatorem, quod unxerit caput ejus.

Tunc abiit unus de duodecim, qui dicitur Judas Ischarioth ad principes sacerdotum, et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? etc. Multi hodie scelus Judæ, quia Dominum ac Magistrum Deumque suum pecunia vendiderit, vel ut immanet, et nefarium exhorrent, nec tamen cavent: nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimonium dicant, profecto, quia veritatem pecunie negant, Deum pecunia vendunt. Ipse enim dixit: Ego sum veritas (Joan. xiv). Cum societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste commaculant, Dominum produnt, quia Deus charitas est. Qui ergo ebaritatis et veritatis jussa spernunt, Deum utique, qui est charitas et veritas, produnt. Scribit in Evangelio suo Joannes: Quia cum intrasset Dominus panem, dedit

Jude Simonis Iscariotis; et post buccellam tunc intravit in illum Satanus (Joan. xiii), sed non est contrarium Lucæ, qui eum et ante buccellam a Satana invasum jam esse commemorat (Luc. xii), quia quem nunc intravit, ut deciperet, postmodum intravit, ut sibi jam traditum plenus possideret.

Prima autem azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Primum diem azymorum, quartumdecimum primi mensis appellat, quando fermento abjecto immolare, id est, agnum occidere solebant ad vesperam. Quod exponens Apostolus ait: Etenim Pascha nostram immolatus est Christus (I Cor. v), qui licet die sequenti, hoc est, quintadecima luna sit crucifixus, hac tamen nocte, qua agnus immolabatur, et carnis sanguinisque suis discipulis tradidit mysteria celebranda, et a Judæis tenuis et ligatus, ipsius immolationis, hoc est, passionis suæ sacravit exordium.

At Jesus dixit eis: Ite in civitatem ad quemdam, et dicit ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis, etc. Marcus dicit: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans (Marc. xiv). Lagna fragilitatem designat apostolorum, per quos eadem erat gratia mundo ministranda. Unde aiunt: Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus. Lucas vero ait: Introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ portans, etc. Pulchre autem paraturis Pascha discipulis homo amphoram aquæ portans currit, ut ostendatur hujus Paschæ mysterium, pro ablutione perfecta mundi totus esse celebrandum. Aqua quippe lavacrum gratiæ, amphora mensuram perfectam significat. Parant ergo Pascha, ubi aquæ infertur amphora, quia tempus videlicet adest quo veri Paschæ cultoribus typicus de limine error auferatur, et ad tollenda crimina vivifici fontis baptismum consecratur. In alio evangelista scriptum est, quod invenerunt cœnaculum magnum stratum atque mundatum, et ibi paraverunt ei. Cœnaculum magnum lex spiritalis est, quæ de angustiis litteræ egrediens, in sublimi loco recipit Salvatorem. Nam qui adhuc occidentem litteram servaverit, qui non aliud in agno quam pecus intellexerit, iste nimirum in imis Pascha facit, quia spiritus majestatem comprehendere necdum didicit. At qui aquæ bajulum, hoc est gratiæ præconem in domum Ecclesiæ fuerit secutus, hic per spiritum vivificantem tectum litteræ transcendendo, in alta mentis diversorio Christo mansionem præparat, quia cuncta, vel Paschæ sacramentum, vel cætera legis decreta de hoc scripta intelligit.

Vespere autem facto discumbebat cum duodecim discipulis. Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est, etc. Lucas in hoc loco, Dominum introducit dicentem: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar. Desiderat primo typicum pascha cum discipulis manducare, et sic passionis suæ mundo my-

steria declarare, quatenus et antiqui legalisque Paschæ probator existat, et hoc ad suæ dispensationis figuram pertinuisse docendo, carnaliter ultra velet exhiberi, imo umbra transeunte, veri jam Paschæ lumen advenisse demonstrat.

Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. (Ex Hieron.) Pœnam prædicit, ut quem pudor non vicerat corrigant demerita supplicia. Sed et hodie quoque et in æternum væ homini illi, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidiis mente inquinatus, qui in præcordiis aliquo scelere pollutus, mysteriorum Christi oblationibus sacrosanctis participare non meruit.

Bonum erat ei, si notus non fuisset homo ille. (Ex Hieron.) Non ideo putandus est, ante fuisse quam nasceretur, cum nulli possit esse bene, nisi ei qui fuerit, sed simpliciter dictum est, multo melius esse non subsistere, quam male subsistere.

Respondens autem Judas dixit: Nunquid ego sum Rabbi? Ait illi Jesus: Tu dixisti. Blandientis junxit affectum, sive incredulitatis signum. Cæteri enim qui non erant prodituri dicunt: Nunquid ego sum, Domine? Iste quippe qui proditurus erat non Dominum, sed magistrum vocat, quasi excusationem habeat, si Domino denegato, saltem magistrum prodiderit.

Cœnautibus autem eis, accepit Jesus panem et benedixit, ac fregit deditque discipulis, ait: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Postquam typicum Pascha fuerat impletum, et agni carnes cum apostolis comederat, assumpsit panem, qui confortat cor hominis, et ad verum Paschæ transgreditur sacramentum. Ut quomodo in præfiguratione ejus Melchisedech summi Dei sacerdos panem et vinum offerens fecerat, ipse quoque in veritate sui corporis et sanguinis representaret. Et in Luca legimus duos calices, quibus discipulis propinavit. Unum primi mensis et alterum secundi, ut qui inter sanctos primo mense agnum comedere non potuerit, secundo mense inter pœnitentes hædum comedat. Frangit autem ipse panem, quem discipulis porrigit, ut ostendat corporis sui fractionem non absque sua sponte ac procuracione venturam, sed, sicut alibi dicit, potestatem se habere ponendi animam suam, et potestatem se habere istorum sumendi eam. Quem videlicet panem certi quoque gratia sacramenti priusquam frangeret, benedixit, quia naturam humanam, quam passurus assumpsit, ipse una cum Patre et Spiritu sancto gratia divinæ virtutis implevit. Benedixit panem et fregit, quia hominem assumptum, ita morti subdere dignatus est, ut ei divinæ immortalitatis veraciter inesse potentiam demonstraret. Ideoque velocius eum a morte resuscitatum esse doceret.

Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus Novi Testamenti, etc. Quia panis corpus confirmat, vinum vero sanguinem operatur in carne, hic ad

corpus Christi mystice, illud refertur ad sanguinem. A Verum quia et nos in Christo, et in vobis Christum manere oportet, vinum Domini calicis aqua miscetur. Attestante enim Joanne, aquæ populi sunt (Apoc. xvii), et neque aquam solam neque solum vinum, sicut nec gratiam frumenti solum sine aquæ admistione et confectione in pane cuiquam licet offerre, ne talis videlicet oblatio, quasi caput a membris discernendum esse significet, et vel Christum sine nostræ redemptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius passione salvari, ac Patri offerri posse, confingat. Quod autem dicit: *Hic est sanguis meus Novi Testamenti*, ad distinctionem respicit Veteris Testamenti, quod hircorum et vitulorum est sanguine dedicatum (Exod. xxiv).

Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genere vite usque in diem illum, cum illud bibum vobiscum novum in regno Patris mei. Potest quidem hic versutus, et simpliciter accipi, quod ab hac hora cœnæ usque ad tempus resurrectionis, quo in regno Dei erat venturus, vinum bibiturus non esset, postea namque illum cibum potumque sumpsisse testatur apostolus Petrus qui ait: *Qui manducavimus et bibimus cum illo, posteaquam resurrexit a mortuis.* Sed multo consequentius, ut sicut supra typicum agnoscimus, sic etiam potum Paschæ typicum neget se ultra gustaturum, donec ostensa et manifestata resurrectionis suæ gloria, regni Dei fides nunc adveniat.

Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti. Hoc est, quod in Psalmo legimus: *Edent pauperes et saturabuntur, et laudabunt Dominum, qui requirunt eum (Psal. xxi).* Potest autem hymnus etiam ille intelligi, quem Dominus secundum Joannem Patri gratias agens decantabat, in quo et pro seipso, et pro discipulis, et pro eis, qui per verbum eorum credituri erant, elevatis sursus oculis, precabatur. Et pulchre discipulos sacramento sui corporis ac sanguinis imbutos, et hymno pie intercessionis patri commendatos, in montem educit Olivarum, ut typice designet, nos per acceptionem sacramentorum suorum, per que opem suæ intercessionis, ad altiora virtutum dona et charismata sancti Spiritus, quibus in corde perungamur, conscendere debere. Quod si quem movet, cur cœnatis Salvator apostolis suum corpus ac sanguinem traderet, quare nos universalls Ecclesie consuetudine jejuni doccamur eadem sacramenta percipere, breviter audivit, ideo tunc cœnatis communicasse apostolos, quia necesse erat Pascha illud typicum antea consummari, et sic ad veri Paschæ sacramenta transire. Nunc in honore tanti tamque terribilis sacramenti placuisse magistris Ecclesie, primo nos Dominicæ passionis participatione muniri, primo spiritualibus epulis interius exteriusque sacrari, ac deinde terrenis dapibus, corpus et vilibus escis refici.

Tunc dicit eis Jesus: Omnes vos scandalum patimini in me in ista nocte. (Ex Hieron.) Prædicit quod passuri sint, ut cum passi fuerint, non desperent salu-

tem, sed agentes pœnitentiam liberentur, et signanter addidit in ista nocte, quia quomodo qui inebriantur, nocte inebriantur, sic et qui scandalum patiuntur, in nocte et in tenebris suscipient. Lucas ait, quod Simon Dominus dixit: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua (Luc. xxii).*

Cum vero Satanas expetit eos tentare, et veluti, qui triticum purgat, ventilando concutere, docet nullius fidem a diabolo, nisi Deo permittente, tentari posse. Satanae quippe ad cribrandum bonos expetere est, ad afflictionem eorum malitiarumque anhelare. Quo enim eorum tentationem invidens appetit, eo illorum, quasi probationem deprecans petit: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Sicut ipse tuam, inquit, fidem, ne Satana tentante deficeret, orando protexi, ita et tu infirmiores quosque fratres exemplo tuæ pœnitentiæ, ne de venia forte desperent, erigere et confortare memento.

Scriptum est enim: Percutiam pastorem et dispergentur oves gregis (Zach. xii). (Ex Hieron.) Percutitur autem pastor bonus, ut ponat animam pro ovibus suis, et ut multis gregibus errorum fiat unus grex, et unus pastor (Joan. x).

Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. (Ex Hieron.) Et Petrus de ardore fidei pronittebat, et Salvator quasi Deus futura noverat. Et nota quod Petrus in nocte neget tertio. Postquam autem gallus cecinit, et decrescen- tibus tenebris vicina lux nuntiata est, conversus flevit amare, ternæ negationis sorde lacrymis lavans.

Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, etc. Monstratur usque hodie locus Gethsemani, in quo Dominus oravit, ad radices montis Oliveti. Nunc desuper ecclesia edificata; interpretatur autem Gethsemani vallis pinguium, sive pinguedinum. Quod vero non solum dicta, vel opera nostri Salvatoris, verum etiam loca et tempora, in quibus operatur et loquitur, mysticis, ut sæpe dictum est, sunt plena figuris. cum in monte orat Dominus, quasi tacite nos admonet sublimia tantum orando inquire, et pro cœlestibus bonis supplicari debere. At cum in valle orat, et hoc in valle pinguium sive pinguedinis, ipsius aque insinuat nobis humilitatem semper orationibus, et internæ pinguedinem dilectionis esse servandam.

Tunc ait illis Jesus: Tristis est anima mea usque ad mortem, etc. Non propter mortem tristis est Dominus, quia eum conditio corporalis affectus, non formido mortis offendit. Nam qui corpus suscepit, omnia debuit subire quæ corporis sunt, ut esuriret et sitiret, tangeretur, contristaretur, divinitas autem commutari per hos nescit affectus.

Et progressus pusillum procidit in faciem suam orans. Lucas autem dicit: *Avulsus est ab eis, quantum factus est lapidis,* tanquam hoc eos typice admonerit, ut in eum dirigerent lapidem, id est, usque ad ipsam perducerent intentionem legis quæ scripta erat in

lapide, usque ad illum enim potest pervenire ille lapis, quoniam *fnis legis est Christus ad justitiam omni credenti* (Rom. x).

Et dicens: Mi Pater, si possibile est, transeat a me calix iste, etc. Quod autem, Patrem invocans, duplici secundum Marcum nomine dicit: *Abba pater*, utriusque populi illum, et Judæis, scilicet, et gentibus Deum esse, ac Salvatorem ostendit. Idem namque *Abba* quod et *pater* significat. Sed *אבא* Hebræum, *πατήρ* Græcum est et Latinum. Ut ergo utrumque populum in eum crediturum, et ab utroque eum invocandum esse doceret, utraque lingua eum primis ipse invocat.

Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, etc. Hoc adversus temerarios, qui, quod crediderint, putant se posse consequi. Itaque quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus.

Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua, etc. Non inquit, fiat hoc quod humano affectu loquor, sed propter quod ad terras tua voluntate descendit: Si ergo, inquit, fieri potest, ut sine interitu Judæorum credat gentium multitudo, passionem recuso. Si autem illi excandendi sunt, ut omnes gentes videant, non mea, Pater, voluntas, sed tua fiat.

Iterum abiit et oravit, tertio eundem sermonem, etc. Lucas autem ait: *Apparuit illi angelus de celo, confortans eum.* Alibi legimus: *Quia angeli accesserunt, et ministrabant ei* (Matth. iv): In documento ergo utriusque naturæ et ei angelos ministrasse, et eum angelos confortasse describitur, quoniam qui Deus ante sæcula exstitit, homo factus est in fine sæculorum. Et addidit Lucas dicens: *Factus in agonia prolixius orabat.* Agonia, alacritas vel confidentia intelligitur. Quod autem sequitur secundum eundem evangelistam:

Et factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis. Non autem infirmitatis deputans, quia et contra naturam est sudare sanguinem, sed potius intelligi vult, irrigatam, sacramque ejus sanguine terram, non sibi, qui noverat, sed nobis aperte declaratum, quod effectum jam suæ precis obtineret, ut fidem videlicet discipulorum, quam terrena adhuc fragilitas arguebat, suo sanguine purgaret, et quidquid illa scandali de ejus morte pertulisset, hoc ipse totum moriendo deleteret. Imo universum late terrarum orbem peccatis mortuum, sua morte innoxia, cœlestem resuscitaret ad vitam.

Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: Dormite jam et requiescite, etc. Cum dixisset dormite jam et requiescite, et adjungeret, sufficit, ac deinde inferret: *Venit hora, ecce tradetur filius hominis, utique intelligitur post illud, quod eis dictum est: Dormite et requiescite, siluisse Dominum aliquantum, ut hoc fieret quod promiserat, et tunc intulisse: Ecce appropinquavit hora, sive venit hora.* Ideo post illa verba positum est, sufficit, id est, quod requiescitis jam sufficit.

Surgite, eumus, ecce appropinquat qui me tradet, etc. Ac si diceret: Non nos inveniant, quasi timentes et retractantes, ultro pergamus ad mortem, ut confidentiam et gaudium passuri videant.

Accessit Judas ad Jesum, et dixit: Ave, Rabbi, et osculatus est eum. Impudens quidem et sceleratus confidentia, magistrum eum vocare, et osculum ei ingerere quem tradebat.

Dicit illi Jesus: Amice, ad quod venisti? Duobus modis hoc intelligendum est. *Ad quod venisti*, id est, ad quod scelus delapsus es, ut discipulus traderes magistrum, et dum esses apostolus, effectus es traditor? Sive ad quod venisti? subaudiatur, hoc age, relinque osculum et imple traditoris officium.

Et ecce unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manum exemit gladium suum, et percussit servum principis sacerdotum, et amputavit auriculam ejus. In alio Evangelio scriptum legitimus, quod Petrus hoc fecerit eodem mentis ardore, quo et cetera. Servus quoque principis sacerdotum, qui *Mathus*, id est rex, appellatur, populus Judæorum est, qui per incredulitatem servus factus est impietatis. Qui perdidit auriculam dextram, ut totam litteræ utilitatem audiat in sinistra. Sed Dominus Jesus in his qui ex Judæis credere voluerunt, reddit aurem dextram, et fecit servum genus regale et sacerdotale. Aliter auris pro Domino amputata et a Domino sanata, significat auditum, ablata vetustate renovatum, ut sit in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ, quod cui præstitum fuerit a Christo, præstabitur et regnare cum Christo.

Tunc ait illi Jesus: Convertite gladium tuum in locum suum, etc. Quia per gladium vindicta intelligitur, sicut Apostolus de judice ait: *Non enim sine causa gladium portat* (Rom. xiii), recte hic per gladium vindicta intelligitur. Reconde gladium, ac si diceret, quiescat vindicta. Aliter. Convertite gladium in locum suum, id est, verbum prædicationis convertite ad gentes, ubi secundum Paulum, ostium apertum et ingens inveniat. Aliter. Postquam plenitudo gentium intraverit, dicit Petro, per quem totus prædicatorum signatur ordo: *Convertite gladium verbi prædicationis ad Israel. Omnes enim qui gladium acceperint, gladio peribunt* (Gen. ii). Quo gladio? illo nempe, qui igneus vertitur ante paradisum, et gladio spiritus, qui in Dei describitur armatura (Ephes. vi).

An putatis quia non possum rogare patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo impleuntur scripturæ, quia sic oportet fieri? Non indigeo duodecim apostolorum auxilio, etiam si omnes me defenderint, qui possim habere duodecim legiones angelorum. Una legio apud veteres sex millibus complebatur hominum. Pro brevitate temporis numerum non occurrimus explicare, typos tantum dixisse sufficiat: septuaginta duo millia angelorum, in quot gentes hominumque lingua divisa est, duodecim legionibus fieri.

Hoc autem totum factum est, ut implerentur Scripturæ prophetarum, etc. Quæ sunt scripturæ pro-

phetarum? *Foderunt manus meas, et pedes meos* (Psal. xxi): et alibi: *Sicut oris ad victimam ductus est* (Isa. l.ii). Et in alio loco: *Ab iniquitatibus populi mei ductus sum ad mortem.*

Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Inter quos, ut Marcus ait, *Adolescens quidam sequebatur Dominum amictus sindone super nudo, id est, corpore.*

Quis rejecta nudus profugit. Joannem hunc fuisse adolescentem intelligimus, quod vero nudus profugit ab impiis, illorum et opus designat et animam, qui ut securiores ab incursum hostium fiant, quicquid in hoc mundo possidere videntur abjiciant, ac nudi potius Domino famulari, quam adherendo mundi rebus materiam tentandi, atque a Deo revocandi adversarii dare didicerunt, juxta exemplum beati Joseph, qui relicto in manibus adulteræ pallio, foras exsilivit, malens Deo nudus quam indutus cupiditatibus mundi meretrici servire (Gen. xxxix).

At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, etc. Refert Josephus (Ant. Jud. lib. xviii, cap. 8) istum Caipham unius tantum anni pontificatum ab Herode pretio redemisse. Non ergo mirum est si iniquus pontifex inique judicet.

Petrus autem sequebatur Jesum a longe, etc. Merito a longe sequebatur, quia proximo negaturus erat, neque enim negare posset, si Christo proximus adherisset. Marcus autem dicit: *Sedebat cum ministris, et calefaciebat se ad ignem.* Est enim dilectionis ignis, est et cupiditatis, de hoc dicitur: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat* (Luc. xii), de illo: *Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis ambulatis in lumine ignis vestri, et flammarum quas accendistis; iste super credentes in convacuulo Sion de cælo descendens variis linguis Deum laudare docuit, ille terrenæ materiæ Caiphæ focus in atrio flammis negandi Deum turbæ accendit, nam ab horum apostolus Petrus persecutorum prunis calefieri cupiebat, quia temporalis commodi solatium perfidorum societate quærebat, sed non mora, respectus a Domino, cum ignem eorum corpore, tunc et infidelitatem corde reliquit.*

Novissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt: Mihi dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reedificare illud. Quomodo falsi testes sunt, si ea dicunt quæ Dominum supra dixisse legimus? Sed falsus testis est, qui non eodem dicta sensu intelligit, qua dicuntur. Dominus autem dixerat de templo corporis sui, sed et in ipsis verbis calumiantur, et paucis additis vel mutatis, quasi justam calumniam faciunt. Salvator dixerat: *Solvite templum hoc,* isti commutant et aiunt: *Possum destruere templum Dei.* Vos, inquit, solvite, non ego, quia illicitum est ut ipsi nobis inferamus manus. Deinde illi vertunt, et post triduum ædificare illud, ut proprie de templo Judaico dixisse videatur. Dominus autem ut ostenderet animale et spirans templum, dixerat, *et ego in triduo suscitabo illud.* Aliud est ædificare, aliud suscitare.

Princeps autem sacerdotum ait illi: Adjuro te per

Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. Dicit illi Jesus: *Tu dixisti.* Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua. (Ex Hieron.) Quæ de solio sacerdotali furor excusserat, eundem rabies ad scindendas vestes provocat. Scidit autem vestimenta sua, ut ostendat Judæos sacerdotii gloriam perdidisse, et vacuum sedem habere pontificis. Sed et consuetudinis Judaicæ est, cum aliquid blasphemum, et quasi contra Deum audierint, scindere vestimenta sua, quod Paulum quoque et Barnabam, quando in Lycaonia deorum cultu honorabantur, ferisse legimus (Act. xiv). Herodes autem, quia non dedit honorem Deo, sed ut quievit immoderato favori populi, statim ab angelo percussus est. Altiori autem mysterio factum est, ut in passione Domini pontifex Judæorum sua ipse vestimenta scinderet, cum tunicam Domini nec ab ipsis, qui eum crucifigere militibus scindi potuerit. Figurabatur enim, quod sacerdotium Judæorum pro sceleribus ipsorum pontificum esset scindendum. Soliditas vero sanctæ universalis Ecclesiæ, quæ vestis sui redemptoris solet appellari, nunquam valeat dirumpi, quin potius et si Judæi si gentiles, si hæretici, si mali catholici, bonifitatem Domini salvatoris contemnant, ejus tamen usque ad consummationem sæculi, in illis quos vera electionis invenerit inviolata sit permansura castitas.

Verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus. Si ergo tibi in Christo, o Judæe, pagane et hæretice, contemptus, infirmitas, et crux contumelia est, vide quod per hæc Filius hominis ad dextram Dei Patris sessurus, ex partu virginis homo natus, in sua, in cæli nubibus, est majestate venturus.

Tunc expererunt in faciem ejus, et secundum Marcum: *Velaverunt faciem ejus.* Ut completeretur quod scriptum est: *Dedi maxillas meas alapis, et faciem meam non averti a confusione sputorum* (Thren. iii).

Velaverunt autem faciem ejus, non ut eorum illa scelera non videat, sed ut a seipsis, sicut quondam Mosi fecerunt, gratiam cognitionis ejus abscondant. Si enim crederent Mosi, crederent forsitan et Domino (Joan. v). Quod velamentum usque hodie manet super cor eorum non revelatum. Nobis autem in Christum credentibus ablatum est. Neque enim frustra, eo moriente, velum templi scissum est medium, sed et ea quæ toto legis tempore latuerant, et abscondita carnali Israel fuerant, Novi Testamenti cultoribus sunt patefacta sancta sanctorum arcana.

Et accessit ad eum una ancilla dicens: Et tu cum Jesu Galilæo eras. Quid sibi vult, quod primo eum prodit ancilla, cum viri utique magis eum potuerunt recognoscere? nisi ut iste sexus peccasse in necesse Domini videretur, et iste sexus redimeretur per Domini passionem? et ideo mulier resurrectionis primam accepit mysteria, et mandata custodit, ut veterem prevaricationis aboleret terrorem.

Et post pusillum accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. Non quod alterius sermonis esset

Petrus, aut gentis extraneus, omnes quippe Hebræi, et erant qui arguebant, et qui arguebantur, sed quod unaquæque provincia et regio habeat proprietates suas, et vernaculum loquendi sonum vitare non possit, unde et Epibræi in Judicum libro non possunt *עִבְרָיִם* dicere (Jud. xii).

Et continuo gallus cantavit, et recordatus est Petrus scribi Domini, vel secundum Lucam: *Respexit Dominus Petrum*. Respicente Domino, Petrus ad cor reversus, maculam negationis pœnitentiæ lacrymis tergit. Quia non solum cum agitur pœnitentia, verum etiam ut agatur Dei misericordiæ necessaria est. Respicere namque ejus misereri est.

Mane autem facto, consilium fecerunt principes sacerdotum, et vinctum Jesum tradiderunt Pontio Pilato. Non solum ad Pilatum, sed etiam ad Herodem ductus est, ut uterque Domino illuderet. Et cerne sollicitudinem sacerdotum. In malo tota nocte vigilaverunt, ut homicidium facerent, et vinctum traderent Pilato: Habebant enim hunc morem, ut quem adjudicassent, ligatum judici traderent.

Tunc videns suans, qui eum tradidit, quod damnatus esset, projectis argenteis in templo, recessit et laqueo se suspendit. Avaritiæ magnitudinem impietatis pondus exclusit. Videns Judas Dominum adjudicatum morti, pretium retulit sacerdotibus, quasi in potestate sua esset persecutorum mutare sententiam. Itaque licet mutaverit voluntatem suam, tamen voluntatis primæ exitum non mutavit. Nihil profuit egisse pœnitentiam, per quam scelus corrigere non potuit.

Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet mittere eos in corbonam, quia pretium sanguinis est. (Ex Hieron.) Vere culiceam liquantes, et camelum glutientes. Si enim, ideo non mittunt pecuniam in corbonam, hoc est in gazophylacium et dona Dei, quia pretium sanguinis est, cur ipse sanguis effunditur?

Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Illi quidem fecerunt alia voluntate, ut æternum impietatis suæ relinquere ex agri emptione monumentum. Cæterum nos qui peregrini eramus a lege et prophetis, prava eorum studia suscepimus in salutem, et in pretio sanguinis ejus requiescimus. Figuli autem ager appellatur, quia figulus noster est Christus. Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam a prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiatum, quod appretiauerunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

Et cum accusaretur a principibus sacerdotum nihil respondit. Hinc Lucas ait: *Pilatum ad principes sacerdotum dixisse, nihil invenio in hoc homine*. Hoc est quod ipse pridie quam pateretur inter alia discipulis ait: *Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam* (Joan. xiv), sed quia princeps mundi, hoc est, Pilatus eum absolvit, in quo nihil

^a Hæc in Hieremia non inveniuntur, teste Hieronymo.

A causæ quam damnaret invenit. Quod vero principibus non respondit, data est de agno similitudo, ut in suo silentio non reus, sed innocens haberetur. Ubi enim tacebat, quasi agnus toto pro grege immolandum patientiam præstabat; ubi vero respondebat, quasi pastor bonus, pro creditis sibi ovibus, contra luporum latronumque insidias pugnabat.

Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, quem vultis dimittam vobis, Barabbam an Jesum, qui dicitur Christus? Latro seditiosus et homicidiorum auctor dimissus est populo Judæorum, id est diabolus, qui jam olim patria luce ob culpam superbiæ depulsus, et in tenebrarum fuerat carcerem missus. Atque ideo Judæi pacem habere non possunt, quia seditionum principem quam Dominum eligere maluerunt. Quia vero Barabbas filius patris, vel filius magistri eorum interpretatur, potest Antichristi typum gerere, quem illi quibus dicit: vos ex patre diabolo estis, vero Dei filio sunt prelaturi. Filius autem diaboli Antichristus, non ab ipso nascendo, sed imitando vocatur.

Sedente autem illo pro tribunali, misit ad illum uzor ejus dicens: Nihil tibi et justo illi. Multa enim passa sum hodie per risum propter illum. Nota, quod gentilibus sæpe a Deo somnia revelentur, et quod in Pilato et uxore ejus, justum Dominum confidentibus, gentilis populi testimonium sit.

Dicit iterum illis Pilatus, quid faciam de Jesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes, crucifigatur. Ut impletur quod dictum est in Psalmo: *Circumdederunt me canes multi* (Psal. xxi), et illud Hieremiæ: *Facta est mihi hæreditas mea, sicut leo in silva, dederunt super me vocem suam* (Hier. xii).

Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, accepta aqua lavit manus coram populo, dicens: *Innocens ego sum a sanguine hujus justis*, etc. Pilatus autem accepit aquam juxta illud propheticum: *Lavabo inter innocentes manus meas* (Psal. xxv), ut in lavacro manuum ejus, gentilium opera purgarentur, et ab impietate Judæorum, qui clamaverunt, crucifige eum, nos alienos faceret, quodam modo hoc contestans, et dicens: Ego quidem innocentem volui liberare, sed quoniam seditio oritur, et per id rebellionis mihi contra Cæsarem crimine impingitur (Joan. xix), *Innocens sum a sanguine hujus justis*.

Respondit universus populus dicens: *Sanguis ejus super nos et super filios nostros*. Perseverat usque in præsentem diem hæc imprecatio super Judæos, et sanguis Domini non auferitur ab eis, unde per Isaiam loquitur: *Si levaveritis ad me manus, non exaudiam vos, manus vestræ sanguine plene sunt*.

Tunc milites exuentes Jesum, chlamidem cocineam circumdederunt ei. Vel secundum Marcum, induunt eum purpura. Pro regia enim purpura chlamis illa coccinea ab illudentibus adhibita erat, et est rubra quædam purpura cocco simillima. Potest etiam fieri, ut purpuram etiam Marcus commemoraverit, quam chlamis habebat, quamvis esset coccinea. Mystice ergo in purpura qua indutus est Dominus, ipsa ejus

caro quam passionibus objecit insinuatur, de qua A præmissa dixerat Propheta : *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua, quasi calcantium in torculari.* In corona vero quam portabat, spinea nostrorum susceptio peccatorum, pro qua mortalis fieri dignatus est ostenditur, juxta quod præcursor ipsius testimonium ei perhibens ait : *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* (Joan. 1). Namque spinas in significatione peccatorum poni solere testatur ipse Dominus, qui protoplasto in peccatum prolapsus dicebat : *Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi* (Gen. iii), quod est aperte dicere : Conscientia tua punctiones tibi, et aculeos vitiorum procreare non desistet. Quod vero juxta Evangelium Lucæ Dominus apud Herodem alba veste induitur, in cæteris vero Evangelistis a militibus Pilati, sub B coccinea sive purpureo habitu illusus esse perhibetur, collata utraque narratione, in uno innocentia, et castitas assumptæ humanitatis, in altero autem veritas passionis, per quam ad gloriam regni immortalis esset perventurus exprimitur. Sicut enim purpura colorem sanguinis, qui pro nobis effusus est, imitatur, ita et habitus regnum, quod post passionem intravit, nobisque intrandum patefecit, insinuavit. Verum quia dixit Apostolus : *Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis*, et Isaïas Domino de electis omnibus : *His velut ornameto vestieris* (Isa. xlix). Potest in hoc utroque Domini habitu, omnis electorum ejus multitudo, quæ in martyres venerandos, et cæteram fidelium C plebem distinguitur, aptissime designari. Alba enim veste induitur, cum munda justorum confessione circumdatur. Purpura sive cocco vestitur, cum in triumpho victoriosorum martyrum gloriatur.

Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus, et reliqua. In chlamide coccinea opera Gentium cruenta sustentat : in corona spinea maledictum solvit antiquum : in calamo venenata occidit animalia, sive calamum tenebat in manu, ut sacrilegium scriberet Judæorum.

Exeuntes autem, invenerunt hominem Cyrenæum, venientem obviam sibi, sive secundum Marcum : Venientem de villa, nomine Simonem, hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. (Ex Hieron.) Cavendum ne videatur contrarium quod Joannes scribit, ipsum Dominum sibi crucem portasse. Sed hoc intelligendum, quod egrediens de prætorio Jesus, ipse sibi secundum Joannem portavit crucem, postea Simoni portandam imposuerunt, et hoc congruo satis ordine, quia ipse passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus (I Petr. ii). Et quia Simon iste, non Hierosolymita, sed Cyrenæus esse perhibetur. Cyrene enim Libyæ civitas est, ut in Actibus apostolorum legimus (Act. ii), recte per eum populi gentium designantur, qui quondam peregrini et hospites testamentorum, nunc ob aliendo cives sunt et domestici Dei. Et sicut alibi dicitur : *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi* (Rom. viii). Unde et apte Simon obediens, Cyrenæus,

hæres interpretatur. Nec prætereundum quod idem Simon de villa venisse fertur ; villa enim pagus dicitur, a voce Græca πῦν, quæ fontem significat, unde plures simul domus rusticæ, hoc est, plures villæ, pagus vocatur ; quod circa fontes condi hujusmodi villæ consueverunt. Hinc pagani dicti quasi villani. Unde paganos appellamus eos, quos a civitate Dei alienos, et quasi urbanæ conversationis esse videmus expertes. Sed de pago Simon egrediens, crucem portat post Jesum, cum populus nationum paganis ritibus derelictis, vestigia Dominicæ passionis obedienter complectitur. Quod autem secundum Lucam in hoc loco sequentibus se Dominus mulieribus dixit : *Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos et super filios vestros, et addit : Quia si in viridi ligno hæc B faciunt, in arido quid fiet* (Luc. xxiii)? (Ex Bed:) Viride enim lignum scipsum suosque electos, aridum vero impios et peccatores significat. Si ego ipse, inquit, qui peccatum non feci, qui lignum vitæ merito appellor, fructus gratiæ duodecim per singulos menses affero, sine igne passionis a mundo non exeo, quid putas eos manere tormenti, qui fructibus vacui, insuper vitæ lignum flammis dare non timent?

Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. Extra urbem Hierusalem et foris portam loca erant in quibus truncabantur capita damnatorum, et calvariæ, id est decollatorum sumpsere nomen. Propterea autem ibi crucifixus est Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla C martyrii. Et quomodo pro nobis maledictum crucis factus et flagellatus, et crucifixus, sic pro omnium salute quasi noxius inter noxios crucifigitur, ut *ubi abundavit peccatum, superabundet gratia* (Rom. v). Qualiter sane Dominus in cruce positus, quidve eadem sacratissimi corporis positio regalis in se typo contineat, Sedulius in Paschali carmine pulchre versibus dixit (Lib. v).

Protinus in patuli suspensus culmine ligni,
Religione pia mutans discriminis iram,
Pax crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis, primum vestivit honore,
Suppliciumque dedit signum magis esse salutis,
Ipseque sanctificans in se tormenta beavit.
Neve quis ignoret speciem crucis esse colendam,
Quæ Dominum portavit ovans, ratione potenti
Quattuor inde plagas quadrati colligit orbis.
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous.
Oviduo sacre lambuntur sidere plantæ.
Arcem dextra tenet, medium læva erigit avens,
Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et cruce complexum Christus regit undique mun-
dum.

Moralem quoque sacrosanctæ crucis figuram describit Apostolus, ubi ait : *In charitate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, altitudo et profundum* (Ephes. iii). Cognoscere etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi. In latitudine quippe bona opera charitatis significat. In longitudine perseverantiam sanctæ conversationis usque in finem. In altitudine spem celestium præmiorum. In profundo inscrutabilia iudicii Dei, unde ista gra-

tia in homines venit. Et hæc ita coaptantur sacramento crucis, ut in latitudine accipiatur transversum lignum, quo extenduntur manus, propter operum significationem. In longitudine ab ipso usque in terram, ubi totum corpus crucifixum stare videtur, quod significat persistere, hoc est, longanimiter permanere. In latitudine ab ipso transverso ligno sursum versus, quod ad caput eminet, propter expectationem supernorum, ne illa opera bona atque in eis perseverantia, propter beneficia Dei, terrena ac temporalia facienda credantur, sed potius propter illud quod desuper sempiternum sperat fides, quæ per dilectionem operatur. In profundo autem, pars illa ligni, quæ in terra abilita defixa latet, sed inde consurgit illud omne quod eminet, sicut ex occulta Dei voluntate vocatur homo ad participationem tantæ gratiæ, alius sic, alius autem sic, supereminentem vero scientiæ charitatem Christi, eam profecto, ubi pax illa est, quæ præcellit omnem intellectum (*Philipp. iv*).

Et dabant ei bibere, myrrhatum vinum, et non accepit. (Ex Hieron.) Deus loquitur ad Hierusalem: *Ego te plantavi vineam meam veram, quomodo facta es in amaritudinem vitis alienæ (Jer. ii)?* Amara vitis amarum vinum facit, quod propinat Domino Jesu Christo, ut impleatur quod scriptum est: *Et dederunt in cibum meum fel, et in siti mea potaverunt me aceto (Psal. lxxviii).* Quod autem dicitur: *Et non accepit*, vel secundum Matthæum: *Cum gustasset, noluit bibere*, hoc indicat, quod gustaverit quidem pro nobis mortis amaritudinem, sed tertia die resurrexit. Quod autem ait Marcus: *Non accepit*, intelligitur, non accepit ut bibere. Gustavit autem, sicut Matthæus testis est, ut quod idem Matthæus ait: *Noluit bibere*, hoc Marcus dixit: *Non accepit*, tacerit autem quod gustaverit. Sed hoc quod ait Marcus, *myrrhatum vinum* intelligendum est, Matthæum dixisse: *Cum felle mistum*. Fel quippe pro amaritudine posuit, et myrrhatum enim vinum amarissimum est, quanquam fieri possit, ut et felle et myrrha tum vinum amarissimum redderent.

Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes. Hæc evangelista Joannes plenius exposuit, quia scilicet milites, cætera in quatuor partes, juxta suum numerum dividentes, de tunica, quæ inconsutilis erat, desuper contexta per totum, sortem miserunt. (Ex August.) Quadripartita autem vestis Domini quadripartitam ejus figuravit Ecclesiam, toto scilicet qui quatuor partibus constat terrarum orbe diffusam, et omnibus ejusdem eisdem partibus æqualiter, id est, concorditer distributam. Tunica vero illa sortita omnium partium significat unitatem, quæ charitatis vinculo continetur. Si enim charitas, juxta Apostolum, et supereminentiorem habet viam, et supereminet scientiæ, et super omnia præcepta est, merito vestis quæ significatur desuper contexta, perhibetur. In sorte autem quid, nisi Dei gratia commendata est? Sic

A quippe in uno ad omnes pervenit, cum sors omnibus placuit, quia et Dei gratia in unitate ad omnes pervenit, et cum sors mittitur, non personæ cuiusque, vel meritis, sed occulto Dei judicio ceditur.

Et posuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam: Hic est Jesus rex Judæorum. Pulchre titulus, qui Christum Regem testatur, non infra, sed supra crucem ponitur, quia licet in cruce pro nobis hominis infirmitate dolebat, super crucem tamen regis majestate fulgebat, quia apte etiam, quia rex simul et sacerdos est cum eximiam Patri suæ carnis hostiam in altari crucis offerret, regis quoque, quæ præditus erat titulo, dignitatem prætendit, ut cunctis legere, hoc est, audire et credere volentibus innotescat, quia suum per crucem non perdidit, sed confirmavit potius et corroboravit imperium. Nam quod hoc nomen, Hebraice, Græce et Latine scriptum erat, יהושע הנזר-מלך היהודים, Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, Jesus Nazarenus rex Judæorum, hoc est, quod idem Apostolus subsequens annectit. *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Philipp. ii).* Quantum vero ad litteram, hæc tres linguæ ibi præcæteris eminebant, Hebræa, propter Judæos in lege gloriantes, Græca, propter gentium sapientes, Latina, propter Romanos, multis ac pene omnibus jam tunc gentibus imperantes. Velint nolint, ergo Judæi, omne mundi regnum, omnis mundana sapientia, omnia divinæ legis sacramenta testantur, quia Jesus rex Judæorum est, hoc est, imperator credentium et consentientium Dominum.

Tunc crucifixi sunt cum eo et duo latrones, a dextris, etc. Latrones qui cum Domino sunt hinc inde crucifixi, significant eos qui sub fide et confessione Christi, vel agonem martyrii, vel continentiae arctioris instituta subeunt. Sed quotquot hæc pro æterna solum cælestique gloria gerunt, hi profecto dextri latronis merito et fide designantur. At qui, vel humanæ laudis intuitu, vel qualibet minus digna intentione, sæculo abrenuntiant, non immerito blasphematoris et sinistri latronis mentem et actus imitantur. De qualibus dicit Apostolus: *Si tradidero corpus meum ut ardeam, si dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, si alia multa fecero, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (I Cor. xiii).* At vero beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum (*Matth. v*).

Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, etc. Blasphemabant, quia prætergredebantur viam, et in vero itinere Scripturæ ambulare nolebant, movebant capita, quia jam ante movebant pedes et non stabant supra petram.

Similiter et principes sacerdotum cum scribis dicebant, etc. Etiam nolentes consententur scribæ et pharisæi, quod alios salvos fecerit; itaque vos vestra condemnat sententia. Qui enim alios salvos fecit, s' velle, et seipsum salvare poterat.

Descendat nunc de cruce, et credamus ei. (Ex Hic

ron.) Fraudulenta promissio, quid est plus, de cruce descendere, an de sepulcro mortuum surgere? Resurrexit et non creditis ei; etiam si de cruce descenderet, similiter non crederetis. Sed mihi videtur hoc dæmones immittere, statim enim ut crucifixus est Dominus, senserunt virtutem crucis, et intellexerunt fractas esse vires suas, et hoc agunt, ut de cruce descendat, sed Dominus sciens adversariorum insidias, permanet in patibulo, ut diabolum destruat.

Et latrones qui crucifixi erant cum eo, et improperabant ei. Hic per tropum qui appellatur ὀλλυφικίς pro uno latrone uterque dicitur blasphemasse. Lucas vero asserit quod altero blasphemante, alter increpavit blasphemantem, et confessus est, dicens :

Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. In corde autem fidelium tres summopere manere virtutes testatur Apostolus dicens : *Nunc autem manet, Fides, Spes, Caritas (I Cor. xiii)*, quas cunctas subita repletus gratia et accepit latro, et servavit in cruce. Fidem namque habuit qui regnaturum Dominum credidit, quem secum pariter morientem vidit. Spem habuit qui regni ejus aditum postulavit. Charitatem quoque in morte sua vivaciter tenuit, qui fratrem et colatorem pro simili scelere morientem, et de iniquitate sua arguit, et ei vitam quam cognoverat prædicavit.

Et dixit illi Jesus : Amen dico tibi, hodie mecum eris, etc. (Ex Beda). Semper enim plus Dominus tribuit quam rogatur. Ille enim rogabat ut memor sui fuisset Dominus cum venisset in regnum suum. Dominus autem ait : *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Vita est enim, esse cum Christo, quia ubi Christus, ibi regnum. Quidam duos latrones cum Domino crucifixos, duobus baptizatorum generibus coaptant. Quicumque enim baptizatus sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. Ambo namque similes crucifixi, sed unus in cruce blasphemus pejor, alter est confessione martyr effectus, quia per baptismum, quo cum peccatores essemus abluimur. Alii dum Deum in carne passum, fide, spe et charitate laudant, coronantur. Alii dum aut fidelem aut opera baptismi habere renuunt, dono quod accepere privantur. (*Ex Hieron.*) In duobus latronibus uterque populus, et gentilium et Judæorum, primum Dominum blasphemavit, postea signorum magnitudine alter exterritus egit pœnitentiam, et usque hodie Judæos increpat blasphemantes.

A sexta autem hora tenebræ factæ sunt, etc. (Ex Hieron.) Et hoc factum reor, ut completeretur prophetia dicens : *Occumbet sol meridie (Amos viii)*. Et alio loco : *Occubuit sol cum adhuc media esset dies (Jerem. xv)*, velut impium scelus sol videre non patitur, et suam in subtractis radiis præsentiam, in qua facinus generabatur, ipsa terra contremuit. (*Ex Vulgat.*) Velum templi scinditur, ut quæ honorabiliter latebant, pro tali commisso vulgata vilescerent, et ut Josephus refert, voces virtutum cælestium, migrare de templo volentium, feruntur audite.

In resurrectione vero Domini, nulla fidelibus terrorum signa, sed indicia cuncta lætitiæ visuntur. Angeli albis vestibus coruscantes, ennitur cum gaudio ad sepulcrum, ubi non mortuus inveniretur, sed ubi mors agnosceretur evicta, appellantur mulieres voce pacifica, et quid amplius dicam, omnia salutis æternæ mysteria revelantur. Et notandum quod Dominus hora sexta sit crucifixus, hoc est, recessuro a centro mundi sole, quando et latroni ait : *Hodie mecum eris in paradiso.* Nam de Adam peccante scriptum est, quod audivit vocem Domini Dei post meridiem (*Gen. iii*). Rationis igitur, imo divinæ pietatis ordo posebat, ut eodem temporis articulo, quo tunc Adæ prævaricanti obcluserat, nunc latroni Dominus pœnitenti januam paradisi reseraret. Et qua hora primus Adam, peccando huic mundo mortem invexerat, eadem hora secundus Adam mortem moriendo destrueret.

Et circa horam nonam, clamavit Jesus voce magna, dicens : Heli, Heli, lama sabaththani, hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? (Ex August.) Sicut enim esurire et sitire et fatigari non erat proprium divinitatis sed corporis, ita et quod dicit : *Ut quid me dereliquisti?* corporis vox est. Ut homo ergo loquitur, ut homo turbatur, ut homo flet, ut homo crucifigitur. (*Ex Ambros.*) Quod clamat tunc est, a te hoc accepit, pro te liberandum carne indutus est.

Quidam autem illic stantes et audientes dicebant : Heliam vocat iste. (Ex Hieron.) Non omnes, sed quidam quos arbitror milites fuisse Romanos, non intelligentes sermonis Hebraici proprietatem, sed ex eo quod dixit : *Heli, Heli*, putantes Hellam ab eo invocatum. Sin autem Judæos qui hoc dixerint intelligere volueris, et hoc more sibi solito faciant, ut Dominum imbecillitate insipient, quia auxilium Helie deprecetur.

Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, etc. Et hæc facta sunt ut impleteretur prophetia : *In siti mea potarerunt me aceto (Psal. lxxviii)*. Judæi quippe ipsi erant acetam, degenerantes a vino patriarcharum et prophetarum, tanquam de pleno vase, de iniquitate mundi hujus impleti, cor habentes velut spongiam cavernosis quodammodo, atque tortuosis latibulis fraudulentum. Hyssopum cui circumposuerunt spongiam aceto plenam, quoniam herba est, humilis, et pectus purgat, ipsius Christi humilitatem congruenter accipimus, quam circumdederunt et se circumvenisse putaverunt. Unde illud in Psalino : *Asperges me hyssopo et mundabor.* Christi namque humilitate mundamur, quia nisi humiliasset semetipsum factus obediens patri usque ad mortem crucis, non utique sanguis ejus in peccatorum remissionem, hoc est, in nostram mundationem fuisset effusus. Per arundinem vero, cui imposita est spongia, Scriptura significatur, quæ implebatur hoc facto. Sicut enim lingua dicitur, vel Græca vel Latina, vel alia quælibet,

sonum significans, qui lingua promitur, sic arundo A dici potest littera, quod arundine scribitur.

Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum. (Ex Beda.) Divinæ potestatis indicium est emittere spiritum, ut ipse quoque dixerat: *Nemo potest tollere animam meam a me, sed ego pono eam a meipso, ut rursum accipiam eam* (Joan. x). Lignum adversus lignum, et manus patenter extenduntur adversus manus continenter extensas, pro solutis et remisissis præbentur, clavis confixæ, pro his quæ eiecerant Adam, præbentur manus, quæ orbem terræ complecterentur et revocent, pro humilitate exaltatio, pro suavi et pernicioso gustu, suscipitur fellis gustus, et mors pro morte mutatur, tenebræ pro tenebris, sepultura pro sepultura, resurrectio pro resurrectione, hæc omnia, cura quædam erga nos B est Dei, et medicina infirmitatis nostræ.

Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. (Ex Beda.) Scinditur velum templi, ut arca testamenti et omnia legis sacramenta, quæ tegebantur appareant, atque ad populum transeant nationum. Ante etenim dictum fuerat: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus* (Psal. lxxv). Nunc autem exaltare super cælos Deus, et super omnem, inquit, terram gloriæ suæ. Et in Evangelio prius dixit: *In riam gentium re abieritis* (Matth. x). Post passionem vero suam: *Euntes, inquit, docete omnes gentes* (Matth. ultimo). Velum templi scissum est, et omnia legis sacramenta, quæ prius tegebantur prodita sunt, atque ad gentium populum transierunt. (Ex Hieron.) In C Evangelio, cujus sepe facimus mentionem, superliminare templi infinitæ magnitudinis, fractum esse atque divisum legimus. Josephus quoque refert (Lib. vii Belli Judaici, cap. 12) virtutes angelicas præsidens quondam templi tunc pariter conclamasse, transeamus ex his sedibus. Quærendum est utrum velum templi scissum est, exterius an interius. Sed mihi videtur in passione Domini, illud velum esse concissum, quod in templo foris positum fuit, et appellabatur exterius, ut significaret quia nunc ex parte videmus, et ex parte cognoscimus. Cum autem venerit quod perfectum est, tunc etiam velum interius dirumpendum, ut omnia quæ nunc nobis abscondita sunt, donus Dei sacramenta videamus. Quid significant duo cherubim, quid oraculum, quid D vas aureum, in quo manna reconditum fuit. Nunc enim per speculum videmus in imagine, et etiam historice nobis velum scissum sit, et ingrediamur atrium Dei, tamen secreta ejus et universa mysteria, quæ cœlesti Hierusalem clausa retinentur, scire non possumus.

Et terra mota est. Juxta illud quod scriptum est in Aggeo: *Adhuc ego semel movebo cælum et terram, et veniet desideratus cunctis gentibus, ut ab oriente et occidente veniant, et recumbant cum Abraham et Isaac et Jacob* (Agg. ii).

Et petra scissæ sunt. In signum futuræ resurrectionis, vel dura corda gentium, sive petrae universa

vaticinia prophetarum, qui et ipsi a petra Christo cum Apostolis petrae vocabulum susceperant, ut quidquid in eis duro legis velamine clauderetur, scissum patet et gentibus.

Et monumenta aperta sunt. De quibus scrip'tum est: *Vos estis sepulcra extrinsecus dealbata* (Matth. xxiii), quæ intus plena sunt ossibus mortuorum, ideo sunt aperta, ut egredierentur de his qui prius in infidelitate mortui erant, et cum resurgente Christo atque vivente viverent, et ingredierentur cœlestem Jerusalem. Porro secundum litteram, nulli violentum esse videatur, mortuo Salvatore, appellare Jerusalem sanctam civitatem, cum usque ad destructionem ejus semper Apostoli templum ingressi sunt, et ob scandalum eorum, qui de Judæis crediderant, legis exercuerunt cæremenias, cujusque quadragesimum secundum annum passionis Domini datum est tempus pœnitentiæ. Illi vero in blasphemia perseverantes, egressi sunt duo ursi de silvis gentium Romanarum, et laceraverunt interficientes eam, et ex eo tempore, non Jerusalem sancta, sed spiritualiter Ægyptus vocatur et Sodoma.

Et multa corpora sanctorum, qui dormierant surrexerunt, etc. (Ex Beda.) Qui enim resurgente Domino resurrexerunt a mortuis, etiam ad cœlos ascendente simul ascendisse credendi sunt. Neque ulla ratione illi temeritati fides accommodanda, qui eos postea reversos in cinerem, ac de novo in monumentis, quæ pridem patefacta sunt ab eis, quibus paulo ante vivi apparuerunt, more mortuorum putant quidam esse reclusos. (Ex Hieron.) Quomodo Lazarus mortuus resurrexit, et multa corpora sanctorum resurrexerunt, ut Dominum ostenderent resurgentem, et tamen cum monumenta aperta sint, non ante surrexerunt, quam Dominus resurgeret, ut esset primogenitus resurrectionis ex mortuis. Quando vero dicitur: *Apparuerunt multis,* ostenditur non generalis fuisse resurrectio, quæ omnibus appareret, sed specialis ad plurimos, ut hi viderent, qui cernere merebantur. Queritur autem cur Marcus dicat: *Erat autem hora tertia et crucifixus eum,* et Joannes dicit: *Erat autem parasceve Pasche hora quasi sexta.* (Ex Vulg.) Quidam hoc scriptorum contigisse dicit errore. Sed non mihi videtur ullam interpolationem suscipiendam Scripturæ divinæ, quæ ab Ecclesia toto orbe diffusa, inviolabili traditione suscipitur. Et ne per hoc occasio detur hæreticis, non accipiendū in quibus violaverint divina decreta. Nunquid per tot sæcula latere potuit tam summa lectio? aut non emendari falsitas irrogata? Quid ergo dicimus, nisi aut juxta Marcum, Judæorum vocibus, quæ clamantur Crucifige, hora tertia crucifixum, aut eadem hora indicio morti addictum essententia, velut jam crucifixum voluit designare? Et quomodo secundum Joannem in cruce hora sextæ suspensus, quod ex mirabilibus, quæ acciderunt magis existimo, dum ab ipsius momento temporis, sol radios suæ lucis abscondit, ne creatoris sui videret injuriam. Aut si hora est tertia crucifixus, non

dissonant hæc Joanni, dicenti : *Erat autem parasceve hora fere sexta* (Joan. xix). Parasceve enim præparatio interpretatur, et passio Christi, quæ est vere Paschæ præparatio, ante lucem facta est, dum ad Annam principem sacerdotum, nocturno adhuc tempore duceretur. Nec immerito ab illa hora noctis, qua Jesus ductus est in Annæ domum, usque ad horam tertiam, sex horæ fuisse a Joanne traduntur. Potuit enim fieri ut tres peragerentur horæ nocturnæ, et a præparatione passionis Domini usque ad horam tertiam diei. Secundum Joannem sex horæ rectissime referuntur, non enim frustra adjecit, ut diceret: *Erat enim hora parasceve fere sexta, hoc est, præparationis. Ex eo enim cœpit passio Salvatoris, ex quo pro salute mundi ductus est judicandus.*

Centurio autem, et qui cum eo erant custodientes Jesum, viso terræ motu et his quæ fiebant, timuerunt valde dicentes : Vere Dei Filius erat iste. (Ex Beda.) Non solus centurio glorificavit Deum, sed et milites, qui cum eo erant custodientes Jesum. Sicut Matthæus scribit, viso terræ motu et his quæ fiebant, timuerunt valde dicentes : *Vere Dei Filius erat iste.* Quanta ergo cæcitas Judæorum, qui tot per Dominum virtutibus factis, tantis in morte illius apparentibus signis credere respuerunt, et insensibilliores gentibus, Deum glorificare, vel timere contempserunt. Unde merito per centurionem fides Ecclesiæ designatur, quæ, velo mysteriorum cœlestium per mortem Domini reserato, continuo Dominum Jesum, et vere justum hominem et vere Dei Filium, synagoga tacente, confirmat. Nam et ipsa summa centenaria, quæ inflexu digitorum, sicut et supra memoratum est, de sinistra transit in dexteram, Ecclesiæ sacramentis et fidei aptissime congruit, cui pro lege Evangelium creditum, pro terræ divitiis regnum est cœleste promissum.

Erant autem ibi mulieres multæ a longe, etc. Hoc est quod ipse Dominus in Psalmo explicita suæ passionis serie Patri queritur, dicens : *Elongasti a me amicam, et proximum et notos meos a miseria* (Psal. LXXXVII).

Quæ secutæ erant Jesum a Galilæa ministrantes. (Ex Hieron.) Consuetudinis Judaicæ fuit, nec ducebatur in culpam, more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus ministrarent. Hoc quia scandalum facere poterat in nationibus, Paulus abjecisse se memorat : *Nunquid non habemus potestatem, sorores, mulieres circumducendi, sicut et cæteri apostoli faciunt* (I Cor. ix) ? Ministrabant autem Domino de substantia sua, ut meterent eorum carnalia, cujus ille metebat spiritualia, non quod indigeret cibus Dominus creaturarum, sed ut typum ostenderet magistrorum, quod victu atque vestitu discipuli deberent esse contenti. Sed videamus quales comites habuerit, Mariam Magdalene, a qua septem dæmonia ejecerat, Mariam Jacobi, et Joseph matrem, materteram suam so-

rorem Mariæ matris Domini, et matrem filiorum Zebedæi, quæ paulo ante regnum liberis postularat, et alias quas in cæteris Evangeliiis legimus.

Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathia, nomine Joseph, qui a Luca decurio vocatur, etc. Decurio vocatur, quod sit de ordine et officio curiæ, et curiæ administrator, qui etiam curialis a procurando munera civilia solet appellari. Ab Arimathia civitate Judææ, qui expectabat et ipse regnum Dei. Arimathia ipsa est Ramatha, civitas Helcanæ et Samuelis in regione Jamnitica juxta Diospolim.

Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Jesu. Magnæ quidem Joseph iste dignitatis ad sæculum, sed majoris apud Deum meriti fuisse laudatur, ut et per justitiam meritorum sepeliendo corpore dominico dignus foret, et per nobilitatem potentie sæcularis idem corpus accipere posset. Non enim quilibet ignotus ad præsidem accedere et crucifixi corpus poterat impetrare.

Et accepto corpore Joseph involvit illud in sindone munda. Et ex simplici sepultura Domini, ambitio divitum condemnatur, qui ne in tumulis quidem possunt carere divitiis. Possumus autem juxta intelligentiam spiritalem, et hoc sentire, quod ille in sindone munda involvat Jesum qui pura eum mente susceperit.

Et posuit illud in monumento suo novo. In novo autem ponitur monumento, ne post resurrectionem ex cæteris corporibus surrexisse, alius fingeretur, quod bene monumentum de petra excisum fuisse memoratur, ne si ex multis lapidibus ædificatum esset, suffossis tumuli fundamentis ablatum furto diceretur. Aliter solus Dominus tumulo includitur, ut specialis illius sepultura, id est, nostræ dissimilis, sicut et cætera dispensationis ejus arcana a nostræ naturæ fragilitate discrepavere, specialis et resurrectio designatur. Nam et verus homo apparuit, sed ex virgine matre conceptus et natus, et tentatus est per omnia, sed et pro similitudine absque peccato, et mortuus est, sed quomodo ipse voluit : et sepultus est, sed quamdiu voluit : et suscitatus est, sed quando voluit. Hoc est ergo quod ait : *Singulariter sum ego donec transeam* (Psal. cxl) : et alibi de singulari sepultura : *In pace in idipsum dormiam et requiescam. Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me*, id est, cæterorum mortalium in fine resurrectione servata, me singulari dono a mortuis die tertia resurgere promisisti.

De monumento Domini ferunt qui nostra et ætate de Hierosolymis Britanniam venerunt, quod domus fuerit rotunda, de subjacente rupe excisa, tantæ altitudinis, ut intro consistens homo, vix manu extenta, culmen possit attingere. Quæ habet introitum ab oriente, cui lapis ille magnus advolutus atque impositus est, in cujus monumenti parte aquilonali sepulcrum ipsum, hoc est, locus Domini corporis de eadem petra factus est, septem habens pedes

longitudo linis, trium vero palmorum mensura, cætero pavimento altius eminens. Qui, videlicet locus, non desuper, sed a latere meridiano per totum patulus est, unde corpus inferebatur. Color autem ejusdem monumenti ac loculi rubicundo et albo dicitur esse permixtus. Nam et sepulcrum illud venerabilem figuram dominici habebat altaris, in quo carnis ejus ac sanguinis solent mysteria celebrari, unde regula Ecclesiastica tenet eadem mysteria, non in serico, non in panno tincto, sed instar sindonis, quo cum Joseph involvit in linteo puro debere consecrari. Ut sicut ipse veram terrenæ mortalisque naturæ substantiam pro nobis morti obtulit, ita et nos in commemorationem ejusdem tremendi et venerabilis sacramenti, purum de terræ germine candidumque, et multimodis, quasi mortificationum genere castigatum altari linum imponamus. Quod autem ait: *Ad rostris saxum magnum ad ostium monumenti*, velamen significat, quod in lectione Veteris Testamenti manet. Lex enim in lapide scripta est, cujus ablato tegmine, secreta sacramentorum revelantur.

Erat autem ibi Maria Magdalene et altera Maria sedentes contra sepulcrum. Cæteris relinquentibus Dominum, mulieres in officio perseverant, expectantes quod promiserat Jesus, et ideo meruerunt primæ videre resurgentem. Quoniam qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit.

Altera autem die, quæ est post Parasceven, et rel. Parasceve præparatio interpretatur, quo nomine Judæi, qui inter Græcos conversabantur, sextam sabbati, quæ nunc a nobis sexta feria vocatur, appellabant. Quod eo videlicet die, quæ in sabbato forent necessaria præpararent, juxta quod de manna quondam erat præceptum (*Exod. xvi*): Sexta autem die colligitis duplum, etc. Qui vero inter Romanos vitam ducunt Judæi, usitatus eum Latine cœnam puram cognominant. Quia ergo sexta die homo factus, et tota mundi creatura perfecta, septima autem conditor ab opere suo requievit. Unde et hanc sabbatum, id est, requiem vocari præcepit. Recte Dominus eadem die sexta crucifixus, humanæ reparationis implevit arcanum, unde cum accepisset acetum dixit, consummatum est, id est, sexti diei, quod pro mundi refectione suscepit, totum est opus perfectum. Sabbato autem in sepulcro requiescens resurrectionis, quæ octava die ventura est, expectabat eventum, ubi simul nostræ devotionis præluet exemplum, quos in hac quidem sexta mundi ætate pro Domino pati et velut mundo crucifigi necesse est. In septima vero ætate, hoc est, cum leti quis debitum solvit, corpora quidem in tumulis, animas autem secreta in pace cum Domino manere. Et post bona oportet opera quiescere, donec octava tandem veniente ætate, etiam corpora ipsa resurrectione glorificata, cum animabus simul incorruptionem æternæ hereditatis accipiant. Unde pulchre septima dies in Genesi vespeream habuisse non legitur, quia requies animarum, quæ in illo sæculo nunc est, non ullo consumenda morore, sed pleniori

A gaudio futuræ est resurrectionis adaugenda. In Luca legimus: *Quia stabant omnes noti ejus a longe, et mulieres quæ secutæ erant eum.* His ergo notis Jesu, post depositum ejus corpus, ad sua remeantibus, solæ mulieres, quæ arctius amabant, funus subsecutæ, quomodo poneretur inspicere curabant, ut ei tempore congruo munus possent devotionis offerre. Sed et hactenus sanctæ mulieres die parasceve, id est præparationis, idem faciunt, cum animæ humiles, et quo majoris sibi consciæ fragilitatis, eo majori Salvatoris amore ferventes passionis, ejus vestigiis in hoc sæculo, quo requies est, præparanda futura diligenter obsequuntur. Et si forte valeant imitari pia curiositate, quo ordine sit eadem passio completa perpendunt. In Evangelio quidem Marci scriptum est:

Et revertentes paraverunt aromata et unguenta, et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Mandatum erat ut sabbati silentium a vespera usque ad vesperam servaretur, et ideo religiose mulieres, acculto Domino, quamdiu licebat operari, id est, usque ad solis occasum in unguentis præparandis erant occupatæ, quod non solum in die parasceve egerant, verum transacto sabbato, id est, sole occidente, mox ut operandi licentia remeabat, emerunt aromata, ut mane venientes ungerent corpus ejus, sicut Marcus evangelista testatur. Neque enim vespere sabbati, præoccupante jam noctis articulo, monumentum adire valuerunt. Inspecta autem Domini sepultura, revertentes parant aromata et unguenta, qui lecta, audita, recordata passione dominica, mox ad patrandam se opera virtutum, quibus Christus delectetur, convertunt. Et sabbato quidem paratis aromatis silent, venturæ post sabbatum cum muneribus ad Dominum, cum finita præsentis vitæ parasceve, beata in requie gaudentes expectant, quando tempore resurrectionis apparente, redolentibus Christo spiritualium actionum quasi aromatibus occurrant. Mariam Magdalene Mariam plerique putant interpretari. Illuminant me isti vel illuminatrix. Magdalenus turris interpretatur. Significat hæc Maria sanctam Ecclesiam ex gentibus congregatam. Altera Maria significat primitivam Ecclesiam ex populo Judæorum electam.

Convenerunt principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, post tres dies resurgam, jube ergo custodiri sepulcrum, etc. Non suffecerat principibus sacerdotum et scribis ac Pharisæis crucifixisse Dominum Salvatorem, nisi sepulcrum custodirent, cohortem acciperent, signarent lapidem, et quantum in illis est, manum opponerent resurgenti, ut diligentia eorum nostræ fidei proficeret. Quanto enim amplius servatur, tanto magis resurrectionis virtus ostenditur. Unde et monumento novo, quod excisum fuerat in petra, conditus est, ne si ex multis lapidibus, ædificatum esset, suffossis tumuli fundamentis ablatus furto diceretur. Quod autem in sepulcro ponendus esset, Propheta testimonium est dicentis: *Hic habitabit in excelsa spelunca petra*

fortissimæ (Iacobi xxxiii), statimque post duos versiculos sequitur: *Regem cum gloria videbitis*. Paulisper de ministratoribus persecutionis Christi, quid actum sit, videamus. Prius Herodes, sub quo passi sunt infantes, hunc finem habuit. Lento igni extrinsecus urebatur, intrinsecus autem vasto incendio cremabatur, omne corpus putridum gestabat atque corruptum, inerat febris maxima, prurigo intolerabilis, colli dolor immensus, pedum tumor extensus, verenda putrida, inerat illi et inflatio putrida, postquam oleo est litus, soluti sunt oculi ejus, et desperatus omnes primarios et nobiles plebis ad se jubet colligi, et in loco uno recludi, et ait sorori suæ: Novi Judeos de mea morte gavisuros, sed ut habeam lugentes cum spiritem exhalavero, omnes interfice. Igitur sex filiis suis a se necatis, eutellam petiit, ut pomum, more solito, purgaret, et elevavit in seipso dextram suam, et ita obiit. Post hunc filius ejus Herodes, sub quo passus est Dominus, eo quod non dedisset gloriam Deo, subito ab angelo Domini percussus est, et incredibili ventris inflatione distentus, continuis quinque diebus, quinquagesimo quarto ætatis suæ anno, regni vero septimo obiit. Pilatus vero ita malorum cladibus cruciatus est, ut propria se manu transverberaret. Quanta vero accesserint Judeis per quadraginta annos usque ad vindictam crucis enumerare perlongum est. Quod a Pilato Cæsaris imago nocte in templo posita est, quod Paschæ solemnitate perturbatione facta, triginta millia ex eis cæsa sunt: quod irruente fame, mulier unicam filiam suam comederit. Multa et alia signa demonstrabantur super eos. Nam fulgebant stella gladio similis per totum annum super Hierusalem. Quadam die vitula sacrificiis admota enixa est agnam. Quadam nocte janua sanctuarii seris ferreis munita, quæ vix viginti viris clauderetur, sponte aperta est. Quadam die visi sunt currus et equites per aerem ferri. Quadam die Pentecostes sacerdotes audiebant motus in templo, et voces dicentium: Transmigremus ex his sedibus. Quadam festivitatis die, quidam Ananix filius mente commotus clamabat: Vox ab oriente, vox ab occidente, vox a quatuor ventis. Qui verberatus magis ac magis clamabat. In obsidione autem Romanorum occisi undecies centena millia referuntur. Ad distrabendum vero traditi centum millia dicuntur: rectam igitur fuit, ut qui patrem et filium desperaverant, a filio et patre, il est, Tito et Vespasiano delerentur: et qui in solemnitate Paschæ Dominum crucifixerunt, in eadem solemnitate ab hostibus conclusi perirent.

DOMINICA IN PALMIS.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES,
CAP. II.

« Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo
« Jesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam
« arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum
« exinanivit, formam servi accipiens, in similitudi-
« nem hominum factus, et habitu inventus ut homo,

A
« humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad
« mortem, mortem autem crucis. Propter quod et
« Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est
« super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu
« flectatur, caelestium, terrestrium et infernorum. Et
« omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus
« Christus in gloria est Dei Patris. »

Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu.

Hoc loco Apostolus humilitatem tenere nos docet, et exemplum Domini nostri Jesu Christi ponens, qui cum sit in una eademque substantia deitatis, unus cum Patre, potentia suæ fortitudine, et majestate abscondita, formam servi, id est, assumpti hominis accepit. Si enim ille Dominus et Magister, servis et discipulis ministravit, quanto magis nos æqualibus et majoribus servire debemus.

Qui cum in forma Dei esset. (Ex Joan. Chrys.) Per hoc enim quod dixit: *Qui cum in forma Dei esset*, verbi substantiam in natura Dei esse ostendit, per hoc autem, quod dixit: *Formam servi accepit*, natura hominis et non substantia suæ, sive personarum esse verbum significavit. Nec enim dixit, quod eum qui in forma servi erat, accepit, ne anteplasmato homini unitum esse Deum Verbum ostenderet.

Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. (Ex August.) Non rapina usurpavit quod naturaliter possidebat.

Cum igitur Apostolus de unigenito Dei Filio loqueretur, quantum pertinet ad divinitatem ejus, secundum id quod verissime Deus est, æqualem eum esse dixit Patri, quod non ei fuit tanquam rapina, id est, quasi alienum appetere, sed quasi proprium possidere.

Sed semetipsum exinanivit. (Ex Chrys.) Exinanitio autem est, Deo verbo eorum quæ humana sunt, aut propter unitatem ad carnem, quæ dispensative facta est. (Ex Aug.) Exinanivit, non formam suam mutans, sed formam servi accipiens, neque conversus aut transmutatus in hominem, amissa incommutabili stabilitate, sed tanquam verum hominem suscipiendo, ipse susceptor. In similitudine hominum factus, non sibi, sed eis, quibus in homine apparuit. Dei Filius Deo Patri natura æqualis, habitu minor, in forma enim servi quam accepit, minor est Patre, in forma autem Dei, in qua erat etiam, antequam hanc accepisset, æqualis est Patri. Ergo quia forma Dei accepit formam servi, utrumque Deus, utrumque homo. Sed utrumque Deus, propter accipientem Deum, utrumque autem homo, propter acceptum hominem. Neque enim illa susceptione alterum eorum in alterum conversum atque mutatum est, nec divinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse divinitas, nec creatura in divinitatem, ut desisteret esse creatura.

Et habitu inventus ut homo. Nomen habitus dicitur, ab illo verbo quod est habere. Ergo in illa re dicitur habitus, quæ nobis ut habeatur accidit. Multis enim modis habitum dicimus, vel animi, sicut est, disciplina perceptio usu roborata, vel corporis

sicut est alius alio succulentior : vel membris accommodatur, ut dicimus, vestitum, calciatum, armatum, et si quid hujus modi est. Verumtamen hoc interest, quod quædam eorum quæ accidunt nobis, ut habitum faciant, non mutantur a nobis, sed ipsa nos mutant in semetipsa, sicuti sapientia cum accidit homini, non ipsa mutatur, sed hominem mutat, quem de stulto sapientem facit. Quædam vero sic accidunt, ut et mutant et mutentur, sicuti cibus et ipse amittens speciem suam, in corpus nostrum vertitur, et nos refecti in robur mutamur. Tertium genus est, cum ipsa quæ accedunt mutantur, ut habitum faciant, et quodammodo formantur ab eis, quibus habitum faciunt, sicuti est vestis, nam projecta, non habet eam formam, quam cum induitur, induta ergo accipit formam quam non habebat exuta. Quod est ergo, *Habitu inventus ut homo*, nisi habendo hominem, inventus ut homo est? non enim poterat inveniri ut homo, ab his qui cor immundum habebant, et verbum apud patrem videre non poterant, nisi suscipiendo hoc quod possent videre, et per quod ad illud lumen interius ducerentur. Iste autem habitus non est, ex primo illo genere, de quo superius diximus, non enim manens in se natura hominis, naturam Dei commutavit. Neque ex secundo, non enim immutabit homo Deum, et mutatus ab illo est, sed potius ex tertio est habitu, sic enim assumptus est, ut commutaretur ineffabiliter et excellentius atque conjunctius quam vestis ab homine, cum induitur. Hoc ergo nomine habitus, satis significavit Apostolus, quemadmodum dixerit in similitudinem hominum factus, qui non transfigurationem in hominem, sed habitu factus est, cum indutus est homine, quem sibi uniens quodammodo atque confirmans immortalitati æternitatisque sociare.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, etc. Hic nobis perfectæ obedientiæ monstrat exemplum, nulla enim potest mors deterior esse morte crucis.

Propter quod et Deus exaltavit illum. Locus iste, secundum humanam naturam potius intelligendus est, quam divinam. Natura enim humana humiliari et exaltari potuit, non divina. Si ergo et nos exaltari cupimus, Deo ac sanctis ejus usque ad mortem obedire etiam debemus. Magistrum humilem superbi discipuli non sequamur, nec Dominum mitem servi contemnamus ingrati, nec indignum sit nobis squalibus præbere ministerium, cum ille Dominus obsecutus sit servis.

Et donavit illi nomen, etc. Quomodo accepit ut adorari potuisset largitor omnium cœlestium munerum, quem non solum patriarchas et prophetas, verumetiam angelos et potestates, cherubin et seraphin, divinis testimoniis adorasse cognoscimus. Aut quomodo dicitur exaltatus, qui magis per assumptam humiliatus dicitur carnem? Verum si attendas, quod Verbum caro factum est, non eum miraberis exaltatum referri, aut nomen prædicabile suscepisse. In ipso enim humana cognoscitur exaltata natura;

PATR. CII.

A tu in ipsius, o homo, susceptione carnis promeruit nominis dignitatem. Hæc enim de eo dicuntur, ex quo Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. (*Ex August.*) Præter hoc quod tanquam in templo in illo corpore habitat omnis plenitudo divinitatis, est aliud quod intersit inter illud caput et cujuslibet membri excellentiam. Est plane quod singulari quadam susceptione hominis illius, una facta est persona cum Verbo. De nullo enim sanctorum dici potuit aut potest, aut poterit, Verbum caro factum est. Nullus sanctorum qualibet præstantia gratiæ Unigeniti Dei nomen accepit, ut quod est ipsum Dei Verbum ante sæcula, hoc simul cum assumpto homine diceretur. Singularis est illa susceptio, nec cum hominibus aliquibus sanctis, quantalibet sapientiæ sanctitate præstantibus, ullo modo potest esse communis.

Ut in nomine Jesu omne genua flectatur cœlestium, terrestrium, etc. Ideo pro omnibus passus et mortuus est, ut omnis creatura in nomine ejus precem fundat, cœlestium commorantium in cœlo, terrestrium viventium in terra, et infernorum, sive hominum mortuorum, sive, ut aliqui volunt, de custodibus dicit infernorum.

Et omnis lingua confiteatur, etc. Id est, omnium et diversarum gentium lingua, hoc est, in natura et gloria deitatis, dum ejusdem est gloria, cujus est pater.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XIII.

C Ante diem festum Paschæ sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transcat ex hoc mundo ad Patrem. Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Ischariotis, sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad eum vadit, surgit a cœna et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteum præcinxit se. Deinde misit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simone Petrum, et dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei : Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus : Si non laveris te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput. Dicit ei Jesus : Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus, et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. Propterea dixit, non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua, et cum recubisset iterum, dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et Domine, et bene dicitis. Sum etenim : Si ergo ego lavi pedes vestros, dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum dedi

« vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos
« faciatis. »

DIVI AUGUSTINI DICTA DE CENA DOMINI.

Pascha ΠΑΣΧΑ Hebræum nomen est, non Græcum. Opportunissime tamen occurrit in hoc nomine quædam congruentia utrarumque linguarum. Qui enim ΠΑΧΩ Græce, Latine *patior* dicitur. Ideo pascha passio putata est, velut hoc nomen a passione ita appellatum est. In sua vero lingua, hoc est, in Hebræa, pascha transiens dicitur. Hoc itaque nomen interpretans nobis beatus Evangelista, *ante diem festum*, inquit, *paschæ, sciens Jesus, quia venit hora, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem*. Ecce pascha, ecce transitus. Unde et quod? De hoc scilicet mundo ad patrem, spes membris in capite est data, quod esset illo transeunte sine dubio secutura.

Cum dilexisset suos qui erant in mundo, etc. Quid est enim in *finem dilexit eos*, nisi in Christum? finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti. Aliter, in *finem dilexit*, usque ad mortem dilexit, id est, usque ad mortem illum dilectio illa perduxit, quia tantum dilexit suos, ut moreretur propter eos.

Et cæna facta, cum diabolus misisset. Cæna ergo facta, dictum est, jam parata, et ad convivantium mensam usumque perducta, non transacta neque finita. Si quæris, quid miserit diabolus in cor Judæ, hoc utique, et traderet eum. Missio ista non fit per aurem, sed per cogitationem. Jam talis venerat ad convivium explorator pastoris, insidiator Salvatoris, venditor Redemptoris.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit, etc. Si omnia dedit ei Pater in manus, ergo et ipsum traditorem. Nam si ipsum in manibus non haberet, non utique illo uteretur ut vellet. Proinde traditor traditus erat et quem tradere cupiebat. Atque ita malum tradendo faciebat, ut de tradito bonum fieret, quod nesciebat. Sciebat enim Dominus quid faceret pro amicis, ac sic omnia dederat Pater in manus ejus, et in usu mala, et in effectu bona.

Surgit a cæna et ponit vestimenta sua, etc. Cum ergo illi Deus Pater omnia dedisset in manus, ille discipulorum non manus, sed pedes lavit. Et cum se sciret a Deo exisse et pergere ad Deum, non Dei Domini, sed hominis servi implevit officium, nec illius dedignatus est pedes lavare, cujus manus jam prævidebat in scelere cruci gendus. Suis exspoliatus est vestimentis, et mortuus, involutus est linteis, exspoliatus est, et tota illa ejus passio nostra purgatio est. Tanta est quippe humanæ utilitati humilitas, ut eam commendaret suo exemplo, etiam divinitatis sublimitas. Quid est: venit ergo ad Simonem Petrum? quasi aliquibus jam lavasset, non ita intelligendum est, quod post aliquos ad illum venerit, sed quod ab illo cæperit.

Qui lotus est, non habet opus, nisi pedes lavare, sed est mundus totus, etc. Utiq; mundus totus præter pedes. Homo quidem in sancto baptismo totus abluitur, non præter pedes, sed totus omnino. Verumtamen

cum in rebus humanis postea vivitur, utiq; terra calcatur. Ipsi igitur humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi ex humanis rebus afficiuntur, hoc ipse evangelista patefecit: *Sciebat enim*, inquit, *quisnam esset qui traderet eum*: Vos, inquit, *vocatis me magister et Domine*, bene dicitis, sum etenim, ideo beate dicitis quia sum.

Si ego lavi pedes vestros, Dominus et magister, et reliqua. Discimus enim, fratres, humilitatem ab excelsio, faciamus invicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Nec dedignetur quod fecit Christus, facere Christianus. Nam quod dicit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis*, ostendit nobis, ut si quis adversus aliquem habet querelam, sicut Dominus donavit nobis, ita et nos invicem. Itaque nobis delicta donemus, et pro nostris delictis invicem oremus. Atque ita quodammodo invicem pedes nostros lavemus. Nostrum est, donante ipso, ministerium charitatis et humilitatis adhibere, illius est, exaudire, ac nos ab omni peccatorum contaminatione mundare per Christum et in Christo, ut quod aliis etiam remittimus, hoc est, in terra solvimus, solvatur in celo.

Amen, amen dico vobis, non est servus major domino suo, et reliqua. Hoc ideo dixit, quia laverat discipulorum pedes magister humilitatis, et verbo et exemplo.

(*Smaragdus hic plus habet quam Evangelium in cæna Domini in se complectitur, nam aureum illum, et rarissimum Christi sermonem, quem evangelista Joannes habet cap. XIII, XIV, XV, XVI, XVII, cum cygneam cantionem qua Christus suis valedicit, subnectit, et mira, sed clara brevitate ex orthodoxis patribus, exponit.*)

Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim. Quos? nisi eos qui beati erunt, faciendo quæ præcepit. Non est ex eis iste, qui panem illius sic edebat, ut super eum levaret calcaneum. Illi manducabant panem Domini, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille penam. *Amodo*, inquit, *dico vobis, priusquam fiat, ut credatis, cum factum fuerit, quia ego sum* (Joan. XIII). Id est, ego sum ille de quo Scriptura præcessit, ubi dictum est: *Qui manducat panem meum, levabit super me calcaneum*. Deinde sequitur et dicit:

Amen, amen dico vobis, qui accipit eum, si quem misero, me accipit. Id est, secundum hominem. *Qui autem me accipit, accipit eum qui misit me*, id est qui accipit me secundum Deum, accipit eum qui me misit. Sic namque unusquisque eum qui est missus accipiat, ut in illo eum qui misit attendat. Si enim attendas Christum in Petro, invenies discipuli præceptorem. Si autem attendas Patrem in Filio, invenies unigeniti genitorem. Ac sic in eo qui missus est, sine ullo errore accipimus mittentem.

Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritus. Quid est ergo, quod ille turbatus est, nisi quia infirmos in suo corpore, hoc est, in sua Ecclesia, sua

infirmittatis voluntaria similitudine consolatus est. Quando turbatur, qui non turbaretur nisi volens, eum consolatur qui turbatur et nolens.

Aspiciant ergo adinvicem discipuli, hæsitantes de quo diceret, et reliqua. Sic quippe in eis erat erga magistrum suum pia charitas, ut tamen eos humana alterum de altero stimularer infirmitas. Nota quidem sibi erat cujusque conscientia, verumtamen, quia proximi erat ignota, ita sibi singulas quisque certus erat, ut incerti essent, et cæteris singuli, et singulis cæteri. *Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu.* Qui dixit in sinu, paulo post ait, *super pectus*, ipse est Joannes, cujus est hoc Evangelium. Itaque cum recubisset, ait ille, supra pectus Jesu, hic est utique pectoris sinus sapientiæ secretum, dicit ei : *Domine, quis est?* Respondit Jesus : *Ille est cui instinctum panem porrexero; cum intinxisset panem, dedit Judæ :* post panem introivit in illum Satanas. Expressus est traditor, nudatæ sunt latebræ tenebrarum. Bonum est quod accepit, sed malo suo accepit, quia male bonum malus accepit. Quid erat autem panis traditori datus, nisi demonstratio cui gratiæ fuisset ingratus? Intravit ergo homini ingrato panis in ventrem, hostis in mentem. Et dicit ei Jesus : *Quod facis fac citius.* Non præcepit facinus, sed prædixit Judæ malum, nobis bonum, non tam in perniciem perfidi sciendo, quam ad salutem fidelium festinando, ille agebat negotium suæ venditionis, iste nostræ redemptionis.

Hæc autem nemo scivit discumbentium, ad quid dixerit ei, quidam enim putabant, quod loculos habebat, etc. Habet ergo et Dominus loculos, et a fidelibus oblata conservans, et suorum necessitatibus, et aliis indigentibus tribuebat. Tunc quidem primum Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, ubi intelligeremus, quod præcepit, non cogitandum esse de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ut nihil pecuniæ servaretur a sanctis, sed ne Deo pro ista serviatur, et propter inopiæ timorem justitia deseratur. Nam cum accepisset ille buccellam, exiit continuo, erat nox. Cum ergo exiret, mox ait Jesus :

Nunc clarificatus est Filius hominis. Eies ergo diei eructavit verbum, id est, Christus discipulis fidelibus, ut audirent eum et amarent sequendo. Et nox nocti annuntiavit scientiam, id est, Judas Judæis infidelibus, ut venirent ad eum et apprehenderent persequendo.

Nunc, inquit, clarificatus est Filius hominis. Video hic aliquid quod præfiguret magnum. Exiit Judas, et clarificatus est Jesus : exiit filius perditionis, et clarificatus est filius hominis. Ille quippe exterat, propter quem dictum eis erat, et vos mundi estis, sed non omnes. Exeunte itaque immundo, omnes mundi remanserunt, et cum suo mundatore manserunt. Tale aliquid erit, cum victus a Christo transierit hic mundus, et nemo in populo Christi remanebit immundus, sed sicut sol fulgebunt in regno Patris sui :

Et Deus, inquit, clarificatus est in eo. Ipsa enim clarificatio est Filii hominis, ut Deus clarificetur in eo. *Et continuo, inquit, clarificavit eum,* resurrectionem scilicet suam, non sicut nostram in fine sæculi, sed continuo futuram hac attestazione prædicans.

Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Ne putarent ergo, quod sic eum clarificaturus esset Deus, ut non eis conjungeretur ulterius ea conversatione qua in terra est : *Adhuc, inquit, modicum vobiscum sum,* tanquam diceret : Continuo quidem resurrectione clarificabor, non tamen continuo ascensurus in cælum, sed adhuc modicum vobiscum sum, sicut enim scriptum est in actibus Apostolorum (Cap. 1), fecit cum eis post resurrectionem quadraginta dies, intrans et exiens, manducans et bibens, non quidem habens esuriendi ac sitiendi egestatem, sed usque ad ista carnis insinuans veritatem, quæ cibandi ac potandi jam non habebat necessitatem, sed potestatem. Hos ergo quadraginta dies significavit dicendo : *Adhuc modicum vobiscum sum,* an aliud aliquid? Potest enim et sic intelligi, adhuc modicum vobiscum sum. Adhuc sicut vos in hac infirmitate carnis etiam ipse sum, donec scilicet moreretur atque resurgeret, quia posteaquam resurrexit, cum illis quidem fuit diebus, ut dictum est, quadraginta exhibitione corporalis presentie, sed non cum illis fuit consortio infirmitatis humanæ.

Quæritis me, et sicut dixi Judæis, quo ego vado, vos non potestis venire, et vobis dico modo. Hoc est, modo non potestis. Isti itaque non poterant venire tunc quo ille ibat, sed poterant postea. Non igitur adhuc minus idonei erant sequi Dominum, eosque docens, quomodo idonei esse possent pergere, quo ille antecedebat : *Mandatum, inquit, novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos,* hi sunt gressus quibus sequendus est Christus. Dilectio ista nos innovat, ut simus homines novi, hæredes testamenti, novi cantatores cantici novi.

Dicit ei Simon Petrus : Domine, quo vadis, etc. Sic utique hoc dixit magistro discipulus, et Domino servus, tanquam sequi paratus, propterea quippe Dominus, qui ejas animum vidit, quare hoc interrogaverit, sic ei respondit : *Quo ego vado non potes me sequi modo.* Quid festinas, Petre? Nondum te suo spiritu solidavit petra, noli extolli præsumendo, non potes modo, noli dejici desperando, sequeris postea. Et Petrus : *Quare te non possum sequi modo? animam meam pro te ponam.* Et Dominus : *Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus donec ter me neges.* Ecce quomodo tibi cito apparebis, qui magna loqueris, et te parvulum nescis, qui mihi promittis mortem tuam, ter negabis vitam tuam.

Non turbetur cor vestrum, credite in Deum, etc. Ne mortem tanquam homines timerent, et ideo turbarentur, consolatur eos, etiam Deum se esse contestans. Mortem metuistis huic formæ servi, non turbetur cor vestrum, suscitabit illam forma Dei. Sed quid est quod sequitur : *In domo patris mei mansio-*

nes multæ sunt? nisi quia et sibi metuebant, tanquam essent ab illo perituri, merito turbabantur. Sed cum audiunt: In domo Patris mei mansiones multæ sunt; si quo minus dixissem vobis, quia vado vobis parare locum. A perturbatione recreantur, certi ac fidentes, et jam post pericula tentationum se apud Deum cum Christo esse mansuros, quia et si alius est alio fortior, aut alius alio sapientior, aut alius alio justior, aut alius alio sanctior, in domo Patris mei multæ mansiones sunt. Ubi mansionem pro suo quisque accepturus est merito, atque ita Deus erit omnia in omnibus, ut quoniam Deus charitas est, per charitatem fiat, ut quod habent singuli, commune sit omnibus. Sic enim quisque etiam ipse habet, cum amat in altero quod ipse non habet. Non erit itaque aliqua invidia impari claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas charitatis. Quomodo vadit et parat locum, si jam multæ mansiones sunt? An istæ mansiones et sunt et parandæ sunt? Parat autem modo mansiones mansionibus, parando mansores, quas præparavit prædestinando, præparat operando, nec alias, sed quas præparavit, has præparat. Sed quia nondum sunt in operatione, Et si abiero, inquit, et præparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me-metipsum. Quid putavimus esse domum Dei, nisi templum Dei? Templum enim Dei sanctum est, inquit Apostolus, quod estis vos. Quid est: Quo vadis, Domine? Quid est: Quo venis? Si bene te intelligo, nec unde vadis, nec unde venis recedis, vadis latendo, venis apparendo, sed sic maneat regendo, ut proficiamus bene vivendo. Quomodo parabitur locus ubi possimus manere perfruendo? Nam quod dicit: Quo ego vado, vos scitis, et viam scitis, in subsequentibus aperitur cum dicit: Ego sum via, veritas et vita.

Nemo venit ad Patrem, etc. Ibat ergo ad seipsum per seipsum, et nos imus ad ipsum per ipsum, imo vero et ad Patrem. Aliud quippe Verbum Dei est, aliud homo, sed Verbum caro factum est, id est, homo, non itaque alia Verbi, alia est hominis persona, quoniam utrumque est Christus una persona. Ac per hoc quemadmodum caro mortua est, Christus est mortuus, et cum caro sepulta est, Christus sepultus est, sic enim corde credimus ad justitiam, sic ore profiteremur ad salutem. Ita cum caro a morte venit ad vitam, Christus venit ad vitam. Et quia verbum Dei Christus est, Christus est vita. Ita viro quodam et ineffabili modo, qui nunquam dimisit vel amisit seipsum, venit ad seipsum.

Si cognovissetis me, etc. Hoc est quod ait: *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* Dicta est enim omnimoda similitudo, quæ illi cum Patre est, ut ideo amodo dicerentur nosse Patrem, quia noverant similem Filium. Sic ergo dictum est ad Philippum: *Qui videt me, videt et Patrem*, non ut ipse sit Pater, qui Filius, sed quod a Patris similitudine in nullo prorsus discrepet Filius. Ac si diceret, si me vidisti, qui omnimodo ei similis sum, vidisti illum cui similis sum. Sequitur.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, etc. Majora quam ipse facit dixit eos esse facturos, sed in eis, vel per eos se facientem, in ipsis tanquam ex semetipsis. Sed quæ sunt tandem ista majora? an forte quod ægros, ipsis trans-euntibus, etiam eorum umbra sanabat. Majus est enim ut sanet umbra quam simbria, illud per se, hoc per ipsos, sed utrumque ipse, verumtamen quando ista dicebat, verborum suorum opera commendabat. Audiebant et credebant illi, et eorundem verborum fructus erat fides illorum. Verumtamen evangelizantibus discipulis gentes etiam crediderunt. Hæc sunt sine dubitatione majora. Nec tamen ait: *Majora horum facietis*, ut solos apostolos ea putarem esse facturos. *Sed qui credit in me*, inquit: Ita ne quicumque credit in Christum facit quæ Christus. Nam inter cætera bona, etiam hoc eis donare dignatus est, ut majora faceret per illos quam præter illos. Nonne ab ore ipsius dives ille tristis abcessit, quando vitæ æternæ consilium quæsit, et tamen postea, quod ab illo auditu non fecit unus, fecerunt multi, cum loqueretur per discipulos magister bonus. Ecce majora fecit, prædicatus a credentibus, quam locutus audientibus. Tunc autem verba ejus erant opera ejus. Et utique minus est verba justitiæ prædicare, quod fecit propter nos, quam impios justificare, quod ita fecit in nobis, ut faciamus et nos.

Et quodcumque petieritis in nomine meo hoc faciam, et reliqua. Magnam spem Dominus suis promisit orantibus, dicens: *Quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam.* Ipsum enim quodcumque, non ait petieritis utcumque, sed in nomine meo, Jesus enim interpretatur Salvator, quapropter quando volumus ut faciat quodcumque petimus, non utcumque, sed in nomine Salvatoris petimus. Non ergo contra salutem nostram petamus. Sic ergo perrexit ad Patrem, ut non relinqueret indigentes, sed exaudiret petentes.

Si diligitis me, mandata mea servate, et ego rogabo Patrem, etc. Hic est utique in trinitate Spiritus sanctus, quem Patri et Filio consubstantiali et co-æternum fides catholica confitetur. Jam itaque habebant spiritum discipuli, quem Dominus promittebat, nec tamen adhuc eum habebant, sicut cum Dominus promittebat, qui quantum habendus fuerat, nondum habebant. Habebant itaque minus, dandus erat eis amplius: habebant occulte, accepturi fuerant manifeste. Quia et hoc ad majus donum sancti Spiritus pertinebat, ut eis innotesceret quod habebant. Quod vero ait: *Rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis*, ostendit et seipsum esse Paraclitum; παράκλητος enim Græco, Latine dicitur advocatus, et dictum est de Christo: *Advocatum habemus apud patrem, Jesum Christum justum* (I Joan. 11). *Vos autem*, inquit, *cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit, ne putarent ita apud eos esse ut hospitem, exposuit quid dixerit, apud vos, cura adjunxit et dixit, in*

vobis. Datur quippe ut sit et in vobis. Sed videri et sciri, quemadmodum videndus et sciendus est, non potest a nobis, si non sit in nobis.

Non relinquam vos orphanos, etc. Post promissionem Spiritus sancti ne quis putaret, quod ita eum Dominus daturus fuerat, velut pro seipso, ut non ut ipse cum eis esset futurus, adjecit: *Non relinquam vos orphanos.* Quamvis ergo nos Filius Dei suo Patri adoptaverit filios, et eundem Patrem nos voluerit habere per gratiam, qui ejus Pater est, per naturam tamen etiam ipse erga nos paternum quodammodo demonstrat affectum, cum dicit: *Non relinquam vos orphanos.* Deinde sequitur: *Adhuc modicum et mundus me jam non videt, vos autem videtis me, quia ego vivo et vos vivetis.* Quid est hoc quod de presenti se dixit vivere, illos autem de futuro esse victuros? Nisi quia vita etiam carnis utique resurgentis, qualis in ipso præcedebat, et illis est pollicitus secururam. Duas ergo resurrectiones, suam scilicet mox futuram, et nostram in fine sæculi venturam, duobus verbis presentis temporis et futuri, eleganter breviterque promisit: Sed quoniam post resurrectionem, etiam ipsam carnem suam, quam non solum videndam, veram etiam contrectandam demonstravit, suis voluit demonstrare, non suis subtrahere, et hoc est fortasse, adhuc modicum et mundus me jam non videt, vos autem videtis me.

In illo die, inquit, vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, etc. In quo die? nisi de quo ait: *Et vos vivetis,* tunc enim erit ut possimus videre quod credimus, nam et nunc est in nobis, et nos in illo. *Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me,* qui habet in memoria et servat in vita; qui habet in sermonibus, et servat in moribus; qui habet audiendo, et servat faciendo, ipse est, inquit, qui diligit me; *et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum.* Diligam et manifestabo, id est, ad hoc diligam ut manifestem. Quid est diligam? tanquam tunc dilecturum sit, et nunc non diligit? absit. Nunc enim ad hoc diligit, ut credamus et mandatum fidei teneamus, tunc ad hoc diligit, ut videamus, et ipsam visionem mercedem fidei capiamus.

Respondit Jesus et dixit eis: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, etc. Sic inseparabiliter operantur Pater et Filius, sic et inseparabiliter diligunt. Ecce facit in sanctis, cum Patre et Filio, sanctus etiam Spiritus mansionem intus utique tanquam Deus in templo suo. Deus trinitas, Pater et Filius et Spiritus sanctus veniunt ad nos, dum venimus ad eos. Veniunt subveniendo, venimus obediendo: veniunt illuminando, venimus intuendo; veniunt implendo, venimus capiendo, ut sit nobis eorum non extranea visio, sed interna, et in nobis eorum non transitoria mansio, sed æterna. Sequitur: *Et sermonem quem audistis, non est meus, sed et Patris.* Recte igitur auctori tribuit, quidquid facit æqualis,

A a quo habet hoc ipsum, quod illi est indifferenter æqualis. Non miremur, non paveamus, non est minor Patre, sed non est, nisi a Patre, non utique suum, sed Patris est verbum, quomodo nec sua imago, sed Patris, nec suus Filius idem ipse, sed patris.

Hæc locutus sum vobis apud vos manens, et reliqua. Apud vos manens, utique præsentia corporali, qua cum illis visibilis loquebatur: *Paracletus autem, inquit, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Nam quando, vel quem Spiritus sanctus docet, trinitas ipsa docet, sed quoniam trinitas est, oportebat ejus singulas insinuare personas, omnes igitur et dicit et docet trinitas, sed nisi etiam singillatim commendaretur, eam nullo modo humana capere utcumque posset infirmitas.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Hoc est quod legitimus apud prophetam: *Pacem super pacem.* Pacem nobis relinquit iturus, pacem suam nobis dabit in fine venturus, pacem nobis relinquit in hoc sæculo, pacem suam nobis dabit in futuro sæculo. Pacem nobis relinquit, in qua manentes hostem vincimus, pacem suam nobis dabit, quando sine hoste regnabimus. Pacem reliquit nobis, ut etiam hic invicem diligamus, in illo tamen, atque ab illo est nobis pax; *ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum (Ephes. 11),* pax ergo ipse nobis est, et cum credimus quia est, et cum videbimus eum sicuti est. Quod vero adjunxit, *Non quomodo mundus dat, ego do vobis,* quid est aliud, nisi non quomodo homines dant, qui propter ea sibi dant pacem, ut sine molestia non Deo, sed amico suo mundo perfruantur.

Non turbetur cor vestrum, neque formidet; audistis quia ego dixi vobis, etc. Hinc ergo turbari et formidare poterat cor illorum, quod ibat ab eis, quamvis venturus ad eos, ne forsitan gregem lupus in hoc intervallo invaderet pastoris absentia. Sed a quibus homo abscedebat, Deus non relinquebat, et idem ipse Christus homo et Deus. Ergo et ibat per id quod homo erat, et manebat, per id quod Deus erat: ibat per id quod in uno loco erat, manebat per id quod ubique erat. *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Per quod ergo Filius non est æqualis Patri, per hoc erat iturus ad Patrem, per illud autem in quo est æqualis gignenti Unigenitus, nunquam recedit a Patre. Forma quippe servi accessit, non forma Dei recessit, hæc est assumpta, non illa consumpta. Propter hanc dicit, *Pater major me est,* propter illam vero, *ego et Pater unum sumus.* Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet qua æqualis est Patri, humanam, qua major est Pater. Utrumque autem simul non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, non trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus Deus et homo, ac per hoc Christus est Deus, anima rationalis et

caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Jesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi.

Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum fuerit factum credatis, et reliqua. Quid sibi vult hoc? Nonne potius dicendum fuit: Et nunc dixi vobis, priusquam fiat ut credatis, ut cum factum fuerit, videatis. Illud enim dicit: *Cum factum fuerit*, quod eum post mortem visuri erant viventem, et ad Patrem ascendentem, quo viso illud fuerant credituri, quod ipse esset Filius Dei, qui potuit hoc facere cum prædixisset, et prædicare, antequam faceret. Deinde quid dicit: *Jam non multa loquor vobiscum, venit enim princeps mundi.* Quis nisi diabolus? et in me non invenit quicquam. Nullum scilicet omnino peccatum; sic enim ostendit non creaturarum, sed peccatorum principem diabolum. Quid autem dicit discumbentibus? *Surgite, eamus hinc*, quo, nisi ad illum locum unde fuerat tradendus ad mortem?

Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola, et reliqua. Iste locus evangelicus, fratres, ubi se dicit Dominus vitem, et discipulos suos palmites, secundum hoc dicit, quod est caput Ecclesie nosque membra ejus. Unius quippe nature sunt vitis et palmites, mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, cum esset Deus, cujus nature non sumus, factus est homo, ut in illo esset vitis, una natura, cujus et nos homines palmites esse possumus: *Et Pater meus*, inquit, *agricola est.* Secundum hoc ergo vitis Christus, secundum quod ait: *Pater major me est*; secundum id quod ait: *Ego et Pater unum sumus*, et ipse agricola est. *Jam vos inquit, mundi estis*, mundi scilicet atque mundandi. Neque enim, nisi mundi essent, fructum afferre potuissent, et tamen omnem qui fert fructum, purgat agricola, ut fructum plus afferat. Quis enim est in hac vita, ut non sit magis magisque mundandus? Quare non ait: *Mundi estis per baptismum, quo abluti estis*, sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis? nisi quia et in aqua verbum munda, detrahe verbum, et quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum etiam ipsum tanquam visibile verbum, hoc est, verbum fidei prædicamus, quod dicit Apostolus: *Quia si confessus fueris in ore tuo*, etc. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem, etiam tantillum mundet infantem, quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem. Totum hoc sit per verbum de quo Dominus ait: *Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis: Manete in me*, inquit, *et ego in vobis.* Unum e duobus palmiti congruit, aut vitis aut ignis, si in vite non est, in igne erit, ut ergo in igne non sit, in vite sit. Tunc ergo dicenda sunt verba ejus in nobis manere, quando

A facimus quæ præcepit, et diligimus quæ promisit.

In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, et reliq. Non hoc nostræ gloriæ tribuamus, tanquam hoc ex nobis ipsis habeamus, ejus est enim hæc gratia, et ideo in hoc non nostra, sed ejus est gloria, ut efficiamur Christi discipuli, quia ejus misericordia prævenit nos. Quod autem ait: *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos*, non æqualitatem nature ostendit nostræ et suæ, sicut est Patris et ipsius, sed gratiam qua mediator est Dei et hominum, homo Christus Jesus. Quid est ergo: *Manete in dilectione mea*, nisi manete in gratia mea? Quid est quod dicit: *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos*? Nunquid et hic gratia intelligenda est, qua Pater diligit Filium? Sicut gratia est, qua nos diligit Filius, cum simus nos filii gratia, non natura, unigenitus autem natura, non gratia. An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est? ita sane, nam dicendo: *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos*, gratiam mediatoris ostendit, mediator autem Dei et hominum, non in quantum Deus est, sed in quantum homo est, Christus Jesus. Deus enim erat Verbum, unigenitus gignenti coæternus, sed ut mediator daretur nobis per ineffabilem gratiam: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.*

Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, et reliq. Quod est gaudium Christi in nobis, nisi quod dignatur gauere de nobis? Et quod est gaudium nostrum quod dicit impletum, nisi ejus habere consortium? Diligamus ergo invicem sicut dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis. *Majorem quippe hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Eum quippe imitemur pia obedientia, ut ei nos comparare nulla præsumamus audacia: *Vos*, inquit, *amici mei estis*, magna dignatio, servi esse non meremur, et amici vocamur: *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus.* Quoniam itaque dedit nobis potestatem filios Dei fieri (*Joan. 1*), non servi, sed filii sumus. Qui autem aliquid boni agit et extollitur, quasi hoc ipse faciat, non dominus ejus, iste servus nescit quid faciat dominus ejus. Nos autem omnes, ut amici Domini esse possimus, quicquid Dominus noster faciat sciamus. Non solum etiam homines, verum etiam justos ipse facit nos, et non ipsi nos. Ab ipso quidquid boni est donatur, ut omnino de omnibus bonis, qui gloriatur, in Domino gloriatur.

Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi a Patre, etc. Quo igitur pacto hoc intelligendum est? Quis enim audeat affirmare, vel credere ullum hominem scire omnia quæcunque a Patre audivit unigenitus Filius? Nam sicut immortalitatem carnis, et salutem animarum futuram expectamus, quamvis jam pignore accepto, salvi facti esse dicamur, ita omnium notitiam, quæcunque Unigenitus audivit a Patre, futuram sperare debemus. Quamvis jam se hoc fecisse dixerit Christus, quod fa-

eturus est, fecisse dicit, quia ea quæ futura sunt

Non vos me elegistis, inquit, sed ego elegi vos. Hæc est illa ineffabilis gratia, hæc quippe electio gratiæ est Dei, de qua dicit Apostolus: Sic et in hoc tempore reliquæ per electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Quid ergo dicturi sumus audiendo: Non vos me elegistis, nisi quia mali eramus et electi sumus, ut boni per gratiam nos eligentis essemus? Et videte quemadmodum non eligat bonos, sed quos elegit facit bonos: Ego, inquit, elegi vos, et posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat. Nullum itaque fructum unde nos eligeret habebamus: Ut eatis, inquit, imus ut afferamus, et ipse est via qua imus, in qua nos posuit ut eamus. Proinde in omnibus misericordia ejus prævenit nos: Et fructus, inquit, vester maneat. Maneat ergo dilectio ipse fructus noster.

Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis, et reliqua. Exhortans Dominus suos servos ad mundi odia perferenda patienter, nullum magis eis et melius, quam de seipso proponit exemplum. Nam quid est aliud: Non est servus major Domino suo, si me persecuti sunt, et vos persequentur? Sed hæc, inquit, omnia facient vobis propter nomen meum. Quæ omnia, nisi quæ dixit, odio habebunt, scilicet et persequentur sermonem quem contemnent? Si non venissem, inquit, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent. De his enim dicit, de quibus dicebat: Si me persecuti sunt, et vos persequentur. Judæi ergo persecuti sunt Christum. Nunquid sine peccato erant Judæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? quis hoc vel stultissimus dixerit? Sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quod sub generali nomine vult intelligi, hoc est enim peccatum quo tenentur cuncta peccata, quod unusquisque si non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc est autem, quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit ut credatur in eum, hoc peccatum si non venisset, non utique haberent: Qui me odit, inquit, et patrem meum odit. Quomodo enim diligerent Patrem veritatis, qui habebant odio veritatem? Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, et rel. Nimirum ergo illa sunt opera, quæ in eorum valetudinibus, tanta miracula salutis ostendit, quanta illis antea nemo donavit. Quia de ipso scriptum est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus (Psal. LXXI). Nemo ergo alius fecit quæcumque in eis opera fecit. Quoniam quisquis homo aliquid eorum fecit, ipso faciente fecit, hæc autem ipse non illis facientibus fecit.

Cum autem venerit Paracletus, ille testimonium perhibebit, etc. Tanquam diceret: Odio me habuerunt et occiderunt videntes. Sed tale de me Paracletus testimonium perhibebit, ut eos faciat in me credere non videntes: Et vos, inquit, testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis; perhibebit Spiritus sanctus, perhibebitis et vos; dabit enim vobis fidu-

ciam testimonium perhibendi charitas diffusa in cordibus vestris, per Spiritum sanctum, qui dabitur in vobis. Ille quippe testimonium perhibens, et testes fortissimos faciens, vobis abstulit Christi amicis timorem, et inimicorum odium convertit in amorem.

Hæc, inquit, locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Cum enim charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, sit pax multa diligentibus legem Dei (Psal. cxviii), ut non sit scandalum eis. Deinde quæ passuri essent jam exprimens ait: Extra synagogas facient vos. Quid autem mali erat apostolis expelli de Judaicis synagogis, quasi non inde se fuerant separaturi, etiamsi nullus eos expelleret? Sed nimirum hoc voluit denuntiare, quia Judæi Christum non fuerant recepturi, a quo isti non fuerant recessuri, et ideo futurum erat ut foras mitterentur, cum illo ab eis, qui esse nollent in illo, hi, quia esse non possent sine illo.

Sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium, etc. Hoc est, non cognoverunt Deum neque Filium ejus. Quid sibi vult ergo: Extra synagogas facient vos? Sed venit hora. Tanquam hoc dicturus fuisset: separabunt illi quidem vos, sed ego vos colligam, aut separabunt vos, sed venit hora nostræ lætitiæ. Judæorum autem omnis, qui occidit prædicatores Christi, Deo se præstare putavit obsequium, credens quod desererent Deum Israel, quicumque converterentur ad Christum: O execrabilis cæcitas! obsequium se præstare putabant Deo interficiendo famulos Dei.

Hæc autem, inquit, vobis locutus sum, ut cum venerit hora eorum, etc. Hæc scilicet, locutus sum vobis, non tantum quia passuri estis ista, sed cum venerit Paracletus, ille testimonium perhibebit de me, ne ista timendo taceatis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram, et ego vos consolabar mea præsentia corporali. Nunc autem vado ad eum qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? Nubes enim suscepit eum euntem in cælum (Act. 1), et verbis non interrogaverunt, sed oculis deduxerunt. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Contristabatur humanus affectus, quia carnalis desolabatur aspectus.

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet, etc. Tanquam diceret: Expedit vobis ut hæc forma servi auferatur a vobis. Caro quidem factum Verbum habito in vobis, sed nolo adhuc me carnaliter diligatis. Unde et subditur: Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos, ac si diceret: Non potestis capere Spiritum, quamdiu secundum carnem nosse persistitis: Si autem abiero, inquit, mittam eum ad vos. Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed et Pater et Filius illis adfuit spiritaliter. Nam cum ex carnalibus essent spirituales futuri, profecto et Patrem et Filium et Spiritum sanctum capacius fuerant habituri.

Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio; de peccato quidem, quia non

crediderunt in me, de justitia vero, quia ad Patrem A *gaudebit, malitia mundi hujus intelligi potest, quæ*
oado, et jam non videbitis me. Arguitur itaque mundus de peccato incredulitatis, arguitur et de justitia eorum qui credunt. Ipsa quippe fidelium comparatio, infidelium est vituperatio; quapropter mundus de peccato quidem suo, de justitia vero arguitur aliena, sicut arguuntur de lumine tenebræ. Incredulum mundum arguet etiam de judicio, quia princeps hujus mundi judicatus est, id est, judicio ignis æterni irrevocabiliter destinatus est, et de hoc itaque judicio, quo princeps judicatus est mundi, arguitur a sancto Spiritu mundus, quoniam cum suo principe judicatur, quem superbus atque impius imitatur. Quid est ergo quod dicit: *Etiam non videbitis me,* nisi quomodo sum, cum vobiscum sum? Tunc enim adhuc erat mortalis in similitudine carnis peccati, qui esurire poterat ac sitire, fatigari atque dormire. Hunc ergo Christum, id est, talem Christum, cum transisset de hoc mundo ad Patrem, non erant jam visuri: *Non viaebitis me,* ac si diceret, humilem, sed excelsum, nec mortalem, sed sempiternum, nec judicandum, nec judicaturum. Si ille magister interior, qui cum discipulis exterius loquebatur, vellet nobis de incorporea Dei natura intrinsecus aliquid dicere, sicut sanctis angelis dicit, qui semper vident faciem Patris, nondum ea portare possumus, proinde quod ait: *Docebit vos omnem veritatem,* non arbitror nunc in cujusquam mente posse compleri, sed tunc, cum facie ad faciem viderimus. Quia ergo non est a semetipso, sed ab illo a quo procedit, *Non ergo loquitur a semetipso, sed quæcunque audiet loquetur.* Ab illo C *audiet a quo procedit, a quo est, ab illo est, a quo procedit. Quod vero sequitur: Ille me clarificabit,* potest intelligi, quia diffundendo in credentium cordibus charitatem, declaravit eis quomodo Patri Filius esset cœqualis. Vel certe, quia per ipsam charitatem fiducia repleti, et timore depulso, annuntiarent hominibus Christum. Ac sic ejus fama diffusa est toto orbe terrarum, ut sic dixerit: Ille me clarificavit, tanquam diceret: ille vobis auferet timorem, et dabit amorem, quo me ardentius prædicantes gloriæ meæ per totum mundum dabitis odorem, commendabitis honorem. Quod enim facturi fuerant in Spiritu sancto, hoc eundem Spiritum dixit esse facturum: *Omnia, inquit, quæcunque habet Pater mea sunt: propterea dixi vobis quia de meo accipiet, D* *et continuo hoc explanat: Ergo de Patre accipit Spiritus sanctus, unde accipit Filius, quia in hac Trinitate de Patre natus est Filius, de Patre procedit Spiritus sanctus, qui autem de nullo natus sit, de nullo procedat, Pater est solus.*

Modicum et jam non videbitis me, etc. Post paululum enim passus est, et non viderunt eum. Rursus post paululum resurrexit et viderunt eum. Unde et contristati sunt de morte Domini discipuli, et confestim de resurrectione ejus læti, unde et sequitur: *Tristitia vestra convertetur in gaudium,* nam et tristitia tunc convertetur in gaudium, quando manifestaverit se suis sicuti est. Quod vero dicit: *Mundus*

gaudebit, malitia mundi hujus intelligi potest, quæ letata est occiso Christo. Quod vero ait: Gaudium vestrum nemo auferet a vobis, quia gaudium ipsorum est ipse Jesus, significatus est quod ait Apostolus: *Christus resurgens a mortuis jam non moritur, etc (Rom. vi).* Quid est enim quod ait: *Et in illo die non rogabitis quidquam?* Hoc verbum quod est? Rogare non solum petere, verumetiam interrogare significat. Quod vero dicit: *Venit hora cum jam non in proverbiiis loquar vobis, sed palam,* futurum oportere intelligi secundum, ubi videbimus facie ad faciem. Annuntiabo autem vobis, quia per Filium Pater videtur. Quis enim cognoscit Patrem, nisi cui voluerit Filius revelare?

Et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem, etc. In quantum homo est interpellat pro nobis Patrem, in quantum autem Deus est, nos exaudit cum Patre: *Ipse enim Pater, inquit, amat vos, quia vos me amatis,* hinc ergo factum est ut diligeremur, quia dilecti sumus. Prorsus donum Dei est diligere Deum, ipse ut diligeretur dedit, qui non dilectus dilexit. Sequitur: *Exiri a Patre et veni in hunc mundum,* exiit enim a Patre, quia de Patre est: in mundum venit, quia mundo suum corpus ostendit, quod de virgine assumpsit: reliquit mundum corporali discessione: perrexit ad Patrem hominis ascensione: nec mundum deseruit præsentis gubernatione.

Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis, etc. Posteaquam de convivio sancto illo, qui eum traditurus egressus est, hanc enim causam commendavit sermonis sui, ut in illo pacem haberent, propter quod totum agitur quod Christiani sumus, hæc enim pax finem temporis non habebit, et omnis piæ nostræ intentionis actio, quæ finis ipsa erat, propter hanc sacramentis ejus imbuimur. Propter hanc mirabilibus ejus operibus et sermonibus erudimur: propter hanc spiritus ejus pignus accepimus: propter hanc in eum credimus et speramus, et ejus amore quantum donat accendimur: hac pace in pressuris omnibus consolamur: hac a pressurionibus liberamur, propter hanc omnem tribulationem fortiter sustinemus, ut in hac feliciter sine ulla tribulatione regnemus.

(Cap. xvii.) *Hæc locutus est Jesus, et sublevatis oculis in cælum,* etc. Clarificatum a Patre Filium nonnulli accipiunt in hoc, quod ei non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum. Si passione clarificatus dicitur, quanto magis resurrectione! Humilitas ergo ejus incipit in sermone Apostoli, ab eo loco ubi ait: *Semetipsum exinanivit usque ad mortem crucis (Philip. ii).* Claritas vero ejus incipit ab eo loco ubi ait: *Propter quod et Deus illum exaltavit,* et pervenit quod in gloria est Dei Patris. Humilitas claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed hoc factum est in forma servi. In forma vero Dei semper est claritas. Sed quid sibi vult, quod sequitur, *Ut Filius tuus clarificet te, cum sempiterna claritas Patris, nec diminuta fuerit in forma humana, nec augeri poterit in sua perfectione divina? Apud ho-*

mines autem procul dubio minor erat, quando in Judæa tantummodo Deus notus erat, nondum a solis ortu usque ad occasum laudabant pueri nomen Domini, hoc autem, quia per Evangelium Christi factum est, ut per Filium Pater innotesceret gentibus, profecto Patrem clarificavit et Filius. Si autem tantummodo mortuus fuisset Filius, nec resurrexisset, procul dubio nec a Patre clarificatus esset, nec Patrem clarificasset. Nunc autem resurrectione clarificatus a Patre, resurrectionis suæ prædicatione clarificat Patrem. Hoc quippe aperit ordo ipse verborum: *Clarifica, inquit, Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te*, tanquam diceret, resuscita me, ut innotescas toto orbi. Ipse quippe Patrem clarificavit super terram, cum gentibus prædicando: Pater vero ipsum, apud semetipsum ad suam dexteram collocando. **B** Omnem carnem quidem dixit, omnem hominem, intelligi vult a parte totum significasse.

Et nunc clarifica me, ut Pater apud semetipsum claritatem, etc. Hic intelligamus prædestinationem claritatis humanæ quæ in illo est naturæ ex mortali immortalis apud Patrem futuræ. Et hoc jam prædestinando factum fuisse antequam mundus esset, quod in mundo etiam suo tempore fieret: *Et nunc clarifica me*, hoc est, sicut tunc prædestinatione, ita et nunc perfectione, fac in mundo, quod apud te jam fuerat ante mundum: fac in suo tempore, quod ante omnia tempora statuisti, claritatem, quam habui priusquam mundus esset apud te, id est, illam claritatem quam habui apud te in prædestinatione tua. Tempus est ut apud te habeam etiam vivens in dextera tua. *Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo*. Nomen tuum hoc est, non illud nomen quo vocaris Deus, quod in Judæa notum est, et in Israel magnum, et universæ creaturæ notissimum, sed illud quo vocaris pater meus, quod omnino manifestari sine ipsius filii manifestatione non posset. Nam ideo fecisse se dicit, quod erat sine dubitatione facturum, sed de his qui jam erant discipuli ejus non de omnibus qui in illo erant credituri, dixisse manifestatur, in hoc quod subditur: *Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo, et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis*, Judam significans, qui tradidit eum. Ex isto quippe duodenario numero apostolorum solus periit. Quod vero sequitur: *Tui erant, et mihi eos dedisti*, hominem se accepisse hanc potestatem, ut eos haberet ostendit, quoniam qui semper omnipotens fuit, non semper homo fuit. Quamobrem Patri potius tribui videtur, ut ab illo eos acciperet, quoniam ex ipso est, quicquid est, de quo est etiam ipse; sibi eos dedit, hoc est, cum Patre Deus Christus homini Christo. Verba quæ dedisti mihi dedi eis, et ipsi acceperunt, hoc est, intellexerunt atque tenuerunt et cognoverunt vere, id est, fortiter, stabiliter, inconcusse: non pro mundo rogo, quod dicit, mundum vult intelligi, qui vivunt secundum concupiscentiam mundi, et non sunt in ea sorte gratiæ. Quod vero dicit: *Non sum in mundo*, ostendens se præsentia corporali jam cito

a mundo recessurum, illos autem tardius, ideo dixit se jam non hinc esse illos autem hic esse. Commendat ergo Patri eos quos corporali absentia relicturus est, dicens: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos*, non ait: Ut nobiscum sint unum, ut simus unum ipsi, et non sicut unum sumus nos, sed ait: *Ut sint unum, sicut et nos*. Ipsi utique in natura sua sint unum, sicut et nos in nostra unum sumus.

Pater sancte, sanctifica eos in veritate. Quid ergo aliud est: *Sanctifica eos in veritate*, nisi, sanctifica eos in me. Ipse inquit: *Ego sum via et veritas et vita*. Sanctificat itaque Pater in veritate, id est, in Verbo suo, in unigenito suo. Quid est quod ait: *Et pro eis ego sanctifico meipsum*, nisi eos in meipso sanctifico, cum et ipsi sint ego, quoniam de quibus hoc ait, membra sunt ejus et unus est Christus, caput et corpus? Sequitur: *Ut sint et ipsi sanctificati in veritate*, quod quid aliud quam est in me, secundum id quod veritas est? Tunc ergo sanctificavit se in se, hoc est, hominem se in Verbo se, quia unus Christus, Verbum et homo, sanctificans hominem in Verbo, propter vero sua membra, *et pro eis*, inquit, ego, id est, quod prosit etiam ipsis, quia et ipsi sunt ego, sicut mihi profuit, quia homo sum sine ipsis, *et ego sanctifico meipsum*, hoc est, ipsos in me etiam meipsum sanctifico ego, quoniam in me etiam ipsi sunt ego, ut sint *et ipsi sanctificati in veritate*. Quid est, *et ipsi*? nisi quemadmodum in veritate ego, quod sum ego. Sequitur: *Non pro his autem rogo tantum*, hoc est, pro discipulis qui cum illo tunc erant, *sed et pro eis*, inquit, *qui credituri sunt per Verbum in me*. Ubi omnes suos intelligi voluit, non solum qui tunc erant in carne, sed etiam qui futuri erant per verbum apostolorum in eum sine dubio credi, quotquot postea crediderunt, et donec veniat credituri sunt. Quod vero dicit: *Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis; quam claritatem? nisi immortalitatem quam natura humana in illo fuerat acceptura*, nam nec ipse adhuc acceperat eam, sed more suo propter immortalitatem prædestinationis præteriti temporis verbo futura significat.

Et dilexisti eos sicut et me dilexisti, etc. In Filio quippe nos Pater diligit, quia in ipso nos elegit ante mundi constitutionem. Qui enim diligit unigenitum profecto diligit et membra ejus quæ adoptavit in eum per eum. Non ideo pares sumus unigenito Filio, per quem creati et recreati sumus, quia dictum est: *Dilexisti eos sicut et me*, neque enim semper æqualitatem significat qui dicit, sicut illud, ita et illud, sed aliquando tantum, quia est illud, est et illud, aut quia est illud, ut sit et illud. *Pater*, inquit, *quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum et illi sint mecum*; qui sunt isti quos ait a Patre datos sibi? nonne illi de quibus alio loco dicit: *Nemo venit ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum?* Ipse quidem de se dixit, quod ibi jam esset, de nobis autem velle se dixit, ut essemus ibi cum illo; non inaniter, sed fideliter jam deputat factum, quod futurum esse non de-

bitat. Non ei satis fuit dicere : *Volo ut ubi ego sum et ipsi sint*, sed addidit, *mecum* : esse enim cum illo magnum donum est, et miseri possunt esse, ubi est ille, quoniam quicumque ubicunque fuerint est et ille. Sed beati soli sunt cum illo, quia beati esse non poterunt nisi ex illo. Quod vero adjunxit, *ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi*, ut videant dixit, non ut credant, fidei merces est ista, non fides, quam claritatem Domini, nisi illam qua Deus est? *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v). Cognoscendus est a mundis corde, solus verus Deus cum Patre et sancto Spiritu Filius, quia Trinitas est solus verus Deus : *Et notum feci eis*, inquit, *nomen tuum, et notum faciam*, hoc est, notum feci per fidem, notum faciam per speciem, notum feci cum fide peregrinantibus, notum faciam sine fine regnantibus : *Ut dilectio*, inquit, *qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis*. Quomodo ergo dilectio, qua dilexit Pater Filium, est et in nobis, nisi quia membra ejus sumus? et in illo diligimur, cum ipse diligitur totus, id est, caput et corpus. Ideo subjunxit : *Et ego in ipsis*, tanquam diceret, quoniam ego sum et ipsi. Aliter enim est in nobis tanquam in templo suo. Aliter autem quia et nos ipse sumus, cum secundum id quod, ut caput nostrum esset, homo factus est, corpus ejus sumus.

Sed hinc cum dixisset *Jesus, egressus est cum discipulis trans torrentem Cedron*, usque ad illud : *Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum et percussit principis servum, et abscidit auriculam ejus dextram. Erat autem nomen servi Malchus*. Malchus autem interpretatur regnaturus. Quid ergo auris pro Domino amputata et a Domino sanata significat, nisi auditum amputata vetustate renovatum? ut sit in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ. Quod cui præstitum fuerit a Christo, quis dubitet regnaturum esse cum Christo? Quod autem servus inventus est, et hoc ad illam pertinet vetustatem, quæ in servitute generat, quæ est Agar, sed cum accesserit sanitas figurata est et libertas.

Quid est quod ait *Jesus : Regnum meum non est de hoc mundo*? Hic est enim regnum ejus usque in finem sæculi, sed tamen non est hinc, quia peregrinatur in mundo. Regno suo quippe dixit : *de mundo non estis, sed ego de mundo vos elegi*. Erant ergo de mundo, quando regnum ejus non erant, sed ad mundi principem pertinebant. Sed Deus nos eruit de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii claritatis suæ, de quo regno dicit : *Regnum meum non est de hoc mundo*.

Quid est ergo quod Marcus evangelista dicit : *Domini crucifixum hora tertia, Joannes autem quasi hora sexta, nisi quia hora tertia crucifixus est Dominus linguis Judæorum, hora sexta vero manibus militum*?

In eo vero quod dicit : *Acceperunt vestimenta ejus et fecerunt quatuor partes*. Quadripartita vestis Domini nostri Jesu Christi quadripartitam figurabat

ejus Ecclesiam per quatuor partes mundi diffusam ; tunica vero illa sortita et non divisa, omnium istarum partium significabat unitatem, quæ charitatis vinculo continetur. In sorte autem quid nisi Dei gratia commendata est? Quid enim de ipsa cruce dicturi sumus? Recte in ea intelligitur, quod ait Apostolus : *Quæ sit latitudo, et longitudo, et altitudo, et profundum*. Lata est quippe in transverso ligno, quo extenduntur pendentis manus, et significat opera bona in latitudine charitatis. Longa est a transverso ligno usque ad terram, ubi dorsum pedesque figuntur, et significat perseverantiam, in longitudine temporis usque in finem. Alta est in cacumine, quo transversum lignum sursum versus excedit, et significat supernum finem, quo cuncta opera referuntur, quoniam cuncta quæ latitudine et longitudine bene ac perseveranter fiunt, propter altitudinem divinorum faciendæ sunt præmiorum. Profunda est in ea parte quæ in terra figitur, ibi quippe et occulta est, nec videri potest, sed cuncta ejus apparentia et eminentia inde consurgunt, sic et bona nostra de profunditate gratiæ Dei, quæ comprehendi ac dijudicari non possunt, universa procedunt.

Cum vidisset ergo *Jesus matrem et discipulum stantem*, etc. Hæc nimirum est illa hora de qua *Jesus* aquam conversurus in vinum, dixerat matri : *Quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea*. Sic ergo matrem magistri et Domini sui discipulos et famulus accepit in sua, ut quando distribuebatur unicuique prout unicuique opus erat. Intelligendum est sic distributum fuisse huic discipulo quod opus erat, ut illic etiam beatæ Mariæ tanquam matris ejus portio poneretur, et ad ejus curam, quidquid ei esset necessarium pertineret.

Quid sibi vult hoc, quod *acetum*, etc. ? Judæi quippe ipsi erant acetum, degenerantes a vino patriarcharum et prophetarum, et tanquam de pleno vase de iniquitate mundi hujus impletum cor habentes, quasi spongia cavernosis quodammodo, atque tortuosis latibus fraudulentum. Hyssopus autem cui circumposuerunt spongiam aceto plenam, quoniam herba est humilis, sed pectus purgat, ipsius Christi humilitatem significat, quam circumdederunt et se circumvenisse putaverunt. Unde scriptum est : *Asperges me hyssopo, et mundabor*, Christi namque humilitate mundamur. Per arundinem vero Scripturæ significabantur quæ implebantur hoc facto. Cum ergo accepisset *Jesus acetum*, dixit : *Consummatum est*. Quid nisi quod prophetia tanto tempore antea prædixerat? nam antea ille dixerat : *Sitio*. Tanquam diceret : Hoc minus fecistis, date quod estis, et impletum est : *In siti mea potaverunt me aceto* (Psal. lxxviii). Quid significat, quod unus militum lancea latus Domini aperuit? Ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiæ manaverunt. Nam et in monumento novo positus est *Jesus*, in quo nondum quisquis positus erat. Sicut in Mariæ virginis utero, nemo ante illum, nemo post illum

conceptus est, ita et in hoc monumento nemo ante illum, nemo post illum sepultus est.

SABBATO SANCTO.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSIS, CAP. III.

« Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum Christo in gloria. »

Colossenses et hi, sicut Laodicenses, sunt Asiani, et ipsi præventi erant a pseudoapostolis, nec ad illos accessit ipse Apostolus, sed et hos per epistolam recorrigit. Audierant enim verbum ab Archippo, qui ministerium in eos accepit. Ergo Apostolus jam ligatus, scribit eis ab Epheso per Tichicum diaconum, et Onesimum acolytum, scripta ex urbe Roma.

Si consurrexistis cum Christo. Superius enim dixerat, si mortui estis cum Christo ab elementis mundi. Mundi enim elementa intelligi voluit, avaritiam et luxuriam et cætera similia, et consequenter post vitiorum mortificationem ait : Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, hoc est, non solum terrenis moriemini vitiis, sed etiam cælo vivite, nihil terrenum ambiatis, nihil mortale queratis, cælestem sectamini patriam, etc.

Ubi Christus est ad dexteram Dei sedens. Victori Filio et per sanctam incarnationem totius mundi triumphatori post resurrectionis gloriam, honorabilis consessus datus est, in dextera Dei Patris. Consessus enim iste nihil demonstrat aliud, nisi honoris æqualitatem. Nam verbum hoc illud significat, ut caput nostrum in Patris cognosceretur dextera collocatum, in qua parte ponendi sunt, qui per fidem a divinitatis munere non segregantur, propter illud : *Pater, volo ut ubi sum ego, ibi sint et hi mecum.* Nam si naturam deitatis excogites, quem locum potes habere Patris sinistrae vel dextrae? quoniam ubique plenissima maiestate complectitur.

Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est, etc. Quæri potest quomodo viventibus et adhuc in vita positis dicitur, mortui estis cum Christo. Sed quia in alio loco dicit : *Quicumque baptizati estis in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati estis.* Et quia vetus homo noster simul crucifixus est cum eo, constat ut, sicut propter nos Christus crucifixus, mortuus et sepultus est, et resurrexit, nos quoque ad passionis suæ similitudinem, voluptates et cupiditates nostras crucifigamus, et in baptismo mysterium mortis sepulturae et gloriam resurrectionis ejus imitemur, ut si passionum ejus socii fuerimus, simul et gloriae resurrectionis erimus. Si enim mortui sumus cum Christo, credimus quia simul et jam vivemus cum eo. Elaborandum est

itaque, ut nihil de sordibus veteris hominis agnoscat in nobis. Christus autem non ex parte, sed integer est crucifixus, ut nos ex toto moriamur peccato et vivamus Deo. Ille autem vivit Deo, qui Christi vestigia, humilitate sanctificatione et pietate sectatur.

Cum enim Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis, etc. Vita nostra dicitur Christus, sicut ipse dixit : *Ego sum via, veritas et vita* (Joan. xiv). Et quia filii Dei cum simus, nondum apparuit quid erimus. Scimus cum apparuerit, similes ei erimus, non enim hic debemus nostram gloriam querere, ne de nobis dicatur : *Receperunt mercedem suam* (Matth. vi).

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XVIII.

Vespere autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et alia Maria videre sepulcrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimenta ejus sicut nix. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus : Nolite timere vos : Scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum, ubi positus erat Dominus. Et cito euntes dicite discipulis ejus, quia surrexit, et ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, sicut prædixit vobis.

Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria videre sepulcrum. (Ex August.) Vespere autem sabbati, quod diversa mulierum tempora in Evangeliiis describuntur, non mendacii est signum, sed sedulae visitationis officium. Quæ lucescit in prima sabbati, a parte prima noctis, quod est vesper, ipsam noctem voluit significare, cujus noctis fine venerunt mulieres. Cur autem noctem appellat vespeream! quia vespere licebat afferre aromata, transactio utique sabbato. Hoc ergo dicit : *vespere sabbati*, ac si diceret : Nocte quæ sequitur sabbatum venerunt, quo tempore voluerant, venire liberum habentes; sive *vespere sabbati*, non vesperscente die, sed vesperscente nocte, id est, in fine noctis venerunt. Ab exordio mundi dies præcedebat noctem usque ad Christi passionem. A Christi vero resurrectione, nox præcedit diem. Sive ita legendum, *vespere sabbati*, id est, aurora quæ noctis initio lucet, ipsa per totam noctem manente mane elucescit, et ideo forsitan, hæ mulieres a noctis initio usque mane ibi manserunt. Sed Marcus dicit : *Et valde mane* (Marc. ult.), et reliqua. Apparet autem qua hora resurrexit Dominus, id est mane, cum quadragesima horis, juxta Augustinum, in sepulcro fuisse describitur, id est, quatuor horas, qua die crucifixus est, remanentes duodecim horæ noctis sabbati, duodecim diei sabbati, etc.

decim noctis diei dominicæ, tricesima autem et tres in sepulcro. Pro hac causa quadragesima diebus post resurrectionem apostolis suis sæpe se manifestavit. In nomine autem, quod est vespere, multi diversa putant. In Evangelio enim Græco ita habetur, ὅψι δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, id est, *vespere sabbati, quæ lucescit in prima sabbatorum*, in quo apparet, ὅψι, quod femininum nomen est, τῇ femininum pronomen est, unde quidam volunt, quod vespere communis, hoc est, masculini et feminini sit generis nomen, cujus ablativus vespere, quidam volunt vespera, non vespere dici, femininum facientes. Quidam subtilius ita legunt. Venit Maria prima sabbati, quæ lucescit vespere sabbati. Alii ita intelligunt, ut sabbatum requies interpretetur. Vespere autem quietis, quæ lucescit in prima, et reliqua. In prima: Prima dies dicitur dominica, quæ meruit videre Dominum resurgere, et mundum nasci, atque reparari per Christum.

(*Ex August.*) Non potest dici, vesper lucescens in prima sabbati, nisi nomine vesperi nox ipsa intelligatur quam lux terminat, et usitatus loquendi modus est divinæ Scripturæ a parte totum. A vespere ergo noctem significavit, cujus extremum est diluculum. Diluculo enim venerunt illæ mulieres ad monumentum, ac per hoc ea nocte venerunt, quæ significata est nomine vesperi. Tota enim significata est eo nomine, ut dixi, et ideo quacumque ejus noctis parte venissent, ea utique nocte venissent. Cum ergo venerunt parte ejus noctis extrema, ea procul dubio nocte venerunt. Vespere autem quæ lucescit in prima sabbati, non potest nisi tota ipsa nox intelligi. Ideo igitur vespere venerunt, quæ ipsa nocte venerunt. Ipsa autem nocte venerunt, quæ noctis ipsius quamvis extrema parte venerunt.

(*Ex Vulg.*) Non est relatio Joannis contraria, quæ refert diluculo ad monumentum venisse Mariam Magdalene, Matthæo dicente; *vespere sabbati* Mariam Magdalene cum altera Maria venisse ad sepulcrum Domini, dum vespere a Matthæo positum sit pro sero et tarditate, tanquam si diceret, tarda hora noctis. Tarde enim dicimus aliquid fieri, quoties multæ horæ prætereunt temporis constituti. Et quoniam magna pars jam fuerat noctis exacta Domino resurgente. *Vespere*, hoc est, sero seu tarde dicitur a Matthæo, quod et Joannes significat diluculo. Adhuc tamen tenebræ erant, ut juxta matutinum tempus illa hora possit intelligi.

Præ timore autem e us exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondensque angelus dixit mulieribus, nolite timere vos, scio enim quod Jesum qui crucifixus est quæritis. (Ex Hiero.) Custodes timore perterriti, instar mortuorum stupefacti jacent, sed tamen angelus, non illos, sed mulieres consolatur: *Nolite timere vos*; illi, inquit, timeant, in his perseveret pavor, in quibus permanet incredulitas. Cæterum vos, quia Jesum quæritis crucifixum, audite quod resurrexerit et promissa per-

A fecerit: *Venite et videte ubi positus erat Dominus*, ut si meis verbis non creditis, vacuo credatis sepulcro. Et gradu cum cito pergite, nuntiate discipulis ejus, quia surrexit, et præcedet vos in Galilæam, hoc est in volutabrum gentilium, ubi ante error, erat et lubricum, et firmo ac stabili pede vestigium non ponebant.

Et exierunt cito de monumento, cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus. Duplex mentes mulierum tenebat affectus, timoris et gaudii. Alter de miraculi magnitudine, alter ex desiderio resurgentis, et tamen uterque femineum concitabat gradum, pergebant ad apostolos, ut per illos fidei seminarium spargeretur.

DOMINICA SANCTA IN PASCHA.

B EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS, CAP. V.

« Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis. »

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio. Id est, nihil in vobis remaneat, de veteris corruptione naturæ, sed sinceri estote, candore gratiæ, nitore justitiæ.

Sicut estis azymi. Hoc est, azymi facti per baptismum, quod nobis Christus sua passione largitus est, non jam in agni specie, sed in veritate corporis immolatus. Nihil itaque in vobis conversationis pristinae relinquatis, quod sinceritatem possit naturæ corrumpere.

Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Ac si diceret, non a nobis in figura agnus, sicut Judæis, sed in veritate nobis quotidie occiditur Christus, et Pascha quotidie celebramus, si fermentum malitiæ et nequitiae non habemus. Et Judæi quidem septem diebus azyma comedebant, et quia in septem diebus mundus est factus, qui semper in suo ordine revolvitur. Nos simpliciter Pascha celebramus si in his diebus pure et sinceriter versamur. Quod est enim aliud fermentum, nisi corruptio naturæ, quod et ipsum prius a naturali dulcedine recedens, adulterino acore corruptum est.

Itaque epulemur. Id est, nos qui a fermento malitiæ et nequitiae abstinemus jugiter salutaris actu salutis solemnia celebremus, et interiori homine simplicitatis et veritatis azymis repleamur.

EVANGELIUM MARCI, CAP. ULTIMO.

« Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole. Et dicebant ad invicem, Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introcuntes in monumen-

« tum, viderunt juvenem sedentem a dextris, co-
« opertum stola candida, et obstupuerunt. Qui di-
« cit illis : Nolite expavescere, Jesum quæritis Na-
« zarenum, crucifixum ; surrexit, non est hic, ecce
« locus ubi posuerunt eum ; sed ite, dicite di-
« scipulis ejus et Petro, quia præcedit vos in
« Galileam, ibi eum videbitis sicut dixit vobis. »

*Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome eme-
runt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* In Evan-
gelio Lucæ scriptum est, quod revertentes a monu-
mento, paraverunt aromata et unguenta, et sabbato
quidem siluerunt propter mandatum (Luc. xxiii).
Mandatum ergo legis erat, ut sabbati silentium, a
vespera usque ad vesperam servaretur. Ideoque
religiose mulieres sepulto Domino, quamdiu li-
cebat operari, id est, usque ad solis occasum, in
unguentis præparandis erant occupatæ, ut Lucas
scribit. Et quod tunc præ angustia temporis opus
explere nequibant, festinauerunt mox, ut trans-
acto sabbati, id est, occidente sole, ubi operandi
licentia remeaverat emere aromata, sicut Mar-
cus refert, venientes mane ungerent corpus ejus.
Neque enim vespere sabbati præoccupante jam
noctis articulo, monumentum adire voluerunt.

*Et valde mane una sabbatorum veniunt ad mo-
numentum orto jam sole.* Prima sabbatorum, pri-
ma dies est, a die sabbatorum, id est, requietio-
num, quam nunc diem dominicam, propter resur-
rectionem Domini salvatoris, mos ecclesiasticus ap-
pellat. Id ipsum autem est, cum una sabbati sive
una sabbatorum legimus, id est, una dies a sabbato-
rum die, hoc est, requietionum quæ in sabbatis
custodiebantur. Sanctæ autem mulieres, quæ Domi-
nna fuerant secutæ, cum aromatibus ad monu-
mentum venerunt, et ei quem viventem dilexerant,
etiam mortuo studio humanitatis obsequuntur. Et
nos ergo in eum, qui est mortuus credentes, si
odore virtutum referti, cum opinione bonorum
operum Dominum quærimus, ad monumentum pro-
fecto illius cum aromatibus venimus. Quod autem
valde mane mulieres venerunt ad monumentum,
orto jam sole, id est, cum jam cælum ab orientis
parte albesceret, quod non sit utique nisi solis orien-
tis vicinitate, juxta historiam quidem magnus quæ-
rendi et inveniendi Dominum fervor charitatis os-
tenditur. Juxta intellectum vero mysticum nobis
datur exemplum, illuminata facie decussisque vitio-
rum tenebris, odorem bonorum operum Domino, et
orationum suavitatem offerre.

*Et dicebant ad invicem : Quis revolvat nobis lapi-
dem ab ostio monumenti ? Et respicientes, viderunt
revolutum lapidem, erat quippe magnus valde.* Quo-
modo lapis per angelum revolutus sit, Matthæus
sufficiens exponit. Sed revolutio lapidis mystice
resurrectionem sacramentorum Christi, quæ velamine
literæ scriptæ tenebantur, insinuat. Lex enim in la-
pide scripta est : cuius ablato tegmine, gloria re-
surrectionis ostensa, et abolitio mortis antiquæ,

ac vita speranda perpetua cæpit toto orbe præ-
dica. i

*Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem
sedentem in dextris, coopertum stola candida, et
obstupuerunt.* Introeuntes ab oriente in domum il-
lam rotundam, quæ in petra est excisa, viderunt
angelum sedentem ad meridianam partem loci il-
lius, ubi positum fuerat corpus Jesu. Hoc enim
erat in dextris : Quia nimirum corpus, quod sup-
inum jacens, caput habebat ad occasum, dextram
necesse est haberet ad austrum, scribit enim Mat-
thæus, quod angelum, qui revolvit lapidem ab ostio
monumenti, primo viderunt super ipsum lapidem
sedentem, qui eas intrare in locum uli Dominus
erat positus jusserit, et videre quod jam resur-
rexisset a mortuis. Scribit Lucas, quod intrantes
in monumentum duos angelos in albis inibi stan-
tes invenerunt. Illæ ergo mulieres angelos vident,
quæ cum aromatibus venerunt, quia videlicet illæ
mentes super nos cives aspiciunt, quæ cum virtu-
tibus ad Dominum per sancta desideria profiscun-
tur. Notandum vero nobis est quidnam sit, quod
in dextris sedere angelus cernitur. Quid namque
per sinistram, nisi vita præsens? quid vero per
dextram, nisi perpetua vita signatur? Unde scrip-
tum est : *Læva ejus sub capite meo, et dextra
illius amplexabitur me.* Sinistram namque Dei Ec-
clesia, prosperitatem videlicet vitæ præsentis, qua-
si sub capite posuit, quam intensione summi amo-
ris premit. Dextera vero Dei eam amplectitur, quia
sub æterna ejus beatitudine tota devotione conti-
netur. Quia igitur redemptor noster jam præsen-
tis vitæ corruptionem transierat, recte angelus qui
nuntiare perennem ejus gloriam venerat, in dex-
tra sedebat. Qui stola candida coopertus appa-
ruit, quia festivitatis nostræ gaudia nuntiavit. Can-
dor etenim vestis, splendorem nostræ denuntiat so-
lemnitatis : Nostræ dicamus an suæ? sed ut fatea-
mur verius, et suæ dicamus et nostræ, illa quippe
redemptoris nostri resurrectio, et nostra festivitas
fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit, et an-
gelorum festivitas exstitit, quia nos revocando ad
cælestia eorum numerum implevit. In sua ergo ac
nostra festivitate angelis in albis vestibus appa-
ruit, quia dum nos per resurrectionem dominicam
ad superna reducimur, cælestis patriæ damna re-
parantur. Sed jam quid venientes feminas affatur,
audiamus

*Nolite expavescere, Jesum quæritis Nazarenum,
Crucifixum, surrexit, non est hic, ecce locus ubi
posuerunt eum. Nolite, inquit, expavescere, ac si
aperte dicat : Paveant illi, qui non amant adven-
tum supernorum civium, pertimescant qui carna-
libus desideriis pressi, ad eorum se societatem
pertingere posse desperant. Vos autem cur per-
timescitis, quæ vestros concives videtis? Unde et
Matthæus angelum apparuisse describens ait : *Erat
autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus
sicut nix.* In fulgore etenim terror timoris est, in*

nive autem blandimentum candoris. Quia vero omnipotens Deus, et terribilis est peccatoribus, et blandus justis, recte testis resurrectionis ejus angelus et in fulgore vultus, et in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie et terret reprobos, et mulceret pios : *Jesum quæritis Nazarenum*. Jesus Latino eloquio salutaris, id est, salvator interpretatur. At vero multi hoc nomine dici poterant tunc, non tamen substantialiter, sed nuncupative, ideo et locus subjungitur, ut de quo Jesu dictum sit manifestetur Nazarenum. Et causam potius subdit : *Crucifixum*. Atque addidit : *Resurrexit, non est hic*. Non est hic, dicitur per præsentiam carnis, qui tamen nusquam deerat per præsentiam majestatis.

Sed ite, dicite discipulis ejus et Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Quærendum nobis est, cur nominatis discipulis Petrus designatur ex nomine, sed si hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negaverat venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperarit ex negatione, qua in re considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quem cunctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, et seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque ostendit eum sibi, et tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma toleraret. Bene autem de Redemptore nostro dicitur :

Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. Galilæa namque transmigratio facta interpretatur. Jam quippe Redemptor noster a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a pœna ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigraverat, et prius post resurrectionem in Galilæa a discipulis videtur, quia resurrectionis ejus gloriam post hæc videbimus, si modo a vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulcro nuntiatur, in transmigratione carnis ostenditur, quia is qui in mortificatione carnis agnoscitur, in transmigratio-
ne mentis videtur.

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. X.

Stans Petrus in medio plebis dixit : Viri fratres, Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum, hic est Dominus omnium, vos scitis quod factum est verbum per universam Judæam, incipiens enim a Galilæa post baptismum, quod prædicavit Joannes Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute. Qui pertransivit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Judæorum et Hierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus susci-

tavit tertia die et dedit eum manifestam fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, vobis qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis, et præcepit nobis prædicare populo et testificari, quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Hinc omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus, omnes qui credunt in eum. »

Verbum misit Dominus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum. Verbum hic missum Evangelium dicit, sive ipsum Dominum Jesum Christum, quia Apostolis ait : *Pacem meam do vobis, pacem meam commendo vobis*. Qui est omnium Dominus, in hoc apparet, inquit, Deum acceptorem non esse personarum, quia Filium suum unigenitum qui et Dominus omnium atque conditor est, cum genere humano pacem facere misit.

Vos scitis quod factum est verbum per universam Judæam. Quoniam Verbum Dei caro facta verbum est, id est, quoniam humana natura sine ullis præcedentibus bonorum operum meritis, Dei Verbo est in utero Virginis copulata, ita ut cum illo fieret una persona, ob hoc eum constemur natum de Spiritu sancto et Maria virgine.

Incipiens a Galilæa post baptismum. Cum Ecclesiæ regula sit fideles in nomine sanctæ Trinitatis baptizari, quæritur quomodo Lucas per totum hujus libelli textum, non aliter quam in nomine Jesu Christi baptismum dari testetur, quod ita beatus Ambrosius solvit. (Ex Ambros.) Quod per unitatem nominis impletum mysterium sit, quia sive Christum dicas, et Deum Patrem, a quo unctus est Filius, et ipsum qui unctus est Filium, et Spiritum quo unctus designasti. Scriptum est enim : *Jesum a Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto*. Sive Patrem dicas et Filium ejus, et Spiritum horum pariter in dicasti, si tamen id et corde comprehendas, sive Spiritum dicas, et Deum Patrem, a quo procedit Spiritus, et Filium, quia Filii quoque est Spiritus, nuncupasti. Unde ut orationi copuletur auctoritas, in spiritu quoque recte baptizari nos posse Scriptura indicat, dicente Domino : *Vos autem baptizabimini in Spiritu sancto*, et Apostolus ait : *Omnes enim in ipso corpore, in uno spiritu baptizati sumus*. Aliter præcipue congruit nos in nomine Domini Jesu Christi baptizari, quia sicut Apostolus ait : *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*.

Quod prædicavit Joannes Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum, etc. Prædicavit ergo Joannes Jesum sicut unxit eum Deus Spiritu sancto, tunc utique cum dicebat : *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto* (Marc. 1). Et iterum : *Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam super eum* (Joan. 1). Unctus est ergo Jesus, non oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia. Nec tamen tunc unctus est Spiritu sancto, quoniam super eum baptizatum velut columba de-

scendit. Tunc enim corpus suum, id est, Ecclesiam suam præfigurare dignatus est, in qua præcipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum, sed ista mystica et invisibili unctione.

Qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, etc. Id est, Pater cum Filio, melius est enim sic intelligere quam divinitatem Filii cum homine quam adsumpsit cohabitantem significari, neque Christi personam geminare, et in Nestorii dogma cadere videamur.

Quem occiderunt suspendentes in ligno. Christus passus est, moriamur peccato, Christus resurrexit, vivamus Deo, Christus transiit de hoc mundo ad Patrem, non hic hæreat cor nostrum, sed ad superna sequatur caput nostrum, pependit in ligno, concupiscentiam carnis crucifigamus.

Hunc Deus suscitavit tertia die. Quis suscitavit eum nisi invisibilis Deus? Dormivit enim et somnum cepit et exsurrexit, quoniam Dominus suscepit eum, cui dixerat: *Suscita me et reddam eis (Psal. xl).* Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. iv). Erit enim et nobis hujus sæculi nocte translata resurrectio carnis ad regnum, cujus in capite nostro præcessit exemplum. Surrexit et volavit in altum, et pro nobis unicus interpellat in cælo. Præstat cum Patre, quod postularat a Patre, quia mediator est et creator. Mediator ut poscat, creator ut tribuat. Fidelissimo igitur et fidissimo affectu ei orationem quam docuit allegamus, ut quod faciendum jussit, ipso adjuvante, facere valeamus, quod accipiendum promisit, ipso dante, sumamus.

Et dedit eum manifestum fieri non omni populo, etc. Invenimus itaque apud quatuor Evangelistas decies commemoratum Dominum visum esse ab hominibus post resurrectionem. Semel ad monumentum mulieribus. Iterum eisdem regredientibus a monumento in itinere. Tertio Petro. Quarto duobus euntibus in castellum. Quinto pluribus in Hierusalem, ubi non erat Thomas. Sexto ubi eum vidit Thomas. Septimo ad mare Tiberiadis. Octavo in monte Galilææ secundum Matthæum. Nonoque, dicit Marcus, novissime recumbentibus, quia jam non erant in terra cum illo convivaturi. Decimo in ipso die, non jam in terra, sed elevatum in nube. Crebra enim erat cum illis ejus conversatio, per dies quadraginta, priusquam ascendisset in cælum. Non tamen eis per omnes continuos apparuerat. Per illos enim quadraginta dies quoties voluit, quibus voluit, quemadmodum voluit, apparuit.

Nobis qui manducavimus et bibimus cum illo, etc. Hic beatus Petrus quod in Evangelio recitetur, exponit, post resurrectionem scilicet se bibisse cum Domino, nisi forte illic credamus indicatum, ubi ait: *Donec illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei (Matth. xxvi).*

Et præcepit nobis prædicari populo, et testificari quia ipse est, etc. Ipse enim in Evangelio ait: *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*

(Joan. v). Item ipse et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. Quis dedit? Pater, cui dedit? Filio, cui enim dedit vitam habere in semetipso, iste Christus, et Filius Dei et Filius hominis est, proinde quia Filius hominis est, accepit potestatem et judicium facere, quod judicium in fine sæculi erit. Ipse enim ascendit in cælos, et sedit ad dexteram Patris, inde venturus judicare vivos et mortuos.

Huic omnes prophetæ testimonium perhibent. Quæcunque propter faciendam fidem temporaliter gesta sunt aut testimonia missionis hujus fuerunt, aut ipsam missionem Filii Dei pronuntiaverunt.

Remissionem peccatorum accipere. Ipsum enim David exhortans, ait: *Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me. Et: Avertes faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele (Psal. l).* Et ipse in Evangelio potentialiter, cui volebat: *Dimituntur tibi peccata tua, dicebat.*

Per nomen ejus omnes qui credunt in eum. Nomen ejus ab angelo priusquam nasceretur vocatum est Jesus, cujus etymologiam, idem angelus exsecutus adjunxit, dicens: Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. In cujus nomine prophetis attestantibus remissionem peccatorum, non Judæi tantum, sed omnes qui credunt, accipiunt.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. ULTIMO.

Excuntes duo ex discipulis Jesu ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Mose et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant. Et ap-

propinquaverunt castello, quo ibant, et ipse se
 finxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes :
 Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et incli-
 nata est jam dies. Et intravit cum illis. Et factum
 est dum recumberet cum illis, accepit panem et
 benedixit ac fregit et porrigebat illis. Et aperti
 sunt oculi eorum et cognoverunt eum. Et ipse eva-
 nuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem :
 Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum lo-
 queretur in via, et aperiret nobis Scripturas? Et
 surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusa-
 lem, et invenerunt congregatos undecim et eos
 qui cum ipsis erant, dicentes : Quia surrexit
 Dominus vere, et apparuit Simoni. Et ipsi narra-
 bant quæ gesta erant in via, et quomodo cogno-
 verunt eum in fractione panis. »

Exeuntes duo ex discipulis Jesu, ibant in castellum ipsa die, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emmaus, et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. (Ex Beda.) Stadium quod Græci, auctore ut dicunt Hercule, viarum spatia mensurant, octava est pars milliarii, et ideo sexaginta stadia, septem millia passuum et quingentos significant, quod bene spatium itineris congruit eis qui, de morte ac sepultura Salvatoris certi, dubii de resurrectione gradiebantur. Nam resurrectionem, quæ post septimum sabbati facta est, octavo numero contineri quis ambiget? Discipuli ergo, qui de Domino loquentes, incedebant, et sextum cepti itineris milliarium compleverunt, quia illum sine querela viventem usque ad mortem, quam sexta sabbati subiit, pervenisse dolebant, compleverunt et septimum, quia hunc in sepulcro quievisse non dubitabant. Verum de octavo dimidium tantum peregerunt, quia gloriam celebratæ jam resurrectionis nondum perfecte credebant. Emmaus autem ipsa est Nicopolis, civitas insignis Palæstinæ, quæ post expugnationem Judææ, sub Marco Aurelio Antonino principe restaurata, cum statu mutavit et nomen.

Et factum est, dum fabularentur, et secum quærent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis. Loquentes de se Dominus appropinquans comitatur, ut et fidem suæ resurrectionis eorum mentibus incendat, et occulte præsentia majestatis semper se quod promisit impleturum designet. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum (Matth. xviii).

Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent, et ait ad illos : Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem, ambulantes et estis tristes? Apparuit quidem discipulis Dominus, sed eis speciem quam recognoscerent non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus et amabant et dubitabant. Eis autem Dominus foris et præsens aderat, et quis esset non ostendebat. De se ergo loquentibus præsentiam

exhibuit, sed de se dubitantibus, cognitionis suæ speciem abscondit.

Respondens autem unus cujus nomen Cleophas, dixit ei : Tu solus peregrinus es in Hierusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Peregrinum putabant eum, cujus vultum non agnoscebant. Sed et revera peregrinus erat eis, a quorum naturæ fragilitate, percepta jam resurrectionis gloria, longe distabat. Peregrinus erat eis, a quorum adhuc fide utpote resurrectionis ejus nescia manebat extraneus.

Quibus ille dixit : Quæ? Et dixerunt : De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo. Prophetam et magnum fatentur, Filium Dei tacent, ut scilicet, nondum perfecte credentes, vel solliciti, ne inciderent in manus Judæorum persequentium, quia nesciebant quis esset cum quo loquebantur, quod verum credere celantes.

Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Merito tristes incedebant, quia et seipsos quodammodo arguebant, quod in illo redemptionem speraverint, quem jam mortuum viderant, nec resurrecturum credebant, et maxime dolebant eum sine culpa occisum, quia noverant innocentem.

Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore ejus venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Terruisse dicuntur merito eos, quorum mentibus plus de non invento corpore dominico mœstitiam, quia dolebant addere, quam de nuntiata per angelos ejus resurrectione gaudium, quo recrearentur, videre potuerunt.

Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt, sicut mulieres dixerunt. Ipsum vero non invenerunt. Cum ipse Lucas supra Petrum dixerit cucurrisset ad monumentum, et nunc Cleophandixisset, ipse retulerit quod quidam eorum ierant ad monumentum, sed Petrum solum primo commemoravit, quia illi primitus Maria nuntiaverit.

Et ipse dixit ad eos : O stulti et tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt prophetae! Nonne hæc oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant. Hoc nobis loco nullam scripturam interpretandi, sed gemina nos ipsos humiliandi necessitas incumbit, qui neque in Scripturis, quantum oportet, edocti, neque ad implenda, quæ discere forte potuimus, quantum decet, sumus intenti. Nam si Moyses et omnes prophetæ Christum locuti sunt, et hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum, quæ ratione se gloriantur esse Christianos, qui juxta vi-

rium suarum modulum, neque scripturas, qualiter ad Christum pertineant, investigare, neque ad gloriam, quam cum Christo habere cupiunt, per passionem tribulationum desiderant attingere?

Et appropinquerunt castello, quo ibant, et ipse se finxit longius ire, et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, etc. Nihil simplex veritas per duplicitatem fecit. Sed quod dicitur: *Finxit se longius ire*, talem se exhibuit discipulis in corpore qualis apud illos in mente erat. Probandi autem erant sibi, qui eum etsi necdum ut Deum diligerent, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a charitate non poterant, hi cum quibus veritas gradiebatur, eum ad hospitium, quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus, vocant, cum illic scriptum sit, et coegerunt illum? ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini non solum ad hospitium invitandi sunt, sed etiam trahendi.

Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem et benedixit, etc. Quem in Scripturæ sacræ expositione non cognoverunt, in panis fractione cognoscunt. Audiendo præcepta Dei illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt. Quia scriptum est: *Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur* (Rom. 11). Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quæ jam intelligere potuit, opere implere.

Et ipse evanuit ex oculis eorum et dixerunt: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis. Ignem, inquit, veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat (Luc. xxi)? Ignem quippe Dominus in terram misit, cum afflatu Spiritus sancti cor carnalium incendit, et terra ardet, cum cor carnalium in suis prius voluptatibus frigidum relinquit concupiscentias præsentis sæculi et incenditur ad amorem Dei: *Nonne cor nostrum, inquit, ardens erat in nobis dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas.* Ex auditu quippe sermone inardescit animus corporis, frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus, qui hanc repleverit, in fletibus cruciat. Sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur, audire ei libet præcepta cœlestia. Et quod mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur.

Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem, etc. Jam erat fama, quod surrexerat Jesus, ab illis mulieribus facta, et a Simone Petro, cui jam apparuerat, hoc enim isti duo invenerunt loquentes, ad quos in Hierusalem venerunt. Fieri itaque potest, ut timore prius in via noluerint dicere quod eum audierant resurrexisse, quando tantummodo angelos dixerunt visos esse mulieribus. Ignorantes enim cum quo loquerentur, merito possent esse solliciti, ne quid passim de Christi resurrectione jactantes, in manus inciderent Judæorum. Omnium ergo virorum primo Dominus apparuisse legitur, intelligitur Petro, ex his duntaxat omnibus quos evangelistæ quatuor, et Paulus apostolus commemoraverunt. Loquitur enim ad Corinthios de Domino Pau-

lus: *Quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas, et quia apparuit Cephæ et postea undecim.*

Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum, etc. Præter hoc quod pro merito mentis eorum, adhuc ignorantes, quod oportebat Christum mori et resurgere, simile aliquid eorum oculi passi sunt, non veritate fallente, sed ipsis veritatem percipere non valentibus, et aliud quam res est opinantibus, certi etiam mysterii causa factum est, ut eis in illo alia ostenderetur effigies, et sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent. Ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, id est Ecclesiæ, cujus unitatem in sacramento panis commendat Apostolus, dicens: *Unus panis, unum corpus multi sumus*, ut cum ejus benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum et agnoscerent eum. Aperiantur utique ad ejus cognitionem, remoto scilicet impedimento, quo tenebantur, ne agnoscerent. Non autem incongruenter accipiamus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana fuisse, ne agnosceretur Jesus, sed tamen a Christo facta est permissio usque ad sacramentum panis, ut unitate corporis ejus participata removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci. Amen.

FERIA TERTIA PASCHÆ.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM.

« Surgens Paulus et manu silentium indicens ait: Viri fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis hujus missum est: Qui enim habitabant Hierusalem et principes ejus, ignorantes Jesum et voces Prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, judicantes impleverunt. Et nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato, ut interficerent eum. Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt in monumento. Deus vero suscitavit eum a mortuis. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Hierusalem, qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem. Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc Deus adimplevit filiis vestris. Resuscitans Jesum Christum Dominum nostrum.»

Surgens Paulus et manu silentium indicens ait: Viri fratres, filii generis Abraham, etc. Omnes quibus ista loquebatur Apostolus, secundum carnem filii Abrahæ erant, sicut et ipsi de se ipsis hoc in loco dixerunt: *Semen Abrahæ sumus, et nulli servivimus unquam*, et item: *Pater noster Abraham est*, et Dominus illis: *Scio quia filii Abrahæ estis*. Imitatione enim non filii Abrahæ erant illi, quibus Dominus loquebatur: *Vos ex patre diabolo estis*; unde ergo Judæi filii diaboli? non nascendo sed imitando: *Vos, inquit Dominus, ex patre diabolo estis et desiderii patris vestri facere vultis. Ecce unde illi diaboli!*

Quæ sunt illius desideria? *Ille homicida erat ab initio, et vos queritis me occidere.* Ecce quomodo imitatione filii diaboli? Nam et filii erant Abraham propter originem carnis, quibus ista Apostolus loquebatur, et filii imitationis, propter castitatem timoris. Quibus specialiter dicebat: et qui in vobis timent Deum.

Verbum salutis missum est. (Ex Hieron.) Illud utique, de quo Isaias ait: *Verbum misit Dominus in Jacob et cecidit in Israel* (Isai. 11), id est, misit Deus Filium suum, de quo Joannes ait: *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum*, ad Jacob, id est, ad Judeos, et venit ad Israel, hoc est, ad gentium populum. Dei autem Verbum ipse est Dei Filius. Quapropter cum eum Pater Verbo misit a Patre, et in Verbo ejus factum est, ut mitteretur. Ergo a Patre et Filio missus est idem Filius, quia Verbum Patris est ipse Filius, in ipso Dei Verbo, quod erat in principio apud Deum, et Deus erat, in ipsa scilicet sapientia Dei erat, quo tempore Verbum caro fieret, et habitaret in nobis. Quæ plenitudo temporis cum venisset, misit Deus Filium suum factum ex muliere, ut incarnatum Verbum hominibus appareret.

Qui enim habitabant Hierusalem et principes ejus, etc. (Ex Beda.) Hinc in Actibus Apostolorum scriptum est: *Moses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicet in synagogis*, in his testimoniis manifeste declaratur, quia lectio legis vel prophetarum a Judæis sablato semper in synagogis legebatur.

Cumque consummassent omnia quæ de eo scripta sunt. (Ex August.) Hæc verba et Joannes hoc modo narrat, dicens: *Postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura dicit: Sitio, etc.* (Joan. 11x). Peractis omnibus Jesus, quæ ante suam mortem peragi oportebat, quando voluit et sicut voluit tradidit spiritum.

Deponentes eum de ligno. A Mose in eremo æreus serpens ligno suspensus est, ut Dominus et in serpente mortuus (Num. 21; Joan. 111), et in ære significaretur æternus, videlicet, ut indicaretur mortuus per humanitatem, et tamen esset quasi æneus per divinitatem.

(Ex Eucherio.) Quid respondendum est Judæis objicientibus testimonium illud: *Maledictus omnis qui pendet in ligno?* Maledictum esse hominem qui in ligno pendeat, sed noxium, non innocentem. Neque enim innocentiae potest esse maledictum poena peccati. Etenim si Mardocheus præparato ligno appensus sententiam regine crudelitatis explesset, nunquid eum dignum hæc maledictione judicarent? Non omnino idcirco Dominus noster pependit in ligno, ut nos a delicto, quod in ligno fuerat perditionis admissum, ligno appensus absolveret.

Posuerunt in monumento. (Ex August.) In monumento novo positus est Jesus, in quo nondum quiscquam positus erat, sicut in virginis utero nemo ante illum, nemo post illum conceptus est, ita in hoc

monumento nemo ante illum, nemo post illum sepultus est.

Deus vero suscitavit eum a mortuis. Radix amara crucis evanuit, flos vitæ cum fructibus surrexit in gloria. Hæc est virga Aaron, quæ post siccitatem floruit. Virga enim post ariditatem virescens, Christus est post mortem resurgens, qui est flos virginum, corona martyrum, gratia continentium.

Qui visus est per dies multos. Id est, per dies quadraginta. Non tamen eis per omnes quadraginta illos dies continuo apparuit, sed quoties voluit, quibus voluit et quemadmodum voluit apparuit.

His qui simul ascenderunt cum eo de Galilæa in Hierusalem, etc. Salva historia videamus intelligentiam. Galilæa namque transmigratio facta interpretatur, Hierusalem visio pacis. Illi enim cum Domino de Galilæa ascenderunt in Hierusalem, qui prius hic vitiorum fomitem respuentes, ad virtutum culmina transmigrant. Illi scilicet, cum reJemptore nostro a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a poena ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigrabant in Hierusalem. Cœlesti quandoque Deum læti videbunt, qui hic modo vitiis derelictis ad virtutum celsitudinem transierint.

Et nos vobis annuntiamus ea quæ ad patres nostros repromissio facta est, etc. Abraham enim dictum est: *In te benedicentur universæ cognationes terræ. Jacob autem: Et benedicentur in te et in semine tuo cunctæ tribus terræ.* Quod Apostolus exponens ait: *Non dixit in seminibus, sed in semine tuo, quod est Christus.* Semen quidem Abraham Christus est, in cuius nominis fide omnibus terræ familiis Judæis videlicet et gentibus est benedictio repromissa, id est, significat, dabo vobis sancta David fidelia, id est, quæcunque David promisi, eadem vobis fidelis sponsor implebo, Christum scilicet de ejus stirpe nascenturum.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XXIV.

Stetit Jesus in medio discipulorum suorum, et ait illis: Pax vobis, ego sum, nolite timere: Conturbati vero et conterriti existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra, videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum, palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non creditibus et mirantibus præ gaudio dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis, et dixit ad eos: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic

« oportebat pati Christum et resurgere a mortuis A
 « die tertia, et prædicari in nomine ejus pœni-
 « tentiam et remissionem peccatorum in omnes
 « gentes. »

Stetit Jesus in medio discipulorum suorum et dixit illis : Pax vobis, ego sum, nolite timere. Hanc ostensionem Domini post resurrectionem, et Joannes commemorat, dicens : *Cum esset sero die illo una sabbatorum et fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio et dicit eis : Pax vobis (Joan. ult.).* Quid mirum si clausis januis post resurrectionem suam in æternum jam victurus intravit, qui moriturus veniens, non aperto utero virginis exivit. Quod autem dicit Joannes, non cum illis fuisse tunc apostolum Thomam, cum, secundum Lucam, duo illi, quorum erat unus Cleophas, regressi Hierusalem invenerant congregatos undecim et eos qui cum ipsis erant, procul dubio intelligendum est, quod inde Thomas exierit antequam eis Dominus hæc loquentibus appareret.

Conturbati vero et conterriti existimabant se spiritum videri. Quod hæretici Manichæi de Christo suspicantur et credunt, quia non erat vera caro, sed spiritus erat, hæc prima cogitatio surrexit in cordibus apostolorum. Et illi quidem Manichæi nunquam credunt Jesum fuisse hominem, discipuli autem noverant hominem, cum quo tantopere fuerant conversati. Sed posteaquam mortuus est, quod noverant quando crederent, hoc potuisse resuscitari quod potuit mori. Apparuit ergo oculis ipsorum talia, qualem illum noverant, et non cretentes tertia die potuisse veram carnem de sepulcro resurgere, putaverunt se spiritum videre. Error iste apostolorum secta est Manichæorum. Solent autem quando illis hæc obijciuntur, ita respondere : « Quid mali credimus, quia Christum Deum credimus, spiritum fuisse credimus, carnem non credimus. Melior est spiritus quam caro : quod melius est credimus, quod deterius est credere nolumus. » Si nihil mali est in isto sermone, dimittat Jesus discipulos suos in isto errore. Quid mali crediderunt et discipuli? Christum spiritum crediderunt. Non enim esse putaverunt aulium, sed spiritum. Parvo morbo te putas periclitari? Audi sententiam medici.

Et dixit eis, quid turbati estis et cogitationes ascendunt in corda vestra? Quales utique cogitationes? nisi falsæ, morbidae, perniciose. Perdideret enim Christus fructum passionis, si non esset veritas resurrectionis : *Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra?* Tanquam bonus agricola diceret : Quod ibi plantavi, ibi inveniam, non spinas, quas non plantavi in corde vestro. Descendit fides, quia desuper est. Cogitationes autem istæ non desuper descenderunt, sed in ipso corde sicut herba mala ascenderunt.

Videte manus meas et pedes meos, quia ipse ego sum, etc. Resurrectionem suam certam et veram multis et variis documentis persuadet, perfidiam qu-

nemque dubitationem de sua resurrectione tollendam. Parum fuit oculis se videndum præbere, si non præberet etiam manibus contrectandum. Qui dum palpanda discipulis ossa carneique præmonstrat, aperte statum veræ resurrectionis, quæ et in se nunc facta et in nobis est futura significat, quia non sicut Eutychius Constantinopolitanæ urbis episcopus scripsit. « Corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiae, sed palpabile per veritatem naturæ. » Neque huic assertioni putetur Apostoli sermo repugnare : *Quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt (I Cor. xv).* Hoc enim loco Apostolus carnis et sanguinis nomine, non substantiam veri corporis, sed corruptionem mortalitatis significat. Sicut ipse consequenter exposuit, dicens : *Neque corruptio incorruptelam possidebit.* Aliter namque caro Scriptura sacra juxta naturam, aliter juxta culpam, aliter juxta corruptionem mortalitatis, quæ ex culpa contingit appellatur, juxta naturam quidem, cum dictum est : *Hoc nunc ex ossibus meis et caro de carne mea (Gen. ii) : Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. i).* Juxta culpam vero dicitur : *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem.* Juxta corruptibilitatem autem cum scriptum est : *Et memorati sunt, quia caro sunt,* ideo fragiles et moribundi, hoc enim se carnis nomine designasse manifestat ipse Psalmista, qui protinus addit : *Spiritus vadens et non rediens (Psalm. lxxvii).* Regnum itaque Dei caro non possidebit, id est, caro juxta culpam vel mortalitatem, et tamen caro possidebit regnum Dei. Ideo caro juxta naturam, quam et Dominus post resurrectionem videndam palpandamque discipulis exhibuit. Et de qua beatus Job, cum gloriam resurrectionis describeret, ait : *Et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum (Job. xix).* Lege epistolam sancti Augustini ad Consentium, de corpore Domini post resurrectionem.

Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Non solum manus et pedes, quibus indita clavorum claruere vestigia, sed attestante Joanne, etiam latus quod lancea foratum fuerat ostendit, ut videlicet ostensa vulnerum suorum cicatrice, dubietatis atque infidelitatis eorum vulnus sanaret. Verum quomodo post resurrectionem clavorum vel lanceæ loca pandendo discipulorum dignatus est fidem, spemque roborare, ita in die judicii et eadem suæ passionis indicia, et ipsam pariter crucem monstrando venturus est impietatem superbiorum infidelitatemque confundere, scilicet ut ipsum se esse, qui ab impiis et pro impiis mortuus est, cunctis palam angelis et hominibus ostendat, videantque ut scriptum est : *In quæm punxerunt, et plangent se super eum omnes tribus terræ.* Sane notandum quod solent in hoc loco gentiles calumniam struere, et fidem speratæ a nobis resurrectionis stulta garrulitate deridere. « Si enim

Ipse Deus vester, inquit, nec sibi inflicta a Judæis vulnera curare prævaluit, sed cicatricum vestigia cælo, secum ut dicitis, invexit, qua temeritate putatis eum vestra de pulvere membra ad integrum esse restauraturum? Quibus respondendum, quia Deus noster, qui suam perpetua jam immortalitate glorificatam de sepulcro carnem resuscitare quando voluit, et quomodo voluit, potuit etiam qualem voluit suscitavit. Neque enim consequens est, ut qui majora fecisse probatur, minora facere nequiverit, sed certe dispensationis gratia, qui majus fecit, minus facere supersedit, hoc est, qui mortis regna destruxit, signa mortis obliterare noluit. Primo videlicet, ut per hæc discipulis fidem suæ resurrectionis astrueret. Deinde, ut patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro mortalium vita pertulerit, super ostendat. Tertio, ut sua morte redemptis, quam misericorditer sint adjuti, propositis semper ejusdem mortis innovet indicia. Ideoque misericordias Domini in æternum cantare non cessent, sed dicant qui redempti sunt a Domino: *Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus* (Psal. cxvii, cxxxv). Postremo ut etiam perfidis in judicio quam juste damnentur, ostensa inter alia flagitia, etiam vulnerum quæ ab eis suscepit cicatrices denuntiet, veluti si miles aliquis fortissimus, jubente suo rege, pro totius gentis salute, singulari certamine desudans, multis quidem vulneribus exceptis, hostem tamen interficiat, spolia ejus diripiat, victoriam suæ genti reportet, et interrogatus a medico cui curandus committitur, ita ne velit curari, ut nec vestigia vulnerum ulla resedeant, an magis ita, ut cicatrices eadem remaneant, deformitas vero prorsus hominis et fœditas absit, respondeat se potius ita velle sanari, ut toto salutis decoris pristini statim recuperato, perpetua secum tanti circumferat signa triumphi. Sic profecto Dominus perpetis ob signum victoriæ non excepta pro nobis vulnera passionis, sed ipsorum cicatrices cælo secum inferre quam abolere maluit, nec tamen ex his quippiam fidei nostræ resurrectionis præjudicat. De qua veraci promissione prædicitur: *Et capillus de capite vestro non peribit* (Luc. xxi).

Adhuc autem non credentibus et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? Ad insinuandam resurrectionis suæ veritatem, non solum tangi a discipulis, sed etiam convesci cum illis dignatur, non quasi quidem post resurrectionem cibo indigens, nec quasi nos in resurrectione quam exspectamus, cibis egere significans, sed ut eo modo naturam corporis resurgentis astrueret, ne illud non corpus, sed spiritum esse arbitrarentur, et sibi non solide, sed imaginatiter apparere. Manducavit potestate, non necessitate. Aliter enim absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius candens: ille indigentia, iste potentia.

At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis, et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis. Quid significare credimus piscem assum, nisi ipsum mediatorem Dei et hominum pas-

sum? Ipse enim latere dignatus in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostræ, et quasi tribulatione assatus est, tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, favus mellis nobis exstitit in resurrectione. At qui in pisce asso figurari voluit tribulationem passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ. Favus quippe mel in cera est, mel vero in cera est, divinitas in humanitate. Sic autem sua Redemptor indicat, ut imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce enim in cibo suo pisci asso conjungere favum voluit, quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem suscipit, qui cum hic tribulationes pro Deo sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce favus sumitur, quia qui hic afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur.

Et dixit ad illos: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Hoc est, cum adhuc essem in carne mortali, in qua estis et vos. Tunc enim in eadem carne, sed cum illis in eadem mortalitate non erat, et cum illis quidem, postquam resurrexit, fuit quadraginta diebus, ut legitur, exhibitione corporalis præsentia, sed non cum illis fuit consortio infirmitatis humanæ.

Quoniam necesse, ut impleantur omnia quæ scripta sunt in lege Mosi, et prophetis et psalmis de me. (Ex Beda.) Vide quomodo tulit omnes ambages, visus est, tactus est, manducavit, ipse certe erat. Tamen in aliquo sensus humanos ludificasse videretur, misit manus ad Scripturas. Dicant pagani quidquid volunt, magus fuit, potuit sic se ostendere. Numquid magus antequam natus, potuit sic se prophettare? Da Scripturas, quia quod videtis, ante provisam est, quod cernitis, ante prædictum est: Audi filia et vide, audi prædicta, vide completa.

Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati et resurgere a mortuis d'e tertia. Præbet se videndum oculis, præbet manibus contrectandum, parum est lege? commemorat Scripturas, et hoc parum est? aperit sensum, ut quod legis intelligas, deinde per commendatam sui corporis veritatem, commendat Ecclesiæ unitatem.

Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, etc. Non latret pravitas hæreticorum, de angulo toto orbe terrarum Ecclesia diffusa est, omnes gentes habent Ecclesiam. Nemo nos fallat, ipsa est vera, ipsa est catholica, cœpit ab Hierusalem, pervenit ad nos, et ibi est, et hic. Non enim ut huc veniret inde discessit, crevit, non migravit. Et merito sic scriptum est, inter cætera dominicæ pietatis sacramenta: Et sic oportebat, ut ministri sermonis, qui in nomine Christi crucifixi et resuscitati a mortuis, pœnitentiam erant et remissionem peccatorum in omnes gentes predicaturi, ab Hierosolymis inciperent, non solum, quia credita sunt illis eloquia Dei, quia eorum a loptatio est filiorum, et gloria, et te-

stamenta, et legislatio, et obsequium, et promissa, A quia eorum patres, et ex his Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (Rom. ix). Verum etiam ut gentes, quæ variis erant erroribus et facinoribus implicatæ, hoc maxime divinæ pietatis indicium, ad spem impetrandæ veniæ provocaret, quod eis quoque qui Filium Dei crucifixerunt, non tantum veniam reatus a Patre, sed et vitæ æternæ gaudium viderent esse donatum.

FERIA IV PASCHÆ.

ACTUUM APOSTOLORUM CAP. III.

« Aperiens Petrus os suum dixit: Viri Israelitæ, et qui timetis Deum, audite. Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Jesum, quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem justum et sanctum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis, auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus. Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. Deus autem, qui prænuntiavit per os omnium Prophetarum pati Christum suam implevit sic. Pœnitementi igitur et convertimini, ut deleantur vestra peccata.»

Aperiens Petrus os suum dixit. Notandum quod viros de genere Israel, et timentes Deum ad audiendum Domini provocat verbum. Viri enim dicuntur a viribus, qui nesciunt tolerandæ descere, aut in prosperis aliqua se elatione jactare, sed animo stabili defixi et cœlestium rerum contemplatione firmati, manent semper impavidi: Qui timetis Dominum, inquit, audite, id est, qui reverentiam habetis nominis ejus, quia ejus verba non metur audire, nisi qui cognoscitur et timere. Timor autem Domini, quia justus et rectus est. Auditum renovat, amorem tribuit, ardorem castitatis inflammant.

Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob, Deus patrum nostrorum. Poterat dicere Deus Abraham, Isaac et Jacob, sed ter nominat Deum Abraham, Deum Isaac, Deum Jacob, ut tu intelligas Patrem et Filium et Spiritum sanctum, et ne tibi scandalum terna Dei nominatio generaret, addit: Deus patrum nostrorum, prudenter enim personas distinguit et naturam univit.

Glorificavit Filium suum Jesum. Glorificavit filium suum, quando post resurrectionem nimis mirabilem totius mundi credulitatem, Deus ei in eo quod homo factus est, habere concessit. Glorificavit eum gloria resurrectionis, glorificavit gloria ascensionis, et glorificavit suæ dextræ sessione.

Quem vos quidem tradidistis. Hinc enim respondit Pilatus Domino, dicens: Nunquid ego Judæus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi, quid fecisti (Joan. xviii)? subauditur, ut tradereris mihi. Tradiderunt enim Dominum sacerdotes per invidiam, tradidit Judas per cupiditatem, tradidit Pater

pro nostra liberatione, tradit semetipsum Filius pro nostra dilectione. De Patre enim ait Apostolus: Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum. De Filio autem: Qui dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis.

Et negastis ante faciem Pilati. Dicentes: Crucifige, crucifige, talem nos non habemus regem nisi Cæsarem, nos legem habemus, et secundum legem debet mori, qui Filium Dei se fecit.

Judicante illo dimitti. Querebat enim, ait Evangelium, Pilatus opportunitatem ut dimitteret Jesum, dicens: Ego non invenio in eo causam, sed neque Herodes, Pilatus mittit ad Herodem, Herodes remittit ad Pilatum. Inter duas impietates, discurrit pietas, et tamen impietas pietatem non potest condemnare. Præsens est reus, et non invenitur reatus. Tradidistis mihi hunc hominem, inquit, quasi avertebam populum, et ecce coram vobis interrogans, nullam causam invenio in eo, in his in quibus eum accusatis. Dicitis, quod præcipiat tributa non solvi Cæsari: comprobavi falsum esse, quod objicitis. Docere hunc contra legem dicitis: probavi eum non destruere legem, sed adimplere; omnia quæ objecisti in diversum inventa sunt.

Et petistis virum homicidam donari vobis. Erat autem, ait Evangelium, qui dicebatur Barrabas, vinculus, qui in seditione fecerat homicidium. Barrabas enim, qui filius patris interpretatur, significat diabolum, qui multas seditiones in toto concitat orbe, homicidia scilicet et adulteria et omnia crimina. Qui statim ut Jesus crucifixus est, Barrabas iste dimissus, suffocat populum Judæorum.

Auctorem vero vitæ interfecistis, etc. Illum qui plasnavit hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. Illum qui dixit: Ego sum vita, veritas et vita (Joan. xiv), et de quo Joannes: Hic est verus Deus et vita æterna (I Joan. v).

Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis. Si enim cognovissent, ait Apostolus, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum impletum sic. Hinc et ipse Dominus Cleophæ et alio discipulo ait: O stulti et tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Christum. et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Mose et omnibus prophetis, interpretabatur illis de omnibus Scripturis, quæ de ipso erant (Luc. ultimo). Si enim Moses et omnes prophetæ Christum locuti sunt, et hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum, qua ratione se gloriantur esse Christianos, qui juxta virium suarum modulum, neque Scripturas, qualiter ad Christum pertineant investigare, neque ad gloriam quam, cum Christo habere cupiunt, per passiones tribulationum desiderant attingere.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. ULTIMUM.

« Manifestavit se Jesus iterum discipulis suis ad mare Tyberiæ. Manifestavit autem sic: Erant

simul Simon Petrus et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim, et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem facto stetit Jesus in littore, non tamen cognoverunt, quia Jesus est. Dixit ergo eis Jesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo et jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. Dixit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se. Erat enim nudus et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. Non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum et panem. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit ergo Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis Jesus: Venite, praudete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Jesus et accepit panem, et dedit eis et piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.

Manifestavit se Jesus ad mare Tyberiadis, manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim, et illa nocte nihil ceperunt. Quæri enim potest cur Petrus, qui piscator ante conversionem fuit, post conversionem ad piscationem rediit? et cum Veritas dicat: Nemo mittens manum suam in aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. ix), cur repetiit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis intenditur citius videtur, quia nimirum negotium quod ante conversionem sine peccato exstitit, hoc etiam post conversionem culpa repetere non fuit, nam piscatorem Petrum, Matthæum vero telonarium scimus. Et post conversionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus vero ad telonei negotium non rediit. Quia et aliud est victum per piscationem quærere, aliud telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccato exhiberi, aut vix, aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurat.

Mane autem jam facto, stetit Jesus in littore, non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est. Dicit ergo eis Jesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei, non. Quæri potest, cur discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem Dominus in

littore stetit, qui ante resurrectionem suam, coram discipulis in fluctibus maris ambulavit. Cujus rei ratio festine cognoscitur, si ipsa quæ tunc inerat causa pensetur. Quid enim mare, nisi præsens sæculum significat, quod se causarum tumultu et undis vitæ corruptibilis illiditur? Quid per soliditatem litoris, nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur, quia igitur discipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant, quia vero Redemptor noster jam corruptionem carnis excesserat, post resurrectionem suam in littore stabat, ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium reipsa discipulis loqueretur, dicens: Jam vobis in mari non appereo, quia vobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Facta est autem discipulis piscationis magna difficultas, ut magistro veniente fieret admirationis magnæ sublimitas.

Dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Bis in sancto Evangelio legitur, quia Dominus jussit, ut ad piscandum retia mitterentur. Ante passionem videlicet, et post passionem. Sed priusquam Redemptor noster pateretur et resurgeret, mitti quidem rete ad piscandum jubet, sed utrum in dextram an in sinistram mitti debuisset non jubet. Post resurrectionem vero discipulis apparens, mitti rete in dextram jubet. In illa piscatione tanti capti sunt, ut retia rumperentur, in ista autem et multi capti sunt, et retia rupta non sunt. Quis vero nesciat bonos dextra et malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non jubetur, præsentem Ecclesiam designavit, quæ bonos simul ac malos colligit, nec eligit quos trahat, quia et quos eligere possit ignorat. Hæc autem piscatio post Domini resurrectionem facta in solam dextram missa est, quia ad videndam claritatis ejus gloriam sola electorum Ecclesia pertinet, quæ de sinistro opere nil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. In ista vero piscatione, et multi pisces et magni capiuntur, et rete non rumpitur, quia sancta electorum Ecclesia, in continua auctoris sui pace requiescens, nullis jam dissensionibus dilaniatur.

Miserunt ergo retia, et jam non valebant illud trahere a multitudine piscium. Dixit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus, et misit se in mare; alii autem discipuli navigio venerunt, non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Ubi non est intelligendum etiam panem fuisse superpositum prunis, sed tantum subaudiendum viderunt. Ideo viderunt prunas positas, et piscem superpositum viderunt, et panem viderunt. Vel ita potius: Viderunt prunas positas, et piscem superpositum, viderunt et panem.

Afferre de piscibus quosprehendistis nunc : ascendit Simon Petrus et trazit rete in terram. (Ex Greg.) Captis autem tam magnis piscibus, ascendit Simon Petrus et trazit rete in terram. Jam credo quod vestra charitas advertit, quid est quod Petrus ad terram rete trahit : ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa, ipsi specialiter dicitur : *Simon Joannis, amas me ? pascere oves meas.* Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia igitur prædicator Ecclesiæ nos a mundi vitæ hujus fluctibus separat, nimirum necesse est, ut rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit, qui sanctæ prædicationis voce, stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit verbis, hoc epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis, quoties per eum ad amorem quietis æternæ convertimur, quoties a terrenarum rerum tumultibus separamur, quid aliud, quam missi intra rete fidei pisces ad littus trahimus ?

Plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat, sed intentos vos tanti mysterii profunditas expectat. Neque etenim quantitatis summam solerter evangelista exprimeret, nisi hanc sacramento plenam esse judicasset. Scitis namque quod in Testamento Veteri omnis operatio per Decalogi mandata præcipitur, in Novo autem, ejusdem operationis virtus per septiformem gratiam sancti Spiritus multiplicatis fidelibus datur, quem propheta denuntians, dicit : *Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replevit eum spiritus timoris Domini* (Isa. xi). Sed ille in hoc spiritu operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoscit, ut et Patrem, et Filium, et eundem Spiritum sanctum, unius virtutis credat, unius substantiæ esse fateatur. Quia igitur septem quæ superius diximus, per Novum Testamentum latius data sunt. Decem vero per Vetus præcepta, omnis nostra virtus et operatio per decem et septem potest plene comprehendendi. Ducamus ergo per trigonum decem et septem, et veniunt quinquaginta et unum, qui profecto numerus a magno mysterio non vacat, quia jam in Testamento Veteri legimus quod annus quinquagesimus Jubilæus vocari jussus est, in quo videlicet cunctus populus ab omni opere requiesceret. Sed vera requies in unitate est. Dividi quippe unum non potest, ubi enim scissura divisionis est, vera requies non est. Ducamus per trigonum quinquaginta et unum, et sunt centum quinquaginta tres. Quia igitur et omnis operatio nostra et virtus, in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tendit. Septem et decem ter ducimus, ut ad quinquaginta et unum venire debeamus, et vera nostra requies tunc est, cum ipsam jam claritatem trinitatis agnoscimus, quam in unitate divinitatis esse certam tenemus. Quinquaginta et unum ter ducimus, et electorum summam in superna patria, quasi centum quinquaginta quatuor piscium numerum tepemus. Post resurrectionem vero Domini missum rete dignum fuit,

ut tot pisces caperet, quod solummodo electos supernæ patriæ designarent. (Ex August.) Est quoque alia supputatio hujus septenarii et denarii numeri ; nam si ab uno omnes numeros computes usque ad decem et septem, hoc modo, unum, duo, tres sunt, adde tres, sunt sex, his adijunge quatuor, sunt decem, his quinque, et habebis quindecim, et sic crescentibus numeris et multiplicatis usque ad decem et septem, sit omnium numerorum summa istorum, qui multiplicatur ab uno usque ad decem et septem, centum quinquaginta tres, quæ computatio superiori significationi, hoc est, legis in denario, et gratia in septenario, satis congruenter conveniet. Sed plura possunt inde considerari admiratione digna, quæ hujus temporis angustia prohibet nos omnia dicere.

Et cum tanti essent, non est scissum rete. Adjecit evangelista rem necessariam dicens : Et cum tanti essent, sive tam magni, sicut superius dicit : plenum magnis piscibus, non est scissum rete, id est, magni erant, sed inter eos hæresis non erat, et ideo magis hæreses non erant, qui magni erant.

Dicit eis Jesus : Venite, prandete, et nemo audebat discumbentium eum interrogare : Tu quis es ? Sensus ergo hic est : Tanta erat evidentia veritatis, quia Jesus illis discipulis apparebat, ut eorum non solum negare, sed ne dubitare quidem ullus auderet. Quoniam si quisquam dubitaret, utique interrogare deberet. Sic vero dictum est : Nemo audebat interrogare eum : Tu quis es ? ac si diceretur, nemo audebat dubitare, quod ipse esset.

Et venit Jesus, et accepit panem et dabat eis, et piscem similiter. Notandum quoque quod ultimum convivium Dominus cum septem discipulis habuisse describitur, Petrus namque et Thomas, Nathanael, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo in eo fuisse memorantur. Cur cum septem discipulis ultimum convivium celebrat ? nisi quia eos tantummodo qui septiformi gratia sancti Spiritus pleni sunt, futuros secum in æterna refectioe denuntiat. Septem quoque diebus omne hoc tempus evoluitur, et sæpe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo convivio de præsentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos mundi hujus amor non ligat, quibus et si utcumque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. De hoc extremo convivio, alias per Joannem dicitur : *Beati qui ad cœnam nuptialem agni vocati sunt* (Apoc. xix). Idcirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo finito præsentis vitæ tempore ad refectioem supernæ contemplationis veniunt, non ad agni prandium, sed ad cœnam vocantur, quæ videlicet cœna, hoc ultimo convivio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur. Quia illos, ut diximus, tunc in æterna refectioe recipiet, qui pleni nunc septiformis gratiæ in amoris spiritus anhelant.

Quid est quod Redemptor noster piscem assum post resurrectionem manducavit, et in alio Evangelio dicitur, cum pisce asso favum mellis, in isto vero panem cum pisce? Quid enim piscis assus significat, nisi Christum passum, quid in favo mellis, nisi divinitatis dulcedinem. Piscis est, quia ipse latere dignatus in aquis generis humani est, capi voluit laqueo mortis nostræ, et quasi tribulatione assatus est tempore passionis suæ, sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, favus mellis nobis exstitit in resurrectione. An qui in pisce asso figurari voluit tribulationem passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ. Favus quippe mel in cera est, mel vero in cera, est divinitas in humanitate, quod ab hac quoque lectione non discrepat, nam piscem comedit et panem qui enim assari ut piscis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex divinitate, qui ait: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi* (Joan. vi). Assum vero piscem comedit et panem, ut ipso suo cibo nobis ostenderet, quia et passionem ex nostra humanitate pertulit, et resurrectionem nostram ex sua divinitate procuravit.

Hoc jam tertio manifestavit se Jesus discipulis suis cum resurrexisset, etc. Hoc non ad ipsas demonstrationes, sed ad dies referre debemus, hoc est primo die, cum resurrexit, et post dies octo, quando discipulus Thomas vidit, et credidit, et hoc die quando hoc de piscibus fecit, post quot autem dies hoc fecerit, hic dictum non est, nam ipso primo die non semel visus est, sicut evangelistarum omnium testimonia collata demonstrant, sed sicut dictum est, secundum dies nuptiarum sunt manifestationes ejus, ut ista sit tertia.

ITEM AUGUSTINUS IN HOMILIA PASCHÆ.

Liberatoris nostri prædicatio nostra est liberatio. Duas autem advertimus in sancto Evangelio piscationes, id est, quando ad verbum ipsius missa sunt retia, unam prius, quando discipulos elegit, et hanc alteram, quando a mortuis resurrexit. Illa piscatio significavit Ecclesiam qualis est modo, ista vero post resurrectionem Domini significavit Ecclesiam, qualis futura est in fine sæculi. Denique in illa jussit mitti retia, et non dixit in quam partem, non dixit in dextram aut in sinistram, pisces enim homines significabant. Si ergo diceretur in dextram, soli boni futuri erant. Si diceretur in sinistram, soli mali. Quia vero permixti fuerant futuri in Ecclesia boni ac mali, sine differentia missa sunt retia, ut caperentur pisces, significantes mixturam bonorum ac malorum.

Tria ergo in illa piscatione prima significata sunt. Mixtura bonorum et malorum: pressura turbarum: separationes hæreticorum. Mixtura bonorum et malorum, quia nec in dextram, nec in sinistram missa sunt retia. Pressura turbarum, quia tantum captum est, ut naviculam premerent. Tunc separationes hæreticorum, quia tanta fuerat multitudo, ut retia rumpereantur. Respicite nunc ad istam piscationem,

quæ hodie recitata est, facta est enim post resurrectionem Domini, ut significaret, talem futuram Ecclesiam post nostram resurrectionem: *Mittite*, inquit, *rete in dextram partem*. Discretus est ergo numerus eorum qui ad dextram stabant. Oves enim ponet ad dextram, hædos ad sinistram: *Mittite*, inquit, *in dextram*, tanquam diceret: Et jam resurrexi, Ecclesiam volo significare, quæ ut erit in resurrectione mortuorum. Ibi dicta est multitudo, id est, in prima piscatione, sed non certus numerus. In secunda autem et multitudo et magnitudo, et certus dictus est numerus. Modo antequam veniat resurrectio et separentur boni a malis, illud impletur quod ait Propheta: *Annuntiavi et locutus sum; multiplicati sunt super numerum* (Psal. xxxix). *Quid est annuntiari? retia misi. Et quid multiplicati sunt super numerum? Numerus ad sanctos pertinet, qui sunt regnaturi cum Christo. Super numerum modo in Ecclesiam intrare possunt, in regnum cælorum non possunt.*

Petrus retraxit retia ad littus. Modo cum evangelium legitur audistis. Ubi audis littus, intellige finem maris: ubi audis finem maris, intellige finem sæculi. In illa piscatione, non ad littus attracta sunt retia, sed ipsi pisces, qui capti sunt, in naviculas fusi sunt, hic autem traxerunt ad littus. Spera finem sæculi, venturus est finis, bono dextrorum, malo sinistrorum. Quid? pisces attraxerunt, inquit, retia habentia pisces centum quinquaginta tres. Et adjecit Evangelista rem necessariam: Et cum tam magni essent, non est scissum rete. Magni erunt, sed hæreses non erunt, et ideo magis hæreses non erunt, quia magni erunt. Quid sunt magni? Lege verba ipsius Domini in Evangelio, et invenies magnos, ait enim quodam loco: *Non veni legem solvere, sed adimplere: Amen amen dico vobis, quoniam quicumque solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic, id est, solverit male vivendo, et docuerit bona docendo, minimus vocabitur in regno cælorum* (Matth. v), id est in Ecclesia, quæ modo est. Quia et ipsa vocatur regnum cælorum, habet pisces simul natantes, et bonos et malos. In isto regno cælorum, id est, in Ecclesia hujus temporis, minimus vocatur ille, qui docet bona et agit mala, quia ibi est et ipse. Non enim talis ibi est in regno cælorum, id est in Ecclesia, qualis est in illo tempore. Docet bona, agit mala, necessarius est, mercenarius est: Amen dico vobis, ait: perceperunt mercedem suam. Qui autem fecerit et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum. Ecce sunt illi pisces magni ad dexteram capti, qui fecerit et sic docuerit, bona docuerit, non sibi loquenti, male vivendo contradixerit, cum malæ vitæ testem habeat linguam bonam. Qui ergo fecerit et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum.

Dico autem vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra, super Scribarum et Phariseorum, non intrabitis, etc. Modo quomodo intelligis regnum cælo-

rum? illud unde dicitur dextris: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum? Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum. Quid est, plus quam Scribarum et Phariseorum? Respice Scribas illos et Phariseos, qui in cathedra Mosi sedent (Matth. xxiii). De quibus dictum est: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim et non faciunt. Ergo justitia Phariseorum est, dicere et non facere. Abundet justitia vestra super Scribarum et Phariseorum, ut et bona dicatis, et bene vivatis. Jam ergo de numero centum quinquaginta trium piscium, quid opus est eadem relexere? nostis illa. A decem et septem nascitur numerus crescens, incipe ab uno, perveni ad decem et septem, ut omnes addas, id est, unum addas et duos, et fiant tres, addas tres, et fiant sex, addas quatuor et fiant decem, sic omnes adde usque ad decem et septem, et pervenis ad centum quinquaginta tres. Tota ergo intentio nostra esse non debet, nisi quid sibi volunt decem et septem, ibi est enim fundamentum centum quinquaginta trium. Quid sibi volunt decem et septem, in lege agnosce decem, decem præcepta data sunt. Primo Decalogus dicitur, scriptus in tabulis digito Dei, in decem agnosce legem, in septem agnosce Spiritum sanctum. Septenario enim numero commendatur Spiritus sanctus. Ideo nominatur in lege sanctificationis: Septimo die fecit Deus lucem, non dictum est, sanctificavit eum. Fecit firmamentum, non dictum est, sanctificavit firmamentum. Discrevit mare a terra, jussit germinare terram, non dictum est, sanctificavit. Fecit lunam et sidera, non dictum est sanctificavit. Jussit animalia procedere de aquis, natantia, et volatilia, non dictum est, sanctificavit. Jussit de terra exire animalia, quadrupedia, et omnia repentia, non dictum est, sanctificavit. Fecit ipsum hominem, non dixit, sanctificavit. Ventum est ad septimum diem, ubi requievit, et ipsum sanctificavit. Per requiem suam Deus significavit requiem nostram. Ibi ergo erit sanctificatio nostra plena, ubi cum illo sine fine requiescamus. Nam quare Deus requiesceret, non enim operando fatigatus est, tu si verò facias, non fatigaris, si jubeas et continuo fiat, stas, integer manes. Pauca verba dixit, unde totum fecit, et subito lassatus est, ergo legem agnosce in decem, Spiritum sanctum agnosce in septem. Jungatur tibi adiutor spiritus, non implet quod legis, non implet quod tibi jubetur. Sed homo sub lege, insuper prævaricator tenetur. Accedat spiritus, adjuvet, et sit quod jubetur. Si deest spiritus, littera occidit te: quare littera occidit te? quia prævaricatorem te faciet, non potes excusari de ignorantia, quia legem accepisti, jam quod faceres didicisti, ignorantia te non excusat, spiritus te non adjuvat, ergo peristi. Sed quid ait apostolus Paulus: *Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii)*. Unde spiritus vivificat? quia facit impleri litteram, ne*

occidat. Isti sunt sancti, qui faciunt legem Dei ex dono Dei. Lex jubere potest, juvare non potest. Accedit adiutor spiritus, et fit jussum Dei cum gaudio, cum dilectione. Nam multi faciunt a timore, sed qui faciunt legem timendo poenam, mallent non esse quod timebant. Qui autem faciunt legem amando justitiam, gaudent et ibi quia non habent inimicam. Ideo dicit Dominus: *Concorda cum adversario tuo cito, cum es cum illo in via (Matth. v)*. Quis est adversarius tuus? sermo legis. Quæ est via? vita ista. Quomodo est illa adversarius? dicit: *Non mœchaberis*, et tu vis mœchari. Dicit: *Non concupiscas rem proximi tui*, et tu vis rapere res alienas. Dicit: *Honora patrem et matrem*, et tu contumeliosus es in parentibus. Dicit lex: *Noli diligere falsum testimonium*, tu a mendacio non recedis. Quando vides, quia ille sermo aliud jubet, et tu aliud facis, non est adversarius tuus, adversarium habes malum, non tecum intret in secretarium, compone cum es cum illo in via, adest Dominus qui vos concordet. Quomodo vos concordat Dominus? donando peccata, et inspirando justitiam, ut fiant opera bona. Cum ergo concordaberis cum adversario tuo, id est, cum decalogo legis, per Spiritum sanctum pertinebis ad decem et septem, jam exinde excrescet numerus ad centum quinquaginta tres, eris ad dexteram coronandus, ne remaneas ad sinistram damnandus.

FERIA V.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. VIII.

Angelus Domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam quæ descendit ab Hierusalem in Gazam, hæc est desertata. Et surgens abiit, et ecce vir Æthiops eunuchus, potens, Candacis reginæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas ejus, venerat adorare in Hierusalem, et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam. Dixit autem spiritus Philippo: Accede, adijunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus, audivit illum legentem Isaiam prophetam et dixit: Putasne intelligis quæ legis? Qui ait: Et quomodo possum intelligere, nisi aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem Scripturæ hic erat, quæ legebat: Tanquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondeute se, sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium ejus sublatum est, generationem ejus quis enarrabit? quoniam tollitur de terra vita ejus. Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc, de se, an de aliquo alio? Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum. Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam. Et ait Eunuchus: Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis in toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Jesum Christum. Et jussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam,

« Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendisset de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream, nomen Domini nostri Jesu Christi. »

Angelus Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge et vade, etc. (Ex Beda.) Bene in meridie quaeritur et invenitur, et abluitur ille qui devotione pectoris ardens, velut quaedam gentium primitiae, Deo meruit consecrari, in quo spiritualiter illud Psalmistae completum est: *Æthiopia praeveniet manus ejus Deo (Psal. LXVII).*

Ad viam quae descendit ab Hierusalem in Gazam, haec est deserta, etc. Non via, sed Gaza deserta dicitur. Vetus enim illa Gaza, quae terminus quondam erat Chananeorum juxta Aegyptum ad solum usque destructa, et alia pro illa alio loco constructa est, quae allegorice gentium plebem designat, olim a Dei cultura desertam, neque ullius prophetarum praedicationibus exultam. Via vero quae ad eandem ab Hierosolymis descendens, fontem salutis aperuit Dominus Jesus Christus est qui ait: *Ego sum via, veritas, et vita (Joan. XIV)*, quia superna Hierusalem ad nostra infirma descendit.

Et ecce vir Æthiops eunuchus potens. Pro virtute et integritate mentis, vir appellatur. Nec immerito, qui tantum studium in Scripturis habebat, ut eas etiam in via legere non cessabat. Tantumque amoris in religione gerebat, ut aula regia derelicta, de ultimis mundi partibus veniret ad templum Domini. Unde justa mercede, dum quaerit interpretem lectionis Christum, quem quaerebat invenit, plusque, ut Hieronymus ait, in deserto fonte Ecclesiae, quam in aurato synagogae templo reperit. Ibi enim quod Jeremias admirando proloquitur: *Mutavit Æthiops pellem suam (Jerem. XIII)*, id est, sorde peccatorum abluta de lavacro Jesu dealbatus ascendit.

Candacis reginae Æthiopum. Et in Regum libro legimus quia regina Austri venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis. Moris quippe fuit illi nationi semper a feminis regi, easque Candaces appellari.

Qui erat super omnes gazas ejus, etc. Regina Æthiopum thesaurarium praemittens in Hierusalem, gentium designat Ecclesiam, virtutum fideique Domino dona laturam. Sed et nominis etymologia convenit. Potest enim Candacis ex Hebraeo commutata interpretari. Ipsa quippe est, cui in Psalmo pro his qui commutabuntur in Scriptura dicitur: *Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum et domum patris tui.*

Dixit autem spiritus Philippo: Accede et adjungere ad currum istum, etc. In corde spiritus Philippo loquebatur. Spiritui enim Dei quasi quaedam nobis verba facere est, occulta vi, et quae agenda sunt intulmare.

Tanquam ovis ad occisionem ductus est. Sicut ovis

cum ducitur ad victimam non repugnat, sic ille propria passus est voluntate, vel altiori intellectu, sicut agnus in Pascha immolari solebat, sic Pascha nostrum immolatus est Christus.

Et sicut agnus coram tondente se sine voce. Non solum enim nos sanguine redemit, sed et lanis operuit, ut argentes in infidelitate, sua veste calefaceret, et audiremus Apostolum nobis loquentem: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis (Gal. III).*

Sic non aperuit os suum. Cum in passione sua Pilato et pontificibus pauca, Herodi nulla respondere volebat.

In humilitate judicium ejus sublatum est. Quia iudex omnium iudicii non reperit veritatem, sed absque ulla culpa seditione Judaeorum et Pilati voce damnatus est.

Generationem illius quis enarrabit? (Ex Beda.) Aut de divinitate ejus accipiendum est, quod impossibile sit divinae nativitatis nosse mysteria, de qua Pater loquitur: *Ante Luciferum genui te;* aut de partu virginis, quod difficulter possit exponi, cujus rationem Mariae quaerenti per angelum dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te, ut vel ab angelo vel evangelista tantum nativitatis ejus sacramenta dicantur, cujus narrator rarissimus est.*

Quoniam tolletur de terra vita ejus. (Ex Hieron.) Ut nequaquam in terra, sed in caelo viveret. Hoc testimonio cum in Actibus Apostolorum reginae Candacis eunuchus redargueretur, et legens non intelligeret, interpretante Philippo super passione, et nomine Salvatoris, intellexit et statim baptizatus in agni sanguine, quem legebat, vir meruit appellari. Et apostolus genti Æthiopum missus est. Qui igitur oblatum est Pilato, quia ipse voluit, et non respondit, ut patibulum pro nobis damnatus ascenderet, ipso sicut ovis ad occisionem ductus est, et quasi agnus coram tondente obmutuit. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus (*I Cor. V*); quem Joannes Baptista monstrabat, dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. I).* Qui et in Apocalypsi Joannis evangelistae, agnus occisus saepe monstratur (*Apoc. V*), qui de seipso loquitur in Jeremia: *Ego autem sicut agnus innocens, et ductus ad victimam, nesciebam (Jer. XI).* Cum enim nesciret peccatum, pro nobis peccatum factus est (*II Cor. V*), et sicut agnus cum ducitur ad victimam non repugnat, sic illic propria passus est voluntate, ut destrueret eum, qui habebat mortis imperium, humilians se usque ad mortem, et mortem crucis (*Phil. II*). Illic agnus est, in cujus typo immolabatur agnus, cujus cruor dirus in postibus exterminatorem fugabat Aegypti, qui non solum sanguine suo nos redemit, sed et lanis operuit, ut argentes in infidelitate, sua veste calefaceret, et audiremus Apostolum loquentem nobis: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis (Gal. III).* Et in alio loco: *Induimini Christum Jesum (Rom. XII).* Quod vero sequitur: *De angustia et de iudicio sublatus est, sive ut Se-*

pluaginta transtulerunt, *in τῇ ταπεινώσει ἡ χριστοῦ ἀνθρώπου ἡρῶτα*, id est, in humilitate iudicium ejus sublatum est, illud significat, quod de tribulatione atque iudicio ad Patrem victor ascenderet, sive quod iudex omnium iudicii non reperit veritatem, sed absque ulla culpa seditione Judæorum et Pilati voce damnatus sit, ita ut admiraretur propheta, quod omnium Deus se tradiderit passioni. De quo Paulus loquitur : *Si enim credidissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. II)*. Sequitur : *Generationem illius quis enarrabit ?* Quod dupliciter intelligitur, aut enim de divinitate ejus accipiendum est, quod impossibile sit divinæ nativitatibus nosse mysteria. De qua ipse loquitur in Proverbiis : *Ante omnes colles generavit me (Prov. VIII)*. Juxta illud quod alibi legimus : *Quis cognovit sensum Domini, aut consiliarius ejus fuit (Rom. XI)*, id est, nullus, aut de partu virginis quod difficulter possit exponi, denique cum Mariæ diceretur ab angelo : *Concipies et paries filium*, illa respondit : *Unde mihi hoc, quia virum non cognovi*, cui rursus angelus : *Spiritus, inquit, sanctus venit super te, et virtus Altissimi obumbrabit te (Luc. I)*, ut vel angelo vel ab angelis tantum nativitatibus hujus sacramenta dicantur, cujus narrator rarissimus est.

Aperiens autem Philippus os suum et incipiens a Scriptura ista, etc. (Ex Primas.) Philippus interpretatur os lampadis, pulcherque est sensus, quod os lampadis suum aperiret os, dum obscura prophetiæ in scientiæ lucem profert. Quamvis et juxta historiam possit ista circumlocutio designare aliquanto longiorem futurum tunc esse ejus sermonem.

Et dum irent per viam venerunt ad quandam aquam. Est hodie Bethsur sive Bethsoro vicus in tribu Juda, sive Benjamin euntibus ab Helia Chebron vicesimo milliario juxta quem fons ad radicem montis ebulliens, ab eadem qua gignitur, sorbetur humo. Apostolorum Acta referunt in hujus viculi fonte eunuchum a Philippo fuisse baptizatum. Nam est et alia Bethsur in tribu Juda, mille passus distant ab Eleutheropoli.

Et ait eunuchus : Ecce aqua, quis prohibet me baptizari ? et jussit stare currum ; et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. O quam mira doctoris virtus erat in vehiculo ! Eunuchus sacras litteras legebat, sed de quo legeret ignorabat, sed tamen eum quem in libro nesciens legebat, pia mente scire cupiebat. Venit Philippus philosophus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in littera. Et secundum aliam traditionem, dixit Philippus eunuchus : Si credis ex toto corde, salvus eris. Et respondit eunuchus : Credo in Christum Filium Dei, et ea hora baptizatus est, fidelis factus, et sanctus est, et de discipulo magister effectus est, et deinceps prædicator, et gentis suæ apostolus effectus est.

Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Dominus rapuit Philippum, etc. Sunt quidam qui hæc arge-

lum in Spiritu sancto fecisse testantur, ut Hieronymus prodit. Nam et similiter factum legitur de Habacuc portante prandium Danieli.

Philippus autem inventus est in Azoto. Azotus oppidum est insigne Palæstinæ, quod Hebraice vocatur, *אֲזוֹט*, Asdod, in sorte tribus Judæ, et est una de quinque olim civitatibus Allophylosum, cui decreta fuit, sed non retenta ab ea, quia nequaquam veteres accolæ potuit expellere.

Et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream. Cæsarea Palæstinæ dicitur, ubi infra domum habuisse describitur Philippus, quæ usque hodie demonstratur, nec non et cubiculum quatuor filiarum ejus virginum prophetantium. Cæsareæ civitates duæ sunt in terra repromissionis.

B Una Cæsarea Palæstinæ in littore maris Magni, itaque quondam Pyrgos, id est, turris Stratonis dicta est, sed ab Herode rege Judææ nobilior et pulchrior, et contra vim maris multis utilibus exstructa, in honorem Cæsaris Augusti Cæsarea cognominata est. Qui etiam templum in ea marmore albo construxit, in qua nepos ejus Herodes ab angelo percussus, Cornelius centurio baptizatus, et Agapus propheta zona Pauli ligatus est (Act. XXI). Altera vero Cæsarea Philippi, cujus Evangelium meminit esse tetrarchiam, ad radices montis Libani facta, et in honore Cæsaris cognominata est. Sed et tertia Cæsarea Cappadociæ metropolis est, cujus Lucas ita meminit : *Descendens Cæsaream et salutavit Ecclesiam.*

C *Egreditur hic Smaragdus a mentione civitatis Cæsareæ in nomina regionum et locorum quæ sunt in Actis apostolicis. Eadem habentur in Hieronymo.*

Sed quia in hoc loco de civitatibus mentio facta est, necessarium duximus, ut de pluribus istius libri civitatibus, locis, provinciisve mentionem in hoc loco faciamus. Acheldemach est in Helia, ad australem plagam montis Sion, quæ hactenus juxta Judæorum consilium mortuos ignobiles terra tegit, alios sub divo putrefacit. Asia regio quæ Minor cognominatur, undique circumdata est mari, cujus provinciæ sunt, Phrygia, Pamphylia, Cilicia, Lycaonia, Galatia, et aliæ multe. Arabia regio inter sinum maris Rubri, qui Persicus, et eum, qui Arabicus vocatur, habet gentes multas, Moabitas, Ammonitas, Idumæos, Sarcenos, aliasque quam plures : hæc sacra interpretari dicitur, eo quod odores creet odoriferos. Græci *ῥῥοδαίμων*, nostri Beatam, vocaverunt. Antiochia civitas est Syriæ, in qua Barnabas et Paulus apostoli sunt ordinati. Est et alia in Asia, in qua idem prædicantes Judæis dixerunt : *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei. Sed quoniam repulistis illud, ecce convertimur ad gentes (Act. XIII)*. Alexandria civitas est Ægypti, in qua beati Marci evangelistæ tumulus hodie in Ecclesia veneratur. Amphipolis est civitas Macedoniæ. Est et altera ejusdem nominis in Syria. Apollonia civitas est Macedoniæ. Est et altera in Africa, quæ dicitur Pentapolis. Athenæ civitas est Achaïæ, philosophiæ studiis dedita, cujus Pyreus portus, septemplici quondam muro communita fuisse

describitur. Areopagus Athenarum curia, quæ interpretatur villa Martis, quod ipse ibi quondam, cum ducentis duodecim diis Judicatus est. Appii Forum, nomen fori Romæ ab Appio quondam consule tractum, a quo et via Appia vocata est. Babylon metropolis regni Chalæorum est, ubi eorum qui ædificabant turrim linguæ divisæ sunt, unde et Babylonia vocatur. Quæ per quadrum sita, ab angulo usque ad angulum muri, sedecim millia passuum tenuisse, id est, simul per circuitum sexaginta quatuor millia refert Herodotus et multi alii, qui Græcas historias scripserunt. Bithynia provincia Asiæ Minoris est, ipsa est et major Phrygia. Beroea civitas in Macedonia est, quæ verbum Domini nobiliter accepit. Cappadocia regio in capite Syriæ est, ad septentrionis plagam. Cyrene civitas est in Libya, cujus regio Pentapolitana vocatur, eo quod quinque urbibus maxime fulgeat. Creta Græca insula, centum quondam urbibus nobilis, unde et Centipolis dicta est. Cyprus insula mari Pamphylio, quindecim quondam oppidis insignis, famosaque divitiis, et maxime æris. Cilicia provincia Asiæ est, quam Cydnus amnis intersectat. Charra civitas Mesopotamiæ est, ubi fuit Abrahamæ patriarchæ hospitium. Corinthus civitas Achaïæ maritima. Cenchræ portus Corinthiorum civitatis. Chio insula ante Bithynia, in cujus nomen Syra lingua nasticem designat, eo quod ibi mastix gignatur. Damascus nobilis urbs Phœnicis, quæ quondam in omni Syria tenuit principatum, et nunc Saceranorum metropolis est, unde et rex eorum Navaias famosam in ea sibi suæque genti basilicam delicavit, Christianis in circuitu civibus beati Baptistæ Joannis ecclesiam frequentantibus. Derben civitas est Lycaoniæ provinciæ, Elamitæ principes Persidis ab Elam filio Sem vocati. Ephesus Amazonum opus civitas Asiæ est, ubi requiescit evangelista Joannes. Phœnicia provincia est Syriæ cujus partes sunt Samaria et Galilæa et aliæ plurimæ. Galilææ duæ sunt, una gentium vicina finibus Tyriorum in tribu Nephtholim, altera circa Tyberiadem et stagnum Genesareth in tribu Zabulon. Gaza civitas insignis est Palæstinæ, quæ apud veteres erat terra Chananeorum. Galatia provincia Asiæ, a Gallis vocabulum trahens, qui in auxilium a rege Bithyniæ vocati, regnum cum eo acta victoria diviserunt, sicque deinde Græcis admixti, primo Gallogræci, postea Galatæ sunt appellati. Hadrumetus civitas est in Byzantia regione Africæ. Adria nomen civitatis contra Ravennam, quæ ei Jem mari, in cujus ripa sita est, nomen etiam Adriatici dedit. Joppe oppidum Palæstinæ est maritimum in tribu Dan. Iconium civitas est Lycaoniæ, est et altera in Cilicia. Libyæ provinciæ duæ sunt, una Cyrenaica, de qua dictum est, partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen. Est et alia Æthiopum. Lydda civitas Palæstinæ est, in maris Magni littore sita, quæ nunc Diospolis appellatur. Lycaonia provincia Asiæ est. Est et alia ejusdem nominis in Phrygia minore. Lystra civitas est Lycaoniæ. Lycia provincia est Asiæ. Media a Madai

A filio Japheth appellata. Sunt autem inter flumen Indum regiones istæ, Aracusia, Parthia, Assyria, quas Scriptura sacra universas sæpe Mediæ nomine vocat. Macedonia provincia Græcorum est, virtutibus Alexandri Magni nobilior facta. Miletus civitas in Asia est, ubi Paulus majores Ephesiorum alloquitur. Nazareth viculus est in Galilæa, juxta montem Thabor. Unde et Dominus Jesus Nazaræus est vocatus. Habet ecclesiam in loco, quo angelus ad beatam Mariam evangelizaturus intravit, habet et aliam, ubi Dominus est nutritus. Neapolis civitas est Cariæ, quæ est provincia Asiæ. Pontus regio est multarum gentium juxta mare Ponticum, quod Asiam et Europam disternat, et propter plurimam ostiorum Danubii infusionem, dulcius cæteris esse cognoscitur. Pamphylia provincia est Asiæ. Pamphus civitas est in Cypro insula. Pergen civitas est Pamphyliæ provinciæ. Philippis civitas est in prima parte Macedoniæ. Ptolomais, civitas est Judææ, juxta montem Carmelum. Est et altera in Pentapoli provinciæ Africæ. Puteolis civitas colonia Campaniæ, eadem dicitur Ceadicta. Rhodus Cycladum insularum nobilissima, distat autem a portu Asiæ viginti millibus passuum. Regium est civitas Siciliæ maritima. Sichev civitas est Jacob, nunc Neapolis dicta, juxta sepulcrum Joseph, ubi nunc est ecclesia fabricata ex latere montis Garizim. Sina mons in regione Madian super Arabiam, qui alio nomine Horeb appellatur. Unde dicitur : *Et fecerunt vitulum in Horeb, cum hoc Moses in Sina factum scripserit.* Saronas, quod interpretatur campestris, regio est, quæ Petro prædicante fidei continuo fructus germinavit. Sidon urbs Phœnicis est, insignis artifex vitri. Seleucia civitas Syriæ nobilis, in promontorio Syriæ Antiochiæ sita. Salamis civitas est in Cypro insula, nunc Constantia dicta. Samothracia insula est in Pacatico sinu. Syria quæ Hebraice dicitur ארם regio est inter flumen Euphraten et mare Magnum usque ad Ægyptum pertingens. Habet maximas provincias, in quibus gentes sunt duodecim. Samos insula est in mari Ægeo, in qua reperta prius fictilia vasa traduntur, unde et vasa Samia appellata sunt. Smyrna civitas est in Asia Lyciæ provinciæ, cujus Lucas meminit dicens : *Navigantes venimus in Smyrnam Lyciæ.* Syrtes dicuntur arenosa loca in mari Magno, multum terribilia et metuenda. Syracuse metropolis Siciliæ sub promontorio Pachino. Tarsus civitas metropolis Ciliciæ, Paulo apostolo gloriosa. Tyrus metropolis Phœnicis in tribu Nephtholim, cujus maxime nobilitas conchylio et purpura constat. Troas civitas Asiæ maritimæ. Thyatira civitas Libyæ, quæ est provincia Asiæ. Thessalonica civitas Macedonia.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XX.

« Maria stabat ad monumentum foris plorans.
 « Dum ergo flet, inclinavit se et respexit in monumentum, et vidit duos angelos in albis sedentes,
 « unum ad caput et unum ad pedes, ubi positum
 « fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras?
 « Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum,

et nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, A
 et conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem,
 et nesciebat quia Jesus est. Dicit ei Jesus : Mulier,
 quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia
 hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti
 eum, dicito mihi. Ubi posuisti eum, et ego eum
 tollam? Dicit ei Jesus : Maria. Conversa illa dicit :
 Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Jesus :
 Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem
 meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis :
 Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum,
 Deum meum et Deum vestrum. Venit Maria Mag-
 dalene, annuntians discipulis, quia vidi Dominum,
 et hæc dixit mihi. »

Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.
 (Ex August.) Pensandum est hujus mulieris men-
 tem quanta vis amoris accenderat, quæ a monu-
 mento Domini etiam discipulis recedentibus, non
 recedebat, exquirebat quem non invenerat. Flebat
 inquirendo, et amoris sui igne succensa, ejus quem
 ablatum credidit ardebat desiderio, et oculi qui Do-
 minum quæsierunt, et non invenerunt, lacrymis jam
 exundabant, amplius dolentes quod fuerat ablatum
 de monumento, quam quod fuerat occisus in ligno,
 quoniam magistri tanti, cujus eis vita subtracta
 fuerat, nec memoria remanebat. Unde contigit ut
 eum sola tunc videret quæ remansit, quia nimirum
 virtus boni operis perseverantia est, ut voce Veritatis
 dicitur : *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic
 salvus erit (Matth. x).*

*Dum ergo flet, inclinavit se, et prospexit in mo-
 numentum, et vidit duos angelos in albis sedentes,
 unum ad caput, et unum ad pedes, etc. (Ex Greg.)*
 Ista itaque, quæ sic amabat, quæ se ad monumen-
 tum, quod prospexerat, iterum inclinavit, videamus
 quo fructu vis amoris in ea ingeminal opus inquisi-
 tionis. Sequitur : *Vidit duos angelos in albis sedentes,
 unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat
 corpus Jesu.* Quid est, quod in loco Dominici cor-
 poris duo angeli videntur, unus ad caput, atque alius
 ad pedes sedens? nisi quod Latina lingua, ἄγγελος
 nuntius dicitur, et ille ex passione sua nuntiandus
 erat, qui et Deus est ante sæcula, et homo in fine
 sæculorum, quasi ad caput sedet angelus, cum per
 apostolum prædicatur, quia in principio erat Verbum,
 et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum
 (Joan. 1), et quasi ad pedes, sed angelus cum dicitur :
Et Verbum caro factum est.

(Ex Greg.) Possumus etiam et duos angelos, duo
 Testamenta cognoscere, unum prius, et aliud se-
 quens, qui videlicet angeli per locum Dominici cor-
 poris sibi imet ipsis sunt conjuncti, quia nimirum
 utraque Testamenta, dum pari sensu incarnatum, et
 mortuum, ac resurrexisse Dominum nuntiant, quasi
 Testamentum prius ad caput, et testamentum poste-
 rius ad pedes sedet.

*Dicunt ei : Mulier, quid ploras? Quasi dixissent,
 non est opus mortuum plorare, quem viventem cre-
 dere debes.*

Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum, etc. Do-
 minum suum vocans, Domini sui corpus exanime, a
 parte totum significans, sicut omnes confitemur Je-
 sum Christum Filium Dei unicum Dominum nostrum,
 quod utique simul est, et verbum et anima et caro.
 Crucifixum tamen et sepultum, cum sola ejus sepulta
 sit caro : *Et nescio, inquit, ubi posuerunt eum.* Hæc
 erat causa major doloris, quod nesciebat quo iret ad
 consolandum dolorem, sed prope erat hora qua tri-
 stitia ejus verteretur in gaudium.

*Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit
 Jesum stantem, et non sciebat quia Jesus est.* Notan-
 dum quod Maria, quæ adhuc de Domini resurrectione
 dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Jesum,
 quia videlicet per eandem dubitationem suam, quasi
 B terga in Domini faciem miserat, quem resurrexisse
 minime credebat. Sed quia amabat et dubitabat, vi-
 debat et non cognoscebat eum, quem illi amor osten-
 derat. Dubietas abscondebatur, cujus adhuc ignorantia
 exprimitur, cum infertur : *Et nesciebat quia Jesus
 esset.*

Dicit ei Jesus : Mulier, quid ploras? etc. Interro-
 gatur doloris causa, ut augetur desiderium, quate-
 nus cum nominaret quem quæreret, in ardore ejus
 ardentius æstuarer.

*Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei : Do-
 mine, si tu sustulisti eum, etc.* Forsitan nec errando
 hæc mulier erravit, quæ Jesum hortulanum credidit.
 Annon ei spiritaliter hortulanus erat, qui in ejus
 pectore, per amoris sui, semina virtutum virentia
 plantavit sata. Sed quid est, quod viso eo, quem
 hortulanum credidit, cui necdum dixerat quem quæ-
 rebat? Ait ei : *Domine, si tu sustulisti eum, dicito
 mihi.* Nemo calumniatur mulierem, quod hortulanum
 dixerit Dominum et Jesum magistrum, ibi enim ro-
 gabat, hic agnoscebat, ibi honorabat hominem a quo
 beneficium postulabat, hic recolebat doctorem, a
 quo discernebat humana et divina, discebat, appel-
 labat Dominum, cujus ancilla non erat, ut perveniret
 ad Dominum, cujus erat. Aliter ergo dixit : *Sustule-
 runt Dominum meum,* aliter autem : *Domine, si tu
 sustulisti eum.* Ibi ex veritate, hic ex honore. Quæ-
 rebat itaque et non dicebat. Quæ cum dixisset :
Domine, si tu sustulisti eum. Hoc habet vis amoris,
 hoc agere solet in animo, ut quem semper ipse cogi-
 tat, nullum alium credat ignorare. Recte et hæc
 mulier, quem quærit non dicit, et tamen dicit : *Si tu
 sustulisti eum,* quia alteri non putat esse incognitum
 quem ipsa continuo plangit desiderio.

*Dicit ei : Maria Conversa illa dicit ei : Rabboni,
 quod dicitur, magister.* Postquam eam communi vo-
 cabulo appellavit ex sexu, et agnitus non est, vocat
 ex nomine, ac si aperte dicat ei : *Recognosce eum,
 a quo recognosceris.* Perfecto quoque viro dicitur :
Novi te ex nomine. Quia homo commune omnium
 nostrum vocabulum est, Mose vero proprium, cui
 recte dicitur quia ex nomine scitur, ac si aperte
 Dominus dicat : *Non te generaliter ut cæteros, sed
 specialiter præ cæteris scio.* Maria ergo, quia voca-

tur ex nomine, recognoscit auctorem, atque eum A protinus *Rabboni*, id est, magistrum vocat, quia et ipse erat qui quærebatur exterius, et ipse qui eam exterius, ut quæreret, docebat.

Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. (Ex August.) Sic enim dictum est: *Noli me tangere*, ut in illa femina figuraretur Ecclesia de gentibus, quæ in Christo non credidit, nisi cum ascendisset ad Patrem. Aut certe sic se credi voluit Jesus, hoc est, sic se specialiter tangi, quod ipse est et Pater unum sint. Aliter, non recte tangitur, id est, non recte creditur.

(Ex Gregor.) Jam vero ab evangelista non subditur, quid mulier fecerit, sed ex eo innuitur, quod audivit, cui dicitur: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In his namque veris ostenditur, quod Maria amplecti voluit ejus vestigia, quem recognovit, sed ei magister dicit: *Noli me tangere.* Non quia post resurrectionem Dominus tactam renuit seminarum, cum de duabus ad sepulcrum ejus scriptum sit: *Accesserunt et tenuerunt pedes ejus.* Sed cur tangi non debeat, ratio quoque additur cum subinfertur: *Nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In corde etenim nostro, tunc Jesus ascendit ad Patrem, cum æqualis creditur Patri. Nam quisquis eum æqualem Patri non credit, adhuc in ejus pectore ad Patrem non ascendit. Ille ergo Jesum veraciter tangit, qui Patri Filium cœternum credit.

Vade ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et reliqua. Non ait Patrem nostrum; aliter ergo meum, aliter vestrum. Natura meum, gratia vestrum, et Deum meum, et Deum vestrum. Neque hic dixit: Deum nostrum. Ergo et hic, aliter meum, aliter vestrum. Deum meum, sub quo et ego homo sum: Deum vestrum, inter quos et ipse mediator sum. Cum eum dicat et vestrum, cur non communiter dicit nostrum? sed distincte loquens indicat, quia eundem Patrem et Deum dissimiliter habet ipse quam nos: *Ascendo ad Patrem meum, videlicet per naturam, et Patrem vestrum per gratiam: ad Deum meum, quia descendi, ad Deum vestrum, quia ascendistis: quia enim et ego homo, Deus mihi est; quia vos ab errore liberati, Deus est vobis.* Distincte ergo mihi Pater et Deus est, quia quem ante sæcula Deum genuit, hominem in fine sæculorum mecum creavit.

Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, etc. Ecce humani generis culpa ibi abscinditur unde processit. Quia enim in paradiso mulier viro propinavit mortem, a sepulcro mulier viris annuntiat vitam, et dicta sui vivificatoris narrat, quæ mortiferi serpentis verba narraverat, ac si humano generi, non verbis Dominus, sed rebus dicat, de qua manu vobis illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ.

CONCORDIA.

In hoc istarum duarum sit concordia lectionum, quia locutus est angelus Mariæ, locutus et Philippo. Evangelizavit Jesus Philippus eunucho, nuntiavit Maria apostolis Jesum.

FERIA VI.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI I, CAP. III.

« Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, et justus pro injustis, ut nos offerret Deo mortificatos et quidem carne, vivificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant, spiritualiter veniens prædicavit. Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptismus, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextra Dei. »

Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, etc.

(Ex Beda.) Qui ergo justus patitur, Christum imitatur; qui in flagellis corrigitur, latronem, qui in cruce Christum cognovit, et post crucem paradisum cum Christo intravit. Qui nec inter flagella desistit a culpis, sinistrum imitatur latronem, qui propter peccata ascendit in crucem, et post crucem ruit in tartarum. Ideo autem Christum semel mortuum esse commemorat, ut nobis quoque in memoriam revocet, quia temporaneis nostris passionibus merces reddetur æterna.

Ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, etc.

De hac mortificatione carnis, et vivificatione spiritus, quam habent hi qui pro Domino per patientiam laborant. Dicit et apostolus Paulus: *Et si exterior homo noster corrumpitur, sed tamen is qui intus est renovatur de die in diem (II Cor. iv).* Offert ergo nos Deo Patri Christus, cum post mortificationem carnis pro illo immolari gaudemus, id est, vitam nostram laudabilem in conspectu Patris ostendit. Vel certe offert nos Deo, cum absolutos carne, in æternum nos regnum introducit. Sane hoc quod dicitur: *Vivificatos autem spiritu*, sanctus Athanasius Alexandriæ pontifex, non ad hominis spiritum, qui mortificata carne velius vivificatur, dicente Propheta de Domino: *Ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritum, sed ad gratiam potius refert Spiritus sancti, qui mortificantibus carnem suam vitam tribuit sempiternam.* Utitur enim et hoc testimonio contra Arianos, qui æqualitati sanctæ Trinitatis contradicunt, astruensque individuum divinæ operationis unitatem. Vivificet Pater, vivificet Filius, vivificet Spiritus sanctus. Proinde licet et filius, quia scriptum est: Sicut enim suscitavit Pater mortuos et vivificavit, sic et Filius quos vult vivificat, Spiritus vero sanctus et hoc testimonio declaratur, quo dicitur de Filio, ut nos offerret Deo, *mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu.* Ideoque quorum una operatio est, horum esse dispar essentia vel substantia non possit.

In quo et his qui in carcere erant, spiritualiter veniens prædicavit, etc. Qui nostris temporibus carne veniens, iter vitæ mundo prædicavit, ipse etiam antediluvium eis qui tunc increduli erant et carnaliter vixerant, spiritu veniens prædicavit. Ipse enim per Spiritum sanctum erat in Noë, cæterisque, qui tunc

fuere, sanctis, et per eorum bonam conversationem, A pravis illius ævi hominibus, ut ad meliora converterentur, prædicavit. Conclusos namque in carne dicit, carnalibus desideriis aggravatos. Unde de illis Scriptura ait: quod *omnis caro corruerat viam suam* (*Gen. vi*). Quod autem dicit, *in quo*, significat in eo, quod præmiserat, ut nos offerret Deo, quod et tunc, si qui ad prædicationem Domini, quam per vitam fidelium prætendebat, credere voluissent, eos offerre Deo Patri gaudebat. Si qui autem detrahebant de bonis, tanquam de malefactoribus, hi veniente diluvio confundebantur. Nam et de utroque potest intelligi, quod ait: *In quo*, id est, in quo et eis qui in carne conclusi erant, spiritu, id est, spiritualiter veniens prædicavit, ut post eandem prædicationem suam et credentibus corona laudis, et his qui in infidelitate perseverarent, confusio nasceretur. Quidam codices habent: In quo et his qui in carne erant, spiritu veniens prædicavit, quod ad eandem pravorum atque incredulorum intentionem respicit, qui cordis tenebris obscuratum habet sensum, merito etiam in hac vita in carcere conclusi esse dicuntur, in quo videlicet carcere, in interioribus adhuc tenebris, hoc est, cæcitate mentis, et operibus injustis gravantur, donec carne soluti, in tenebras exteriores etiam in carcerem projiciantur æternæ damnationis, de quo Dominus in Evangelio: Et iudex, inquit, tradet te ministro, et in carcerem mitteris (*Matth. v*). Quamvis etiam sancti in hac vita, se in carcere positos, cum gaudium supernæ patriæ sentiunt, merito proclamant, juxta illud Psalmistæ: *Educ de carcere animam, ad constituendum nomini tuo* (*Psal. cxli*). Distat namque multum inter utrumque carcerem. Siquidem reprobi in carcere sunt peccatorum et ignorantæ. Justi vero in carcere licet tribulationum positi, luce semper justitiæ, dilatato in Deum corde fruuntur, quod significaverunt apostoli *Paulus* et *Silas*, cum media nocte in initio carceris dolore, vincti licet et flagellati, hymnum Deo laudis lætissima voce canebant. Quidam hunc locum ita interpretatus est, quod consolationem illam de qua dicit apostolis Dominus: *Multi prophetae et justi cupierunt videre quæ vos videtis et non viderunt, et audire quæ vos auditis, et non audierunt* (*Matth. xiii*), de qua et Psalmista: *Defecerunt*, inquit, *oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me* (*Psal. cxviii*)? Sancti quiescentes in inferno desideraverunt, quod descendente in inferna Domino, etiam his qui in carcere erant, et increduli quondam fuerunt in diebus Noe, consolatio vel exhortatio prædicata fuerit. Ille ille dixerit. Sed catholica fides habet, quod descendens ad inferna Dominus, non incredulos inde, sed fideles solummodo suos educens, ad cœlestia secum regna perduxerit, neque exutis corpore animabus, et inferorum carcere damnatis, salutem quam ante mortem dilexerant, prædicaverit, sed carcere scelorum inclusis in hac vita, vel per se ipsum, vel per suorum exempla, sive

A verba fidelium quotidie viam vitæ demonstrat, de quibus dicit:

Qui increduli fuerant aliquando, expectabant Dei patientiam. In diebus Noe cum fabricaretur arca, nam et ipsa Dei patientia prædicatio ejus erat, cum Noe centum annos arcæ operibus insistens, quid mundo futurum esset, quotidiani operis executione monstrabat, quia Paulus ait: An ignoras quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit, etc. Alia translatio hunc locum ita habet: Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos adducat ad Deum, mortificatos corpore, sed vivificatos in spiritu, in quo spiritu et eis qui in carne erant prædicavit, qui quondam non crederant in diebus illis, cum expectaret patientia.

B *In diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptismu*. Formam baptismi assimilata dicit arcæ, et aquis diluvii, et recte omnino, quod et ipsa fabricatio arcæ de lignis levigatis, constructionem signat Ecclesiæ, quæ sit de collectione animarum fidelium per architectos verbi. Et quod pereunte orbe toto, pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, significat quod ad comparisonem pereuntium gentilium, Judæorum, hæreticorum, et falsorum fidelium, multo brevior est numerus electorum. Unde de angusta porta et arcta via quæ ducit ad vitam dicitur: *Et pauci sunt qui inveniunt eam* (*Matth. vii*). Et iterum: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro, dare vobis regnum* (*Luc. xii*).

C *Non carnis depositio sordium, sed conscientia bonæ interrogatio in Deum*. Ubi est enim conscientia bona, nisi ubi est et fides non ficta? Docet namque apostolus Paulus, quod *finis præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta* (*I Tim. i*). Quod ergo aqua diluvii non salvavit extra arcam positos, sed occidit sine dubio, præfigurabat omnem hæreticum, licet habentem baptismatis sacramentum in aliis, sed ipsis aquis ad inferna mergendum, quibus arca sublevatur ad cælum. Ipse quoque octonarius numerus animarum, quæ salvæ factæ sunt per aquam, significat quia sancta Ecclesia in sacramentum Dominicæ resurrectionis baptismi lavacrum percipit, ut sicut ipse *resurrexit a mortuis per gloriam Patris*, ita et nos expurgati a peccatis per aquam regenerationis, in *novitate vitæ ambulemus* (*Rom. vi*). Octava namque dies, hoc est, post septimam sabbati Dominus a mortuis resurgens, et exemplum nobis futuræ resurrectionis, et mysterium novæ conversationis, qua in terris positi, cœlestem vitam ageremus ostendit, quam etiam ipse Petrus exponendo subjungit, dicens:

Per resurrectionem Domini Jesu Christi, qui est in dextera Dei. Deglutiens mortem, ut vitæ æternæ participes efficeremur, profectus in cælum. Sicut enim ipse resurgens a mortuis, ascendens in cælum, et sedet a dextris Dei, sic etiam nobis per baptismam viam salutis, ac regni cœlestis introitum patere si-

gnavit. Bene autem ait, *deglutens mortem*. Quod enim deglutimus, agimus ut virtute nostri corporis assumptum nusquam pareat. Et deglutivit mortem Dominus, quam resurgens a mortuis ita funditus consumpsit, ut nihil contra se ultra per attackum alicujus corruptionis valeret, ac manente specie veri corporis, abesset prorsus labes omnis priscae fragilitatis. Quod ipsum et nobis in fine promittitur futurum, dicente apostolo; cum de nostra resurrectione loqueretur: *Tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria (I Cor. xv)*. Bene absorpta, quia cum et nos vitæ æternæ participes fuerimus effecti, ita nimirum virtus corporalis immortalitatis, omne præteritæ corruptionis nævum tollet, quomodo solet flamma ignis immissam sibi aquæ guttam ardoris sui consumere virtute.

ITEM ALIA EXPOSITIO.

Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Semel autem dixit, quia Christus surgens a mortuis jam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi).

Justus. Illi enim Psalmista dicit: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum (Psal. cxviii)*. Et Daniel ait: *Et tibi, Domine, justitia, nobis autem confusio faciei (Dan. ix)*.

Pro injustis. De nobis enim Daniel ait: *Peccavimus, injuste egimus, iniquitatem fecimus (Dan. iii)*.

Ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu. (Ex Aug.) *Mortificatos carne* dicit: id est, desideria carnalia non habentes, ad quam mortificationem nos Paulus adhortatur dicens: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem (Col. iii)*, et omnia vitia. Et illud: *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis (Rom. viii)*. Nisi enim prius peccato moriamur, non possumus per justitiam vivere Deo. Quod autem dicit *vivificatos spiritu*, intelligitur vivificatos in anima, anima enim spiritus intelligitur. Sive mortificatio carnis, et vivificatio spiritus, in baptismo fieri intelligitur. Morte enim Christi baptizamur. In illa sine dubio morte, qua peccato mortuus est semel, ut et nos separemur a peccato, et vivamus Deo.

(Ex Cassiod.) *Aliter mortificatos carne*, ne litteram legis carnaliter intelligamus. *Vivificatos autem spiritu*, id est, spiritualiter sensum legis intelligentes vivamus. Non enim idcirco nos Christus abstraxit a lege peccati, ut vetustati litteræ serviamus, id est, ut circumcisionem recipiamus, et sabbata, vel cætera, quæ vetusta legis littera continet. Sed ut legi Dei in spiritu novitate serviamus, id est, ex omnibus quæ in ea scripta sunt, spiritalem sensum, Spiritu donante, capiamus.

De Christo dictum est: *Mortificatus carne, vivificatus spiritu*. Sic de homine dici potest: *Tabefactus carne, justificatus, vivificatus spiritu*.

In quo. Subauditur, in quo spiritu, in illo scilicet de quo superius dicit: *Vivificatos autem spiritu*.

Et his qui in carcere erant. Id est, in arca, vel in corporis carcere clausi.

Spiritualiter veniens prædicavit. Isdem scilicet, qui incarnatus de Spiritu sancto et Maria virgine, nobis postea veniens visibilis, prædicavit. Ipse tunc illis spirando spiritualiter prædicabat. Dicebat enim ad Noe: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est*. Et illud: *Delebo hominem quem creavi a facie terræ, ab homine usque ad animalia, a reptili usque ad volucres cæli, pœnitent enim me fecisse eos*. Item dixit Dominus ad Noe: *Finis universæ carnis venit coram me. Repleta est terra iniquitate, et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis levigatis, etc. (Gen. vi)*.

Qui increduli fuerant aliquando, expectabant Domini patientiam. Id est, qui ante increduli erant, audientes Noe prædicantem, ea quæ a Domino audiens, acceperat, et videntes arcæ fabricam, per centum annorum, protendere tempus crediderunt, expectantes Domini patientiam, et salvi facti sunt in arca.

In qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Id est quatuor viri, Noe, Sem, Cham, et Japheth, et quatuor uxores eorum, id est, Puarfara, Parfia, Cataflua, Flua.

(Ex Isid.) Noe vero, qui requies interpretatur, Christum significat, qui dicit: *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris*. Solus invenitur justus Noe in illa gente, cui septem homines donantur propter justitiam suam. Solus justus est Christus, cui septem Ecclesiæ, propter septemplicem spiritum illuminantem, in unam Ecclesiam, quasi in unam arcam condantur. Quod arcam instruxit Noe de lignis non putrescentibus, Ecclesiam significat, quæ construitur a Christo de hominibus in æternum victuris. Arca enim Ecclesiam demonstrat, quæ natat in fluctibus mundi hujus. Sicut enim tunc Noe cum suis per aquam et lignum salvatus est, sic et nunc familia Christi per baptismum et crucis passionem salvantur. Unde et hic subditur:

Quos et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma. Quia sicut tunc aqua eos qui in arca erant salvavit, ita et nunc eos, qui in Ecclesiæ unitate permanent, delendo peccata baptismus conservat. Et sicut tunc qui extra arcam erant perierunt, ita et nunc, qui extra Ecclesiam sunt peribunt.

Non carnis depositio sordium. Id est, non baptismus, quod sordes deponit carnis, sed quod maculas lavat mentis. Baptisma enim ablutio interpretatur vel tinctio.

Sed conscientie bonæ interrogatio in Deum. Interrogatio enim sacerdotis est: *Credis in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus, et in Spiritum sanctum? Responso autem bonæ et simplicis conscientie est: Credo, quæ responso hominem salvat, et ab æterno interitu liberat.*

Per resurrectonem Domini nostri Jesu Christi, qui est in dextera Dei. Ut illud: *Resurrexit a mortuis, ascendit in cælum, sedet ad dextram Dei, quæ sessio æqualitatem potestatis ejus cum Patre significat.*

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. ULTIMO.

« Undecim discipuli abierunt in Galilæam in montem ubi constituerat illis Jesus. Et videntes eum, adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jesus, locutus est illis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. »

Undecim discipuli abierunt in Galilæam in montem ubi constituerat illis Jesus. (Ex Hieron.) Post resurrectionem enim Jesus in Galilæa monte conspicitur, ibique adoratur, licet quidam dubitent, sed dubitatio eorum nostram auget fidem, dum manifestius ostenditur Thomæ, et latus lancea vulneratum, et manus fixas demonstrat clavis.

Et accedens Jesus, locutus est dicens; Data est mihi omnis potestas, etc. Data est ei, qui paulo ante crucifixus est, qui sepultus in tumulo, qui mortuus jacuerat, qui postea resurrexerat. In cœlo autem et in terra potestas data est, ut qui antea regnabat in cœlo, per fidem credentium regnet in terris.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Primum docent omnes gentes, deinde doctos intingunt aqua; non enim potest fieri ut corpus baptismi recipiat sacramentum, nisi antea anima fidei susceperit veritatem. Baptizantur autem, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ut quorum est una divinitas, sit una largitio, nomenque Trinitatis unus Deus est.

Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis. Ordo præcipuus. Jubet apostolis ut primum docerent universas gentes, deinde fidei tingerent sacramento, et post fidem ac baptismum, quæ essent observanda præciperent. Ac ne putemus leviam esse quæ jusserunt, et pauca addit: *Omnia quæcunque mandavi vobis*, ut qui crediderint, qui in Trinitate fuerint baptizati, omnia faciant quæ præcepta sunt.

Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Qui usque ad consummationem sæculi cum discipulis suis se futurum esse promittit, et illos ostendit semper esse victuros, et se nunquam a credentibus recessurum. Qui autem usque ad consummationem mundi sui præsentiam pollicetur, non ignorat eum diem, in qua die se scit futurum cum apostolis.

(Ex Chrys.) Quomodo dixit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Et iterum: *Hæc sunt*, inquit, *verba mea, cum adhuc essem vobiscum*, hoc est, cum adhuc mortalis essem, sicut et vos. Cum illis enim erat præsentia corporis, non cum illis erat conditio mortalitatis, et modo nobiscum est per præsentiam majestatis, et nobiscum non est præsentia corporis.

CONCORDIA.

Istarum duarum in sacrosancto baptismate sit concordia lectionum. Apostolos enim dicit: *Et vos si-*

PATROL. CII.

A milis formæ salvos facit baptismum. Evangelium ait: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti; qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit* (Matth. et Marc. ultim.).

SABBATO IN OCTAVA PASCHÆ.

EPISTOLA BEATI PETRI APOST., CAP. II.

« Deponentes omnem malitiam et omnem dolum, et simulationes et invidias, et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem; si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus, ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum, et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini in domos spirituales, hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum. Propter quod continet Scriptura: Ecce ponam in Sion lapidem stammum, et angularem, electum, pretiosum, et omnis qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, et lapis offensionis, et petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus qui de tebris vos vocavit in admirabile lumen suum, qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non consecravit misericordiam, nunc autem misericordiam consecravit. »

Deponentes omnem malitiam et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, etc. (Ex Beda.) Qui renati estis, inquit, nuper, et filii Dei per baptismum facti, tales modo estote per studium bonæ conversationis, quales sunt recens editi infantes, per naturam immortæ ætatis, ignari malitiæ et omni doli, simulare, invidere, detrudere, aliisque hujusmodi vitis mancipari omnimodis ignorantes. Qui sicut lac in æternum naturaliter desiderant, ut ad salutem crescere atque ad panem comedendum pervenire valeant. Ita et vos simplicia rudimenta fidei, primo de Ecclesiæ matris uberibus querite, hoc est, de utriusque Testamenti doctoribus, qui divina eloquia, vel scribere, vel etiam viva voce vobis prædicant, ut benediscendo, perveniatis ad refecionem panis vivi qui de cœlo descendit, hoc est, per sacramenta Dominicæ incarnationis, quibus renati estis, et quibus nutriti, perveniatis ad contemplationem divinæ majestatis: *Rationabiles, inquit, et sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem* (I Petr. II). Præcepto concupiscendi lac verbi, tangit eos qui ad audiendas lectiones sacras inviti et fastidiosi adveniunt, ignari illius sitis et esurie, de qua Dominus ait: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam* (Matth. v). Ideoque tardius ad perfectum salutis incrementum pervenientes, quo possint solido verbi

eibo refici, id est, arcana cognoscere divina, vel A
 majora facere bona.

Si tamen gustatis quoniam dulcis est Dominus. Hoc, inquit, pacto, dimissa atque emundata cordis vestri malitia et spurcitia, spiritalem Christi alimoniam concupiscite, si divinæ dulcedinis quanta sit multitudo sapitis. Nam qui nihil de superna suavitate gustat animo, non est mirum, si hunc terrestribus illecebris sordidare non evitat. Bene autem Psalmista gustare monet, quam dulcis sit Dominus (*Psal. xxxiii*), quia sunt nonnulli qui non id de Deo sentiunt, quod dulce in terris sapiat, sed quod excussum exterius sonet. Qui et si secreta quædam intelligendo percipiunt, eorum dulcedinem experiri non possunt. Et si noverunt, quomodo sunt ignorant, ut dixi, quomodo sapiunt. Et quoniam in ipso B
 Psalmo, de quo hunc versiculum assumpsit præmissum est: *Accedite ad eum, et illuminamini*, recte beatus Petrus subdit, dicens:

Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum. Et hoc de lapide testimonium sumit ex Psalmo, ubi scriptum est: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli* (*Psal. cxvii*). Quod ne quis Judaico sensu putaret de materiali lapide a propheta cantatum, qui in ædificatione terrenæ cujuslibet domus, contra hominum dispositionem divino judicio non poneretur, consulte addit, vivum: *Ad quem accedentes*, inquit, *lapidem vivum*, ut de Christo significet, qui recte lapis appellatus est, qui in carne veniens, ædifica- C
 tioni sanctæ Ecclesiæ, quo hanc confirmaret, sese inserere dignatus est. Vivus autem qui dicere potuit: *Ego sum via, veritas et vita* (*Joan. xiv*). Qui ab hominibus reprobatus est, cum dicerent: *Nos non habemus regem, nisi Cæsarem* (*Joan. xix*). A Deo autem electus, cum ipse ait: *Ego autem constitutus sum rex ab eo*, etc. (*Psal. ii*). Et honorificatus est, quoniam post mortem crucis *Deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen*, etc. (*Philip. ii*).

Et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini in domos spiritales. Superædificamini, illos dicit, quia sine Domino Jesu Christo, lapide scilicet vivo, nulla spiritalis ædificatio stare potest. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter ipsum, cujus participatione, fideles lapides vivi efficiuntur, qui per infidelitatem lapides mortui fuerant, duri scilicet et insensibiles, quibus merito diceretur: *Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum.* Sed tanquam lapides vivi, ad spirituale ædificium aptantur, qui per discretionem eruditi doctoris, aniputatis cogitationibus superfluis, velut ictu quadrantur securis. Et sicut ordines lapidum in pariete portantur alii ab aliis, ita portantur fideles quique a præcedentibus in Ecclesia justis. Portant et ipsi sequentes per doctrinam et tolerantiam, usque ad ultimum justum. Qui cum a prioribus portetur, quem portare debeat ipse sequentem non habebit. Qui autem omne

ædificium portat, et ipse a nemine portatur, Dominus est Christus, unde et lapis a propheta pretiosus vocatur, in fundamento fundatus. *Superædificamini*, inquit, *domos spiritales.* Ita illos fieri domos spiritales dicit, cum sit una domus Christi in angelis electis et hominibus collecta, quomodo, cum sit una Ecclesia catholica, toto orbe diffusa, sæpe pluraliter appellantur Ecclesiæ, propter multifaria scilicet fidelium conventicula, variis tribubus, populis, et linguis discreta: una dicitur, sicut in Apocalypsi Joannis dicitur: *Ipse ego Jesus misi angelum meum, testificari vobis in Ecclesiis.* Nec prætereundum quod quidam codices habent numero singulari: *Superædificamini domus spiritalis.* Alii rursus: *Ædificamini in domum spiritalem*, in quo nimirum unitas ipsa totius sanctæ Ecclesiæ aptius commendatur. Cum autem dixisset, *superædificamini domos spiritales*, sive domus spiritalis, addit:

Sacerdotium sanctum. Id est, sacerdotium sanctum vos ipsi, existentes super fundamentum Christi. Omnem ergo Ecclesiam, sacerdotium sanctum appellat, quod sola domus Aaron in lege nomen et officium habuit. Quia nimirum omnes summi sacerdotis membra sumus, cuncti oleo lætitiæ signamur, universis congruit quod subdit.

Offerre spiritales hostias per Jesum Christum. Spiritales autem hostias opera nostra, eleemosynæ et preces dicuntur, ad distinctionem carnalium intellige victimarum. Quod autem in conclusione dicitur, per Jesum Christum, ad cuncta quæ præmiserat pertinet. Quoniam per ipsius gratiam, et superædificamur in illo super architectos sapientes, hoc est, ministros Novi Testamenti, et domus spiritalis efficiuntur per spiritum ejus, contra pluvias, ventos, flumina tentationum muniti, et sacerdotio sancto participare, et boni aliquid, acceptabile Deo gerere, non nisi per ipsum valemus. Sicut enim palmarum non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, inquit, nisi in me manseritis.

Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum, angularem, etc. Hoc testimonium de Isaia ponit (*Isa. xxviii*) ad confirmandum hoc quod promiserat, ad quem accedentes lapidem vivum, astruens et affirmans Dominum salvatorem propter firmitatem suam, lapidem a prophetis vocari, et quod addidit:

Et omnis qui credit in eum, etc. Propter hoc quod dixerat: *Et vos tanquam lapides vivi superædificamini.* Pulchre autem convenit huic prophetiæ Apostoli sermo, quo dicitur: *Accedentes ad lapidem vivum*, vel credentes in eo non confundamini illius psalmi versiculo, in quo eum dictum esset. *Accedite ad eum, et illuminamini*, continuo subjunctum est: *Et vultus vestri non erubescunt.* Cui simile est quod Joannes ait: *Et nunc, filii, manet in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus* (*I Joan. ii*).

Vobis igitur honor credentibus. Ille nimirum honor, ut non confundamini ab eo in adventu ejus

sed sicut ipse ait : *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus (Joun. xii).*

Non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt edificantes. Ut sicut illum reprobaverunt cum edificarent actus suos, nolentes eum in fundamento cordis sui ponere, ita et ipsi reprobentur ab eo in adventu ejus, nolente illo tunc eos qui se reprobaverunt in ædificatione accipere domus suæ, quæ est in cælis. Et hæc distinctio honoris credentium, non credentium autem reprobatio hæc usque pertingit; hinc item de credentibus infert :

Hic factus est in caput anguli. Quia videlicet, sicut lapis angularis duos parietes conjungit, ita Dominus Judæorum plebem in una sibi societate fidei et gentium copulavit, ac mox de infidelibus addit :

Et lapis offensionis, et petra scandali. Hinc et Paulus : *Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (II Cor. i).*

His qui offendunt in verbo, nec credunt, in quo et positi sunt. Offendunt ergo qui eo ipso quod verbum Dei audire eos contingit, offendunt animo dum nolunt credere quod audiunt, quorum stultitiam exaggerando subjecit, nec credunt in quo et positi sunt. Qui in hoc positi, id est, in hoc per naturam homines facti sunt, ut credant Deo, et ejus obtemperant voluntati, Salomone attestante, qui ait : *Deum time et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo (Eccle. xii)*, in hoc naturaliter factus est homo, ut Deum timens, ejus mandatis obsecundet. Quidam codices habent : In quo et positi sunt, quod intelligitur juxta hoc quod Paulus de Domino loquens ait : *In ipso enim vivimus et movemur et sumus (Act. xvii).*

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Hoc est laudis testimonium quondam antiquo Dei populo per Mosen datum, quod nunc recte gentibus dat apostolus Petrus, qui videlicet in Christum crediderunt, qui velut lapis angularis eam, quam Israel in se habuerat, salutem gentes adunavit, quos *genus electum* vocat propter fidem ut distinguat ab eis qui lapidem vivum reprobando facti sunt ipsi reprobi. *Regale autem sacerdotium*, qui illius corpori sunt uniti, qui rex summus et sacerdos verus est, regnum suis tribuens, ut rex et pontifex eorum peccata sui sanguinis hostia mundans. *Regale sacerdotium* eos nominat, et ut regnum sperare perpetuum, et hostias immaculate conversationis Deo semper offerre meminerint. *Gens* quoque *sancta* et *populus acquisitionis* vocantur, juxta id quod apostolus Paulus prophetiæ exponens sententiam, dicentis : *Justus autem meus ex fide vivit (Habac. i).* Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autem, inquit, non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. (Heb. x), et in actibus Apostolorum : *Vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Domini, quam acquisivit sanguine suo (Act. xx).* Populus ergo acquisitionis facti sumus in

A sanguine nostri Redemptoris, quod erat quondam populus Israel redemptus sanguine agni de Ægypto. Unde et in sequenti quoque versiculo mysticæ veteris recordatur historiæ, et hanc novo Dei populo spiritualiter docet implendum dicens :

Ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Sicut enim hi qui de Ægyptiaca servitute liberati sunt per Mosen, carmen triumphale post transitum maris Rubri et demersum Pharaonis exercitum Domino cantarunt, ita ei nos oportet post acceptam in baptismo remissionem peccatorum, dignas beneficiis celestibus respondere gratias. Nam quod Ægyptii, non solum quia populum Dei affligebant, verum etiam, quia tenebræ vel tribulationes interpretantur, aperte B persequentia nos peccata, sed in baptismate significant deleta. Liberatio quoque filiorum Israel, et ad promissam olim patriam perductio, congruit mysterio nostræ redemptionis, per quam ad lucem supernæ mansionis illustrante nos, ac ducente Christi gratia tendimus, cujus lucem gratiæ, etiam illa nubis et ignis columna monstravit, quæ eos in toto itinere illo a tenebris defendit noctium, et ad promissas patriæ sedes inenarrabili calle perduxit.

Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Indicat aperte per hos versiculos, quod his qui de gentibus ad fidem venerant, hanc scripsit Epistolam, qui quondam alienati a conversatione populi Dei, tunc per gratiam fidei populi sunt ejus uniti, et misericordiam quam sperando non noverant adepti. Assumit autem eos de propheta Osec, qui de vocatione gentium præcipientis ait : *Vocabo, inquit, non plebem meam, plebem meam, et non misericordiam consecutam, jam misericordiam consecutam, et erit in loco, ubi dictum est eis : Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi (Osee ii).*

ALIA EXPOSITIO.

Deponentes omnem malitiam. Dicendo omnem malitiam, cunctorum criminum matrem, uno verbo conclusit.

Et omnem dolum. Quamvis dolus maxime ad decipiendum pertineat proximum, ille tamen omnia a se dolum deponit, qui se veraciter peccatorem cognoscit, et quod refinet corde, hoc confitetur et ore.

Et simulationem. Simulatio, quæ alio nomine vocatur fictio, est in homine, quando aliud tegit in corde, aliud monstrat in opere, bona ostendit superficie, et mala tenet in pectore.

Et invidiam. Invidit diabolus Adæ beatitudini et felicitati, et ideo peccare illi suasit, et sic per invidiam diaboli mors in orbem terrarum introivit.

Et omnes detractioes. Detractio et blasphemiam est, et suspiciosa reprehensio, et malorum operum existimatio, et omnis omnino venenata et absens de fratre locutio. Aliter : Malitia hoc in loco intelli-

gitorum gentium paganorum; dolus gentis Judæorum; simulationes hæreticorum; invidia principum Judæorum; detractiones scribarum et Pharisæorum.

Sicut modo geniti infantes. Ad exemplum scilicet illius parvuli, de quo Dominus ait: *Nisi quis fuerit ut parvulus hic, non intrabit in regnum cælorum* (Matth. xviii). Et de quibus ait: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Hanc enim sanctam, puram et innocentem infantiam, per baptismi gratiam, casta mater gignit Ecclesia.

Rationabiles sine dolo. Id est, sensu rationabiles et veri, et sine dolo fallaciæ, estote ut parvuli.

Lac concupiscite. Hoc est, larga ubera æternæ sapientiæ sugite, et Evangeliorum et apostolorum doctrinam concupiscentes implete.

Ut in eo crescatis in salutem. Id est, Novi ac Veteris Testamenti verbum sinceriter sumite, ut ad eum panem qui de cælo descendit pervenire valeatis, crescentes in salutem.

Quoniam dulcis est Dominus. (Ex Cassiod.) Gustus iste non pertinet ad oris palatum, sed ad animæ suavissimum sensum. Dulcis enim est eis, qui bona ipsius spiritualiter imbibuerunt, et devotis sensibus de ipsius munere gustaverunt.

Ad quem accedentes lapidem virum. Hic lapis Christus intelligitur, de quo Daniel ait: *Vidi lapidem abscissum de monte sine manibus, qui omnem terram implevit* (Dan. ii). Et Psalmus: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, qui vivus dicitur, qui tertia die resurrexit, vivus a mortuis, qui jam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur.* Ad quem, omnis qui recte credit et juste vivit, accedit.

Ab hominibus quidem reprobatum. A Judæis scilicet, qui clamaverunt Pilato: *Tolle, crucifige talem: Nos non habemus regem, nisi Cæsarem* (Joan. xix).

A Deo autem electum. Sicut Deus Pater, de eo per Isaiam ait: *Ecce servus meus, electus meus*, (Isai. lxi). Et in Evangelio: *Hic est Filius meus dilectus* (Matth. xvii).

Et honorificatum. Honorificatus est Dominus noster Jesus Christus gloria resurrectionis, et in cælum ascensionis in dextera Patris sessione, et omnium potestatum acceptione, sicut ille ait: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra* (Matth. ult.). Quia datum est illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ejus omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

Et ipsi tanquam lapides vivi. Utpote in Christo lapide vivo resuscitati et vivificati: *Potens est enim Deus, ait Evangelium, de lapidibus istis suscitare filios Abraham* (Matth. iii).

Superædificamini. Id est, super fundamentum apostolorum et prophetarum, quod est Christus Jesus, de quo ait Apostolus: *Quasi sapiens architectus, fundamentum posui.* Et idem: *Fundamentum aliud*

nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.

In domo spirituali. Domus spiritualis Ecclesia est justorum de lapidibus vivis et animabus ædificata sanctorum.

Et sacerdotium sanctum. Id est, non sicut Veteris Testamenti secundum Aaron sacerdotium carnale, sed secundum Christi sanctificationem, sacerdotium studete esse sanctum et spirituale.

Offerre spirituales hostias. Spirituales hostiæ sunt, orationes sanctorum. *Dirigatur, ait Psalmus, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Sive spirituales hostiæ sunt, corpora pura justorum. De quibus Paulus ait: *Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem* (Rom. xii).

Acceptabiles Deo per Jesum Christum. Populi Israel, carnales hostias per plures offerebant sacerdotes, nos autem spirituales per unum pontificem Jesum Christum verum et æternum offerimus sacerdotem, cui dictum est: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech* (Psal. cix).

Propter quod continet Scriptura. Hæc enim quæ sequuntur Isaïæ continet prophetia. (Cap. xxviii.)

Ecce pono in Sion lapidem summum. Sion quæ interpretatur specula, de utroque populo congregatam significat Ecclesiam, cui lapis Jesus Christus et in fundamento ponitur, propter fidei inchoationem, et in angulo propter unitam utriusque populi conjunctionem, et in summitate, propter omnium bonorum operum perfectionem. *Ipse enim est alpha et omega, primus et novissimus, initium et finis* (Apoc. i).

Omnis qui credit in eum, non confundetur. Spes autem honorum non confundetur, quia quod modo fideliter et firmiter credunt, in æternam veraciter accipientes cum gaudio obtinebunt.

Vobis igitur honor credentibus. Grandis enim honor credentibus in Christum donatur, ut sint videlicet fratres Domini Jesu Christi et filii Patris altissimi. Ut sint hæredes Dei Patris, cohæredes autem Christi. Grandis, inquam, honor est eis, ut fulgeant sicut sol in regno Patris, et sedeant super duodecim thronos judicantes duodecim tribus Israel. Grandis honor est eis, quibus Filius Dei dicit: *Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos, manete in dilectione mea. Et vos amici mei estis, et jam non dico vos servos, sed amicos* (Joan. xv). Grandis honor est quibus dicit: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis* (Joan. xvi). Et iterum: *Videbo vos et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Quibus dicit: *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amatis et creditis.* Grandis honor est eis, pro quibus patrem filius exorans ait: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos* (Joan. xvii). Et item: *Et ego claritatem, quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, et cognoscat mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti.* Grandis honor est credentibus, pro quibus

dicit; *Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi.*

Non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt edificantes. (Ex Cassiod.) Soli in toto mundo Judæi tunc edificantes esse videbantur, quia dum cæteræ nationes idolis sacrificabant, illi soli Deum colebant, sed fidei suæ fabricam minime perfecerunt. Quoniam ipsum qui erat lapis fortissimus, angularis, more dementium contempserunt. Qui factus esse in caput anguli dicitur, quia circumcisionis et gentium populam copulavit. Angulus enim ex Græco sermone descendit a γῶν, quod Latine dicitur genu, hoc inflexu speciem anguli, conformi qualitate restituit, sive lapis angularis Christus dicitur, propter copulationem duorum testamentorum, vel quia terrena cœlestibus, et cœlestia terrenis pacificans copulavit.

Et lapis offensionis et petra scandali, his qui offendunt in verbo nec credunt. Illis qui non credunt incarnationem Domini nostri Jesu Christi, vel qui divinitatem in eo esse non credunt, sed amicum publicanorum, et vini potatorem more Judæorum, et parum eum hominem blasphemantes esse dixerunt (Matth. xi). Illis in offensionem et in scandalum factus est Christus. Offenderunt enim in illum, et non credentes perierunt.

In quo et positi sunt. In Christo enim dicuntur homines positi, quia per ipsum facti sunt. *Omnia enim per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil.* (Joan. i), in ipso enim sumus, vivimus et movemur.

Vos autem genus electum. Ipse enim Dominus apostolis ait: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et item: Ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus* (Joan. xv). Potest autem et secundum Abraham genus esse electum, populus gentium. Abraham enim dictum est: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.*

Regale sacerdotium. Nemo sanctorum est, qui spiritualiter sacerdotii officio careat, cum sit membrum æterni, summi cœlestisque sacerdotis, qui se offerendo Patri pro nobis suo nos corpori adnavit.

Genus sancta. Ad comparisonem gentis Judæorum, quæ fuit in Ægypto populus Christianus, qui in baptismo Christi sanctificatur, genus sancta vocatur, de quibus et Dominus ait pro eis: *Ego sanctifico me ipsum, ut sint ipsi sanctificati in veritate.*

Populus acquisitionis. Sicut enim de Ægypto eductus populus per Mosen, acquisitus est Deo, sic et populus Christianus pretioso sanguine Christi redemptus est, de caligine et infidelitatis tenebris liberatus, quotidie acquiritur Deo.

Ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos peccatis in admirabile lumen suum. Ut annuntietis virtutes operationis Christi, qui vos de tenebris infidelitatis ad fidem, et de ignorantie caligine ad veram sapientiam, quæ Christus est, revocavit. De quo et subdit: *In admirabile lumen suum.* De Christo

enim et Simcon ait: *Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebibus tuæ Israel, etc.* (Luc. xx). Et ipse Dominus de se ait: *Ego sum lux mundi.* Et Joannes de illo: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. i).

Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei. De populo dicit gentium, qui antea sine lege et prophetis et sermone vix erat Domini. De quo et in Psalmo ipse Dominus dicit: *Populus quem non cognovi, id est, ad quem non veni, prophetas non misi, servivit, id est, credidit, mihi* (Psal. xvii). Quicumque enim credit et servit, quod factum est a gentibus, quæ non fuerant a Christo carnaliter inquisitæ.

Qui consecuti misericordiam. Id est, ante vocationem et baptismum.

Nunc autem misericordiam consecuti. Subauditur, estis misericordiam fide baptismi et peccatorum veniam consecuti, insuper, et illum cui Psalmista ait: *Deus meus misericordia mea* (Psal. lviij).

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XX.

Una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum quem diligebat Jesus, et dicit eis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescio ubi posuerunt eum. Exivit ergo Petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit linteamina posita, non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat super caput ejus non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, et vidit et credidit. Nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere.

Una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento, et rel. (Ex August.) Sicut in principio mulier auctor culpæ viro fuit, vir executor erroris, ita nunc, quæ prius mortem gustaverat, resurrectionem prior vidit. Et ne perpetui reatus apud viros opprobrium sustineret, quæ culpam viro transfuderat, transfudit et gratiam. Una sabbati dicit, quam jam diem Dominicam propter Domini resurrectionem mos Christianus appellat, quem Matthæus solus in Evangelistis primum sabbati nominavit.

Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum, quem diligebat Jesus, et dicit eis: Tulerunt Dominum meum de monumento, et nescio ubi posuerunt eum. Amore nimio turbata, dum quem

quæsit, non invenit. Cucurrit discipulis nuntiare, ut aut secum quærerent, aut secum dolerent ablatum Dominum, quem Dominum nominare non metuit, dum corpus illius tantummodo quæreret in sepulcro.

Exiit ergo Petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ecce alius discipulus præcurrit citius Petro et venit primus ad monumentum. Advertenda hic et commendanda recapitulatio, quomodo reditum est, ad id quod fuerat prætermissum, et tanquam si hoc sequeretur a junctum est. Cum enim jam dixisset, venerunt ad monumentum, regressus est, ut narret quomodo venerunt, atque ait: *Currebant autem duo simul*, etc. Ubi ostendit quod præcurrens ad monumentum prior venerit ille alius discipulus, quem se ipsum significat, sed tanquam de alio, more sanctæ Scripturæ, cuncta narrat.

Et cum se inclinasset, vidit linteamina posita, non tamen introivit. Quod vero Maria Magdalene venit ad monumentum cum adhuc tenebræ essent, juxta historiam narratur hora, juxta intellectum vero mysticum, requirentis signatur intelligentia. Maria enim auctorem omnium, quem carne viderat mortuum, quærebat in monumento, et quia hunc minime invenit, furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ, cum venit ad monumentum. Cucurrit citius, discipulis nuntiavit, sed illi præ cæteris cucurrerunt, qui præ cæteris amaverunt, videlicet, Petrus et Joannes. Currebant autem duo simul, sed Joannes præcurrit Petro citius. Venit prior ad monumentum, et ingredi non præsumpsit.

Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum. Iste vero curus duorum discipulorum magnum habet mysterium. Quid enim per Joannem, qui prior venit ad monumentum et non intravit, nisi synagoga significatur? Quid per Petrum, nisi Ecclesia ex gentibus congregata demonstratur, quæ posterius vocata et prior intravit? Cucurrerunt enim pariter gentilitas et synagoga, per hujus sæculi successiones, sed non pari intelligentia veniebant. Venit synagoga prior ad monumentum, sed minime intravit, quia legis quædam mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audivit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Joannes posita linteamina, non tamen introivit, quia videlicet synagoga et Scripturæ sacræ sacramenta cognovit, et tamen fidem Dominicæ passionis credendo intrare distulit, quem diu longaque prophetavit, præsentem vidit et renuit, hominem esse despexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia et citius cucurrit, et tamen ante monumentum vacua stetit. Venit autem Simon Petrus subsequens eum, et introivit in monumentum, quia secuta posterior Ecclesia gentium, mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum, et cognovit carne mortuum, et viventem credidit Deum. Sequitur:

Et vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat

super caput Jesu, non cum linteaminibus positum, etc. (Ex Greg.) Quid est quod sudarium capitis Domini cum linteaminibus non invenitur in monumento, nisi quia attestante Paulo, caput Christi Deus est, et divinitatis incomprehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostre cognitione disjuncta sunt, ejusque potentia creaturæ transcendit naturam. Et notandum quod non solum separatim, sed etiam involutum inveniri dicitur. Linteum quippe quod involvitur, ejus nec initium nec finis aspicitur. Recte ergo sudarium capitis involutum inventum est, quia celsitudo Divinitatis, nec cœpit esse, nec desit. Bene autem dicitur: *In unum locum*, quia in scissura mentium Deus non est. Deus quippe in unitate est, et illi ejus habere gratiam merentur, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Potest quoque per sudarium, passio Christi Domini nostri designari, cujus passionis sacramenta infidelibus sunt involuta, quia quem videbant carne mortalem, Deum esse immortalem non credebant. Sudarium ergo, quod super caput ejus fuerat, seorsum invenitur, quia ipsa passio Redemptoris nostri longe a passione nostra sejuncta est, quam ipse sine culpa pertulit. Quod nos culpa toleramus, ipse sponte morti succumbere voluit, ad quam nos venimus invitati. Sequitur:

Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat prius ad monumentum. Postquam intravit Petrus, ingressus est et Joannes: posterior intravit qui prior venerat. Notum est quod in fine mundi ad Redemptoris fidem etiam Judæa colligitur, Paulo attestante qui ait: *Donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fiet (Rom. 11)*.

Et vidit et credidit. Quid ergo vidit, et quid ore credidit? Vidit linteamina posita et credidit quod mulier dixerat de monumento Dominum fuisse sublatum. Adhuc tenebræ erant in monumento, id est, in mentibus illorum, ideo sequitur.

Et dixit: Nondum enim sciebant Scripturas, quia oporteret eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos, id est, ubi habitabant, et unde ad monumentum cucurrerant:

CONCORDIA.

Et in lapidis nomine, et in duorum significatione populorum, istarum duarum congrua fit concordia lectionum. Et in angulari lapide secundum apostolum uterque populus copulatur, et in duobus Apostolis, secundum Evangelium utriusque populi designantur: Joannes enim Judæorum, Petrus populum gentium figurabat.

DOMINICA IN OCTAVA PASCHÆ.

EPISTOLA PRIMA BEATI JOANNIS APOSTOLI, CAP. V.

« Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Et hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei. Hic est qui venit per aquam et sanguinem Christus Jesus. Non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus

est qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis, hi et tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est. Quoniam hoc est testimonium Dei quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se.

Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. (Ex August.) Ille namque mandata divina non sunt gravia, quia omnes qui vera devotione his mancipantur, et adversa mundi hujus et blandimenta pari mente contempnunt, ipsam quoque mortem, velut ingressum patriæ celestis amantes. Et ne quis sua virtute mundi vel luxus vel labores se superare posse consideret, consalte subjungit :

Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Illa nimirum fides, quæ per dilectionem operatur; illa fides, qua ejus humiliter auxilium flagitamus, qui ait : *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum* (Joan. xvi).

Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? Vincit mundum, qui Jesum esse Filium Dei credens, digna eidem fidei opera jungit. Sed nunquid sola divinitatis ejus fides, et confessio valet ad salutem sufficere? vide sequentia.

Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus. Qui ergo erat æternus Dei Filius, factus est homo in tempore, ut quos per divinitatis suæ potentiam creaverat, per humanitatis suæ infirmitatem recrearet. Qui venit per aquam et sanguinem, aquam videlicet lavacri, et sanguinem suæ passionis.

Non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Non in aqua solum baptizari propter nostram ablutio-nem dignatus est, ut nobis baptismi sacramentum consecraret ac traderet, verum etiam sanguinem suum dedit pro nobis, sua nos passione redemit, cujus sacramentis semper refecti, nutrireretur ad salutem.

Et Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas. Baptizato in Jordane Domino, descendit Spiritus sanctus in specie columbæ super eum, testimonium illi perhibens quia veritas est, hoc est, verus Dei Filius, verus mediator Dei et hominum, verus humani generis redemptor ac reconciliator (Matth. iii). Vere ipse mundus ab omni labe peccati, vere sufficiens tollere peccata mundi. Quod etiam ipse Baptista viso ejusdem Spiritus adventu intelligens ait : *Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto, et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei* (Joan. i). Quod ergo spiritus Jesum Christum esse veritatem testatur, ipse se veritatem cognominat. Baptista illum veritatem prædicat, filius tonitruum veritatem evangelizat. Taccant

blasphemi, qui hunc fantasma esse dogmatizant. Percat de terra memoria eorum, qui cum vel Deum vel hominem esse verum negant.

Quia tres sunt qui testimonium dant, Spiritus, aqua et sanguis. Spiritus dedit testimonium, quoniam Jesus est veritas, qui super baptizatum descendit. Si enim verus Filius Dei non esset, nequaquam in eum tanta manifestatione Spiritus sanctus veniret. Aqua etiam et sanguis dedere testimonium, quoniam Jesus est veritas, quoniam de latere ejus in cruce mortui manarunt. Quod nullatenus fieri posset, si veram carnis naturam non haberet. Sed et hoc quod ante passionem, cum oraret, factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis, decurrentis in terram, veritati carnis assumptæ testimonium dat. Nec reticendum quod in hoc quoque sanguis et aqua testimonium illi dederunt, quod de latere mortui vivaciter effluerunt, quod erat contra naturam corporis, atque ob id mysteriis aptum, et testimonio veritatis fuit congruum (Joan. xix). Videlicet, insinuans, quod et ipsum Domini corpus, melius post mortem esset victurum, resuscitatum in gloria, et ipsa mors illius nobis vitam donaret. Hoc quoque quod sador ejus instar guttarum sanguinis decurrebat in terram, testimonium perhibebat illis, sacrosancto mysterio, quod Ecclesiam totam, per orbem suo sanguine lavaret.

Et tres unum sunt. Individua namque hæc manent, nihilque eorum a sui connexionem se jungitur, quia nec sine divinitate vera humanitas, nec sine vera credenda est humanitate divinitas. Sed hæc in nobis unum sunt, non natura ejusdem subsistentiæ, sed ejusdem operatione mysterii. Nam sicut Leatus Ambrosius ait : Spiritus mentem renovat, aqua proficit ad lavacrum, sanguis exspectat ad precium. Spiritus enim nos per adoptionem filios Dei fecit; sacri fontis unda nos abluit, sanguis Domini nos redemit. Alterum igitur invisibile, alterum visibile, testimonium sacramento consequitur spiritali.

Si testimonium hominum accepimus, testimonium Dei majus est. Quoniam hoc est testimonium Dei quod majus est, etc. Magnum est testimonium hominis, quod perhibet de Filio Dei dicens : *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis* (Psal. cix). Et ex persona illius filii Dei : *Dominus dixit ad me : Filius meus es tu* (Psal. ii). Itemque ex persona patris loquentis de filio : *Ipsa invocabit me, Pater meus es tu, Deus meus et susceptor salutis meæ* (Psal. lxxxviii). Pater meus, quia ego Filius Dei. Deus meus, quia ego homo, susceptor salutis meæ, quia ego passurus et a morte salvandus sum. Et ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ. Magnum hoc testimonium, verax et omni acceptione dignum. Hoc testimonium Dei est de Filio, sed multo majus est testimonium Dei, quod testificatus est ipse de filio suo, cum de cœlo illum alloquens, ait : *Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi* (Matth. iii, 17). Magnum est testimonium Præcursoris, quod Dei Filio perhibens ait :

Ego baptizari vos in aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto. Majus est Patris, quod Spiritum sanctum in eum, quo semper erat plenus, etiam visibiliter misit.

Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui ita credit in Filium Dei ut exerceat operando quod credit, habet testimonium Dei in se. Illud utique quod ipse quoque in filiorum Dei numero jure computetur. Ipso unico Dei Filio, sic suis fidelibus pollicente : *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.* Quod si Dei testimonium habere merueris, si Deum testem tuæ fidei intemeratè possederis, quid te hominum infamia, aut persecutio lædit ? Si enim Deus pro nobis, quis contra nos ?

ALIA EXPOSITIO.

Omne quod natum est ex Deo, id est, genus electum et spirituale, in fide, qua credit quoniam Jesus est Filius Dei, vincit mundum. Illum utique, qui in maligno positus est, de quo ait Salvator : *Confidite, quia ego vici mundum.* Hic est, qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus. Per aquam baptismi et sanguinem martyrii, dans nobis ip. his duabus rebus exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Spiritus est qui testificatur, quoniam Jesus veritas est. Spiritus utique sanctus, qui super eum in specie descendit columbæ. Nam et ipse de se Dominus ait : *Ego sum via, veritas et vita.* Sive hic dicendus spiritus est, qui testificatur quia Jesus est veritas, id est, verus homo, cui utrumque, id est, aqua et sanguis, testimonium vere perhibent et. Et non solum hæc, sed et spiritus hominis, qui in eo est, de quo in Evangelio dicit : *Inclinato capite, emisit spiritum.* Testificatur, id est, demonstrat, quod Jesus veritas est, id est, verus homo, ex anima constans et corpore. Utrumque enim suscepit, ut utrumque redimeret.

Quia tres sunt qui testimonium dant, Spiritus, aqua, et sanguis. Id est, Spiritus sanctus, et Pater qui dicit : *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ (Jer. 17) :* et sanguis, id est, Christus, verus Deus et homo. Sanguis enim intelligitur homo : *Et hi tres, inquit, unum sunt,* id est, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Non enim humanitas Domini nostri Jesu Christi in trinitate facta est quaternitas, sed semper permanet individua trinitas. Aliter :

Testimonium perhibet salutis humanæ, aqua baptismi, sanguis martyrii, et acceptio Spiritus sancti, quo operante, eo humano generi mysterium salutis conficitur unum.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. ULTIMO.

Cum sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus et stetit in medio, et dicit eis : Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisı sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum : *Pax vobis.* Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insufflavit et dixit eis : *Accipite Spi-*

ritum sanctum ; quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli : *Vidimus Dominum.* Ille autem dixit eis : *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.* Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit : *Pax vobis.* Deinde dicit Thomas : *Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et asser manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.* Respondit Thomas et dixit ei : *Dominus meus et Deus meus.* Dicit ei Jesus : *Quia vidisti me, Thoma, credidisti ; beati qui non viderunt et crediderunt.* Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam hæc beatis in nomine ejus.

Cum sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus et stetit in medio eorum, et rel. (Ex Greg.) Quid mirum si clausis januis post resurrectionem suam, in æternum jam victurus, intravit, qui moriturus veniens, non aperto utero virginis exivit ? Sed quia ad illud corpus quod videri poterat fides intuentium dubitabat, ostendit eis protinus manus et latus. Palpandam carnem præbuit, quam clausis januis introduxit. Clavis enim manus fixerat, lancea latus ejus aperuerat. Ibi ad dubitantium corda sananda vulnerum sunt servata vestigia, qua in re duo mira, et juxta humanam rationem sibi valde contraria ostendit, dum post resurrectionem corpus suum et incorruptibile, ei tamen palpabile demonstravit, nam et corrupti necesse est quod palpatur, et palpari non potest quod non corrumpitur, sed miro modo atque inestimabili redemptor noster, et incorruptibile post resurrectionem, et palpabile corpus exhibuit, ut monstrando incorruptibile invitaret ad præmium, præbendo palpabile formaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo et palpabilem demonstravit, ut profecto esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, et ejusdem naturæ et alterius gloriæ.

Dicit eis : Pax vobis. Pacem offerebat, qui propter pacem venit, et quibus ante dixit : *Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis, modo dicit : Pax vobis.* Quam pacem nascente Christo angeli prædicaverunt mundo.

Et hoc cum dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisı sunt ergo discipuli viso Domino. (Ex Bedæ.) Parum fuit oculis se videndum præbere, si non præberet etiam manibus contractandum. Qui dum palpanda discipulis ossa carnemque præmonstrat, aperte statum veræ resurrectionis, quæ et in se facta,

et in nobis est futura significat, quia non sicut Euthychius Constantinopolitanæ urbis episcopus scrip. it : « Corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiae, sed et palpabile per veritatem naturæ. » Neque huic assertioni putetur Apostoli sermo repugnare, quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt. Hoc enim loco Apostolus carnis et sanguinis nomine, non substantiam veri corporis, sed corruptionem mortalitatis significat, sicut ipse consequenter exposuit, dicens : *Neque corruptio incorruptelam possidebit.*

Dicit ergo eis iterum : Pax vobis. (Ex Greg.) Iteratio sermonis confirmatio est. Quod autem dicit secundo : *Pax vobis*, ostendit pacificata esse quæ in cælis sunt et quæ in terris per sanguinem suum.

Sicut misit me Pater et ego mitto vos. Pater Filium misit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit; Quem videlicet, in mundo venire ad passionem voluit, sed tamen amavit Filium quem ad passionem misit. Electos vero apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed, sicut ipse missus est ad passiones, in mundum mittit. Sicut ergo et Filius amatur a Patre, et tamen ad passionem mittitur, ita et discipuli amantur a Domino, qui tamen ad passionem mittuntur in mundum. Itaque dicitur : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, id est, ea charitate vos diligo, cum inter scandala persecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit.

Hoc cum dixisset, insufflavit, et dicit eis : Accipite Spiritum sanctum. Quærendum nobis est, quid est quod Spiritum sanctum Dominus noster, et semel dedit in terra consistens, et semel cælo presidens. Neque enim alio in loco datus Spiritus sanctus aperte monstratur, nisi tunc, cum per insufflationem percipitur, et postmodum cum de cælo veniens in linguis variis demonstratur. Cur ergo prius in terra discipulis datur, postmodum de cælo mittitur, nisi quod duo sunt præcepta charitatis, dilectio videlicet Dei et proximi? In terra datur spiritus, ut diligatur proximus, cælo datur, ut diligatur Deus. Sicut ergo una est charitas et duo præcepta, ita unus spiritus et duo data. Prius a consistente Domino in terra, postmodum in cælo, quia in proximi amore dicitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei. Insufflando significavit Spiritum sanctum, non Patrii solius esse spiritum, sed et suum.

Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, etc. (Ex Beda.) Ecce charitas quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, participum suorum peccata dimittit. Eorum autem qui non sunt ejus participes, tenet. Ideo posteaquam dixit : *Accipite Spiritum sanctum*, hoc continuo de peccatorum remissione ac detentione subiecit. Sciendum vero est, quod hi qui primum Spiritum sanctum habuerunt, ut et ipsi innocenter viverent, et in prædicatione quibusdam prodesse.

A post resurrectionem Domini patenter acceperunt, ut prodesse non paucis sed pluribus possent.

Thomas autem unus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat, etc. (Ex Greg.) Iste unus discipulus defuit, reversus, quod gestum est, audivit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, et non credenti discipulo, latus palpandum præbuit, manus ostendit, et ostensa suorum vulnerum cicatrice, infidelitatis illius vulnus sanavit. Quid, fratres charissimi, quid inter hæc animadvertitis? Nunquid casu gestum creditur, ut electus ille discipulus tunc deesset, post hæc veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est. Egit namque miro modo superna clementia, ut discipulus dubitans, dum magistri sui vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem; quam fides credentium discipulorum profuit. Quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens, omni dubitatione postposita, in fide solidatur.

Dixerunt ergo ei alii discipuli : Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mitam digitorum meum, etc. Quod autem dicit Joannes, non cum illis fuisse tunc apostolum Thomam, cum secundum Lucam, duo illi, quorum erat unus Cleophas, regressi in Hierusalem, invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant, procul dubio intelligendum est quod inde Thomas exierat, antequam eis Dominus hæc loquentibus appareret.

Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis; venit Jesus januis clausis, et stetit in medio eorum et dixit eis : Pax vobis. Deinde dicit Thomæ : Infer digitorum tuum huc, et vide manus meas, etc. (Ex Greg.) Sic quippe discipulum post resurrectionem suam dubitare permisit, nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante nativitatem suam habere Mariam sponsum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans et palpans testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis.

(Ex Beda.) Non solum manus et pedes, quibus indicia clavorum claruere vestigia, sed attestante Joanne : Et jam latus quod lancea foratum fuerat ostendit. Ut videlicet, ostensa vulnerum suorum cicatrice, dubietatis atque infidelitatis eorum vulnus sanaret. Verum quomodo post resurrectionem clavorum vel lanceæ loca pandendo, discipulorum dignatus est fidem spemque roborare, ita in die iudicii et eadem suæ passionis indicia, et ipsam pariter crucem monstrando, venturus est, impietatem superborum, infidelitatemque confundere. Scilicet ut ipsum se esse, qui ab impiis et pro impiis mortuus est, cunctis palam angelis et hominibus ostendat, videantque, ut scriptum est : *In quem compunxerunt, et plangent se super eum omnes tribus terræ* (Zach. xii). Sane notandum, quod solent in hoc loco gen-

tiles calumniam struere, et fidem speratæ a nobis resurrectionis, stulta garrulitate deridere. Si enim ipse Deus vester, inquit, nec sibi inflicta a Judæis vulnera curare prævaluit, sed cicatricum vestigia, cælum secum, ut dicitis, invexit, qua temeritate putatis eum vestra de pulvere membra ad integrum esse restauraturum? Quibus respondendum: Quia Deus noster, qui suam perpetua jam mortalitate glorificatam de sepulero carnem resuscitare, quando voluit, et quomodo voluit, potuit, etiam qualem voluit, suscitavit. Neque enim consequens est, ut qui majora fecisse probatur, minora facere nequiverit, sed certe dispensationis gratia, qui majus fecit, minus facere supersedit, hoc est, qui mortis regna destruxit, signa mortis obliterare noluit. Primo videlicet, ut per hæc discipulis fidem suæ resurrectionis astrueret, deinde ut patri pro nobis supplicans, quale genus mortis, pro mortalium vita pertulerit, superostendat. Tertio ut sua morte redemptis, quam misericorditer sint adjuti, propositis semper ejusdem mortis innovet indicia, ideoque misericordias Domini in æternum cantare non cessent, sed dicant qui redempti sunt a Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus. Postremo ut etiam perfidis in judicio, quam juste damnentur, ostensa inter alia flagitia, etiam vulnerum quæ ab eis suscepta cicatrice denuntiet, veluti si miles aliquis fortissimus jubente suo rege pro totius suæ gentis salute singulari certamine desudans, multis quidem vulneribus exceptis, hostem tamen interficiat, spolia ejus diripiat, victoriam suæ genti reportet, et interrogatus a medico cui curandus committitur, ita ne velit curari, ut nec vestigia vulnerum ulla resideant, an magis ita ut cicatrices quidem remaneant, deformitas vero prorsus omnis et fœditas absit, respondeat se potius ita se velle sanari, ut toto salutis decorisque pristini statu recuperato, perpetuam secum tanti circumferat signa triumphi. Sic profecto Dominus, perceptis ob signum victorie, non excepta pro nobis vulnera passionis, sed ipsorum cicatrices cælo inferre quam abolere maluit. Nec tamen ab his quippiam fidei nostræ resurrectionis præjudicat, de qua veraci promissione prædicatur, et capillus de capite vestro non peribit.

Respondit Thomas, et dixit ei: Dominus meus et Deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me et credidisti. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ei dicitur: Quia vidisti me, credidisti, sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine divinitas videri non potuit, hominem igitur vidit, et Deum confessus est dicens: Dominus meus et Deus meus (Joan. xx). Videndo ergo credidit, qui considerando hominem, verum hunc Deum, quem videre non poterat, exclamavit.

Beati qui non viderunt et crediderunt. In hac nimirum sententia nos specialiter signati sumus, qui eum quem carne non vidimus, mente retinemus. Nos signati sumus, sed si fidem nostram operibus sequi-

mur. Ille enim vere credit, qui exereet operando quod credit. Quod autem ait: Beati qui me non viderunt et crediderunt. Præteriti temporis usus est verbo, tanquam ille, qui quod erat futurum in sua noverat prædestinatione jam factum, sed his verbis proprie gentium, ut diximus, fides designatur.

Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Significat evangelista plurima fecisse Jesum signa et miracula salutis et prædicationis, quæ non scripta essent, propter multitudinem illarum rerum quæ gesta fuerunt ab eo.

Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei et ut credentes vitam æternam habeatis in nomine ejus. Ille enim qui credit, quia Jesus est Christus filius Dei, credendo ipsum Filium in se habet, habendo Filium, et vitam habet. Quia ipse dixit: Ego sum via, veritas et vita (Joan. xiv). Insuper et vitam cum sanctis possidebit æternam, ubi erit certa securitas, sempiterna felicitas, inenarrabile gaudium, ibi implebitur illud: Ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus (Jer. xxxi), id est, ero unde satientur, ero eorum vita, et salus, et virtus, et copia, et gloria, et honor, et pax, et omnia bona, et sic implebitur illud Apostoli: Ut sit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur.

CONCORDIA.

Quoniam et in pluribus verbis et sensibus, tamen in hoc quod dicit, quia Jesus est filius Dei, istarum duarum aptissima fit concordia lectionum.

DOMINICA POST OCT. PASCHÆ.

EPIST. PRIMA BEATI PETRI APOST., CAP. II.

Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum perteretur, non comminabatur. Tradebat autem iudicanti se injuste, quia peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis. Eratis enim aliquando sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, etc. (Ex Beda.) Audis autem, Christus passus est pro nobis, et gaudes, quia pro te mortuus est Christus. Attende quod sequitur: Relinquens nobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Exemplum tribulationum non deliciarum, contumeliarum, flagitiorum, dolorum, opprobriorum, spinarum, crucis, vulnerum mortis. In Psalmo scriptum est: Propter verba labiorum tuorum, ego custodivi vias duras (Psal. xvi). Propter quæ verba labiorum Dei, nisi quibus promittit vitam æternam.

Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo su-

per lignum, etc. Cum supra ad servos specialiter faceret sermonem, nunc generaliter admonet, ut etiam domini sui memoriam revocet, quid pro illis Deus Dominus sustinerit. Imo totam Ecclesiam instruat, quid pro ejus liberatione suus auctor pertulerit. Non enim ait: peccata vestra, sed etiam se addito, qui peccata, inquit, nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.

Eratis enim sicut oves errantes. Quomodo et oves dicit, et errantes, cum hi qui in errore vitam ducunt hædorum potius quam ovium nomine censeantur, nisi quia novit Dominus qui sunt ejus, qui et multos diu male conversantes sustinet, quos tamen in ovium suarum numero salvandos esse prævidit?

Sed conversi estis nunc ad pastorem, etc. Tangit B evangelicam parabolam, ubi pius pastor, relictis novaginta novem ovibus in deserto, visitare venit unam quæ erraverat. Nam quod ibi dictum est, quod hanc inventam imposuerit in humeros suos gaudens, hoc iste beatus Petrus præmisit, dicens: *Qui peccata nostra ipse portavit in corpore suo super lignum*, quia nimirum ita nos redimere voluit, ut lignum in quo peccata nostra tolleret, pendens in humeris haberet. *Ad pastorem*, ergo, inquit, et visitatorem animarum vestrarum, pastorem videlicet, quia pascua nobis vitæ donat æternæ, pascua in præsentem temporalium præstat gratiarum. Visitatorem vero animarum vestrarum, quia *visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent*. Visitat C quotidie ipsam in nobis, quia donavit lucem, ne deficiat servando, imo ut accrescat et crescat juvando. Quidam codices ipsum Græcum habent, ἀλλὰ ἐπιστρέψατε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ad pastorem et ad episcopum animarum vestrarum. Episcopus autem Latine superintendens dicitur, quia nimirum oculi Domini super justos, et aures ejus ad preces eorum, ut ex omnibus tribulationibus eorum liberet eos.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. X.

« Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. Sicut novit me pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis; et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et flet unum ovile et unus pastor. »

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Dum Dominus boni pastoris opus ostendere voluit, se ipsum proposuit in exemplo dicens: Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.

(Ex Greg.) Ostensa est nobis de contemptu mor-

tis via quam sequamur, apposita forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus ejus impendere. Postremum vero si necesse sit, etiam mortem nostram pro eisdem ovibus ministrare. Qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando daturus est animam suam? Exposuimus vel magis Domino docente intelleximus, quis sit pastor, quis ostium, quis ostiarius, qui etiam et oves, nec non qui sint fures et latrones cognovimus. Sed modo de mercenario et lupo consideremus. De quibus ipse Dominus dixit:

Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves et fugit. Non pastor, sed mercenarius vocatur, quia non pro amore intimo oves dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit. Terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reverentia lætatur. Istæ sunt enim mercedes mercenarii, ut pro eo ipso quo in regimine laborat, hic quod quærit inveniat, et ab hæreditate gregis in posterum alienus existat.

Et lupus rapit et dispergit oves. Lupus rapit et dispergit oves cum alium ad luxuriam pertrahit, alium in avaritiam accendit, alium in superbiam erigit, alium per iracundiam dividit. Hunc invidia stimulat, illum in fallacia supplantat. Quasi ergo gregem lupus dissipat, cum fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo fervore dilectionis excitatur: quia dum sola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur.

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, etc. Sola ergo causa est ut mercenarius fugiat, quia mercenarius est. Ac si aperte diceretur: Stare in periculo ovium non potest, qui in eo quod ovibus præest non oves diligit, sed lucrum terrenum quærit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit amittat. Item lupus super oves venit, cum quilibet injustus et raptor fideles quosque atque humiles opprimit. Sed is qui pastor esse videbatur et non erat, relinquit oves et fugit, quia dum sibi ab eo periculum metuit, resistere ejus injustitiæ non præsumit. Fugit autem, non mutando locum, sed subtrahendo solatium; fugit quia injustitiam vidit et tacuit; fugit, qui se sub silentio abscondit. Sed est alius lupus, qui sine cessatione quotidie non corpora, sed mentes dilaniat: malignus videlicet spiritus, qui caulas fidelium insidians, circuit et mortes animarum quærit.

Ego sum pastor bonus. Quia superius redemptor noster culpas ficti pastoris innotuit. Iterum formam cui debeamus imprimi ostendit dicens: *Ego sum pastor bonus.* Atque subjungit: *Et cognosco meas*, hoc est, diligo, et cognoscunt me meæ, id est obsequuntur diligentes.

Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Ac si aperte dicat: In hoc constat, quia et cognosco Patrem, et cognoscor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis. Id est, ea charitate qua pro ovibus morior, quantum patrem diligam ostendo. Quia vero non solum Judæam, sed etiam gentilitatem redimere venerat, adjungit.

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. Redemptionem nostram, qui ex gentili populo venimus, Dominus aspexerat, cum se adducere et alias oves dicebat. Hoc quotidie fieri, fratres, aspiciatis, hoc reconciliatis gentibus factum hodie videtis, quasi ex duobus gregibus unum ovile efficit, quia Judaicum et gentilem populum in sua fide conjungit, Paulo attestante qui ait: Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum. Dum enim ad æternam vitam ex utraque natione simplices elegit, ad ovile proprium oves deducit.

CONCORDIA.

Istarum duarum et in ovibus et in pastore sit conveniens concordia lectionum.

DOMINICA SECUNDA POST OCT. PASCHÆ.

EPISTOLA PRIMA BEATI PETRI APOSTOLI, CAP. II.

« Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant de vobis, tanquam de malefactoribus ex bonis operibus, vos considerantes glorificent Deum in tempore visitationis. Subjecti estote omni creaturæ humanæ propter Deum, sive regi, quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum. Quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timeate, regem honorificate. Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia in Christo Jesu Domino nostro. »

Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos. (Ex Beda.) Advenæ Latine, Græcè dicuntur προσήλυτοι. Quo nomine appellabant Judæi eos qui de gentibus nati, in Deum credidere, ejusque circumcisione accepta Judaico more, juxta Dei legem, vitam ducere voluerunt. De quorum numero fuere quidam eorum qui in die sancto Pentecostes, quo apostoli Spiritum sanctum in ignis visione perceperunt, ad prædicationem eorum Christo crediderunt, dicente Scriptura, quod Judæi quoque et proselyti adessent (Act. II). Sed et nos si veraciter cum Propheta Deo dicere possumus, quoniam *Incola nos sumus apud te in terra, et peregrini, sicut omnes patres nostri*; ad

nos quoque Epistolas beati Petri scriptas credere, et quasi nobis missas legere debemus.

Abstinete vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. Dum concupiscentiis blandientibus caro enervatur, subjugatur, jam vitiorum exercitus firmiter adversus animam armatur. Quos competenter advenas vocat et peregrinos, ut eo minus terrenis rebus animum supponant, quo se patriam in cælis habere meminerint; namque hoc distare in hac vita inter electos solet et reprobos, quod electi peregrini nunc et exsules patriam expectant in futuro, tantoque minus in præsentis gaudiis delectantur caducis, quanto futura sine fine gaudia se sperant accipere, et in æternum regnare cum Christo. At vero reprobi hinc habent patriam, cujus solum vitæ desideriis norunt inhiare. Ideoque post hanc vitam in exsilium religantur perpetuum, ubi cunctis carentes voluptatibus sola in tormentis patiantur adversa.

Ut in eo quod detractant de vobis tanquam malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. Plerumque contingit ut pagani qui fidem Christianorum vituperabant, quare deos suos dereliquissent, postmodum considerantes castam eorum conversationem, et invictum in Christo animum, cessarent eis detrudere, magisque Deum glorificare, ac laudare inciperent, qui bonitate ac justitia cultorum suorum bonus esse probaretur et justus: *Glorificant, inquit, Deum in die visitationis*, hoc est, in tempore retributionis, quanta vobis sit gloria per Deum dovanda. Jam nunc cognoscant increduli cum vos instantè per obstantia pericula illum sequi perspexerint.

Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Omni humanæ creaturæ dicit, omni dignitati hominum, omni personæ, omni principatui, cui vos divina dispositio subdi voluerit. Hoc est enim quod ait, *propter Deum*. Quia non est potestas nisi a Deo, et qui potestati resistit Dei ordinationi resistit. Quam creaturam subsequenter exponit adiungens:

Sive regi quasi præcellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis. Ideo regi tantum ac ducibus, non autem et dominis dicit, quia hoc in loco illos specialiter, ut præfati sumus, instruit qui sunt Domini servorum. Subsequenter vero, et servos quomodo dominis famulentur admonet. Docet ergo fideles, famulos videlicet æterni regis, etiam mundi potestatibus subdi, ne vel in hoc fidei et religioni Christianæ possit detrahi, quod per eam humanæ conditionis jura turbentur. Nam et ita potest recte intelligi, quod dictum est: *Omni humanæ creaturæ, ut significetur et fidelibus et incredulis rerum dominis.*

Ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Non quod omnes qui a regibus missi duces sunt, vel malefactores punire vel laudare bonos noverint, sed quæ esse debeat actio boni ducis, simpliciter narrat, hoc est, ut male facientes coerceat, et bene agentes remuneret. Qui etiam si injuste agit, si bonos damnat, nihilominus ad laudem eorum

pertinet quæ facit, si patienter ejus improbitatem tolerant, et sapienter ejus stultitiæ resistunt. Unde et Paulus: *Vis non timere potestatem, bonum fac et habebis laudem ex illa*, non dicit, ab illa, sed ex illa. Quia et si potestas te mundana non laudat, imo si etiam persequitur, si occidit gladio, ut Paulum, si crucifigit, ut Petrum, habebis ex illa laudem, dum ex eo, quod illa malefecit, in te justum et innoxium tuæ virtutis patientia coronam laudis meretur. Nam et hoc intendisse beatum Petrum in hac sententia verba sequentia docent, quibus dicitur:

Quia sic est voluntas Domini, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Hæc est ergo laus bonorum, ad quam duces a rege dicit missos, dum ignorantia ducum imprudentium, boni ad laudem suam perpetuam bene se agendo utuntur.

Quasi liberi et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem. Quasi liberi bona faciunt, qui quo majore apud homines libertate utuntur, eo arctius, imo liberius divino famulatu subjungantur. Sed et illi quasi liberi benefaciunt, qui in exemplum Joseph patriarchæ, tametsi servitio deprimuntur hominum, servi esse vitiorum nulla arte compelluntur. At vero libertatem suam in velamen malitiæ vertunt, cum quo minus humani famulatus jugo cohibentur, eo latius peccatorum dominio mancipantur. Et cum vitis impune serviunt, libertatem vocant. Hoc prælexunt nomine culpam. Potest autem juxta illud apostoli Pauli generaliter accipi, *vos in libertate vocati estis, fratres, tantum ne libertatem in occasionem carnis detis.* Liberi enim recte vocamur, quia per baptismum a peccatorum sumus nexibus absoluti, quia a demoniaca servitute redempti, quia filii Dei effecti. Non tamen dono libertatis potiore peccandi facultatem vel licentiam accepimus, quinimo, si peccamus, mox libertate perdita servi efficiamur peccati. Et quisque se ab hoc liberatum a Domino putat, ut licentius peccet, talis suam libertatem in velamen malitiæ mutat. Vult autem nos beatus Petrus liberos esse a servitio culparum, ut servi creatoris nostri boni et fideles permanere possimus, unde subsequenter adjungit:

Sed sicut servi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Monet ergo congruum cunctis impendere honorem, et juxta imperium Domini, Cæsari quæ Cæsaris sunt, et Deo reddere quæ Dei sunt. Et bene inter alia fraternitatem diligere jubet liberos, ut eos quoque qui sibi temporali conditione subjecti sunt, fratres sibi in Christo esse factos recolant, una cum ipsis patrem invocantes eum, qui sine acceptione personarum judicat.

Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. Δύσκολοι sunt difficiles, sine scholæ doctrina. Discolos indisciplinatos dicit, nomine ducto a Græco eloquio. Quia Græcæ scholæ vocatur locus in quo adolescentes litteralibus studiis operam dare, et ad audiendos ma-

gistros vacare solent, unde σχολή, vacatio interpretatur. Denique in Psalmo ubi canimus: *Vacate et videte, quoniam ego sum Dominus*, pro eo quod nos dicimus vacate, in Græco habetur, σχολάζατε. Scholastici sunt ergo eruditi, dyscoli indocti et agrestes, sed utrisque vult obedire subditos, explicans apertius quomodo nos supra omni creaturæ jusserit esse subjectos. Alia editio pro dyscolis *difficiles* habet, et sanctus antistes Fulgentius in opusculis suis sic ponit: *Servientes cum amore, non tantum bonis et modestis, sed etiam difficilioribus.*

Sed si benefacientes et patientes sustinetis, hæc est enim gratia in Christo Jesu. Hæc est enim gratia apud Deum, in hoc enim vocati estis, quia et Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, etc. Notandum attentius quam summe conditionem servorum glorificet, quos benefacientes, et absque ulla culpa vapulantes a dominis crudelibus et improbis imitatores esse Dominicæ passionis affirmat.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XVI.

Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem: *Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit nobis, modicum? Nescimus quid loquitur. Cognovit autem Jesus quia volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc queritis inter vos, quia dixi modicum et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora ejus. Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.*

Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me. Ad illos specialiter hæc quæ dicta sunt pertinent, qui ejus discipulatu prædicantis in carne adhærere, et post tristitiam passionis suæ, visa resurrectione et ascensione ejus, lætificari meruerunt. *Modicum* etiam fuit ab illa hora illius noctis qua traditus est in hora passionis suæ, quod eum discipuli carnaliter videbant. *Et iterum modicum* fuit, quod clausus in sepulcro tertia die resurrecturus jacuit, et illorum aspectibus videri non potuit, hoc est quod ait: *Modicum et non videbitis me.* Quod vero ait: *Iterum modicum et videbitis me,* significat tempus post resurrectionem, quo cum discipulis conversatus est, et illis multimoda ostensione apparuit, usque dum ascendit in cælum illis videntibus, ut in Evangelio et in Actibus Apostolorum legitur. Et hoc est, quod ait: *Quia vado ad Patrem,* ac si patienter dicat: *Quia post modicum a vestris aspe-*

clibus in monumenti claustra abscondor, et iterum A post modicum, destructo mortis imperio, vobis intuentibus appareo, quia tempus est, ut expleta dispensatione assumptæ mortalitatis, cum resurrectionis triumpho jam revertar ad Patrem. Hæc vero verba Domini, ut dixi, illis speciatim, qui ejus resurrectionem videre potuerunt conveniunt, quæ apostoli tunc temporis non potuerunt intelligere. Et hanc illorum ignorantiam pius magister intelligens, subsequenter secundum animæ illorum dubitationem respondit, quasi expositurus quid esset, quod dixit : *Modicum et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me.*

Cognovit ergo Jesus quia volebant eum interrogare, et dixit eis : De hoc quæritis inter vos, quia dixi : Modicum et non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit ; vos autem contristabimini, etc. Hoc et ipsorum et totius Ecclesiæ statui congruit. Plorabant quippe et flebant amatores Christi, cum illum comprehendere, ab hostibus ligari, ad concilium duci, damnari, crucifigi, mori et sepe- liri viderent. Gaudebant mundi amatores, quos ob infimas cogitationes mundum vocat Dominus, cum morte turpissima condemnarent illum, qui gravis erat eis etiam ad videndum. Contristabantur discipuli posito in morte, sed agnita etiam ejus resurrectione, tristitia illorum versa est in gaudium. Visa ascensionis potentia, jam majore gaudio sublevati, laudabant et benedicebant Dominum, ut Lucas evangelista testatur. Sed et cunctis fidelibus, hic Domini sermo convenit, qui per lacrymas pressurasque præsentis ad gaudia æterna pervenire contendunt : Qui seminant in lacrymis, ut in gaudio metant : *Euntes ibant et flebant (Psal. cxxv)*, quatenus in æterna beatitudine laboris sui mercedem recipiant. *Mundus autem*, id est, mundi amatores gaudebunt qui ad æterna gaudia se præparare per lacrymas et afflictiones despiciunt. Vos autem contristabimini per labores et pressuras, sed tristitia vestra vertetur in æternæ beatitudinis lætitiâ.

Mulier cum parturit, tristitiam habet, quia venit hora ejus. Mulierem dicit sanctam Ecclesiam, propter fecunditatem bonorum operum. Et quia spiritualia Deo filios gignere nunquam desinit, hæc mulier cum parturit, tristitiam habet, quia venit hora ejus.

Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in hoc mundo. Quia nimirum sancta Ecclesia, quandiu in mundo spiritualium virtutum profectibus insistit, nunquam mundi tentationibus exerceri desistit. At cum devicto laborum certamine ad palmam pervenerit, jam non meminit, inquit, pressuræ præcedentis, propter gaudium perceptæ retributionis, quia *non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii).* *Non meminit, inquit, pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundo.* Sicut enim

mulier nato in hunc mundum homine lætatur, ita Ecclesia nato in vitam futuram fidelium populo, digna exultatione repletur, pro qua ejus nativitate multum laborans et gemens in præsentem, quasi parturiens dolet. Nec novum debet cuique videri, si natus dicitur, qui ex hac vita migraverit. Quomodo enim consuete nasci dicitur, cum quis de utero matris procedens hanc in lucem egreditur, ita etiam rectissime potest natus appellari, qui solutus a vinculis carnis ad lucem sublimatur æternam, unde mos obtinuit ecclesiasticus, ut dies beatorum martyrum sive confessorum Christi, quibus de sæculo transierunt, natales vocitemus, eorumque solemnia non funebria, sed natalitia dicantur. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Quod de ipsis quidem discipulis facile intelligitur, quia tristitiam habuerunt, passo ac sepulto Domino, sed peracta resurrectionis gloria, gavisus sunt viso Domino. Et gaudium eorum nemo tulit ab eis, licet pressuras ac persecutiones passæ essent in hoc mundo, semper in spe gaudebant futuræ retributionis, pro eo quod digni essent pro nomine Jesu contumelias pati : *Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Videt itaque electos post tristitiam Dominus, cum eorum patientiam damnato impugnatore remunerat : *Videbo vos*, id est, cum assumpsero vos a me ipsum. Ut ubi sum ego et vos sitis, et in illa visione perpetuæ gloriæ gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis, quia ibi nullus adversarius, nullus persecutor, nemo qui tristitiam ingerat animis vestris, dum videbitur Deus deorum in Sion, et *cum apparuerit Christus, tunc et vos apparebitis*, ut Apostolus ait, *cum illo in gloria.*

DOMINICA TERTIA POST OCT. PASCHÆ.

EPISTOLA BEATI JACOBI APOSTOLI, CAP. I.

« Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus. Scitis, fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Propter quod abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. »

Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. (Ex Beda.) Postquam docuit vitia, quibus tentamur non a Deo nobis, sed a nobis ipsis inesse ostendit ; e contra, quidquid boni agimus, hoc a Deo donante perceptum. Inde etenim Patrem luminum appellat, quia auctorem novit spiritualium charismatum. Cui consonat illud apostoli Pauli : *Quid enim habes quod non accepisti (I Cor. iv)?*

Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quia in Dei natura mutabilitas non est, neque lumen ejus sicut lumen hujus mundi aliqua vicissitudinis umbra intercudit. Liquet utique quia sola nobis dona lucis, et non etiam tenebras mittit errorum.

Voluntarie genuit nos verbo veritatis. Et Dominus in Evangelio: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos* (Joan. xv). Et in Osee propheta: *Diligam eos spontanee* (Osee. xiv). Quia ergo dixerat: *Omne datum optimum, et omne donum perfectum a Deo descendere, consequenter astruit, addendo: quia non nostris meritis, sed suæ beneficio voluntatis, per aquam regenerationis de filiis tenebrarum, nos in filios lucis mutaverit.*

Ut simus initium aliquod creaturæ ejus. Ne in eo quod ait, genuit, hoc nos fieri putaremus quod ipse est. Ideo principatum quendam, in creatura nobis hac adoptione concessum ostendit. Hunc etenim versiculum quidam ita transtulit: *Volens genuit nos verbo veritatis, ut simus primitiæ creaturarum ejus*, id est ut cæteris quos cernimus creaturis, simus meliores. Primitias namque frugum vel animantium, Domino consecrari lex præcipit. Primitias auri et argenti ad opus tabernaculi jussit conferri, id est, optima quæque in metallis (Exod. xxii, xxiii). Et de antiquo Dei populo dixit propheta Jeremias: *Sanctus Israel Domino primitiæ frugum ejus* (Jer. ii).

Scitis autem, fratres mei dilectissimi. Notissimum inquit, vobis est, quod a vobis ipsis habuistis ad vitia labi: a Domino autem vos illustrari, non vestra provisione, sed superna gratia vos præveniente, contigit.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, etc. Hinc auditorem moralibus instituit præceptis, et recte primo admonet, aurem quemque citius accommodare docenti, sero autem os ad docendum aperire, quod stultum est, quemlibet quæ ipse non didicerat, aliis velle prædicare. Qui ergo sapientiam diligit, primo ut supra admonuit, hanc a Deo postulet. Dehinc magistrum veritatis humilis auditor inquirat, et inter agendum suam cautissime linguam, non solum ab otiosis sermonibus coerceat, verum et ab ipsa, quam nuper didicit veritate prædicanda contineat. Hinc Salomon de distantia temporum scribens, ait: *Tempus tacendi, et tempus loquendi* (Eccle. iii). Hinc Pythagorici, naturalis scientiæ magisterio præditi, auditores suos per quinquennium jubent silere, et sic demum prædicare permittunt.

Et tardus ad iram. Quia maturitas sapientiæ, non nisi tranquilla mente percipitur. Scriptum est enim, quia *ira in sinu stulti requiescit* (Eccle. vii). Non autem ita velocitatem iræ velat, ut hujus tarditatem approbet, sed hoc potius admonet, ut et hora perturbationis ac litium, ne nobis ira subrepat caveamus. Aut si forte subreperit, intra oris septa ejus cohibeamus impetum, ut exacta hora discriminis liberius eam ad integrum a corde nostro per tempus exporgemus. Vel certe tardos ad iram nos esse præ-

cipit, ut non quaslibet ob causas serenitatem nostri vultus in austeritatem vertamus, sed certa existente ratione, verbi gratia, si aliter corrigi proximos maxime qui nobis commissi sunt, non posse cernamus, severitatem erga eos verbi, vel etiam judicium distractionis exhibeamus, manente tamen quantum natura humana patitur statu nostræ mentis sereno. Credo, Phinees, Samuel, Elias, et Petrus, tardi fuerunt ad iram, et tamen peccantes, vel verbo, vel gladio peremerunt. Sed et Moses, cum esset vir mitissimus, exivit a Pharaone, quem incorrigibilem vidit, iratus nimis, comminatus ei penam quam et opere patravit.

Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Facilis est sensus, quia qui iracundiæ vitio se incautus subjugat, et si hominibus justus apparet, in divino examine nondum perfecte justus est. Verum altius potest intelligi, quod a Domino dictum est: Tu autem, Domine virtutum, cum tranquillitate judicas: qualiscunque judex homo, amissa mentis tranquillitate, delinquentem judicat, etiam si juste judicat, justitiam tamen divini examinis, in quam perturbatio cadere nescit, imitari non potest.

Propter quod abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum. Primo et corpus et mentem a vitiiis jubet expurgare, ut digni existere possint, qui verbum salutis percipiant. Qui enim non declinat prius a malo, non potest facere bonum. Omnem quippe immunditiam, et carnis et animæ nuncupat. Malitia autem proprie ad interioris hominis pravitatem respicit: *Suscipite*, inquit, *insitum verbum*, id est, verbum Dei, quod vestris cordibus, prædicando imponimus, vos discendo suscipite, vel certe ita sentiendum. Verbum quod nobis in die redemptionis insitum est, quo voluntarie genuit nos Deus, jam nunc perfectius suscipite, etiam operibus implendo, quod jam in mysterio tenetis.

Quod potest salvare animas vestras. Et jam si in corpore tentationes patiamini, vel a perfidis morte consummamini.

ALIA EXPOSITIO.

Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, et generaliter de omnibus, et specialiter de unaquaque a Deo data virtute intelligi potest. Potest autem et specialiter datum optimum de continentia matrimonii, et donum perfectum de virginitate intelligi. Nam et in baptismi gratia datum optimum, et in datione Spiritus sancti, donum perfectum nihil obstat intelligi.

Descendens a Patre luminum. Pater luminum dicitur Deus, quia ab ipso sive invisibilium luminum, ut sunt angeli, de quibus in principio dixit Deus: *Fiat lux*, sive animarum illarum quibus ait Jesus: *Vos estis lux mundi*. Seu visibilium solis et lunæ et stellarum, generaliter omnia facta sunt lumina.

Apud quem non est transmutatio. Non enim mutabitur qui dixit: *Ego sum qui sum* (Exod. iii). Mo-

tas et tempus, incrementum et defectus, omnino divina non accipit natura.

Nec vicissitudinis obumbratio. Non enim dies sicut dies, post lucem obumbratur a tenebris, qui semper lux lucis, creator omnis et origo est luminis.

Voluntarie genuit nos. Per gratiam utique, non naturam, solum enim verbum est, quod substantialiter et proprie dicitur Filius Dei. Cæteri autem potestate ab illo accepta vocantur filii, quotquot autem receperunt eum, ait Apostolus, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1).

Verbo veritatis. Veritas Deus Pater, Verbum Filius ejus est: si veritas Christus, verbum veritatis Evangelium ejus est: *Per Evangelium*, inquit Paulus, *ego vos genui.*

Ut simus initium aliquot creaturæ ejus. Initium creaturæ, rationabiles angeli in cælo, in terra Adam, in Ecclesia Veteris Testamenti patriarchæ, in Ecclesia sanguine Christi redempta apostoli sunt, nam uni eorum dicitur: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi), quam Ecclesiam Paulus apostolus novam creaturam appellat.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Sciebat enim apostolus eos, ad quos epistolas mittebat, primatum verbi voluisse tenere et docere plus quam doceri, ideo admonet eos humilitatem servare. Velocitas enim audiendi facit hominem docibilem; tarditas vero loquendi mansuetum.

Tardus ad iram. Quod naturaliter accidit, penitus vitare non potuit, tarditatem interdixit, quia ira dilata decrescit. Aliter. Tardus ad iram, id est, secundum legis Veteris Testamenti ad vindictam: *Lex enim*, inquit Apostolus, *iram operatur* (Rom. iv), id est, oculum pro oculo, dentem pro dente.

Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Iram viri dicit iram hominis, quæ secundum Testamenti Veteris usum semper cupit exercere vindictam, et ideo Novi Testamenti, ubi scriptum est: *Noli resistere malo, non operatur justitiam* (Matth. v). Aliter: Ira viri justitiam non operatur, subintelligitur: Ira Dei, quæ humano dicitur affectu, justitiam operatur, ut in Sodomis, in Pharaone, in Ægypto, in mari Rubro, et in ipso Israel populo in deserto, unde Psalmographus canit: *Iratus est furore Dominus in populum suum* (Psal. cv). Et multis in locis legimus, ubi ira Domini, quæ semper justissimo fit examine rectissimam operatur justitiam.

Propter quod abjicientes omnem immunditiam. Alii hoc in loco immunditiam specialiter idololatriam intelligere voluerunt. Alii fornicationis immunditiam, quæ fit cum mulieribus, cum masculis et pecudibus, et his similia. Postremo, ut generaliter de omni intelligeres malitia, addidit et abundantiam malitiæ. Sicut enim radix virens in terra virgulta germinat, sic malitia latens in corde vitia generat.

In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. In mansuetudine, hoc

est, sine ira et disceptatione. *Suscipite per fidem* rectam in mente pura *insitum verbum*, a Deo missum, et in mentibus nostris susceptum, ut ubi abundavit peccatum, superabundet gratia. *Verbum*, inquit, hoc est, verbum credulitatis, verbum Evangelii. Postremo, verbum illud de quo Joannes ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum* (Joan. 1), qui et salvator dicitur, quia potest salvare animas nostras.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XVI.

« Vado ad eum qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum, Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos, et cum venerit, ille arguet mundum de peccato, et de justitia et de judicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. De judicio autem, quia princeps mundi hujus judicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de me accipiet, et annuntiabit vobis. »

Vado ad eum qui misit me, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis. (Ex August.) Significat sic se iturum ad eum qui misit illum, ut nullus interroget, quod palam fieri visu corporis cernerent. Nubes enim suscepit eum, quando ascendit ab eis, et euntem in cælum non verbis quæsierunt, sed oculis dederunt (Act. 1).

Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Videbat utique quid illa sua verba in eorum cordibus agerent. Spiritalem quippe nondum habentes interius consolationem, quam per Spiritum sanctum fuerant habituri, id quod exterius in Christo videbant amittere metuebant.

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Expedit ut forma servi vestris subtrahatur aspectibus, quatenus amor divinitatis aptius vestris infigatur mentibus. Expedit, ut notam vobis formam cælo inferam, quatenus per hoc majori desiderio illuc suspiretis.

Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Non quia non poterat ipse in terra positus dare spiritum discipulis, hæc loquitur, cum aperte legitur: *Quia post resurrectionem apparens eis, insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum*; sed quia ipso in terraposito, et corporaliter conversante cum eis, non valebant ad illum erigere mentem ad sitienda munera gratiæ cælestis. Ascendente autem illo ad cælos, et illi pariter omne desiderium suum illo transferebant. Ideo capaces Spiritus sancti jam facti erant, non ultra de morte ejus contristati, sed de promissis

sionis ejus munere letati. Patet autem nec laboriosa A expositione indiget, cur eundem spiritum paracletum, id est, consolatorem, cognominaverit. Quia nimirum corda discipulorum, quæ recessus ipsius mæsta reddidisset, hujus consolaretur et recrearet adventus. Non quod antea Spiritus sanctus non esset in cordibus discipulorum, vel etiam antiquorum sanctorum, sed manifesta plenitudine ante sic non fuit datus, quomodo post ascensionem die decima in centum viginti nomina transmissus legitur. Sed in nullo opere cujuslibet personæ, Patris, vel Filii, vel Spiritus sancti, totius sanctæ Trinitatis operatio defuit. Sed oportebat ita insinuari trinitatem, ut quamvis nulla esset diversitas substantiæ, singillatim tamen commendaretur distinctio personarum.

Et cum venerit ille, arguet mundum. Quid est quod B dixit, cum venerit ille arguet mundum? Nunquid non Christus, dum esset in mundo, non arguit mundum de his omnibus quæ sequuntur? Sed Christus solam Judæorum gentem arguit, Spiritus vero sanctus, in discipulis ejus toto orbe diffusis, non unam gentem intelligitur arguisse, sed totum mundum. In quo arguit? In eo, quia per Spiritum sanctum charitas diffusa est in cordibus eorum, quæ foras mittit timorem, ut non metuerent mundum, id est, amatores mundi arguere.

De peccato, et de justitia, et de judicio. Quam sententiam ipse Christus exposuit dicens: *De peccato, quia non credunt in me*, peccatum incredulitatis quasi speciale posuit. Quia sicut fides origo virtutum, ita solidamentum est vitiorum in incredulitate persisteret, Domino terribiliter attestante, qui ait: *Qui autem non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei (Joan. iii). Judicatus dixit, id est, damnatus.*

De justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. Justitia discipulorum Christus erat, quod Dominum quem verum hominem cernebant, verum quoque Dei Filium esse crediderunt, et quem sibi corporaliter ablatum noverant, certo semper amore colebant. Justitia ceterorum fidelium, id est, eorum qui Dominum in carne non viderunt, Deum et hominem verum corde credunt ac diligunt, de qua profecto justitia fidei arguuntur infideles, quæ est, quod eum quem corporali intuitu nunquam viderunt, cur ipsi videlicet cum similiter D verbum vite audirent, noluerint credere in justitiam. Neque enim nequitia malorum ex sua solum pravitate, verum etiam ex comparatione rectorum, quam sit damnanda denuntiet. Arguit ergo mundum Spiritus sanctus de peccato, quia non crediderunt in Christum. Arguit et de justitia credentium, quia exemplum eorum sequi noluerint, qui hunc ad patrem ascendisse, neque ultra corporaliter in terris conversaturum esse sciebant. Nec tamen ab ejus dilectione poterant ulla ratione separari; hoc est enim quod ait: *Quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me.* Non videbitis me ex quo ascendero, qualem nunc viere soletis carne mortali, et comprehensi-

bili circumdatum, sed in majestate ad judicium venientem, et peracto judicio in majori gloria cum sanctis apparentem. Sequitur:

De judicio autem, quia princeps mundi hujus judicatus est. Principem mundi diabolum dicit, qui primatum tenet in cordibus infidelium, quos hic mundi nomine voluit intelligi, qui ordine perverso mundum potius quam mundi creatorem diligunt, qui judicatus est a Domino, qui ait: *Videbam Satan sicut fulgur cadentem de cælo.* Judicatus est ab eo, cum et ipse dæmonia ejiceret, et discipulis daret potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. Arguitur itaque mundus de judicio, quod diabolus est judicatus, quando homines ne Dei voluntati resistere præsumant, exemplo damnati propter superbiam terre-rentur archangeli. Credant itaque homines in Christum ne arguantur de peccato infidelitatis suæ, quo peccato omnia peccata detinentur; transeant in numerum fidelium, ne arguantur de justitia eorum quos justificatos non imitantur. Caveant futurum judicium ne cum mundi principe judicentur, quem judicatum imitantur. Etenim ne sibi existimet parci superbia dura mortalium, de superbiorum supplicio terrenda est angelorum.

Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Certum est autem, quod veniente desuper Spiritu, apostoli majorem multo scientiam veritatis quam carnales eatenus potuerunt, consecuti sunt, majori desiderio certandi pro veritate succensi sunt. Non tamen putandum est in hac vita quempiam omnem veritatem posse comprehendere. Unde et ipse beatus Paulus apostolus qui ad tertium cælum raptus est, et ibi audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui, ait: *Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. (I Cor. xiii).* Intelligendum est ergo, quod ait de Spiritu: *Docebit vos omnem veritatem,* quasi diceret, diffundet in cordibus vestris charitatem, quæ vos omnem veritatem facit amare; cujus magisterio intus edocti, proficiatis de virtute in virtutem, dignique efficiamini pervenire ad vitam, in qua vobis æterna claritas summæ veritatis et veræ sublimitatis, id est, contemplatio vestri conditoris D appareat.

Non enim loquetur a semetipso, sed quæcunque audiet loquetur. Non enim loquitur Spiritus a semetipso, sed a Patre, nam Filius natus est a Patre, et Spiritus sanctus procedit a Patre. Non enim loquitur a semetipso, id est, sine Patris et Filii communionem, non enim divisus est Spiritus sanctus a Patre et Filio, sed unum opus est Patris, et Filii, et Spiritus sancti. *Sed quæcunque audiet loquetur.* Audiet videlicet per unitatem substantiæ, et proprietatem scientiæ. Non loquitur a semetipso, quia non est a semetipso. Pater quippe solus de alio non est, Filius a Patre genitus, et Spiritus sanctus a Patre procedens. Ab ipso enim audiet Spiritus sanctus a quo proce-

dit, quia non est a semetipso, sed ab illo a quo A
procedit, a quo illi est essentia, intelligentia, ab illo
utique et scientia. Ab illo igitur audientia, quod
nihil est aliud quam scientia. Quod vero adjunxit:
Et quæ ventura sunt annuntiabit vobis, constat enim
nonnullos sanctorum, in Spiritu sancto futura
prædixisse; sed tamen altius sunt hæc verba Domini
consideranda, quæ omnibus sanctis communia esse
possunt. Igitur spiritus adveniens, quæ ventura sunt
annuntiabit, cum gaudia nobis patriæ cœlestis ad
memoriam reducit, cum festa illa supernæ civitatis
per donum nobis suæ aspirationis innouit. Ventura
nobis annuntiat, cum nos a dilectione præsentium
abstrahens, promissum in cœlis regnum, nostris
cordibus et desiderii inflammat.

Ille me clarificavit, quia de meo accipiet, et an- B
nuntiabit vobis. Spiritus clarificavit Christum, quia
per eum ea charitas in cordibus discipulorum ac-
censa est, ut abjecto timore carnali, effectum resur-
rectionis ejus constanter prædicarent, qui paulo
ante tempore passionis pavidi fuerant. Unde scri-
ptum est: *Et repleti sunt omnes Spiritu sancto (Act. 11)*,
et loquebantur verbum Dei cum fiducia (Act. 14).
Spiritus clarificavit Christum, cum impleti gratia
spiritali, doctores sancti tot et tanta miracula in
nomine Christi fecerunt, quibus ordem totum ad
fidem Christi converterent, tot ac tanta, pro Christi
nomine, passionum certamina pertulerunt. Clarifi-
cat, dum claritatem in cordibus nostris diffundit,
et æternæ patriæ amorem inspirat. *Quia de meo*
accipiet, et annuntiabit vobis, id est, de meo Patre. C
De Patre accipit Spiritus sanctus, quia de Patre
procedit, de quo et Filius natus est. Qui vero de
nullo natus sit, de nullo procedit, Pater est solus;
omnia quæcumque habet Pater, mea sunt, propterea
dixit: *Quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis*;
de his dixit, quæ ad ipsam Patris divinitatem perti-
nent, in quibus ille est æqualis Patri, in qua est
et Spiritus sanctus æqualis Patri et Filio, quia una
substantia, una natura, una majestas, una gloria,
una æternitas est Patris et Filii et Spiritus sancti,
et est unus Deus omnipotens, invisibilis, incompre-
hensibilis omni creaturæ, Pater et Filius et Spiritus
sanctus.

CONCORDIA.

In nomine Justitiæ, et in Spiritus sancti dono et
missione, istarum duarum sit concordia lectionum.

DOMINICA IV POST OCT. PASCHÆ.

EPIST. BEATI JACOBI APOSTOLI, CAP. I.

« Estote factores verbi, non auditores tantum,
« fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est
« verbi et non factor, hic comparabitur viro con-
« sideranti vultum nativitatæ suæ in speculo.
« Consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus
« est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege per-
« sectæ libertatis, et permanserit in ea, non auditor
« obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in
« facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum

« esse, non refrenans linguam suam, sed seducens
« cor suum, hujus vana est religio. Religio munda
« et immaculata apud Deum et Patrem hæc est:
« Visitare pupillos et viduas in tribulatione earum,
« et immaculatum se custodire ab hoc sæculo. »

Estote factores verbi non auditores tantum. Sic
et Paulus de legis cultoribus ait: *Non auditores*
tantum legis justi sunt apud Deum, sed factores
legis justificabuntur (Rom. 11). Et in Apocalypsi
Joannes cum dixisset: *Beatus qui legit, et qui audit*
verba prophetiæ libri hujus, protinus adjunxit: *Et*
servat ea quæ in illa scripta sunt (Apoc. 1).

Quia si quis auditor est verbi, et non factor, hic
comparabitur viro consideranti vultum nativitatæ suæ
in speculo, etc. Vultum nativitatæ dicit vultum in-
fantæ, quæ nondum ad perfectum pervenit virum.
Mos mulierum est aspiceret se in speculis, ut quid-
quid in se sordidum perspexerint, aut non bene
compositum, in melius emendato, suis satagunt
placere maritis. Quod facere moraliter animabus
convenit nostris. Debemus etenim nos in Evangelii,
seu omnium divinarum Scripturarum conspiciere
speculo, et depositis sordibus ornatisque mori-
ans animarum nostrarum, Christo vero placere marito.

Quicumque perspexerit in legem perfectæ libertatis,
et permanserit in ea. Legem perfectam Evangelii
dicit; nihil enim ad perfectum lex adducit. Et alibi:
Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in
timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum
(Rom. VIII). Et iterum: *Ubi enim spiritus Domini, ibi*
libertas (II Cor. 13); et ipse Dominus: *Si vos, inquit,*
Filius liberaverit, vere liberi estis (Joan. VIII).

Non auditor obliviosus factus, sed factor operis,
etc. Non auditu verbi supervacuo, sed operis exe-
cutione beatitudo præparatur, sicut et Dominus lo-
quens ad discipulos: *Si autem scitis, beati eritis,*
inquit, si feceritis ea (Joan. XIII).

Si quis autem putat se religiosum esse, non refre-
nans linguam suam, etc. Monuerat supra verbum
Dei non solum audire, sed et facere; nunc addit:
quia et si mandata quis Domini, quæ didicit, factis
exercere videtur, si non etiam linguam a detractio-
nibus, mendacis, blasphemis, stultiloquiis, ab ipso
etiam multiloquio, cæterisque, quibus peccare so-
let, refrenaverit, frustra se de operum justitia jactet.
Sicut et Paulus generalis poetæ sententiam appro-
bans, ait: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala*
(I Cor. XV).

Religio munda et immaculata, apud Deum et Pa-
trem hæc est. Pulchre addidit, *apud Deum et Patrem*,
quia sunt qui hominibus religiosi videntur, cum a
Deo habentur profani. Unde et Salomon ait: *Est via*
quæ videtur homini justa, novissima autem ejus de-
ducunt ad mortem (Prov. XIV).

Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum,
et immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Quia
dixerat factorem operis beatum in facto suo futu-
rum, nunc quæ facta Deo maxime placeant, dicit,
misericordia scilicet et innocentia. Nam quæ in eo

quod pupillos et viduas in tribulatione eorum visitare jussit, cuncta quæ erga proximum misericorditer agere debeamus, insinuat. Quod quantum valeat, ipso judicii tempore pandetur, ubi dicturus est iudex: *Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Porro in eo, quod immaculatos nos ab hoc sæculo custodire præcepit, universa, in quibus nos ipsos castos servare docet, ostendit. In quibus sunt et ea quæ supra observare monuerat, ut tardi ad loquendum, tardi simus ad iram.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XVI.

« Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo; petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Hæc in proverbii locutus sum vobis. Venit hora, cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia a Deo exivi. Exivi a Patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo existi. »

Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo; petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. (Ex Beda.) Duobus modis intelligi potest: vel quia non in nomine meo petistis, quod nomen non sicut cognoscendum est cognovistis, vel non petistis quidquam, quoniam in comparatione rerum quas petere debuistis, pro nihilo habendum est quod petistis.

Petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Ac si patenter dicat: Non fluxa sæculi gaudia, quæ et mœrore semper mixta et dolore finienda sunt, sed illud singulare gaudium a Patre petite, cujus plenitudo nullo cujuslibet inquietudinis attentu minuitur, æternitas nullo unquam termino dissolvitur; si talia petendo persistieritis, talia petendo procul dubio quæ petitis accipietis, si mores menti concordant petentis. Parum enim utilitatis affert, bene orando superna quærere, qui non destitit perverse vivendo in infimis implicari.

Hæc in proverbii locutus sum vobis; venit hora, cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre meo annuntiabo vobis. Jam parvuli fuerant, necdum intelligere potuerunt, quomodo Pater esset in Filio, et Filius in Patre, et cætera, quæ ad profunda mysteriorum divinitatis pertinebant, necdum scire potuerunt. Ideo in proverbii, quasi in ænigmate loqui illis videbatur Dominus; sed promittit ille horam, in qua palam illis de Patre loqueretur. Illam nimirum horam significabat, qua eis, peracta sua passione ac resurrectione, Spiritus sancti erat gratiam daturus. Tunc enim specialiter intus instructi, speciali

dilectione succensi, quo perfectius omnia, quæ de agnitione divinitatis mortalibus erant capienda, ceperunt, eo ardentius sola, quæ ad ejus visionem promerendam juvarent, petere ac desiderare curaverunt.

Illo die in nomine meo petetis. Id est, quæ ad salutem tantummodo animarum vestrarum, et quæ ad gaudia æterna pertinere videantur, petere incipietis, et maxime ut intelligatis quid sit quod dixi: *Ego et Pater unum sumus*, vel quomodo Pater sit in me, et ego in Patre. Tunc in ejus nomine petunt, qui petunt, quia in sono ejus nominis non aliud, quam rem ipsam esse, quæ hoc nomine vocatur, intelligunt. Hi possunt utcumque cogitare Dominum nostrum Jesum Christum, in quantum homo est, pro nobis interpellare Patrem; in quantum Deus est, nos exaudire cum patre, quod eum significasse arbitror, ubi ait: *Et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.* Potest enim non inconvenienter accipi quod ait: *Et non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis, quia non de præsentis rogo, sed de futuro posuit, rogabo, quod sanctis ad internam pacem receptis non opus sit jam aliquid rogare de illis, quia nimirum tanta beatitudine donandi sint, quæ amplior esse non possit.*

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi. Non ita intelligendum est quod dixit: *quia vos me amastis*, quasi priores illi amarint Christum, sed ita potius, quia Pater illos gratuito amore prævenit, atque ad amandum credendumque Filium amando sustulit, et quia ipsi agnitam Filii dilectionem, ac fidem pie et sollicito corde servaverint, majorum eos donis paternæ dilectionis esse remuneratos, quos una cum Filio et Spiritu sancto amat, quos amore dignos judicat; quod adjunxit: *Quia vos me amastis*, eadem ratione sentiendum est, quapropter, quicumque Filium recte habet, hunc cum Patre et Spiritu sancto amat. Et quia horum inseparabilis est natura divinitatis, horum una eademque sunt dona virtutis, hoc est, quod amatis, et creditis quia a Deo exivi.

Exivi a Patre et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. Exivit a Patre, et venit in mundum, quia visibilis mundo apparuit in humanitate, qui erat invisibilis apud Patrem in divinitate. Exivit a Patre, quia non in ea forma qua æqualis est Patri, sed in assumpta creatura minor apparuit. Et venit in mundum, quia in ea forma servi quam accepit, etiam mundi hujus amatoribus se videndum præbuit. Iterum reliquit mundum et redit ad Patrem, quia ab aspectu amatorum mundi, quod viderant abstulit, et se amatoribus suis æqualem Patri esse, credendum docuit. Reliquit mundum et rediit ad Patrem, quia humanitatem, quam induit per ascensionem, ad invisibilia paternæ majestatis adduxit. Hæc quidem verba Domini mystica, et sicut ipse testatur, in proverbii sunt dicta. Sed discipuli quibus dicebantur, adeo adhuc carnales erant, ut eorum profunditatem minime caperent, et non sc-

lum arcana dictorum, sed nec ipsam ignorantiam A suam intelligerent, putantes simpliciter et dilucide prolata, quæ non intelligentibus proverbialia erant, ecce continuo responderunt :

Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Palam igitur loqui æstimabant, cujus mysteria dictorum necdum comprehendere valebant ; quod autem adjungunt :

Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget : in hoc credimus, quia a Deo existi, aperte ostendunt, quia loquens ad eos Dominus, maxime disputabat, quæ illos delectabant audire, et quæ illi interrogare volebant, hæc ipse præveniens eos ultro proferebat. Unde merito illum scire omnia, quasi Deum, et quasi Dei Filium, a Deo venisse credunt et constituentur. Apertum namque B divinitatis indicium est, cogitationum nosse secreta.

CONCORDIA.

Istarum dierum in Dei Patris nomine sit concordia locutorum.

IN LITANIA MAJORI.

EP1ST. BEATI JACOBI APOSTOLI, CAP. V.

« Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio justis assidua. Elias homo erat similis nobis, passibilis, et oratione oravit, ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. Et rursus oravit, et cælum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. Si quis autem ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, scire debet quoniam, qui converti- C fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operit multitudinem peccatorum. »

Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. (Ex Beda.) In hæc autem sententia illa debet esse discretio, ut quotidiana levitæ peccata alterutrum cœqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari. Porro gravioris lepræ immunditiam, juxta legem, sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium, qualiter et quanto tempore jussit, purificare curemus.

Multum enim valet deprecatio justis assidua. Elias homo erat similis nobis, passibilis, et oratione oravit, ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. Decenter astruit exemplo, quantum deprecatio justis valeat assidua, cum Elias una tantum oratione orando, tam longo tempore cœlos continuerit, terris imbres averterit, fructus mortalibus negaverit. Et rursus ubi voluit, ubi tempus esse perspexit, ubi longo inedie tabe cor regis superbi et gentis idololatricæ, ad poenitentiam vidit inflexum, unam solummodo orationem oraverit, et fructus atque aquas, quas negaverat, terris restituerit. Sic enim sequitur :

Et rursus oravit, et cælum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. Semel ergo et prius et postmodum oravit, et hoc unus Elias, ac tanta impetravit, quantum his valet frequens plurimorum oratio ju-

storum? Sed ne trepidaret nostra fragilitas, reputans se tanto propheta, qui curru igneo rapi meruit ad cœlos, similia facere non posse, consulte beatus Jacobus, de ejus oratione locuturus, ita inchoavit : *Elias homo erat similis nobis, passibilis. Homo namque erat, tametsi nulli hominum virtute secundus, similis nobis origine carnis, passibilis ut nos et mentis fragilitate et carnis. Nam quod carne fragilis esset, apud Sareptenam viduam victum querendo monstravit. Quod mente quoque passibilis fuerit ostendit, cum post redditas terras aquas, extinctosque prophetas et sacerdotes idolorum, unius mulierculæ minis exterritus, per deserta diffugit. Quanti autem sit meriti apud Deum, pro infirmantibus orare, eosque sua peccata confitentes ad amissam revocare sospitatem, subdendo manifestatur :*

Si quis autem erraverit ex vobis a veritate, et converterit quis eum, etc. Quia enim in superioribus hujus epistolæ partibus, lingua nostra a maligna vel otiosa locutione restringitur, opportune in fine, quid maxime loqui debeamus ostenditur. Jubemur itaque orare et psallere Domino, quoties aliquibus pulsamur adversis. Item confiteri alterutrum peccata nostra, et orare pro invicem ut salvemur ; pro sanitate proximorum non solum temporali, sed potius æterna, quantam possumus impendere curam. Si enim magnæ mercedis est, a morte eripere carnem quandoque morituram, quanti erit meriti a morte animam liberare in cœlesti patria sine fine victuram. Notandum sane, quod quidam codices habent, *salvavit animam suam a morte, et ex ambiguo Græco σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου*, ita et recte interpretari potest, et revera qui errantem corrigit, sibi metipsi per hoc vitæ cœlestis gaudia ampliora conquirat : *Salvabit, inquit, animum ejus a morte.*

Et operit multitudinem peccatorum. Qui peccatorem ab errore convertit, et ejus peccata per hanc conversationem ab aspectu interni judicis superpositione vitæ melioris abscondit, et sua quoque, in quibuscunque offendit errata ab intuitu ejus, qui omnia videt, proximum curando contegit, juxta illud Psalmistæ : *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.* Non obliviscitur beatus Jacob, quod superius ait : *Nolite plures magistris fieri, fratres mei.* Ibi namque imperfectos in propria actione ac magisterii officio, quia per jactantiam quærebant, submovet. Hic vero instructos ex omni parte, quid erga salutem proximorum per amorem fraternitatis agere debeant edocet. Quod enim hic doctor facere perhibetur, hoc alio loco charitas facere memoratur, dicente beato Petro apostolo : *Quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Ne prætereundum, quod hæc errantis conversatio, non solum loquendo, sed plerumque etiam bene agendo perficitur. Nam si quis etiam lingua tacente proximis exempla bonæ actionis ostendit, eosque ad miranda quæ neglexerant elemosynæ vel hospitalitatis vel aliarum opera virtutum convertit, officium profecto doctoris exsequitur, ac pro ejus quem correxit salva-

tione fratris, certam a pio iudice mercedem consequetur.

ALIA EXPOSITIO EPISTOLÆ BEATI JACOBI, CAP. V.

(Ex Beda.) Iste Jacobus filius Alphæi fuit, qui et frater Domini nominatur. Tres enim sorores fuerunt, mater Domini, et Maria Jacobi et Joseph, et mater filiorum Zebedæi. Tantæ enim sanctitatis iste Jacobus fuisse narratur, ut propter ejus necem dicat Josephus subversam esse Hierusalem. Illic autem post passionem Domini anno tricesimo suum feliciter consummavit martyrium.

Confitemini alterutrum peccata vestra, et rel. (Ex Cassiod.) *Confitebor* enim æquivocum nomen est, sed pro locorum diversitate diverse suscipitur. *Confitentur* enim et qui Domino gratias referunt, *confitentur* et qui peccata deplorant. Sed illud in gaudio, istud in lacrymis est; illud in sancta mentis alacritate, istud in cordis noscitur esse contritione.

Multum enim valet oratio justî assidua. Sic enim scriptum est: *Orationes justorum exaudiet Dominus*; nam et ipse Dominus ait: *Quidquid petieritis in oratione credentes accipietis*.

Non pluit annos tres, etc. Illic tria tempora mundi significantur. Primum ab Adam usque ad Noe; secundum a Noe usque ad Moysen; tertium a Moysen usque ad adventum Domini, quando ipse Dominus Jesus Christus advenit, et arescentem nostri cordis humum, imbre fidei et baptismatis irrigavit. Per celum qui pluviam dedit doctores intelliguntur; per pluviam ipsorum spiritualis doctrina; per terram signatur Ecclesia, et per fructum sanctæ virtutes intelliguntur. *Cæcum*, inquit, *dedit pluviam*, et *terra dedit fructum suum*. Potest autem et per tres sterilitatis annos et menses sex, sterilia sub Antichristo significari tempora, quæ postea largiente Domini gratia credimus esse fecunda.

Qui converti fecerit peccatorem salvabit animam ejus. Id est, liberabit a morte æterna animam ejus, a morte perpetua, quæ animæ pro peccatis debetur.

Et operis multitudinem peccatorum. Sive illius quem convertit, sive sua, qui convertit, per penitentiam contegit peccata: *Beati enim*, ait Psalmista, *quorum tecta sunt peccata*. Sua autem per charitatis officium male nociva operuit peccata: *Charitas enim*, ait Apostolus, *cooperit multitudinem peccatorum*.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XI.

Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis, et si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico: Petite et dabitur vobis, querite et invenietis, pulsate et aperietur vobis.

Omnis enim qui petit accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se!

Quis vestrum habet amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, etc. Rogatus a discipulis salvator, non modo formam orationis, sed et instantiam frequentiamque tradit orandi. Amicus ergo ad quem media nocte venit, ipse Deus intelligitur, cui in media tribulatione supplicare, et tres panes, id est, intelligentiam Trinitatis, qua præsentis vite consolentur labores, effugitare debemus. Amicus qui venit de via, ipse noster est animus, qui toties a nobis recedit, quoties ad appetenda terrena et temporalia foris vagatur. Redit vero cœlestique alimonia refici desiderat, cum in se reversus, superna cœperit ac spiritualia meditari, de quo pulchre qui petierat adjungit: Non se habere, quod ponat ante illum, quoniam animæ post sæculi tenebras Deum suspiranti, nihil præter eum cogitare, nil loqui, nil libet intueri. Solum quod recognovit summæ Trinitatis gaudium contempleri, atque ad hoc plenius intuendum pervenire satagit.

Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, etc. Ostium amici, divini est intelligentia sermonis, quod sibi Apostolus orat aperiri ad loquendum mysterium Christi. Clausumque est tempore famis verbi, cum intelligentia non datur. Et illi qui evangelicam sapientiam, tanquam panem erogantes, per orbem terræ prædicaverunt, pueri patrisfamilias jam sunt in secreto quietis cum Domino, et tamen oratio efficitur, ut accipiant. Desiderant intellectum ab ipso Deo, etiam si homo desit per quam sapientia prædicetur.

Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis, et si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico, Petite et dabitur vobis, etc. Comparatio est a minore. Si enim amicus homo surgit de lecto, et dat non amicitia, sed tædio compulsus, quanto magis dat Deus, qui sine tædio largissime donat quod petitur! Sed ad hoc se peti vult, ut capaces donorum ejus fiant, qui petunt. Ne itaque de via veniens amicus inedia desperet, hoc est, ne animus nuper ab erroris sui vanitate respiscens, desiderii spiritualis diutius inopia tabescat, petamus epulas verbi, quibus alatur, queramus amicum qui det, pulsemus ostium quo servantur absconsi. Magnam enim spem dedit, et dat ille, qui promittendo non decipit.

Omnis enim qui petit, accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperietur. Ergo juxta præmissam postulantis amici parabolam, perseverantia opus est, ut accipiamus quod petimus, et inveniamus quod querimus, et quod pulsemus aperiat. Nam si petentis

datur, et quærens invenit, et pulsanti aperitur, cui A non datur, et qui non invenit, et cui non aperitur, apparet quod non bene petierit, quæsierit, pulsaverit.

Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Panis intelligitur charitas propter majorem appetitum. Et tam necessaria, ut sine illa cætera nihil sint, sicut sine pane mensa inops est, cui contraria est cordis durtia, quam lapidi comparavit.

Aut si piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Piscis est fides invisibilium, vel propter aquam baptismi, vel quia de invisibilibus locis capitur. Quod etiam fides hujus mundi fluctibus circumlatrata non frangitur, recte pisci comparatur, cui contrarium posuit serpentem, propter venena fallaciæ, quæ etiam primo homini male suadendo præseminavit.

Aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem? In ovo indicatur spes. Ovum enim nondum est factus perfectus, sed fovendo speratur. Cui contrarium posuit scorpionem, cujus aculeus venenatus retro timendus est, sicut spei contrarium est retrospicere, cum spes futurorum in ea quæ ante sunt se extendat.

Si ergo vos cum sitis mali nostis bona dare filiis vestris, quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se. Quomodo mali dant bona? sed malos appellavit dilectores adhuc sæculum hujus et peccatores. Bona vero quæ dant, secundum eorum sensum bona dicenda sunt, quia hæc pro bonis habent, quanquam in rerum natura ista bona sint, sed temporalia et ad istam vitam infirmam pertinentia, et quisquis ea malus dat, non de suo dat: *Domini est terra et plenitudo ejus, qui fecit cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt.* Quantum ergo sperandum est, daturum Deum nobis bona petentibus, nec nos posse decipi, ut accipiamus aliud pro alio, cum ab ipso petimus, quando nos, etiam cum sumus mali, novimus id dare quod petimur. Non enim decipimus filios nostros. Et qualiacunque bona damus, non de nostro, sed de ipsius damus. Aliter. Apostoli qui electionis merito bonitatem generis humani excesserant, omnibus modis supernæ bonitatis intuitu mali esse dicuntur. Quia nihil est persemetipsum stabile, nihil immutabile, nihil bonum, nisi deitas sola. Omnes vero creaturæ, ut beatitudinem æternitatis vel immutabilitatis obtineant, non hoc per suam naturam, sed per creatoris sui participationem et gratiam consequuntur. Quod vero dicitur, quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se, ostendit Spiritum sanctum plenitudinem esse honorum Dei, et ea quæ divinitus administrantur, non alia absque ea subsistere, quia omnes utilitates, quæ ex donorum Dei gratia suscipiuntur, ex isto fonte emanant.

CONCORDIA.

In petitione orationis, et in acceptione muneris istarum duarum fit concordia lectionum.

IN ASCENSIONE DOMINI.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. I.

Primum quidem sermonem feci de omnibus,

o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere usque in diem qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit assumptus est. Quibus et præbuit se ipsum vivum post passionem suam, in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei. Et convalescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum: quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies. Igitur qui convenerant, interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Hierusalem et in omni Judæa et Samaria et usque ad ultimum terræ. Et cum hæc dixisset, videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri asiterunt juxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere. (Ex Beda.) De omnibus se dicit Christi factis et dictis in Evangelio scripsisse, non quod omnia comprehendere potuerit, ne sit contrarius Joanni, qui ait: *Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc* (Joan. ult.), sed quod de omnibus elegerit, unde faceret sermonem, quæ judicavit apta et congrua sufficere officio dispensationis suæ. Theophilus interpretatur Dei amator, vel a Deo amatus. Quicumque ergo Dei amator est, ad se scriptum tenet suæ hic animæ, quia Lucas medicus scripsit, inveniet salutem. Et notandum, quod ait: *Quæ cœpit Jesus facere et docere.* Primo facere et postea docere, quia Jesus bonus doctor et instituens, nulla nisi quæ fecit docuit.

Usque in diem, qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit assumptus est, etc. Transcensio verborum ordinem turbans, per hyperbaton legendum, usque in diem qua assumptus est, præcipiens ante assumptionem, id est, præcepta dans apostolis, quæ vel hic vel in Evangelii leguntur. Est ergo sensus: Scripsi de Jesu a tempore quo cœpit signa facere et docere, usque in diem, qua eisdem consummatis, unde venerat rediit, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei et convalescens, etc. Ad instruendam Dominus fidem suæ resurrectionis sæpius apostolis post passionem suam vivus apparet, cibos sumit, eandemque quam a mortuis suscitaverat palpandam carnem exhibet. Sed altiori mysterio, per hæc quadraginta dierum cum discipulis conversationem, significat se occulta presentia, quæ promiserat impleturum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumma-*

tionem sæculi. Iste enim numerus hanc temporalem terrenamque vitam, vel propter quatuor anni tempora, vel propter quatuor ventos cœli designat. Nam postquam sepulti fuerimus cum Christo per baptismum in morte, quasi Rubri maris calle transitio, necessarium in hac solitudine Domini habemus ducatum, qui nos ad cœlestia regna perducatur, et imaginis suæ denario remunerans præsentia sancti Spiritus, quasi vera jubilei quiete beatifcet. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies: nondum fuerant apostoli baptizati, non tamen aqua, sed Spiritu sancto, quos intelligimus jam fuisse baptizatos, sive baptismo Joannis, ut nonnulli arbitrantur, seu, quod magis credibile est, baptismo Christi. Neque enim ministerium baptizandi defuerat, ut haberet baptizatos servos, per quos cæteros baptizaret, quia non defuerat memorabile illius humilitatis ministerium, quando eis lavit pedes. Cum ergo diceret Dominus, quia Joannes quidem baptizavit aqua, nequaquam subjungit: Vos autem baptizabimini, sed, Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Quia neque apostoli neque sequaces eorum, qui usque hodie baptizant in Ecclesia, aliter quam Joannes, id est, in aqua baptizare prævalent, sed tantum invocato Christi nomine, adest interior virtus spiritus sancti, quæ, homine aquam tribuente, baptizatorum animas simul et corpora purificet, quod in Joannis baptismo non fiebat; non enim erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus (Joan. vii).

Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel. Quoniam apparens eis locutus est de regno Dei, Spiritus quoque sancti non post multos dies promisit adventum; consequenter eum de eodem regno perunctantur, utrum videlicet mox adveniente Spiritu sancto, in præsentem restituendum, an in futuro sæculis reservandum credere debeant. Carnales enim adhuc discipuli resurrectione Christi completa, continuo regnum Israel credebant esse venturum, juxta quod Cleophas ait: Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel, et evangelista præmisit, quia Domino Hierosolimam venturo existimarent, quod confestim regnum Dei manifestaretur. Sed oportebat impleri prophetiam, qua Patri canens ait: Tu vero repulisti et sprevisi et distulisti Christum tuum (Psal. lxxxviii). Repulit enim, et sprevit filium patrem, quando eum in passione deseruit loquentem: Deus, Deus meus, quare me dereliquisti (Psal. xxi)? Distulit autem, ut quem sancti illo tempore regnaturum putabant, expectent in die judicii in sua majestate venturum. Unde et ipse Dominus et spiritualem Israel, et regnum cœlestium a prophetis fuisse promissum insinuans ait:

Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Illius, inquiens, regni tantummodo secretum pateat, et quando dicit: Non est vestrum scire, ostendit quod et ipse sciat, cuius omnia sunt,

quæ Patris sunt, sed non expediat nosse mortalibus, ut semper incerti de adventu judicis, sic quotidie vivant, quasi die alia judicandi sint.

Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, etc. Superveniet, inquit, in vos Spiritus sanctus: nequaquam regnum Israel, sive regnum Dei in Israel, ut putatis, afferet, sed vobis virtutem de me testificandi præbebit. Tantumque regni illius tempora longe sunt, ut prius non solum hanc Hierosolymorum urbem, verum omnes Judææ fines, dehinc autem et proximæ gentes Samaritæ, et ad extremum novissimos quoque per circuitum mundi terminos Evangelii fama percurrat.

Et cum hæc dixisset, videntibus illis elevatus est. Marcus quidem aliam Domini locutionem commemorans ait. Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum. Sed quia Lucas significantius adjecit: Cum hæc dixisset, elevatus est, ostendit profecto illis quos commemoraverat sermonibus expletis Dominum ascendisse ad cælos.

Et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Ubi creatura suo creatori præstat obsequium, astra indicant: nascentem obnubilant, recipiunt nubes ascendentem, redeunti ad iudicium comitabuntur.

Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis. Albe vestes exaltationi magis congruunt quam humiliationi, et ideo Domino ascendente, in albis vestibus angeli apparent, qui nato Domino, in albis vestibus apparere non dicuntur, quia qui in nativitate sua apparuit Deus humilis, in ascensione sua ostensus est homo sublimis. Nam et locus congruit, dum is qui in humili civitatula natus est, homo de monte sublimi regressus est ad cælos.

Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum. Ob duas illas causas angeli videntur: ut videlicet ascensionis tristitiam, regressionis commemoratione consolarentur; ut et vere in cælum illum ire monstrarent, et non quasi in cælum, sicut Eliam.

Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Id est, in eadem forma carnis atque substantia veniet iudicaturus, in qua venerat iudicandus, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit, cuius etiam gloria divina, quæ quondam in monte tribus discipulis apparuit, peracto iudicio ab omnibus sanctis videbitur, quando tolleretur impius, ne videat gloriam Dei.

EVANGELIUM MARCI, CAP. ULTIMO.

Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus, et exprobravit illis incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eòs qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent. Et si mortificum quid biberint, non eis nocerebit. Super agros manus imponent, et bene habebunt. Et Dominus

« quidem Jesus postquam locutus est eis, assum-
ptus est in cœlum et sedet a dextris Dei. Illi au-
tem profecti prædicaverunt ubique, Domino co-
operante, et sermonem confirmante, sequentibus
« signis. »

*Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis
Jesus, etc.* Quomodo novissime? quasi jam ultra
eum non viderent; novissimum quippe illud est, quo
Dominum apostoli in terra viderunt, quando ascen-
dit in cœlum. Et factum est quadragesima die post
ejus resurrectionem. Nunquidnam tunc exprobra-
turus erat, quod non credidissent eis, qui eum vi-
derant resurrexisse, quando etiam et ipsi post re-
surrectionem toties eum viderant? Illud ergo acci-
piamus post multas demonstrationes ejus, quibus
per dies quadraginta discipulis præsentatus est, eum
etiam novissime recumbentibus illis undecim appa-
ruisse, id est, ipso quadragesimo die. Et quoniam
jam erat ab eis ascensus in cœlum, hoc eis illo
die maxime exprobrare voluisse, quod his qui vi-
derant eum resurrexisse non crediderant, antequam
eum ipsi viderent, cum utique post ascensionem
suam, prædicantibus illis Evangelium, gentes quæ
non viderunt, fuerant credituræ. Post illam quippe
exprobrationem secutus, ait idem Marcus:

*Et dixit eis: Euntes in mundum universum, præ-
dicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit,
etc.* (Ex August.) Hoc ergo prædicaturi, quoniam
qui non crediderit, condemnabitur, cum id utique
non crediderit quod non vidit, nonne ipsi primitus
fuerant oljurgandi, quod antequam Dominum vi-
discent non crediderint eis, quibus Dominus appa-
ruisset?

(Ex Greg.) Quod vero dixit eis: Euntes in mun-
dum universum, prædicate Evangelium omni crea-
turæ, nunquid suum Evangelium vel insensatis re-
bus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum,
ut de eo discipulis dicatur, prædicare omni crea-
turæ? Sed omnis creaturæ nomine potest omnis
natio gentium designari. Ante etenim dictum fue-
rat: *In viam gentium ne abieritis* (Matth. x). Nunc
autem dicitur: *Prædicate omni creaturæ*, ut scilicet
prius a Judea, apostolorum repulsa prædicatio tunc
nobis in adjutorium fieret, cum hanc illa ad dam-
nationis suæ testimonium superba repulisset.

*Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.
Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Fortasse
unusquisque apud semetipsum dicit: Ego jam cre-
didi, salvus ero: verum dicit, si fidem operibus
tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quod ver-
bum dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim,
quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit:
Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant
(Tit. 1). Hinc Joannes ait: *Qui dicit se nosse Deum,
et mandata ejus non custodit, mendax est.* Cum autem
dicatur: *Qui vero non crediderit, condemnabitur,*
quid hic dicimus de parvulis, qui per ætatem adhuc
credere non valent; nam de majoribus nulla quæ-
stio est? In Ecclesia ergo salvatoris per alios par-

vuli credunt, sicut ex aliis ea quæ illis in baptismo
remittuntur peccata traxerunt.

*Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur.
In nomine meo ejicient dæmonia, etc.* Nunquid quæd
ista signa non facimus, minime credimus? Sed hæc
necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Ut enim
ad fidem cresceret, miraculis fuerat nutrienda,
quia et nos cum arbusta plantamus, tam diu eis
aquam fundimus, quousque ea in terra conva-
luisse videamus. At si semel radicem fixerint, irri-
gatio cessabit. Hinc est etenim, quod Paulus dicit:
Lingua in signo sunt, non fidelibus, sed infidelibus
(I Cor. xiv). An habemus de his signis atque virtu-
tibus, quæ adhuc subtilius considerare debeamus?
Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritualiter facit
quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. Nam
sacerdotes ejus cum per exorcismi gratiam manum
credentibus imponunt, et habitare malignos spiritus
in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt,
nisi dæmonia ejiciunt? Et fideles quique, qui jam
vitæ veteris sæcularia verba derelinquunt, sancta
autem mysteria insonant, conditoris sui laudem
et potentiam, quantum prævalent, narrant, quid
aliud faciunt, nisi novis linguis loquuntur? Qui dum
bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordi-
bus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas
suasiones audiunt, sed tamen ad operationem pra-
vam minime pertrahuntur, mortiferum quidem est
quod bibunt, sed non eis nocebit, quia quoties pro-
ximos suos in bono opere infirmari conspiciunt,
dum eis tota virtute concurrunt, et exemplo suæ
operationis illorum vitam roborant, qui in propria
actione titubabant, quid aliud faciunt, nisi super
ægrotos manus imponunt, ut bene habeant? Quæ
nimirum miracula tanto majora sunt, quanto spi-
ritualiora; tanto majora sunt, quanto per hæc non
corpora, sed animæ suscitantur.

Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est, etc.
Considerandum nobis est, quid est quod Marcus ait:
Sedet a dextris Dei, et Stephanus dicit: *Video celos
apertos, et filium hominis stantem a dextris Dei.*
Quid est, quod hunc Marcus sedentem, Stephanus
vero stantem se vidisse testatur? Sed scimus, quia
sedere judicantis est, stare vero pugnantis, vel
adjuvantis est. Quia igitur redemptor noster as-
sumptus in cœlum, et nunc omnia judicat, et ad
extremum judex omnium veniet, et hunc post as-
sumptionem Marcus sedere describit, quia post
ascensionis suæ gloriam, judex in fine videbitur.
Stephanus vero in laboris certamine positus, stan-
tem vidit, quem adjutorem habuit, quia ut iste in
terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo
de cœlo illius gratia pugnavit.

Illi autem profecti prædicaverunt, etc. Quid in his
considerandum est, quid memorie commendandum,
nisi quod præceptum obedientiæ. Obedientiam vero
signa secuta sunt. Restat sane quæstio non minima,
quomodo scripserit idem evangelista, dixisse ange-
lum mulieribus: *Ite, dicite discipulis ejus et Petro,*

quia *præcedet vos in Galilæam; ibi eum videbitis, sicut dixit vobis*, nec tamen illi visum a discipulis Dominum, in ullo post hæc Evangelii sui loco retulerit, sed quod ita ab angelo et a Domino dictum sit prophetiæ dictum accipiendum est: Galilæa namque interpretatur transmigratio vel revelatio; prius itaque secundum transmigratiois significationem, quid aliud occurrit intelligendum, *præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis*, nisi quia Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad gentes, quibus apostoli prædicantes Evangelium, nullo modo crederent, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet? Et hoc intelligimus, *præcedet vos in Galilæam*. Quod autem mirarentur gaudentes disruptis et evictis difficultatibus, aperiri sibi ostium in Domino per illuminationem fidelium, hoc intelligitur, *ibi eum videbitis*, id est, membra ejus invenietis, ibi et ibi vivum corpus ejus et in eis qui vos susceperint agnoscetis. Secundum illud autem, quod Galilæa interpretatur revelatio, non jam in forma servi intelligendum est, sed in illa qua æqualis est Patri, quod promisit apud Joannem dilectoribus suis, cum diceret: *Et ego diligam eum, et ostendam meipsum illi*. Illa erit revelatio tanquam vera Galilæa, cum similes ei erimus, ubi eum videbimus sicuti est. Ipsa erit etiam beatorum transmigratio ex isto sæculo in illam æternitatem, si ejus præcepta sic amplectamur, ut ad dextram ejus segregari mereamur. Tunc enim ibunt sinistri in combustionem æternam, justi autem in vitam æternam.

CONCORDIA.

In assumptione ascensionis Domini, istarum duarum fit concordia lectionum.

DOMINICA POST ASCENSIONEM DOMINI.

EPISTOLA PRIMA BEATI PETRI, CAP. IV.

Estote prudentes et vigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitalis invicem, sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum administrantes illam, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei, si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum Dominum nostrum.

Estote prudentes et vigilate in orationibus. Et Dominus in Evangelio nos incerti finis intuitu semper orare ac vigilare præcepit; ait namque, loquens de die Judicii: *Vigilate itaque omni tempore, orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante filium hominis*. Bene autem in orationibus vigilare jubemur, ut cum stamus ad orationem, cogitatio omnis carnalis et secularis abscedat, ne quidquam tunc animus præter id solum cogitet quod precatur. Subripit enim frequenter hostis, et subtiliter fallens preces nostras, a Deo

avocat, ut aliud habeamus in corde, et aliud proferramus in voce, cum intentione sincera Deum debeat non sonus vocis, sed animæ sensus orare.

Ante omnia autem mutuam in nobismetipsis charitatem continuam habentes. Bene addit, continuam, qua semper diligere valeamus, semper autem vigilare in orationibus, fragilitate carnis obstante, nequimus. Semper his, quas subjungit, virtutibus insistere minime valeamus. Ideo hospitalitati, doctrinæ, administrationi gratiarum, vel communionum vel spiritualium in proximos, cæterisque hujusmodi, quia hæc nimirum, et per officium corporis et tempora opportuna fieri necesse est. Ipsa autem charitas, cujus instinctu, hæc foras aguntur, quæ interiori homini præsidet, semper ibidem haberi potest, quamvis in publicum non semper ostendi potest.

Quia charitas operit multitudinem peccatorum, etc. In eo maxime, cum veraciter Deo dicitur: *Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*. Et siquidem cuncta opera bona quæ facimus, culpas quas fecimus diluere et cooperire certum est. Sed hoc idco specialiter de charitate dicitur, per quam proximis nostris, ea quæ nobis debent, donamus, quia justissimum est apud Deum, ut juxta mensuram pietatis qua mensi fuerimus, remetietur nobis. Sicut econtra terribiliter duos cordis vir sapiens arguit, dicens: *Homo homini servat iram, et a Deo querit medelam*. Nec dubitandum, quod in eo quoque, qui per charitatem quidquid valet erga correctionem proximi adinonendo, increpando, castigando operatur, charitas ipsa operit multitudinem peccatorum.

Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Timens videlicet, ne præter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis Scripturis evidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperet, et inveniatur tanquam falsus testis Dei, aut sacrilegus, vel introducens aliquid alienum a doctrina Domini, vel certe subrelinquens et præteriens aliquid eorum quæ Deo placita sunt, cum ipse manifestissime prædicatoribus veritatis, de his quos ad vitam imbuerant præcipiat dicens: *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis (Matth. ultimo)*; etenim quæ ipse mandavit non alia, et hæc non ex parte, sed omnia suis auditoribus ad servandum tradere jubet.

Si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus. Tanto humiliter impendat quisque proximo bonum omne quod potest, quanto certissime novit, quia a semetipso non potest habere quod impendat.

Ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum. Juxta ipsius Jesu Christi præceptum, quod ait: *Videant vestra opera bona, et glorificent Patrem vestrum qui est in cælis (Matth. vi)*. Honorificatur ergo Deus in actibus nostris, cum omne quod bene ac secundum voluntatem ejus facimus, non hoc nostris meritis, sed ejus gratiæ tribuimus. Econtra

autem mala quæ gerimus, nostræ solum malitiæ A prædicare quod nostis, quod ut modo non facitis, vel inertię vel ignorantię deputamus. illius Spiritus plenitudo nondum adest vobis.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XV.

« Cum autem venerit paracletus, quem ego mit-
tam vobis a Patre spiritum veritatis, qui a Patre
procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et
vos testimonium perhibebitis, quia ab initio me-
cum estis. Hæc locutus sum vobis, ut non scan-
dalizemini. Absque synagogis facient vos, sed
venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur
obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis,
quia non noverunt Patrem neque me. Sed hæc
locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum
reminiscamini, quia ego dixi vobis. »

Cum autem venerit Spiritus paracletus, quem ego mittam vobis a Patre meo, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. Ex multis sancti Evangelii locis invenimus, quia discipuli ante adventum sancti Spiritus minus capaces erant ad intelligendum arcana divinæ sublimitatis, minus fortes ad toleranda adversa humanæ pravitatis, sed eis adveniente Spiritu cum augmento divinæ agnitionis data est etiam constantia vincendi humanæ persecutionis tentamenta. Unde eos Spiritus sancti adventu promisit roborandos esse, vel ad fiduciam prædicationis, vel ad constantiam passionis, sicut in ipso principe apostolorum factum esse cognovimus, qui prius ad unius ancillæ vocem Christum timuit confiteri, quem postea palam et omnibus cæteris constantius sancto Spiritu roboratus multis Judæorum millibus prædicavit, ita ut ad ejus prædicationem tria millia virorum legimus credidisse, et baptizatos esse, et non post multum temporis etiam quinque millia credidisse. Quod vero ait: *Qui a Patre procedit*, et statim subjunxit, *quem ego mittam*, significat enim quod æqualiter idem Spiritus sanctus a Patre et Filio procedit, et æqualiter a Patre et Filio mittitur; sed propter distinctionem personarum hic dicitur a Patre procedere, et a Filio mitti, et in eadem distinctione personarum unam esse operationem, ac voluntatem suam cum Patris voluntate denuntiat. Venit etiam et sua sponte, qui æqualis est Patri et Filio, quo cognoscatur unam esse voluntatem atque operationem sanctæ Trinitatis.

Ille, inquit, testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis. Quia quæ spiritu intus docente perceperunt, hæc abjecto timore præstiterunt foris loquendo et aliis ministrando. Ipse namque Spiritus corda eorum, et ad scientiam veritatis illustravit, et ad docenda quæ nossent culmine veritatis crexit.

Cum autem venerit Paracletus, ille testimonium perhibebit de me. Tanquam diceret: Odio habuerunt et occiderunt videntes, sed tale de me Paracletus testimonium perhibebit, ut eos faciat in me credere non videntes.

Et vos, inquit, testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Perhibebit Spiritus sanctus, perhibebitis et vos, quia ab initio mecum estis; potestis

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini: absque synagogis facient vos. Curavit namque pius magister futura discipulis pravorum bella prædicere, quo minus hæc eos venientia possent turbare. Solent enim levius ferri adversa quæ præsciuntur, quam quæ subito ex desperato superveniunt, sicut in sæculari litteratura legitur: « Sæpe repentini casus perturbationis fortissimos quosque in bello milites fatigare solent. »

Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Arbitrabantur obsequium se præstare Deo Judæi, in eo quod ministros Novi Testamenti odiis insequerentur et morte. Sed sicut illis testimonium perhibet Apostolus, æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Arbitrantur ergo legis æmulatores obsequium se præstare Deo, dum præconibus gratiæ necesse inferunt, sed frustra. Legem quæ per famulum data est defendunt, qui gratiam quam ipse Filius offert, accipere renuunt, incassum Deo se Patri placere æstimant, qui Dei filium contemnere, imo etiam persequi ac blasphemare laborant. Duo dixit illis esse ventura a Judæis, id est, ut eos extra synagogam facerent, et ut eos interficerent, quæ etiam ad cumulum damnationis illius populi pertinebant, et ad salutem gentium profutura fuissent, sicut Paulus, in Actibus apostolorum illis Judæis dixit: *Quia indignos vos verbo Dei fecistis, ecce convertimur ad gentes* (Act. XIII). Sic enim præcepit nobis Dominus: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ* (Isa. XLIX). Sequitur.

Et hæc facient, quia non noverunt me, neque Patrem meum. Quia enim Filius in Patre, et Pater est in Filio, et qui videt Filium, videt et Patrem, patet profecto, quia quicumque Filii credulitatem obstinate rejiciunt, nec Patrem nosse probantur.

Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini, etc. Magna consolatio est discipulorum, ut reminiscerent ante prædicta esse a magistro quæ passuri essent, ut eundem se scirent habere adiutorem, et remuneratorem, pro cujus nomine talia passuros se esse, prædictum est illis.

Hæc ab initio vobis non dixi, quia vobiscum eram. Quæ sunt quæ ab initio illis non dixit etiam de Spiritu sancto, quem missurus erat illis a Patre, et de consolatione et confirmatione ejusdem Spiritus, quo consolandi et roborandi fuissent? Ut omnia mundi adversa, vel Judæorum scandala et persecutiones, libero animo formidare non debuissent. Hæc ab initio non dixi, quia vobiscum eram, quia mea præsentia consolabatur vos.

CONCORDIA.

Istarum duarum in charitatis officio fit concordia lectionum.

IN SABBATO PENTECOST.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. XIX.

« Factum est cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus

peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos, dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt: Sed neque si Spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptismate. Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismate poenitentiae populum, dicens: in eum qui venturus est post ipsum ut crederent, hoc est in Jesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu, et cum imposuisset illis manus Paulus, venit super eos Spiritus sanctus, et loquebantur linguis et propheteabant. Erant autem omnes viri fere duodecim. Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur, per tres menses, di putans, et suadens de regno Dei.

Factum est, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos, dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt, etc. (Ex Beda.) Cum Ecclesiae regula sit, fideles in nomine sanctae Trinitatis baptizari, quaeritur quomodo Lucas per totum libelli hujus textum non aliter, quam in nomine Jesu Christi, baptismum dari testetur. Quod ita beatus Ambrosius solvit, quia per unitatem nominis impletum mysterium sit, qui sive Christum dicas, et Deum Patrem, quo unctus est Filius, et ipsum qui unctus Filium et Spiritum quo unctus est, designasti. Scriptum est enim: *Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto.* Sive Patrem dicas, et Filium ejus, et Spiritum oris pariter indicasti, si tamen id etiam corde comprehendas, sive Spiritum dicas, et Deum Patrem, a quo procedit Spiritus, et Filium, quia Filii quoque et Spiritus nuncupasti, ut rationi copuletur auctoritas. In Spiritu quoque recte baptizari posse Scriptura indicat, dicente Domino: *Vos autem baptizabimini in Spiritu sancto*, ut Apostolus ait: *Omnes enim in ipso corpore in uno Spiritu baptizati sumus.* Aliter praecipue congruit nos in nomine Domini Jesu Christi baptizari, quia, sicut Apostolus ait: *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus,* etc. (Rom. vi).

Quicumque enim ad apostolos credentes baptizandi adveniebant, instruebantur et docebantur ab eis, et instructi et docti de sacramento baptismatis, et de ceteris regulis fidei accipiebant sacrosanctum mysterium baptismatis.

Catechumenus autem, audiens sive instructus interpretatur. Genus enim humanum audit, et instruitur, antequam ad baptismum veniat. Et quod per Moysen quondam audierat: *Audi, Israel, Dominus Deus unus, Deus unus est* (Deut. vi), et per legem et prophetas instruebatur, ad unius veri Dei cultum, modo per sacerdotum ministerium, ut audiens efficiatur, et instrui valeat, ut relicto ritu, quo creaturae deservibat, soli creatori Deo deserviat. In quorum etiam facie a sacerdote per exsufflationem signum crucis fiebat, ut et diabolus furaretur, et Christo via preparare-

tur. Ut qui illecebrosa persuasione sua, generis humani, qui in primordio sui spiraculum vitae acceperat, habitator erat, ejus virtute et sacratissimo signo per ministerium sacerdotum exire cogatur. Qui et in discipulos suos insufflavit, et spiritus immundos increpasse legitur. Unde et exorcizatur idem malignus spiritus, ut exeat et recedat ab illo plasmate, quod jamdudum per peccatum primi hominis possidebat. Et quia non est, juxta Apostolum, *conventio Christi et Belial, nec societas luci ad tenebras*, egrediantur tenebrae et lux vera Christus ingreditur. Exorcismus praeterea est sermo increpationis sive conjurationis. Unde et in Actibus apostolorum exorcistae fuisse leguntur (Act. xix), et sancta Ecclesia inter gradus ecclesiasticos exorcistarum etiam ministerium habet. Sciendum namque est, quia cum

exorcizatio sit, ille procul dubio exorcizatur, qui et baptismati et saluti fidelium, et omnibus virtutibus contrarius est. Illo enim exorcizato, sive expulso, divini verbi condimentum credentibus datur. Et idcirco, hi qui baptizandi sunt, salem in sacramento accipiunt, ut ejus gustu condimentum sapientiae percipiant, neque a sapore Christi desipiant, et sint insulsi et fatui. Post exorcizationem et exsufflationem symboli sequitur transitio. Quod symbolum Graece *σύμβολον*, Latine indicium vel signum, vel collatio interpretatur. Indicium, quia per id indicatur fidei integritas. Signum, quod eo bene retento et intellecto, fideles ab infidelibus discernuntur. Collatio, quia in eo apostoli omnem integritatem contulerunt. Quod autem omnes pari fidei sinceritate corde retinebant, ore confessi sunt, et singuli proprias sententias conferentes, symbolum, id est, totius fidei collationem ediderunt. Discessuri enim ab invicem, normam futurae praedicationis in communi statuerunt, ne localiter ab invicem discedentes diversum aliquid, vel dissonum praedicarent. Decentissimum namque et utile erat, ut quibus erat anima una, et cor unum in Domino, et quos sancti Spiritus afflatus vegetabat, et fidei etiam unius confessio exornaret. Nec enim, dirimi, in aliquo vel poterant, vel debebant, qui unius fidei vinculo nectebantur. Fides quae in hoc symbolo continetur, ita ab his qui baptizandi sunt intelligi debet, ut credant in Deum Patrem omnipotentem creatorem omnium visibilium et invisibilium, qui solus, qui non est de alio. Ideo solus appellatur ingenitus, et in Jesum Christum filium ejus, per quem omnia facta sunt, verum Deum unigenitum, verumque Dei Filium, non factum adoptivum, sed genitum, et unius cum Patre substantiae, atque ita per omnia aequalem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate esse possit inferior, tantumque esse illum qui est genitus quantum est ille qui genuit, credant eum etiam natum de Spiritu sancto, et Maria semper virgine, id est, ut spiritu sancto cooperante, verum sibi corpus ex virgine, idem Dei Filius assumpserit, ut qui erat in divinitate Dei Patris filius, ipse factus sit in humanitate hominis matris filius. Credant etiam eum descendisse ultimo tempore

pro redemptione mundi a Patre, qui nunquam desiit esse cum patre, et hominem verum factum, ut humanum genus homo liberaret, et ipse qui absque initio, æternitatem cum Patre et Spiritu sancto possidet, in fine sæculorum, perfectum naturæ nostræ hominem susceperit, et verbum caro factum sit, assumendo humanitatem, non permutando divinitatem; credant etiam eum pertulisse passionem et mortem, non virtute divinitatis, sed in infirmitate humanitatis, mortuum vera carnis morte, resurrexisse vera carnis resurrectione, et resurrectione sua spem nobis resurrectionis contulisse. Ita duntaxat, ut sicut ille tertia die resurrexit vivus a mortuis, ita et nos in fine sæculorum resurgamus, in eadem, qua nunc vivimus carne. Credant etiam, eum in eodem corpore, quod de virgine assumpsit, et passionem sustinuit, et resurrexit, ascendisse in cælum, et in eodem, et nunc esse et ad iudicium venturum esse, et resuscitatis omnibus, dare aliis pro peccatis supplicii æterni sententiam, aliis, pro justitiæ meritis, æternæ beatitudinis præmium. Credant et in Spiritum sanctum, Deum verum, ex Patre Filioque procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia, nec esse in hac sancta Trinitate ullos gradus, quibus aliquis superior, inferiorve dici possit. Credant etiam sanctam Ecclesiam catholicam, id est, universalem, non in sanctam Ecclesiam, ut credentes in Trinitatem, credant ejusdem sanctæ Trinitatis donum esse, sanctam Ecclesiam, a cujus communione discedentes, schismatici et hæretici vocantur, et æterna damnatione puniuntur. In ejus vero communione permanentes, et membra Christi esse, et remissionem peccatorum percipere, ad vitam æternam pertinere. Quia ergo parvuli necdum ratione utentes, hæc minime capere possunt, oportet ut cum ad intelligibilem ætatem pervenerint, doceantur et fidei sacramentis, et confessionis suæ mysteriis, et veraciter credant, et diligenti cura custodiant confessionem suam. Plane diximus, quia quamvis illi necdum loqui possint pro illis et confitentur et loquuntur, qui eos de lavacro fontis suscipiunt. Nec immerito dignum est, ut qui aliorum peccatis obnoxii sunt, aliorum etiam confessione, per ministerium baptismatis remissionem originalium percipiant peccatorum.

Tanguntur itaque de sputo nares et aures, et dicitur effecta. Nares, ut Christum in odore unguentorum sequantur et dicant: *Trahe me post te, curremus* (Cant. 1), et cum Apostolo confiteantur, dicentes: *Christi bonus odor sumus Deo* (II Cor. 11), et illius membra efficiantur, cui dicitur: *Et odor vestimentorum suorum super omnia aromata*. Tanguntur et aures ut audientes verba Dei, et facientes ea similes sint, secundum Evangelium, *viro sapienti, qui edificavit domum suam supra petram* (Matth. 7), et spiritali auditu semper spiritalia auscultent, ut cum David dicere possint: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus* (Psal. LXXXIV). Et cum Isaia: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non*

contradico (Isa. 1). Retrorsum non abii, ut quæ spiritaliter dicuntur spiritaliter audientes ad spiritalium operum emolumenta perveniant. Quia ergo divinitas hominem assumens, quoddam ex connexione duarum substantiarum, in una Dei Filii persona collyrium fecit, unde genus humanum quod cæcum a primis parentibus natum erat, illuminaret, non ab re sputo aures tanguntur et nares, ut qui expuens linguam muti tetigerat, et sputo lutum fecerat, et oculos cæci nati aperuerat, nunc per ministerium sacerdotum, et auditum spiritalem, his qui baptizandi sunt tribuat, et recte loquendi, id est, fidem veram confitendi facultatem præbeat, et nares quibus bonum Christi odorem capiant aperiat. Pectus enim illius qui baptizatur refertur semper esse debet, et divini odoris nectare et spiritali unctione delibutum. Unde et etiam his qui baptizandi sunt, pectus de oleo, et scapulæ tanguntur, ut illius olei sancti videlicet Spiritus unctione limitati, de quo Apostolus ait: *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus* (I Joan. 11) ante et retro muniti, id est, contra omnia prospera sive adversa sint circumspecti, et cœlestium animalium imitatione ante et retro pleni sint oculis, id est, in præteritum et futurum respicientes, salutis suæ custodiam non amittant. Tangitur eis pectus ut cum David dicere possint: *Et misericordia ejus præveniet me* (Psal. LVIII). Tanguntur scapulæ, ut cum eodem dicant: *Et misericordia ejus subsequetur me*, id est anteriora, ut bene velint, posteriora, ne frustra velint. In cor. lis nomine sæpe mens designatur, sicut est illud: *In toto corde meo exquisivi te* (Psal. CXVIII). Et in olei nomine intelligitur, unctio sancti spiritus, sive opera luminis et misericordiæ. Cordis locus unctione utrinque munitur, id est, antè et postè, ut undique mens Christiani, et pinguedine sancti Spiritus, et operibus luminis atque misericordiæ exuberet. Quibus bene exuberat, si abrenuntiando diabolo et operibus ejus, dominationem illius aspernatur, et jugum quod se premebat, illius olei unctione fatescat, et impleatur illud propheticum: *Computrescet jugum a facie olei* (Isa. 10). Abrenuntiare etenim poni solet pro eo quod est, spernere, ejicere, contradicere, sive aliud quid, quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Quam abrenuntiationem recte confessio sanctæ Trinitatis sequitur: *Ut ubi abundavit peccatum, superabundet gratia* (Rom. 5). Satanæ enim qui et diabolus nuncupatur a fidelibus abrenuntiat, ut Domino salvatori liberius serviat, quia juxta ejusdem Domini vocem: *Nemo potest duobus dominis servire* (Matth. 6). Abrenuntiat etiam operibus ejus, quia opera illius contraria sunt Salvatoris operibus, nec minus in terra pompis ejus abrenuntiat, quæ utique opera sunt Satanæ, sed eo quasi discerni videntur a cæteris operibus ejus, quia in eis superbia, cujus auctor ille est, et quæ eum dejecit, quodammodo designatur. Pompæ igitur ejus sunt, ambitio, arrogantia, vana gloria, et cætera hujuscemodi, quæ fonte superbiæ procedere noscuntur. Fons quoque baptismi similitudinem gerit sepul-

eri Christi, quod novum fuisse legitur, quia quicumque in eo consepelitur Christo, et ei conresurget, secundum eundem Apostolum, in novitate vitæ ambulare debet, cujus fontis sex gradus sunt, tres in descensu, tres noctes, et tres in ascensu, tres dies significare videntur. Idcirco autem baptismus non iteratur, quia et Christus non amplius quam semel moritur. Peccata enim, quæ post baptismum committuntur, pœnitentiæ lacrymis, eleemosynis, et cæteris bonorum operum exhibitionibus, non baptismatis iteratione delentur. Dominico interea corpori sepeliendo, mundissima linteamina, et aromata adhibentur, quia et is qui Christo sepeliri desiderat, si jam ætas permittit, quamvis mortuus sit per originale peccatum, quod adhuc portat, debet tamen bonorum operum exhibitione flagrare, et mundis indui vestibus. De quibus propheta sacerdotes indui orat, cum dicit: *Sacerdotes tui induantur justitia (Psal. cxxxi)*. Quia ergo omnia in baptismi ratione redolent mysteriis et exuberant sacramentis, opportunum erat, ut novus homo nova acciperet vestimenta, et purgatus veteris noxæ colluvione, candidarum vestium indueretur nitore. Moses enim Aaron et filios ejus prius aqua lavavit, et post lincis induit vestimentis. Quia noster verus Moses qui populum de Ægyptia servitute, de gentilitatis videlicet errore liberat, qui est mediator Dei et hominum, sui nos inenarrabili sacramenti unda purificat, et bonorum operum indumentis exornat. Baptizatorum itaque capita chrismate liniuntur, ut in regno et sacerdotio Ecclesiæ delibuti et Christiani nominis prærogativam accipiant, et ejus membra, qui eos redemit, et eorum caput est, effici valeant. Capita itaque eorum qui regenerantur ex aqua et spiritu sancto mystico velamine teguntur, ut eis per Petrum dicatur: *Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (I Petr. ii)*, et hoc velamine et diadema regium, et sacerdotialis capitis velamentum significetur; et quia per caput mens plerumque in sacro eloquio accipi solet, juxta illud: *Respicite et levate capita vestra (Luc. xxi)*, mens renatorum et regis dignitatis ornamenta, et sacerdotialis verticis habeat tegumenta, ut et contra vitia sacerdotali velamine muniatur, et virtutum gemmis spiritaliter exornetur, et unctione sacrosancti chrismatis liniatur, quibus etiam septiformis gratiæ Spiritus per chrismatis unctionem concelebratur, ut non solum sancti Spiritus, qui unius est cum Patre et Filio substantiæ, sed totius sanctæ Trinitatis habitaculum effici mereantur. Spiritus paraclæus septiformis etiam gratiæ dicitur, propter septenarii numeri mysterium, in quo summa perfectio intelligitur. Est enim compositus ex toto primo pari, et ex toto primo impari: ex toto primo pari, qui dividi potest, et ex toto primo impari, qui dividi non potest. Habet enim in ternario mysterium Trinitatis, in quaternario Evangelii. Sive enim tres per quatuor, sive quatuor per tres multiplicentur, ad duodenarium numerum surgitur, quia mysterium sanctæ Trinitatis et doctrina Evangelii per duodecim apostolos in

quatuor mundi partes, orientem videlicet et occidentem, septentrionem et meridiem, derivata est. Hunc enim Spiritum, qui a Patre Filioque procedit, idem Dominus apostolis, et per apostolorum et eorum successorum ministerium sanctæ suæ tribuit Ecclesiæ, cujus dona, quanquam ex unius Spiritus fonte procedant, videntur quodammodo quasdam habere proprietates. Aliud est enim sapere, aliud intelligere, quia multi quidem æterna sapiunt, sed hæc intelligere minime possunt. Sapientia ergo mentem quam inderit, de æternorum spe et certitudine replet. Intellectus eo quod secreta penetrat, cor quod tetigerit, reficiendo ejus tenebras illustrat. Consilium, dum esse quempiam præcipitem prohibet, ratione animum replet. Fortitudo vero cum adversa non metuit, trepidanti menti confidentiam præbet. Scientia cum ignorantiam fugat, et lumine suo eum quem repleverit illustrat. Pietas, misericordiæ operibus eum quem repleverit, exuberare concedit. Timor, dum premit mentem ne de præsentibus superbiat, de futuris illam spei refectione confortat. Sic enim quodam adminiculo sui invicem sibi succurrunt, ut dum alia aliæ suffragatur, vitæ ordo et status decentissime componatur. Minor quippe est sapientia, si intellectu careat. Et valde inutilis intellectus est, si ex sapientia non subsistat. Quia cum altiora sine sapientiæ pondere penetrat, sua illum levitas gravius ruiturum levat. Vile est consilium, cui robor fortitudinis deest, quia quod tractando invenit, carens viribus, usque ad perfectionem operis non perducit, et valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur, quia quo plus se posse conspicit, eo virtus sine rationis moderamine deterius in præceps ruit. Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet, quia dum bona cognita exsequi negligit, sese ad judicium arctius stringit, et valde inutilis est pietas, si scientia discretionem caret, quia dum nulla hanc scientia illuminat, quomodo misereatur ignorat. Timor quoque ipse, nisi has etiam virtutes habuerit, ad nullum opus procul dubio bonæ actionis surgit, quia dum ad cuncta trepidat, ipsa sui formidine a bonis operibus torpens vacat. Summopere itaque observandum est, et ipsius sancti Spiritus adjutorium implorandum, ne sapientia elevet, ne intellectus dum subtiliter currit, aberret, ne consilium dum se multiplicat, confundat, ne fortitudo dum fiduciam præbet præcipitet, ne scientia dum novit et non diligit, inflet, ne pietas dum se extra rectitudinem inclinât intorqueat, ne timor dum plus justo trepidat, in desperationis foveam mergat.

Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. Erant omnes viri fere duodecim; etc. Quæstio crebra ventilatur, si illi qui per ignorantiam forte non baptizati, sed tamen recte fidei aliquibus baptizati sunt, iterum baptizari debeant, quam hoc capitulo expositam reor; quid enim differt, utrum tunc ante initium baptismi Christi, an nunc sine successione ejusdem quisque baptizetur, cum etiam

ipse Joannes eos quos in fide et in nomine Christi A licet venturi baptizaverat, iterum baptizandos esse, prædicaverit dicens: *Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos in Spiritu sancto.*

Verum judicia Domini abyssus multa. Ecce Asia nuper apostolorum nec visitatione digna, nunc et apostolico sacro numero et prophetali est munere sublimata, et notandum quod Spiritus sanctus et hic in duodecim discipulos et supra in centum et viginti, qui est duodenarius numerus decies ductus adventus sui signa monstraverit, illud in Hierusalem, hoc in Epheso, quæ est civitas Græcorum, credo ut ostenderet se, sive de Judæis seu gentibus credat quis, eos tantummodo, qui unitati Ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ communicent, implere.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XIV.

Si diligitis me, mandata mea servate. Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclenum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non vidit eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Adhuc modicum, et mundus jam me non videt. Vos autem videtis me, quia ego vivo, et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis, quia ego in Patre meo et vos in me, et ego in vobis. Qui habet mandata mea et servat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo. Et ego diligam eum et manifestabo ei me ipsum.)

Si diligitis me, mandata mea servate. Quid est, C quod dicit, quod diligentibus Deum et servantibus mandata ejus, Spiritus paraclenus daretur, dum Deus diligi, et mandata ejus servari non possunt, nisi per Spiritum sanctum? quid est aliud, nisi, ut qui per Spiritum sanctum diligit Deum, meretur diligendo, ut plus habeat, et plus habendo, plus diligit? Paraclenus consolator interpretatur, et spiritus sanctus recte Paraclenus vocatur, quia corda fidelium, ne inter hujus sæculi adversa deliciant, cælestis vitæ desiderii sublevari, ac reficit.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclenum dabit vobis. Ostendens seipsum esse Paraclenum. Habebant autem et prius Paraclenum, ipsum videlicet Dominum secum in carne commorantem, cum et miraculorum dulcedine et ope prædicationis, ne propter infidelium persecutionem scandalizari possint, erigi et confortari solebant: *Rogabo* dixit, propter humanitatem, qui dat cum Patre per divinitatem.

Ut maneat vobiscum in æternum. In æternum namque manet cum sanctis, quos et in hac vita semper invisibiliter intus illustrat, et in futuro ad contemplandum perpetuo speciem suæ majestatis introducit.

Spiritum veritatis, quem hic mundus non potest accipere, quia non vidit eum, nec scit eum. Mundum autem appellat homines mundi hujus amori datos. Mundus ergo eum accipere non potest, id est, mundiales homines, quia non habent invisibiles chari-

tatis oculos, quibus solummodo Spiritus sanctus videri potest, et sciri et sciendo intelligi.

Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit. Erit ut maneat in æternum. Dominum namque salvatorem et infideles ante passionem in carne viderunt, sed quia Filius Dei esset, quia Paraclenus a Domino missus in mundum, non nisi fideles scire potuerunt. Spiritum autem sanctum neque oculis videre infideles, neque animo valebant cognoscere, quia non indutus humanitate discipulis apparuit, sed ita ad eos venire, ita apud eos maluit manere, ut in ipsorum cordibus gratissimam sibi sedem consecraret. Hoc est enim quod ait: *Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit.* Qui autem invisibiliter in hac vita manet cum B electis, visibiliter utique eis gratiam suæ cognitionis exhibet.

Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Videbatur infidelibus, quia moriens in cruce, ut Dominus discipulos relinqueret orphanos, sed non reliquit orphanos, quibus et præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta, et post dies decem assumptionis suæ, Spiritus sancti illis de cælo chrismata donavit, ubi ipsum Christum ad eos venisse, nullus ambigit, qui inseparabilem sanctæ Trinitatis naturam virtute et operatione esse cognovit.

Adhuc modicum, et mundus me jam non videbit. Modicum erat usque ad tempus expletæ passionis, ex quo illum reprobi videre non valebant; soli etenim justis, qui morte illius erant contristati, gaudium resurrectionis ejus videre meruerunt.

Vos autem videtis me, quia ego vivo, et vos vivetis. Quid est, quia ego vivo, et vos vivetis? Cur de præsentis se dixit vivere, illos autem de futuro esse vi-turos, nisi vitam etiam carnis utique resurgentis, qualis in ipso præcedebat, et illis est pollicitus secururam, et quia ipsius mox futura fuerat resurrectio, præsentis posuit temporis verbum, propter significandam celeritatem; illorum autem, quoniam in sæculi differtur finem, non ait, vivitis, sed *vivetis*. Duas ergo resurrectiones suam scilicet mox futuram, et nostram in sæculi fine secururam duobus verbis præsentis temporis et futuri eleganter breviterque promisit.

In illo die vos cognoscetis, quia ego in Patre meo, et vos in me, etc. In quo die, nisi de quo ait, et vos rivetis? Noverant apostoli, tunc esse Christum in Patre per unitatem individuae divinitatis; noverant se esse in Christo, per susceptionem fidei et sacramentorum ejus. Noverant veraciter vivere, tunc esse Christum in Patre, et in se esse Christum, per dilectionem et observantiam mandatorum ejus. Novit et hoc sancta Dei Ecclesia, sed longe melius et plenius in illa die, de qua dixit, et vos rivetis, in qua veraciter vivere incipiunt, hoc est, in die resurrectionis, quando eo perfectius cuncta quæ scienda sunt sciunt, quo ipsum scientiæ fontem vicinius sine fine conspiciunt. Ut omnibus hujus promissionem

beatitudinis promitteret, non solummodo apostolis, A
mox subjunxit :

Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. Ubi omni intentione considerandum est, quia Christum vere diligere est, non solum ipsam dilectionem labiis ambigue consliteri, sed mandata Christi, quæ discendo habemus, operando servare. *Qui habet, inquit, mandata mea et servat ea, ille est, qui diligit me.* Qui habet in memoria, et servat in vita; qui habet in sermonibus, et servat in moribus; qui habet audiendo, et servat faciendo, aut qui habet faciendo, et servat perseverando, ipse est, inquit, qui diligit me. Notandum, quia cum presentis temporis verbo diceret, *qui autem diligit me*, adiecit de futuro, B
diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. Diligit namque etiam nunc dilectores suos cum Patre Filius, sed nunc diligit ad hoc, ut recte vivat ex fide, quæ per dilectionem operatur. Tunc ad hoc diligit, ut perveniant ad visionem veritatis, quam per fidem gustaverant. Non autem frustra addidit, et manifestabo ei meipsum. Se vero secundum humanitatem cunctis in iudicio manifestabit, solis vero justis et sanctis divinitatis gloriam, in qua æqualis est Patri et Spiritui sancto ad beatitudinem æternam manifestaturus erit.

CONCORDIA.

In sancti Spiritus acceptione et dono istarum duarum fit concordia lectionum.

DOMINICA PENTECOSTES.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. II.

« Dum complerentur dies Pentecostes erant omnes discipuli pariter in eodem loco. Et factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispersitæ lingue tanquam ignis. Seditque super singulos eorum. Et repleti sunt omnes spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem Hierusalem habitantes Judei viri religiosi, ex omni natione quæ sub cælo est. Facta autem hac voce, convenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Nonne, ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphyliam, Ægyptum et partes Libyæ quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani, Judæi quoque et proselyti, Cretes et Arabes. Audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. »

Dum complerentur dies Pentecostes erant omnes discipuli pariter in eodem loco. (Ex Beda.) Hoc est in cœnaculo quod superius ascendissis narratur.

Quicumque enim Spiritu sancto adimpleri desiderant, carnis domicilium necesse est mentis contemplatione transcendant. Sicut autem quadraginta dies, quibus Dominus post resurrectionem cum discipulis conversatus est, cum resurgente Christo peregrinationis hujus designant Ecclesiam, ita dies quinquagesimus, quo Spiritus sanctus accipitur, perfectionem beatæ quietis, qua labor Ecclesiæ temporalis denario remunerabitur æterno, congruenter exprimit. Nam et ipse numerus quadragenarius, æqualibus suis partibus computatus, addit amplius ipsum denarium, et facit quinquaginta. Quadragenarii quippe numeri dimidium est viginti, quarta pars decem, quinta octo, octava quinque, decima quatuor, vicesima duo, quadragesimum unum. Viginti autem, et decem, et octo et quinque, et quatuor et duo, et unum, quinquaginta faciunt. Cujus computi facillime patet figura, quoniam præsens conflictus, gaudium nobis jubilei quasi latenter generat sempiternum, Apostolo dicente, *quod enim in præsentibus momentaneum est, et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitatem æternam gloriæ pondus operatur in nobis.* Vera est autem nostra beatitudo, et corporis et animæ nos immortalitate gloriantes summx et beatæ Trinitatis æterna visione satiari. Nam corporis quatuor notissimis qualitatibus consistimus, in interiore autem homine ex toto corde, tota anima, tota mente, Deum diligere jubemur, et hoc est perfecte vitæ denarium divinæ nos gloriæ præsentis visione letari. Verum notandum, juxta historiam, quod apud antiquos dies Pentecostes, id est, quinquagesimæ, quo lex data erat, ab occisione agni computabatur. Hic autem non a Domini passione, sed sicut beatus Augustinus, quo spiritus sanctus missus est, computatur, qui redeuntes signi veteris exemplo, ipse sibi manifestissime diem Dominicum suo consecravit advenit. Quo etiam temporis articulo verum Pascha die Dominico monstravit esse celebrandum. Nam sicut hic, sic et illic in ignis visione Deus apparuit, dicente in Exodo: *Totus autem mons Sinai fumabat eo quod descendisset Dominus super eum in igne.*

Et factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis, etc. Per ignem quidem Dominus, ut beatus papa Gregorius exponit, apparuit, sed per semetipsum locutionem interius fecit, et neque ignis Deus, neque ille sonitus fuit, sed per hoc, quod exterius exhibuit, expressit hoc quod interius gessit. Qui enim discipulos et zelo succensus, et verbo eruditus intus reddidit, foris linguas igneas ostendit. In significatione igitur admota sunt elementa, ut ignem et sonitum sentirent corpora, igne vero invisibili, et voce sine sonitu docerentur corda.

Et apparuerunt illis dispersitæ, etc. Spiritus enim sanctus in igne et linguis apparuit, quia omnes quos impleverit ardentes pariter et loquentes facit. Ardentes utique ex se, et loquentes de se. Simul et indicans, quia sancta Ecclesia per mundi terminos dilatata omnium gentium erat voce locutura.

Seditque supra singulos eorum. Quod se. lisse dici-

uir, regie est potestatis indicium, vel certe quia A
requies indicatur in sanctis.

Et ceperunt loqui aliis linguis. Unitatem linguarum, quam superbia Babylonis disperserat, humilitas Ecclesie recolligit. Spiritualiter autem varietas linguarum, dona variarum significat gratiarum. Verum non incongrue Spiritus sanctus intelligitur, ideo primum linguarum donum dedisse hominibus, quibus humana sapientia forinsecus et discitur, et docetur, ut ostenderet, quam facile possit sapientes facere per sapientiam Dei, quæ eis interna est.

Erant autem in Hierusalem habitantes Judæi viri religiosi, etc. Conveniens puto perquirere, quoniam isti sunt, et ex qua captivitate Judæi, quoniam quidem illa quæ in Ægypto fuerat vel in Babylonia, absoluta jam fuerat. Romani autem nondum venerant B
in captivitatem, licet jam et ipsa immineret ultrix commissi de Salvatore piaculi. Superest igitur, ut illa intelligatur captivitas, quæ sub Antiocho facta est, quod utique non multis ante temporibus acciderat.

Quoniam audiebat unusquisque lingua sua eos loquentes. Quæritur in hoc loco, quod unusquisque audiebat linguis suis loquentes eos magnalia Dei, utrum hi qui loquebantur diversis sermonibus, uniuscujusque linguæ, hoc quod dicebatur proferebant, id est, unusquisque eorum, nunc hac, nunc alia lingua loquens sic per omnes curreret, an in eo potius erat mirabile, quod sermo eorum qui loquebantur, qualibet lingua fuisset pronuntiatus, unicuique audienti secundum suam linguam intelligebatur, ut verbi gratia, unoquoque apostolo in Ecclesia loquente. Necesse enim erat tacentibus reliquis unum loqui, et sermonem unum ad auditum omnium pervenire, ipse sermo hanc in se vim haberet, ut cum diversarum gentium auditores essent, unusquisque secundum linguam suam, illius ipsius unius sermonis, qui ab apostolo fuerat pronuntiatus susciperet auditum, et caperet intellectum, nisi forte secundum hoc magis videbatur audiendum esse miraculum quam loquendum.

Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt, et quomodo nos audivimus, unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus, Parthi et Medi, et Elamitæ, et qui habitant Mesopotamiam et Judæam, et Cappadociam? Judæam hoc loco non totam gentem, sed partem illius, hoc est, tribum Juda et Benjamin significat, ad distinctionem videlicet Samariæ, Galilææ, Decapoleos, et aliarum in eadem provincia regionum, quæ licet omnes una lingua loquerentur Hebræa, domesticam tamen singulæ dicendi speciem habere distinctam. Unde et Petrus in Domini passione, quod Galilæus sit loquela sua proditur.

Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphyliam, Ægyptum et partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen, et advenæ, Romani, Judæi quoque, et proselyti, etc. Proselytos, id est, advenas, nuncupabant eos qui de gentibus originem ducentes, circumcisionem et Ju-

dæismum eligere volebant, sicut Achior in libro Judith feci-se narratur (*Judith.* xiv). Non solum ergo, inquit, qui natura sunt Judæi, ex diverso orbe convenerant, verum et hi qui de præputio nati, eorum adhæserint juri.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XIV.

« Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et
« Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et
« mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit
« me, sermones meos non servat. Et sermonem
« quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me
« Patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.
« Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet
« Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et
« suggeret vobis omnia quæcumque dixerit vobis.
« Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non
« quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur
« cor vestrum neque formidet. Audistis, quia dixi
« vobis, vado, et venio ad vos. Si diligeretis me,
« gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater
« major me est. Et nunc dixi vobis, priusquam fiat,
« ut cum factum fuerit credatis. Jam non multa lo-
« quar vobiscum. Venit enim Princeps mundi hujus,
« et in me non habet quidquam, sed ut cognoscat
« mundus, quia diligo Patrem, et sicut mandatum
« dedit mihi pater, sic facio. »

Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum, veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Hinc in Epistola sua idem Joannes dicit: *Qui dicit, quia diligo Deum et mandata ejus non custodit, mendax est (I Joan. iv).* Vere enim diligimus Deum, si mandata ejus observamus, et nos a nostris voluptatibus coarctamur. *Et Pater meus diligit eum,* quia opera quæ Pater facit, hæc et similiter Filius facit, et qui diligit Filium, diligit et Patrem, et qui diligitur a Filio diligitur a Patre.

Et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui enim vere diligit Deum, nec tentationis tempore recedit ab amore Dei, ad hunc veniunt Pater et Filius spiritali accessione, et mansionem apud eum habent. Ille enim vere amat, cujus vi elicet mentem delectatio prava ex consensu non superat. Nam tanto quisque a superno amore disjungitur, D
quanto inferius delectatur. Dilectio sanctos discernit a mundo, quæ facit habitare unanimes in domo, in qua domo facit Pater et Filius mansionem, qui donant et ipsam dilectionem. Quibus donant in fine etiam suam manifestationem, de qua manifestatione discipulus interrogavit, et audivit ad hanc manifestationem per dilectionem perveniendum esse.

Qui non diligit me sermones meos non servat. Hi sunt qui Patrem et Spiritum sanctum nunquam vident, Filium autem, non ut beneficerentur, sed ut judicentur ad modicum vident, nec ipsum in forma Dei, ubi est cum Patre et Spiritu sancto, pariter invisibilis, sed in forma hominis, ubi esse mundo voluit, patiendo contemptibilis, judicando terribilis.

Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus

qui misit me Patris. Quid est quod prius plurali numero sermones dixit, nunc autem singulari sermonem? Fortasse prædicationis ibi sermones monstraret, hic vero seipsum, qui est Verbum Patris, et ideo dixit: non suum, qui a se ipso non est, sed a Patre. Sicut nec sua imago, sed Patris, nec suus Filius, sed Patris. Recte igitur auctori tribuit, quidquid facit æqualis, a quo habet hoc ipsum, quod illi est indifferenter æqualis.

Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Illa mansio, de qua superius dixit, et spiritalis est, quæ solis sanctis datur. Hæc vero de qua nunc dicit, corporalis est, de sua presentia corporali tantummodo dixit, quam utrique et iusti et impii videre potuerunt. Illa in æternum beatificat liberatos, hæc in tempore visitat liberandos. *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis apud vos manens*, utique presentia corporali una cum illis visibilibus loquebatur.

Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, etc. Multa dixit audientibus infidelibus, quæ in eorum corde locum non invenerunt, quia spiritus sanctus intus eos non docebat. Multa dicit quotidie per sanctos prædicatores, quæ audientes interius non recipiunt, quia Spiritus sanctus non suggerit eis interius, quæ audierunt exterius, de quo recte promittitur: *Ipsæ vos docebit omnia.* Quia nisi idem Spiritus corde assistat audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo enim docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit, quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Aliter itaque prædicantem Christum audierunt Judæi, aliter apostoli: illi ad iudicium, isti ad salutem, quia hos spiritus in animo docuit quæ foris audierunt in aure.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis In pace relinquo vos, in pace inveniam vos; hic relinquo, illic do; sequentibus relinquo, prævenientibus do. Pacem suam reliquit nobis in hoc sæculo, pacem suam dabit nobis in futuro sæculo. Pacem suam reliquit nobis, ut nos invicem diligamus. Pacem suam dabit nobis, ubi nunquam invicem dissentire possumus. Quid est quod dicit: *Pacem meam do vobis*, et non dixit: *Pacem meam relinquo vobis*? fortassis quia aliter nunc, aliter tunc, pax erit. Hic vero bella cum vitiis habemus, ideo non addidit, *meam*; illic vero in æterna pace, æterna erat tranquillitas et concordia et talis pax, qualem ille habuit cum semetipso, qui nullum habuit in seipso peccatum.

Non quomodo hic mundus dat, ego do vobis. Id est, non quomodo immundi homines sæpe sibi in sua malitia concordant, sed quomodo, qui sibi in sanctitate concordant, et in Christi se charitate conjungunt.

Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, *vado et venio ad vos.* Hinc turbari et formidari poterat cor illorum, quod ibat ab eis, quamvis venturus esset ad eos, ne forsitan gregem lupus hoc intervallo invaderet, pastore absente; sed a quibus homo abscedebat, Deus non relinque-

PATROL. CII.

ibat, et idem ipse Christus et homo et Deus. Ergo ibat per id quod homo erat, et manebat per id quod Deus erat. Igitur Deus qui nullo continetur loco, discedit ab eorum cordibus qui eum relinquunt, moribus non pedibus venit ad illos qui convertuntur ad eum, non facie, sed fide, et accedunt ad eum, non carne sed charitate.

Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, etc. Per quod igitur Filius non est æqualis Patri, per hoc iturus erat ad Patrem, in quo venturus est, vivos iudicaturus et mortuos; per illud vero quod est æqualis Patri, nunquam recessit a Patre, sed cum illo est ubique totus per divinitatem quam nullus continet locus, agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet, qua æqualis est Patri, humanam, qua major est Pater. Utrumque autem simul non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, sed trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus, Deus et homo. Ac per hoc Christus et Deus, anima rationalis et caro, Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Jesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi. Item de singulis quibus homo constat. Quis non est derelictus in inferno? Christus Jesus, sed in anima sola. Quis est resurrecturus et triduo jacuit in sepulcro? Christus Jesus, sed in sola carne. Dicitur ergo et in his singulis Christus; verum hæc omnia non duo vel tres, sed unus est Christus; ideo ergo dicit: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem.* Quoniam naturæ humanæ gratulandum est, eo quod assumpta sit a Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in celo, hoc enim modo se iturum dixit ad Patrem. Non profecto ad illum ibat, qui cum illo erat, sed hoc erat ire ad illum, et recedere a nobis, mutare atque immortale facere, quod mortale suscepit, ex nobis, et ad dexteram constituere patris, per quod fuit in terra pro nobis. Deinde ipse Dominus Jesus subjunxit.

Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Illud utique dicit, quod factum fuerit, quod eum post mortem visuri erant viventem, et ad Patrem ascendentem. Poterant enim dubitare si Filius Dei esset, cum eum viderunt moriturum, sed cum viderunt eum resurrexisse credebant, in quo ante dubitabant, et confirmata est fides in cordibus eorum, quam illis prædixerat, qui et ore promisit, quid facturus erat et opere complevit, quod ante prædixit. Deinde quid dicit:

Jam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi hujus. Quis, nisi diabolus?

Et in me non habet quidquam. Nullum scilicet omnino peccatum, hinc enim ostendit diabolum principem esse peccatorum hominum, non creaturarum Dei, et quotiescunque mundi fuga in mala significatione ponitur non ostendit, nisi mundi istius amatores et non Dei. Absit enim, ut credamus principem esse cæli et terræ et creaturarum omnium quæ go-

neraliter mundi appellantur. Totus itaque mundus A
 ærvi suo creatori non deceptor; redemptori, non
 interemptori; et regitur dispensatione divina, non ini-
 mici versutia subvertitur præter homines partes
 illius, qui propria voluntate, non necessitate aliqua,
 se subjiçunt diabolo, unde et Apostolus ait: *Non
 est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, id
 est, adversus homines, sed adversus potestates et re-
 ctiores tenebrarum harum* (Ephes. vi), id est, pecca-
 torum, qui in tenebris inanis iniquitatis quos re-
 ctiores angelos esse desertores designant, sed sunt
 qui per gratiam Dei, non propriis meritis inde eruunt,
 de quibus ait Apostolus: *Fuistis enim aliquando
 tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis am-
 bulate, sed gratia Deo qui eruit nos, sicut idem dicit
 Apostolus de potestate tenebrarum, et transtulit in
 regnum Filii claritatis suæ, in quo princeps hujus
 mundi, hoc est, tenebrarum harum, non habebat
 quidquam, quia neque cum peccato Deus venerat,
 nec ejus carnem de peccati propagine virgo pepe-
 rerat, et tanquam ei diceretur: Cur ergo morieris,
 si non habes peccatum cui debebatur mortis suppli-
 cium, continuo subiecit:*

*Sed ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, et
 sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio.* Discum-
 bens enim discumbentibus loquebatur; eamus autem
 dixit, quo nisi ad illum locum, unde fuerat traden-
 dus? Est morti traditus, qui nullum habebat meri-
 tum mortis, sed habebat ut moreretur mandatum
 patris.

DOMINICA OCT. PENTECOSTES.

LECTIO LIBRI APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI,
 CAP. IV.

« Vidi ostium apertum in cælo, et vox prima quam
 « audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens:
 « Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri
 « cito. Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce sedes
 « posita erat in cælo, et supra sedem sedens. Et qui
 « sedebat similis erat aspectui lapidis, jaspidis et
 « sardii; et iris erat in circuitu sedis similis vi-
 « sioni smaragdinae, et in circuitu sedis sedilia vi-
 « ginti quatuor, et supra thronos viginti quatuor se-
 « niores, sedentes circum amicti stolis albis, et in
 « capitibus eorum coronas aureas. Et de throno pro-
 « cedebant fulgura, et voces et tonitrua, et septem
 « lampades ardentes ante thronum, quæ sunt sep-
 « tem Spiritus Dei. Et in conspectu sedis, tanquam
 « mare vitreum simile crystallo; et in medio sedis, et
 « in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante
 « et retro. Et animal primum simile leoni, et se-
 « cundum animal simile vitulo, et tertium animal
 « habens faciem quasi hominis, et quartum animal si-
 « mile aquilæ volanti. Et quatuor animalia, singula
 « eorum habebant alas senas, et in circuitu, et in-
 « tus plena sunt oculis, et requiem non habebant
 « die ac nocte dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus,
 « Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, et
 « qui venturus est. Et dum darent illa quatuor ani-
 « malia gloriam et honorem, et benedictionem se-

« denti super thronum viventi in sæcula sæculorum,
 « procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem
 « in throno, et adorabant viventem in sæcula sæcu-
 « lorum. »

Vidi ostium apertum in cælo. (Ex Beda.) Id est, fi-
 dem nativitatis Christi, et passionis, et resurrectio-
 nis in Ecclesia. Ostium apertum, Christum natum et
 passum indicat, ipse enim ait: *Ego sum ostium, si
 quis per me introierit, salvabitur* (Joan. x). Et alibi:
Nemo venit ad patrem nisi per me (Joan. xiv). Quod
 autem dicit in cælo, in Ecclesia significat, quæ cæ-
 lum esse meruit, eo quod sit habitaculum Dei.

*Et vox prima quam audivi, tanquam tubæ loquen-
 tis mecum.* Sicut enim vox tubæ, sic prædicatorum
 vox est, quando invitat auditores ad fidem. Quod au-
 tem dixit: *Vox prima*, subauditur in ista visione.

*Dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet
 fieri cito.* Quod dicit: *Ascende huc*, non de loco
 significat ad locum, sed ascende, id est, intellige, et
 crede, infideles enim invitat ad Christum Ecclesia,
 et ad baptismum. Omnis enim qui credit Christum
 natum et passum, ascendit ad altitudinem Ecclesie,
 et videt futura affectu spiritali, unde et sequitur.

Post hæc fui in spiritu. Id est, non sensi corpus
 meum, tanquam spiritus meus solus esset extra cor-
 pus in visione spiritali.

Et ecce sedes posita erat in cælo. Id est, Ecclesia
 perfecta in fide.

Et supra sedem sedens. Id est, super Ecclesiam se-
 dens erat Christus, unde et Isaias ait: *Vidi Dominum
 sedentem super solium excelsum et elevatum* (Isa. vi),
 id est, super Ecclesiam in fide excelsa et in spe vitæ
 æternæ feliciter elevatam.

*Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis jaspidis
 et sardii, etc.* Jaspis colorem habet quasi maris,
 sardius quasi sanguinis. Per jaspidem baptismus
 intelligitur, per sardium, martyrium. Istæ compara-
 tiones conveniunt Ecclesie, qua indutus est Chri-
 stus. Iris arcus est in cælo, qui significat Novum Te-
 stamentum, habet enim tres colores, aquæ, sulphu-
 ris, et ignis. Per aquam baptismus intelligitur, per
 sulphurem pœnitentia, per ignem martyrium, nam
 et aqua venit in diluvio, sulphur descendit super So-
 domam, ignis veniet tempore judicii. Aliter. Iris in
 circuitu sedis, Evangelium significat in circuitu Ec-
 clesie, nam et smaragdus aquæ et ignis habet colo-
 rem, baptismum significans et martyrium.

*Et in circuitu sedis sedilia viginti et quatuor, et
 supra thronos viginti quatuor seniores sedentes.* Vi-
 ginti decalogum duplicatum, quatuor vero significat
 quatuor Evangelia. Sive viginti quatuor seniores,
 duodecim patriarchas, et duodecim significant apo-
 stolos.

Circumamictos vestimentis albis. Hoc est, opere
 castitatis. Unde et Salomon ait: *Omni tempore sint
 vestimenta tua candida* (Eccl. ix), id est, caro tua
 ab omni pollutionis sorde mundata, et pudicitia ca-
 stitatis ornata.

Et in capitibus eorum coronæ aureæ. Id est, prin-

cipalia mentis dona, sapientiæ vel immortalitatis A palmæ.

Et de throno procedunt fulgura. Id est, de Ecclesia multa et magna miracula.

Et voces et tonitrua. Id est, prædicatorum voces, cum promissionibus et comminationibus.

Et septem lampades ardentes ante thronum. Thronus Dei Ecclesia; quæ sint lampades ipse exposuit dicens: *Qui sunt septem spiritus Dei*, id est, septem dona Spiritus sancti.

Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. Mare vitreum significabat baptismum, quod pro puritate simile dicitur crystallo.

Et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia, plena oculis ante et retro. Quatuor animalia quatuor significant Evangelia; quæ oculis ante sunt plena, quia de futuro iudicio prædicant: retro sunt plena, quia de Veteri Testamento testimonium donant; sive ante quia quæ agenda sunt discrete considerant, retro quia quæ plangenda sunt solerter recordantur.

Et animal primum simile leoni, etc. Secundum anagoge autem, Christus leo fuit in resurrectione, vitulus in passione, homo in carne, aquila in ascensione. Secundum moralem vero sensum, leo qui fortissimus scribitur bestiarum, fortiores significat in fide, vitulus misericordes in Ecclesia; homo, humiles qui dicunt, *Humiliatus sum usquequaque, vivifica me, Domine*; aquila, excelsos qui dicunt cum Paulo, nostra autem conversatio in caelis est. Quæ animalia senas alas habebant, qui per sex mundi ætates legem Veteris ac Novi Testamenti annuntiare non cessant, quæ cum sit Novi ac Veteris Testamenti, lex una, in sex videtur esse divisa, id est, in legem naturæ, legem litteræ, legem prophetarum, legem Evangeliorum, legem Apostolorum, et legem Ecclesiasticam.

Et in circuitu et intus plena sunt oculis. Oculos intus et foras habent, qui Ecclesiam divinarum Scripturarum testimoniis intus et foris illuminant.

Et requiem non habebant die ac nocte. Id est, in prosperitate et in adversitate, ut Psalmista ait: *Benedicam Dominum in omni tempore*, id est, in prosperis et in adversis, nam dies pro prosperitate, et nox pro adversitate frequenter solet intelligi.

Dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth, etc. Hic trinitas et unitas intelligitur, quia tres personas, et Deum unum prædicant, et trinitatis et unitatis sacramentum demonstrant.

Qui erat, et qui est, et qui venturus est. Qui erat ut illud: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Qui est, ut illud: *Dicit filius Israel: Qui est, misit ad me vos.* Qui venturus est, subauditur iudicare vivos et mortuos.

Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, procidunt viginti quatuor seniores et adorabant viventem in sæcula sæculorum, et mittunt coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es, Domine Deus noster, accipere re-

gnum. Procidunt ante sedem et adorant, et mittunt coronas suas ante Deum omnes electi, quia quidquid dignitatis habent, non sibi, sed illi tribuunt, et ei referunt gloriam laudis, a quo se cognoscunt vires accepisse certaminis.

ITEM BEDÆ IN ISTA IPSA LECTIONE EXPOSITIO.

Vidi ostium apertum in caelo. Convenienter ostium cælestis ascensus aspicit, cui celsa mysteria pandi promittuntur, vel quia ostium Christus est, qui illum crediderit natum et passum, conscendit cælum, id est, Ecclesiæ altitudinem, et videt futura speciali effectu sicut dicit.

Et statim fui in spiritu, et vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis, etc. Similem utique priori voci quæ dixerat: *Quod vides scribe in libro.*

Et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem sedens. Ecclesiam in cælesti conversatione positam Dominus habitat. Gregorius papa solium Dei in visione Michæ angelicas potestates interpretatur, quarum mentibus altius præsidens, inferius cuncta disponit.

Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardii. Jaspidis color aquam, sardini ignem significat, quibus duobus iudicium novimus celebrari. *Sicut enim, inquit, in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis (Matth. xxiv).*

Et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae. Iris quæ sit sole nubes irradiante, et post diluvium primo propitiationis iudicio facta est, intercessu sanctorum, quos Dominus illustrat, Ecclesiam muniri designat. Quæ bene smaragdo lapidi viriditatis nimie comparatur. Quo enim hæreditatem immarcescibilem fide perfectiori expectant, eo potentius etiam cæteros orando protegent. Quia hic de istis tribus lapidibus parva diximus, libet ut de istis pariter et aliis nobilibus lapidibus paululum latius disputemus, de quibus et Isaias ait: *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in saphiris,* et reliqua, statim quasi exponens subjicit, *universos filios tuos a Domino doctos (Isa. liv).*

Fundamentum primum jaspis. Jaspidium multa sunt genera: alii enim viridi coloris, et tinctus quasi floribus, apparet; alius smaragdini habens similitudinem, sed crassi coloris, quo omnia fantasmata fugare autumant. Alius nivi et spumæ marinorum fluctuum, quasi mixto cruoris obrutilans. Per jaspidem ergo, fidei viror immarcescibilis indicatur, quæ Dominicæ passionis sacramento per undam baptismatis inbuitur, atque ad omnes spiritalium gratiarum flores, proficientibus meritis instruitur. Hanc enim qui habuerit, vanos timores fugat, monente Petro apostolo: *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide (I Petr. v).*

Secundus saphirus. Hujus lapidis colorem pariter et sacramentum Moses exposuit, cum Dei habitum describens, diceret: *Sub pedibus ejus quasi opus lapidis saphiri; et quasi cælum cum serenum est (Exod. xxiv),* Ezechiel quoque dicit, quod locus in quo

thronus Dei sit, saphiri habeat similitudinem (*Ezech.* 1), et gloria Domini in hoc colore consistat, præfiguratur enim qui portat imaginem supercælestis, et cum Apostolo potest dicere: *Nostra conversatio in cælis est.*

Tertius chalcedonius, qui quasi ignis lucernæ palentis speciem retinet, et habet fulgorem sub divo, non in domo, quo demonstrantur hi, qui cælesti desiderio subnixi, hominibus tunc latent, et quasi in abscondito jejuniū, eleemosynam, precesque suas agunt, sed cum vel doctrinæ, vel aliis sanctorum usibus inservituri, ad publicum procedere jubentur, mox quasi fulgoris lucerna lucent et ardent: ardent videlicet amore, lucent sermone.

Quartus smaragdus, qui nimix viriditatis est, adeo ut herbas virentes frondentesque gemmas, etiam omni inficiens circa se viriditate repercussum aerem, cujus genera plurima sunt, sed nobiliores Scythici, secundum locum tenent Bactriani, tertium Ægyptici. Significat autem animas, fide semper virentes, quæ hæreditatem immarcessibilem (*I Petr.* 1v), et æternam conservatam in cælis, et mente concipere sperando, et in proximos satagunt spargere prædicando.

Quintus sardonix. Hic ex onice candorem, ex sardonio ruborem trahens, ab utroque sardonici nomen accepit. Sunt autem genera ejus plurima. Alius enim, terræ rubræ similitudinem tenet. Alius quasi per humanum unguem sanguis eniteat, bicolor apparet. Alius tribus coloribus, subterius nigro, superius minio, medio candido consistit, cui comparantur homines corporis passione rubicundi, spiritus puritate candidi, sed sibimet humilitate despecti.

Sextus sardius, qui ex integro sanguinei coloris est, martyrum gloriam significat, de qua dicitur: *Præ-tiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* Merito sexto loco positus, cum Dominus noster et sexta ætate sæculi incarnatus, et sexta feria sit pro totius mundi salute crucifixus.

Septimus chrysolithus, qui quasi aurum fulget, scintillas habens ardentes, cujus specie figurantur hi, qui intellectu supernæ veræque sapientiæ fulgentes, verba exhortationis in proximos vel etiam virtutum signa quasi scintillas ignis effundunt, quorum, ut orator ait:

Mentibus instat amor, sermouibus æstuat ardor, quod quia solo spiritalis gratiæ munere geritur, decentissime septimo fundamento chrysolithus inest, septiformi enim sæpe numero solet Spiritus sancti gratia figurari.

Octavus beryllus. Beryllus est, quasi consideres aquam solis fulgore percussam, rubicundum ac decorum reddere colorem, sed non fulget nisi in sexangulam formam poliendo figuretur. Repercussione enim angulorum, splendor illius acuitur. Significat autem homines ingenio quidem sagaces; sed amplius supernæ gratiæ lumine refulgentes, quodque tenentes manu adurere dicitur, procul dubio patet, quia quisque sancto viro conjungitur, ejus nimirum bonæ conversationis igne recreatur.

Nonus topazius. Topazius lapis, quantum inventionem rarus, tantum mercium quantitate pretiosus est; qui duos habere fertur colores, unum auri purissimi, et alterum ætherea claritate relucentem. Hic regibus ipsis fertur esse mirabilis, ut inter divitias suas nihil se simile possidere cognoscant. Cujus pulcherrima naturæ qualitas, contemplativæ vitæ decori dignissima comparatur. Hanc enim reges sancti, quorum cor est in manu Dei, cunctis honorum operum divitiis, universisque virtutum gemmis merito præferunt, tanto ardentius cælestis vitæ dulcedinem animo complectentes, quanto frequentius supernæ gratiæ fuerint splendore percussi. Habent ergo sancti viri aureum colorem, et interea flammæ charitatis habent æthereum, ex supernæ contemplatione dulcedinis. Quod vero in insula Thebaida, quæ Topazion appellatur, unde ipse nomen accepit, inveniri dicitur, dupliciter intelligendum est, quia et illæ præcipue, id est, Ægyptiorum regiones, monachorum gregibus abundant, et quicumque soli justitiæ vicinus habitaverit, ætherei nimirum luminis fulgore coletur. Et pulchre in octavo ordine, activæ vitæ perfectio, sic in nono speculativæ suavitatis gemma ponitur, sive quia novem ordines angelorum quorum vitam imitatur, in Scriptura sancta reperiantur.

Decimus chrysoprasius. Chrysoprasius est viridis aureæque commixturæ, quoddam etiam purpureum jubar trahens aureis intervenientibus guttis. Nascitur autem in India, qui significat eos qui viriditatem æternæ patriæ, perfectæ charitatis fulgore promerentes, eam etiam cæteris purpurea martyrii sui luce patefaciunt; qui quoniam in eo quod vitam despiciunt, æternam gloriam præferunt, Domini in carne apparentis exempla sequuntur, jam velut in India, id est, prope solis ortum, meritum suorum fulgorem ostendunt.

Undecimus hyacinthus. Hyacinthus in Æthiopia reperitur, cæruleum colorem habens optimus, qui nec rarus est, nec densitate obtusus, sed ex utroque temperamento lucet, purificato, et suaviter florem trahit. Hic autem non rutilat æqualiter, facie cæli mutatur. Screno enim perspicuus atque gratus est, nubo coram oculis evanescit atque marcescit. Indicat enim animas cælesti semper intentioni deditas, atque angelicæ quodammodo quantum mortalibus fas est, conversationi propinquantes, quibus omni custodia discretionis conversatio percipitur, ne vel nimia sensus subtilitate callens, altiora se querere, et fortiora se scrutari audeat. Gloria enim Domini celare verbum, id est, caute de Deo vel homine Christo philosophari, vel rursus desidia torpente, ad infirma fidei initia atque elementa exordii sermonum Dei relabantur, qui potius via regia gradientes, a dextris et a sinistris per arma justitiæ tutati procedent, quasi hyacinthus nubo circumdatus loquitur. *Nihil enim judicari me scire inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. 11)*, et quasi in serena luce visus, ait: *Sapientiam loquimur inter perfectos (Ibid.).*

Duodecimus amethystus. Amethystus purpureus est, permixto violaceo colore, et quasi rose nitore, quasdam leniter flammulas fundens, sed et quiddam in purpura illius non ex toto igneo sed quasi vinum rubens apparens. Purpureus ergo decor cœlestis regni habitum, roseus vero atque violaceus humilem sanctorum, vere avidam pretiosamque mortem designat.

In jaspide ergo, fidei viriditas; in saphiro, spei cœlestis altitudo; in chalcedonio, flamma charitatis internæ figuratur. In smaragdo autem, ejusdem fidei fortis inter adversa confessio. In sardonice, sanctorum inter virtutes humilitas. In sardio, reverendus martyrum cruor exprimitur. In chrysolitho, vox spiritalis inter miracula prædicatio. In beryllo prædicantium perfecta operatio. In topazio, eorumdem ardens contemplatio monstratur. Porro in chrysopraso, beatorum martyrum opus pariter et præmium. In hyacintho, doctorum cœlestis ad alta sublevatio, et propter infirmos humilis ad humana descensio. In amethysto, cœlestis semper regni in humilium animo memoria designatur, singulique lapides pretiosi singulis sunt fundamentis deputati, qui licet omnes perfecti, quibus civitas Dei nostri in monte sancto ejus ornatur atque fundatur, Spiritus gratiæ sint luce fulgentes, alii tamen per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii gratia sanitarum, alii genera linguarum, alii fides in eodem spiritu, etc.

Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti quatuor seniores sedentes. Ecclesiam namque propter societatem fidei in una sede viderat, eandem per geminum testamentum de patriarchis et apostolis generatam, in viginti et quatuor sedilibus cernit. Sedentem autem, propter judiciariam ejus in Christo dignitatem; sedebunt autem et judicabunt universa membra, sed in uno et per unum caput. Nam quomodo poterunt sancti in judicio sedere, stantes ad dextram judicis, possunt etiam viginti quatuor seniores in illis intelligi, qui perfectionem operis, quæ senario numero commendatur, clara Evangelii prædicatione consumant, nam quater seni, viginti quatuor faciunt.

Circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronæ aureæ. Hoc est, bonis operibus indutos, perenni mentis memoria, gaudia superna quærentes; sæpe enim mens capitis nomine solet intelligi.

Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Hoc est, quod Marcus ait: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis (Marci ultimo).*

Et septem lampades ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei. Unum Spiritum dicit septiformem; unus enim Spiritus, septiformitas enim, perfectio est et plenitudo. Commemorato vero Spiritu sancto, convenienter unda baptismi sequitur, qua idem spiritus recipi creditur.

Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum, simile crystallo. Propter fidem veram baptisma refertur ad

intra, in quo non aliud videtur exterius, quam quod gestat interius. Crystallo quoque quod de aqua in glaciem et lapidem pretiosum efficitur, baptismi gratia figuratur.

Et in medio sedis, et in circuitu sedis, quatuor animalia, plena oculis, ante et retro. Circuitus throni Dei, id est Ecclesiæ patres, lumen Evangelii, præretorum futurorumque scientia replet.

Et animal primum simile leoni, etc. Hæc animalia multifarie interpretantur. Beatus autem Augustinus, juxta ordinem libri istius, Matthæum leonem dicit intelligi, qui regni dignitatis in Christo prosapiam narrat, qui et vicit leo de tribu Juda. Catulus enim leonis Juda, et in quo ut rex a rege timetur. A Magis adoratur, ubi etiam rex cum servis rationem ponit. Rex nuptias filio facit, et ad ultimum rex segregat oves ab hædis. Lucam in vitulo, qui hostia magna fuit, in lege enim ejus non solum principia circa templum et sacrificia diversantur, sed ita concluditur: *Et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum.* Facies vero hominis, Marcus significat, qui nihil de regali, vel sacerdotali Domini potentia locutus, tantum hominis Christi gesta simpliciter narrat. Aquila autem, Joannes est, qui nativitatem Verbi, velut ortum solis perspicaciter aspectat. Animalia autem nunc Evangelistas, nunc totam Ecclesiam significant, cujus fortitudo in leone, victimatio in vitulo, humilitas in homine, sublimitas in aquila volante monstratur.

Singula eorum habebant alas senas. Perfectione suæ doctrinæ, Ecclesiam ad alta sublevant. Senarius enim numerus ideo perfectus dicitur, quia primis suis partibus impletur, unum quippe, quod est sexta senarii pars, et duo, quod est tertia, et tria quod est dimidium, eundem senarium faciunt. Aliter alæ senæ quatuor animalium quæ sunt viginti et quatuor, totidem Veteris Testamenti libros insinuant, quibus Evangelistarum et fulcitur auctoritas, et veritas probatur.

Et in circuitu et intus pleni sunt oculis. Sancta Ecclesia, et coram Deo, et coram hominibus se vigilanter attendit, cujus interiores oculos aspexerat Psalmista, cum diceret: *Omnis gloria ejus filii regis ab intus.* Exteriores vero, cum continuo subdit: *In fimbreis aureis, circumamicta varietate.* Aliter, sive litteram attendas, sive allegoriam quæras, lucem semper in Evangelio reperis. Alia translatio sic habet: *Plena oculis ante se et retro,* quia lux Evangelii, et ænigmata legis irradiat, et novæ gratiæ mundo fulgur infundit.

Et requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, etc. Sancta animalia, cuncta tempora sæculi unam dominationem Deitatis, omnipotentiam et æternitatem sanctæ Trinitatis affirmant, manente intellectualis creaturæ perpetua in cœlestibus laude.

Procidunt viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabunt viventem in sæcula sæculorum. Animalibus personantibus laudem, id est,

Evangelistis prædicantibus Christi dispensationem, A omnis Ecclesia quæ in præpositis constat et populis; hoc enim geminato, duodenarius numerus significatur, statim cadens in faciem, adorat viventem in sæcula sæculorum, et mittebant coronas suas ante thronum Dei, videlicet, assignantes quidquid virtutis, quidquid habebant dignitatis, quippe qui ex nihilo cuncta creaverat.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. III.

« Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine, « princeps Judæorum. Illic venit ad Jesum nocte, et « dixit ei : Rabbi, scimus quia a Deo venisti magi- « ster; nemo enim potest hæc signa facere quæ tu « facis, nisi Deus fuerit cum eo. Respondit Jesus, et « dixit ei : Amen amen dico tibi : Nisi quis renatus « fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit B « ad eum Nicodemus : Quomodo potest homo re- « nasci cum sit senex? Nunquid potest in ventrem « matris suæ iterum introire et nasci? Respondit Je- « sus : Amen amen dico tibi : Nisi quis renatus fue- « rit ex aqua et Spiritu sancto, non potest intrare in « regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est, et « quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris « quia dixi tibi : Oportet vos renasci denuo. Spiritus « ubi vult spirat, et vocem ejus audivis, sed nescis « unde veniat, aut quo valet. Sic est omnis, qui na- « tus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, et dixit « ei : Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Jesus et « dixit ei : Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? « Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, « et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum C « non accepistis. Si terrena dixi vobis, et non credi- « tis, quomodo si dixero vobis cœlestia credetis? Et « nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de « cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Et sicut Mo- « ses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari « oportet Filium hominis, ut omnis, qui credit in « ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. »

*Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine, prin-
cipis Judæorum, hic venit ad Jesum nocte. Princeps
scilicet Judæorum, venit ad Jesum nocte, cupiens se-
creta ejus allocutione, plenius discere mysteria fidei,
cujus aperta ostensione signorum, aliquatenus jam
rudimenta perceperat, qui quoniam prudenter ea
quæ ab illo quærebat, investigare promeruit.*

*Rabbi, scimus, quia a Deo venisti magister, nemo
enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit
Deus cum eo. A Deo enim Jesum ad magisterium
cœlestis, mundo adhibendo, venisse confessus est,
Deum cum eo fuisse miraculis prudentius intellexit,
necdum tamen ipsum Deum cognovit esse; sed quia
quem magistrum noverat veritatis, studiose docen-
dus, adiit merito, et agnitionem divinitatis ejus per-
fecte doctus sublit, merito utriusque nativitatis ejus,
divinæ scilicet et humanæ, sed et passionis atque
ascensionis ipsius arcana percepit. Nec non etiam
modum secundæ generationis, ingressum regni cœ-
lestis, aliqua per plura doctrinæ evangelicæ sacra-
menta, Domino revelante didicit.*

*Respondit Jesus et dixit : Amen amen dico tibi, nisi
quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum
Dei. Quæ sententia tanto apertius cunctis fidelibus
lucet, quanto constat, quia sine hujus luce fideles
esse nequeunt. Quis enim sine lavacro regenerationis
remissionem peccatorum consequi, et regnum valet
intrare cœlorum? Sed Nicodemus qui nocte venit ad
Jesum, necdum lucis mysteria capere noverat, nam
et nox in qua venit, ipsa ejus qua premehatur igno-
rantiam designat, necdum enim eorum numero so-
ciatus erat, quibus ait Apostolus : *Fuistis aliquando
tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v).* Sed
inter eos potius remanebat. Quibus dicit Isaias :
*Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum,
et gloria Domini super te orta est (Isa. lx).**

*Dicit ad eum Nicodemus : Quomodo potest homo
nasci cum sit senex, etc. Quia enim secundæ nativita-
tis adhuc nescius perseverabat, de salute autem sua
jam sollicitus exstiterat, necessario de una, quam
noverat nativitate an posset iterari, vel quo ordine
regeneratio possit impleri, quærebat, ne hujus ex-
spers remanendo, vitæ cœlestis particeps esse nequi-
ret. Notandum autem, quia de carnali quod dixit,
hoc etiam de spiritali est regeneratione sciendum.
Nequaquam videlicet eam, postquam semel expleta
fuerit, posse repeti. Sive enim hæreticus, sive schis-
maticus, sive facinerosus quisque in confessione
sanctæ trinitatis baptizaret, non valet ille, qui ita
baptizatus est, a bonis catholicis rebaptizari, ne con-
fessio vel invocatio tanti nominis videatur annullari.
Et quia Nicodemus ad primam Domini responsio-
nem sollicitus, quomodo sit intelligenda diligenter
inquiri, meretur jam planius instrui, et quia se-
cunda nativitas, non carnalis est, sed spiritalis au-
dire.*

*Respondit Jesus : Amen amen dico tibi, nisi quis
renatus fuerit ex aqua et Spiritu non potest introire
in regnum Dei. Cujus nativitatis modum subsequen-
ter exponens prorsusque a carnali distinguens, ait :*

*Quod natum est de carne, caro est, quod natum est
de spiritu, spiritus est. Natura spiritus invisibilis, car-
nis est visibilis, atque ideo carnalis generatio visibi-
liter administratur. Visibilibus incrementis qui in
carne nascitur per ætatum momenta proficit : spi-
ritualis autem generatio tota invisibiliter agitur.
Nam videtur quidem qui baptizatur in fontem de-
scendere, videtur aquis immergi, videtur de aquis
ascendere. Quid autem in illo lavacro regenerationis
egerit, minime potest videri, sola autem fidelium
pietas novit, quia peccator in fontem descendit, sed
purificatus ascendit. Filius mortis descendit, sed fi-
lius resurrectionis ascendit; filius prævaricationis
descendit, sed filius reconciliationis ascendit; filius
iræ descendit, sed filius misericordiæ ascendit; filius
diaboli descendit, sed Filius Dei ascendit. Sola hæc
Ecclesia mater, quæ generat novit, cæterum oculis
insipientium videtur talis exire de fonte, qualis in-
travit. Totumque ludus esse quod agitur, unde in
fine videntes gloriam sanctorum, dicent gementes*

in tormentis. *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, et in similitudinem improperii (Sap. v), quomodo ergo computati sunt inter filios Dei? Ait Joannes Apostolus: Charissimi, inquit, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit, quid erimus; quod ergo natum est ex spiritu, spiritus est.* Quia qui ex aqua et spiritu regeneratur invisibiliter in novum mutatur hominem et de carnali efficitur spiritualis, qui ideo recte non solum spiritualis, sed etiam spiritus vocatur, quia sicut substantia spiritus invisibilis est nostris aspectibus, ita is qui per gratiam Dei renovatur invisibiliter fit spiritualis, et Dei filius, cum visibiliter omnibus caro et filius hominis appareat.

Non mireris, quia dixi tibi oportet vos nasci denuo, etc. Spiritus ubi vult spirat, quia ipse habet in potestate, cujus cor gratiæ suæ visitatione illustret. Et vocem ejus audis, cum te præsentem loquitur, is qui spiritu sancto repletur, sed non scis unde veniat, et quo vadat, quia etiam te præsentem, si quempiam spiritus ad horam impleverit, non potest videre quomodo intraverit, vel quomodo redierit, quia natura est invisibilis; sic est omnis qui natus est ex spiritu, et ipse enim invisibiliter agente spiritu, incipit esse quod non erat. Ita ut infidelis nesciat unde veniat, et quod vadat, id est, quia a gratia regenerationis venit in adoptionem filiorum Dei, et vadit in perceptionem regni cælestis. Quærentes adhuc Nicodemus quomodo possent hæc fieri,

Respondit Jesus et dixit ei: Tu es magister in Israel, etc. Non quasi illustrare volens eum qui magister vocetur, cum sit ignarus sacramentorum cælestium, sed ad humilitatis illum viam provocans, sine qua janua cælestis non potest inveniri.

Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus, etc. Terrena illis dixit, ut in superiore lectione invenimus, cum de passione ac de resurrectione sui corporis, quod de terra assumpsit loqueretur: *Solvite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud.* Non tamen credebant verbo quod dixit, sed ne hoc quidem intelligere valebant, quia non de alio, quam de templo corporis sui diceret. Qui ergo terrena audientes non capiebant, quanto minus cælestia, id est, divinæ generationis, capienda mysteria sufficiunt? addit, autem adhuc Dominus cælestibus sacramentis, et de terrenis instruere eum, quem videt sapienter ac diligenter his quæ audit intendere, cælestis namque est ascensio ejus ad vitam æternam. Terrena vero exaltatio ejus ad mortem temporalem. Dicit ergo de cælestibus:

Et nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, etc. Merito autem queritur, quomodo dicatur filius hominis, vel descendisse de cælo, vel eo tempore, quo hæc in terra loquebatur, jam fuisse in cælo. Non ergo caro Christi descendit de cælo, neque ante tempus ascensionis erat in cælo, sed quia una Christi persona est in duabus existens naturis, atque ideo Filius hominis recte dicitur, et descendisse de cælo, et ante passionem fuisse in cælo, quia quod in

A sua natura habere non potuit, hoc in Filio Dei a quo assumptus est habuit. Sed et hoc querendum, quomodo dictum sit, et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, cum omnes electi se veraciter confidunt ascensuros in cælum promittente sibi Domino, quia ubi ego sum, illic et minister meus erit. Cujus tamen nodum quæstionis apertissima ratio solvit, quia videlicet mediator Dei et hominum homo Christus Jesus electorum omnium caput est, idemque omnes electi ejusdem capitis membra sunt, dicente Apostolo: *Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam (Ephes. 1, 22); et rursus: Vos enim estis corpus Christi et membra de membro (I Cor. xii, 27.)* Nemo ascendit in cælum, nisi Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, qui in se ipso quidem primum cernentibus

B apostolis, eminentioribus nimirum membris suis, ascendit, et exinde in membris suis quotidie ascendens, se colligit in cælum; quisquis in cælum ascendere desiderat, ei qui de cælo descendit, et est in cælo, se vera fidei et dilectionis unitate conjungat, aperte intelligens, quia nullo alio ordine, nisi per eum, qui descendit de cælo, potest ascendere in cælum. Unde alias ipse dicit: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me, Et sicut Moses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Mira magisterii cælestis arte Dominus magister legis Mosaicæ ad spiritualem legis ejusdem sensum inducit, recordans historiæ veteris, et hanc in figuram suæ passionis atque humanæ salvationis factam edisserens. Narrat quippeliber Numerorum, quia pertesus in eremo populus Israel molestia itineris longi ac laboris, murmuravit contra Dominum et Mosen. Ideoque Dominus miserit in illum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum, cum clamarent ad Mosen, et ille oraret, jussit eum Dominus facere serpentem æneum et ponere pro signo. *Qui percussus, inquit, aspexerit eum, vivet, et ita factum est (Num. xxi).* Plagæ igitur serpentium ignitorum, venena sunt et incentiva vitiorum, quæ animam quam tangunt, spirituali morte perimunt; et bene murmurans contra Dominum populus, serpentium morsibus sternebatur, ut ex ordine flagelli exterioris agnosceret quantum intus perniciem murmurandum pateretur. Exaltatio autem serpentis ænei quam dum percussi aspicerent sanabantur, passio est nostri redemptoris in cruce, in cujus solum fide regnum mortis et peccati superatur. Recte etenim per serpentes peccata, quæ animam simul et corpus ad interitum trahunt exprimuntur. Non solum quia igniti, quia virulenti, quia ad perimendum sunt, verum etiam quia per serpentem primi parentes nostri ad peccandum persuasi ac de immortalibus sunt peccando mortales effecti. Recte per serpentem æneum Dominus ostenditur, qui venit in similitudinem carnis peccati, quia sicut æneus serpens effigiem quidem ignitis serpentibus similem, sed nullum prorsus in suis membris habuit odorem veneni, percussos a serpentibus suis exaltatione sanabat, sic nimirum redemptor humani generis, non carnem peccati, sed similitudinem

induit carnis peccati, in qua mortem crucis patiendo, A bis. Dilectio Patris unde probata est in nobis? quia credentes in se ab omni peccato, et ab ipsa etiam morte liberaret.

Ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam. Cujus quidem verbi patet sensus, quia qui credit in Jesum, non solum perditionem evadit pœnarum, sed et vitam percipit æternam, et in hoc inter figuram distat, et veritatem, quia per illam vita protelabatur temporis, per hanc vita donatur sine fine mansura. Sed curandum solerter est ut quod intellectus bene sentit, operatio condigna proficiat, quatenus confessio rectæ nostræ fidei, pie et sobrie conversando ad perfectionem promissæ nobis vitæ mereatur attingere. Verum quia hæc de Filio hominis dicuntur, qui exaltari in cruce et morte potuit pati, ne putaret Nicodemus filium tantum eum hominis esse, a quo vita esse expectanda perpetua, curavit ei etiam Dominus divinitatis suæ patefacere sacramentum, unumque et eundem Filium Dei, et hominis mundi ostendere salvatorem.

HEBDOMADA II POST PENTECOSTEN.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI JOANNIS APOSTOLI, CAP. IV.

Deus charitas est : in hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, sic Deus dilexit nos, et nos debemus invicem diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc intelligimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis : quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. Et nos cognovimus et credidimus charitati quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, et qui manet in charitate in Deo manet et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo Deum et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. »

Deus charitas est : in hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. Quomodo ipse Dominus ait : *Majorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis, et ibi probata est dilectio Christi in nos, quia moritur pro no-*

bis. Dilectio Patris unde probata est in nobis? quia Filium suum unicum misit mori pro nobis, sicut et Paulus apostolus dicit, *qui proprio Filio suo non percipit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* (Rom. VIII.)

Et in hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam, etc. Non illum dileximus prius, nam ad hoc nos dilexit, ut diligamus eum. Gratia quippe hominem prævenit ut diligat Deum, qui dilectione operetur bona, unde Psalmista : *Deus meus, inquit, misericordia ejus præveniet me* (Psal. LVIII).

Et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc est maximum in nos divinæ charitatis indicium, quia necdum ipsi pro peccatis nostris eum petere noscemus, misit ille Filium suum ad nos, qui nobis in se credentibus ultro veniam daret, nosque ad Paternæ gloriæ societatem vocaret. In quibusdam codicibus hic versiculus ita legitur : *Et misit Filium suum litatorem pro peccatis nostris. Litator autem, sacrificator est. Sacrificavit enim Filius Dei pro peccatis nostris, non hostias pecudum, sed se ipsum offerendo.* Unde bene Paulus admonens ait : *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (Ephes. v), cui sententiæ concinit hoc quod hic quoque Joannes exhortando subjungit, dicens :

Charissimi, sic Deus dilexit nos, et nos debemus invicem diligere. Quod autem sequitur : *Deum nemo vidit unquam*, majore disputatione indiget, cum Dominus et hominibus mundo corde Deum videndum præmittat, et de sanctis dicat, quod angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris. Hanc autem sententiam, et in Evangelio suo ponit idem Joannes, ubi etiam quomodo Deus videri possit consequenter adjungit, dicens : *Unigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse narrabit.* Quod beatus pater Ambrosius, ita exposuit. Et ideo Deum nemo vidit unquam, quia eam quæ in Deo habitat plenitudinem divinitatis, nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. *Vidit enim, ad utrumque referendum est. Denique cum additur, Unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarrabit, mentium magis quam oculorum visio declaratur.* Species enim videtur, virtus vero narratur : illa oculis, hæc mente comprehenditur. Item beatus Augustinus in libro de Videndo Deum, de eadem disputans questionæ : *Proinde, inquit, narrante unigenito qui est in sinu Patris, narratione ineffabili, creatura rationalis munda et sancta impleta Dei visione ineffabili, quam tunc consequemur, cum æquales facti fuerimus, quia sicut videntur ista visibilia corporis sensibus nota, Deum nemo vidit unquam, quoniam si aliquando eo modo visus est, non sicut ista natura videtur, sed voluntate visus est, specie qua voluit apparens, latente natura atque in se incommutabiliter permanente.* Eo autem modo quo videtur sicuti est, nunc fortasse videtur a quibusdam angelis suis sanctis. A nobis autem, tunc ita videbitur,

cum ei facti fuerimus æquales. Et post aliquanta exponens sententiam sancti Ambrosii: *Deum* enim, inquit, *nemo vidit unquam*, vel in hac vita, sicut ipse est, vel etiam in angelorum vita, sicut visibilia ista quæ corporali visione cernuntur, quia unigenitus filius, qui est in sinu Patris ipse narrabit, quia non ad oculorum corporalium, sed ad mentium visionem dictum est pertinere quod narrabit. Item post multa: *Ad eam vero visionem*, inquit, *quia videbimus Deum sicuti est*, mundanda corda commonuit, quia enim corporali consuetudine loquendi visibilia nominantur, propter ea Deus invisibilis dicitur, ne corpus esse credatur. Nunquid corda munda suæ substantiæ contemplatione fraudabit, cum hæc magna et summa merces Deum colentibus, et diligentibus promittatur, dicente ipso Domino, quando corporibus oculis visibiliter apparebat, et invisibilem se contuendum mundis cordibus promittebat: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et diligam eum, et ostendam me ipsam illi*; hæc quippe natura ejus æqualiter cum patre invisibilis sicut æqualiter incorruptibilis est, quia continuatim Apostolus posuit dicens: *Regi autem sæculorum invisibili, incorruptibili*, divinam substantiam, qua potuit hominibus prædicatione commendans. Deus ergo rex invisibilis, neque oculis, sed mente quærendus est, sed quemadmodum si solem istum videre vellemus oculum corporis purgarem, unde videri lux potest, volentes videre Deum, oculum cordis quo Deus videri potest, purgemus: *Beati enim mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v). Verum quia hæc visio in futuro speratur, quid agendum est nobis, dum adhuc constituti in corpore peregrinamur a Domino, quo solatio utendum, ubi divina visione, necdum licet perfrui?

Si diligamus invicem, Deus in nobis manet. Sed nemo putet hanc dilectionem in qua Deus manet, abjecta et desidiosa quadam mansuetudine, imo non mansuetudine, sed remissione et negligentia reservari, non est ista charitas, sed languor, ferveat charitas ad corrigendum, ad emendandum se, si boni mores delectant, si mali emendentur, corrigantur. Si ergo diligamus invicem sincera et disciplinabili charitate, Deus in nobis manet, operibus quidem ipsius charitatis manifestatus, quamvis nondum visibiliter apparet.

Et charitas ejus in nobis perfecta est. Quærendum autem, quomodo dicat perfectionem divinæ charitatis in mutua dilectione consistere, cum Dominus in Evangelio pronuntiet, non esse magnum, si diligamus eos, qui nos diligunt, nisi ad inimicos etiam de quibus hic penitus tacere videtur, eadem dilectio pertingat, nisi forte ipsos inimicos fraterni amoris intuitu diligere debemus, videlicet ut non semper inimici remaneant, sed respiciant a diaboli laqueis nobisque germano fœdere socientur: *Si diligamus*, inquit, *invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est.* Incipe diligere, perficeris, carpiis diligere, carpi in te Deus habitare, ut perfectius habitando faciat te perfectum.

In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, etc. Hoc ipsum, quod de spiritu suo dedit tibi unde cognoscis, interroga viscera tua, si plena sunt charitate, habes spiritum Dei. Paulo teste qui ait: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis, et nos vidimus, et testificamur, quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi* (Rom. v). Nemo de salute desperet, quia et si magni sunt morbi scelerum, qui deprimunt, omnipotens est medicus qui salvet, tantum meminerit quisque, quod idem filius Dei, qui venit mitis ut salvaret, venturus est districtus, ut judicet.

Quicumque confessus fuerit, quoniam Jesus est filius Dei, Deus in eo manet et ipse in Deo. Perfectam cordis confessionem dicit, quod nec male suadentium hæreticorum possit fraude corrumpi nec persequentium paganorum tormentis conquassari, nec carnalium fratrum exemplis, nec propriæ fragilitatis segnitia titubare. Sunt etenim, qui etiam verbis negant esse Jesum filium Dei, quales multi fuisse produntur eo ipso tempore, quo hæc scribebat Joannes; sunt item qui consentunt verbis et factis negant, unde bene, qui nunc ait: *Quicumque confessus fuerit, quoniam Jesus est filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo* (I Joan. iv), ipse paulo superius dicit: *Si diligamus invicem, Deus in nobis manet*, insinuans profecto quia quisque dilectionem in fratres habet, ille Jesus Dei esse filium testatur.

Et cognovimus et credimus veritati, quam habet Deus in nobis. Cognovimus quia Jesus est filius Dei, et quia Pater misit eum salvatorem mundi, et credimus charitati, quam habet Deus in nobis, quia videlicet cum haberet unicum, noluit illum esse unum, sed ut fratres haberet adoptavit illi, qui cum illo possiderent vitam æternam.

Deus charitas est. Jam superius dixit illud, ecce iterum dicit, amplius tibi non potuit commendari charitas, quam ut diceretur Deus, forte minus Dei contempturus eras, nunquid et Deum contemnis?

Et qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo. Vicissim in se habitant qui continet et qui continetur, habitas in Deo, sed ut continearis, habitat in te Deus, sed ut contineat, ne cadas, quia sic Apostolus de ipsa charitate dicit: *Charitas nunquam cadit* (I Cor. xiii), quomodo cadit quem continet Deus?

Et in hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus, etc. Quisquis fiduciam habet in die judicii, perfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciam in die judicii? non timere, ne veniat dies judicii; cum enim primo quis ad poenitentiam se, de malis actibus converterit, incipit timere diem judicii, ne videlicet apparente justo iudice, ipse damnetur: processu vero bonæ conversationis animatus discet non timere quod timebat, sed potius optare, ut veniat ille desideratus cunctis gentibus, sperans se cum sanctis merito bonæ actionis esse coronandum. Unde autem fiduciam in die judicii habere possumus, plenius subdendo manifestat.

Quia sicut ille es, et nos sumus in hoc mundo,

Nunquid vero potest homo esse sicut Deus? sed et meminisse oportet, quod et supra dictum est, quia non semper ad æqualitatem dicitur, sed sicut dicitur, ad quamdam similitudinem, quomodo enim dicis: Sicut aures habeo ita habet et imago, nunquid omnino sic? sed tamen dicis sicut. Sicut ergo facti sumus ad imaginem Dei, quare non sicut Deus sumus, non ad æqualitatem, sed pro modo nostro. Inde ergo nobis datur fiducia in die iudicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo, imitando videlicet perfectionem dilectionis in mundo, cujus ille exemplum nobis quotidie præbet de cælo. De qua salvator in Evangelio: *Diligite, inquit, inimicos vestros, et orate pro persequentibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit, super bonos et malos, et pluit super justos et injustos (Matth. v).*

Timor non est in charitate. In tali videlicet charitate, quæ ad imitationem divinæ bonitatis, etiam inimicis benefacere, et hos diligere novit.

Sed perfecta charitas foras mittit timorem. Illum scilicet timorem, de quo dicitur: *Initium sapientiæ timor Domini.* Quo timet quisque, incipiens opera justitiæ, ne veniat justitiæ districtus iudex, et si minus castigatum inveniens, damnat. Illa charitas pellit foras, quæ pro merito justitiæ, fiduciam habet in die iudicii, sed et presentium adversitatum timorem perfecta charitas ejicit ex animo, quam habere quærebat, qui Deum supplicans, ait: *A timore inimici eripe animam meam;* quam habebat qui dixit: *Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, angustia, fames, an persecutio, an nuditas, an periculum, an gladius (Rom. viii)?*

Quoniam timor pœnam habet. Torquet cor conscientia peccatorum, nondum facta est justificatio, ideo in psalmo de ipsa perfectionis justitia: *Convertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi, concidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia, ut cantem tibi gloriam meam ut non compungar (Psal. xxix),* id est, non sit, quod stimulet conscientiam meam. Stimulat timor, sed noli timere, intrat charitas quæ sanat quod vulnerat timor.

Qui autem timet non est perfectus in charitate. Quia nimirum timor pœnam habet, quævis sicut sectionem medici salus optata, ita timorem, charitas desiderata subsequatur. Nec putari debet, his beati Joannis sermonibus esse contrarium, quod Psalmista dicit: *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi (Psal. lxxviii).* Duo namque sunt timores, unus quo timent homines Deum, ne mittantur in gehennam: ipse est timor ille, qui introducit charitatem. Sed sic venit, ut exeat; si enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas, quem sic times. Non bona desideras, sed mala caves, sed ex eo quod mala caves, corrigis te, et incipis bona desiderare. Cum bona desiderare cœperis, erit in te timor sanctus, ille scilicet, ne ipsa bona amittas; non ut mittaris in gehennam, sed ne te deserat præsentia Domini, quem amplecteris, et æternum frui desideras.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Diligamus, quoniam ipse prior dilexit nos, nam unde diligeremus, nisi ille prior dilexisset nos. Hinc enim ipse in Evangelio dicit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (Joan. xv).* Ita autem perfecti erimus in charitate, si quemadmodum nulli alterius, nisi salutis nostræ gratia, prior ille nos dilexit, nos quoque ita eum nullius rei, nisi sui tantum amoris dilexerimus obtentu. Verum quia sunt, qui verbo tenus Deum diligunt, consulte subiungitur:

Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, etc. Unde probamus quod mendax est. Audi: *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? Quid ergo? Qui diligit fratrem suum, diligit Deum, necesse est, ut qui diligit Deum, diligit ipsam dilectionem, Deus enim dilectio est, et ne quis dicere auderet: Et quid obstat diligere Deum, etiam si non diligo fratrem? recte subdidit:*

Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit et fratrem suum. Quomodo enim diligit eum, cujus odisti mandatum? Quis est qui dicat: Diligo imperatorem, sed odi leges ejus, non ita est verus Dei amator, sed vide, inquit, *quia mandata tua dilexi, Domine, et ideo confidenter adjungit, in tua misericordia vivifica me (Psal. cxviii).*

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XVI.

« Homo quidam erat dives, qui induebatur pura et bysso. Et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensis divitis, et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant et lingebant ulcera ejus. Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe et Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ita ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Mosen et prophetas: audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Mosen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. »

Homo quidam erat dives, etc. (Ex Beda.) Purpuram regii habitus esse colorem marinis e conchy-

liis tinctam, nemo fere est qui dubitet. Nam conchyliis ferro circumcisa lacrymas purpurei coloris quibus lana tingatur emittunt. Byssum vero genus est quoddam lini, nimium candidi et mollissimi, quod Græci *παράτιον* vocant. Admonuerat ergo Dominus supra facere amicos de mammona iniquitatis, qui cum ab hac vita defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula: quod audientes Pharisei deridebant. Verum ille quæ proposuerat, exemplis astruens ostendit, ideo divitem purpuratum irremediabiliter apud inferos tortum, quia pauperem Lazarum a quo in vitæ tabernacula recipi posset, amicum sibi facere neglexerat. Nonnulli autem putant præcepta Veteris Testamenti districtiora esse quam Novi. Sed hi nimium improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina multatur, ibi res injuste sublata restitutione quadrupli punitur. Hic autem dives iste, non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse; nec dicitur quia vi quempiam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo, hinc summopere colligendum est, quæ pœna multandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquetur apud inferos, bysso et purpura indutus fuisset, nemo quippe vestimenta præcipua, nisi ad inanem gloriam quærit. Videlicet ut honorabilior cæteris esse videatur, quam culpam possumus melius etiam ex diverso colligere, quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, Evangelista de Joanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum. Sed notandum nobis magnopere est, in ore veritatis de superbo divite, et de humili paupere, quantum sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: *Homo quidam erat dives*. Et protinus subditur:

Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus. Certe in populo solent nomina divitum plus quam pauperum sciri. Quid est ergo, quod Dominus de paupere et divite verbum faciens, nomen pauperis dicit, et nomen divitis non dicit, nisi quod Deus humiles novit, atque approbat, et superbos ignorat. Unde et quibusdam de miraculorum virtute superbientibus, in fine dicturus est: *Nescia vos unde sitis (Matth. vii)*. Discedite a me, omnes operarii iniquitatis. At contra Mosi dicitur: *Novi te ex nomine (Exod. iii)*. Ait ergo de divite: *Homo quidam*; de paupere: *Ege-nus nomine Lazarus*; ac si aperte dicat, pauperem humilem scio, superbum divitem nescio. Illum cognitum per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro.

Qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, sed et canes veniebant et lingebant vulnera ejus. Plenus ulceribus mendicus Lazarus, ante Januam divitis jacet, qua de re una, Dominus duo iudicia explevit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem dives, si Lazarus pauper et ulcerosus,

ante ejus januam non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non esset ejus oculis importuna. Rursus si longe esset dives ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset tentationem pauper in animo, sed dum egenum et ulceratum ante januam divitis et deliciis affluentem posuit, in una eademque re, et ex visione pauperis non miserentis, diviti cumulum damnationis intulit, et rursus ex visione divitis tentatum quotidie pauperem probavit, cui certe poterat ad pœnam sufficere paupertas, etiam si sanus fuisset. Rursus suffecisset ægritudo, etiam si subsidium adesset. Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc et paupertas et ægritudo tabefecit, atque insuper videbat procedentem divitem cuneis fulciri obsequentibus, et se in infirmitate et inopia a nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat, testantur canes, qui licenter vulnera lingebant. Ex una ergo re, omnipotens Deus, duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permisit, ut et dives impius, damnationis sibi auferret ultionem.

Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahamæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. (Ex August.) Sinus Abrahamæ requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum, quo post hanc vitam recipiuntur. Sepultura inferni pœnarum profunditas, quæ superbos et immisericordes post hanc vitam devorat.

Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus, et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. O quanta est sublimitas iudiciorum Dei! o quam districte agitur bonorum actuum malorumque retributio! Certe superius dictum est, quia in hac vita Lazarus cadentes micæ de mensa divitis quærebat, et nemo illi dabat. Nunc de supplicio divitis dicitur, quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Qui ergo mensæ suæ vel minima dare noluit, in inferno positus, usque ad minima quærenda pervenit. Sed notandum valde est, quid sit quod dives in igne positus, linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum divitem Dominus non loquacitate vacantem, dixerat, sed superflue convivantem. Neque hunc de loquacitate narravit, sed cum elatione et tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conviviis loquacitas solet, is qui hic male convivatus dicitur, apud inferos gravius in lingua ardere perhibetur. Sed cum gravi valde pavore pensandum est, quod sequitur.

Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala, nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Ecce enim cum dicitur: *Recepisti bona in vita tua*, indicatur et dives iste, et boni aliquid habuisse, ex quo in hac

vita bona reciperet. Rursumque dum de Lazaro A dicitur, quia recepit mala, profecto monstratur et Lazarum habuisse malum aliquod quod purgaretur, sed mala Lazari purgavit ignis inopie, et bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vite.

Et in his omnibus inter vos et nos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. Quis in re valde querendum est, quomodo dicatur, hi qui volunt ad vos transire non possunt, quia enim hi qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiunt, dubium non est: qui vero jam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur, quia transire ad eos qui in inferno cruciantur, volunt. Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est a suppliciorum suorum afflictione migrare, ita ad afflictos atque in tormentis positos transire justorum est, mente ire per misericordiam, eosque velle liberare. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt, quia justorum anime quamvis in sue nature bonitate misericordiam habeant, jam tunc auctoris sui justitie conjuncte, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur, sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos quos reliquerat præcurrit, quia reproborum mentem poena sua, quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant, qui hic dum peccata diligenter nec se amabant, unde nunc sequitur, et ait:

Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris C mei, habeo enim quinque fratres, etc. Qua in re notandum est, ardenti diviti quanta ad supplicium cumulantur. Ad poenam namque suam ei et cognitio servatur et memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit, fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit; perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non cognosceret, et perfecta poena in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur, etiam suis timeret. Ut ergo peccatores in supplicio amplius puniantur, et eorum vident gloriam quos contempserunt, et de illorum etiam poena torquentur, quos inutiliter amaverunt. Credendum vero est, quod ante retributionem extremi judicii, injusti in requie quosdam justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Justi vero in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt, tantoque majores redemptori suo gratias referant, quanto vident in aliis, quid ipsi perpeti si essent neglecti potuerunt, quia qui creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod videre non possint.

Et ait illi Abraham: Habent Mosen et prophetas, audiunt illos. Sed qui verba Dei despexerat, hæc audire non posse suos sequaces aestimabat; unde respondit dives:

Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Cui mox veraci sententia dicitur:

Si Mosen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent. Quia nimirum qui verba legis despiciunt, redemptoris præcepta, qui ex mortuis surrexit, quanto subtiliora sunt, tanto hæc difficilius implebunt, et nimirum constat, quia ejus implere dicta renuunt, ei procul dubio credere recusant. Quem vero juxta allegoriam dives iste, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, nisi Judaicum populum significat, qui cultum vite exterius habuit, qui acceptæ legis delictis ad nitorem usus est, non ad utilitatem. Quem autem Lazarus ulceribus plenus, nisi gentilem populum figuraliter exprimit, qui dum conversus ad Deum peccata sua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus a visceribus trahitur, et foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quædam vulnere ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Sed Lazarus vulneratus cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat. Quia gentilem quemque ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit, et quia ei verba defluabant de scientia quasi micæ cadebant de mensa. At contra jacentis pauperis vulnera lingebant canes: nonnunquam solent in sacro cloquio, per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua, vulnus dum lingit curat, quia et doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tanguunt, et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt, unde bene Lazarus adjutus interpretatur, quia ipsi hunc ad ereptionem juvant, qui ejus vulnera per lingue correptionem curant. Contigit vero ut uterque moreretur: dives qui induebatur purpura et bysso sepultus est in infernum; in sinum vero Abrahæ Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahæ sius nisi secretam requiem significat patris, de qua veritas: Multi, inquit, venient ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum. Filii autem regni hujus ejicientur in tenebras exteriores (Matth. viii). Qui enim purpura indutus dicitur, recte filius regni vocatur, qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat, quia dum per damnationis sue supplicium infideles in imo sunt, fideles quoque ante diem extremi judicii super se requiem attendunt, quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longe vero est, quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur, cum dicit: Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quæ opere contempsit scri-

vare. Ibi ergo amplius ardebit, ubi se ostendit scire quod facere noluit. Ab extremo digiti se tangi desiderat, quia æternis suppliciis datus, optat operatione justorum, vel ultima participari. Cui respondetur, quod in hac vita bona receperit, quia omnem suum gaudium, felicitatem transitoriam putavit habere. Illic etenim possunt et justii bona recipere, nec tamen hæc recipere in recompensatione, quia dum meliora, id est, æterna appetunt, eorum judicio, quæ licet bona adfuerant, cum sanctis desideriis æstuant, bona minime videntur. Inter hæc notandum est, quod ei dicitur : *Memento, fili*. Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen a tormento non liberat, quoniam hujus infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos a sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione a tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus, quinque se fratres habere perhibet, quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna jam parte damnatus est. Sequaces suos quos super terram reliquit, quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat exprimit, quia eos ad spiritalem intelligentiam non assurgere, in inferno positus gemit. Petit ut ad eos Lazarus mittatur, cui quod Mosen et prophetas habeant dicitur. Sed ait : *Quia non credunt, nisi quis ex mortuis resurrexerit*. Cui protinus respondetur : *Si Mosen et prophetas non audiant, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei*. Certe de Mose veritas dicit : *Si crederetis Mosi, crederetis utique et mihi; de me enim ille scripsit* (Joan. v). Impletur ergo quod per Abraham responsonem dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Judaicus populus, quia Mosi credere noluit, ei etiam, qui resurrexit ex mortuis, credere contempsit. Cumque Mosi verba spiritaliter intelligere renuit, ad Deum de quo Moses locutus fuerat, non pervenit.

HEBDOMADA III POST PENTECOST.

EPISTOLA PRIMA BEATI JOANNIS APOSTOLI, CAP. III.

« Nolite mirari si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est, et scitis quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. In hoc autem cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem patientem, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate. »

Nolite mirari si odit vos mundus (Ex Beda). **M**undum dilectores mundi dicit. Nec mirandum, quia qui amant mundum, fratrem a mundi amore separatum, et cælestibus tantum desideriis intentum, amare non possint. Abominatio est enim peccatori religio, ut Scriptura testatur.

A *Nos scimus, qui translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*. Nemo se de virtutibus falso extollat, nemo suarum virium paupertatem ultra modum metuat. Apertum dat judicium, quicumque fraterna dilectione plenus est, quia ad sortem electorum pertinet, quia portionem habere in terra viventium meruit.

Qui non diligit fratrem, manet in morte. Mortem animæ dicit. Anima enim *quæ peccaverit, ipsa morietur* (Ezech. xviii). Vita quippe carnis, anima, vita animæ Deus est. Mors corporis, amittere animam, mors animæ, amittere Deum. Unde constat, quod in anima mortui omnes in hac luce nascimur, trahentes ex Adam originale peccatum, sed Christi gratia fidelibus regenerando agitur ut in anima vivere possint. Verbum baptismatis, et fidei mysterium, illis solis prodest, illos de morte trajicit ad vitam qui sincera mente diligunt fratres. Atque ideo notandum, quod non ait : Qui non diligit venturus est in mortem, quasi de pœna perpetua loqueretur, quæ restat peccatoribus in futuro, sed *qui non diligit, inquit, manet in morte*, in illa utique morte, de qua etiam in hac vita si fratres perfecte amaret, exurgere posset. Hinc etenim Deus in Apocalypsi : *Beatus et sanctus qui habet spem in resurrectione prima, in his secunda mors non habet potestatem* (Apoc. xx).

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est (Ex August.). Si contemnebat quisque odium fraternum, nunquid et homicidium in corde suo contempturus est? Non movet manus ad occidendum hominem, et homicida jam tenetur a Domino, vivit ille, et iste jam interfector judicatur.

Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Et hic per fidem inter sanctos vivere cernitur, non habet in se perpetuam vitam manentem. Nam ubi retributionis tempus adveniet, cum Cain qui ex maligno erat, damnabitur, etiam qui homicidii genere tenetur, ut discordet, ut dissideat, et pacem cum fratribus non habeat. Notandum enim quod non ait absolute, homicida non habet vitam in se manentem, sed omnis, inquit, homicida, scilicet non solus ille qui ferro, verum et ille qui odio fratrem insequitur.

In hoc cognovimus charitatem Dei, etc. Qualis perfecta charitas esse debeat in nobis, Dominicæ passionis exemplo didicimus. Majorem namque hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Unde et Paulus ait : *Commendat autem Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est* (Rom. v). Hanc beatus Petrus habere monebatur cum Domino dicente : *Petre, amas me? pasce oves meas*; respondit se amare, statimque audivit : *Cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit* (ait Evangelium) *significans, qua morte clarificaturus esset Deum* (Joan. ultimo). Cui enim amorem contenti suas oves commendarat, eum in testimonium perfecti amoris animam suam pro eis semper ovis ponere docebat.

Et nos debemus animas pro fratribus ponere. Sed A di, in quo nimirum nos sumus, sicut jamdudum Paulus testatur, dicens : *Nos in quos fines sæculorum devenerunt.* Si ergo jam hora cœnæ est cum vocamur, tanto minus debemus excusare convivio Dei, quanto propinquasse jam cernimus finem sæculi. Idcirco autem hoc convivium Dei, non prandiam, sed cœna vocatur, quia post prandium cœna restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui a patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo signatur. Ad repellendum autem fastidium nostrum, jam parata sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostræ teporem, in cœna Domini ille nobis singularis agnus occisus est, qui tulit peccata mundi.

Qui habuerit substantiam mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, etc. Ecce unde incipit charitas, si nondum es idoneus mori pro fratre, jam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Si enim fratri molestiam patienti non compateris, non utique Patris, ex quo ambo regenerati estis, charitas manet in te.

Filioli mei, non diligamus verbo nec lingua, sed opere et veritate. Opere videlicet, ut cum frater aut soror nudi sunt, et indigent victu quotidiano, demus B eis, quæ necessaria sunt corpori. Similiter, cum spiritualibus donis eos egere conspicimus, præstemus eorum necessitati quæ possumus. Veritate autem, ut eadem eis beneficia simplici intensione largiamur, et non propter laudem humanam, non propter jactantiam, non ad injuriam aliorum, qui majoribus præditi substantiis, nil tale fecerint. Quæcunque enim mens hujusmodi navis inficitur, in hac puritas veritatis habitare non valet, tametsi opera dilectionis proximis impendere videtur. In hoc cognovimus quoniam ex veritate sumus, id est, cum opera in veritate facimus, patet quia ex veritate sumus, quæ Deus est, ut pote qui ejus perfectionem pro modo nostro imitamur.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XIII.

« Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit C « multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere « invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. « Et cœperunt se simul omnes excusare. Primus dixit : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam, rogo te habe me excusatum. Et alter « dixit : Juga boum emi quinque, et eo probare illa, « rogo te habe me excusatum. Et alius dixit : Uxor « rem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus « servus, nuntiavit domino suo. Tunc iratus pater- « familias dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicinos civitatis, et pauperes ac debiles, cæcos et claudos introduce huc. Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait « Dominus servo : Exi in vias et sepes, et compelle D « intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt « gustabit cœnam meam. »

Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos (Ex Hieron.). Quis iste est homo, nisi ille, de quo per prophetam dicitur : *Et homo est, et quis cognoscet eum?* Qui fecit cœnam magnam, quia salutem nobis internæ dulcedinis præparavit, qui vocat multos, sed pauci veniunt, quia nonnunquam ipsi, qui ei per fidem subjecti sunt, æteruo ejus convivio male vivendo contradicunt.

Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, etc. Quid hora cœnæ, nisi finis est mun-

di, in quo nimirum nos sumus, sicut jamdudum Paulus testatur, dicens : *Nos in quos fines sæculorum devenerunt.* Si ergo jam hora cœnæ est cum vocamur, tanto minus debemus excusare convivio Dei, quanto propinquasse jam cernimus finem sæculi. Idcirco autem hoc convivium Dei, non prandiam, sed cœna vocatur, quia post prandium cœna restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui a patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo signatur. Ad repellendum autem fastidium nostrum, jam parata sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostræ teporem, in cœna Domini ille nobis singularis agnus occisus est, qui tulit peccata mundi.

Et cœperunt simul omnes excusare. Offert Deus quod rogari debuit, non rogatus dare vult quod vix sperari poterat quia dignaretur largiri postulatus. Contemnitur vero, paratas delicias resurrectionis æternæ denuntiat, et tamen simul omnes excusant, sed dicunt aliqui excusare nolumus, ad illud enim supernæ refectionis convivium, et vocari et pervenire gratulamur. Qui verum profecto dicunt, si non plus terrena quam cœlestia diligunt, si non amplius rebus corporalibus quam spiritualibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subjungitur, cum protinus subinfertur :

Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire videre illam, etc. Quid per villam, nisi terrena substantia designatur. Exiit ergo videre villam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam.

Et alter dixit : Juga boum emi quinque, et eo probare illa, rogo te, etc. Quid quinque jugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? qui recte quoque juga vocati sunt, quia in utroque sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia comprehendere nesciunt interna, sed sola exteriora cognoscunt, et deserentes intima, ea quæ extra sunt tangunt, recte per eos curiositas designatur. Grave namque curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit. Propter hoc namque, et de eisdem quinque jugis boum dicitur : *Eo probare illa, quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet.* Sed notandum, quod et is qui propter villam, et is qui propter probanda juga boum, a cœna sui invitatoris excusat, verba humilitatis permiscet dicens.

Rogo te, habe me excusatum. Dum enim dicit, rogo, et tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione, et ecce hoc dijudicat pravus quisque cum audit, nec tamen ea quæ dijudicat agere desistit. Nam dum cuilibet perverse agenti dicitur : Convertere, Dominum sequere, mundum relinque, ubi huic, nisi ad Dominicam cœnam vocamus? Sed dum respondet, ora pro me, quia peccator sum, hoc facere non possum, quid aliud agit, nisi rogat et excusat? Dicens namque peccator sum,

humilitatem insinuat. Subjungens autem, converti A non possum, superbiam demonstrat.

Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum renire. Quid per uxorem nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentia divina constitutum, nonnulli tamen non per hoc fecunditatem proli, sed desideria expetunt voluptatis, et ideo per rem justam significari potest non incongrue res injusta. Ad cœnam nos ergo æterni convivii summus paterfamilias invitat, sed dum hunc terrenam cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio devastat. Alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat.

Et reversus servus, nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo . Exi cito in plateas, et vicos civitatis, pauperes ac debiles, cæcos et claudos introduc huc. Ecce qui terrenæ substantiæ plus justo incubat, venire ad Dominicam cœnam recusat, qui labore incuriositatis insudat, præparata vitæ alimenta fastidit, qui carnalibus desideriis inhæret, spiritalis convivii epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur, cur hoc? nisi quia juxta Pauli vocem, *infirmi mundi elegit Deus, ut confundat fortia (I Cor. 1).* Pauperes autem et debiles dicuntur, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes et quasi fortes sunt, qui et positi in paupertate superbiunt. Cæci vero sunt, qui nullum ingenii lumen habent. Claudii quoque, qui rectos gressus in operatione non habent, sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profecto liquet quia sicut illi peccatores fuerant, qui vocati venire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt, qui invitantur et veniunt. Sed peccatores superbi respuuntur, et peccatores humiles eliguntur. Hos itaque eligit Dominus, quos despicit mundus. Quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Pauperes et debiles, cæci et claudi vocantur et veniunt, quia infirmi quique atque in hoc mundo despecti plerumque tanto celerius vocem Dei audiunt, quanto et in hoc mundo non habent ubi delectentur, sed ductis ad cœnam pauperibus, quid puer subjungat audiamus :

Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Multi tales ad Dominicam cœnam ex Judæa collecti D sunt, sed multitudo quæ ex Israelitico populo credit, locum superni convivii non implevit. Intravit jam frequentia Judæorum, sed adhuc locus est, vacat in regno ubi suscipi debeat numerositas gentium, unde et eidem servo dicitur :

Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Cum de vicis et plateis ad cœnam Dominus invitat, illum videlicet populum designat, qui tenere legem sub urbana conversatione noverat. Cum vero convivas suos colligi ex viis et sepibus præcipit, nimirum agrestem populum colligere, id est, gentilem quærit. Notandum vero quod in hac invitatione tertia, non dicitur invita, sed compelle intrare. Nam sunt nonnulli, qui bona facienda intel-

ligunt, sed hæc facere desistunt, his ut superius diximus, plerumque contingit, ut eos in carnalibus desideriis suis, mundi hujus adversitas feriat. Sæpe namque aut longa ægitudine tabescunt, aut afflicti injuriis concidunt, aut percussi gravioribus damnis affliguntur, sed qui ipsos in suis desideriis reprehendentes ad Dominum corda convertunt. Qui ergo hujus mundi adversitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque a præsentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti nisi compelluntur, ut intrent? Sed valde est tremenda sententia, quæ protinus subinfertur. Ait enim :

Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, etc. Ecce per se vocat, per angelos vocat, per apostolos vocat, plerumque per miracula vocat, plerumque per flagella vocat, aliquando per mundi hujus prospera vocat, aliquando per adversa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excusat, cum voluerit intrare non valeat.

HEBDOMADA III POST PENTECOST.

EPIST. BEATI PETRI APOSTOLI, CAP. V.

« Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis, omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est vestræ fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit vos in æternam suam gloriam, in Christo Jesu, modicum passus. Ipse perficiet, confirmabit, solidabitque, ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis, etc. Hanc ergo gratiam humilibus tribuit, ut quo magis humiliati fuerint, propter ipsum tempore certaminis, eo gloriosius exaltentur ab ipso, tempore retributionis. Potest autem humiliatio hoc in loco multifarie accipi, hoc est, et ea qua incipiens quisque via virtutum, pro abluendis quæ commiserat peccatis salubriter atteritur, et illa quæ spontanea mentis devotione a perfectioribus Deo vel proximis in pace exhibetur rerum circumstantium, nec non et ea qua incursantibus persecutionum turbinibus, invictus per patientiæ virtutem animus armatur. Omni autem generi devotæ humilitatis merces succedit illa, ut qui se tempore suæ peregrinationis humiliant, tempore visitationis ejus exaltentur.

Sobrii estote, vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. In hujus expositione sententiæ non nostra, verum beati Cypriani dicta ponamus. Circuit, inquit, ille nos singulos, et tanquam hostis clausus obsidens muros, explorat et tentat, an sit pars aliqua membrorum minus stabilis, et minus fida, cujus auditu ad interiora penetretur, offert oculis formas illices et faciles voluptates, ut visu destruat castitatem, au-

res per canoram musicam tentat, ut vi soni dulcioris auditum solvat, et molliat Christianum vigorem, linguam convicio provocat, manum injuriis lacessentibus ad petulantiam cædis instigat, ut fraudatorem faciat, lucra opponit injusta, ut animam pecunia capiat, ingerit perniciose compendia. Honores terrenos promittit, ut cælos adimat, ostendit falsa, ut vera subripiat, et cum latenter non potest fallere, aperte minatur terrorem turbidæ persecutionis intentans, ad debellandos servos Dei inquietus semper, et semper infestus, in pace subdolos, in persecutione violentus. Quemobrem, contra omnes diaboli, vel fallaces insidias, vel apertas minas stare debet instructus animus, et armatur tam paratus semper ad repugnandum, quam est ad impugnandum semper paratus inimicus.

Cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri, etc. Tanto, inquit, fortiores estote in fide, tanto majorem habe te fiduciam ad superandas diaboli versutias, quanto constat, quia non vos soli tentamini, sed ipsa passio quæ vos fatigat, ei quoque quæ per totum mundum est Ecclesiæ Christi, vestræ videlicet fraternitati communis est, et quia a constitutione mundi semper passi sunt justi, pudeat vos solos præ omnibus sustinere non posse.

ALIA EXPOSITIO.

Humiliamini sub potenti manu Dei. Id est, sub potestate Dei, manus enim Dei et filius et potestas ejus intelligitur. Filius ubi ait: *Emitte manum tuam de alto, eripe me et libera me.* Potestas ubi dicit: *In manus tuas commendo spiritum meum,* et similia.

Ut vos exaltet. Omnis enim ait Evangelium: *Qui se humiliat, exaltabitur.*

In tempore visitationis. Id est, in die judicii.

Omnem sollicitudinem vestram, etc. Ut ab eo educati, inimicis fortiter resistere valeatis. *Jacta in Deum,* ait Psalmista, *curam tuam, et ipse te enutriet.*

Quoniam ipsi cura est de vobis. Oculi enim Domini super justos et aures ejus ad preces eorum, et qui tangit eos, quasi qui tangit pupillam oculi ejus.

Sobrii estote. Id est, temperati, sobrietas enim temperantia intelligitur.

Vigilate. Hæc vigilantia spiritualis non carnalis intelligitur, *non est nobis colluctatio,* ait Apostolus, *adversus carnem et sanguinem, sed adversus spirituales nequitas.*

Quia adversarius vester diabolus, etc. Aliquando diabolus leo propter apertas persecutiones dicitur. Aliquando draco propter occultas insidias nominatur.

Cui resistite fortes in fide. Exemplo Christi resistentis in deserto diabolo.

Scientes eandem passionem, etc. Id est eandem passionem, quam vos sustinetis, et ea quæ in mundo est vestræ fraternitatis, quæ est universalis Ecclesia, sustinere non cessat.

Deus autem omnis gratiæ. Id est, multiformis gratiæ: Omne enim bonum, quod homo habet per gratiam Dei, ut habeat accipit.

Qui vocavit nos, etc. Gloria enim istius sæculi temporalis est, et gloria futuri sæculi æterna.

In Christo Jesu Domino nostro. Id est, per incarnationem Jesu Christi Domini nostri.

Modicum passos. Id est, post modicam passionem in æternam vocamur requiem. Ut illud propheticum: *Videte quia modice laboravi, et inveni multam mihi requiem.*

Ipse perficiet, confirmabit, solidabit. Perficiet corpore, confirmabit animo, solidabit spiritu, sive perficiet præmio æterno. Confirmabit in opere bono, solidabit in fide in Christo Jesu Domino nostro, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XV.

Erant appropinquantibus ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Pharisei et scribæ dicentes, quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si periderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia. Aut quæ mulier habens dragmas decem, si perdidit dragmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum, et quærit diligenter, donec inveniat. Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni dragmam, quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit in cælo super uno peccatore poenitentiam agente.

Erant appropinquantibus ad Jesum publicani et peccatores, etc. Quia non solum justus peccare per inertiam, sed et peccator, respiscere per solertiam potest, postquam sal infatuatum foras mitti debere narratum est, mox poenitentium cohors intus admissa, describitur, qui ad audiendum Dei verbum appropinquantibus, non solum ad colloquendum, sed etiam ad convalescendum recepti sunt, quod videntes Pharisei dedignati sunt, quia vera justitia compassionem habet, falsa justitia dedignationem, quamvis et justus soleant recte peccatoribus indignari; sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud zelo disciplinæ; sed quia ægri erant, ita ut ægros se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, cælestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum παράδειγμα objicit, et in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque:

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, etc. Ecce mira dispensatione pietatis similitudinem Veritas dedit, quam et in se ipso homo recognoscere et tamen hæc specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius numerus perfectus, ipse centum oves habuit cum angelorum

substantiam et hominum creavit, sed una ovis tunc A periiit, quando peccando homo pascua vitæ dereliquit. Dimisit autem nonaginta novem oves in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in cælo. Cur autem cælum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum. Tunc autem cælum homo deseruit, cum peccavit. In deserto autem nonaginta novem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quærebat, quia rationabilis creaturæ numerus, angelorum videlicet et hominum, quæ ad videndum Deum condita fuerat, pereunte homine, erat imminutus, et ut perfecta summa ovium integraretur in cælo, homo perditus quærebat in terra.

Et cum invenerit illam imponit in humeros suos gaudens. Ovem in humeris imposuit, quia humanam B naturam suscipiens peccata nostra ipse portavit.

Et veniens domum, convocat amicos, etc. Inventa ove, ad domum rediit, quia pastor noster, reparato homine, ad regnum cælestes rediit, ubi amicos et vicinos invenit, illos videlicet angelorum choros, qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continue in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque ejus sunt, quia claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur, et notandum quod non dicat congratulamini ovi inventæ, sed mihi, quia, videlicet, ejus est gaudium vita nostra, et cum nos ad cælum reducimur, solemnitatem lætitiæ illius implemus.

Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo, etc. Plus de conversis peccatoribus, quam de stantibus C justis gaudium in cælo, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via justitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cælestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum præbent, quanto se perpetrasse illicita nulla meminerunt, et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde securi sunt, quod nulla commiserint mala graviora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt ad amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent. Magis ergo de peccatore converso, quam de stante justo gaudium fit in cælo, quia et dux in prælio, plus eum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, D quam illum qui nunquam terga præbuit, et nunquam aliquid fortiter fecit. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plerique justis in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum poenitentia præponi nullatenus possit. Nam multi et nullorum sibi malorum sunt conscii, et tamen in tanti ardoris afflictione se exerunt, ac si peccatis omnibus angustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant, et sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi peccata cogitationum deplorant. Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit justus, si fa-

PATROL. CII.

cit in cælo gaudium, quando hoc quod male gessit, per poenitentiam, damnat injustus.

Aut quæ mulier habens dragmas decem, si perdidit dragmam unam, etc. Qui signatur per pastorem, ipse et per mulierem, ipse enim Deus, ipse et Dei sapientia, quia imago exprimitur in dragma. Mulier dragmam perdidit quando homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam, quia sapientia Dei apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est. Lumen vero in testa, est divinitas in carne. Accensa autem lucerna everrit domum, quia mox, ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit; domus namque everritur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Eversa vero domo invenitur dragma, quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.

Et cum invenerit, convocat amicas, etc. Quæ amicæ vel vicinæ? nisi illæ potestates sunt cælestes, jam superius dictæ, quæ tanto supernæ sapientiæ juxta sunt, quanto ei per gratiam continuæ visionis appropinquant; sed intuendum cur ista mulier decem dragmas habuisse perhibetur. Angelorum quippe et hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit, quam dum consistere ad æternitatem voluit, eam procul dubio ad suam similitudinem creavit. Decem vero dragmas habuit mulier, quia novem sunt ordines angelorum; sed ut completeret electorum numerus, homo decimus creatus est, qui conditori suo, nec post culpam periiit, quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine testæ reparavit.

Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis, etc. Poenitentiam agere, est et perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim si peccata quis luxuriæ defleat, et tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelat; aut quid prodest, si iræ culpas jam lugeat, et tamen adhuc invidiæ facibus tabescat. Sed minus est valde quod dicimus, ut qui peccata deplorat plorando minime committat. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibi metipsi abscindere debeat etiam commissa.

HEBDOMADA V POST PENTECOSTEN.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. VIII.

« Existimo enim quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Nam exspectatio creaturæ revelationem filiorum Dei exspectat. Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem

« gloriæ filiorum Dei. Scimus autem quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri in Christo Jesu Domino nostro. »

Existimo enim quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Si quis intueatur, quod pro eo, ut quis efficiatur filius excelsi Dei et hæres bonitatis ejus, et gloriæ Christi, quæ unigeniti Filii Dei cohæredes, etiam si in omnium mandatorum Dei observantia, et justificationibus Domini, sine querela permaneat, et pervigili in his mente perduret; si omnia etiam poenarum genera, quæ ferri humanæ naturæ, vel extrinsecus, vel intrinsecus possunt, conferat ad futuram gloriam, quæ revelabitur in sanctis, his quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: intelligere potest quomodo Paulus altius ista considerans dixit, *existimo autem quoniam non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Nihil quidem dignum inveniri, vel comparari ad futuram gloriam potest. In quo enim mortale immortalibus conferas, aut invisibilibus visibilia, aut æternis temporalia, aut caduca perpetuis?

Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. Quæ autem est creatura quæ revelationem filiorum Dei expectat? Hæc, inquit, quæ nunc vanitati subjecta est, subjecta autem non volens neque sponte propria, sed voluntate ejus, propter ipsum ergo subjecta est, subjecta autem non ea conditione, ut maneat semper subjecta vanitati, sed cum quadam spe; quæ autem spes ista sit commemorat dicens, quoniam et ipsa creatura, inquit, liberabitur a servitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum Dei.

Vanitati enim creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit in spe, quia et ipsa creatura liberabitur, etc. Quæ est ista vanitas, cui creatura dicitur esse subjecta, et quæ est ista corruptio, de cujus servitute liberandam se sperat? mihi videtur, quod de hac materiali et corruptibili corporum substantia ista dicuntur. Neque enim corruptio alii cuiquam, nisi corpori dominatur; nam ille interior homo, qui secundum Deum creatus est, et ad imaginem Dei factus incorruptibilis est, et invisibilis, et secundum propriam sui rationem etiam incorporeus dici potest, exterior vero homo et corporeus, et corruptibilis dicitur, propter quod et Paulus dicebat: *Nam etsi is qui de foris est, homo noster corrumpitur, sed qui intus est, renovatur.* Interioris autem hominis renovatio, ut pote qui est rationalis, et mens in cognitione Dei et capacitate sancti Spiritus. Constat vero, ut aliqua de tam profundis rebus breviter et strictim etiam chartulis committamus, ex ipsa interioris hominis, hoc est, animæ mentisque substantia colligamus imaginem. Quo-

A modo vanitati creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit in spe, et ipsum, si videtur, Paulum ponamus in medium, cujus utique anima vel mens, quæ est interior ejus homo, supergreditur et ascendit omne quod corporeum est, quod visibile, quod sensui subjacet et aspectui, et ipsius divinæ naturæ efficitur capax. Sed hæc tanta et talis anima ejus subjecta est servitute corruptionis corporis, et vanitati ejus devincta est. Considera enim necessitates corporis, appetentiam cibi, digestionum putorem, posteritatis reparandæ verendum, ut seritur soboles, ut editur, ut nutritur, et vide quanta in his vanitas habeatur, quanta corruptio, cui creatura animæ nobilis et rationalis, licet non volens subjecta est. Subjecta tamen in spe, tempus videlicet sperans, quod liberetur, cum filiorum Dei tempus libertatis advenerit, hoc est, ergo quod et in aliis apertius de seipso dicebat Apostolus, quia *dum sumus in habitaculo hoc, ingemiscimus* (II Cor. v). Ipsos quoque angelos si ad sententiam Pauli respicias qua dicunt, quia *omnes ministeriales spiritus ad ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis* (Heb. i), intelliges tale aliquid gerere, et huic rationi esse subjectos. Credo etiam ipsos non volentes, sed propter eum qui subiecit in spe. Voluntati enim illius quis resistet, ego etiam de archangelis, tale aliquid intelligere prophetis invitator eloquiis. Quid enim tantæ vanitatis et tantæ corruptionis invenias, quam bella gerere in hoc mundo, pugnas adversum se regum et gentium commovere. Vide ergo, quod et in his præcipuum archangelici operis habetur officium, sicut Daniel propheta testatur cum dicit, quia archangelus loquitur ad eum, qui dicat ei, quod *pugnaveris adversum principem Persarum, et nemo, inquit, fuit mihi in adjutorium, nisi Michael princeps vester.* Per hæc ergo singula deprehenditur, rationalis creatura vanitati esse subjecta, non volens, sed propter eum, qui subiecit in spe, spes namque est ab his rebus corporis et corruptibilibus aliquando cessandum. Hanc enim habet expectationem creatura ista rationalis, ut revelatio fiat filiorum Dei, propter quos angeli mittuntur in ministerium, et et ipsi cum his quibus ministraverunt hæreditatem capiant salutis, ut coelestium et terrestrium fiat unus grex, et unus pastor, et sit Deus omnia in omnibus.

Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, etc. Creatura enim licet non volens subjecta sit, tamen quoniam voluntati cedit ejus, qui subiecit eam, affectum quemdam et charitatem circa eos exhibet, pro quibus videtur esse subjecta, et pro doloribus eorum dolet, et pro gemitibus gemit. Si vero, ut in aliis exemplaribus invenitur, ita legamus, congemiscit et parturit, secundum illum sensum accipimus, quod dicit Apostolus, genuisse se per Evangelium, eos, quos per fidem Christi perducit ad hæc. Vel sicut de aliis dixit: *Filioli mei, quos iterum pario, donec formetur Christus in vobis* (Gal. iv).

Parturit ergo et creatura eos quos regenerat ad salutem.

Non solum autem illa, sed et nos ipsi, etc. Hlud potius in hac intelligimus sententia, quod cum secundum ea, quæ superius disseruimus, multi sint spiritus ministeriales, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, sub quibus agens unusquisque credentium, velut sub tutoribus et procuratoribus instituitur, usque ad præfinitum tempus a patre, hoc est, usquequo ad legitimam ætatem animæ perfectionis advenit, ubi quis jam supergressus spiritum servitutis, quem acceperat in timore, a quæ velut in pædagogis servaretur, dignus efficitur accipere adoptionis spiritum primitiæ spiritus, per quem adoptatus in filium possit esse primitivorum Ecclesiæ, qui in cælis est sociari. Et sicut multum differt filium esse quam servum, ita multum differt a ministerialibus spiritibus Spiritus sanctus, cujus primitias Paulus cum suis similibus habere se dicit. Unus hic modus sit, quo sermonis hujus intelligentiam potuimus indagare. Videamus nunc et alium. Legimus apud ipsum apostolum Paulum, dona vel gratias sancti Spiritus, multos spiritus nominari, cum dicit: *Nunc autem, quoniam æmulatores estis spiritalium, ædificationem Ecclesiæ quærite, ut abundetis (I Cor. xiv)*. Et item alibi: *Spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt (Ibid.)*, subjectos dicens spiritus prophetarum, non quasi meliori inferiores, sed pro eo quod habens quis prophetiæ spiritum, non invitus loqui cogitur, ut illi, qui habent spiritus immundos, sed cum vult et ratio postulat, dicit, cum vero dicere opportunum non videbitur, ailet, bene sciens quia tempus sit loquendi et tempus tacendi. Et ideo non ad injuriam dicitur, quia prophetis subjecti sunt spiritus, sed ad dispensationem, sicut et illud dictum accipimus de Salvatore: *Quia tunc et ipse filius subjectus erit ei qui sibi subdidit omnia (I Cor. xv)*; et hic enim subjectus, non quasi inferior dicitur: quomodo enim inferior dici potest, qui filius est, et omnia est quæ pater: *Omnia enim, inquit, pater, tua mea sunt*; sed in his quos patri subdit credentes in te, quoniam in unoquoque ipsorum se esse dicit, et se in eis dicit esurire, et sitire et nudum esse, sequæ pasci in eis, in eis indui, profitetur. Idcirco et in illis ipse dicitur esse subjectus, sed hæc per excessum quemdam dicta sint. Nunc autem ad propositum redeamus. Dona ergo diversæ spiritus a Paulo multi spiritus appellantur, horum hoc multorum donorum quidquid est, summum et magnum sine dubio, Apostoli consecuti sunt, ut idonei essent, sicut et ipse Paulus dicit: *Ministri Novi Testamenti, et ut replere possint Evangelium ab Jerusalem in circuitu usque ad Illyricum (II Cor. iii)*. Hoc ergo quod in eis præ cæteris sublimius et præclarior collatum est sancti Spiritus donum, merito primitias sancti Spiritus appellavit. Et ideo dicit: *Sed et nos ipsi, in quo specialiter designare videtur apostolicam dignitatem: Nos, inquit, ergo ipsi, hoc est,*

A apostoli, *primitias spiritus habentes*, qui electi sumus ad hoc, ut primitias Spiritus acciperemus, *etiam ipsi intra nos gemimus*. In tantum, inquit, nulla creatura est, quæ doloribus et gemitibus vacet, ut etiam nos ipsi, qui summa ab Spiritu sancto et electa dona perceperimus, tamen expectantes adoptionem filiorum, id est, perfectionem, eos quos docere et instruere missi sumus, donec videamus eos in tantum proficere, ut adoptari mereantur in filios, necessario dolemus et gemimus. Adhuc tamen addimus et tertium. Idem ipse iterum Apostolus dicit de Domino Jesu Christo, quia sit primogenitus omnis creaturæ, ne forte ergo ut ille primogenitus dicitur omnis creaturæ ad quamdam rationem etiam multorum spirituum dicatur primitiæ Spiritus sanctus. Si vero quod dixit: *Et nos ipsi primitias spiritus habentes*, de omnibus dictum, qui gratiam baptismi consecuti videntur, accipies, sperandum est illud, quod idem apostolus dixit: *Quod si primitiæ sanctæ et massa, et si radix sancta et rami (Rom. xi)*, quod et si ita sit, tamen ipsius massæ, in qua videtur indicari multitudo fidelium, primitiæ necessario videbantur in Apostolis collocatæ, sic enim scriptum est: *Quia in Ecclesia posuit Deus, primam apostolos, secundo prophetas, tertio doctores (Ephes. iv)*. Isti ergo primo loco constituti sunt, competenter primitias gratiæ spirituales habere credentur.

Adoptionem filiorum Dei expectantes. Nunc jam videamus quomodo adoptionem filiorum expectare se dicat, qui in superioribus dixit: *Quia ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quia sumus filii Dei*. Et iterum: *Quomodo redemptionem corporis sperat*; qui in aliis dixit: *Christus nos redemit*; sed ut mihi videtur, ipse hoc eo sermone qui in consequentibus habetur absolvit ait enim: *Spe salvi facti sumus*; quod ergo filii sumus, et quod redempti sumus, et quod salvati sumus, in spe consistit. Nunc enim videmus per speculum in ænigmate, per speculum ergo, et in ænigmate accepimus, et adoptionem et redemptionem, *advenit enim plenitudo temporum, et misit Deus Filium suum factam ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus (Gal. iv)*. Recipimus ergo adoptionem, sed istam quæ est per speculum in ænigmate, cum autem venerint quæ perfecta sunt, tunc adoptionem facie ad faciem consequemur.

Redemptionem corporis nostri, etc. Quod autem dixit redemptionem corporis nostri, ego arbitror quod totius Ecclesiæ indicetur corpus, sicut et alibi ait: *Vos autem estis corpus Christi et membra ex parte (I Cor. xii)*. Omne ergo corpus Ecclesiæ redimendum sperat Apostolus, nec putat posse quæ perfecta sunt, dare singulis quibusque membris, nisi universum corpus in unum fuerit congregatum. Potest autem et sic intelligi, ut redemptionem corporis nostri dixerit illam quæ in resurrectione futura est, cum non solum animæ, sed et corpora venient ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque pro-

præ corporis prout gessit (*II Cor. v*). *Explicit expositio Origenis.*

(*Ex August.*) Nullum est creaturæ genus quod non in homine possit agnosci, ac si omnis creatura in eo congemiscit et dolet, revelationem filiorum Dei exspectans, quæ per corporis etiam resurrectionem et si non in omnibus hominibus, omnis tamen a corruptionis servitute liberabitur, quia et singulis omnis est; et si quo alio modo potest idem locus apostolicarum litterarum intelligi, non tamen eiusdem verbis consequens est, ut solem et lunam et sidera congemiscere credamus, donec in sæculi finem a corruptionis servitute liberentur. Quidam etiam sic dicunt Adam et Evam esse creaturam, per quos primitiæ humani generis procreatæ sint, quos serpens olim spe divinitatis, vanitati subjectos corruptioni fecerit deservire, non per semetipsos solum peccantes, sed et per serpentis instinctum, et ipsi, inquit, liberabuntur, ut corruptioni mortis ultra non serviant. Omnem etiam creaturam dicunt esse eos, quicumque ante adventum Christi justifuerunt, quia et ipsi nondum accipientes, exspectant Deo pro nobis melius aliquid providente, non solum autem illi, sed et nos ipsi in quorum diebus redemptionis sacramenta completa sunt, quia necdum tenemus, sed in spe salvi facti sumus, quamvis quæ multi cupierunt justii videre, viderimus.

ALIA EXPOSITIO.

Existimo enim quod non sunt condignæ passiones, etc. Hinc vult futuram gloriam commendare, ut præsentis pressuras facilius toleremus.

Ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Ideo dicit revelabitur, quia modo abscondita est, cum Christo in Deo, et nondum apparuit quid erimus, scimus enim quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est (*I Joan. III*).

Nam exspectatio creaturæ. Diversi hunc locum diversis modis exponunt: sive omnis creatura resurrectionis tempus exspectat, quia tunc in melius commutabitur, quando erit cælum novum, et terra nova, et tunc, id est, in tempore resurrectionis, revelatio apparebit filiorum Dei. Sive omnis creatura, id est rationalis angelica, hoc in hominibus exspectat impleri. Petrus enim dicit, angelos gloriam desiderare sanctorum.

Vanitati enim creatura subjecta est. Id est, creatura humana prævaricationi est peccando subjecta.

Non volens. Id est, non propria voluntate, sed a serpente decepta, spe illa qua audierat: *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Gen. III)*.

Sed propter eum qui subiecit in spe. Quæ est ipsa spes, audi sequentia, quia et ipsa creatura liberabitur a corruptione servitutis, quam audivit quando ei Dominus ait: *Terra es, et in terram ibis, quæ intelligitur corruptio mortis.*

In libertate. Ut Dominus ait: *Sives Filius liberaverit, vere liberi estis (Joan. VIII)*.

Gloriæ filiorum Dei. Soli enim homines, non alia

A irrationabilis creatura gloriam filiorum Dei merebitur obtinere.

Scimus enim quod omnis creatura, etc. Non cælum, non terra, non mare, non aliqua irrationabilis creatura, sed angeli, qui sicut gaudent super poenitentiam agentes, ita dolent super converti nolentes. Sive etiam omnis creatura promiscui Ecclesiæ fidelium populi intelliguntur, ut illud: *Prædicato Evangelium omni creaturæ.*

Non solum autem illa. Id est, angelica, quæ nobis benignior est, vel illa hominum quæ plebeia est et indocta, sed etiam nos ipsi discipuli Christi, qui sumus primitiæ acquisitionis, et præclara charismata, velut primitiæ spiritus, unde mundum ditaremus, accepimus, exspectat redemptionem corporis nostri, id est totius Ecclesiæ, quæ in æternum est regnatura cum Christo.

EVANGELIUM LUCE, CAP. VI.

« Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est. Nolite judicare, et non judicabimini. Nolite condemnare et non condemnabimini. Dimittite, et dimitemini, date, et dabitur vobis, mensuram bonam et confertam, et superabundantem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in fossam cadunt? Non est discipulus supra magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educaas festucam de oculo fratris tui. »

Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est. (*Ex Beda.*) Misericors est Deus super ingratos et malos, vel multiplici sua misericordia, qua etiam jumenta salvat, temporalia bona largiendo, vel cœlestia dona singulari gratia qua electos solum glorificat inspirando. Sed sive hoc, sive illud, sive utrumque intelligas, magna Dei bonitate fit, quæ nobis imitanda præcipitur, si filii Dei esse volumus.

Nolite judicare, et non judicabimini, nolite condemnare, etc. Hoc loco, nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiunt, in meliorem partem interpretemur, quod enim scriptum est: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. VII)*, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, sicuti sunt, stupra vel blasphemiarum, vel furta, vel ebrietates, et si qua sunt alia, de quibus nobis judicare permittitur. De genere autem ciborum, quia possunt bono animo, et simplici corde, sine vitio concupiscentiæ, quicumque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus judicare eos qui carnibus vescabantur, et vinum bibebant, ab eis qui se ab hujusmodi alimentis tem-

perabant. *Qui manducat, inquit, non manducantem non spernat, et qui non manducat, manducantem non judicet* (Rom. xiv). Ad hoc pertinet etiam illud, quod alio loco dicit: *Nolite ante tempus judicare quidquam, quoadusque veniat Dominus, et illuminet abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes cordis* (I Cor. iv). Sunt autem quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quia et bono et malo fieri possunt, de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus. Horum autem veniet tempus ut judicentur, cum Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes cordis. Duo sunt autem in quibus temerarium iudicium cavere debemus, cum incertum est, qualis futurus sit, qui nunc vel malus vel bonus apparet.

Dimittite et dimittemini, date et dabitur vobis. Dimittere nos injurias, dare beneficia jubet, ut nobis peccata dimittantur, et vita detur æterna. Qua sententia brevi, sed eximia, cuncta quæ latissime de conversando cum inimicis mandaverat, comprehendendo concludit.

Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et superfluentem dabunt in sinum vestrum. Huic simile est, quod alibi dicit, ut et ipsi recipiant vos in æterna tabernacula (Luc. xvi). Non enim pauperes ipsi, sed Christus mercedem his, qui eleemosynam fecere redditurus est, quam tamen in sinum dare dicuntur, quia promerendæ illius occasionem dedere, cum vel egentes misere, vel improbe sævientes, fortiorum sunt et tolerati patientia, et beneficentia sustentati, et ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia provocat.

Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remittatur vobis. Et Apostolus ad eleemosynam Corinthios hortans inter alia dicit: *Hoc autem dica, qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.* Potest autem et de omnibus quæ mente, manu, lingua, gerimus accipi, quia tu reddes singulis, inquit, secundum opera eorum.

Dicebat autem illis et similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere, nonne ambo in foveam cadent? Sensus hujuscemodi sententiæ pendet ex superioribus, ubi de danda eleemosyna, et injuria dimittenda præcipitur. Si te, inquit, ira contra violentum, et contra petentem φιλάρρηια cæcaverit, nunquid tua mente vitiata, vitium ejus curare poteris? Aut ille solus qui injuriam fecit, et non tu etiam, qui ferre nesciebas reus deputaberis? At si mitem te tranquillique pectoris ejus improbitas invenerit, et ille ad penitentiam movebitur, et tu patientiæ præmio donaberis, quia cæcum vidente oculo, hoc est, corde sereno ducere curabas ad lumen.

Non est discipulus super magistrum, perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Si magister qui utique quasi Deus potuit, non suas ultum ire injurias, sed ipsos maluit insecutores patiendo reddere meliores, eandem necesse est, discipuli qui

A puri homines sunt regulam perfectionis sequantur. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?* Et hoc ad superiora respicit, ubi cæcum a cæco duci, id est, peccantem a peccatore castigari non posse præmonuit. Multi enim superbia, vel odio φιλάρρηια, vel avaritia, vel alio quolibet crimine præventi, levia hæc aut nulla judicantes, acerrime corripunt eos, quos subita viderint ira turbatos, oculum mentis a solito puritatis statu quasi festuca irruente mutasse, atque immemores dominici præcepti, quo ait: *Nolite condemnare, et non condemnabimini* (Matth. vii), magis amant vituperare et damnare, quam emendare atque corrigere.

Et quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns. Hæc cum fratre agis, si verbi gratia, quod ira ille peccavit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter festucam et trabem, quasi tantum inter iram distat atque odium. Odium est enim ira inveterata, quasi quæ vetustate ipsa tantum acceperit, ut merito appelletur trabes. Fieri autem potest, ut si irascaris homini, velis eum corrigi. Si autem oderis hominem, non potes eum velle corrigere, et ideo impossibile dicitur, ut festucam fratris oculo demat, qui suo trabem gestat in oculo.

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicias, ut educaas festucam de oculo fratris tui. Id est, primo abs te expelle odium et deinceps poteris jam eum quem diligis emendare, et est vere multum cavendum et molestum hypocritarum, id est simulatorum genus, qui cum omnium vitiorum et accusationes odio et livore suscipiant, etiam consultores videri se volunt, et ideo pie cauteque vigilandum est, ut cum aliquem reprehendere vel objurgare necessitas coegerit, primo cogitemus utrum tale sit vitium, quod nunquam habuimus, vel quo caruimus, et si nunquam habuimus cogitemus, et nos homines esse, et habere potuisse. Si vero habuimus, et non habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem aut objurgationem, non odium, sed misericordia præcedat, ut sive ad correctionem ejus, propter quem id facimus, sive ad perversionem valuerit, nam incertus est exitus. Nos tamen de simplicitate oculi nostri securi simus. Si autem cogitantes nosmetipsos invenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus, non reprehendimus neque objurgemus, sed tamen congemiscamus, et non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum invitemus. Raro ergo, et magna necessitate objurgationes adhibendæ sunt, ita tamen ut etiam in his ipsis non nobis, sed Deo, ut serviamus instemus. Ipse est enim finis, ut nihil duplici corde faciamus. Auferentes trabem de oculo nostro invidentiae, vel malitiæ, vel simulationis, ut valeamus ejicere festucam de oculo fratris.

HEBDOMADA VI POST PENTECOST.

EPIST. BEATI PETRI APOSTOLI, CAP. III.

« Omnes unanimes estote in oratione, compati-
 « tes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti,
 « humiles. Non reddentes malum pro malo, vel ma-
 « ledictum pro maledicto, sed e contrario, benedicen-
 « tes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæ-
 « reditate possideatis, qui enim vult vitam diligere
 « et videre dies bonos, coerceat linguam suam a
 « malo, et labia ejus ne loquantur dolum. Declinet
 « autem a malo et faciat bonum, inquirat pacem et
 « sequatur eam, quia oculi Domini super justos, et
 « aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini
 « super facientes mala. Et quis est, qui vobis no-
 « ceat, si boni æmulatores fueritis? Sed si quid
 « patimini propter justitiam, beati. Timorem autem
 « eorum ne timueritis, ut non conturbemini. Domi-
 « num autem Christum sanctificate in cordibus ve-
 « stris. »

Omnes unanimes estote in oratione, compatientes, fraternitatis, etc. (Ex Beda.) Quoniam superius di-
 versas personas, conditiones et sexus, congrua sibi
 discretionem docebat, jam nunc omnes communiter
 admonet in fidei Dominicæ causa, unum cor et unam
 habere animam.

*Quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæredi-
 tatis possideatis, etc.* Potest benedictio hæreditatis
 et illa intelligi, qua Ecclesia in futura vita Domino
 perpetuo benedicit, unde et nunc spe futurorum gra-
 tulabunda canit: *Exaltabo te, Deus meus, rex, et
 benedicam nomen tuum in æternum, et in sæculum* C
sæculi (Psal. cxliv). Quod ergo quisque in futuro in-
 venire desiderat, hoc in præsentem meditari et agere
 satagat, et conditorem videlicet et proximum, sin-
 cera voce benedicere, et ipsum divina pariter ac
 fraterna benedictione dignum reddere, quia oculi
 Domini super justos (Psal. xxxiii), et aures ejus in
 preces eorum, vultus autem Domini super facientes
 mala, quia beatus Petrus malum nos pro malo red-
 dere vetuerat. Imo maledicentibus benedicere jus-
 serat, recte prophetico testimonio astruit, superna
 inspectione et bonos semper videri et malos, quan-
 tenus meminimus et nostram patientiam, qua to-
 leramus malos, nostram benevolentiam, qua perse-
 quentibus bona optamus, æterno præmio remune-
 randam, et persecutores nostros, si poenitere nolue-
 rint, digno plectendos esse supplicio, si vero poeni-
 tierint, nos quoque pro ipsorum salute, quam de-
 precabamur a Domino, coronam justitiæ congratula-
 tionis accepturos.

*Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores
 fueritis?* De his dicit, quæ nobis adversariis per verba
 contumeliosa, per damna rerum temporalium, per
 tormenta corporis accedunt. Hæc enim et hujusmodi
 omnia cum fidelibus irrogantur, his duntaxat, qui
 boni æmulatores sunt, et hoc per scientiam, nequa-
 quam eis nocere possunt, sed palmam magis poeni-
 tentiæ æquanimitèr tolerantibus afferunt. E contra
 illis qui rogant poenam accumulando æterna pluri-

A mum nocent. Si quis autem hujusmodi adversis
 victus devicit, non huic ille qui malum intulit, sed
 ipse sibi qui hæc patienter ferre recusavit, nocuit;
 neque eorum domus, quam vir sapiens edificavit,
 ideo non cecidit, quia violentias tempestatum non
 pertulit, sed quia fundata erat supra petram (Matth.
 vii); nec rursus ea, quam stultus stulte fabricavit,
 ideo cecidit, quia pulsata tempestatibus est, sed quia
 super arenam posita erat. Utramque etenim sequen-
 ter adversitas feriens tentavit, sed uni firmitas fun-
 damenti coronam perseverantiæ tribuit, alterarum
 flagellis structuræ stultitia stravit.

Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Non
 solum, inquit, nihil vobis nocet, qui bonum fac-
 cientibus male irrogat, sed etiam cum vos propter
 B bona quæ exsecratur, hostis insequitur, causam vo-
 bis majoris beatitudinis præstat, cum patientiæ
 vestræ vires exercet, juxta illud Evangelicum:
Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam
 (Matth. v).

*Dominum nostrum Jesum Christum sanctificatis in
 cordibus vestris.* Quid est Dominum sanctificare in
 cordibus vestris, nisi sanctitatem ejus, quam sit in-
 comprehensibilis gloriæ, intimo cordis affectu con-
 tueri, quod est maximum nobis præsidium contra
 insidias ac violentiam terreatis inimici, semper vi-
 delicet intueri, quantum in se sperantibus vincendi
 fortitudinem dare valet, cujus inæstimabilis sanctitas
 fulget.

ITEM ALIA EXPOSITIO IN EANDEM EPISTOLAM.

Omnes unanimes in oratione estote. Fraternitatis
 unanimitas, velut urbs inexpugnabilis, hostium non
 patet insidiis. Habet enim sancta Ecclesia, ut Salo-
 mon ait, *castrorum aciem ordinatam* (Cant. vi), quam
 tyranni et persecutores, una cum auctore suo dia-
 bolo non valent irrumpere, quia muniente Christo,
 nec martyres persecutio, nec virgines carnalis de-
 lectatio, nec misericordes cupiditas, nec humiles
 temporalis gloriæ devincit ambitio.

Compatientes. Sicut enim gaudere debemus cum
 gaudentibus, ita et flere cum flentibus, sicut Paulus
 faciebat Apostolus, qui dicebat: *Quis infirmatur, et
 ego non infirmor* (II Cor. xi)?

Fraternitatis amatores. (Ex August.) Qui ergo
 amat homines, aut quia justus sunt, aut ut justus sint,
 D amare debet. Sic enim et seipsum amare debet, aut
 quia justus est, aut ut justus sit. Dilectionem autem
 fraternam quantum commendat Joannes apostolus
 attendamus: *Qui diligit, inquit, fratrem suum, in
 lumine manet, et scandalum in eo non est.* Et ite-
 rum: *Dilectissimi, diligamus invicem, quia dilectio
 ex Deo est, et omnis qui diligit ex Deo natus est, et
 cognovit Deum; et Dominus inquit, mandatum no-
 vum do vobis, ut diligatis vos invicem, et in hoc scient
 omnes, quia discipuli mei estis, si vos invicem dilexeritis.*

Misericordes. Scriptum quippe est: *Facere mis-
 ricordiam magis placet Deo, quam victimæ* (Prov.
 xxi); et *qui pronus est, inquit Scriptura, ad miseri-*

cordiam, benedicetur (Prov. xxii). Et Dominus ait: *A* *Estote misericordes, quia et Pater vester misericors est* (Matth. v).

Humiles. Scriptum quippe est: *Perdet Deus memoriam superborum, et reliquit memoriam humilium* (Eccl. xi). Et Dominus inquit: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi), et *ad quem respiciam, dicit Dominus, nisi ad humilem et quietum* (Isa. lxvi)?

Non reddentes malum pro malo. Scriptum quippe est: *Ne dicas: Reddam malum pro malo, exspecta Deum et liberabit te.* Et iterum. *Qui vindicari vult, a Deo inveniat vindictam, et peccatum illius servans servabitur* (E. l. xxviii).

Vel maledictum pro maledicto. In hoc enim exemplum Domini tenendum est, qui cum malediceretur, **B** non maledicebat.

Sed e contrario benedicentes. Ut illud: *Benedicite maledicentibus vobis, benedicite, et nolite maledicere* (Rom. xii).

Quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditatis possideatis. Benedictio est hæreditatis omnis virtutum copia coelestis, in qua sancti hæredes quidem Dei, cohæredes efficiuntur Christi, cum audierint: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* (Matth. xxv).

Qui enim vult vitam diligere. Id est, vitam æternam, vitam beatam, et in perpetuo sine fine mansuram.

Et videre dies bonos. In quibus sancti cum sanctis **C** *jocundentur in cœlis, qui dies non propter interruptionem noctis, sed propter perpetuitatem dicuntur luminis.*

Coerceat linguam suam a malo. Id est, a malo detractionis, maledictionis, ac murmurationis, sive generaliter omnino lingua refrenanda est a malo. Ait enim Jacobus: *Si quis dicit se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio* (Jac. i). Nam et *qui custodit linguam suam, inquit Scriptura, custodit animam suam* (Prov. xxi).

Et labia ejus ne loquantur dolus. Dolus non dolor, sed fraus intelligitur, quando aliud corde tenetur, aliud ex ore profertur.

Declinet a malo et faciat bonum. Id est, destruat vitia et virtutes ædificet, relinquat ad quæ instigat diabolus, et operetur quæ præcepit Christus.

Inquirat pacem, et sequatur eam. Id est, diligenter orando et legendo, et humiliter interrogando perquirat Christum, qui factus est pax nostra, et imitetur eum. Sequi etenim imitari est, sive secundum Apostolum pacem sequatur et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.

Quia oculi domini super justos. Id est, aspectus divinitatis.

Et aures ejus in preces eorum. Id est, auditio divina, qua dignatur preces audire justorum.

Vultus autem Domini super facientes mala. Ut

quid vultus Domini super facientes mala, sequentia audi: *Ut perdat de terra memoriam eorum, id est, de terra viventium, ut illud: Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur* (Psal. lxxviii).

Et quis est qui vobis noceat? Subauditur nullus, juxta hujus sententiæ locum, passiones vel persecutiones, non faciunt esse miseros, sed præstant esse beatos.

Si boni æmulatores fueritis. Id est, boni Dei, de quo scriptum est: *Nemo bonus nisi solus Deus* (Marc. x), sive generaliter, sive omnium bonorum æmulatores, id est, imitatores fueritis virtutum.

Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Subauditur, eritis: hanc sententiam Dominum dicentem Petrus audierat, ubi ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, etc.* (Matth. v).

Timorem autem eorum. Id est, persecutorum ne timueritis, ut in fide non conturbemini; et hoc Dominus admonuit, ubi ait: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, etc., sed potius eum timete qui habet potestatem animam et corpus mittere in gehennam.*

Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris. Ubi Dominus, qui cuncta creando sanctificat, nisi corde pio, nisi pectore casto. Sic Dominus Jesus sanctificandus est in cordibus nostris, ut nomine ejus vocemur, id est, Christiani, et ut nihil sanctius ejus nomine æstimemus. Sanctificemur enim eum in spe, fide, et charitate, credendo, colendo et adorando, ut ab illo sanctificari pariter mereamur et justificari.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. V.

¶ Cum turbæ irruerent ad Jesum, ut audirent e verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naves stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderant, et lavabant retia. Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum ut a terra reduceret e pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas, e ut autem cessavit loqui, dixit ad Simonem: Duc e in altum, et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo e autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumberatur autem rete eorum, et annuerunt sociis e qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent e eos, et venerunt et impleverunt ambas naviculas, e ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi e a me, Domine, quia homo peccator sum. Stupor e enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo e erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Jacobum et Joannem filios Zebedæi, e qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere, ex hoc jam homines eritis ca-

pientes. Et subductis ad terram navibus, relictis A
e omnibus, secuti sunt eum. »

Cum turbæ irruerent ad Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat, etc. (Ex Beda.) Stagnum Genezareth idem dicunt esse, quod mare Galilææ ab adjacente provincia dictum. Mare Tyberiadis a proxima civitate, quæ olim Chennereth vocata, sed ab Herode tetrarcha instaurata in honorem Tyberii Cæsaris, Tyberias est appellata. Porro Genezar a lacu ipsius natura, qua crispantibus aquis, de seipsa sibi excitare aqua auram perhibetur, Græco vocabulo quasi generans sibi auram dicitur. Neque enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentibus ac crispantibus ventis agitur, haustu dulcis, et ad potandum habilis. Sed Hebrææ linguæ consuetudine, omnis aquarum congregatio, sive dulcis, sive salsa, mare nuncupatur. Qui lacus inter fluenta Jordanis, centum quadraginta stadiis in longitudinem, et quadraginta in latitudinem extenditur. Quia ergo stagnum sive mare præsens sæculum designat, Dominus secus mare stat. Postquam vitæ labentis mortalitatem devincens, in ea qua passus est carne, stabilitatem perpetuæ quietis adiit, turbarum conventus ad eum, gentium in fide concurrentium typus est, de quibus Isaias: *Et fluent, inquit, ad eum omnes gentes, exhibunt populi multi et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini (Isa. 11).*

Et vidit duas naves secus stagnum. Dux naves secus stagnum positæ circumcisionem et præputium significant, quas bene Jesus vidisse perhibetur, quia in utroque populo novit Dominus qui sunt ejus, eorumque corda fluctibus sæculi hujus ad futuræ vitæ tranquillitatem, quasi ad soliditatem littoris videndo, hoc est, misericorditer visitando provchit.

Piscatores autem descenderant, et lavabant retia. Piscatores sunt Ecclesiæ doctores, qui nos rete fidei comprehensos, et de profundo ad lumen elatos, quasi pisces littori, sic terræ viventium advehunt. Quasi enim quædam retia piscantium sunt complexæ prædicantium dictiones, quæ eos quos ceperint, in fide non amittant. Unde et retia, quasi retinentia sunt vocata, sed hæc retia modo laxantur in capturam, modo lota plicantur, quia non omne tempus est habile doctrinæ, sed nunc exerenda lingua doctoris, nunc suimet cura gerenda.

Ascendens autem in unam navem, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum, et sedens docebat de navicula turbas. Navis Simonis est Ecclesia primitiva, de qua Paulus ait: *Qui enim operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes (Gal. 11).* Bene una dicta, quia multitudinis credentium erat cor et anima una (Act. 14), de qua docebat turbas, quia de auctoritate Ecclesiæ docet usque hodie gentes.

Ut cessavit loqui, dixit ad Simonem: duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. (Ex August.) Quod primo rogavit Simonem navem a terra reducere pusillum, significat vel temperate utendum verbo ad turbas, ut nec terrena eis præcipiantur, nec sic a

terrenis in profunda sacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant, vel prius in proximis regionibus gentibus prædicandum, ut quod dicitur item Petro, duc in altum, et laxate retia vestra in capturam, ad remotiores gentes, quibus postea prædicandum est pertineat.

Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam (Psal. cxxvi). Nisi Dominus cor illustraverit auditorum, doctor in nocte laborat; nisi in verbo gratiæ supernæ laxata fuerint instrumenta disputationum, frustra vocis suæ prædicator jaculum mittit, quia fides populorum, non sapientia verbi compositi, sed divinæ vocationis munere prævenit.

Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. (Ex Greg.) Præ multitudine piscium rete rumpebatur, quia nunc ad confessionem fidei, etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. Rumpitur autem rete, sed non elabatur piscis, quia suos dominus etiam inter persequentium scandala servat.

Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Alia navis, ut prædiximus, est ecclesia de gentibus, quæ et ipsa non sufficiente una navicula piscibus impletur electis, quia novit Dominus qui sunt ejus (II Tim. 11), et apud ipsam certus est suorum numerus electorum. Dumque tot in Judæa credituros non invenit, quos ad fidem vitamque prædestinatos novit æternam, quasi alia navis receptacula piscibus quærens suis, corda quoque gentium fidei gratia replet. Et bene rupto rete socia navis advocatur, quoniam ante Judas proditor, ante Simon Magus pisces nequissimi capti sunt. Antea Ananias et Saphira fidei rete subdole tentabant ingredi (Act. 5), ante, ut Joannes testatur, multi discipulorum ejus abierunt retro, etiam non cum illo ambulabant (Joan. 6). Ac deinde Barnabas et Paulus ad salutem gentium sunt vocati (Act. 13).

Et venerunt et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. Harum impletio navium usque in finem sæculi crescit. Sed quod impletæ merguntur, hoc est, in submersionem premuntur, non enim submersæ, sed tamen sunt periclitatæ, Apostolus exponit dicens: *In novissimis diebus, erunt tempora periculosa, et erunt homines seipso amantes, etc. (II Tim. 11).* Nam mergi naves, est homines in sæculum, ex quo elati per fidem fuerunt, morum pravitate relabi, qualis et ipse Petrus adhuc in infirmitate positus, hoc loco demonstrat, unde sequitur.

Quod cum videret Simon Petrus, etc. (Ex August.) Quia carnales quique in Ecclesia regimen spirituum, in quibus maxime Christi persona eminet, a se quodammodo repellunt. Non enim hac voce linguæ dicunt bonis ministris Dei, ut eos a se repellant, sed

voce morum et actuum suorum suadent a se recedi, ne per bonos regantur. Et eo vehementius quod deferunt eis honorem, et tamen factis suis a se recedere admonent, ut honorificentiam eorum significaverit Petrus cadens ad pedes Domini. Mores autem in eo quod ait : *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum*, quod tamen, quia non fecit Dominus, non enim recessit ab eis, sed eos subductis navibus ad littus perduxit, significat in bonis et spiritualibus viris, non esse oportere hanc voluntatem, ut peccatis turbarum commoti, quo quasi securius tranquilliusque vivant, munus ecclesiasticum deserant.

Et ait ad Simonem Jesus : Noli timere. Confortat Dominus timorem carnalium, animosque fragilium consolando erigit, ne quis vel de sua conscientia et culpa tremens, vel de aliorum innocentia stupens, sanctitatis ter formidet adgredi, quod autem sequitur :

Ex hoc jam homines eris capiens. Ad ipsum Petrum specialiter pertinet. Exponit enim ei Dominus, quid hæc piscium captura significet, quod videlicet ipse, sicut nunc per retia pisces, sic aliquando per verba sit capturus homines, totusque facti hujus ordo quid in Ecclesia, cujus ipse typum tenet, quotidie geritur, ostendat, quod vero subjungitur :

Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum. Potest significare finem temporis, quo ab hujusmodi sæculo, qui Christo inhæserint, penitus recessuri sunt. Sciendum est autem hanc eandem non esse lectionem, qua Matthæus et Marcus binos de naviculis piscatores, primo Petrum et Andream, deinde filios Zebedæi a Domino narrant esse vocatos; non enim eos Lucas nunc a Domino vocatos, sed tantum Petro fuisse prædictum, quod homines esset capturus insinuat, quod non ita dictum est quasi jam pisces nunquam esset capturus. Nam et post resurrectionem Domini legimus eos ivisse piscatum, unde datur intelligi, eos ad capturam piscium ex more remeasse, ut postea fieret, quod Matthæus et Marcus narrant, quando eos binos vocavit. Tunc enim non subductis a terra navibus, tanquam cura redeundi, sed ita eum secuti sunt, tanquam vocantem ac jubentem, ut sequerentur.

IN VIGILIA SANCTI JOANNIS.

LECTIO HIEREMIÆ PROPHETÆ, CAP. 1.

« Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te, et dixi, ah ah ah, Domine Deus : Ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et dixit Dominus ad me : Noli dicere, quia puer sum, quoniam ad omnia quæ mittam te ibis, et universa quæ mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te dicit Dominus. Et misit Dominus manum suam et tetigit os meum, et dixit Dominus ad me : Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te super gentes et super regna, ut evellas et destruas et disperdas,

et dissipes et ædifices et plantes, dicit Dominus omnipotens. »

Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Non quod ante conceptionem, ut hæreses suspicantur, fuerit Hieremias, sed quod præscierit eum futurum Dominus, cui necdum facta, jam facta sunt, secundum illud quod Apostolus loquitur, *qui vocat ea, quæ non erant, quasi ea quæ essent* (Rom. iv). Quidam hunc locum super salvatore intelligunt, qui proprie propheta est gentium, et per apostolos vocavit omnes nationes. Iste enim vere priusquam in utero formaretur virginali, et antequam exiret de vulva matris, sanctificatus in utero est, et notus patri, quippe qui semper in patre, et in quo semper pater.

Et dixi, ah ah ah, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Noli dicere, quia puer sum, quoniam ad omnia quæ mittam te ibis, et universa quæ mandavero tibi loqueris, ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum ut eruam te, dicit Dominus. Quando autem venit in corpus humanum, dicit in exordio : nescio loqui, quia juvenis ego sum juvenis propter dispensationem, senex juxta hoc quod primogenitus etiam sæculi et in extremum hujus vitæ tempus advenit, dicit itaque, nescio loqui. Scio enim quædam majora loqui, scio eloquium tuum, verbum tuum sum. Tibi scio loqui, hominibus nescio loqui, juvenis sum.

Et misit Dominus manum suam, et tetigit os meum et dixit Dominus, etc. Sermone Dei suffodiatur atque destruetur illa, quam consumet Jesus spiritu oris sui, et destruet adventu præsentis suæ (II Thes. ii), omnem scilicet sacrilegam perversamque doctrinam disperdet in perpetuum. Porro ea quæ elevantur contra scientiam Dei, et in sua confidunt sapientia, quæ apud Deum stultitia est, dissipabit atque deponet, ut ædificentur pro his similia, et in loco superiorum quæ destructa sunt, et evulsa exstruantur atque plantentur, quæ Ecclesiasticæ conveniunt veritati, et impleatur illud quod dicit Apostolus : *Dei ædificatio, Dei agricultura estis* (I Cor. iii). Multi hunc locum super persona Christi intelligunt. רמיה enim interpretatur excelsus Domini, qui destruxit regna diaboli, quæ sibi in excelso monte ostenderat, adversarias perdidit potestates, delens chirographum errorum in cruce, de quibus et in Psalmo post historię veritatem τρωικῶς loquitur : *Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ et principes convenerunt in unum* (Psal. ii) ? Pro his evulsis, destructis, perditis et in inferiora detractis, ædificatur Ecclesia Dei.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. 1.

« Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus Elizabeth. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine

querela, ei non erat illis filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit, ut incensum imponeret, ingressus in templum Domini, et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incensi. Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem. Et erit tibi gaudium et exultatio, et multi in natiuitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur, adhuc ex utero matris suæ, et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam.

Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos nomine Zacharias. (Ex Beda.) Sacrosancta præcursoris Domini nobilitas non solum a parentibus, sed a progenitoribus gloriosa descendit, quatenus adventus illius fidem, non subita inspiratione conceptam, verum a vita magis propagatione susceptam liberius prædicaret.

De vice Abia. Viginti quatuor de sacerdotibus ordines in ministerio domus Domini sorte a Salomone sunt divisi, in quibus Abia familiæ, de qua Zacharias ortus est, sors contigit octava. Non frustra primus Novi Testamenti præco in octava sortis vice nascitur, quia sicut septenario sæpe numero propter sabbatum Vetus Testamentum, sic Novum aliquoties octonario propter sacramentum resurrectionis exprimitur; unde quia non aliter quam per observantiam utriusque testamenti regni cælestis aula penetratur, recte et in templo Salomonis mysticus quindecim graduum ascensus fuisse narratur.

Et uxor ejus de filiabus Aaron. Plena igitur laudatio, qua genus, mores, officium, factum, iudicium comprehendit. Genus in majoribus, mores in æquitate, officium in sacerdotio, factum in mandato, in justificatione iudicium.

Erant autem justi ambo ante Deum. Beatus qui in conspectu Dei justus est, atque laudabilis. Evenit quippe, ut laudent homines eum, qui non est laudabilis, et ei detrahant, qui minime detractio dignus est. Solus Deus, et in laude, et in vituperatione justus est iudex.

Incedentes in omnibus mandat's et justificationibus Domini sine querela. Plurimumque justitia durior, hominum querelam provocat, quæ vero temperata est, ipsa suæ dulcedinis gratia etiam invidia querimoniam vitat.

(Ex Amb.) Quando enim facimus mandatum Dei,

et in conscientia nostra vanæ gloriæ sordes spargimus, ut hominibus placeamus, non illud absque querela facimus.

Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias, etc. Qui enim sorte eligitur, humano iudicio non comprehenditur, ille igitur quærebatur, quem iste figurabat, verus in æternum sacerdos, cui dicitur: *Tu es sacerdos in æternum (Psal. cix)*, qui non hostiarum cruore, sed proprio, Patrem Deum generi reconciliaret humano. Sed tunc sanguis fundebatur, in specie sacerdos ordinabatur. Nunc quia veritas venit, relinquamus speciem, et veritatem sequamur. Tunc quidem vices erant, nunc autem est perpetuitas. Quem alium significabat Zacharias sacerdos, nisi eum sacerdotem, cui sacrificium non esset commune cum cæteris, qui non in manu factis templis sacrificaret pro nobis, sed in sui corporis templo nostra peccata vacuaret.

Sorte exiit ut incensum poneret, etc. Incensum autem in sancta sanctorum a pontifice deferri, expectante foris templum omni populo, decima die septimi mensis est iussum. Et hanc diem expiationis, sive propitiationis vocari, quæ apud nos ob varium lunæ discursum, a qua menses computant Hebræi, modo in Septembri mense, modo incipit in Octobri, quia scilicet mensis, quo Pascha geritur, anni principium tenet, dicente Domino: *Mensis iste vobis primus erit in mensibus anni.* Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum, etc. Hujus diei mysterium implevit verus pontifex Jesus, quando completa dispensatione carnis in sanguine proprio, cæli secreta subiit, ut propitium nobis faceret Patrem, et interpellaret pro peccatis eorum, qui adhuc præforibus orantes expectant et diligunt adventum ejus.

Apparuit autem illi angelus Domini, etc. Non immerito angelus videtur in templo, quia veri sacerdotis jam nuntiabatur adventus, et cæleste sacrificium parabatur, in quo angeli ministrarent. Utinam et nobis a dolentibus vel sacrificium deferentibus assistat angelus. Non enim dubites assistere angelum, quando Christus assistit. Christus immolatur, etenim pascha nostrum immolatus est Christus.

(Ex Beda.) Bene angelus et in templo et juxta altare et a dextris apparet, quia videlicet, et veri sacerdotis adventum, et mysterium sacrificii, universalis et cælestis doni gaudium prædicat. Nam sicut per sinistram præsentia, sic per dexteram sæpe bona pronuntiantur æterna.

Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Zacharia etc. Deprecationem dicens exauditam, partum continuo promittit uxoris. Non quod ille, qui pro populo oblaturus intraverat, relictis publicis votis, pro accipiendis filiis orare potuerit, sed quod dicit *Exaudita est deprecatio tua, pro populi redemptionem* significat. Quod vero adjungit, *et uxor tua pariet tibi filium, ejusdem redemptionis ordinem parat*, quod videlicet natus Zachariæ filius, redemptio-

ptori illius populi præconando sit iter facturus. A

Et erit gaudium tibi, et exultatio, etc. Et notandum quod, nato Præcursore, multi gaudent. Nato autem Domino, annuntiat angelus gaudium magnum, quod erit omni populo, quia videlicet hic salutem multis prædicare, ille omnibus qui veliat, advenit donare.

Et erit magnus coram Domino. (Ex Amb.) Non corporis hic, sed animæ magnitudinem declaravit. Est coram Domino magnitudo animæ, magnitudo virtutis, est etiam parvitas animæ, et pueritia virtutis.

Vinum et siceram non bibit. (Ex Beda.) Sicerca interpretatur ebrietas, Hebraice סכר ; quo vocabulo Hebraei omne quod inebriari potest poculum sive de pomis sive de frugibus seu de qualibet alia materia confectum significant. Decet enim vas cælesti gratiæ mancipatum a sæculi illecebris castigari; nec vino, in quo est luxuria, inebriari eum, qui musto Spiritus sancti desiderat impleri.

Et Spiritu sancto repletur adhuc ex utero matris suæ. (Ex Amb.) Non est dubium verum hoc angeli esse præmissum, siquidem sanctus Ioannes antequam nasceretur, matris adhuc in utero positus, spiritus accepti gratiam designavit. Cui enim adest spiritus gratiæ, nihil deest, et cui Spiritus sanctus infunditur, magnarum est plenitudo virtutum.

Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Cum Joannes qui Christo testimonium perhibens, in ejus fide populos baptizabat, dicitur filios Israel ad Dominum Deum ipsorum convertisse, patet profecto Christum esse Dominum Deum ipsorum.

Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ. Bene in spiritu et virtute Eliæ præcedere dicitur, quia sicut ille præco venturi judicis, ita hic præco factus est redemptoris. Unde et conversatione prorsus simillima, ambo deserta secuti, victu frugi, vestitu inculti, cinctu sunt despecti, ambo regis et reginæ vesaniam tolerarunt. Ille Jordanem cælum petiturus divisit, hic ad lavacrum salutare quo cælum petatur, convertit. Hic cum Domino versatur in terris, ille cum eo manifestatur in gloria.

Ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam, etc. Corda patrum in filios convertere, est spirituales sanctorum antiquorum scientiam populis prædicando infundere. Prudentia vero justorum est, non de legis operibus justitiam præsumere, sed ex fide salutem querere.

IN NATALI SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

LECTIO ISAIAE, CAP. XLIX.

• Audite, insulæ, et attendite, populi, de longe.
• Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum, quasi gladium acutum, sub umbra manus suæ protexit me : Et posuit me sicut sagittam

electam, in pharetra sua abscondit me, et dixit mihi : Servus meus es tu, Israel, quia in te glorabor : Et nunc hæc dicit Dominus, Formans me ex utero servum sibi, dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. Reges videbunt et consurgent principes, et adorabunt Dominum Deum tuum et sanctum Israel, qui elegit te. »

Audite, insulæ, et attendite, populi, de longe. (Ex Hier.) Post vocationem ergo reliquiarum Israel et abjectionem in incredulitate populi permanentis, de quibus dixerat : *Non est pax impiis, dicit Dominus (Isai. XLVIII)*; transit ad Ecclesias de gentibus congregatas, et eis sub Insularum nomine loquitur, quæ persecutorum insidiis, quasi maris fluctibus patient, et ex omni parte sæviante naufragio tunduntur potius quam moventur. Ac ne quis putet violentam esse expositionem nostram, et non ad gentes pertinere quod dicitur, sed ad synagogas populi Judæorum.

Et attendite, populi sive gentes, de longe. Hoc est, ab extremis finibus terræ, velut Septuaginta transtulerunt, *ὅτι χρόνον πολλοῦ στήσεται. Post tempus multum stabit*, hoc est, non hoc tempore quo dicuntur, sed post multa fient tempora, sequitur.

Dominus, inquit, ab utero vocavit me, de ventre matris meæ, etc. Quod nunc interim audientibus videtur obscurum, postea autem cunctis gentibus notum fiet, quando Gabriel Joseph de partu dixerit virginali, et vocabis nomen ejus *Jesus*, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. 1).

Et posuit os meum, quasi gladium acutum. Posuit quoque os ejus, quasi gladium acutum, ut spiritu oris sui interficiat impium. De quo gladio ipse in Evangelio loquitur. *Non veni pacem mittere in terra, sed gladium (Matth. x)*, malos a bonis separans. Venit enim dividere hominem contra patrem suum, et filiam contra matrem suam, et nurum contra socrum suam.

Et in umbra manus suæ protexit me. In umbra manus Dei se esse protectum asserit, ut carnis vilitas divinitatis potentia tegetetur, angelo ad Virginem nuntiante : *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1.)*

Et posuit me, quasi sagittam electam. Quando dicit sagittam electam, ostendit habere Deum sagittas plurimas, sed non electas, quæ sagittæ Prophetæ sunt et Apostoli, qui in toto orbe decurrunt, de quibus in alio loco canitur. *Sagittæ tuæ acutæ, potentissime, populi sub te cadent.* Et iterum : *Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoris (Psal. cxlix).* Christus autem de multis sagittis et filiis plurimis una sagitta electa, et filius unigenitus est, quam in pharetra sua abscondit, id est, in humano corpore, ut habitaret in eo plenitudo divinitatis corporaliter. Raraque est credentium fides, cui et supra dicitur : *Tu es Deus absconditus, et nesciebamus.* Quæ sagitta et sponsa vulnus accipiens loqui-

tur in Cantico canticorum : *Vulnerata charitate ego sum* (Cant. iv).

Servus meus es tu, quia in te glorificabor. Servus, quia cum in forma Dei esset, formam servi est dignatus assumere (Philip. ii). Ostendit eum appellari servum, qui sit formatus ex utero, qui et in Psalmo dicit : *De ventre matris meæ, Deus meus es tu.* Et Israel, quia natus de semine Judæorum, quodque de nullo alio servorum intelligi potest, jungitur : *Quia in te glorificabor.* Dicit enim et ipse in Evangelio : *Pater glorificavi nomen tuum* (Joan. xii), qui in Psalmo loquitur : *Exsurge gloria mea, exsurge psalterium et cythara* (Psal. lvi), id est omnium virtutum chorus.

Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea, usque ad extremum terræ. Id est, ut illumines universum mundum, et salutem meam, per quam omnes salvi fiant usque ad extremum terræ facias pervenire. Hæc enim per apostolorum prædicationem facta cognoscimus, de quibus Psalmista prædicens, ait : *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum* (Psal. xviii).

Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum Deum tuum, et sanctum Israel, qui elegit te. Hæc fiunt quando venerit Christus in gloria Patris cum angelis suis, et sederit in throno gloriæ suæ, judicare vivos et mortuos (Matth. xxv). Tunc omnes adorabunt propter Dominum Patrem suum, quia fidelis est, qui elegit eum. Sive ita intelligendum : Reges quorum cor in manu Dei est, et Ecclesiæ principes adorabunt eum, quia fidelis est dominus sanctus Israel. De Christo etenim et quæ sequuntur intelligi possunt, dicit enim : *In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui.* Hujus testimonio Apostolus usus est, dicens : *Tempore opportuno exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui, ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis* (II Cor. vi). Tempus placitum et opportunum, et dies salutis passio salvatoris est, et resurrectio, cui et idem pater in subsequentibus ait : *Dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, et possideres hæreditates dissipatas, ut diceres his qui vincti sunt, exite, et his qui in tenebris, revelamini.* In fœdus populi subauditur Judæorum, his videlicet, qui ex illis credere voluerunt, et suscitavit terram, quæ in idololatriæ jacebat erroribus, et possidebit hæreditates dissipatas, quæ habitorem non habebant dominum, et dicit his, qui peccatorum vinculis stringebantur : *Exite, quia funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur, et his qui sedebant in tenebris, et lucem videre non poterant, ait : Revelamini, hi enim omnes postquam conversi fuerint, et clarum lumen Christi aspexerint, pascentur in viis et semitis sacrarum Scripturarum, et dicent : Dominus pascit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Super aquam refectiois educavit me* (Psal. xxiii).

EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM, CAP. I.

Elizabeth impletum est tempus pariendi, et pe-

perit filium. Et audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo. Venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater ejus et dixit, nequaquam, sed vocabitur Joannes. Et dixerunt ad illam : Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit dicens : Joannes est nomen ejus, et admirati sunt universi. Apertum est autem illico os ejus et lingua, et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierunt in corde suo dicentes : Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto et prophetavit dicens : Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ.

Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. (Ex Beda.) Verbum impletionis sanctæ scriptura in honorum tantum ortu, vel obitu, vel actu ponere consuevit, quarum vitam plenitudinem perfectionis habere significat. Denique *Elizabeth impletum est tempus pariendi. Impleti sunt dies Mariæ ut pareret. Implevit Salomon ædificare domum Domini.* Defunctus est Abraham vel alius aliquis pater senex et plenus dierum, et postquam venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, at contra dies impiorum inanes, et vacui; viri enim sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos (Psal. lxxv).

Et audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei (Ex August.) Habet sanctorum editio lætitiæ plurimorum, quia commune est bonum. Justitia enim communis est virtus, et ideo in ortu justi futuræ vitæ insigne promittitur, et gratia secutura virtutis exsultatione vicinorum præfigurante signatur.

Et factum est in die octava, venerunt circumcidere puerum et vocabant eum nomine patris sui Zachariam, et respondens mater ejus dixit : nequaquam, sed vocabitur Joannes. Mire sanctus evangelista præmittendum putavit, quod plurimi infantem patris nomine Zachariæ appellandum putarunt, ut advertas matri non nomen alicujus displicuisse degeneris, sed id sancto infusum Spiritu, quod ab angelo ante Zachariæ fuerat prænuntiatum. Et quidem ille mutans intimare vocabulum filii nequivit uxori, sed per prophetiam Elisabeth didicit, quod non didicerat a marito.

Et dixerunt ad illam, quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Innuebant patri ejus, quem vellet vocare eum, et postulans pugillarem scripsit dicens : Joannes est nomen ejus, et mirati sunt universi. Joannes est, inquit, nomen ejus, hoc est

non ei nos nomen imponimus, quia jam a Deo nomen accepit, habet vocabulum suum, quod agnovimus non quod elegimus, nec miretis si nomen mulier, quod non audivit asserat, quando Spiritus sanctus, qui angelo mandaverat, revelavit. Neque poterat Domini ignorare prænuntium, quæ propheta-verat Christum. Et bene additur: *Quia nemo in cognatione ejus vocatur hoc nomine*, ut intelligas nomen non generis esse, sed vatis.

Apertum est illico os ejus et lingua et loquebatur benedicens Deum, et factus est timor super omnes vicinos eorum. Quia vox clamantis in deserto est nata, merito est lingua parenti soluta, neque enim patrem a laudibus silere decebat, qui verbi præcone sibi nato gaudebat, quippe cui labia quæ incredulitas vinxerat, fides jam solvit. Verum hæc etiam allegorice si quis perscrutari desiderat, Joannis celebrata natiuitas, gratiæ Novi Testamenti est inchoata sublimitas. Cui vicini et cognati patris nomen quam Joannis imponere malebant, quia Judæi, qui legis ei observatione, quasi affinitate juncti erant, magis justitiam, quæ ex lege est, sectari, quam fidei gratiam suscipere cupiebant. Sed Joannis, hoc est, gratiæ Dei vocabulum mater verbis, pater litteris intimare satagunt. Quia et lex ipsa psalmique ac prophetæ apertis sententiarum vocibus gratiam Christi prædicant, et sacerdotium illud vetus figuratis cæremoniarum et sacrificiorum umbris eidem testimonium perhibet. Pulchreque Zacharias octava die prolis editæ loquitur, quia per Domini resurrectionem, quæ octava die post septimam sabbati facta est, occulta sacerdotii legalis arcana patuerunt, linguæ pontificum Judæorum, quam diffidentiae vincula strinxerant, intelligentiæ rationabili est voce soluta.

Et super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt in corde suo dicentes: Quid putas puer iste erit, etenim manus Domini erat cum illo. Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus (Psal. cx). Ecce enim unum Zachariæ silentium, non ipsi tantum cum datur ad pœnam incredulitatis, et signum credendi proficit, sed et cum auferitur, omnes vicinos ejus miraculo ac timore stupefacit. Omnia circumquaque montana fama nati prophetæ profundit. Omnes qui audire poterant, ad perquirendum diligentius pueri qui natus est modum statumque sollicitat, ut his videlicet atque hujusmodi futurus Christi propheta commendetur auspiciis, iterque (ut ita dixerim) præcursori veritatis præcurrentia signa præbeant.

Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ. Quanta superni muneris est largitas, si prompta ad accipiendum nostræ fidei sit pietas. Ecce loquela quæ sola est ablata diffidenti, cum spiritu prophetiæ est restituta credenti. Visitavit autem Dominus plebem suam, quasi longa infirmitate tabescentem, et

A quasi venditam sub peccato unici filii sui sanguine redemit. Quod quia beatus Zacharias proxime faciendum cognoverat, prophético more quasi jam factum narrat. Et notandum quod visitasse et redemisse plebem suam dicitur, non quia videlicet, hanc veniens suam invenit, sed quia visitando suam fecit, cui simile est quod in Proverbiorum fine de eadem plebe cantatur: *Mulierem fortem quis inveniat (Prov. ultimo)?* Neque enim eandem mulierem, videlicet Ecclesiam, fortem, id est, fidem devotam invenit, sed sibi desponsando fortem reddidit, quia suæ fidei sublimitate perfecit.

IN VIGILIA SANCTI PETRI APOSTOLI.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. III.

« Petrus et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ bajulabatur, quem quotidie ponebant ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum et Joannem, incipientes introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Joanne dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jesu Christi Nazaræni, surge et ambula. Et apprehensa ejus manu dextera, allevavit eum. Et protinus consolidatæ sunt bases ejus et plantæ, et exsiliens stetit et ambulabat. Et intravit cum illis in templum, ambulans et exsiliens et laudans Deum. Et vidit eum omnis populus ambulantem et laudantem Deum, cognoscebant autem illum, quoniam ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat, ad speciosam portam templi, et repleti sunt omnes stupore et exstasi, in eo quod acciderat illi. »

Petrus et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Apostoli nona hora templum ingressuri, primo claudum diu debilem salvant, deinde ad vesperam usque laborantes, multa hominum milia verbo fidei imbuunt. Quia doctores Ecclesiæ, in finem mundi venientes, et languenti prius Israeli, et postmodum etiam gentilitati prædicant. *Hi sunt enim operarii, quos nona et undecima hora in vineam paterfamilias inducit (Matth. xx).*

Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur. Quia populus Israel non solum Domino incarnato, sed a primis etiam legis temporibus datæ rebellis exstitit, quasi ex utero matris claudus fuit, quod bene Jacob cum angelo luctante, benedicto quidem, sed claudicante figuratur, quia populus Domino in passione prævalens, in quibusdam per fidem benedictus, in quibusdam vero est per infidelitatem claudus.

Quem ponebant quotidie ante portam templi quæ dicitur Speciosa, etc. Porta templi Speciosa Dominus

est, per quem si quis introierit, salvabitur. Ad hanc A portam debilis Israel ire non valens, legis, prophetarumque vocibus affertur, ut ab ingredientibus interiora sapientiae fidei audiendae deprecatur auxilium, qui vaticinia futurorum, quasi ad portam ponunt auditores. Sed Petri est in templum perducere, cui pro confessione forti, et cognomen petrae et claves caeli sunt datae.

Argentum et aurum non est mihi. Habuit quidem vetus tabernaculum justificationes culturae, et sanctum saeculare auro argentoque distinctum, sed metallis legis sanguis Evangelii pretiosior emicat. et populus ille, qui ante auratos postes mente debili jacuerat, in nomine crucifixi salvatus, templum regni caelestis ingreditur (*Hebr. vii*). Alioquin beatus Petrus, Dominici memor praeccepti, quo dicitur : *No-* B *lite possidere aurum et argentum (Math. x)*, pecuniam quam ad pedes apostolorum ponebant, non sibi recondere, sed ad usus pauperum, qui sua patrimoniam reliquerant, reservare solebat.

Et apprehensa manu ejus dextera, alleavit eum, etc. Quem verbe erigit, hunc etiam dextera confortat, quia sermo docentis, in corde auditorum minus valet, si non etiam propriae actionis commendetur exemplis.

Et exsiliens stetit et ambulabat et intravit cum illis in templum. Ordo perfectionis egregius, primo illum resurgere qui jacuerat, deinde arripere virtutem, et sic regni januam cum apostolis intrare.

Et impleti sunt stupore et extasi, etc. Exstasin pavorem dicit. Nam alio modo dicitur extasis, cum pavore, non pavore alienatur, sed aliqua inspiratione aut revelatione assumitur.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. ULT.

« Dixit Jesus Petro : Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. Dicit ei iterum : Simon Joannis, diligis me? Ait illi : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. Dicit ei tertio : Simon Joannis, amas me? C « Et contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio : Quia amas me, et dicit ei : Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce oves meas. « Amen, amen dico tibi, cum esses junior cingebas te, et ambulabas ubi volebas, cum autem senueris, D « extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo non vis. Hoc autem dixit significans quia morte clarificaturus esset Deum. »

Dixit Jesus Petro : Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Virtutem nobis perfecta dilectionis praesens Domini nostri interrogatio ostendit, perfecta enim dilectio est, qua Dominum ex toto corde, tota anima, tota virtute, proximum autem tanquam nos ipsos diligere jubemur, et neutra harum dilectio sine altera valet, aut est perfecta, quia nec Deus vero sine proximo, nec sine Deo vere potest proximus amari.

Dicit ei : Pasce agnos meos. Ac si aperte dice-

ret, et haec sola et vera est probatio integri in Domino amoris, si erga fratres studueris curam solliciti exercere laboris. Nam quicumque fratri opus pietatis, quod valet impendere, negligit, minus juste se conditorem diligere ostendit, cujus mandata in sustentanda proximi necessitate contemnit.

Dicit ei iterum : Simon Joannis, amas me? at ille : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Simon namque obediens, Joannes dicitur Dei gratia, et propter ea recte primus apostolorum, cum de amore suo requiritur, Simon Joannis, id est obediens Dei gratia vocatur, ut quidam cunctis ostendatur hoc, quod majore praeter ceteris obedientia Dei jussis obsequitur, quod ardentiori illum charitate amplectitur non humani meriti, sed muneris esse divini. Cautae ac temperate et simplici voce ait : *Domine, tu scis quia amo te;* quod est aperte dicere, Scio quia te, ut tu melius nosti, integro corde diligo, quam vero te alii diligant, mihi quidem ignotum, sed tibi sunt omnia nota.

Contristatus est Petrus, quia dixit ei ter amas me? Et dicit ei : Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te, dicit ei : Pasce agnos meos. Provida autem pietate Dominus tertio Petrum an se diligit interrogat, ut ipsa trina confessione vincula, quae ille ter negando ligavit, absolvat, et quoties territus ejus passione, qua illum nosse negaverat, toties resurrectione creatus, quod illum toto amet corde testatur. Sed hoc pastori est fixo corde tenendum, ut eos quibus praest, non quasi suos proprios, sed ut Domini sui gregem tractare meminerit, juxta illud quod Petro dicitur : *Si diligis me, pasce oves meas.* Meas, inquit, non tuas, meas tibi oves commendatas scio, et has quasi meas regere, si me perfecte amas recole, ut meam videlicet in eis gloriam, meum dominium, mea iucra non tua propria quaeras.

(*Ex vulg.*) Dilectio ampliolem quam amor retinet qualitatem, et ideo dicente Domino : *Simon Joannis, diligis me,* non ausus est Petrus fateri dilectionis se habere mensuram, sed humiliter profitatur amare se. Superior enim amor dilectio reperitur. Denique tertia appellatione Dominus interrogans Petrum, quia non sicut prioribus vicibus duabus dixerat, *diligis,* sed *amas me,* contristatus est Petrus, cur in tertia interrogatione non dixerit, *diligis me,* sed *amas me,* velut jam non de sublimi ordinis dilectionis, sed de inferiore amoris gratia percontatus.

Amen amen, dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas, cum autem senueris, extendens manus tuas, et alius te cinget et ducet, quo tu non vis. Ac si patenter dicat : Quanta me charitate diligas, hinc aliquando probabis, cum pro parvulorum meorum vita ad mortem certando perveneris, ut et illi in corpore possint pariter et mentis salvari, ipse tormenta corporis omnia, quam adversarium infligere libet, forti mentis constantia tol-

rabis. In extensione enim manuum positionem membrorum ejus, qua cruci erat aptandus insinuat. In cinctione alterius impositionem vinculorum, quibus a persecutore erat arcendus exprimit. In ducto quo nollet, ipsam mortis ac passionis acerbiter indicat, quam corporalis ejus infirmitas horrebat, cujus animi firmitas spiritualis etiam adversa pro domino lætatur cuncta perferre. Non enim voluntatem suam, sed voluntatem quærebat ejus qui misit eum Christus.

Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Clarificavit quippe Petrus morte sua Deum, quando hoc indicio cunctis quantum Deus esset colendus, amandusque monstravit, dum ipse data optione mallet crucis subire tormentum, quam a cælestis verbi prædicatione cessare.

IN NATALI SANCTI PETRI.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. XII.

« Misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit apprehendere et Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradensque quatuor quaternionibus militum ad custodiendum, volens post pascha producere eum populo. Et Petrus quidem servabatur in carcere, oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinculus duabus catenis, et custodes ante ostium custodiebant carcerem, et ecce angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo carceris, percussoque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus. Dixit autem angelus ad eum: Præcingere et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me. Et exiens sequebatur eum et nesciebat quia verum est, quod fiebat per angelum, æstimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum. Et continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere, quia misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Judæorum. »

Misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. (Ex Josepho.) Hunc Herodem tertio Claudii anno, sui vero regni septimo, ab angelo percussum, narrat historia.

Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio, etc. (Ex Beda.) De hoc Jacobo Clemens Alexandrinus historiam quamdam dignam memoria refert. « Et is, inquit, qui obtulerat eum judici ad martyrium (Jacobum scilicet) motus etiam ipse, confessus est se esse Christianum. Ducti sunt autem ambo pariter

ad supplicium, et cum ducerentur in via, rogavit Jacobum, dari sibi remissionem; at ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, et osculatus est eum, et ita ambo simul capite plexi sunt. »

Tradensque quatuor quaternionibus militum, et reliqua. Sicut centurio centum, ita quaternio quatuor sub se milites habebat.

Percussoque latere Petri excitavit eum, etc. Percussio lateris, commemoratio passionis Christi est, de cujus vulnere salus nostra profluxit, et nobis quoque pressurarum catena retentis, tale solatium ipse reddit apostolus Petrus, dicens: *Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini.*

Præcingere et calcia te caligas tuas. Et fecit, etc. Et prophetas et apostolos cingulis usos fuisse legimus, cujus sibi Petrus ligamenta propter rigorem carceris ad horam laxaverat, ut tunica circa pedes demissa, frigus noctis utcumque temperaret, exemplum præbens infirmis, vel cum molestia corporali, vel injuria tentemur humana, licere nobis aliquid de nostri propositi rigore laxare. Et quia dictum est: *Sint lumbi vestri præcincti (Luc. XII), et calciati pedes in præparationem Evangelii pacis (Ephes. VI),* spiritualiter virtutum verbique prædicandi resumere jubemur insignia.

Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis, etc. Angusta imo ferrea erat porta, quæ ducit ad Jerusalem cælestem, sed apostolorum vestigiis nobis jam facta est meabilis, qui sanguine proprio ferream vicerunt ostium, de hoc Arator:

Ferrea quid mirum si cedunt ostia Petro,
Quem Deus æthereæ custodem deputat aulae,
Ecclesiæque suæ faciens retinere cacumen.
Infernum superare jubet.

Et Petrus ad se reversus dixit. Id est, a contemplationis culmine ad hoc regressus, quod in intellectu communi et prius fuit.

Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, etc. Quod unusquisque nostrum habeat angelum, et in libro Pastoris et in multis sanctæ Scripturæ locis invenitur. Nam et Dominus de parvulis: *Angeli, inquit, eorum semper vident faciem Patris mei (Matth. XVIII).* Et Jacob de se loquitur: *Angelus qui eruit me de cunctis malis (Gen. XLVIII).* Et hic discipuli angelum apostoli Petri venire credebant.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XVI.

« Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi, et interrogavit discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? At illi dixerunt, alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dicit illis Jesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei vivi. Respondens autem Jesus dixit ei: Beatus es Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super

« hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ
 « inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo
 « claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris
 « super terram, erit ligatum et in cælis. Et quod-
 « cunque solveris super terram, erit solutum et in
 « cælis. »

Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi. Philippus iste est frater Herodis, de quo supra diximus. Tetrarcha Ithureæ et Trachonitidis regionum, qui in honorem Tiberii Cæsaris Cæsaream, quæ nunc Paneas dicitur appellatum, et est in provincia Phœnicis.

Et interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis. (Ex Hieron.) Non dixit, quem me dicunt esse homines, sed *Filium hominis*, ne jactanter de se querere videretur. Et nota quod ubicunque scriptum est in Veteri Testamento *Filius hominis*, in Hebræo positum sit בן אדם, filius Adam. Illudque quod in Psalmo legimus: *Filius hominum, usquequo gravi corde*, in Hebræo dicitur בני אדם, filii Adam. Pulchre autem interrogat: *Quem dicunt esse homines Filium hominis*, quia qui de Filio hominis loquuntur homines sunt. Qui vero divinitatem ejus intelligunt, non homines, sed dii appellantur.

At illi dixerunt: Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Miror quosdam interpretes causas errorum inquirere singulorum et disputationem longissimam texere, quare dominum nostrum Jesum, alii Joannem putaverunt, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex prophetis, cum sic errare potuerint in Elia et Jeremia, quomodo Herodes erravit in Joanne, dicens: *Quem ego decollavi Joannem, ipse surrexit a mortuis, et virtutes operantur in illo* (Marc. vi).

Vos autem, quem me dicitis? Respondit Simon Petrus: Tu es Christus Filius Dei vivi. Prudens lector attende, quod ex consequentibus textuque sermonis apostoli nequaquam homines, sed dii appellantur. Cum enim dixisset: *Quem dicunt homines esse Filium hominis*, subjecit: *Vos autem, quem me esse dicitis?* illis quia homines sunt, humana opinantibus, vos qui dii estis, quem me existimatis? Petrus ex persona omnium apostolorum profertur: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Deum vivum appellat, ad comparationem deorum eorum, qui putantur dii, sed inortui sunt, Saturnum, Jovem, Cererem, Liberum et cætera idolorum portenta significans.

Respondens Jesus, dixit ei: Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Quod caro et sanguis revelare non potuit, id est, doctrina humana, Spiritus sancti gratia revelatum est. Ergo ex confessione sortitur vocabulum, quod revelationem ex Spiritu sancto habeat, cujus et filius appellandus sit. Siquidem Barjona in lingua nostra sonat, filius columbæ. Alii simpliciter accipiunt quod Simon, id est Petrus, filius sit Joannis, juxta alterius loci interrogationem: *Simon Joannis, diligis me?* qui re-

spondit: *Domine, tu scis.* Et volunt scriptorum vitio depravatum, ut pro Bar Joanna, hoc est, filius Joannis, Barjona scriptum sit, una detracta syllaba. Joanna autem interpretatur Domini gratia, utrumque autem nomen mystice intelligi potest, quod et columba spiritum sanctum et gratia Dei donum significet spirituale. Illud quoque quod ait: *Caro et sanguis non revelavit tibi*, apostolicæ narrationi comparatur, in qua ait: *Continuo non acquievi carni et sanguini* (Gal. i), carnem ibi et sanguinem Judæos, ut his quoque sub alio sensu demonstraretur, quod ei non per doctrinam Pharisæorum, sed per Dei gratiam Christus Dei Filius revelatus sit.

Et ego tibi dico. Quid est quod ait: *Et ego dico tibi*, quia tu mihi dixisti, tu es Christus Filius Dei vivi, et ego tibi sermone casso, et nullum opus habente, sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est.

Quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Sicut ipse lumen apostolis donavit, ut lumen mundi appellentur, cætera quæ ex domino sortiti vocabula sunt, ita et Simoni, qui credebatur petram Christum, Petri largitus est nomen. At secundum metaphoram petræ, recte dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te.

(Ex Fulgentio.) Sive super hanc petram, id est, super illum, quem ore tuo confessus es dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, sive super hanc petram, super confessionem Petri.

Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Ego portas inferi vitia reor atque peccata, vel certe hæreticorum doctrinas, per quas illecti homines ducuntur ad tartarum. Nemo itaque putet de morte dici, quod apostoli conditioni mortis subjecti non fuerint, quorum martyria videat coruscare.

Et tibi dabo claves regni cælorum, et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cælis. Istum locum episcopi et presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur, cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed eorum vita queratur. Legimus in Levitico de leprosis, ubi jubentur, ut ostendant se sacerdotibus, et si lepram habuerint, tunc a sacerdote immundi fiant (Levit. xiv), non quod sacerdotes leprosos et immundos faciant, sed quod habeant notitiam leprosi et non leprosi, et possint discernere, qui mundus quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mundum vel immundum facit, sic et hic alligat vel solvit episcopus et presbyter, non eos qui insontes sunt vel noxii, sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, qui solvendus.

IN VIGILIA SANCTI PAULI.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS
 CAP. I.

« Notum enim vobis facio Evangelium, quod
 « evangelizatum est a me, quoniam non est secu-

• dum hominem. Neque enim ego ab homine ac-
 • cepi illud, neque didici, sed per revelationem
 • Jesu Christi. Audistis enim conversationem meam
 • aliquando in Judaismo, quia supra modum per-
 • sequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam,
 • et proficiebam in Judaismo supra multos coëta-
 • neos meos, in genere meo abundantius æmulator
 • existens paternarum mearum traditionum. Cum
 • autem placuit ei qui me segregavit ab utero
 • matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ut
 • revelaret Filium suum in me, ut annuntiarem
 • illum inter gentes, continuo non acquievi carni
 • et sanguini, neque veni Hierosolymam ad ante-
 • cessoros meos apostolos, sed abii in Arabiam,
 • et iterum reversus sum Damascum, deinde veni
 • Hierosolymam videre Petrum, et mansi apud eum
 • diebus quindecim, alium autem apostolorum vili
 • neminem, nisi Jacobum fratrem Domini, quæ
 • autem scribo, ecce coram Deo, quia non men-
 • tior. »

*Notum vobis facio Evangelium, quod evangeli-
 zatum est a me, quoniam non est secundum hominem.
 Neque ego ab homine accepi illud, neque didici, sed
 per revelationem Jesu Christi.* Verbum ipsum ἀποκα-
 λύψαις, id est, revelationis, proprie Scripturarum
 est, et a nullo sapientium sæculi apud Græcos usur-
 patum, hoc est, revelationem illam signat, quam
 vidit cum Damascum vadens in itinere Christi vo-
 cem meruit audire, et cæcatis oculis, verum lumen
 mundi intuitus est. Si enim Evangelium Pauli non
 est secundum hominem, neque ab homine accepit
 illud aut didicit, sed per revelationem Jesu Christi,
 non est utique homo Jesus Christus, qui Paulo
 Evangelium revelavit, quod si non est homo, con-
 sequenter Deus est. Non quod hominem assumptum,
 sed quo tantum hominem renuamus. Inter acci-
 pere autem et discere hoc interest, quod accipit
 per alium, qui primum insinuat, ut ad fidem ejus
 adducatur, ut credat vera esse quæ scripta sunt,
 discit autem is, qui ea quæ per ænigmata et para-
 bolas figurata sunt, explanata et aperta cognoscit,
 et non homine revelante, sed Christo qui revelavit
 Paulo.

*Audistis enim conversationem meam aliquando in
 Judaismo, quia supra modum persequebar Ecclesiam
 Dei, et expugnabam, etc.* Quam elegans observatio
 pondusque verborum: Audistis, inquit, conversatio-
 nem non gratam aliquando non modo in Judaismo,
 non in lege Dei, supra modum persequebar Eccle-
 siam Dei, non ut cæteri. Hinc quoque admiratio
 nascitur, quod non unusquisque de his qui leviter
 persequebantur Ecclesiam Dei, sed ille qui cæteros
 in persecutione vincebat, conversus ad fidem sit,
 Ecclesiam dicens Dei, vel ipsum Christum Deum esse
 significat, vel ejusdem Dei esse Ecclesiam, qui quon-
 dam legis dator fuit.

*Cum autem placuit ei, qui me segregavit ab utero
 matris meæ, et vocavit per, etc.* Non solum in hoc
 loco, sed et ad Romanos Paulus segregatum in

A Evangelio Dei esse se scribit, et Jeremias antequam
 formaretur in utero, notus Deo, sanctificatusque
 perhibetur (*Jer. 1*). Sive uterum matris legem dicere
 possumus, quæ Christo gravida erat. A cujus car-
 nali observantia separatam se dicit per gratiam
 Christi. Non est autem *Ipsam revelaret Filium suum
 in me*, ac si diceret: Revelaret mihi Filium suum.
 Cui enim quid revelatur, huic illud potest revelari
 quod ante in eo non erat. In quo vero revelatur,
 illud revelatur, quod prius fuit in eo, et postea
 revelatum est. Simile est illud in Evangelio: *Medius
 stat quem vos nescitis*. Et alibi: *Erat lux vera, quæ
 illuminat omnem hominem venientem in mundum*.
 Ex quo perspicuum sit natura omnibus Dei inesse
 notitiam. Nec quemquam sine Christo nasci, et non
 habere germina in se sapientiæ et justitiæ, reliqua-
 rumque virtutum.

Unde multi absque fide et Evangelio Christi, vel
 sapienter faciant aliqua, vel sancte, ut parentibus
 obsequantur, et ut inopi manum porrigant, non oppri-
 mant vicinos, non aliena rapiant. Potest et aliter
 accipi in Paulo: Dei filius revelatur, quod prædi-
 cante illo, agnitus sit gentibus, quem ante nesciebant.

Continuo non acquievi carni et sanguini. Sive, ut
 in Græco melius habetur, οὐ προσανθήσαν σαρκὶ
 καὶ αἵματι. Non contulit plane Paulus post revelatio-
 nem Christi cum carne et sanguine, quia noluit
 margaritas projicere ante porcos, nec dare sanctum
 canibus. Vide quid de peccatoribus scriptum sit:
*Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia
 caro sunt (Gen. vi)*. Cum talibus, qui caro et san-
 guis erant, non contulit Apostolus Evangelium, quod
 ei fuerat revelatum, sed paulatim eos de carne et
 sanguine vertit in spiritum, et tunc demum eis oc-
 culta Evangelii sacramenta commisit.

Neque veni Hierosolymam, etc. Quid mihi prodest
 ista religio, si legam, quod Paulus post revelatio-
 nem Christi statim ierit in Arabiam, et de Arabia Da-
 mascum fuerit reversus, nec sciam quid ibi gesserit?
 Exitus ac reditus dat mihi occasionem altioris intel-
 ligentiæ. Arabia quæ interpretatur humilis et occi-
 dua, vetus significat testamentum. Statim itaque ut
 credidit Paulus, ad legem, ad prophetas, ad Veteris
 Testamenti jam in occiduo positi sacramenta con-
 versus, quæsit in eis Christum, quem jussus fuerat
 in gentibus prædicare, et reperto illo, non est ibi
 diutius commoratus, sed reversus est Damascum,
 hoc est ad sanguinem et ad passionem Christi, et
 inde prophetica lectione firmatus pergit Hierosoly-
 man, locum visionis et pacis, non tam disciturus
 aliquid de apostolis, quam cum eis Evangelium,
 quod docuerat, collaturus.

*Deinde post triennium veni Hierosolymam videre
 Petrum.* Non ut oculos, genas vultumque ejus aspi-
 ceret, utrum macilentus an pinguis, adunco naso
 esset an recto, et utrum frontem vestiret coma, an
 (ut Clemens in periodis ejus refert) calvitium habe-
 ret in capite, nec puto apostolicæ fuisse gravitatis,
 ut post tantam triennii præparationem aliquid hu-

manum in Petro voluerit aspicere, sed his oculis A
aspexit eum quibus et modo in Epistolis suis vide-
tur, his oculis Paulus vidit Cepham, quibus nunc
a prudentibus quibusque Paulus ipse conspicitur.
Nam et quod visus sit ire Hierosolimam ad hoc ipse,
ut videret Apostolum, non discendi studio, qui et
ipse eundem prædicationis haberet auctorem, sed
honoris priori apostolo deferendi.

Et mansi apud eum diebus quindecim. Non gran-
di indignit magisterio, qui tanto se ad videndum
Petrum tempore præparavit. Et licet quibusdam su-
perfluum videatur numeros quoque qui in scripturis
sunt observare, tamen non absque re arbitror quin-
decim dies, quibus apud Petrum Paulus habitavit,
plenam significare scientiam, consummatamque do-
ctrinam, siquidem quindecim sunt carmina in Psal-
terio, et quindecim gradus per quos ad canendum
Deo in atriis ejus consistendum justus ascendit.

Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Ja-
cobum fratrem Domini. Et cæteri apostoli fratres
Domini dicuntur, sicut in Evangelio: *Vade, dic fra-*
tribus meis, vado ad Patrem meum et ad Patrem ve-
strum (Joan. ult.). Sed quomodo Job, et cæteri pa-
triarchæ dicti sunt quidem famuli Dei, sed quasi
egregius quidem Moyses, ut scriberetur de eo, sed
non sicut Moyses famulus meus, sic et beatus Ja-
cobus specialiter frater propter egregios mores et
incomparabilem fidem sapientiamque non modicam
appellatus est Domini frater, et quod primus ei Ec-
clesiæ præfuerit, quæ prima in Christo credens ex
Judæis fuerat congregata.

Quod autem exceptis duodecim quidam vocentur
apostoli, illud in causa est, omnes qui Dominum vi-
derant, et eum postea prædicabant, fuisse apostolos
appellatos, ut illud ad Corinthios scribitur, *Visus*
est illis undecim, deinde visus est et Jacobo, deinde
apostolis omnibus. Nam et alii ab his quos Dominus
elegit ordinati sunt apostoli, sicut ad Philippen-
ses ait: *Necessarium existimavi Epaphroditum com-*
missionem meam, vestrum autem apostolum mittere
ad vos (Philipp. II). Et ad Corinthios de talibus scri-
bitur: *Sive apostoli Ecclesiarum in gloria Dei (II*
Cor. VIII). Silas quoque et Judas ab apostolis apostoli
nominati sunt.

Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quod non
mentior. Sive simpliciter accipiendum, ut sit, quæ
scribo vobis vera sunt, et Deo teste confirmo, quia
nulla arte verborum, nullo sunt fucata mendacio,
sive alius, ut legatur, quæ scribo vobis coram Deo
sunt, id est, Dei digna conspectu, quia scilicet non
mentior, et quomodo oculi Domini super justos,
avertit autem faciem suam a conspectu impiorum,
ita nunc ea, quæ scribuntur coram Deo sunt, me
non mentiente, qui scribo, quæ non essent coram
Domino si mentirer.

IN NATALI SANCTI PAULI.

LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM, CAP. IX.

« Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis

in discipulos Domini, accessit ad principem sacer-
dotum, et petiit ab eo epistolas in Damascus ad
synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros
ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem. Et
cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Da-
masco. Et subito circumfulsit eum lux de cælo.
Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi :
« Saule, Saule quid me persequeris? Qui dixit :
« Quis es, Domine? Et ille : Ego sum Jesus, quem
« tu persequeris : durum est tibi contra stimulum
« calcitrare. Et tremens ac stupens dixit : Domine,
« quid me vis facere? Et Dominus ad eum : Surge
« et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi, quid te
« oporteat facere? Viri autem illi qui comitabantur
« cum illo, stabant stupefacti, audientes quidem vo-
« cem, neminem autem videntes. Surrexit autem
« Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat.
« Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt
« Damascus. Et erat tribus diebus non videns, et
« non manducavit neque bibit. Erat autem quidam
« discipulus Damasci, nomine Ananias. Et dixit ad
« illum in visu Dominus : Anania. At ille ait : Ecce
« ego, Domine. Et Dominus ad eum : Surge et vade
« in vicum, qui vocatur Rectus, et quære in domo
« Judæ Saulum nomine, Tarsensem, ecce enim
« orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeun-
« tem et imponentem sibi manus, ut visum recipiat,
« Respondit autem Ananias : Domine, audivi a mul-
« tis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in
« Hierusalem. Et hic potestatem habet a principibus
« sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen
« tuum. Dixit autem ad eum Dominus : Vade, quo-
« niam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen
« meum coram gentibus et regibus et filiis Israel.
« Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro
« nomine meo pati. Et abiit Ananias, et introivit in
« domum, et imponens ei manus, dixit : Saule fra-
« ter, Dominus Jesus misit me, qui apparuit tibi in
« via qua veniebas, ut videas et implearis Spiritu
« sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis ejus
« tanquam squamæ, et visum recepit. Et surgens
« baptizatus est, et cum accepisset cibum confor-
« tatus est. »

Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis in
discipulos Domini. (Ex Beda.) Præsentes videlicet
cedibus afficiens, et minis deterrens absentes.

Saule, Saule, quid me persequeris? Non dixit quid
persequeris membra mea, sed, quid me persequeris?
quia ipse in corpore suo, quod est Ecclesia, adhuc
patitur iniquos, et in cujus etiam membris beneficia
collata, sibi facta esse denuntiat, cum ait : *Esurivi*
et dedistis mihi manducare (Matth. xxv), et expo-
nendo subjunxit, *Quandiu uni ex minimis meis fe-*
cistis. Ego sum quem tu persequeris. Non dixit, *Ego*
sum Deus, ego sum Dei filius, sed humilitatis, in-
quit, *meæ infirmitate suscipe, et tuæ superbiæ squamas*
depone.

Sed surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi
quid te oporteat facere, etc. Non continuo quæ essent

facienda monstravit, sed in civitate postmodum faci- A
cienda præmonuit, ut tanto post in bonis solidius
staret, quanto prius funditus eversus a pristino erro-
re cecidisset.

Apertis oculis nihil videbat, et rel. Nequaquam
potuisset bene rursus videre, nisi prius excæcatus
fuisset. Bene propriam sapientiam, quæ perturbatur,
excludens, fidei semper cuncta committeret.

Et erat tribus diebus non videns, etc. Quia Domi-
num non crediderat tertia die mortem resurgendo
vicisse, suo jam instruitur exemplo, qui tenebras
triduanas, luce reversa, mularet.

*Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro
nomine meo pati*, et rel. Non debet, inquit, timere
quasi persecutor, sed potius quasi frater amplecti,
quia diversa quæ sanctis intulerat promptus est sus- B
tinere cum sanctis.

*Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam
squamæ*, etc. Draconis omne corpus dicitur squamis
esse contextum. Quia ergo Judæi serpentes et geni-
mina sunt viperarum vocati, quia illorum perfidiam
sectabatur, quasi pelle serpentina oculos cordis ob-
texerat, sed cadentibus sub manu Ananiæ ab ejus
oculis squamis, monstratur in facie, quod verum
lumen jam recipit in mente.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XIX.

« Tunc respondens Petrus, dixit ei : Ecce nos re-
liquimus omnia, et secuti sumus te : quid ergo
erit nobis ? JESUS autem dixit illis : Amen dico vo-
bis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione,
cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, C
sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes
duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit do-
mum vel fratres aut sorores, aut patrem aut ma-
trem aut uxorem aut filios aut agros, propter
nomen meum, centuplum accipiet et vitam æter-
nam possidebit. »

*Tunc respondens Petrus dixit ei : Ecce nos reliqui-
mus omnia et secuti sumus te : quid ergo erit nobis ?*
(Ex Hieron.) Grandis fiducia ! Petrus piscator erat,
dives non fuerat, cibos manu et arte quærebat, et
tamen loquitur confidenter, *reliquimus omnia*. Om-
nia enim relinquit, qui voluntatem habendi deserit.
Sed quia non sufficit tantum relinquere, jungit quod
perfectum est, et secuti sumus te, fecimus quod jus-
sisti, quid igitur dabis præmii ?

*JESUS autem dixit illis : Amen dico vobis, quod vos,
qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit Filius
hominis, in sede majestatis suæ, sedebitis super sedes
duodecim judicantes duodecim tribus Israel.* Non di-
xit, qui reliquistis omnia, hoc enim et Socrates fecit
philosophus, et multi alii divitias contempserunt :
sed, qui secuti estis me, quod proprie apostolorum
est atque credentium, in regeneratione cum sederit
filius hominis in sede majestatis suæ, quando ex
mortuis de corruptione resurgent incorrupti, sede-
bitis et vos in solis judicantium, condemnantes
duodecim tribus Israel, quia vobis credentibus cre-
dere noluerunt.

(Ex August.) Hic discimus cum suis discipulis ju-
dicaturum Jesum. Unde et alibi Judæis dixit : *Si
ergo in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo
ejiciunt ? ideo ipsi judices vestri erunt* (Matth. xii).
Nec quoniam super duodecim sedes sessuros esse,
aut duodecim solos homines cum illo judicatu-
ros putare deberemus. Duodenario quippe numero uni-
versa quædam significata est judicantium multitudo,
propter duas partes septenarii, quo significatur
plerumque universitas, quæ duæ partes, id est, tria
æquat, altera per alteram partem multiplicatæ
duodecim faciunt. Nam et quatuor ter, et tria quater
duodecim sunt. Alioquin quoniam in locum Judæ
traditoris apostolum Mathiam legimus ordinatum,
apostolus Paulus, qui plus illis omnibus laboravit,
ubi ad judicandum sedere non habebit, qui profecto
cum aliis sanctis ad numerum judicum se perti-
nere demonstrat cum dicit : *Nescitis quia angelos ju-
dicabimus* (I Cor. vi), de ipsis quoque judicandis in
hoc numero duodenario similis causa est. Non enim
quia dictum est, *judicantes duodecim tribus Israel*,
tribus Levi, quæ tertia decima est ab eis judicanda
non erit, aut solum illum populum, non cum eo gentes
cæteras judicabunt. Quod autem ait, *in regenera-
tione*, procul dubio mortuorum resurrectionem no-
mine voluit regenerationis intelligi, sic enim caro
nostra regenerabitur per incorruptionem, quemad-
modum est anima nostra regenerata per fidem. Quid
ergo de Paulo dicemus ? Nunquid tertius decimus
judicabit ? Quomodo in centum quinquaginta tribus
piscibus ingentem numerum sanctorum, et in quinque
virginibus innumerabiles virgines, quomodo in quir-
que fratribus illius qui torquebatur apud inferos
millia populi Judæorum et septem millia virorum,
de quibus Eliæ dicitur, *millia millium*, sic in duo-
decim sedibus non duodecim homines, sed magnus
numerus perfectorum. Orbis enim terrarum qua-
tuor designatis partibus continetur. Ab his omnibus
partibus vocatur in trinitate, quoniam ter quaterni
duodecim fiunt, perfectum numerum significat. Duo-
decim ergo tribus Israel, totus Israel duodecim tri-
bus sunt, sicut enim judicaturi ex toto mundo, sicut
judicandi ex toto mundo erunt.

*Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut so-
rores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios
aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet
et vitam æternam possidebit.* (Ex Beda.) Sensus igitur
iste est : Qui propter Evangelium Christi carnalia
reliquerit, spiritalia bona recipiet, quæ compara-
tione et merito sui ita erunt, quasi parvo numero
centenarius numerus comparetur, quia nimirum a
fratribus atque consortibus propositi sui, qui ei spi-
rituali glutino colligantur, multo gratior est, etiam
et in hac vita recipi et charitatem ; lege Acta Aposto-
lorum : *Quia multitudinis credentium erat cor unum
et anima una, et erant illis omnia communia* (Act. iv).
Nullusque egens erat inter eos qui sua pro Domino
reliquerant, de quibus et Apostolus ait : *Tanquam*

nihil habentes et omnia possidentes. Potest sane hoc, A quod ait : Accipiet centies, tantum nunc in tempore hoc, domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus per significationem altius intelligi. Centenarius quippe numerus de leva translatus in dexteram, licet eandem inflexu digitorum videatur tenere figuram, quam habuerat denarius in leva, nimium tamen quantitatis magnitudine supererescit, quia videlicet omnes, qui propter regnum Dei, et temporalia sperant, etiam in hac vita persecutionibus plenissima, ejusdem regni gaudium fide certa degustant, atque in expectatione patriæ cœlestis, quæ jure in dextera significatur, omnium pariter electorum sincerissima dilectione fruuntur.

HEBDOMADA VII POST PENTECOST.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. VI.

« Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destrueretur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum illo, scientes quod Christus resurgens a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, semel mortuus est. Quod autem vivit, vivit Deo. Ita et vos existinate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro. »

Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. (Ex Hieron.) Præcepit Apostolus, ut quia propter nos Christus mortuus et sepultus est, et resurrexit, nos quoque ad passionis suæ similitudinem, voluntates et cupiditates nostras crucifigamus, et in baptisate mysterium mortis sepulturae et resurrectionis ejus imitemur.

(*Ex Orig.*) Mori prius oportet peccato, ut possis sepeliri cum Christo, mortuo enim sepultura debetur; nemo enim vivus sepelitur aliquando : si enim vivis adhuc peccato, consepeliri non potes Christo, nec in novo ejus sepulcro collocari. Vetus enim homo tuus vivit, et ideo non potes in novitate vitæ ambulare. Quid est, quod cum ipse Dominus dixerit discipulis, ut baptizarent omnes gentes in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti, Apostolus solius Christi in baptismo nomen assumit? nisi quod in præsentī loco, non tam baptismatis rationem, quam mortis Christi discutere cupiebat. Ad ejus similitudinem, etiam nos suaderet mori debere peccato et consepeliri Christo. Et non erat utique conveniens, ut ubi de morte dicebat, vel Patrem nominaret vel Spiritum sanctum. Verbum enim caro factum est, et merito ubi caro

est, ibi de morte tractatur. Nec conveniebat ut diceret : Quicumque baptizati sumus in nomine Patris, vel in nomine Spiritus sancti, in morte ipsius baptizati sumus.

Consepulti enim sumus cum Christo per baptismum in morte. Si consepulti sumus cum Christo, secundum ea quæ superius diximus, id est, secundum quod mortui sumus peccato, consequenter utique resurgente Christo a mortuis, et nos cum ipso simul consurgemus, et illo ascendente ad cœlos, cum ipso simul ascendemus, et sedente ipso ad dexteram patris, cum ipso simul in cœlestibus sedere dicemur, sicut alibi ipse apostolus ait : *Quia coecccitavit nos Christo, simulque fecit sedere in cœlestibus* (Ephes. II).

B *Ut quomodo surrexit, etc.* Novitas autem vitæ est, ubi veterem hominem cum actibus suis deposuimus, et induimus novum, qui secundum Deum creatus est, et qui renovatur in agnitione Dei, secundum imaginem ejus qui creavit eum. Nam et *si is qui foris homo noster, inquit Apostolus, corrumpitur, sed qui in'us est, renovatur de die in diem* (II Cor. IV). Intuere eos qui in fide proficiunt, et quotidie in virtutibus enitescunt, quomodo semper bonis operibus adficiunt meliora, et honestis honestiora conquiruntur, quomodo in intellectu, in scientia et sapientia crescent, et intelligis eos quotidie innovari. In novitate ergo vitæ ambulemus, ostendentes nosmetipsos ei, qui nos cum Christo suscitavit, quotidie novos, et, ut ita dixerim, pulchriores, decorem vultus nostri in Christo, tanquam in speculo colligentes, qui surgens a mortuis ab humilitate terrena, ad gloriam paternæ majestatis ascendit, *ut videant opera nostra bona, et glorificent patrem nostrum qui in cœlis est* (Matth. V), et sic merito Christo consurrexisse per gloriam Patris dicemur.

Si enim complantati, etc. Veluti alicujus plantæ arboris ostendit mortem Christi, cui nos complantatos vult esse, ut succo radicis ejus, radix quoque nostra suscipiens, producat ramos justitiæ, et fructus afferat vitæ. Christus ergo qui est Dei virtus et Dei sapientia, ipse est arbor vitæ, cui nos complantari debemus, et novo quodam atque amabili Dei dono, mors illius nobis vitæ arbor efficitur. Bene autem Apostolus non dixit : *Si enim complantati facti sumus* morti ejus, sed *similitudini mortis ejus.* Ipsam quidem mortem, qua Jesus mortuus est peccato, ut peccatum omnino non fecerit. Nos non possumus mori, ut omnino nesciamus peccatum. Similitudinem tamen habere possumus, ut imitantes eum, et vestigia ejus sequentes, abstineamus nos a peccato. Hæc est ergo, quod recipere potest humana natura, ut in similitudinem mortis ejus fiat, dum ipsum imitando non peccat. Nam omnino ex integro nescire peccatum, solius est Christi. Igitur complantari nos vult mortis ejus similitudini, qua peccato mortuus est semel, ut possumus et resurrectioni ejus esse complantati. Ad utrumque enim subaudire debet complantati et mortis et resurrectionis.

Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est. Vetus autem homo noster intelligendus est, vita prior, quam duximus in peccatis, cujus finem et interitum quemdam facimus, ubi receperimus in nobis fidem crucis Christi, per quam ita destruitur corpus peccati, ut membra nostra, quæ serviebant peccato, ultra ei non serviant, sed Deo.

Ut destruat corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. (Ex Orig.) Diligentius intuendum est, quomodo dixerit *corpus peccati*, in quo duplex dari videtur intellectus, vel quia nostrum corpus peccati esse dixerit corpus, vel quia peccati ipsius dicat esse proprium aliquod corpus, quod destruendum sit his qui non debent ultra servire peccato. Quia ergo uterque sensus in loco admitti potest, de utroque quod nobis videatur exponimus. Etenim si proprium corpus ponamus esse peccati, videbitur quod sicut de his qui in novum hominem reparati sunt, dictum est, quia *Vos estis corpus Christi, et membra ex parte* (I Cor. xii), ita et de his qui veterem hominem nondum crucifixerunt dici posse quod sint corpus peccati et membra ejus, cujus caput corporis sit diabolus, sicut Christus caput est corporis ecclesiarum, non habentis maculam aut rugam (Ephes. iv). Possunt autem membra, ex quibus corpus istud peccati constat illa videri, quæ superius enumeravit Apostolus membra esse super terram, hoc est, fornicationem, immunditiam, impudicitiam, avaritiam, contentionem, iram, dolos, rixas, dissensiones, hæreses, invidiam, comessiones et his similia, ex quibus omnibus membris digne dicitur corpus consistare peccati, et hoc corpus veteris hominis appellari, quod si quis per crucem Christi destruat, et in novum hominem, qui secundum Deum creatus est commutetur, ultra non dicetur servire peccato, cui sine dubio servit, donec alicui eorum subjacet, quæ supra exposuimus membra esse peccati. Si vero magis corpus nostrum hoc dixisse intelligatur Apostolus corpus peccati, secundum illam profecto accipietur intelligentiam, qua et David de semetipso dicit: *Quia in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea* (Psal. i). Pro quo peccato et Ecclesia ab Apostolo traditionem suscipit etiam parvulis baptismum dare.

(Ex Primas.) Sive ut destruat corpus peccati, hoc est, ut non ex parte, sed omnia vitia destruantur, quia unum vitium membrum est peccati, corpus vero est universitas delictorum, quorum plenitudo est originale peccatum. Christus autem non ex parte, sed integer est crucifixus, ut nos ex toto moriamur peccato, et vivamus Deo, sive ut corpus nostrum destruat a servitute peccati, et fiat justitiæ mancipium, quod solebat esse delicti. *Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati* (Joan. viii). Sive corpus peccati intelligitur is, qui adhuc extra baptismum originali subditus est conditioni, et nondum ulla vitæ suscepit initia, sed ex toto alienus est a salute.

Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato.

Hoc est, alienatus est a peccato; mortuus enim omnino non peccat. Vel, sicut præfati sumus, prioris vitæ erroribus mortuus, innovatus in Christo et membrum ejus effectus, concupiscentiis et passionibus contradicit.

Si enim mortui sumus cum Christo, credimus quia simul et jam vivemus cum Christo. (Ex Orig.) Præsentem sermonem Apostolus conclusionem facit omnium quæ in superioribus construxerat, et dicit: Si autem mortui sumus cum Christo, per hæc scilicet quæ superius ostendimus credimus et quia convivemus ei. Non dixit: et conviximus, sicut dixit: mortui sumus, sed: convivemus, ut ostendat, quia mors in præsentem operatur, vita autem in futuro, tunc scilicet cum Christo manifestatus fuerit, qui est vita nostra abscondita in Deo.

Scientes quod Christus surgens a mortuis jam non moritur. Duplex intelligitur resurrectio, una qua mente et fide cum Christo a terrenis resurgimus, ut cœlestia cogitemus, aliaque generalis erit in carne, hæc in secundo erit, illa in primo Domini fuit adventu, idcirco absoluta sententia definitur Apostolus, quod Christus jam non moreretur, ut et hi qui convivent ei, de æternitate vitæ securi sint.

Mors illi ultra non dominabitur. Potest autem quis compendiosius in his dicere, quia hic mortem communem hanc dicit et mediam, qua mortuus est, sicut idem Apostolus dixit secundum scripturas, et nihil absurdum videri, si is qui formam servi susceperat, dominatum pertulerit mortis, quæ sine dubio dominatur omnibus qui in carne positi, sub servili forma censentur. Alius vero qui profundior in his Pauli sensum in virtute spiritus contuetur, dicit: Quia mors hic, de qua dixerat quod *ultra non dominabitur* Christo, ille ipse intelligendus est novissimus inimicus, qui figuram habuit cæti illius, qui absorbuerat Jonam, in quam mortem, tanquam Jonas in ventre cæti ingressus est, in eum scilicet locum, quem salvator ipse cor terræ nominavit, in quo tres dies et tres noctes exemplo Jonæ futurum esse Filium hominis dicit (Matth. xxi), ut eos qui inibi a morte detinebantur, eximeret, unde recte Apostolus in præsentem loco dicit: quia *mors ei ultra non dominabitur*. Non enim ultra dabit semetipsum in dominationem tyranni, neque iterum exinaniet se, ut formam servi accipiat, et fiat obediens usque ad mortem (Philip. ii), ne rursus in forma servi, quamvis voluntate, et non necessitate positus, dominationem tantum tyranni mortisque patiat, et hoc est quod ait: *Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel.*

Quod autem vivit, vivit Deo. Vivere autem Deo, ita intelligendum est, quasi expleto eo, quod in forma Dei positus, exinanivit semetipsum, et formam servi accepit, et factus est obediens usque ad mortem, rursus permaneat in forma Dei, atque æqualis patri, unde merito in consequentibus ponit, ita et vos existimate, vos quidem mortuos esse peccato, viventes autem Deo in Christo *Jesus Domino nostro,*

quo scilicet imitatione Christi peccato moriamur, A alieni ab eo effecti, et Deo vivamus jungentes nos, et unus cum ipso spiritus facti.

Ita et vos existimate, etc. Qui enim cogitat morturum se esse non peccat, verbi gratia, si me concupiscentia mulieris trahit, si argenti, si auri, si prædia, si cupiditas pulset, et ponam in corde meo, quod mortuus sum in Christo, exstinguetur continuo concupiscentia et effugatur, peccatum exstinguitur, furor cessat, ira, odium conquiescit, et hoc modo quis mori invenitur peccato et vivere Deo. Quid est aliud, quod dicit: *Viventes Deo in Christo Jesu*, nisi vivere in sapientia, in justitia, in pace, in sanctificatione, quæ omnia Christus est?

(*Ex Primas.*) Sive existimate vos mortuos esse peccato, id est, sicut caput vestrum semel est mortuum, sic et vos membra illius effecti vitæ, ejus exempla sectamini, ut nihil morti ulterius debeatis, hoc est, ut in vobis locum mors sectanda non habeat. Ille autem vivit Deo, qui Christi vestigia humilitate, sanctificatione, pietate, sectatur.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. V.

« Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo. Et tunc veniens offeres munus tuum. »

Amen amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra, plus quam, etc. (Ex August.) Hoc est, nisi non solum illa minima legis præcepta impleveritis, quæ inchoant hominem, sed etiam ista, quæ a me adduntur, qui non veni solvere legem, sed implere, non intrabitis in regnum cœlorum. Justitia Phariseorum est, ut non occidant, justitia eorum qui intraturi sunt in regnum Dei est, ut non irascantur sine causa. Minimum est ergo non occidere, et qui illud solverit, minimus vocabitur in regno cœlorum. Qui autem illud impleverit, non occidat, non continuo magnus erit, et idoneus regno cœlorum, sed tamen ascendit aliquem gradum. Perficietur autem, si non irascitur sine causa, quod si perfecerit, multo remotior erit ab homicidio. Quapropter qui docet ut non irascamur, non solvit legem, ne occidamus, sed implet potius, ut et foris, dum non occidimus, et in corde, dum non irascimur, innocentiam custodiamus.

Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit judicio. In lege autem judicabatur, ut et qui occidebat, et ipse occideretur.

Ego autem dico vobis. Id est, ego novus homo, vobis novis nova loquor.

Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. (Ex August.) Videndum est, quantum intersit inter justitiam Phariseorum et Christianorum, quæ introducit in regnum cœlorum. Ibi enim occisio reum facit judicio. Hic autem ira reum nihilominus facit judicio.

Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. (Ex Hieron.) Hoc verbum proprie Hebræorum est, רָכָה Racha enim dicitur *ῥεῖς*, hoc est, inanis et vacuus, quem nos possumus vulgata injuria absque cerebro nuncupare. Si de otioso sermone reddituri sumus rationem, quanto magis de contumelia? Sed et signanter additur, *qui dixerit fratri suo racha*. Frater enim noster nullus est, nisi qui eundem nobiscum habet patrem; cum ergo similiter credat in Deum, et Christum Dei noverit sapientiam, qua ratione stultitiæ elógio denotari potest?

(*Ex August.*) Quid interest inter reum judicio, et reum concilio, et reum gehennæ ignis? Nam hoc postremum gravissimum sonat, et admonet gradus quosdam factos a levioribus ad graviora, donec ad gehennam ignis veniretur: et ideo si levius est, reum esse judicio, quam esse reum concilio, item levius est esse reum concilio, quam reum esse gehennæ ignis, oportet levius esse intelligatur irasci sine causa fratri, quam dicere racha, et rursus, levius esse racha, quam dicere fatue. Non enim reatus ipse haberet gradus, nisi gradatim etiam peccata commemorarentur. Racha enim obscurum est, quia nec Græcum est nec Latinum, nonnulli autem de Græco trahere voluerunt ejus interpretationem, putantes pannosum dici, Græce enim pannus, rachus dicitur. Probabilius autem dicitur vocem esse, non significantem aliquid aliud, nisi indignantis animi motum exprimentem, ut sunt apud grammaticos interjectiones, cum dicitur a dolente, *heui*, vel ab irascente, *hem*, quæ voces quarumque linguarum sunt propriæ, nec in aliam linguam facile transferuntur; quæ causa utique coegit tam Græcum interpretem, quam Latinum vocem ipsam ponere, cum quomodo eam interpretaretur, non inveniret. Gradus itaque sunt in istis peccatis, ut primo quisque irascatur, et eum motum retineat corde conceptum. Jam si extorserit vocem indignantis, ipsa commotio non significantem aliquid, sed illum animi motum ipsa eruptione instantem qua feriat ille cui irascimur, plus est utique quam si surgens ira silentio premeretur. Si vero non solum vox indignantis audiatur, sed etiam verbum quod jam certam ejus vituperationem, in quem profertur, designet et notet, quæ dubitet amplius hoc esse, quam si solus indignationis sonus ederetur? Itaque in primo unum est, id est, ira sola, in secundo duo, et ira et vox, quæ iram significat, et in voce ipsa certæ vituperationis expressio. Vide nunc etiam tres reatus judicii concilio gehennæ ignis. Nam judicio adhuc de cœnsioni datur locus. In concilio autem quanquam et judicium esse

soleat, tamen quia interesse aliquid hoc loco fateri cogit ipsa distinctio, videatur ad concilium pertinere sententiæ prolatio, quando non jam cum ipso reo agitur, utrum damnandus sit, sed inter se, qui judicant, conferunt, quo supplicio damnari oporteat, quem constat esse damnandum. Gehenna vero ignis, nec damnationem habet dubiam, sicut iudicium, nec damnati pœnam, sicut concilium, in gehenna vero ignis certa est et damnatio, et pœna damnati.

Gehenna nomen compositum est, גהנון ניר. Fuit enim vallis filiorum Ennon juxta Jerusalem, in qua multa jacere cadavera mortuorum, unde et interno gehennæ congruit nomen.

Si ergo offers munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, etc. (Ex Hieron.) Non dixit, si tu habes aliquid adversum fratrem tuum, sed si frater tuus habet aliquid adversum te, ut durior reconciliationis tibi imponatur necessitas. Quandiu ergo illum placare non possumus, nescio an consequenter munera nostra offeramus Deo.

Docet utique eum qui in fratrem impacificus est, pacis hostiam juste Domino offerre non posse.

(Ex August.) Si in mentem venerit, quod aliquid habeat adversum nos frater, id est, si nos eum aliquo læsimus, tunc enim ipse habet adversum nos, nam nos habemus adversum illum, si ille nos læsit, ubi non opus est pergere ad reconciliationem. Non enim veniam postulabis ab eo, qui tibi fecit injuriam, sed tantum dimittis, sicut tibi a Domino dimitti cupis, quod ipse commiseris. Pergendum est ergo ad reconciliationem, cum in mentem venerit, quod nos forte fratrem in aliquo læsimus. Pergendum autem non pedibus corporis, sed motibus animi, ut te humili affectu prosternas fratri, ad quem chara cogitatione cucurreris, in conspectu ejus, cui munus oblaturus es. Spiritualiter, templum nostrum interior homo est, altare fides, munus prophetia, doctrina, oratio, hymnus, psalmus, et si quid tale aliud spiritualium donorum aliquid occurrerit. Ita enim etiam si præsens sit, poteris eum non simulato animo lenire atque in gratiam revocare, veniam postulando, si hoc prius coram Deo feceris, pergens ad eum non pigro motu corporis, sed et celerrimo dilectionis affectu, atque inde veniens, id est, intentionem revocans ad id quod agere cœperas, offeres munus tuum.

HEBDOMADA VIII POST PENTECOST.

LECTIO BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. VI.

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?

A « Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Stipendia enim peccati mors, gratia autem Dei vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro. »

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. (Ex Orig.) Pudorem quemdam per hæc incutit Apostolus auditoribus, ut hoc saltem dependant justitiæ et sanctificationi, quod prius immunditiæ, iniquitæque detulerunt. Quid ergo tam humanum, hoc est, quid tam leve, quid tam sine onere, et quod nulli prorsus possit carnis infirmitas excusare? multo enim amplius, et multo intentius honoranda justitia est. Sed ego, inquit, humane et communiter ago, eadem postulo, similia requiro: dudum currebant pedes vestri ad dæmonum templa, nunc curant ad Ecclesiam Dei, currebant prius ad effundendum, nunc ad liberandum sanguinem currant; protendebantur prius manus, ut aliena diriperent, nunc protendantur, ut propria largiantur. Circumspiciebant prius oculi mulierem ad concupiscendum, nunc circumspiciant pauperes, debiles, egenos ad miserandum. Aures delectabantur auditu vano vel bonorum derogationibus, nunc convertantur ad audiendum verbum Dei, ad explanationem legis et ad capiendam sapientiæ disciplinam. Linguaque conviciis, maledictis et turpilouis assueta est, convertatur nunc ad benedicendum Dominum, in omni tempore sermonem sanum proferat et honestum, ut det gratiam audientibus.

(Ex Primas.) Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, hoc est majora quidem exigere a vobis pro divinæ servitutis retributione deberem, sed conscendens et temperans infirmitati vestræ, humana et possibilia prædico atque suadeo, ut sicut prompti fuistis ad sectanda noxia atque contraria, ita alacres sitis ad ea, quæ utilia et saluti amica sunt peragenda.

Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Cum ergo quis peccato servit, justitiæ liber est, hoc est, alienus est a justitia. Hic enim liberum alienum dicit, et recte quidem, nemo enim potest simul et peccato servire et justitiæ, ut illud: *Nemo potest duobus dominis servire*. Illud sane notandum est esse et libertatem culpabilem et laudabilem servitutem. Nam liberum esse justitiæ, crimen est. Servum vero esse justitiæ, laudabile. Quod autem dicit, servum justitiæ fieri, simul intellige, et sapientiæ et pietati et pudicitæ, et omnibus simul virtutibus. Sicut e contrario qui peccati servus est, simul et concupiscentiæ malæ, et iræ et furori et impudicitæ et rapinæ et omnibus simul vitiis ac sceleribus servit.

Quem ergo fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis, nam finis illorum mors est. (Ex Primas.)

Ac si diceret, qualem fructum in actione rei illius A habuistis, in cujus etiam recordatione verecundia st? in Dei vero cultu hoc ipsum jam fructus est, quod vivitis sanctificati per baptismum.

(Ex Orig.) Fructum et honorum et malorum esse docet scriptura divina, ut ipse Salvator in Evangeliiis dicit: Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, et fructus ejus malos. Si quis igitur convertat animum et propositum ad justitiam, erubescit sine dubio, et ipse se notat de prioribus gestis quæ egit, positus sub peccato, quia finis illorum mors est. Sed requiro quæ mors? certum est non ista communis. Non enim quis post mortem convertitur ad justitiam, vel pro malis gestis præteritis erubescit. Quid ergo est? Nunquidnam peccati mortem dicere videtur, quoniam anima quæ peccat ipsa morietur? An illud magis potest intelligi, quod istam mortem dicat, qua cum Christo peccato morimur, et vitiiis ac sceleribus finem damus, ut post hæc dixisse videatur, quia finis illorum mors est?

Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Fructus fructibus comparat, et peccati quidem fructus, pro quibus nunc, hoc est, posteaquam liberati a peccato et servi facti Deo, erubescunt, pronuntiat morte finire. Fructus vero justitiæ, qui sunt in justificatione, finem dicit accipere vitam æternam.

Stipendia enim peccati mors. Romanis enim militibus pro labore militiæ stipendia appendebantur pecuniæ. Ergo stipendium laboris est fructus, ab stipe pendenda nominatur. Antiqui enim appendere pecuniam solebant magis quam adnumerare. Ergo qui peccato militat, stipendium, id est, remunerationem laboris malitiæ suæ accipiet mortem.

Gratia autem Dei vita æterna in Christo Jesu Domino nostro. Non dixit similiter stipendia justitiæ, quia non erat antequam remuneraret in nobis. Non enim nostro labore quesita est, sed Dei munere condonata.

EVANGELIUM MARCI, CAPUT VIII.

« Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via, quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine? Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram, et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, et dabat discipulis suis, ut apponerent, et proposuerunt turbæ. Et habebant pisciculos paucos, et ipsos benedixit, et jussit apponi. Et manducaverunt et saturati sunt, et sustulerunt quod supererat de fragmentis septem sportas.

« Erant autem qui manducaverant quasi quatuor millia, et dimisit eos. »

Cum multa turba esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis, etc. (Ex Beda.) In hac lectione consideranda est in uno eodemque redemptore nostro distincta operatio humanitatis scilicet atque divinitatis. Quis enim non videat hoc quod super turba miseretur Dominus, ne vel inedia, vel viæ longioris deficiat labore, affectum esse, et compassionem humanæ fragilitatis. Quod vero de septem panibus et pisciculis paucis, quatuor millia hominum saturavit, divinæ opus esse virtutis. Mystice autem hoc miraculo designatur, quod viam sæculi præsentis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia redemptoris nostri alimento sui Verbi reficiat. Hoc vero typice inter hanc refectionem et illam quinque panum ac duorum piscium distat, quod ibi littera Veteris Testamenti spirituali gratia plena esse signata est, hic autem Novi veritas æ gratia Testamenti, fidelibus ministranda monstrata est. Sane utraque refeccio in monte celebrata est, ut aliorum Evangelistarum narratio declarat, quia Utriusque scriptura Testamenti recte intellecta, altitudinem nobis cœlestium et præceptorum mandat, et præmiorum, traque altitudinem Christi, qui est mons Domus domini in vertice montium consona voce prædicat. Qui enim ædificatam super se civitatem, sive Domum domini, id est, Ecclesiam in altum honorum extollit operum, et cunctis manifestam gentibus exhibet, ipse hanc ab infimis delectationibus abstractam pane cœli reficit, atque ad appetitum supernæ suavitatis dato pignore cibi spiritualis accendit.

Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. (Ex Gregor.) Turba ergo triduo Dominum propter sanationem infirmorum suorum sustinet, cum electi quique fideque sanctæ trinitatis lucidi, Domino pro suis suorumque peccatis, animæ videlicet languoribus, perseveranti instantia supplicant. Item turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata, quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans, ad Dominum se in opere, in locutione, atque in cogitatione convertit.

Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via. Dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne deficient in via, quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficient, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione.

Quidam enim ex eis de longe venerunt. Est autem qui nihil fraudis et nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit, iste de longinquo non venit, quia per incorruptionem et innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus, ad ministerium spirituale conversus est. Neque iste venit e longinquo, quia usque

conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alii vero post carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur. Hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quanto enim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Dantur igitur alimenta eis, etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccatoribus, doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Item Judæi quicumque in Christo crediderunt, de prope ad illum venerunt, quia legis et prophetarum erant litteris edocti de illo. Credentes vero ex gentibus de longe utique venerunt ad Christum, quia nullis paginarum sanctarum monumentis de ejus erant fide præmoniti.

Et responderunt ei discipuli sui : Unde istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine ? Et interrogavit eos : Quot panes habetis ? Qui dixerunt : Septem. Bene septem panes in ministerio Novi Testamenti ponuntur, in quo septiformis gratia spiritus sancti plenius fidelibus cunctis et credenda revelatur et credita datur. Neque hordeacei fuisse produntur, sicut illi quinque, de quibus quinque sunt hominum millia saturata, ne iterum sicut in lege vitale animæ alimentum corporalibus sacramentis obtegeretur, hordei etenim medulla tenacissima palea tegitur.

Et præcepit, etc. Supra in refectioe quinque panem turba supra fenum viride discumbibat. Nunc ubi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere præcipitur, quia per scripturam legis carnis desideria calcare et comprimere jubemur. *Omnis enim caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni (Isaiæ xl).* In Novo autem Testamento ipsam quoque terram ac facultates temporales derelinquere præcipimur, vel certe quia mons, in quo turba dominicis panibus reficiebatur, altitudinem, ut supra diximus, redemptoris nostri significat, ibi super fenum, hic super terram reficitur. Ibi enim celsitudo Christi propter carnales homines et Hierusalem terrenam carnali spe et desiderio tegitur. Hic autem remota omni cupiditate carnali, convivas Novi Testamenti, spei permanentis firmamentum, tanquam ipsius montis soliditas nullo feno interposito conlinebat.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit et dabat discipulis suis, ut apponerent, et proposuerunt turba. Dominus accipiens panes, dabat discipulis, ut ipsi acceptos turbæ apponerent, quia spiritualis dona scientiæ tribuens apostolis, per eorum ministerium voluit ecclesiæ suæ per orbem vitæ cibaria distribui. Quod autem fregit panes, quos discipulis daret, apertionem designat sacramentorum, quibus ad perpetuam salutem nutriendus erat mundus. Cum enim ait ipse Dominus : *Et nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit, nisi filius et cui*

A voluerit filius revelare (Matth. xi), quid nisi panem vitæ nobis per se aperiendum monstravit ? Ad cujus interiora cernenda, per nosipos penetrare nequimus. Cui contra Propheta miserabilem quorundam famem deplorans ait : Parvuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis. Quod est aliis verbis dicere : Indocti quæsierunt pabulum verbi Dei, nec erat, magistris deficientibus, qui eis scripturæ arcana patefaceret. Acceptis autem ad frangendum panibus, Dominus gratias agit, ut et ipse quantum de salute generis humani congaudeat ostendat, et nos ad agendas semper Deo gratias informet, cum vel terreno pane carnem vel animam cœlesti superna gratia largiente reficimus.

Et habebant pisciculos paucos, et ipsos benedixit, et jussit apponi. Si in panibus septem Scriptura Novi Testamenti designatur, in cujus lectione per gratiam sancti Spiritus internas mentium epulas invenimus, quid in pisciculis, quos benedicens pariter Dominus, turbæ jussit apponi ? Sanctos accipimus illius temporis, quo eadem est condita Scriptura, vel quorum ipsa Scriptura fidem, vitam et passionem continet, qui de turbulentis hujus sæculi fluctibus erepti, ac divina benedictione consecrati, refectioem nobis internam, ne in hujus mundi transeuntis excursu deficiamus, exempla suæ vel vitæ vel mortis præbuere.

Et manducaverunt et saturati sunt. Manducant de panibus Domini ac piscibus, et saturantur, qui audientes verba Dei, et exempla influentes, ad profectum vitæ correctioris per hæc excitari atque assurgere festinant, quibus aperte congruit illud Psalmistæ : *Edent pauperes et saturabuntur et laudabunt Deum, etc. (Psal. xxi).*

Et sustulerunt quod supererat de fragmentis septem sportas. Quod turbis saturatis supererat apostoli sustollunt et septem sportas implent, quia sunt altiora perfectionis præcepta, vel potius exhortamenta et consilia, quæ generalis fidelium multitudo nequit servando et implendo attingere, quorum executio illos proprie respicit, qui majore sancti spiritus gratia plenius generalem populi Dei conversationem mentis atque operis sublimitate transcendunt. Quilibet dicitur : *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, etc. (Matth. xix).*

D Unde bene sportæ, quibus dominicorum sunt condita fragmenta ciborum, propter septiformem spiritus gratiam septem fuisse memorantur. Nam quia sportæ junco et palmarum foliis solent contexti, merito in sanctorum significatione ponuntur. Juncus quippe super aquas nasci consuevit. Palma vero victricem ornat manum, et juncis vasis recto comparantur electi, cum radicem cordis, ne forte ab amore æternitatis areseat, in ipso vitæ fonte collocant. Assimulantur et eis quæ de palmarum sunt foliis contexta, cum inde festivam æternæ retributionis memoriam puro corde retinent ; et bene turba quamvis reliquias dominici prandii non caperet, manducasse tamen et saturata esse narratur,

quia sunt nonnulli, qui etsi omnia sua relinquere A nequeunt, tamen esurientes et sitientes justitiam, saturantur, cum audiendo mandata legis Dei ad vitam perveniunt æternam.

Erant autem qui manducaverunt quasi quatuor millia, et dimisit eos. Bene quatuor millia, ut ipso etiam numero docerent evangelicis se pastos esse cibariis.

HEBDOMADA IX POST PENTECOSTEN.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. VIII.

« Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii Dei et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. »

Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. (Ex Orig.) Debitores sumus eorum, sine dubio, quæ a Spiritu consecuti sumus, carni autem, inquit, non sumus debitorum. Neque enim propterea nos fecit Deus ad imaginem suam, ut carnis servitio essemus obnoxii, sed potius ut creatori suo anima deserviens, ipsa servitio ac ministerio carnis uteretur. (Ex Primas.) Hoc totum agit, ut ostendat eis legem non esse necessariam, quæ carnalibus data est.

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. (Ex Orig.) Quid est secundum carnem vivere, nisi carnis desideria implere? Nam et alibi dicit: *Et carnis curam ne feceritis in concupiscentiis.* Non utique negans curam carnis habendam in necessariis, sed in concupiscentiis. Ita ergo et hic: *Si enim,* inquit, *secundum carnem vixeritis, moriemini.* Significat autem mortem pœnæ æternæ. Hoc enim dicit, ostendere volens, maxima in partem passionum desideria humani corporis esse.

Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. (Ex Orig.) Qui ergo secundum spiritum agens, mortificat actus carnis, vivet propter inhabitantem in se spiritum vitæ. Mortificat autem quis actus carnis hoc modo, fructus est spiritus caritas, odium carnis est actus, odium ergo per charitatem mortificatur et exstinguitur. Gaudium similiter fructus est spiritus, tristitia vero hujus sæculi, quæ mortem operatur, carnis est actus. Ille ergo exstinguitur si sit in nobis gaudium spiritus, pax fructus est spiritus. Dissensio et discordia carnis est. Sed certum est discordiam mortificari per pacem. Sic et in patientia spiritus patientia carnis exstinguitur, et bonitas malitiam perimit, et mansuetudo ferociam et continentia intemperantiam, et castitas impudicitiam necat. Talique ordine qui per spiritum actus carnis vivificaverit vivet.

Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Ac si diceret, quicumque merentur Spiritu sancto gubernari, vel secundum doctrinam Spiritus sancti vivere, hi sunt qui Spiritu Dei aguntur, id est gubernantur vel moventur. Sicut enim multi filii Dei, ut Scriptura dicit: *Ego dixi, Dii estis, et filii excelsi omnes* (Psal. LXXXI), unus tamen est natura filius et unigenitus de patre, per quem omnes filii appellantur. Ita et spiritus multi quidem sunt, sed unus est, qui vere ex ipso Deo procedit, et cæteris omnibus vocabulis ac sanctificationis suæ gratiam donat.

Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore. (Ex Primas.) Judæi acceperunt spiritum, qui nullos ad servitutem cogeret per timorem. Timere enim servorum est, diligere filiorum. Sicut scriptum est: *Servus dominum suum timebit, et filius diligit patrem suum.* Illi ergo qui operari charitatis voluntate volebant, timoris necessitate cogantur, nos vero omnia voluntarie operemur, ut filios nos esse probemur.

(Ex August.) Qui timore pœnæ, non amore justitiæ opus legis facit, per hoc legis, quam velit non esse, non est amicus, sed potius inimicus; nec mundatur opere, qui immundus est voluntate.

Sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba pater. Qui vocat patrem, filium se esse profitetur, debet ergo patri in moribus filius similis inveniri, ne pro nomine quoque in vacuum usurpato majori pœnæ subiaceat, item vos Romani in adoptionem filiorum vocati estis, non sicut Judæi, qui subditi legis imperio, in servitute tenebantur. Quod vero addidit: *Abba pater,* patriæ linguæ vocabulum, id ipsum iteravit, velut si dixisset: *pater pater,* idem namque Abba quod et pater significat, sed Abba Hebræum, pater Græcum est et Latinum. Ut ergo utrumque populum in eum crediturum, ab utroque eum invocandum esse doceret, utramque linguam Apostolus posuit, ut Abba illi, qui de Israelitico populo, nos Pater clamaremus, qui de gentibus ad fidem Christi venimus.

Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, etc. Ipse ergo Spiritus adoptionis, per quem in filium quis adoptatur, reddit testimonium et confirmat spiritum nostrum, quia sumus filii Dei. Postquam a spiritu servitutis in adoptionis spiritum venerimus, cum jam nihil timoris inest, nihil propter metum pœnæ gerimus, sed propter amorem Patris cuncta perficimus.

Si autem filii et hæredes, hæredes quidem Dei, etc. Post hæc jam ex consequentibus syllogismum necitat Apostolus et dicit: *Si Spiritum adoptionis accepimus, ergo filii sumus.* Quod si filii sumus, sine dubio et hæredes, mercedem namque servus exspectat, hæreditatem filius sperat. Et rursus alius addidit conclusionis augmentum: *Hæredes quidem, ait, Dei, cohæredes autem Christi.* Hæres quis efficitur Dei, cum quæ Dei sunt meretur accipere, id est, incorruptionis, et immortalitatis gloriam, the-

sauros sapientiæ et scientiæ reconditos. Cohæredes autem Christi, cum transformaverit corpus humilitatis nostræ, conforme corpori claritatis suæ, sed et cum illud adipisci meruit, quod dixit ipse Salvator : *Pater, volo ut ubi ego sum, et isti sint mecum* (Joan. xvii). Est præterea et illa dignitas cohæredum Christi, quod Pater quidem omne iudicium dedit filio, sed et Filius dicit ad cohæredes suos : *Sedebitis et vos super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel*, et hoc modo hæredes suos Christus non solum in partes hæreditatis, sed etiam in consortium potestatis adducit.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. VII.

« Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos et in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit. Mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. »

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, etc. (Ex Hieron.) Et de omnibus quidem intelligi potest, qui aliud habitu ac sermone promittunt, aliud opere demonstrant, sed specialiter de hæreticis intelligendum, quia videntur continentia, castitate, jejunio, quasi quadam pietatis se veste circumdari, intrinsecus vero, habentes animum venenatum, simpliciora fratrum corda decipiunt. Ex fructibus ergo animæ, quibus innocentiam ad ruinam trahunt, lupis rapacibus comparantur.

A fructibus eorum cognoscetis. (Ex August.) Dixit enim Dominus ad quosdam, qui ovium vestitu se induunt, intus sunt lupi rapaces, et ne forte fragilitas humana dignoscere non posset lupum sub ovina pelle, ait : *Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Querimus fructus charitatis, invenimus spinas dissensionis : Ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

(Ex Beda.) Qui sunt fructus, quibus boni malive dignoscuntur? Apostolus ostendit, dicens : *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, invidia, homicidia, ebrietates, comessiones, et his similia. Fructus enim Spiritus est charitas, gaudium, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, et his similia. In his etenim fructibus qualis sit unusquisque cognoscitur homo.*

Nunquid colligunt de spinis uvas aut de tribulis ficus? Spinæ reor et tribulos sæculi curas, et punitiones esse vitiorum, de quibus peccanti homini

dictum est : Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi. Ficus vero et uva dulcedinem conversationis novæ, quam Dominus in nobis esurit, et fervorem dilectionis, qui lætificat cor hominis. Non autem de spinis uvas neque de tribulis ficus colligitur, quia mensa adhuc veteris hominis consuetudine depressa simulare potest. sed fructus novi hominis ferre non potest.

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. (Ex August.) Arbor est ipsa anima, id est, ipse homo, fructus vero, opera hominis. Non ergo potest malus homo bona operari, nec bonus mala. Ergo si vult bona operari, bonus primo fiat. Pius enim mutandus homo, ut opera mutentur; si enim manet homo in eo quod malus est, et bona opera habere non potest, si manet in eo quod bonus est, mala opera habere non potest. Sit ergo unusquisque arbor bona; non se arbitretur habere fructus bonos; si manet arbor mala, non erit fructus bonus, nisi arboris bonæ; mutet cor, et mutabitur opus. Extirpa cupiditatem, planta charitatem. Sicut enim est radix omnium malorum cupiditas, et est radix omnium bonorum charitas.

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur. (Ex Beda.) Quia unusquisque perversus paratam citius gehennæ concremationem invenit, qui hic boni operis fructum facere contemnit.

Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit, etc. Sicut supra dixerat eos, qui habent vestem vitæ bonæ, non recipiendos propter dogmatum nequitiam, ita nunc e contrario asserit, ne his quidem accommodandam fidem, qui campollean integritate fidei, turpiter vivant, et doctrinæ integritatem malis operibus destruant, utrumque enim Dei servis necessarium est, ut et opus sermone, et sermo operibus comprobetur. Huic sententiæ potest illud videri contrarium : Nemo potest dicere Dominus Jesus nisi in Spiritu sancto, sed modus est Scripturarum dicta pro factis accipere, ut statim in consequentibus approbatur, refutari eos qui jactant sine operibus scientiam Domini, et audiunt a Salvatore : *Recedite a me, operarii iniquitatis, nescio vos* (Matth. vii), et Apostolus in hunc sensum loquitur : *Confitentur se Deum scire, factis autem negant.*

HEBDOMADA X POST PENTECOST.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS I, CAP. X.

« Non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt, neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est : Sedit populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum, sicut

quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis sustinere. »

Non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. (Ex Isidoro.) In tertia decima mansione, quæ vocatur sepulcra concupiscentiæ, populus fastidians cælestem panem, carnes Ægyptias desideravit, multosque subito voravit incendium quibus edocemur, ut qui conversatione relinquitur sæculum, et Ægyptias ollas, id est, carnalium desideriorum fervores contempsimus, non debere murmurare contra cælestem panem, nec virulentias Ægyptiorum, qui sunt magnarum carniū, sed simplicem cibum mannae, id est puram cælestem vitam quærere; alioquin si post perceptam angelicam mannam quæ est in cælis vita sive doctrina, rursus carnes Ægyptias, quæ sunt carnales hujus sæculi voluptates et concupiscentiæ pristinatorum morum, voluerimus appetere, vorabimus nauseam, et statim Domini igne torquebimur. Desiderium quoque nostrum vertitur in tumulos, ut simus *sepulcra dealbata, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum* (Matth. xxiii).

Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum, etc. Illos tangit qui in idolo exultabantur, putantes se immunes a crimine, et comparat eis qui sibi in eremo vitulum fecerunt, et adoraverunt ludentes, sed multi ex eis interempti perierunt (Exod. xxxii, Num. xxi), ut intelligatur in illorum hominum interemptione significari vitiorum nocem. In talia quippe vitia sævire nos jubet Apostolus, cum dicit: *Mortificate membra vestra super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est idolorum servitus* (Col. iii).

Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, etc. Consilium quippe dederat Balaam regi Balaac, ut mulieres in meritorio poneret, et ante januas eorum aras, ut venientes filii Israel, prius sacrificarent idolis, et sic ingrederentur ad mulieres, unde est fornicatus Israel cum filiabus Madian. Sed quid est quod iste Balaam populum Dei posse decipi certa ratione colligit, dans consilium, ut ex illa parte, qua infirmari noverat filios Israel, perniciosius eis laquei tenderentur, non dubitans eos oblata copia feminarum, fornicationis ruina protinus collapsuros quia concupiscentes animæ eorum partes sciebat esse corruptas? Ita ergo unumquemque nostrum nequitiae versuta malignitate, in figura Balaam perterritant, illis præcipue affectibus ani-

mæ insidiosos laqueos perstruentes, quibus nos senserint ægrotare, ut verbi gratia, cum viderint rationabiles animæ nostræ partes esse vitiatas illos nos ordine decipere moliantur. Sed Phinees sacerdos zelatus, ut Dei furorem placaret, Zambrim et scortum Madianitida, in pugione transfixit, significans per crucem Domini, non solum idololatriam, sed etiam omnem carnis affectum, vel concupiscentiam perimi sæculi, et tunc placari Deum, dum carnis exstinguitur vitium.

Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum, etc. Hoc est, nec in tribulationis pressura tentetis eum, qui vos tribulationibus probat. Narrat quippe liber Numerorum quia percussus in eremo populus Israel itineris longi ac laboris onere murmuravit, ideo Dominus miserit in illum ignitos serpentes. Plagæ igitur serpentium ignitorum venena sunt vitiorum, quæ animam quam tangunt spirituali morte perimunt, et bene murmurans contra Dominum populus serpentium morsibus sternebatur, ut ex ordine flagelli exterioris agnosceret, quantum intus perniciem murmurando pateretur. Recte etenim per serpentes peccata, quæ animam simul et corpus ad interitum trahunt, exprimuntur.

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, etc. Quod autem dicit perierunt ab exterminatore, aut ab angelo intelligitur percussenti, aut igni devorante.

Hæc autem omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram. (Ex Primas.) Omnia quæ eis contigerunt secundum facta sua receperunt, sed tamen ideo scripta sunt, ne nos putemus impune peccare. Si enim adhuc parvulis aut rudibus non pepercit, quanto magis nobis, qui legis perfectionem accipimus, non parceret, si talia fecerimus!

(Ex Hieron.) In illa scriptura quæ Veteris Testamenti dicitur Novum Testamentum absconditum latet, tanquam in fece corporalium sacramentorum. Circumcisio carnis intelligitur circumcisio cordis. Templum intelligitur corpus Domini. Terra re-promissionis intelligitur regnum cælorum. Est typus vel figura presentium et præteritorum, et futurarum rerum ignotarum. Præteritorum typus est catecumenorum humilitas, typum enim gerunt Adæ de paradiso expulso, et ex conscientia delictorum divinum metuentis aspectum, propter quod et per publicum capitibus tectis incedunt. Presentium typus est vestis Aaron, quæ duodecim tribuum nomina lapidibus insignita gestabat, ostendens se pro omnibus quodammodo populis supplicare. Futurorum typus est in duobus filiis Isaac, in quibus duo Testamenta monstrata sunt.

In quos fines sæculorum devenerunt. Id est, in quos tota justitiæ perfectio cadit, sicut scriptum est: *Finis enim legis, Christus ad justitiam* (Rom. x).

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. (Ex Primas.) Hoc est, ne cadat in idololatriam, vel scan-

dalum fratrum, propter hoc ipsum quod stare gloriantur, cadit enim dum superbit.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Humana tentatio intelligi potest civilis et, ut dictum est, tolerabilis afflictio. Sicut in alio loco dicit: *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ (Rom. vi)*, id est, quod facile et suscipi et impleri possit cum bona voluntate. Quis vel sibi vel aliis consulit, si fallatur in aliquo per ignorantiam temporalium, quia et hoc temporaliter agit, et modum agendi non tenet quem debebat; humana tentatio, sive irasci est humanum, iram perficere diabolicum?

Fidelis autem Deus est, qui non patitur vos tentari super id quod potestis. (Ex August.) Fidelis qui se pollicitus est sui nominis causa tribulationem sustinentibus adfuturum, ut illud: *Multæ tribulationes istorum, et de his omnibus liberavit eos Dominus (Psal. xxxiii)*. Ipse vos faciat stare firmiter, et virtutem tribuet tolerandi, qui vos docuit rogare dicens, Ne patiaris nos induci in tentationem (Matth. vi).

Sed faciet cum tentatione etiam proventum ut possitis sustinere. Id est, non ampliorem vobis tribulationem venire patietur, quam sustinere possitis, sed faciet proventum, id est, illud vobis faciet provenire, quod possitis sustinere, aut de ipsa tribulatione lucrum animæ acquirere.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XVI.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te, redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se. Quid faciam? quia dominus meus aufert a me villicationem: fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione recipiam me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius, et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. (Ex August.) In villico hoc, quem dominus ejiciebat de villicatu, et laudavit eum, quod in futurum sibi prospexerit, non omnia debemus ad imitandum sumere. Non enim aut domino no-

stro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus, aut eos, a quibus recipi volumus in tabernacula æterna, tanquam debitores Dei et Domini nostri fas est intelligi, cum justis et sanctis significantur hoc loco, qui eos introducunt in tabernacula æterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicaverint, sed etiam e contrario dicuntur istæ similitudines, ut intelligamus, si laudari potuit ille a domino, cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo qui secundum ejus præceptum illa opera faciunt. Villici sane vocabulo discimus eos qui pecunias habent, non jam domui suæ, sed alienæ potius rei dispensatores esse putandos, qui si juxta hujus servi exemplum sedulo finiendæ villicationis ac rationis reddendæ tempus præviderint, facile terrenorum delectatione simul et dilectione nudati, plus sibi de amicis colligendis in futuro quam divitiis in præsentis colligendis prospicere curabunt.

Ait autem villicus intra se: Quid faciam? quia Dominus meus aufert a me villicationem: fodere non valeo. Ablata quippe villicatione, fodere non valemus, quia finita hac vita in qua tum licet operari, nequaquam ultra bene conversationis fructum ligone devotæ compunctionis licet inquirere.

Mendicare erubesco, etc. Mendicare confusionis est, illo scilicet pessimo genere mendicandi, quo virgines illæ fatuæ mendicasse referuntur, quæ ingruente tempore nuptiarum, oleo virtutum deficiente, sapientibus dixerunt: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguntur (Matth. xxv)*, et quod Salomon ait: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, et non dabitur ei.*

Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? et ille dixit: Centum cados olei; dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? qui ait, centum coros tritici; ait illi: Accipe litteras tuas, scribe octoginta. Cadus Græce amphora est, continens urnas tres. Corus vero modios triginta complectitur. Quod autem de centum cadis olei, quinquaginta scribi fecit a debitore, et de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud valere arbitror nisi ut ea quæ similiter in sacerdotes atque in Levitas Judæis quisque operatur, in Christi Ecclesia abundet justitia ejus super Scribarum et Phariseorum, ut cum illis decimas darent, isti dimidias dent, sicut non de fructibus, sed de ipsis suis bonis fecit Zachæus. Aut certe duplices decimas, aut duas decimas dando superet impendia Judæorum. Nisi forte quis simpliciter accipiendum putet, quod omnis qui indigentiam cujuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia vel certe ex quinta parte, quantum viginti vel quinquaginta ad centum sunt, alleviaverit, certa suæ misericordie sit mercede donandus.

Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Audiant sapie-

tes hujus sæculi, ut stultam sapientiam deserere, et sapientem Dei stultitiam queant discere, quanti eorum sapientia divina æquitas æstimaverit, quos non vere prudeat, sed in generatione sua prudentes esse com memorat. Juxta hoc quod alibi dicitur: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes.* Nec non et amatores æternæ vitæ filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt, quam filios arguit esse tenebrarum. Filii autem lucis et filii hujus sæculi vocantur, quomodo filii regni et filii perditionis, cuius enim agit quisque opera, ejus cognominatur et filius.

Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Mammona iniquitatis, ab hoc appellatur istam pecuniam, quam possidemus ad tempus, quia mammona divitiæ interpretantur. Nec sunt istæ divitiæ nisi iniquis, qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suæ. A justis vero cum hæc possidentur, est quidem ista pecunia, sed non sunt illis divitiæ nisi cælestes et spirituales, quibus indigentiam suam spiritualiter supplentes, exclusa egestate miseræ, beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui præbent eleemosynam de iniquo mammonæ faciunt sibi amicos, a quibus in æterna tabernacula recipiantur, quanto magis hi, qui spirituales largiuntur epulas, qui dant cibaria conservis in tempore suo, certissima debent spe summæ retributionis erigi.

HEBDOMADA XI POST PENTECOSTEN.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS, I, CAP. XII.

« Scitis quoniam cum gentes essetis ad simula-
« cra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum
« vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens,
« dicit anathema Jesum. Et nemo potest dicere
« Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. Divisiones
« vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus, et di-
« visiones ministracionum sunt, idem autem Domi-
« nus et divisiones operationum sunt, idem vero
« Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique
« autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.
« Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ,
« alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spi-
« ritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia
« sanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum,
« alii prophetia, alii discretio Spirituum, alii genera
« linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc
« autem omnia operatur unus atque idem Spiritus,
« dividens singulis prout vult. »

Scitis quoniam cum gentes essetis, etc. Hic sensus dicentis hoc parum verbis videtur aperire: cum gentes essetis a magis vel ab aruspiciibus idolorum obedientiam præstabatis, qui vos ad simulacra muta et mortua perducebant. Nunc vero, quia religione suscepta, capacioris sensu esse debetis, libentius acquiescite saluti, et promptius obedite veritati, et quod in potitiam vestram depono, attenta mente

percipite. (*Ex Orig.*) Prout ducebamini, a quo vel a quibus? a spiritibus nempe malignis ducebamini ad opera peccatorum.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit, etc. Qui anathematizat, id est, qui cum quadam detestatione abnegat Dominum Jesum, non habet Spiritum sanctum, et qui credit in Dominum Jesum, Spiritum sanctum habet, et quia legimus, Qui Filium non habet nec Patrem habet, agnoscere ex hoc testimonio possumus, quod qui Christum non credit, nec Spiritum sanctum habere credendus est, sicut legimus ad Romanos: *Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus (Rom. viii).* Quomodo ergo operarios iniquitatis Dominus non cognoscit, etiam si virtutes sint operati, ita et Deus malis operibus denegatur.

Et nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. Hoc est, sine causa fatetur aliquis Dominum Jesum, qui non integre credit in Spiritum sanctum, vel sine causa eum verbis confitetur, qui factis negat. Docet ad Corinthios, nisi in Spiritu sancto, id est, in bonis operibus conversantes Dominum Jesum dicant, aliter eis prodesse non posse.

Divisiones gratiarum sunt, etc. Hoc est, non solum dona linguarum, sed diversorum charismatum genera dispensantur a Domino; hic vult ostendere gratias Spiritus sancti divisas esse, non ipsum.

Et divisiones ministracionum sunt, etc. Quibus ecclesiastica ministeria distribuuntur et officia, quæ ministeria in sequentibus, Spiritu sancto, id est, Deo disponente, ordinata commemorat dicens: *Quosdam quidem posuit in Ecclesiam primum apostolos, deinde prophetas, etc.* Dicendo enim, idem autem Spiritus, idem vero Deus, ostendit se omnino de Spiritu sancti divinitate disserere.

Et divisiones operationum sunt. Id est quibus diversæ virtutes operabantur, hoc est dicere, idem spiritus sanctus qui operatur omnia hæc in omnibus, id est fidelibus atque credentibus.

Unicuique datur manifestatio, etc. Manifestatio Spiritus, id est, ut manifestetur illum Spiritum sanctum accepisse ad utilitatem salutemque multorum. Non enim pro sua tantum, sed pro fidelium causa gratiarum muneribus locupletantur. Sive ad utilitatem incredulorum, ut credant, et ut credentes firmentur. Sive manifestatio Spiritus, eo quod per doctrinam spiritalem unicuique manifestam faciat conscientiam suam, sicut in consequentibus dicit, quia per propheticam castigationem occulta cordis ejus manifesta fiunt. Vel quod Spiritu illuminatus sensus hominum spirituali discretionem cognoscat.

Alii quidem per spiritum Sanctum datur sermo sapientiæ. Hoc est, ut sapienter et apte, et rationaliter possit disserere et docere, quod gratiæ inspiratione percepit.

Alii quidem sermo scientiæ. Scientia est, aut aperire mysteria, aut scire, aut narrare præterita, aut iudicii futura prædicere.

Alteri fides in eodem Spiritu. Hic fides dupliciter A intelligitur, non solum quæ trinitatem capaci corde percipiat, sed quæ ardenti perfectione signa et prodigia possit operari, de qua Dominus in Evangelio dicit : *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, et rel. (Luc. xvii).*

Alii gratia curationum in uno Spiritu. Id est, per quam infirmis conferat sanitatem.

Alii operatio virtutum. Per quam illuminare cæcos, obsessos absolvere, mortuos valeat suscitare.

Alii prophetia. Per quam moralia docet vel de retributionis die aut mentuenda aut speranda prædicat.

Alii discretio spirituum. Id est, ut qualis unusquisque spiritus veniat, vel quid ex Deo, quid ex adversario in hominum actione versetur, prudenti examina- B tione discutiat.

Alii interpretatio sermonum. Id est, quia altius interpretari poterat, quæ peregrino sermone alius loquebatur.

Hæc omnia operatur unus, etc. Hic ostendit se superius totum de sancti Spiritus disservisse virtutibus, et ipsum jugi sermone Deum se et Dominum prædicasse.

Dividens singulis prout vult. Dividens non ipse divisus, divisiones vero dictæ sunt, sicut membrorum in corpore, quia non idem valent aures quod oculi, atque ita membra cætera diversis officiis atque concorditer distributa. Quæ tamen, cum sanis sumus, una æque divina, nec alibi majore, alibi minore, sed cum sint unum corpus, communi et parili salute congruunt. C

EVANGELIUM LUCE, CAP. XIX.

« Cum appropinquaret Jesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam dicens : Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te et coangustabunt te undique, et ad terram prosterent te, et filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo et ementes, dicens illis : Scriptum est, quia domus mea domus orationis est ; vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. »

Cum appropinquaret Jesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam. (Ex Beda.) Flevit etenim pro redemptor subversionem perfidæ civitatis, quæ a Vespasiano et Tito Romanis principibus facta est ei.

Dicens, quia si cognovisses et tu. Subaudi feres, quæ modo, quia nescis quod imminet, exultas. Ruina enim quæ illi imminet, ipsa sibi civitas, id est, ipsa plebs civitatis ignorabat.

Et quidem in hac die, quæ ad pacem tibi. Cum enim carnis se voluptatibus daret, ventura mala non

prospiceret, in die sua, quæ ad pacem ei esse poterant habebat. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim a cordis ejus oculis mala quæ imminerent abscondita non essent, læta in præsentibus prosperis non fuisset.

Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici, etc. Hæc omnia a Vespasiano et Tito facta, nullus qui historiam eversionis ejusdem civitatis legit, ignorat.

Et non relinquent in te lapidem, etc. Hæc etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur, qui dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam fuerat Dominus crucifixus, prior illa Hierusalem, ut dicitur, funditus est eversa, cui ex qua culpa eversionis suæ pœna fuerit illata subjungitur. B

Eo quod non cognoveris, etc. Creator quippe omnium per incarnationis suæ mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris et amoris illius recordata non est.

Et ingressus templum, etc. Qui enim narravit futura mala ventura, et protinus templum ingressus est, ut de illo vendentes et ementes ejiceret, profecto innotuit, quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, qui ad hoc in templo assistere noverant, ut aut non dantes munera studerent, corporaliter persequi, aut dantes spiritualiter necare.

Videns enim civitatem, etc. Hoc semel egit cum perituram civitatem esse nuntiavit. Hoc quotidie redemptor noster per electos suos agere non cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit eos qui nesciunt cur plangantur, qui, juxta Salomonis verba, lætantur cum male fecerint et exsultant in rebus pessimis (Prov. ii). Qui si damnationem suam, quæ eis imminet agnovissent, semetipsos cum lacrymis electorum plangerent.

Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Suam hic diem habet anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore, cui ea quæ adsunt ad pacem sunt. Quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua, quæ gravæ damnationis suæ scandalum in die habet aliena. Ibi enim affligenda est, ubi justi lætabuntur.

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Perversa quippe anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiâ perturbent, dum quæ in præsentis vitæ oblectatione deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit.

Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo. Qui unquam sunt humanæ animæ majores inimici quam maligni spiritus, qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam deceptorii delectationibus fovent, quam vallo cir-

cum dant, qui ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant.

Circumdabunt te et coangustabunt te undique. Magni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, sed etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione.

Et ad terram consternent te, et filios tuos qui in te sunt. Tunc anima per cogitationem reatus sui ad terram consternitur, cum caro quam vitam suam credidit, relire ad pulverem urgetur. Tunc in mortem filii illius cadunt, cum cogitationes illicitæ, quæ modo ex illa prodeunt, in extrema vitæ ultione dissipantur: Sicut scriptum est: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. cxlv).* Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapideam significationem valent.

Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Perversa etenim mens cum perversæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit: sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquetur, quia cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur.

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Pravam quamque animam omnipotens Deus modis multis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo, ut et vera quæ nesciebat audiat, et tamen adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta, malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minime cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno judicio damnationis perpetuæ societate colligatur.

Et ingressus templum cepit ejicere vendentes, etc. Sicut templum Dei in civitate est, ita in plebe fidei vita religiosorum, et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, sed dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium in commercium terrenæ negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc, quod quibusdam jure competit, ad præmium largiuntur. Justitiam enim vendere, est, hanc pro præmii acceptione servare; ementes vero in templo, sunt qui dum hoc persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum.

Domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam, etc. Quia dum non nunquam perversi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt. Templum quoque et domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium, quæ si quando in læsione proximi perversa cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, et simpliciter gradientes interficiunt, quando

A in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios desigunt. Mens enim fidelium, non jam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando relicta innocentiæ et simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde valeat proximis nocere; sed quia contra perversa hæc omnia verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indesinenter instruimur, nunc usque hoc agitur, quod factum fuisse perhibetur cum dicitur:

Et erat docens quotidie in templo. Cum enim mentes fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie veritas in templo docet, sed tunc veritatis verbis veraciter docemur, si extrema mala nostra formidolose et indesinenter aspiciamus, juxta illud: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.*

IN NATALI SANCTÆ FELICITATIS.

LECTIO PROVERBIORUM, CAPITE ULT.

« Mulierem fortem quis inveniet? procul et de
« ultimis finibus pretium ejus. Confidit in ea cor
« viri sui, et spoliis non indigebit. Reddet ei bonum
« et non malum, omnibus diebus vitæ suæ. Quæsit
« lanam et linum, et operata est consilio manuum
« suarum, facta est quasi navis institoris, de longe
« portans panem suum. Et de nocte surrexit, dedit
« quo prædam domesticis suis, et cibaria ancillis
« suis. Consideravit agrum et emit eum, de fructu
« manuum suarum plantavit vineam. Accinxit for-
« titudine lumbos suos, et rohoravit brachium
« suum. Gustavit et vidit, quia bona est negotiatio
« ejus, non exstinguetur in nocte lucerna ejus. Ma-
« num suam misit ad fortia, et digiti ejus appre-
« henderunt fusum. Manum suam aperuit inopi, et
« palmas suas extendit ad pauperem. Non timelit
« domui suæ a frigoribus nivis, omnes enim dome-
« stici ejus vestiti sunt duplicibus. Stragulatam
« vestem fecit sibi, byssus et purpura vestimentum
« ejus. Nobilis in portis vir ejus, quando sederit
« cum senatoribus terræ. Sindonem fecit et vendi-
« dit, et cingulum tradidit Chananzæo. Consideravit
« semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit.
« Os suum aperuit sapientiæ, et lex clementiæ
« in lingua ejus, fortitudo et decor indumentum
« ejus, et ridebit in die novissimo. Surrexerunt
« filii ejus, et beatissimam prædicaverunt, vir
« ejus et laudavit eam. Multæ filiæ congregaverunt
« divitias, tu supergressa es universas. Fallax gratia
« et vana est pulchritudo, mulier timens Deum
« ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum,
« et laudent eam in portis opera ejus. »

Mulierem fortem quis inveniet. (Ex Bedæ.) Mulier fortis Sclesia catholica vocatur, quam Joannes in Apocalypsi amictam cum sole, id est, Christo vidisse perhibetur. Quæ spirituales Deo filios ex aqua et Spiritu sancto generare non cessat, quæ ideo fortis vocatur, quia cuncta sæculi adversa simul et prospera pro Conditoris sui fide contemnit; quam ipse in carne apparens infirmam invenit, sed visitatione sua fortem reddidit. Videns ergo Salomon

genus humanum multis implicatum erroribus, ait : *A tuam ne despexeris*, etc. (*Isai. LVIII.*) Et hæc non Mulierem fortem quis inveniet? ac si diceret : Quis patriarcha aut propheta, vel quis talis aut tantæ virtutis vel meriti esse potest, qui de tot incredulis mundi nationibus unam sibi electorum Ecclesiam congreget, quam sua gratia fortem et insuperabilem adversantibus cunctis efficiat? subintelligitur nullus nisi Christus.

Procul. Procul, pro statu posuit temporis, id est, a diebus Salomonis usque ad partum virginis.

Et de ultimis finibus pretium ejus. De ultimis finibus dicit, quia a summo cælo egressio ejus (*Psal. XVIII.*), quia semetipsum pretium redemptionis pro salute nostra obtulit Patri. Unde Apostolus ait : *Qui dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis* (*Ephes. V.*). Aliter pretium sanctæ Ecclesiæ procul positum est, quia incarnatio Verbi Dei et conversatio ejus inter homines, et passio et resurrectio ejus longe est a nostra conditione discreta.

Confidit in ea cor viri sui. Virum sanctæ Ecclesiæ, qui etiam et pretium ejus fieri dignatus est, dominum dicit. Sicut enim is qui fortem fidelemque et castam habet conjugem, confidit in ea, quia nihil contra suam voluntatem adulterina saltem cogitatione possit contaminare, sed quoscunque valet assidua amicitia ad suum virum convertere desiderat, sic Redemptor noster in sibi conjuncta confidit Ecclesia. Novit enim spiritum gratiæ et virtutem charitatis, quam ejus præcordiis infudit. Ideo non dubitat eam, non solum a suæ fidei integritate posse corrumpi, sed et perseveranter insistere, ut plures ad ejusdem fidei congreget unitatem.

Et spoliis non indigebit. Spoliat enim diabolus Ecclesia, cum per prædicatores suos, eos quos ipse deceperat ad veritatis iter revocat, et nunquam diabolica fraude deceptas liberare animas cessat. Donec completo mundi cursu suorum præfinita compleantur summa membrorum.

Reddet ei bonum et non malum. Reddit quippe Ecclesia, sive unaquæque anima, Christo bonum cum perceptis ab ea vitæ muneribus, recte vivendo respondet, cum ea quæ ipsa scire vel facere ab illo adjuta potuit, etiam aliis intimare satagit. E contrario sunt, qui a Domino acceptis bonis mala rependunt, id est, vel fidei mysteria, quæ perceperunt, hæretica fece fœdando, vel fidem quam professione servant pravis operibus blasphemando, vel mores bonos per colloquia mala corrumpendo.

Omnibus diebus vitæ suæ. Omnibus diebus reddit Domino bonum, qui in his quæ bene inchoat usque ad finem vitæ præsentis persistere curat. Cui simile est illud Evangelicum : *Serviamus illi in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris* (*Luc. I.*).

Quæsit lanam et linum, et operata est, consilio manuum suarum. Hæc et secundum litteram sancta Ecclesia observare consuevit, juxta illud propheticum : *Cum vidris nudum operi eum, et carnem*

tuam ne despexeris, etc. (*Isai. LVIII.*) Et hæc non supervacue, sed cum consilio operatur, ut ab ipso viro suo domino audiat in judicio : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, quia nudus fui et operuistis me*, etc. (*Matth. XXV.*) Mystice autem in lana, quia unus est habitus pietatis et simplicitatis, quæ in proximis impendimus opera designantur. In lino vero castigatio vel mortificatio carnis nostræ intimatur.

Facta est quasi navis institoris, de longe portat panem suum. Institorem negotiatorem dicit, qui pro eo sic vocatur ab antiquis, quia in requirendis multiplicandisque mercibus sedulus insistat. Facta est ergo anima sancta, quasi navis institoris, quæ transit de desiderio fluctus sæculi præsentis, sola quæ in cælis accipere sperat æterna gaudia meditatur, et pro his adipiscendis quidquid valet instantur agit, et adversa omnia fortiter superare contendit. De qua recte subdit, de longe portat panem suum, quia in cunctis quæ temporaliter bene agit, æternam solummodo retributionem exspectat, et ejus vivi panis saturitatem desiderat, qui dixit : *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi* (*Joan VI.*), et qui suis auditoribus pie promittit, dicens : *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (*Matth. XI.*).

Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis. Quasi enim nocte quiescit, cum aliquis fidelium intermissa sollicitudine externa sibimet vacare spiritualiter incipit, et vel lectionibus sacris, orationibus sanctis, vel lacrymis secretis, exercendo se curare non cessat. Nam consurgit de nocte, cum ad agendam etiam proximorum curam se sollicite accingit atque componit. Dat namque prædam domesticis, cum eos quos ab antiquo hoste docendo eripere potuit, societati illorum qui in fide præcesserunt reconciliat. Dat ancillis cibaria, cum humiles sua jussa servant, ne in labore lassescant, supernæ mercedis commemoratione reficit.

Consideravit agrum et emit eum. Agrum dicit possessionem supernæ hæreditatis, unde Isaac ait : *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus* (*Gen. XXVII.*) Quem consideravit Ecclesia, sive electa anima, et emit, quia studiose didicit quæ sunt gaudia vitæ perennis, et pro eorum perceptione quidquid potuit laboravit. Aliter : Consideravit agrum, id est, orbem universum, et emit eum, cum missis doctoribus talentum verbi contulit, ut credentes felicissimo Christi mancipatui subderet.

De fructu manuum suarum plantavit vineam. Plantavit autem vineam eam in agro mundi de novis credentium populis fecit ecclesiam, et eam plane Evangelicæ veritatis institutione firmavit. Quan vineam de fructu manuum suarum plantavit, quia non solum verbo apostoli, apostolorumque successores, sed et miraculo et bonæ operationis doctrina

credentes instruxit, sed et usque hodie, et usque ad finem sæculi sancta Ecclesia sollicitè perquirat quos ad fidem convertere possit, et quoscunque dociles invenerit, hos oata pecunia verbi in servitium Christi emit, atque in eis vineam Christi plantare, vel potius eos vineam Christi facere sagittat.

Accinxit fortitudine, etc. Accinxit ergo Ecclesia lumbos suos fortitudine, cum supernorum desiderii intenta, carnalibus illecebris succumbere despexit. Roboravit brachium suum, cum se ad agenda virtutum opera præparavit. Et bene primo lumbos fortitudine accingere, ac postmodum roborare brachium dicitur, quia nimirum actio boni operis acceptabilis Deo esse minime valet, si non fluxa luxuriæ quis prius a carne simul et meate restringat.

Gustavit quia bona est negotiatio ejus. Negotiatio ejus agri utique significat illius, de quo supra ait: *Consideravit agrum et emit eum* (*Prov. ult.*). Gustavit igitur Ecclesia sive anima sancta intimo mentis desiderio, et cognovit quia bona est negotiatio vitæ immarcescibilis, quam relictis illecebris temporalibus æterna mercata est in cælis.

Non extinguetur in nocte lucerna. Eorum namque lucerna nocte extinguitur, qui sicut Dominus ait: *Ad tempus credunt, et ad tempus temptationis recedunt*. Sed et illorum nocte media extinguetur lucerna, qui veniente iudice, oleum charitatis in vasis præcoriorum suorum non habebunt. Sancte vero Ecclesiæ lucerna non extinguitur in nocte, quia cum a negotio quiescit, actioni vacat liberius lucis supernæ contemplationis.

Manum suam misit ad fortia. Fortia dicit perfecta in Christi charitate opera, ut ipse Dominus ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro calumniantibus et persecutibus vos* (*Matth. v*). Et illud: *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, et da pauperibus* (*Matth. xix*). Nam et de ejus fortitudine alibi dicit: *Regnum celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud* (*Matth. xi*).

Et digiti ejus apprehenderunt fusum. Solent femina nentes fusum in dextera, colum tenere in sinistra. In colo enim lana involuta est, quæ filo ducenda, nendo transit in fusum. Dextra vitam perpetuam, læva præsentia Dei dona significat, hoc est, opulentiam rerum, pacem temporum, sospitatem corporum, scientiam Scripturarum. Hæc et similia bona cum Deo largiente percipimus, quasi lanam colo involutam in læva gestamus. At cum ea pro amore cælestium exercere incipimus, jam lanam agni immaculati de colo in fusum, id est, de læva in dextram trajicimus, quia de donis nostri Redemptoris, de exemplis operum ejus, stolam nobis gloriæ cælestis ac vestem charitatis et nuptialem facimus. Digni namque quibus apprehendere fusum dicitur, ipsam intentionem discretionis eam quisque operatur insinuant.

Manum suam, etc. Hæc de operibus eleemosynarum quæ generaliter sunt in pauperes accipi potest. Sed melius de verbo Dei, quod indumentum salutis animabus confert, intelligitur. Aperuit Ecclesia manum inopi, cum mysteria fidei ignorantibus per operarios veritatis revelavit. Palmas extendit ad pauperem, cum late longeque prædicatores æternæ salutis in gentes dispersit.

Non timebit, etc. Frigora nivis corda sunt reproborum perfidiæ suæ corpore rigentia, quibus abundat iniquitas, et refrigescit charitas. Non timebit ergo ecclesia domui suæ a frigoribus nivis, quia domino pollicente credit, quia *portæ inferni non prævalent adversus eam* (*Matth. xvi*).

Omnes enim domestici ejus vestiti duplicibus. Vestiti sapientia ad repellendas hæreticorum doctrinas. Vestiti sapientia ad tolerandas pravorum hostium pugnas. Sive induti sunt domestici Ecclesiæ duplici veste, una operis, altera mentis, id est, fidei et operationis, et sacramentis videlicet sui redemptoris imbuti, et informati exemplis, vel certe vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ præsentis et futuræ. Nunc in peregrinatione temporali adjuti, tunc in patria perpetua, ubi semper felices vivant gratia divina allevati.

Stragulatam vestem fecit sibi. Stragulata vestis quæ variante textura solet firmissima confici, fortia Ecclesiæ opera et diversa virtutum ornamenta significat. De quibus Psalmista in laudem summi regis cecinit dicens: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate* (*Psal. xliiv*).

Byssus et purpura indumentum ejus. Byssus in castitate puræ conversationis, purpura in effusione pretiosi sanguinis. Hinc enim pulchre dictum est a patribus, quia sancta Ecclesia electorum floribus vernans in pace habet lilia, in bello rosas. Byssus ergo induitur Ecclesia, cum castigant corpora sua electi, et servituti subjiciunt, purpura cum eadem continentiam non ob favorem vulgi, sed pro acquirenda beatitudine regni perennis exercent.

Nobilis in portis vir ejus. Vir sanctæ Ecclesiæ vel cujuscunque animæ fidelis Dominus est, qui videbatur ignobilis, cum ante tribunal præsidis staret judicandus, cum probra, flagella, sputa, crucem, mortemque susciperet, sed nobilis apparebit cum venerit judicaturus orbem in æquitate, et omnes angeli eum eo, et tunc congregabuntur ante eum omnes gentes (*Luc. xxi*).

Quando sederit cum senatoribus terræ. Ipse enim qui nunc contemnendus putatur a multis, paganis videlicet, Judæis, hæreticis, sive prave viventibus Christianis, ubi sæculi finis adfuerit, ubi ingressum patriæ cælestis aperuerit, electis cunctis patebit, nobilis et sublimis, sedens cum senatoribus terræ, illis videlicet, quibus ipse promittit dicens: *Amen dico vobis, quia vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel* (*Matth. xix*).

Sindonem fecit et vendidit. In linteo sindonis subtilis intextio signatur sanctæ prædicationis, in qua molliter quiescitur, quia mens in illa fidelium spe superna refovetur. Unde et Petro animalia in linteo demonstrantur (Act. x), quia peccatorum animæ misericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo sindonem Ecclesia fecit et vendidit, quia fidem, quam credendo texuerat, loquendo dedit, et ab infidelibus vitam rectæ conversationis accepit.

Et cingulum tradidit Chanaanæ. Chanaanæ cingulum tradidit Ecclesia, quia per vigorem demonstratæ justitiæ fluxa opera gentilitatis astringit. Ut hoc quod verbo præcipitur, vivendo teneatur, ut illud: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes* (Luc. xii). Bene etenim nomine Chanaan, qui et in gentilium est populo procreatus, et interpretatur commutatus, conversa ad fidem gentilitas designatur. Quæ felicissima commutatione a vitiis ad virtutes, a diabolo transmigravit ad Christum, et impletum est illud vaticinium psalmi: *Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam et obliviscere populum tuum*, id est, vitia et peccata, et domum patris tui (Psal. xlii), id est, hostis antiqui, et sic concupiscet Christus rex decorem tuum.

Fortitudo et decor indumentum ejus. Fortitudo ad tolerandam perversorum improbitatem. Decor ad exercendam virtutum gratiam. Fortitudo, quia persecutionem patitur propter justitiam. Decor quia operatur justitiam. Similem huic sententiam Psalmista de Domino posuit dicens, *Dominus regnavit, decorem induit: induit Dominus fortitudinem* (Psal. xcii). Cum enim prædicaret Dominus Evangelium regni, aliis placebat, aliis displicebat; alii bene loquebantur, alii detrahebant, lacerabant, mordebant, conviciabantur. Ad eos ergo, quibus placebat, decorem induit. Ad eos ergo quibus displicebat, fortitudinem. Imitare ergo tu Dominum, ut possis esse vestis ipsius, esto cum decore ad eos quibus placeant bona opera tua, esto fortis adversum detractores.

Et ridebit in die novissimo. Ridebit, id est, gaudebit in retributione regni cælestis, quæ dolebat in certamine vite præsentis. Mos etenim scripturæ est, pro gaudio risum ponere. Sicut et Dominus ait: *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis* (Luc. vi). Et D beatus Job: *Os autem veracium replebitur risu*

Os suum aperuit sapientiæ. Ad hoc tantum loquens, os aperuit, ut sapientiam doceret, juxta illud Apostoli: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem sibi, ut det gratiam audientibus* (Ephes. iv), vel certe os cordis aperuit ad discendam ab ipsa sapientia interiori veritatem, quam alios foras doceret, utrique autem sensui, quia utrumque facit Ecclesia, convenit apte quod sequitur:

Lex clementiæ in lingua ejus. Lex videlicet illa, quæ non statim more legis Mosaicæ peccantes puniret, sed misericorditer ad penitentiam remedia revo-

caret, cujus exemplum clementiæ ab ipso Dei sapientia Domino et Salvatore nostro manifeste præcipitur, cum oblata ei peccatrice muliere: *Si quis, inquit, sine peccato est, primus in illam lapidem mittat* (Joan. viii), et sic eam a crimine, quod patrat, sub conditione amplius non peccandi, miseratus absolvit.

Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit. Otiosa panem non comedit, quia hoc quod de sacro cloquio intelligendo perceperit, ante æterni judicis oculos exhibendo operibus ostendit. Item domus mulieris fortis, habitatio est patriæ cælestis: semitæ domus illius præcepta justitiæ, quibus ad æternam vitæ mansionem pervenitur. Quas profecto semitas anima bene considerat, cum et diligenter quibus actibus ad superna pervenire debeat inspicit, et quæ agenda didicit, sedula exercere non desinat. Panem quoque otiosa non comedit, cum sacrificium dominici corporis percipiens, studet imitari actu, quod in ministerio celebrat, multum sollicita, ne indigne panem Domini comedendo et calicem bibendo, judicium sibi manducet et bibat (I Cor. xi). Sed ut patiendo pro Christo, lacrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionum exempla ipsius quantum valet sequatur. Potest et simpliciter accipi, quia panem otiosa non comedit mulier fortis, juxta illud Apostoli: *Qui non operatur, nec manducet* (II Thessal. iii), et ipse de se: *Quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, et his qui mecum sunt ministraverunt manus* C *istæ* (Act. xx). Unde merito luxuriantes viduas arguens adjungit: *Simul autem et otiosæ discunt circumire domos, non solum otiosæ, sed et verbosæ et curiosæ* (I Tim. v).

Surrexerunt filii ejus et beatissimam prædicaverunt. Quod futurum pro certo noverat, more prophetico, quasi jam factum refert: Surgent enim filii Ecclesiæ, videlicet, omnes electi in novissimo carnis immortalitate donati, et tunc matrem suam, quæ eos ex aqua et Spiritu sancto Deo genuit, beatissimam prædicant, quæ nunc ab infidelibus, quasi misera contemnitur, et re vera, sicut Apostolus ait: *Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus* (I Cor. xv). Quia vero pro vita alia in præsentem militamus, merito cum apparuerit quid erinus, matrem nostram quæ ex omnibus justis collecta, una Christi columba, sponsa et amica vocatur, beatissimam prædicabimus. Potest et hoc quod dicit: *Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt*, etiam in hoc tempore convenienter accipi, cum quilibet fidelium transcensis sæculi ærumnis ad cælestia regna perducuntur. Sedere namque ad humiliationem, aliquoties sargere ad gloriam pertinet. Surgunt ergo filii Ecclesiæ, et beatissimam eam prædicant, cum cælestibus bonis sublimate, quanta sit illius patriæ beatitudo, cujus participes esse meruerint aspiciunt, et hanc debita laudatione in divina visione concelebrant.

Vir ejus et laudabit eam. Laudabit eam et vir

ipsius cum bona, quæ ipse in præsentis seculo donat, A in futuro remunerabit, dicens in iudicio: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis præparatum est ab origine mundi: quia esurivi et dedistis mihi manducare, etc. (Matth. xxv)*. Ipse quidem primitiæ dormientium, resurrexit a mortuis, sed in die iudicii manifestius omnibus, quos sua laude dignos iudicaverit, quanta sit ejusdem vite resurrectionis gloria demonstrabit. Quibus autem verbis eam laudet consequenter ostenditur.

Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Multas filias Ecclesias dicit hæreticorum et malorum turbas Catholicorum, quæ filiæ dicuntur, vel Christi, vel Ecclesiæ, quia etiam ipsæ sunt dominicis renatæ sacramentis, et ad adoptionem filiorum, quam non custodire perceperunt. Unde et Joannes ait: *De nobis exierunt, sed non erant ex nobis (I Joan. ii)*, quæ congregaverunt divitias, videlicet honorum operum, orationes, jejunia, eleemosynas, afflictionem, et castimoniam carnis, continentiam linguæ, meditationem Scripturarum, etc. Hujusmodi quæ veræ sunt divitiæ, spiritus ubi pura mentis sinceritate geruntur. Ubi autem sine fide quæ per dilectionem operatur fiunt, nihil agentibus prosunt. Sed et illæ filiæ frustra congregarunt divitias, de quibus Dominus ait: *Multi dicent mihi illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in tuo nomine dæmonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus, et tunc confitebor illis, quia nunquam noxi vos.* Sed omnes istiusmodi filias Ecclesia catholica supergreditur, quæ fide casta et opere perfecta Redemptoris sui vestigia sectatur.

Fallax est gratia, etc. Fallax est gratia laudis, quam ab homine accepit. Vana pulchritudo castitatis vel operationis bonæ, quam omnibus ostendat anima quæ timore caret divino.

Mulier timens Deum ipsa laudabitur. Illa anima, cujus conscientia sincera est, vera est et laude digna, quia timorem Dei in omnibus servat. Timor est enim principium cunctarum custosque virtutum, Scriptura dicente: *Timor Domini principium sapientiæ (Prov. i)*. Et iterum: *Qui timet Deum nihil negligit (Eccl. vii)*; hinc est enim, quod ideo beatus Job et in prosperitate virtutibus incomparabiliter floruit, et in adversitatibus insuperabilis hosti permansit. Quia veraciter dicere potuit, *semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum et pondus ejus ferre non potui (Job. xxxi)*. Fallax est ergo simulatorum gratia, vanus decor operis stultorum. Ecclesia autem quæ in timore incolatus sui tempore conservatur, quoniam ardentes virtutum lampadas venienti ad iudicium suo sponso offeret, jure a Deo laudata, januam eam eo regni cœlestis intrabit. Qualiter autem eam laudet, terminali versu docetur.

Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera ejus. Hæc sunt enim verba viri illius, de quo dictum est: *Vir ejus laudabit eam, id est, Domini et Salvatoris nostri, qui angelis in fine præcepturus est, ut Ecclesiam post hujus vite certamen,*

post triturationem, afflictionem terrestrium, ad celestis regni gaudia introducant, ac vitæ immortalis sibi sociam aggregent, juxta illud Evangelicum: *Triticum autem congregate in horreum meum (Matth. xiii)*. *Date, inquit, ei de fructu manuum suarum, quia fructum spiritus ferre curavit charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam.* Pro hoc illi debitam reddite mercedem. Et laudent eam in portis, hoc est, in iudicio, sive in ingressu patriæ cœlestis non hominum favores supervacui, sed opera ipsa quæ fecit, examinante, probante, hanc remunerante, illo cujus hæc donante gratia perfecit, a quo ut laudari mereamur in futuro concedat ipse propitius nos eum dignis in præsentis vita collaudare servitiis. Amen.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XII.

« Loquente eo ad turbas. Ecce mater ejus et fratres stabant foris quærentes loqui ei: Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant quærentes te. Et ipse respondens dicens sibi ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei. Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea et fratres mei: quicumque fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror et mater est. »

Loquente Jesu ad turbas, et ecce mater ejus et fratres stabant foris quærentes loqui ei. (Ex Hieron.) Occupatus erat Dominus in opere sermonis, in doctrina populorum, in officio prædicandi. (Ex Beda.) Sane quod Dominus ad matrem fratresque rogatus ab officio verbi dissimulatur egredi, non maternæ refutat obsequia pietatis, cujus præceptum est: *Honora patrem tuum et matrem (Exod. xx)*, sed paternis se mysteriis amplius, quam materuis debere monstrat affectibus, idem nobis exemplo, quod verbo commendans cum ait: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus (Matth. x)*. Mystico autem mater, et fratres Jesu synagoga ex cujus carne est editus et populus Judæorum, qui Salvatore intus docente venientes intrare nequeunt. Cujus spiritualiter intelligere dicta negligunt, præoccupans enim ejus ingreditur domum, quia differente Judæa gentilitas confluit ad Christum, atque in æterna vite mysteria quanto fide vicinior, tanto mente capacior hausit, juxta quod Psalmus ait: *Accedite ad eum et illuminamini (Psa. xxxiii)*.

Dixit autem ei quidam. (Ex Hieron.) Videtur mihi iste qui nuntiat, non fortuito et simpliciter nuntiare, sed insidias tendere, utrum spirituali operi carnem et sanguinem præferat. Unde et Dominus non quo matrem negaret et fratres exire contempsit, sed quo responderet insidiant, extendens manum in discipulos ait: *Ecce mater mea et fratres mei, isti sunt mater mea, qui me quotidie in credentium animis generant, isti sunt fratres mei, qui faciunt opera patris mei.*

Et ecce mater tua, et fratres tui foris stant quærentes te. Apostolos cognationi prætulit, ut et nos in comparatione dilectionis carni spiritum præfere-

mus. Fratres consobrinos Salvatoris sororis Mariæ A liberos intelligimus materteræ Domini, quæ esse dicatur mater Jacobi minoris, et Joseph, et Judæ, quos in alio Evangelii loco fratres Domini legitimus appellatos.

(Ex Beda.) Foris enim stantes volunt Dominum videre cognati ipsius, cum Judæi spiritualem in lege non quærentes intellectum, sese ad custodiam litteræ foris fixerunt, et quasi Christum potius ad carnalia docenda cogunt exire, quam se ad discenda spiritalia consentiunt ingredi.

At ipse respondens dicenti sibi ait : Quæ est mater mea, et qui sunt, etc. (Ex Greg.) Cum is qui voluntatem Dei fecerit soror et frater Domini dicitur, propter utrumque sexum, qui ad fidem colligitur, mirum non est. Mirandum vero valde est, quomodo etiam mater Domini dicatur, fideles etenim discipulos fratres vocare dignatus est, dicens : *Ite et nuntiâte fratribus meis.* Qui ergo frater Domini fieri ad fidem veniendo poterit, quærendum est etiam quomodo mater esse possit. Sed sciendum est, quia qui Jesu frater et soror esse credendo, mater efficitur prædicando, quasi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit, et mater ejus efficitur, si per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur.

HEBDOMADA XII POST PENTECOST.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS, I, CAP. XV.

« Notum vobis facio Evangelium, quod prædicavi
« vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod
« et salvamini. Qua ratione prædicaverim vobis, si
« tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis
« in primis, quod et accepi, quoniam Christus mor-
« tuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas,
« et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die
« secundum Scripturas, et quia visus est Cephæ et
« post hæc undecim. Deinde visus est plusquam
« quingentis fratribus simul, ex quibus multi ma-
« nent usque adhuc, quidam autem dormierunt.
« Deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omni-
« bus. Novissime autem omnium, tanquam abortivo
« visus est et mihi. Ego enim sum minimus Aposto-
« lorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quon-
« iam persecutus sum Ecclesiam Dei. Gratia autem
« Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua
« non fuit. »

Notum enim vobis facio Evangelium, etc. (Ex Primas.) Hic prætermissio ordine prædicandi, ad doctrinam se contulit resurrectionis, eo quod nonnulli Corinthiorum de resurrectione dubitarent.

Quod et accepistis. Id est, quod acceptum habuistis, et hæc dicit, ne illi hoc non credidisse viderentur.

In quo et statis. Id est, in bonis operibus perseverantes, in cujus doctrina ad cælestia estis erecti.

Per quod et salvamini. Id est, per cujus doctrinam salutem speratis animarum et a diversis infirmitatibus corporum, quia sine fide resurrectionis perit omnimodo spes salutis.

Qua ratione prædicaverim vobis. Ac si diceret, tota ratio prædicationis nostræ hæc est, ut resurrectionem credatis, hoc est, præmium omnium qui Christum crediderunt. Alioquin superfluum est omnis labor jejuniorum et omnium tribulationum quas in hac vita pro Christo patimini.

Si tenetis, nisi frustra credidistis. Id est, nisi oblitus estis, vel certe si fidei vestræ vel laboris præmium resurgendo non speratis, vane creditis.

Tradidi enim vobis in primis. Id est, ex quo vobis in primordio prædicavi, tradidi mysterium resurrectionis, quod fidei nostræ constat esse, vel primum.

Quod et accepi. Accipere se dixit, sive a lege, sive a senioribus, sive ab ipso Domino per revelationem.

Quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas. Ut majore possit beatus Apostolus auctoritate firmare, quod prædicabat, hunc esse Christum salvatorem mundi, dicit : *Quem Moyses et prophetæ annuntiaverunt*, ideo et secundum Scripturas prædictum esse eum commemorat, ut illud, *Sicut ovis ad occisionem ducitur, et quasi agnus coram tondente se obmutescit, et illud : Traditus est, propter iniquitates nostras, et livore ejus sanati sumus (Isa. LIII)*, et multa alia in divinis de passione ejus invenies Scripturis.

Et quia sepultus est. Ut illud Isaïæ : *Et dabit impios pro sepultura et divites pro morte sua.* Item ipse : *Sepultura ejus sublata est de medio*

Et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas. Hæc in Osea, *Virificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus (Osea, VI)*.

Et quia visus est Cephæ. Id est Petro, Cephæ enim Syrum nomen est ; apparuit Petro, sicut in Evangelio scriptum est, quia apparuit Simoni.

Et post hæc undecim. Quando ad eos januis clausis intravit, hoc intelligendum, quia in Evangelio non omnes scriptæ sunt visiones, sed tantum quæ ad audientium sufficerent fidem.

Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus, etc. Ut enim major fides haberetur multitudinem testium interposuit, ex quibus multi vivere dicuntur qui possunt interrogati dicere que viderunt, multi vero jam dormire dicuntur in morte.

Deinde visus est Jacobo. Jacobo Alphæi sororum apparuit ; ferunt enim quod ipse Jacob Alphæi testatus est in cæna Domini, dicens : *Non se comessurum panem, usque dum videret Christum resurgentem a mortuis.*

Deinde apostolis omnibus. Multi hic apostolos illos omnes septuaginta, quos Dominus misit binos ad prædicandum, intelligi volunt.

Novissime autem omnium, etc. Visus est illi in via, quando lux circumfulsit eum, sive in templo hæc ideo dicit, ne putarent eum audivit potius quam visa narrare ; tanquam abortivo dicit, quia est Synagoga mortuus et natus Ecclesiæ tanquam abortivo, de cujus vita fuerat desperatum, nisi per gratiam Domini violenter fuisset attractus (I Cor. XV). *ANNA*

ctus autem prædicationibus non catenis. Et pro stupore novitatis in vitiis qui erat, in legis eruditione perfectus. Sive ideo abortivus, quia mater synagoga eum male conceptum imperfectumque peperit.

Ego enim sum minimus apostolorum. Hæc enim de se propter humilitatem dicit, cæterum erat minimus tempore non labore. Nam alibi ait : *Plus omnibus laboravi.*

Quia non sum dignus vocari apostolus, etc. Quare non sit dignus ipse exponens ait : *Quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.* Docet nos exemplo suo, etiam si ad præsens proficiamus deslere præterita, melius est enim dimissa recordari peccata, quam oblivisci commissa. Scriptum est enim : *Fili, peccasti, ne adjicias iterum, sed et de præteritis deprecare (Eccli. xxi).*

Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit. Quia gratia qua redempti sumus, laborem, conatum, meritum non quæsit. Quotidiana autem gratia post baptismum quotidianum servitium laboris exspectat.

EVANGELIUM LUCE, CAP. XVIII.

« Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisæus et alter publicanus. Pharisæus stans hæc apud se orabat : Deus, gratias ago tibi, quia non sum, sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus, jejuno bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo. Et publicanus a longe stans, volebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exultat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. »

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisæus et alter Publicanus. (Ex Beda.) Publicanus humiliter orans, ad illa præfatæ viduæ, hoc est, Ecclesie membra pertinet, de quibus supra dicitur : Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se. Pharisæus autem merita jactans ad ea de quibus terribilis in conclusione sententia subditur. Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra ?

Pharisæus stans hæc apud se orabat : Deus, gratias ago tibi quia, etc. Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur. Cum bonum aut a semetipsis habere æstimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant, aut certe cum jactant se habere, quod non habent, aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere quod habent, qua Pharisæus iste jactantiæ peste laborasse deprehenditur, qui idcirco de templo absque justificatione descendit, quia bonorum operum merita sibi quasi singulariter tribuens, oranti publicano se prætulit.

Jejuno bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo. Ezechiel propheta de ostensis sibi cæli animalibus scribit : *Et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum (Ezech. 1),* quatuor corpora quippe animalium quatuor, idcirco plena oculis describun-

tur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Sed nos sæpe dum aliis rebus intendimus, sit ut alia negligamus, et ubi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus. Nam ecce Pharisæus ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiam, et referendas Deo gratias oculum habuerat, sed ad humilitatis custodiam non habebat, et quid prodest, quod contra hostium insidias pene tota civitas caute custoditur, si unum foramen apertum relinquitur unde ab hostibus intretur.

Et publicanus a longe stans, volebat nec oculos ad, etc. Quantam veniæ fiduciam digne pœnitentibus præbet, quod publicanus, qui reatum suæ nequitiae perfecte cognovit, flevit, confessus est, et si injustus ad templum venit, justificatus a templo rediit ! Typice autem Pharisæus Judæorum est populus, qui ex justificationibus legis extollit merita sua; publicanus vero gentilis est, qui longe a Deo positus, confitetur peccata sua, quorum unus superbiendo recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus.

Quia omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et de utroque populo præfatio et de omni superbo, vel humili recte potest intelligi, sicut et illud, quod alibi legimus : *Ante ruinam exaltatur cor, et ante gloriam humiliatur (Prov. xvi),* quapropter et de verbis elati Pharisæi, quibus humiliari meruit, possumus ex diverso formam humilitatis, qua sublimemur, assumere, ut sicut ille consideratis, et peccatorum vitiis, et suis virtutibus est elevatus ad ruinam, ita nos non nostra solum pigritia, sed et meliorum virtutibus inspectis, humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque nostrum hæc apud se supplex ac submissus obsecret : Deus omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri servi tui contemptu sæculi sublimes, justitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi illorum qui post flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt esse devoti, qui etiam si qui boni tua gratia largiente fecero, quo sine hæc faciam, quæ a te districtione pensetur ignoro.

IN NATALI SANCTI LAURENTII.

LECTIO EPIST. PAULI APOSTOLI AD CORINTH.

SECUNDÆ, CAP. IX.

« Qui parce seminat parce et metet. Et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus, potens autem est Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est : Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum præstabit. Et multiplicabit semen vestrum, et auget incrementa frugum justitiæ vestræ. »

Qui parce seminat parce et metet. (Ex Primas.) Id est, qui parum tribuit egenti, parum accipiet mercedis, secundum misericordiae opera unusquisque et praemia recipiet aeterna.

Et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Qualis fuerit devotio, talis erit et remuneratio, qui grato animo et sufficienter, aut rerum temporalium eleemosynam, aut praedicationis indigenti ministraverit verba, sufficienter et large a Domino accipiet praemia. Avarus enim mercedem ex eo quod invitus dederit, non habebit, benedictio enim et dantis aeterna, accipientis praesens efficitur eleemosyna.

Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Id est, quantum statuit vel elegit pauperibus dare, non coactus sed voluntarius. Tobias enim filio suo ait: *Si plurimum tibi est, plurimum tribue, si exiguum, exigua indignitibus communica* (Tob. iv).

Hilarem enim datorem diligit Deus. Salomon enim dicit: *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* (Eccli. xxxv). Nam et in divinarum Scripturarum sermone, Dominus vult hilarem suum datorem.

Potest autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis. Ne timeant inopiam eleemosynarii, ideo in opere misericordiae Dei, praeponebant potentiam. Omnem gratiam dicit sive copiam frugum, fructusque proventum, sive sensus abundantiam, sapientiaeque intellectum.

Ut in omnibus semper sufficientiam habentes. Ac si diceret, omnem sufficientiam tam spiritualium quam etiam carnalium dabit vobis Dominus, ut omne opus bonum, sive devotionis in misericordia, sive eruditionis in doctrina, implere possitis mente libera.

Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi. Id est, divisit, dedit pluribus, ideo non uni, sed pluribus, quia majus est oratio multorum quam unius. De rebus enim temporalibus, si bene dispensentur, aeterna justitia comparatur.

Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum, etc. Hoc enim de verbi semine dictum in sancto intelligimus Evangelio, ubi Dominus exponens discipulis parabolam seminis ait: *Semen est verbum Dei* (Luc viii). Ac si praedicatoribus Apostolus diceret: Deus qui vobis dedit officium docendi, escam non subtrahit corporis. Sive qui vobis dispensando tribuit facultatem, vos minime patietur esurire.

Et multiplicavit semen vestrum. Id est, rerum vobis augmentum faciet, vel sermonum: *Date et dabitur vobis*, dicit Dominus, qui enim pro Deo sive praedicationis verbum, sive misericordiae dederit alimentum, et hic et in futuro accipiet illud multiplicatum.

Et auget incrementa frugum justitiae vestrae. Incrementum frugum justitiae dicit, sive facultates rerum, sive doctrinam sermonum, *de fructu enim labiorum suorum*, ait Salomon, *sat'abitur sapiens.*

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XII.

Amen, amen dico vobis: Nisi granum frumenti

cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. Si quis mihi ministrat me sequatur, et ubi sum ego, ibi et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus, qui in caelis est.

Amen, amen dico vobis: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Se autem dicebat ipsum esse mortificandum et multiplicandum. Mortificandum in infidelitate Judaeorum, multiplicandum fide omnium populorum.

Qui amat animam suam perdet eam. Quod duobus modis intelligi potest, qui amat perdet, id est, si amas perdes, si cupis vitam tenere in Christo, noli timere mori pro Christo. Item alio modo, *qui amat animam suam perdet eam*: noli amare in hac vita, ne perdas in aeterna vita.

Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vita aeterna custodit eam. Ergo quod supra dictum est, qui amat subintelligitur in hoc mundo, ipse itaque perdet. Qui autem odit utique in hoc mundo, in vita aeterna custodit eam. Magna et mira sententia! quemadmodum hominis in animam suam amor ut pereat, odium ne pereat? Si male amaveris, tunc odisti, si bene oderis, tunc amasti. Felices qui oderunt custodiendo, ne perdant hic amando. Hic animae nomine vita praesens designatur, vel etiam hujus vitae delectatio, quae perdenda est, ut feliciter invenias voluntatem tuam in regno Dei, quam fortiter vicisti in hoc saeculo. Nam sancti martyres odio habuerunt hanc praesentem vitam pro Christi nomine, dum magis voluerunt hanc praesentem vitam perdere, quam Christum negare.

Si quis mihi ministrat, me sequatur. Quid est me sequatur, nisi me imitetur? Ministrant ergo Jesu Christo, qui non sua quaerunt, sed quae Jesu Christi, hoc enim est, me sequatur. Vias ambulet meas non suas, sicut alibi scriptum est: *Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare* (I Joan. ii). Etiam si porrigit esurientem panem, de misericordia facere debet, non de jactantia, non aliud quaerere quam opus bonum, nesciente sinistra quid faciat dextera (Matth. vi), id est, ut alienaretur intentio cupiditatis ad opera charitatis.

Et ubi ego sum, illic et minister meus erit. Merces est amoris et pretium operis, ei qui ministrat Christo, esse cum Christo, et quem fructum, quam mercedem, quod praemium illi promittat, audiamus.

Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus, qui est in caelis. Quo honore, nisi ut sit cum Filio ejus? quod enim superius ait: *Ubi ego sum, illic et minister meus erit*, hoc intelligitur exposuisse cum dicit, *Honorificabit eum Pater meus. Nunquam*

maiores honorem accipere poterit adoptatus, quam ut sit ubi est unicus, non æqualis factus divinitati, sed consocius æternitati.

HEBDOMADA XIII POST PENTECOSTEN.

LECTIO BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTH. II,
CAP. III.

« Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Qui et idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti, non littera sed spiritu. Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non possent filii Israel intendere in faciem Mosi, propter gloriam vultus ejus quæ evacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis gloria est, multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria. »

Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum. Ac si diceret illa fiducia inexpugnabilis est, quæ non ex nobis, sed ex Christo est, qua nos per fidem nostram gratia magis quam Epistola humana commendat.

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis. Id est, nihil nostra sapientia vel virtute in causa vestræ salutis operamur. Vult enim ostendere nihil se suo sensu ac possibilitate in salvandis gentibus vel cogitare vel facere, cum utique pauci homines, humiles, imperiti, et pene rustici, sine Dei gratia nunquam universum mundum salvare potuissent. Ideo autem hoc præmisit, quia dicturus erat, tanto majus se ministerium suscepisse, quam Moysen, quanto majus est Novum Testamentum a lege, quæ absconditum in se Christum mysteriis adumbrata retinebat. Non quod aliquid sibi arroget, sed ut per doctrinam suam, quæ in Christo est, facilius eos a falsis apostolis revocet.

Qui idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti. Id est, ad implendum apostolatus officium.

Non littera, sed spiritu. Id est, non carnalis legis, sed spiritualium præceptorum.

Littera enim occidit. (Ex August.) Ubi est, mors, contentio tua, ubi est aculeus tuus? Exponit aculeum: Aculeus, inquit, mortis peccatum, et adjungit rem mirabilem, virtus peccati lex, peccatum enim ardentius excitatur, quando prohibetur, sed si littera adit, gratia desit. Lex littera est, ecce legem: Non concupisces, ego dico, quia nisi te adjuvet gratia ardentius concupisces, hoc est, quod dictum est, littera occidit. (Ex Primas.) Si ad præteritum legis tempus aspicias, tum littera occidebat prævaricatores, si aut Sabbata non observassent, aut carnales victimas non obtulissent. Nunc vero ita occidit, si carnales cæremoniæ in offerendis tauris et vitulis custodiantur, quas observatio gratiæ jam removet, quæ utique nunc si observentur occidunt.

Spiritus autem vivificat. Id est, spiritualis intelle-

ctus legis æternam confert salutem. Sed non ex toto Scripturarum textu generaliter accipiendum est, nam sunt aliqua quæ nunc secundum historiæ ordinem debent custodiri, ut est illud: *Audi, Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est* (Deut. vi), et similia talia.

Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria. Id est, si lex apud antiquos dabat præsentem gloriam, iis qui eam secundum litteram sequebantur, quanto magis eos nunc glorificat, qui eam spiritualiter exsequuntur.

Ita ut non possint filii, etc. Quia visibilis carnalium operum gloria evacuatur, per spiritualem Evangelii gloriam, sed ita evacuatur, ut in melius sensu interiore proficiat, sicut infantia per adolescentiam senectute evacuatur, sicut et semen in fructum. Melior quidem fructus semine, sed nunquam sine semine fructus exsurgit, et non perit, sed multiplicatur semen in fructu. Sic ergo evacuatur ut dilatetur, sicut ipse dicit: *Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est* (I Cor. xiii).

Quomodo non magis, etc. Id est nostra, quæ non evacuatur, quia perfecta est.

Num si ministratio damnationis gloria est. Superius legis ministrationem, nunc ministrationem damnationis vocavit. Ideo ministratio mortis, quia sola per se non liberabat a morte. Ideo etiam ministratio damnationis, quia reos sine ullo penitentiæ remedio præsentem addicebat exitio.

Multo magis abundet ministerium justitiæ in gloria. Abundat vere in gloriam, id est æternam, quia justitia gratis sine legalium præceptorum observatione justificat.

EVANGELIUM MARCI, CAP. VII.

« Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galiliæ inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba eorum misit digitos suos in auribus ejus, et exspuens tetigit linguam ejus. Et suscipiens in cælum ingemuit, et ait illi: Ephpheta, quod est adaperire. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos loqui. »

Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galiliæ inter medios fines Decapoleos (Ex Beda.) Decapolis est, ut ipso nomine probat, regio decem urbium trans Jordanem ad Orientem, circa Hippum, et Pellam, et Gadaram, contra Galileam. Quod ergo dicitur, quia Dominus venit ad mare Galiliæ, inter medios fines Decapoleos, non ipsos fines Decapolis eum intrasse significat, neque enim mare trans navigasse dicitur, sed potius ad mare usque venisse, atque ad ipsum pervenisse locum qui me-

ditos fines Decapolis longe trans mare positos respiciebat.

Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Surdus et mutus est, qui nec aures audiendis Dei verbis, nec os aperit proloquendis. Quales necesse est, ut hi qui loqui jam et audire divina eloquia longo usu didicerunt, Domino sanando offerant, quatenus quos humana fragilitas nequit, ipse gratiæ suæ dextera salvet.

Et apprehendens eum de turba seorsum. Apprehendens namque infirmum de turba seorsum educit, cum mentem peccatis languidam visitationis suæ pietatis illustrans, a consuetis numanæ conversationis moribus avocet, ad sequenda præceptorum suorum itinera vocat.

Misit digitos suos in aurículas. Mittere digitos in aurículas est, cum per dona sancti Spiritus aures cordis ad intelligenda ac suscipienda verba salutis aperit. Nam digitum Dei appellari Spiritum sanctum testatur ipse Dominus cum dicit Judæis: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt* (Luc. xi. 20)? Quod exponens alius evangelista dicit: *Si ego in spiritu Dei ejicio dæmonia* (Matth. xii, 28) et Magi in Ægypto superati dixerunt, *Spiritus Dei est hic* (Ærod. viii). Et lex in tabulis digito Dei scripta est lapideis. Digito ergo Dei in aurículas missi ejus qui sanandus erat, dona sunt sancti Spiritus, quibus corda, quæ a via veritatis aberraverunt, ad scientiam salutis audiendam discendamque revocat. Et quia cognita veritatis luce sequi confessio debet, apte subjungitur:

Et exspuens tetigit linguam ejus. Et exspuens, quippe Dominus, linguam tangit, cum ad confessionem fidei ora catechizatorum instruit, cum ora diu bruta ad verba sapientiæ proferenda cum tactu suæ pietatis informat. Sputum namque Domini saporem designat sapientiæ, quæ teste viro sapiente loquitur: *Ego ex ore Altissimi prodii primogenita.*

Et suspiciens in cælum. Suspexit namque in cælum, ut inde mutis loquelam, inde auditum surdis, inde cunctis infirmitatibus medelam doceret esse querendam.

Ingemuit. Ingemuit autem, non quia ipsi opus esset, cum gemitu aliquid petere a Patre, qui cuncta potentibus donat cum Patre, sed ut nobis gemendi daret exemplum, cum vel pro nostris, vel pro nostrorum erratibus proximorum supernæ præsidia pietatis invocamus.

Et ait illi, Ephpheta, quod est adaperire. Quod autem ait, ephpheta, id est, adaperire, ad aures proprie pertinet. Aures etenim ad audiendum aperiendæ, lingua vero, ut loqui possit, a retinaculis erat suæ tarditatis solvenda.

Et statim apertæ sunt aures ejus et solum est vinculum linguæ ejus, et loquebantur recte. Ille etenim solus recte loquitur, sive Deum confitendo, sive aliis prædicando, cujus auditum ut cælestibus possit auscultare et obsecundare mandatis, divina gratia

reserat, cujus linguam Dominus tactu sapientiæ, quæ ipse est, ad loquendum instituit. Talis autem merito potest dicere cum Psalmista: *Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam* (Psal. l). Et cum Isaia: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum qui lapsus est. Verbo erigit mane, mane erigit mihi aurem ut audiam quasi magistrum* (Isai. l).

Et præcepit illis ne cui diceret, quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, surdos fecit audire et mutos loqui. Si sciebat eos, sicut ille qui notas habebat et præsentis et futuras hominum voluntates, tanto magis prædicatos, quanto magis ne prædicarent eis præcipiebat, ut quid hoc præcipiebat, nisi quia pigris volebat ostendere, quanto studiosius, quantoque ferventius eum prædicare debeant, quibus jubet ut prædicent, quantum illi qui prohibebantur tacere non potuerant.

HEBDOMADA XIV POST PENTECOSTEN.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS, CAP. III.

« Abrahæ dictæ sunt repromissiones et semini ejus. Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo quod est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo, quæ post quadragintos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hæreditas, jam non ex promissione. Abrahæ autem per promissionem donavit Deus. Quid igitur lex? propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, vere ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. »

Abrahæ dictæ sunt repromissiones et semini ejus. (Ex Hieron.) Simplex autem sensus, qui in hoc loco textitur, hanc vim habet, ut doceat Apostolus non posse per legem, quæ postea data est, repromissiones, quæ antea factæ sunt ad Abraham destrui, et posteriora prioribus præjudicare, cum repromissiones ad Abraham ante quadringentos triginta annos datæ sint, quod benedicerentur in illo universæ nationes, legis autem observatio, quod qui fecisset eam, viveret in ea, post quadringentos triginta annos Mosi data sit in monte Sinai.

Non dicit, et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno et semini tuo quod est Christus. Semen Abrahæ apostolus Christum interpretatus est. Omnes Scripturas sensu ac memoria peragrans, nunquam plurali numero semina scripta reperi, sed sive in bonam sive in malam partem semper singulari.

Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo. Testamentum vocat promissiones Abrahæ factas, quæ non possunt ab homine evacuari, cum etiam

hominum testamenta jus suum teneant, et resoluti A usque dum Christus veniret, de quo dicit : Semen non possint, si solemniter fuerint ordinata. cui repromiserat.

Hic certe si quæramus utrum hoc testamentum quod dicit confirmatum a Domino non infirmari a lege, quæ post quadringentos triginta annos facta est, utrum novum an vetus intelligendum sit, quis respondere dubitet novum? sed in propheticis latebris occultatum, donec veniret tempus, quo revelaretur in Christo.

Quæ post quadringentos, etc. (Ex Hieron.) Supputandi in hoc loco anni ab eo tempore quo Dominus ad Abraham locutus est dicens : *Et in semine tuo benedicentur omnes gentes* (Gen. xii, xxii), usque ad legislatorem Moscn, utrum quadringenti et triginta sint, vel quomodo in Genesi ipsi Abrahæ Dominus pollicetur, quod post quadringentos annos B de terra servitutis filii ejus exituri sint, non enim parva res est, et a multis quesita, nescio an ab aliquo sit inventa.

(Ex Primas.) Neque quis putet esse contrarium, quoniam in libro Geneseos Abraham a Deo dicitur : *Scito, prænosces, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentos annos* (Gen. xv), et hic apostolus triginta annos amplius ponit. Quod dicit autem hoc est : septuagesimo ætatis suæ anno Abraham accepit a Deo repromissionem. Ex quo tempore usque ad initium legis Mosaicæ, quadringenti et triginta anni hac ratione complentur, ex tempore repromissionis usque ad centesimum annum Abrahamæ, quando Isaac nasciturus filius, viginti C quinque anni numerantur, postea quinto ætatis anno Isaac parvulus ab Ismahele cæpit affligi, sicut idem apostolus in hac ipsa epistola memorat. Evidenter ergo monstratur, secundum sermonem Dei ad Abraham factum, post triginta annos repromissionis semen ejus persecutoribus laborare cœpisse.

Nam si ex lege, etc. Ac si diceret, non ex lege quæ nondum erat, sed ex repromissione Abrahamæ donatum est semen, quod est Christus, in quo omnes benedicentur gentes.

Quid igitur lex, etc. (Ex Hieron.) Hic dicere poterat aliquis : Quid necesse fuit legem post 430 annos repromissionis dari, cum et data lege suspicio destructæ sponsionis potuerit oboriri, et manente repromissione, non profutura lex data sit, quam prævidens apostolus quæstionem in sequentibus ipse sibi proponit dicens : *Quid igitur lex?* item ipse sibi respondit, dicens : *Propter transgressiones posita est, donec veniret sanctum, cui promissum est.* Post offensam enim in eremo populi, post adoratum vitulum, et murmur in Deum, lex transgressiones prohibitura successit. (Ex August.) Lex propter transgressiones posita est, ut acciperet homo præcepta, superbe de suis viribus fidens, in quibus deliciens, et factus etiam prævaricator, liberatorem, Salvatoremque requireret. Ita timor legis humilem factum tanquam pædagogus ad fidem gratiamque perduceret, et non transgredi vel cogere, vel doceret, D

usque dum Christus veniret, de quo dicit : Semen cui repromiserat.

Ordinatam per angelos. (Ex Primas.) Illo loco Mo- sen significat legem per angelum Domini accepisse, sicut Stephanus dicit : *Hic est qui fuit in ecclesia, in solitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sinai* (Act. vii). (Ex Hieron.) In omni Veteri Testamento ubi angelus primum visus refertur, et postea quasi Deus loquens, inducitur angelus quidem vere ex ministris pluribus, quicumque sit visus, sed in illo mediator loquitur, qui dicit : *Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac. et Deus Jacob* (Exod. iii).

In manu mediatoris. (Ex Primas.) Mediatorem Jesum Christum, de quo et ad Timotheum scribitur : *Unus Deus, unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus* (I Timoth. ii). Manu mediatoris potentiam et virtutem ejus debemus accipere. Quidam mediatorem Moscn putant. Nam et Moses, aiunt, inter Deum et populum medius fuit, sic enim ipse ad populum ait : *Facie ad faciem locutus est nobis Dominus in monte de medio ignis, ego sequester et medius fui inter Deum et vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus.* (Ex Hieron.) Quia vero lectionis orlo confusus est, et hyperbato perturbatur, sic nobis reddendus videtur : Lex posita est per angelos in manu mediatoris, propter transgressiones ordinata per angelos, donec veniret semen, cui repromissum est, semen autem, haud dubium, quin Christum significet, de quo Mattheus ait : *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham* (Matth. i).

Mediator autem unius non est. Subauditur unius partis non est mediator, sed inter duas, ut medius sit.

Deus autem unus est. Hoc autem ideo addit, ne quis putaret Christum ab unitate divinæ naturæ penitus esse divisum, quia mediatoris suscepisset officium

Lex ergo adversus promissa Dei? absit. Ac si diceret : Lex Dei promissa non aufert, sed preparat ad promissa. Sicut mediator Dei et hominum inter dantem et accipientem legem medius fuit, sic lex ipsa, quæ post repromissionem et completionem ejus média subrepsit, quæ non idcirco arbitranda est repromissionem excludere, qua postea subsecuta cam quæ prius fuit, videretur abolere, sed ex eo quod non potuit vivificare, nec id tribuere quod repromissio prima pollicita est, manifestum est in custodiam eam repromissionis non in subversionem datam.

Si enim data esset lex, etc. Ideo non vivificabat, quia peccatum originale auferre non poterat, vel certe quia non hircorum aut taurorum, sed Christi sanguine erat vita donanda.

Vere ex lege esset justitia. Donum promissæ hereditatis justitiam nominavit, ac si diceret, si data esset lex, quæ possit præstare vitam, et id quod repromissio sponponderat exhibere, vere promissio

per legem putaretur exclusa. Nunc autem propter transgressiones, ut supra diximus, posita magis eos arguit peccatores, quibus post repromissionem in custodiam, et ut ita dicam, in carcerem data est, ut qui voluntarie noluerunt innocentis expectare promissum, legalibus vinculis præditi, et in servitatem mandatorum redacti, custodirentur in adventu futuræ fidei in Christo, quæ finem repromissionis afferret.

Sed conclusit omnia sub peccato. (Ex Primas.) Adveniente Christo, qui sub lege Mosi erant, conclusi sunt sub peccato, si ultra in legis observatione permanere voluerint. Quia maledicti qui umbræ legis deserierint, veritate præsentis. Nam et hoc ostendit, quod non potuit inveniri, qui omnia præcepta legis impleat. Sive conclusa sit dicit sub peccato, id est, apprehendit omnia sub peccato esse conclusa, ut peccatum nisi in Christo credentes declinare non possint, et sic necesse esset, ut per solam fidem ad promissam salutem pervenirent credentes. Item conclusi, id est, in multa distracti ex diversis observationibus, occupati in schola legis ad doctrinam fidei servabamur, quæ Christi erat tempore revelanda.

Ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. (Ex Hieron.) Id est, necesse esset sola ut fide Christi salvaret credentes. Nec vero æstimandum scripturam auctorem esse peccati, quia omnia sub peccato conclusisse dicatur, cum mandatum quod ex jure præcipitur, ostendat potius arguatque peccatum, quam sit causa peccati. Quomodo et iudex non est auctor sceleris nequam homines vinciendo, sed concludit eos et nocentes sententiæ suæ auctoritate pronuntiat; ut debitos pœnæ indulgentia potest, si voluerit, principalis absolvat.

EVANGELIUM LUÆ, CAP. X.

« Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi reges et prophetae voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit: Dilectus Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Recte respondisti. Hoc fac et vives. Ille autem volens justificare semetipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? Suspiciens autem Jesus dixit: Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho, et incidit in latrones. Qui etiam dispoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo præterivit. Similiter et Levita cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est, et appropians

alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. Et imponens illum in jumentum suum duxit in stabulum, et curam ejus egit. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habere, et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade et fac similiter. »

Beati oculi qui vident quæ vos videtis. (Ex Beda.) Non oculi Scribarum et Pharisæorum, qui corpus Domini tantum viderunt, sed illi beati oculi, qui ejus possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur: *Et revelasti ea parvulis* (Matth. xi), beati oculi parvulorum, quibus et se et Patrem Filius revelare dignatur.

Dico autem vobis, quod multi reges et prophetae voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt. Abraham exsultavit ut videret diem Christi, et vidit et gavisus est (Joan. viii, 56). Isaias quoque (Isai. vi), et Michæa, et multi alii prophetae viderunt gloriam Domini, sed hi omnes a longe per speculum et in ænigmate viderunt. Apostoli autem in præsentiarum habentes Dominum convalescentesque ei, et quæcumque voluissent interrogando discentes (Act. i).

Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? Legisperitus qui de vita æterna Domini tentans interrogat, occasionem, ut reor, tentandi de ipsis Domini sermonibus sumpsit, ubi ait: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta in caelis sunt*, sed ipsa sua tentatione declarat, quam vera sit illa Domini confessio, qua Patri loquitur: *Quod abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis.*

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit, etc. Dum legisperito respondet, perfectum nobis Salvator iter vitæ cælestis ostendit, cui primo in dilectione Dei et proximi legis scripta proponenti dicit:

Recte respondisti, hoc fac et vives. Apertissime declarans, solam esse dilectionem, et ipsam non verbo tenuis ostentatam, sed operis executione probatam, quæ perpetuam ducat ad vitam.

Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Quis est meus proximus. Cui profecto Dominus ita responsum temperavit suum, ut et hominem qui misericordiam faceret, cuilibet proximum doceret. Et tamen hæc eadem parabola specialiter ipsum Dei Filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est designaret.

Suspiciens autem Jesus dixit: Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho. Homo iste Adam intelligitur in genere humano, Hierusalem civitas pacis illa cælestis, a cujus beatitudine lapsus in hanc mortalem miseramque vitam devenit, quam bene Jericho, quæ luna interpretatur significat. Va-

riis videlicet defectuum laboribus, erroribusque semper incertam.

Et incidit in latrones. Latrones, diabolus et angelos ejus intellige, in quos qui descendebat incidit. Nam nisi prius intus intumesceret, foris tentatus tam facile non cederet, vera est enim satis sententia, quæ dicit: *Ante ruinam enim exaltatur cor* (Prov. xvi).

Qui etiam dispoliaverunt eum. Gloria videlicet immortalitatis et innocentiae veste privarunt. Hæc est enim prima stola, qua juxta aliam parabolam luxuriosus filius per pœnitentiam rediens ornatur (Luc. xv), et qua protoplasti amissa cognoverunt esse se nudos, tunicasque pellicias naturæ mortalis induti sunt (Gen. iii).

Et plagis impositis. Plagæ peccata sunt, quibus naturæ humanæ integritatem violando seminarium quoddam, ut ita dicam, augendæ mortis fessis indidere visceribus.

Abierunt. Abierunt autem non ab insidiis aliquatenus cessando, sed ad earumdem insidiarum fraudes occultando.

Semivivo relicto. Semivivum reliquerunt, quia beatitudinem vitæ immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt. Ex qua enim parte sapere et cognoscere Deum potest vivus est homo, ex qua vero peccatis contabescit et miseria deficit, mortuus idem, lethiferoque est vulnere fœdatus.

Accidit autem, etc. Sacerdos et Levita, qui viso saucio transierunt, sacerdotium et ministerium Veteris Testamenti est, ubi per legis decreta mundi languentis vulnera monstrari tantum, non autem curari poterant, quia impossibile erat, ut Apostolus ait: *Sanguine vitulorum et hircorum auferri peccata.*

Samaritanus autem quidam iter transiens venit secus eum, et videns, etc. Samaritanus qui interpretatur custos, Deum significat, cui rectissime Propheeta, ne hos latrones possit incurere, supplicat: *Custodi me, inquit, a laqueo quem statuerunt mihi, et a scandalis operantibus iniquitatem* (Psal. cxi). Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendens de coelo, vitæ præsentis iter arripuit, et venit secus eum qui vulneribus tabescebat infictis, hoc est, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (Philipp. ii), compassionis nostræ susceptione finitimus, et misericordiae factus est consolatione vicinus.

Et appropians, alligavit vulnera ejus, etc. Peccata quæ in hominibus invenit, redarguendo cohibuit, spem veniæ pœnitentibus, terrorem pœnæ peccantibus incutiens. Alligat enim vulnera dum præcipit: *Pœnitentiam agite.* Infundit oleum dum et addidit: *Appropinquabit enim regnum cœlorum.* Infundit et vinum dum dicit: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur.*

Et imponens illum in jumentum suum, etc. Jumentum ejus est caro, in qua ad nos venire digna-

tus est, in quo saucium imposuit, quia peccata nostra portavit in corpore suo super lignum, et juxta aliam parabolam inventam, quæ erraverat, ovem humeris suis impositam, reportavit ad gregem (Luc. xv). Itaque imponi jumento est, in ipsam incarnationem Christi credere, ejusque mysteriis initiari simul, et ab hostis incursione tutari. Stabulum autem est Ecclesia præsens, ubi reficiuntur viatores de peregrinatione hac in æternam patriam redeuntes, et bene jumento impositum duxit in stabulum, quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus, Ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, etc. Altera die post Domini resurrectionem, nam et ante quidem per Evangelii sui gratiam illuminaverat his qui in tenebris et in umbra mortis sedebant, sed potior, resurrectione celebrata, perpetuæ lucis splendor effulsit. Duo denarii sunt duo Testamenta, in quibus æterni Regis nomen et imago continetur. Finis enim legis Christus, qui altera die prolatus datur stabulario, quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Altera die stabularius denarios, quorum pretio vulneratum curaret, accepit, quia Spiritus sanctus adveniens docuit apostolos omnem veritatem, quo gentibus erudiendis instare atque Evangelium prædicare sufficerent.

Et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. Supererogat stabularius, quod in duobus denariis non accepit, cum dicit Apostolus: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Itemque et Dominus ordina- vit his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, sed non usi sumus hac potestate, ne quem vestrum gravaremus, cui rediens quod promiserat debitor reddet, quia veniens in judicium Dominus dicit: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini Dei tui* (Luc. xii).

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse? etc. Juxta litteram manifesta est Domini sententia, nullum nobis amplius quam qui misereatur esse proximum, sed Hierosolymiti civi non sacerdos, non levita ex eadem gente, imo in eadem urbe nati et nutriti, sed extræ gentis accola, quia magis misertus est, factus est proximus. Sacratione autem intellectu, quoniam nemo magis proximus, quam qui vulnera nostra curavit, diligamus eum quasi Dominum Deum nostrum, diligamus quasi proximum, nihil enim tam proximum, quam caput membris, diligamus etiam eum qui imitator est Christi.

Et ait illi Jesus: Vade et tu, etc. Id est, ut vere te proximum sicut te ipsum diligere manifestes, quidquid vales in ejus vel corporali vel spirituali necessitate sublevanda devotus operare.

HEBDOMADA XV POST PENTECOST.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS, CAP. V.

« Spiritu ambulate, et desideria carnis non per-

cietus. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcunque vultis illa facialis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia; contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia. Quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis.

Spiritu ambulate, et desiderium, etc. Hoc tripliciter accipiendum, ut dicamus eos, qui spiritu operamur mortificaverint, et seminaverint in spiritu, ut de spiritu metant vitam æternam, quotiescunque voluptatem carnis senserint titillare, non perficiant desiderium ejus. Alio modo eos ambulare spiritu, et carnis desiderium non perficere dicimus, qui spiritaliter egrediuntur Ægyptum, et spiritualem escam potamque de spirituali hauriunt petra, qui ambulam in omnibus spiritaliter, non perficientes carnis legis litteram, vel desiderium, sed fructus metentes spiritalis intelligentiæ (I Cor. x). Tertio modo, quidam desiderium carnis, in his dicunt esse, qui parvuli sunt in Christo, iter autem spiritus in perfectis viris. *Spiritu ambulate*, id est, in gravitate spiritus, id est, in itinere viri perfecti, et desiderium carnis, id est, parvulorum, non perficietis.

Caro enim concupiscit adversus spiritum, etc. Caro presentibus delectatur, et brevibus, spiritus perpetuis et futuris. Caro enim frigus timet, aspernatur famem, attenuatur vigiliis, libidinibus exardescit, mollia querit, et jucunda desiderat. Contra spiritus ea quæ carni contraria sunt, et quæ illam debilitare queant expetit. Aliter, *caro concupiscit adversus spiritum*, id est, historia et scripturæ carnis intellectus, contra allegoriam et spiritualem doctrinam repugnat. *Spiritus autem adversus carnem*, id est, sublimiora dejectis, æterna brevibus, umbræ veritas refragatur.

Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Hoc est, si vos totos spiritalibus occupetis actibus, non vobis necessaria est lex, quæ non spiritalibus, sed carnalibus data est. Spiritu ducimini dicit, id est spiritu gubernamini, non spiritu hominis, sed spiritu sancto significat, de quo Apostolus alio loco ait: *Ipsæ spiritus testimonium perhibet* (Rom. viii), spiritui nostro, quod simus filii Dei, quem sequentes spiritum, efficimur spirituales, et sub lege esse desistimus.

Manifesta autem sunt opera carnis. Id est, omnibus nota, vel certe his tantum manifesta, qui in Christo credunt, nam plurimi gentilium in suis igno-

miniis gloriantur, et putant si expleverint voluptatem quamdam, se turpitudine victoriam consecutos. Sed et illud eleganter, quod in carne operamur, fructus in spiritu, quia vitia in semetipsa finiuntur, et pereunt, virtutes fructibus pullulant, et redundant.

Quæ sunt fornicatio. Primum itaque carnis opus est fornicatio, quam in exordio posuit, ne de mediis ambigamus. Omne enim quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. In eo fornicator majoris est criminis, quia tollit membra Christi, et facit ea membra meretricis, Erunt quippe duo in carne una; qui non est fidelis, nec credit in Christum, sua membra facit membra meretricis. Qui autem credit et fornicatur, Christi membra facit membra meretricis.

Immunditia, luxuria. Secundum opus carnis immunditia nuncupatur. Tertium vero luxuria, sequitur enim immunditia comes luxuriæ. Quomodo enim in veteri lege (Levit. xv) de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, et ea nominare turpissimum est, ne et dicentis os et aures audientium polluerentur, generaliter scriptura complexa est, dicens, verecundos vel reverentes facite filios Israel ab omni immunditia, sic in hoc loco, cæteras extraordinarias voluptates, ipsarum quoque opera nuptiarum, si non verecunde et cum honestate, quasi sub oculis Dei fiant, ut tantum liberis serviat, immunditiam et luxuriam nominavit.

Idolorum servitus. Quartum in catalogo operum carnis idololatria locum tenet, qui enim semel se luxuriæ voluptatique miscuerit, non respicit creatorem. Alias autem omnes idololatriæ festivitate, gula, ventre, et his quæ infra ventrem sunt delectantur.

Veneficia. Et ne forsitan veneficia, et maleficia, artes non viderentur in novo prohibita testamento, ipsæ quoque quinto loco inter carnis opera nominantur. Sæpe enim magicis artibus, et amare miseris evenit et amari.

Inimicitia. Inimicitia quoque quæ post veneficia sexto ponitur loco, quem habeat reatum manifesto crimini subjecta declarat. Quantum enim in nobis est, nullius esse debemus inimici, sed cum omnibus habere pacem.

Contentiones. Septimum locum inter carnis opera contentio possidet. Servum autem Domini non oportet rixari, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, longanimem, cum mansuetudine erudientem etiam eos qui contrario disputant (II Tim. ii).

Æmulationes. Octava succedit æmulatio, quæ Græco sermone ζήλος significantius et notius appellatur. Quo quidem malo nescio quis nostrum ceceat. Zelati sunt enim et patriarchæ Joseph fratrem suum. Et Maria prophetes et Aaron Dei sacerdos contra Mosen tali passione decepti sunt.

Iræ. Ira deinde nono succedit loco, quæ justitiam Dei non operatur, et species est furoris. Inter iracundiam autem et iram, hoc interest, quod iracundiam

us semper irascitur, iratus pro tempore concitatur, et nescio quis possit regnum Dei possidere, cum is, qui irascitur, separetur a regno.

Rixæ. Decimo loco ponuntur rixæ, quas alii Græci significantes *ἰριθίας* vocant, si quidem rixa *μάχη*, dicitur; a regno Dei prohibent. Est autem *ἰριθία*, cum qui semper ad contradicendum paratus, et muliebri jurgio contendit, et provocat contententem; hæc alio nomine apud Græcos dicitur *φιλονεικία*.

Dissensiones. Undecimo loco ponuntur dissensiones, quæ sunt opera carnis, cum quis nequaquam perfectus eodem sensu et eadem sententia dicit: *Ego sum Pauli, et ego Apollo, et ego Cephæ et ego Christi*, sed et donorum inter se hæc eadem dissensio reperitur; mariti videlicet ad uxorem, patris ad filium, fratris ad fratrem, conservi ad conservum, militis ad contubernalem, artificis ad ejusdem operis artificem, nonnunquam evenit, ut et in expositionibus Scripturarum oriatur dissensio, e quibus hæreses, quæ et alio nomine sectæ dici possunt, ebulliunt.

Sectæ. Duodecimo loco sectæ ponuntur, quæ a sectando vel divisione sectæ nominantur. Si enim sapientia carnis inimica est Deo, sectæ quoque, quæ nunc in carnis opere ponuntur, non sunt amicæ: inimica autem sunt omnia dogmata falsitatis Deo repugnantia.

Invidia. Tertio decimo loco succedit invidia, quæ semper aliena torquetur felicitate, et in duplicem scinditur passionem, cum in se est aliquid quod in alio esse non vult, aut alium videns esse meliorem, dolet se ei non esse consimilem. Pulchre quidam de Neotericis Græcum versum transferens elegiaco metro de invidia lusit, dicens:

Justinus invidia nihil est, quæ protinus ipsam
Auctorem rodit excruciatque animum.

Ebrietates. Quartum decimum locum inter carnis opera ebrietas tenet: *Ebriosi quippe regnum Dei non possidebunt: Væ enim, ait Propheta, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem, et Dominus inquit: Cavete, ne graventur corda vestra crapula et ebrietate, et curis hujus vitæ (Luc. XXI).*

Comessiones. Quintadecima, quæ extrema inter carnis opera, comessatio est; *manducavit populus, et bibit, et surrexerunt ludere (I Cor. X).* In Latinis codicibus adulterium, impudicitia, homicidia, in hoc catalogo vitiorum scripta referuntur, sed sciendum, non plusquam quindecim carnis opera numerata de quibus et disseruimus.

Et his similia. Longum erat universa carnis opera explicare, uno tantum omnia sermone conclusit dicens, et his similia.

Quæ prædico vobis, etc. Ubi ante prædixit? utique ubi ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus (Rom. VI).* Peccatum omnes istas species habet. Ergo in anima,

in qua regnaverit peccatum, non potest Dei regnare regnum

Quoniam qui talia agunt. Notandum itaque atque deservendum, quod contententes, et dissidentes et iracundos cum idololatriis, veneficis et homicidiis penitus exclusit a regno.

Fructus enim spiritus est charitas. Quæ alia inter fructus spiritus debuit tenere primatum, nisi charitas? sine qua virtutes cæteræ non reputantur esse virtutes, et ex qua nascuntur universa quæ bona sunt, siquidem et in lege et in Evangelio ipsa obtinet principatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua, et proximum tuum tanquam teipsum (Matth. XXI).*

Gaudium. Secundus fructus spiritus est gaudium, quod Stoici quoque qui distinguunt inter verba subtilius, aliud quid esse æstimant quam lætitiâ? Gaudium quippe esse aiunt elationem animi super his quæ digna sunt exsultantis lætitiâ. Notandum quod post dilectionem gaudium sequitur, qui enim diligit quempiam, semper in ejus felicitate lætatur.

Pax. Tertius fructus spiritus est pax, a qua Salomon quoque, qui in typo Christi præcessit, nomen accepit, et de Ecclesia Psalmista canit: *Factus est in pace locus ejus (Psal. LXXV)*, et inter octo Evangelii benedictiones scribitur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. V).*

Longanimitas. Quartus fructus spiritus est longanimitas sive patientia, quia utroque modo *μακροθυμίαν* possumus interpretari. Huic contraria est pusillanimitas, qui vero patiens est et universa sustentat, vir sapiens, et cum *ἐπιτάσει* multum sapiens appellatur, ut in Proverbiis quoque scriptum est: *Longanimis vir multus in prudentia (Prov. XIV).*

Bonitas. Quintus fructus spiritus est bonitas, et de hac Stoici ita definiunt: Bonitas est virtus sponte ad benefaciendum exposita; sectatores quoque Zenonis ita definiunt: Bonitas est virtus, quæ prosit, sive virtus ex qua oritur utilitas.

Benignitas. Sextus fructus spiritus est benignitas sive suavitas. Quia apud Græcos *χρηστότης* utriusque sonat. Virtus est lenis, blanda, tranquilla, et omnium bonorum apta consortio, invitans ad familiaritatem sui, dulcis alloquio, moribus temperata.

Mansuetudo. Septimus fructus spiritus est mansuetudo, quæ adversa est iræ, rixæ, dissensionibus, et nunquam ad sui contraria provocatur, per hanc famulus Dei Moses testimonium meruit accipere Scripturæ dicentis: *Moses mansuetus erat, plusquam omnes homines super terram.*

Fides. Octavus fructus spiritus est fides, quæ etiam alibi inter tres ponitur, spes, fides, charitas, inde enim est omne quod operatur, siquidem id quod speramus esse venturum, et nec dum est in præsententi, fide possidemus, sperantes nos tenere quod credimus.

Modestia. Nonus fructus spiritus est modestia, hæc semper pacem sequitur, semper pacem sectatur, nec læsa unquam irascitur.

Continentia. Decimus fructus spiritus est continentia, quam non solum in castitate debemus accipere, sed etiam in cibo et potu, in cloquio, in ira quoque et vexatione mentis, et detrahendi libidine.

Castitas. Undecimus fructus spiritus est castitas. Castitas enim et in virginibus est, et in continentibus, et in viduis et in conjugiiis.

Adversus hujusmodi non est lex. Id est, adversus spiritum non est Lex, justo quippe non est posita, sed iniquis, et non subditis, impiis et peccatoribus. Lex mihi dicit: *Non adulterabis, non occides, non falsum testimonium dices, etc.* (Exod. xx); si næc omnia charitate in me regnante, quæ est fructus spiritus, non fecero, superflua sunt mihi præcepta legis. Ergo qui fructus spiritus spiritualiter implet, sub Veteri Testamento non manet.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, etc. Si omnia simul vitia crucifixa sunt, et caro, quasi in cruce pendens, nihil concupiscit, ad quid nobis lex, quæ data est ad vitia coercenda? Simul illud notandum, quod eos dixerit Christi esse, qui carnem cum vitiis et concupiscentiis crucifixerint, contra illos qui solam fidem sufficere arbitrantur.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XVII.

« Dum intraret Jesus in Hierusalem, transibat per e mediam Samariam et Galilæam. Et cum ingredere retur quoddam castellum, occurrerunt ei decem e viri leprosi. Qui steterunt a longe, et levaverunt e vocem dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. C Quos ut vidit dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent, mundati sunt. Unus e autem ex illis ut vidit, quia mundatus est, regressus est cum magna voce, magnificans Deum, et e cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens. e Et hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus e dixit: Nonne decem mundati sunt, et novem ubi e sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam e Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, e quia fides tua te salvum fecit. »

Dum intraret Jesus in Hierusalem, etc. Leprosi non absurde intelligi possunt, qui scientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas proferunt erroris. Non enim vel abscondunt imperitiã suam, sed pro summa peritiã proferunt in lucem, et jactantiam sermonis ostendunt. Nulla porro falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis inordinate permista, in una disputatione vel narratione hominis tanquam in unius corporis colore apparentia, significant lepram, tanquam veris falsisque colorum locis humana corpora variantem atque maculantem. Hi autem tam vitandi sunt Ecclesie, ut si fieri potest, longius remoti, magno clamore Christum interpellent, unde et apte subjungitur:

Qui steterunt a longe, et levaverunt vocem, etc. Et bene ut salventur, Jesum præceptorem nominant, quia enim in ejus verba se orrasse significant, hunc salvandi humiliter præceptorem vocant, cunquæ ad

A cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrunt.

Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Nullum Dominus eorum, quibus hæc corporalia beneficia præstitit, invenitur misisse ad sacerdotes nisi leprosos, quia videlicet sacerdotium Judæorum figura erat futuri sacerdotii regalis, quod est in ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi, summi et veri principis sacerdotum. Et quisquis vel ab hæretica pravitate vel superstitione gentili, vel Judaica peritiã, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per Domini gratiam caruerit, necesse est ad ecclesiam veniat, coloremque fidei verum quem acceperit, ostendat. Cætera autem vitia tanquam valetudines et quasi morbos animæ atque sensuum, per seipsum interius, in conscientia, et intellectu Dominus sanat et corrigat. Denique et Paulus voce Domini audita: *Quid me persequeris? Ego sum Jesus quem tu persequeris* (Act. ix), ad Ananiam tamen missus est, ut sacerdotio illo, quod in ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinæ fidei perciperet, et verus ejus approbaretur color.

Et factum est dum irent, mundati sunt. Nondum accepta baptismatis sacramenta, nondum spiritualiter ad sacerdotes pervenerant, et tamen infusione Spiritus sancti eorum mundatio declarata est.

Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est, etc. Unus iste qui magnificans Deum, regressus est, unius ecclesiæ devotam Christo humilitatem significat. Qui bene cadens ante pedes Domini, gratias agit, ille vere Deo gratias agit, qui repressis præsumptionis suæ cogitationibus, quam a semetipso infirmus sit, humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quæ agit esse de misericordia conditoris agnoscit. Cadit autem in faciem, quia ex malis quæ se perpetrasse meminit, erubescit.

Et hic erat Samaritanus. Samaritanus quippe interpretatur custos, quo nomine ille populus aptissime significatur, qui gratias agendo ei a quo accepit, tribuit omne quod accepit, quodammodo cantans illud de psalmo: *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia ejus præveniet me* (Psal. LVIII).

Respondens autem Jesus dixit: Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Unum si addatur ad novem, quædam effigies unitatis impletur, quod fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi rursus ad unum redeatur, et hæc per infinitatem numeri regula custodiatur. Novem itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, et decem sint. Unum autem non eis indiget, ut custodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille, qui gratias egit, unice Ecclesiæ significatione approbatus atque laudatus est, ita illi novem, qui gratias non egerunt, reprobi effecti a consortio unitatis exclusi sunt, ideoque tales in novenario numero, tanquam imperfecti remanebunt, et merito eos Salvator,

quasi ignotos ubi sint, inquiri, scire enim Dei eligere, nescire reprobare est.

Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Secundum corpus quidem facile est videre posse hominem non habere lepram, et tamen animi esse non boni. Secundum significationem autem hujus miraculi conturbat considerantem, quomodo mundus dici potest ingratus. Sed etiam facile est etiam illud videre fieri posse, ut quisque in Ecclesie societate doctrinam integram veramque assequatur, et omnia secundum catholicæ regulam disserat, distinguat a creatore creaturam, eoque manifestetur varietate mendaciorum, tanquam lepra caruisse, et tamen ingratus sit Deo, et Domino mundatori suo. Quia elatus superbia gratiarum agendarum pia humilitate non sternitur, similisque

efficitur eis, de quibus dicit Apostolus: *Qui cum cognovissent Deum, non ut Deum magnificaverunt aut gratias egerunt (Rom. 1).* Quod enim dicit eos Deum cognovisse, ostendit quidem a lepra mundatos, sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Qui devotus ante Deum cecidit, surgere et ire præcipitur, quia qui infirmitatem subtiliter cognoscens, humiliter jacet, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera, et crescentibus quotidie meritis, ad perfectiora passim proficere jubetur. Si autem fides salvum fecit eum quem ad agendas Salvatori et emundatori suo gratias inclinavit, ergo perfidia perdidit eos qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerint.

HEBDOMADA XVI POST PENTECOST.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI APOSTOLI AD GALATAS, CAP. IV.

« Si vivimus spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communice autem is qui catechizatur verbo, ei et qui catechizat in omnibus bonis. Nolite errare, Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo hæc et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus. Tempore enim suo metemus, non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. »

Si vivimus spiritu, spiri u et ambulemus. (Ex Hieron.) Utamur hoc testimonio adversus eos qui nolunt Scripturas spiritualiter intelligere. Quis est

tem qui vivit spiritu? nisi absconditus homo noster, qui et juxta carnem interdum solet vivere, sed cum spiritu vixerit, spiritu ambulat, cum in carne volnerit ambulare, vivens mortuus est, vir perfectus in Christo, semper vivit in spiritu.

(*Ex Primas.*) *Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus*: ac si diccret, Si per spiritum vitam habemus, spiritualiter conversemur, et non legi carnaliter serviamus.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. Plane gloriæ cupidos dicimus, qui gloriam Dei desiderant, et laudem virtute condignam, et aspectus divini aliquid ostendentem. E contrario qui elemosynam, longam orationem, castitatem, sive in matrimonio, sive in viduitate, sive in virginitate, pro laude hominum facit, inanis gloria est. Gloria enim nunc virtutem, nunc vitium significat. Si ab hominibus quæro gloriam, vitium est, et inanis dicitur gloria, de tali enim gloria scriptum est: *Omnia faciunt, ut glorificentur ab hominibus (Matth. vi).* Si a Deo quæro gloriam, virtus est. De tali enim gloria, *qui me glorificant, glorificabo, dicit Dominus (1 Reg. ii).*

Invicem provocantes, invicem invidentes. (Ex Hieron.) Ita hunc locum cum superioribus copulavimus. Si spiritu vivimus, spiritui obtemperamus, nequaquam per legem, sed per charitatem, nobis invicem servientes, non debemus de Scripturarum interpretatione contendere, et dicere, Circumcisio melior est, non, sed præputium. Contemnenda historia, et allegoria sequenda. Imo allegoria vana est, et umbratica, et nullius veritatis fulta radicibus, ex his enim contentiones inter Judeos et Gentiles tunc temporis provocaciones pariter nascebantur et invidiæ.

Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. (Ex Primas.) Præoccupatur humana fragilitas in levioribus peccatis, quæ insperato et sine meditatione contingunt. Cæterum non est præoccupatio, quando aliquod peccatum consilio diu meditato committitur.

Vos qui spirituales estis hujusmodi instruite. (Ex Hieron.) Eum quoque qui spiritualis est hortatur, ne cesset manum porrigere corruenti. Et pulchre præoccupatum in delicto hominem vocat, ex ipso nomine fragilitatem conditionis ostendens, ut dignus sit venia, qui velut homo erravit, denique non peccatis pluribus, sed vitio aliquo præoccupatus erravit, lenitatis spiritum et mansuetudinis, in correctione peccantis, prædicator spiritualis adhibeat, nec rigidus, nec iratus, et tristis corrigere cupiat errantem, sed provocet eum, spondens salutem veniam repromittens. Aliter, si quis infirmus in fide est, et adhuc lacte nutritur infantie, nec potest tam cito a legali observatione ad spiritualia sacramenta transire, vos qui robustiores estis in fide et spirituales effecti, ejus onus portate, nec per scientiam vestram, frater pereat pro quo Christus mortuus est.

In spiritu lenitatis. Ad Corinthios quoque ait

In virga veniam ad vos (I Cor. iv)? Hic autem spiritualibus dicit: *Instruite in spiritu lenitatis.* Verum ibi ad eos dicit: Qui post peccatum non scientes errorem suum, nolebant maioribus subdi et pœnitentiâ corrigi. Ubi vero peccator intelligens vultus suum, tradidit medico se curandum, ubi non est virga necessaria, sed spiritus lenitatis.

Considerans teipsum ne et tu teneris. (Ex Primas.) Ac si diceret, quia et tu homo es, et potes in aliquo tentari, et adjutorio indigere, et ideo debes sustineri tentatum, qui enim sub conditione infirmitatis positi sunt merito infirmos sustinent.

Alter alterius onera portate. (Ex Hieron.) Portat quoque fratris necessitatem, qui gravatum pauperem onere egestatis adjuvat. Et facit sibi amicos de iniqua mammona, ut audiat a Domino: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, quia esurivi, et dedistis mihi manducare, sitiivi, et dedistis mihi bibere etc.* (Matth. xxv).

Et sic adimplebitis legem Christi. (Ex Primas.) Lex Christi charitas est, de qua idem Dominus ait: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis vos invicem sicut et ego dilexi vos* (Joan. xiii). Si ergo diligimus Deum et proximum, miscreamur pauperi, sicut et Dominus misertus est nobis.

Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. (Ex Hieron.) Si quis non vult onera aliena portare, et immisericors suo tantum opere et virtute contentus est, non quærens quæ aliena sunt, sed quæ sua, sui tantum amator, et non Dei, ipse se seducit. Dupliciter autem distingui potest. Vel si quis existimat se aliquid esse, cum sit nihil, vel ita, si quis existimat se aliquid esse, postea inferendum, cum sit nihil, ipse se seducit, et est sensus, in eo quod se putat esse aliquid, et non ex clementia in proximum, sed suo opere et labore se judicial, suo tantum virtute contentus, iste ex hac ipsa arrogantia nihil fit et ipse se decipit.

Opus autem suum probet unusquisque et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. Sensus iste est, tu qui te æstimas spiritalem et alterius infirmitate robustior es, non debes imbecillitatem jacentis, sed tuam fortitudinem considerare. Neque enim si alius perfecte non potest ad Christianismum a Judaismo transire, idcirco tu perfectus es Christianus, sed si te propria conscientia non remordet, habes in temetipso gloriam, et non in altero. Intelligi potest et aliter, qui conscientiam habet operis boni, et seipsum considerans, opus suum non reprehendit, non debet de hoc apud alium gloriari, sed in semetipso habeat gloriam, et dicat: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.*

Unusquisque enim onus suum portabit. Videtur superioribus contraire, ubi ait: *Alter alterius onera portate*, sed illi præcepit, ut peccantes in hac vita nos invicem sustentemus, et alterutrum auxilio simus, hic autem de resurrectionis dicit iudicio, quod

PATROL. CII.

A non ex alterius peccato et comparatione deterioris, sed juxta nostrum opus aut peccatores ab eo judicemur aut sancti.

Communicet autem, etc. Imbecillioribus et carnalibus discipulis imperat, ut quomodo ipsi a magistris spiritualia metunt, sic magistris carnalia præbeant in omnibus bonis, id est, in victu et vestimento, et cæteris omnibus, quæ homines inter bona numerant. Unde et Job: *Si bona accipimus,* inquit, *de manu Domini* (Job. ii). Et Dominus in Evangelio: *Si vos cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris* (Matth. vii)? Aliter dat discipulis mandatum, ut eis qui se instruunt verbo, communicent, obsequantur, dociles, facilesque se præbeant, in his tamen quæ bona sunt et spiritualia, non hæretica vel Judaica pravitate perversa, catechizatur autem, eruditur et castigatur, intelligitur.

(Ex Primas.) Requirendum quomodo verbo discipulus magistro communicare dicatur, cum eum magis verbo magister iustitiat, sed verbum intelligi voluit devotionis fructum, et boni operis largitatem. Nam et verbum pro opere solet dicere Scriptura, ut illud de David: *Quia fecisti verbum hoc* (II Reg. xii). Et Moses ait: *Quomodo palum factum est verbum istud?*

Nolite errare, Deus non irridetur. Id est, qui Deo vult mentiri, aut præcepti prævaricator esse, se decipit.

(Ex Hieron.) Prævidens spiritu, eos qui docentur, et debent magistris sumptus ministrare, posse obtinere paupertatem, et dicere: *Ager meus hoc anno siccitate aruit, vineam grando contrivit, non habeo unde tribuam quod jubetur, adjecit: Nolite errare, Deus non irridetur,* scit corda vestra, non ignorat facultates, et excusatio verbi hominem potest fallere, Deum non potest.

Quæ enim seminaverit homo hæc et metet. (Ex Primas.) Id est, talia recipiet, qualia egerit, si peccatum pœnitentiâ non sequatur.

(Ex Primas.) Hortatur ad id quod præceptum est, exhibendum semen nominans, ne putet perditum, quod multiplicato fenore recepturus est.

Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Omne quod loquimur, agimus, cogitamus, in duobus seminatur agris, carne et spiritu, si bona sunt quæ de manu, ore et corde promuntur, seminata in spiritu vitæ æternæ fructibus redundabunt. Si mala ab agro carnis excepta, corruptionis nobis segetem pullulabunt. Aliter, qui legem carnaliter intelligit, promissiones quoque carnales, et quæ in præsentis sæculo corrumpuntur, exspectat. Qui autem spiritualis adjutor est, seminat in spiritu, et de spiritu metet vitam sempiternam. Illud etiam pariter observandum quod seminat in carne, cum additamento suæ carnis ponitur. Qui autem seminat in spiritu, non dicit in spiritu suo, sed simpliciter in spiritu; quia enim bona seminat non in suo quippiam, sed in

Dei spiritu seminat, de quo et vitam est messurus aeternam.

Bonum autem facientes non deficiamus, tempore cum suo metemus non deficientes. Cohortatur eos ad studium perseverantiae, qui in hac vita mercedem boni operis expectant, nescientes, quia sicut in semine aliud sationis, aliud messis est tempus, sic et in praesenti vita sementis est tempus, et in aeternum erit metendi, quam segetem nemo potest metere deficiens, qui enim perseveraverit usque in finem hic salvus erit (Matth. x).

(Ex Primas.) Nunc tempus seminandi est non metendi, non ergo hic nostram mercedem quaeramus accipere, ne tenera herba hiemis rigore demessa, non prosit, et non sit quae in futuro metatur. Dicitur enim nobis: Recepistis bona vestra, B et iterum: Receperunt mercedem suam.

Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. (Ex Hieron.) Tempus seminantis, ut diximus, praesens est vita, in qua licet nobis seminare, cum autem transierit, operandi tempus auferitur.

(Ex Primus.) Ultimum seminantibus hoc tempus est, festinemus ergo campos omnes serere, in maxime eos, qui sunt uberrimi repleamus, ne incipiamus tempore messis aliis epulantibus esurire.

Maxime autem ad domesticos fidei. (Ex Hieron.) Imitemur Patrem nostrum, qui est fons bonitatis, et solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos, et omnibus beneficimus, maxime domesticis fidei, hoc est Christianis, C qui eundem habent Patrem. Videtur mihi locus iste posse et superioribus cohaerere, ut domesticos fidei magistros nominet, quibus supra omnia quae putantur bona ad auditoribus suis iusserat ministrare, id est, paganis atque Christianis, et bonis et malis misericordiam faciamus, ne eis quod Deus non negat denegemus. Maxime tamen his qui peculiarem fidei cultui ac religioni exhibent famulatum.

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. VI.

« Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit et alterum diliget, aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonae. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plusquam vestimentum? Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate liliam agri quomodo crescunt, non laborant neque curant. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie est, et cras in cilianum mittitur Deus sic vestit, quanto ma-

gis vos, minima fidei. Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. Haec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quaerite autem primum regnum Dei, et iustitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis. »

Nemo potest duobus dominis servire. (Ex August.) Qui sunt duo domini deinceps ostendit, cum dicit: Non potestis Deo servire et mammonae. Mammona apud Hebraeos sive Syros, divitiae nuncupantur. Congruit et Punicum nomen, nam lucrum Punicae mammon dicitur (Ex Hieron.) Audiatur hoc avarus, audiatur Christianus, non posse se simul divitiis Christoque servire, et tamen non dixit: Qui habet divitias, sed qui servit divitiis. Qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ut servus. Qui autem servitutis excussit jugum, distribuet eas ut dominus.

Aut enim unum odio habebit, et alterum diliget, aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Patietur durum et perniciosum dominum, quisquis servit mammonae, sua enim cupiditate implicatus, subditur diabolo, sed tamen patitur, alterum autem contemnit. Non dixit: Odio habet, nullius enim fere conscientia Deum odisse potest, contemnet autem, id est, non timet.

Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Ut intelligas eum qui dedit animam, multo facilius escam esse daturum, et qui corpus dedit, multo facilius daturum esse vestimentum. Quo loco quaeri solet utrum ad animam cibis iste pertineat, cum anima incorporea sit, iste autem cibus corporeus est. Sed animam pro ista vita noverimus positam, cujus retinaculum est alimentum. Secundum istam significationem dictum est: Qui amat animam suam, perdet illam; et Pastor bonus animam suam ponit (Joan. x, 11). Quod nisi de hac vita acceperimus, contrarium erit illi sententiae, qua dictum est: Quid proderit, si totum mundum lucremur, animam vero suam detrimentum patiamur (Matth. xvi)?

Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? (Ex Hieron.) Quod dicit istiusmodi est, qui majora praestitit utique et minora praestabit. Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt neque metunt neque congregant in horrea, et Deus pascit illa (Matth. vi). Simpliciter ergo accipiendum, quod si volatilia absque cura et aerumnis Dei aluntur providentia, quae hodie sunt et cras non erunt, quorum anima mortalis est, et eum esse cessaverint, semper non erunt, quanto magis homines, quibus aeternitas repromittitur, Dei regantur arbitrio!

Nonne vos magis pluris estis illis? (Ex August.) Id est, chariores estis vos, et plus vultis, quia rationales estis.

Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Id est, in cujus potestate et dominatu

factum est, ut ad hanc staturam corpus vestrum A perduceretur, ejus providentia vestiri potest.

Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant neque nent. Dandum erat etiam de vestimentis documenta, sicut datum est pro alimento, sed ista documenta non sic allegorice discutienda sunt, ut quaeramus quid significaverit avis aut lilia, posita sunt enim ut de rebus minoribus majora persuaderentur.

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. (Ex Fulg.) In omni gloria, id est, in omni varietate vestium, deliciarum, sive in magnitudine regni, sicut unum ex istis subauditur liliis.

(Ex Hilar.) Et revera quod nec sericum quæ regum purpura est, nec pictura textricum potest floribus comparari, quid ita rubet ut rosa? quid ita candet ut lilium? violæ vero purpuram nullo superari murice oculorum magis quam sermonis indicium est.

Si autem fenum agri quod hodie est, et cras in clibanum mittetur, id est in ignem, Deus sic vestit. Hic intelligitur quod superius lilia non specialiter pro una, sed generaliter pro multis dixerit herbis.

Quanto magis vos, minima fidei! Ille enim minimus est in fide, qui non est perfectus in charitate. Charitas enim omnia credit, fides enim a modico incipit, sed crescit usque dum ad id quod perfectum est pervenit. Unde et apostoli Domino dicunt: *Auge nobis fidem.* Quam perfectam Paulus omnem nominat, dicens: *Et si habuero omnem fidem, et reliqua* (I Cor. xii).

Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid, etc. Labor exercendus est, sollicitudo tollenda. Hoc quod dicitur: *Ne solliciti sitis, etc.,* de carnali cibo et vestimento accipiamus, cæterum de spiritualibus cibis et vestimentis semper debemus esse solliciti.

Querite autem primum regnum Dei. Hic primum non pro ordine posuit, sed pro qualitate, ac si diceret: Querite præcipua ante omnia, et summe regnum Dei et justitiam ejus, et dabitur vobis, et insuper, id est, excepto regno quidquid opus fuerit, adjicietur vobis.

HEBDOMADA XVII POST PENTECOSTEN.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, CAP. III.

« Obsecro vos, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Hujus rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini mei Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælo et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtutem, corroborari per spiritum ejus in interiori homine, habitare Christum per fidem in cordibus vestris. In charitate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, et profundum. Scire etiam supereminentem scientiæ

charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus secundum virtutem quæ operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia et in Christo Jesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen. »

Obsecro vos, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. (Ex Hieron.) Hoc est ergo quod Apostolus rogat, et a Domino magnopere deprecatur, ne deficiant in pressuris suis. Videbat quippe se de Hierusalem usque ad Illyricum Evangelium prædicasse, isse Romam, Hispaniam perrexisse, vel ire disponere, totus mundus ad doctrinam ipsius, de potestate principis tollebat. Deserebant idola et cultoribus templa deserta splendore et sordibus replebantur. Ob quam causam omnis exercitus dæmonum, omnis turba inimicarum fortitudinum contra ipsam facto cuneo dimicabat, ut per tribulationes et angustias Evangelium Christi desineret prædicare, et lassus aliquando requiesceret. Hoc est itaque quod ait: *Peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis,* totum enim quod patior, quod tribulor, quod coarctor vestræ salutis est causa, dum vobis Evangelium annuntiare desidero, quæ tribulationes meæ vestra est gloria. Potest autem secundum id, quod latius expressit, propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Illud autem potest exponi, quod pro Ephesiis petat, ne in pressuris apostoli lassescant atque deficiant. Siquidem et ea quæ sequuntur, huic magis sensui congruunt.

Hujus rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini nostri. Sicut enim sunt oculi exteriores et interiores, ita sunt genua hominis exterioris et interioris. Nam quod Apostolus ait: *Ut in nomine Jesu Christi omne genua flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum* (Philip. ii), non ad genua corporis, sed ad subjectionem mentis, et inclinationem animæ, cordisque obsequium pertinet. Hæc autem specialiter exponentes, non statim juxta litteram orandi consuetudinem tollimus, quia Deum genu posito suppliciter adoramus. Sed sicut illud ædificat simplices, sic veram genuationem esse docemus in animo, quia multi corporales flectentes genua, animæ nequaquam flectunt, et e diverso alii erecto Deum corpore deprecantes, magis se animo curvaverunt.

Ex quo omnis paternitas in cælo et in terra nominatur. Non ut in Latinis codicibus additum est, ad patrem Domini nostri Jesu Christi, sed simpliciter ad patrem legendum, ut Dei patris nomen non in Domino nostro Jesu Christo, sed omnibus creaturis rationalibus coaptetur. Notandum quod non dixerit: Ex quo omnis paternitas in cælis et in terra nata est vel creata, sed *ex quo omnis paternitas in cælis et in terra nominatur.* Aliud est enim appellationem paternitatis mereri, aliud naturæ habere consortium. Sicut ergo solus bonus bonos facit, et solus verus, veritatis nomen impertit, ita et solus pater, qui creator est omnium et universorum causa, substantia,

præstat cæteris, ut patres esse dicantur. Quæritur vero quam ob causam et in cœlis ab eo omnis paternitas appelletur. Quomodo nos patriarchas et prophetas nostros patres dicimus, ita puto et Angelos cæterasque virtutes habere principes sui generis in cœlestibus, quos patres gaudeant appellare. Archangelus enim nisi angelorum dici non potest, et dominatio principatus et potestates nisi inferiores subjectos habeant, non vocantur. Potest ergo et hoc dici, quod Deus Domini nostri Jesu Christi juxta substantiam pater est, et unigenitus non est adoptione filius, sed natura. Cæteræ quoque creaturæ paternitatis nomen adoptione meruerunt.

Ut det vobis, etc. Propterea dicit, curvo genua mea ad patrem, ut tribuat vobis virtutem gloriæ suæ, id est, majestatis suæ habere consortium, vosque roborat atque confirmet per spiritum sanctum, quia nulla fortitudo absque Spiritu sancto est. Roboret autem atque confirmet in interiorem hominem. Non enim exteriorem, sed interiorem hominem cupimus roborari, ut postquam habitaverit Christus in interiore homine, in ipsius interioris hominis habitet principali, id est, in cordibus vestris. Hoc autem totum per fidem fiet, si credamus in eum. Quamobrem ait, habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Habitatio autem ista, quæ per exordium fidei fabricatur, radices et fundamenta in charitate habet, hæc est vita cordium, in qua vivimus in sæculum sæculi, ab initio fidei usque ad finem spei.

In charitate radicati, etc. Hæc est communio cujusdam divinæ cœlestisque reipublicæ, hinc saturantur pauperes, non sua quærentes, sed quæ Jesu Christi. Nam de ipso pane quo tales saturantur quodam loco Apostolus dicit: *Unus panis, unum corpus multi sumus* (I Cor. x).

Quæ sit latitudo, etc. Ipsa charitas cum in bonis operibus dilectionis exercetur, quasi ad subveniendum quaquaversum potest porrigi, et hæc latitudo est. Nunc longanimitate adversa tolerat in eo quod veraciter tenuit, perseverat, et hæc longitudo est, hoc autem totum propter adipiscendam vitam facit æternam quæ illi promittitur in excelso, et hæc altitudo est. Existit vero ex hoc cultu ista charitas, ubi fundati quodammodo et radicati sumus, ubi causæ voluntatis Dei non vestigantur, et hoc est profundum. Altitudo quippe commune nomen est excelso et profundo. Sed cum in excelso dicitur, sublimitatis eminentia commendatur. Cum autem in profundo, difficultas investigationis et cognitionis, unde et illud Deo dicitur: *Quam magnificata sunt opera tua, Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ* (Psal. xc).

Scire et jam supereminentem, etc. In hoc mysterio figura crucis ostenditur, qui enim quia voluit mortuus est, quomodo voluit mortuus est. Non frustra igitur tale genus mortis elegit, nisi ut in eo quoque latitudinis hujus et longitudinis et altitudinis et profunditatis magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno quod transversum desuper figitur, hoc ad

longa opera pertinet, quia illi extenduntur manus. Longitudo in eo quod ab ipso ligno usque ad terram conspicuum est. Ibi enim quodammodo statur, hi est, persistitur et perseveratur, sed et tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illo quod transversum figitur sursum versus relinquitur, hoc est, ad caput crucifixi, quia bene sperantium superna expectatio est. Jam vero illud ex ligno quod non apparet, quod fixum occultatur, unde totum illud exurgit, profunditatem significat, gratuitate gratiæ, in quo nullorum ingenia conteruntur, id vestigare conantia, ut ad extremum eis dicatur: *O homo, tu quis es, ut respondeas Deo* (Rom. ix).

Ei autem qui potens est, etc. (Ex Hieron.) Hoc ostendens se quidem juxta imbecillitatem hominis postulasse, quæ eis conducibilia videbantur. Cæterum quantum ad rei ipsius pertinet veritatem plus Deum valere tribuere, quam rogatur. Præstabit igitur super quam petimus aut intelligimus, secundum eam virtutem quæ operatur in nobis.

Ipsi gloria in ecclesia, etc. Ipsi itaque Deo sit gloria, primum in ecclesia quæ est supra, non habens maculam, neque rugam, et quæ propterea gloriam Dei recipere potest, quia corpus est Christi, deinde in Christo Jesu, quia in corpore assumpti hominis, cujus sunt universa membra credentium, omnis divinitas corporaliter, quæ quidem gloria non in præsens tantum tempus extenditur, et futuris sæculis terminatur, sed in omnes generationes in sæculum sæculorum ineffabili æternitate permanet, crescit, augetur.

EVANGELIUM LUCE, CAP. VII.

« Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim, et ibant cum illo discipuli ejus, et turba copiosa. Cum autem appropinquarent portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ, et hæc vidua erat, et turba civitatis multa cum ea. Quam cum vidisset Jesus, misericordiam motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit et tetigit loculum. Ili autem qui portabant, steterunt, et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accipit autem omnes timor, et magnificabant Deum dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis et quia Deus visitavit plebem suam. »

Ibat Jesus in civitatem que vocatur Naim, et ibant cum illo discipuli ejus, et turba copiosa. Naim civitas est Galiliæ in secundo milliario Thabor montis, contra meridiem, juxta Endor, qui est vicus grandis in quarto milliario ejusdem montis ad meridiem. Interpretatur enim Naim fluctus vel commotio.

Cum autem appropinquaret portæ civitatis. Porta civitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse corporeis, qui enim seminat inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelso loquitur, is per oris portam extrahitur mortuus. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam per oculorum portam amoris judicium profert. Qui fabulis otiosis

obscenive carminibus vel detractionibus aurem A libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit.

Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Defunctus hic, qui extra portam civitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eandemque insuper animæ mortem non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operisve sui indicium, quasi per suæ civitatis ostia propalantem. Qui bene filius unicus matris suæ fuisse perhibetur, quia licet e multis collecta per fontis lavacrum una sit perfecta et immaculata virgo mater ecclesia, singuli quique tamen fidelium universalis se ecclesiæ filios rectissime fatentur. Nam et electus quilibet, quando ad fidem imbutur, filius est, quando alios imbut, mater. An non materno erga parvulos agebat affectu, qui ait: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus.*

Et hæc vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. Viduam esse ecclesiam omnis anima sponsi Domini sui se morte redemptam meminit, agnoscit. Divino autem nutu multa Dominum turba, multa viduam comitabatur, ut viso tanto miraculo, multi testes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cum vidisset Jesus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere. Desiste, inquit, quasi mortuum flere, quem mox vivum resurgere videbis, et pulchre Evangelista Deum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur, ut in uno nobis exemplum imitandæ pietatis ostenderet, in altero fidem mirandæ potestatis astrueret.

Et accessit et tetigit loculum, hi autem qui portabant steterunt. Loculus in quo mortuus effertur, male secunda desperati peccatoris conscientia est. Qui vero sepeliendum portant, vel immunda desideria, quæ hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium sunt venenata sociorum. Quæ peccata nimirum, dum favoribus tollunt, accumulunt, peccantesque contemptu, quasi aggere terram obruant. De quibus alibi dicitur: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos (Matth. vii).* Mortuos quippe mortui sepeliunt, cum peccatores quique sui similes alios nocivo favore demulcent, congesta pessimæ adulationis mole, ne qua aliquando spe resurgendi potiantur opprimunt. Domino ergo loculum tangente, funeris bajuli steterunt, quia superni formidine iudicii attackta conscientia, et carnalium sæpe affluentiam voluptatum, et injuste laudantium turbam coercens, ad seipsam revertitur, vocantique ad vitam festina respondet Salvatori, unde recte sequitur:

Et dixit adolescenti, tibi dico surge, et resedit qui erat mortuus, et cepit loqui, et dedit illum matri suæ. Resedit quippe qui erat mortuus, cum interna compunctione reviscit peccator, incipit loqui cum reducis indicia vite cuuctus qui peccatum luxerant ostendit. Redditur matri, cum per sacerdotalis decreta iudicii communioni sociatur ecclesiæ.

Accepit autem omnes timor, et magnificabant, etc. Quanto desperatior animæ mors ad vitam revocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide David prophetam, vide apostolum Petrum, quorum quo gradus altior, eo casus gravior. Quo autem gravior casus, eo pietas erigentis gratior, quo vero gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis pœnitentibus spes salutis apparuit, ut iure omnes qui audiunt dicant:

Quia Deus visitavit plebem suam. Non tantum verbum suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc, ut suscitari debeamus semper in corda mittendo.

HEBDOMADA XVIII POST PENTECOST.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, CAP. IV.

« Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus et una fides, unum baptisma, unus Deus et pater omnium, qui est super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen. »

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis, etc. (Ex Hieron.) Potest et in Christi vinculis, et in carcere pro martyrio constitutus, hæc scribere. Melius autem est, si vinctum Domini charitate dicamus. Est et alia expositio, quæ an recipienda sit, erit in potestate lectoris. Vinculum animæ corpus hoc dici, et quia Paulus ob ministerium Evangelii corpus acceperit, consequenter Christi vinctus sit appellatus. Ambulare credendus est, qui ingreditur per eum qui dicit: *Ego sum via*, et non declinet, neque ad dexteram neque ad sinistram (Joan. xiv; Prov. iv), et avertit pedem suum ab omni via mala, completurque in eo: *A Domino gressus hominis diriguntur (Psal. xxxvi).*

Cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia. Qui terram et cinerem esse se novit, et post paululum in pulverem dissolvendum, nunquam superbia elevabitur, et qui Dei æternitate perspecta, breve et pene ad puncti instar humanæ vitæ spatium cogitarit, ante oculos suos semper habebit interitum, et erit humilis atque dejectus: omnis autem humilitas non tam in sermone quam in mente est, ut humiles nos esse conscientia noverit, et nunquam nos vel scire vel intelligere vel esse aliquid æstimemus. Mansuetudo quoque illa est, quæ nulla passione turbatur, et specialiter ira et furore rumpitur, quam qui habuerit, beatitudinem, quæ Domini voce promissa est, consequetur.

Supportantes invicem in charitate. Hoc ipsum mihi videtur significare et illud quod ad Galatas scribitur: *Alterutrum onera vestra portate (Gal. vi).* Alterutrum onera portare, vel sufferre invicem in charitate eos complere dicimus, qui divites sunt, et inopiam pauperum sublevant. Nec peccantem fratrem, nec inopem consolatur, qui non habet charita-

tem, contemnit verba Apostoli componentis : *Debe-
mus autem nos, qui fortiores sumus, infirmitates
inbecillium portare, et non nobismetipsis placere*
(Rom. xv).

Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.
Ephesiis, qui jam unitatem sancti Spiritus fuerant
consecuti, recte dicitur, solliciti servare unitatem
spiritus in vinculo pacis. Qui enim quid habet, ser-
vandi illi sollicitudo præcipitur, qui autem non ha-
bet, studium illi ut habere valeat, imperatur.

Unum corpus. Vel simpliciter unum corpus Christi
intelligitur, quæ est Ecclesia, vel certe quod ex vir-
gine est dignatus assumere, ne illi quidem putent
toties corporatum, quoties in Veteri apparuit Testa-
mento

Unus spiritus. Unus quippe largitor et sanctifica-
tor est omnium, vel certe unum corpus ad vitam
refertur et opera, quæ Græce dicuntur *πνευματός
βίος*, et unus spiritus ad scientiam et contemplationem,
quæ proprio versatur in corde. et ab illis dicitur
θεωπία

Sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Cum
ergo membrum quis fuerit Ecclesiæ, nec ab uno ejus
spiritu separatus, consequenter erit in una spe vo-
cationis. Queritur quomodo una spes vocationis
sit, cum apud Patrem diversæ sint mansiones,
ad quod unam spem vocationis regnum cælorum,
quasi unum bonum Dei Patris esse dicemus, et
in una domo varias mansiones. Alia enim gloria
solis, alia lunæ, alia stellarum (*I Cor. xv*), aut
certe illud subtilius indicatur, quod in fine et con-
summatione rerum in pristinum statum restituenda
sunt omnia, quando omnes unum corpus efflicimur,
et in virum perfectum reformamur, et oratio pro
nobis Salvatoris impletur : *Pater, da ut quomodo
ego et tu unum sumus, sic et isti in nobis unum sint*
(*Joan. xvii*).

*Unus Dominus et una fides, unum baptisma, unus
Deus et Pater,* etc. Unus est Dominus, et unus est
Deus, quia Patris et Filii dominatio una divinitas
est, propterea et fides una dicitur, quia similiter in
Patrem, et in Filium, et in Spiritum sanctum credi-
mus; et baptisma unum, eodem enim modo et in Pa-
trem, et in Filium, et in Spiritum sanctum baptiza-
mur, et ter mergimur, ut Trinitas unum appareat
sacramentum. Et non baptizamur in nominibus Pa-
tris, et Filii, et Spiritus sancti, sed in uno nomine,
quod intelligitur Deus. Potest unum baptisma et ita
dici, quod licet ter baptizemur propter mysterium
Trinitatis, tamen unum baptisma reputetur. Unum
quoque baptisma est in aqua, et spiritu, et igni, et
de quo Dominus loquitur : *Baptisma habeo baptizari*
(*Luc. xii*), et alibi : *Baptismate meo baptizamini*
(*Ex Vulg.*) Qui salubriter credit in Patre, necessario
credit et Filio et Spiritui sancto, nec alicui in sancta
Trinitate separatim credulitas exhibetur, unitati
enim divina: una servitus jure debetur, quia et ba-
ptismatis gratia inseparabiliter uno tribuuntur no-

mini Trinitatis, et ideo unus Deus, et una fides, et
unum baptisma ore apostolico prædicatur.

*Qui super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis,
qui est benedictus in sæcula.* Diversitas autem præ-
positionum, in quibus dicitur : *Unus Deus et pater
omnium, qui super omnes et per omnia, et in omnibus*
diversam intelligentiam sapit. Super omnia enim est
Deus Pater, qui auctor est omnium, per omnia Fi-
lius, qui cuncta transcurrit vaditque per omnia in
omnibus Spiritus sanctus, quia nihil absque eo est.
Quidam hoc, quod scriptum est : *Super omnes et per
omnia, et in omnibus* ad Patrem, et Filium, et Spi-
ritum sanctum sit æstimant esse referendum, ut *super
omnia*, Pater sit, quia auctor est omnium, *per omnia*
Filium, quia per Filium creata sunt omnia, *in omni-
bus* Spiritus sanctus, ipse enim credentibus datur, et
templum sumus Spiritus sancti, et Pater et Filius
habitant in nobis.

EVANGELIUM LUCE, CAP. XIV.

« Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis
« Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi
« observabant eum. Et ecce homo quidam hydropi-
« cus erat ante illum. Et respondens Jesus dixit ad
« legisperitos et Phariseos : Si licet sabbato cu-
« rare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum
« sanavit eum ac dimisit. Et respondens ad illos
« dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum ca-
« det, et non continuo extrahet eum die sabbati?
« Et non poterant ad hæc respondere illi. Di-
« cebat autem ad invitatos parabolam, intendens
« quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad
« illos : Cum invitatus fueris ad nuptias, non discum-
« bas in primo loco, ne forte honoratior sit te invi-
« tatus ab illo, et veniens is qui te et illum vocavit,
« dicat tibi : Da huic locum, et tunc incipias cum ru-
« bore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus
« fueris, vale, recumbe in novissimo loco, ut cum
« venerit qui te invitavit, dicat tibi : Amice, ascende
« superius, tunc erit tibi gloria coram simul dis-
« cumbentibus, quia omnis qui se exaltat humiliat-
« bitur, et qui se humiliat exaltabitur. »

*Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis
Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi ob-
servabant eum, et ecce homo quidam hydropticus erat
ante illum.* (Ex Beda.) Hydroptis morbus ab aquoso
humore vocabulum trahit. Græce enim *ὕδωρ* aqua
vocatur. Est autem humor subcutaneus, de vitio ve-
sicæ natus, cum inflatione turgente et anhelitu fe-
tido. Propriumque est hydroptici, quanto magis abun-
dat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et
ideo comparatur ei quem fluxus carnalium volupta-
tum exuberans aggravat. Comparatur diviti avaro,
qui quanto est copiosior divitiis, quibus non bene
utitur, tanto ardentius talia concupiscit.

*Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phari-
seos, si licet sabbato curare? at illi tacuerunt. Quod
dicitur respondisse Jesus, ad hoc respicit quod præ-
missum est, et ipsi observabant eum. Dominus enim*

novit cogitationes hominum, sed merito interrogati A
taeant, qui contra se dictum quidquid dixerint, vident. Nam si licet sabbato curare, quare Salvatorem an curet observant? Si non licet, quare ipsi sabbato pecora curant.

Ipsa vero apprehensum sanavit ac dimisit. Provida dispensatione Dominus ante legisperitos et Pharisaeos hydropicum curat, et mox contra avaritiam disputat, ut videlicet per Injus aegritudinem corporis melius exprimeretur aegritudo cordis. Denique post multa disputationis ejus hortamenta subjunctum est, audiebant autem omnia haec Pharisaei, qui erant avari et deridebant illum. Hydropicus quippe, quo amplius biberit amplius sitit, et omnis avarus sitim multiplicat, qui cum ea quae appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus erit bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Sic observatores sui Pharisaeos convicit, ut eodem avaritiae condemnet: Si vos, inquit, in sabbato asinum aut bovem, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali, sed vestre avaritiae consulentes, quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, debeo liberare? Congruenterque hydropicum animali, quod cecidit in puteum, comparavit, humore enim laborabat, sicut illam mulierem quam decem et octo annis alligatam dixerant, et ab eadem alligatione solvebat. Comparavit jumento, quod solvitur, ut ad aquam ducatur, et bene utroque loco bovem posuit et asinum, quia sive sapientes quosque et hebetes, sive, ut supra dictum est, utrumque populum significari sentiamus, cum videlicet cujus cervicem jugum legis attrivit, atque eum quem quilibet seductor reperit, quasi brutum animal, et nulla ratione renitens, quo voluit errore subtraxit, omnes Salvator adveniens Satanæ vinculis astrictos, omnes in imo concupiscentiae putco dimersos invenit. Non est enim distinctio: *Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei. Justificati gratis per, gratiam ipsius per redemptionem, quae est in Christo Jesu (Rom. iii).*

Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Aperta quidem ad litteram est haec admonitio Salvatoris, docens humilitatem, non solum apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem. Sed quoniam hanc Evangelista non frustra parabolam vocat, breviter intuemus quid etiam mystice signet. Nuptias appellari Christi et Ecclesiae conjunctionem multis locis apparet, e quibus unum est: *Nunquid possunt filii nuptiarum quandiu sponsus cum illis est jejunare (Matth. ix)?* Aliud: Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Has ergo nuptias quisquis invitatus adierit, id est Ecclesiae se membris fidei gratia junxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriando, quasi sublimior ceteris ex-

tolat, et quidem studeat juxta alterius loci parabolam, veste nuptiali vestitus, hoc est, virtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum ambitum virtutum loco devotae humilitatis adornet.

Ne forte honoratior te sit invitatus ab eo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere. Honoratiori post invitato locum dat ille, qui de longae conversationis confidentia securior factus, vitae illorum qui se in Christo secuti sunt, agilitate praerit. Et cum rubore novissimum locum tenet, quando de aliis meliora cognoscens, quidquid de sua operatione celsum sentiebat humiliat, dicens cum Propheta: *Egens sum ego, et in laboribus a juventute mea: exaltatus autem humiliatus sum et confusus B (Psal. lxxxvii).*

Sed cum vocatus fueris ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco. Quanto magnus es, inquit, humilita te in omnibus. Et Psalmista gloriatur: *Humiliatus sum usquequaque, Domine, vivifica me secundum verbum tuum (Psal. cxviii),* manifesto significans ita se a Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.

Ut cum venerit qui te invitaverit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Veniens Dominus quem humilem invenerit, amice nomine beatificans, superius ascendere praecipiet. *Quicumque enim humiliaverit se, sicut parvulus hic est major in regno caelorum (Matth. xviii).*

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Pulchre dicitur, tunc erit tibi gloria, ne nunc querere incipias, quod tibi servatur in fine, quia, sicut Salomon ait: *Haereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit (Prov. xx).* Potest autem in hac vita intelligi, qui in novissimo loco recumbens invenitur Domino veniente sublimatus. Quia quotidie Dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus convivantium dijudicat, et superbos despiciens, humilibus saepe tanta suis spiritus munera praestat, ut eos merito simul discumbentium, hoc est, in fide quiescentium coetus unanima admiratione glorificet, stupensque in auctoris sui laudationem prosiliat dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum (Psal. cxxxviii).*

Quia omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et ex hac conclusione, manifeste docet, praecedentem Domini sermonem typice intelligendum. Neque enim mox omnis qui se coram hominibus exultat, humiliabitur, aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis. Sed o contrario nonnunquam, qui se vel in apice dignitatis, vel in alia qualibet acquirenda gloria sublevar, usque in finem exaltari non cessat. Similiter et humilis qui libet ac verecundus, in sua, qua contentus est, usque ad vitae terminum mediocritate perseverat. Et ideo quia juxta veritatis sententiam, omnis qui se incaute de meritis allevar, humiliabitur a Domino, et qui provide se de benefactis humiliat exaltabitur ab eo,

tem, contemnit verba Apostoli componentis : *Debe- A* *mini Trinitatis, et ideo unus Deus, et una fides, et unum baptismum ore apostolico prædicatur.* *mus autem nos, qui fortiores sumus, infirmitates inbecillium portare, et non nobismetipsis placere (Rom. xv).*

Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Ephesiis, qui jam unitatem sancti Spiritus fuerant consecuti, recte dicitur, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Qui enim quid habet, servandi illi sollicitudo præcipitur, qui autem non habet, studium illi ut habere valeat, imperatur.

Unum corpus. Vel simpliciter unum corpus Christi intelligitur, quæ est Ecclesia, vel certe quod ex virgine est dignatus assumere, ne illi quidem putent toties corporatum, quoties in Veteri apparuit Testamento.

Unus spiritus. Unus quippe largitor et sanctificator est omnium, vel certe unum corpus ad vitam refertur et opera, quæ Græce dicuntur *πνευματικός βίος*, et unus spiritus ad scientiam et contemplationem, quæ proprio versatur in corde, et ab illis dicitur *θεωρία*

Sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Cum ergo membrum quis fuerit Ecclesiæ, nec ab uno ejus spiritu separatus, consequenter erit in una spe vocationis. Queritur quomodo una spes vocationis sit, cum apud Patrem diversæ sint mansiones, et quod unam spem vocationis regnum celorum, quasi unum bonum Dei Patris esse dicemus, et in una domo varias mansiones. Alia enim gloria solis, alia lunæ, alia stellarum (*I Cor. xv*), aut certe illud subtilius indicatur, quod in fine et consummatione rerum in pristinum statum restituenda sint omnia, quando omnes unum corpus efficitur, et in virum perfectum reformamur, et oratio pro nobis Salvatoris impletur : *Pater, da ut quomodo ego et tu unum sumus, sic et isti in nobis unum sint (Joan. xvii).*

Unus Dominus et una fides, unum baptismum, unus Deus et Pater, etc. Unus est Dominus, et unus est Deus, quia Patris et Filii dominatio una divinitas est, propterea et fides una dicitur, quia similiter in Patrem, et in Filium, et in Spiritum sanctum credimus; et baptismum unum, eodem enim modo et in Patrem, et in Filium, et in Spiritum sanctum baptizamur, et ter mergimur, ut Trinitas unum appareat sacramentum. Et non baptizamur in nominibus Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed in uno nomine, quod intelligitur Deus. Potest unum baptismum et ita dici, quod licet ter baptizemur propter mysterium Trinitatis, tamen unum baptismum reputetur. Unum quoque baptismum est in aqua, et spiritu, et igni, et de quo Dominus loquitur : *Baptisma habeo baptizari (Luc. xii)*, et alibi : *Baptismate meo baptizamini (Ex Vulg.)* Qui salubriter credit in Patre, necessario credit et Filio et Spiritui sancto, nec alicui in sancta Trinitate separatim credulitas exhibetur, unitati enim divinæ una servitus jure debetur, quia et baptismatis gratia inseparabiliter uno tribuuntur no-

mini Trinitatis, et ideo unus Deus, et una fides, et unum baptismum ore apostolico prædicatur.

Qui super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis, qui est benedictus in sæcula. Diversitas autem præpositionum, in quibus dicitur : *Unus Deus et pater omnium, qui super omnes et per omnia, et in omnibus* diversam intelligentiam sapit. Super omnia enim est Deus Pater, qui auctor est omnium, per omnia Filius, qui cuncta transcurrit vaditque per omnia in omnibus Spiritus sanctus, quia nihil absque eo est. Quidam hoc, quod scriptum est : *Super omnes et per omnia, et in omnibus* ad Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum sit æstimant esse referendum, ut *super omnia*, Pater sit, quia auctor est omnium, *per omnia* Filium, quia per Filium creata sunt omnia, *in omnibus* Spiritus sanctus, ipse enim credentibus datur, et templum sumus Spiritus sancti, et Pater et Filius habitant in nobis.

EVANGELIUM LUCE, CAP. XIV.

« Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phariseos : Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum ac dimisit. Et respondens ad illos dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet eum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos : Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior sit te invitatus ab illo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi : Da huic locum, et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vale, recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi : Amice, ascende superius, tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus, quia omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. »

Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum, et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. (Ex Beda.) Hydropticus morbus ab aquoso humore vocabulum trahit. Græce enim *ὕδωρ* aqua vocatur. Est autem humor subcutaneus, de vitio vesicæ natus, cum inflatione turgente et anhelitu fetido. Propriumque est hydroptici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat. Comparatur diviti avaro, qui quanto est copiosior divitiis, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiscit.

Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phariseos, si licet sabbato curare? at illi tacuerunt. Quod dicitur respondisse Jesus, ad hoc respicit quod præmissum est, et ipsi observabant eum. Dominus enim

novit cogitationes hominum, sed merito interrogati tacent, qui contra se dictum quidquid dixerint, vident. Nam si licet sabbato curare, quare Salvatorem an curet observant? Si non licet, quare ipsi sabbato pecora curant.

Ipsa vero apprehensum sanavit ac dimisit. Provida dispensatione Dominus ante legisperitos et Phariseos hydropticum curat, et mox contra avaritiam disputat, ut videlicet per Injus ægritudinem corporis melius exprimeretur ægritudo cordis. Denique post multa disputationis ejus hortamenta subjunctum est, audiebant autem omnia hæc Pharisei, qui erant avari et deridebant illum. Hydropticus quippe, quo amplius biberit amplius sitit, et omnis avarus sitim multiplicat, qui cum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus est bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Sic observatores sui Phariseos convinxit, ut eisdem avaritiæ condemnet: Si vos, inquit, in sabbato asinum aut bovem, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali, sed vestre avaritiæ consulentes, quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, debeo liberare? Congruenterque hydropticum animali, quod cecidit in puteum, comparavit, humore enim laborabat, sicut illam mulierem quam decem et octo annis alligatam dixerant, et ab eadem alligatione solvebat. Comparavit jumento, quod solvitur, ut ad aquam ducatur, et bene utroque loco bovem posuit et asinum, quia sive sapientes quosque et hebetes, sive, ut supra dictum est, utrumque populum significari sentiamus, cum videlicet cujus cervicem jugum legis attrivit, atque eum quem quilibet seductor reperit, quasi brutum animal, et nulla ratione remittens, quo voluit errore subtraxit, omnes Salvatore adveniens Satanæ vinculis astrictos, omnes in imo concupiscentiæ puteo dimersos invenit. Non est enim distinctio: *Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei. Justificati gratis per, gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Jesu (Rom. iii).*

Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Aperta quidem ad litteram est hæc admonitio Salvatoris, docens humilitatem, non solum apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem. Sed quoniam hanc Evangelista non frustra parabolam vocat, breviter intueendum quid etiam mystice signet. Nuptias appellari Christi et Ecclesiæ conjunctionem multis locis apparet, e quibus unum est: *Nunquid possunt filii nuptiarum quandiu sponsus cum illis est jejunare (Matth. ix)?* Aliud: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Has ergo nuptias quisquis invitatus adierit, id est Ecclesiæ se membris fidei gratia junxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriano, quasi sublimior cæteris ex-

A tollat, et quidem studeat juxta alterius loci parabolam, veste nuptiali vestitus, hoc est, virtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum ambitum virtutum loco devotæ humilitatis adornet.

Ne forte honoratior te sit invitatus ab eo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere. Honoratiori post invitato locum dat ille, qui de longæ conversationis confidentia securior factus, vitæ illorum qui se in Christo secuti sunt, agilitate præitur. Et cum rubore novissimum locum tenet, quando de aliis meliora cognoscens, quidquid de sua operatione celsum sentiebat humiliat, dicens cum Propheta: *Egens sum ego, et in laboribus a juventute mea: exaltatus autem humiliatus sum et confusus (Psal. lxxxvii).*

Sed cum vocatus fueris ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco. Quanto magnus es, inquit, humilia te in omnibus. Et Psalmista gloriatur: *Humiliatus sum usquequaque, Domine, vivifica me secundum verbum tuum (Psal. cxviii),* manifeste significans ita se a Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.

Ut cum venerit qui te invitaverit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Veniens Dominus quem humilem invenerit, amice nomine beatificans, superius ascendere præcipiet. *Quicumque enim humiliaverit se, sicut parvulus hic est major in regno cælorum (Matth. xviii).*

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Pulchre dicitur, tunc erit tibi gloria, ne nunc querere incipias, quod tibi servatur in fine, quia, sicut Salomon ait: *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit (Prov. xx).* Postest autem in hac vita intelligi, qui in novissimo loco recumbens invenitur Domino veniente sublimatus. Quia quotidie Dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus convivantium judicat, et superbos despiciens, humilibus sæpe tanta suis spiritus munera præstat, ut eos merito simul discumbentium, hoc est, in fide quiescentium cætus unanima admiratione glorificet, stupensque in auctoris sui laudationem prosiliat dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum (Psal. cxxxviii).*

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et ex hac conclusione, manifeste docet, præcedentem Domini sermonem typico intelligendum. Neque enim innox omnis qui se coram hominibus exaltat, humiliabitur, aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis. Sed o contrario nonnunquam, qui se vel in apice dignitatis, vel in alia qualibet acquirenda gloria sublevat, usque in finem exaltari non cessat. Similiter et humilis qui libet ac verecundus, in sua, qua contentus est, usque ad vitæ terminum mediocritate perseverat. Et ideo quia juxta veritatis sententiam, omnis qui se incaute de meritis allevat, humiliabitur a Domino, et qui provi-te se de benefactis humiliat exaltabitur ab eo,

in eundem procul dubio sensum premissus sermo A
Relemporia, quo primos in nuptiis accubitus queri
velat, congruit.

HEBDOMADA XIX POST PENTECOST.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS I,
CAP. I.

« Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia
« quæ data est vobis in Christo Jesu, quia in omni-
« bus divites facti estis in illo, in omni verbo et in
« omni scientia, sicut testimonium Christi confirma-
« tum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla
« gratia, expectantibus revelationem Domini nostri
« Jesu Christi. Qui et confirmabit vos usque in finem
« sine crimine in die adventus Domini nostri Jesu
« Christi. »

Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia B
Dei quæ data est vobis in Christo Jesu. Gratias qui-
dem ago, quod habetis scientiam matrem virtutum,
sed volo vos scire, quod illa sit vera scientia, quæ
in animorum unitate concordat, ut solet, primum
molli eloquio provocat, et blanda laude sollicitat.

Quia in omnibus divites facti estis in illo. Hoc di-
cendo Apostolus ostendit eos, quando ad fidem Chri-
sti accesserunt, omni gratia tunc esse ditatos, id est,
omnibus virtutibus, sapientia, quæ prophetas et
amicos Dei constituit.

In omni verbo et in omni scientia. Id est, tam Ve-
teris Testamenti, quam Novi eruditione, dicendo :
Divites facti estis, et addendo, *In omni verbo et scien-
tia,* in quo essent divites, evidenter ostendat.

Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.
Id est, utriusque voluminis sacramentum, quod Chri-
sti vel prophetavit, vel ostendit adventum, de quo
ait : *Quia omnis scriba doctus similis est homini pa-
trifamiliæ, qui profert de thesauro suo nova et vetera*
(*Matth.* XII), quæ erulentum corda confirmant.

Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. Sicut dicit
Salomon : *Venerunt mihi omnia simul cum ea* (*Prov.*
ultimo), id est, cum sapientia.

Expectantibus revelationem, etc. Ideo revelati-
onem dixit, quia nunc vita nostra abscondita est
cum Christo, quæ tunc corporaliter illius seculi reve-
labitur.

Qui et confirmabit vos, etc. Sicut ait Propheta :
Confirma me in verbis tuis. Et illud : *Confirma hoc, D*
Deus, quod operatus es in nobis.

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. XXII.

« Accesserunt ad Jesum Sadducei, et interroga-
« vit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum : Ma-
« gister, quod est mandatum magnum in lege ? Ait
« illi Jesus : Diliges Dominum Deum tuum, ex toto
« corde tuo, et ex tota anima tua, et in tota mente
« tua. Hoc est primum et maximum mandatum. Se-
« cundum autem simile est huic : Diliges proximum
« tuum sicut teipsum. In iis duobus mandatis, uni-
« versa lex pendet et Propheta. Congregatis ergo
« Phariseis, interrogavit eos Jesus, dicens : Quid
« vobis videtur de Christo, cujus filius est ? Dicunt
« ei, David. Ait illis : Quomodo ergo David in spi-

ritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus
« Domino meo, sede a dextris meis. Donec ponam
« inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Si
« ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius
« ejus est ? Et nemo poterat respondere ei verbum,
« neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius
« interrogare. »

*Accesserunt ad Jesum Sadducei, et interrogavit eum
unus ex eis legis doctor, tentans eum : Magister, quod
est mandatum magnum in lege, etc. (Ex Beda.) Pri-
mum omnium non pro ordine, sed pro dignitate in-
telligi dictum, id est, maximum omnium sive pri-
mum. Quia ante omnia debemus intimo in corde sin-
guli, quasi unicum pietatis fundamentum locare.
Ergo primum omnium et maximum mandatum est
cognitio atque confessio divinæ unitatis, cum execu-
tione bonæ operationis. Bona autem operatio dile-
ctione Dei et proximi perficitur, quod breviter aliis
verbis commendat Apostolus dicens : *In Christo
enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præ-
putium, sed fides, quæ per dilectionem operatur.*
Ostendit ex hac responsione scribæ gravem sæpe
inter Scribas et Phariseos quæstionem esse versa-
tam, quod esset mandatum primum sive maximum
divinæ legis. Quibusdam videlicet hostias et sacrificia
laudantibus, aliis vero majore auctoritate fidei et
dilectionis opera præferentibus, eo quod plurimi
patrum ante legem absque omni victimarum et sa-
crificiorum consuetudine ex fide tantum, quæ per
dilectionem operatur placerent Deo, summique apud
ipsum loci haberentur. Nemo autem unquam absque
fide ac dilectione per holocausta solum et sacrificia
Deo placuisse inveniretur, in qua sententia scriba
iste etiam se fuisse declaravit.*

*Ait illi Jesus : Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, et ex tota anima tua, et in tota mente tua,
hoc est maximum, etc. (Ex Aug.) Totam magnitudinem
et latitudinem divinarum eloquiorum secunda possidet
charitas, qua Deum proximumque diligimus. Docet
nos enim cælestis unus magister et dicit : *Diliges Do-
minum Deum tuum ex toto corde tuo, etc.* Si ergo non
vacat omnes scripturas sanctas perscrutari, omnia
involucra sermonum (quod voluit enim scrutator),
omnia scripturarum secreta penetrare, tene chari-
tatem ubi pendent omnia, ita tenebis quod ibi di-
didisti, tenebis etiam quod nondum didicisti. Si enim
nosti charitatem, aliquid nosti unde et illud pen-
det quod forte non nosti, et in eo quod scripturis
intelligis charitas patet. Ille itaque tenet, et quod
patet, et quod latet in divinis sermonibus, qui cha-
ritatem tenet in moribus, et hoc est : *Breviatum ser-
monem faciet Dominus super terram.**

*Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Jesus
dicens : Quid vobis videtur de Christo, cujus filius
est ? (Ex Hieron.) Qui ad tentandum Jesum fuerant
congrégati, et veritatem fraudulenta interrogatione
capere nitentur, occasionem præbuerunt confuta-
tioni suæ, interroganturque de Christo, *cujus filius
sit ?* Interrogatio Jesu nobis proficit usque hodie*

contra Judæos. Et hi enim, qui consententur Christum esse venturum hominem simplicem ac sanctum, verum assorum de genere David. Interrogemus ergo eos docti a Domino, si simplex homo est, et tantum filius David, quomodo David vocat eum Dominum suum? Non erroris incerto, nec propria voluntate, sed in Spiritu sancto.

Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo, etc. (Ex Beda.) Non autem reprehenduntur, quia David filium dicunt, sed quia Dei filium non credunt. Siquidem ipse et Dominus David est, Deus ante tempora manendo, et filius David apparuit, homo in temporum fine nascendo. Quod autem a patre subjiciuntur inimici, non infirmitatem filii, sed unitatem naturæ, quia in altero alter operatur, significat. Nam et filius subjicit inimicos patri, quia patrem clarificat super terram. Sede a dextris meis, etc.

(Ex Fulg.) Hic sessio stabilitatem significat. Apte enim filio post passionis laborem dicitur: *Sede*, id est victor in gloria; *a dextris*, non locum, sed æqualitatem patris significat. Donec pro semper infinitum significat, ut illud: donec senescatis ego sum, ac si diceret: Tu semper sede, quia semper inimici sub pedibus tuis subjiciuntur, pedes enim Domini vel incarnatio vel ipsi apostoli intelliguntur.

Et nemo poterat respondere ei verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa, etc. Pharisei et Sadducei querentes occasionem calumniæ, et verbum aliquod invenire, quod pateret insidiis, quia in sermonibus confutati sunt, ultra non interrogant, sed apertissime incomprehensum Romanæ tradunt potestati, ex quo intelligimus venena invidiæ posse quidem superari, sed difficile conquiescere.

Tunc Jesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos, dicens, etc. Quid mansuetius, quid benignius Domino, tentatur a Phariseis, confringuntur insidiæ eorum, et secundum Psalmistam: Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum (Psal. LXXIII), et nihilominus propter sacerdotium et nominis dignitatem hortatur populos, ut subjiciantur eis, non opera, sed doctrinam considerantes. Quod autem ait: Super cathedram Mosi sederunt Scribæ et Pharisei, per cathedram doctrinam legis ostendit, ergo et illud quod dicitur in Psalmo: Et in cathedra pestilentiæ non sedit. Et cathedras vendentium columbas evertit, doctrinam debemus accipere.

(Ex August.) Illa ergo cathedra non eorum, sed Mosi cogeat eos bona dicere, etiam non bona facientes. Agebant ergo sua in vita sua. Docere autem sua cathedra illos non permittebat aliena. Multis itaque prosunt dicendo quæ non faciunt, sed longe pluribus prodessent faciendo quæ dicunt.

Alligant autem onera gravia et importabilia, et imponunt in humeris hominum, digito autem suo nolunt ea movere. (Ex Hieron.) Hoc generaliter adversus omnes magistros, qui grandia jubent, et minora non sciunt. Notandum autem quod et humeri et digitus

et onera et vincula, quibus alligantur, onera spiritualiter intelligenda sint.

Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. Quicumque igitur ita facit quodlibet ut videatur ab hominibus, acriba est et Phariseus.

Dilatant enim phylacteria sua. Dominus cum dedisset mandata legis per Moysen, ad extremum intulit: *Ligabis ea in manu tua, et erunt immota ante oculos tuos (Deut. vi)*; et est sensus: Præcepta mea sicut in manu tua, ut opere compleantur; sint ante oculos tuos, ut die ac nocte mediteris in eis, hoc Pharisei male interpretantes, scribebant in membranis decalogum Mosi, id est, decem legis verba, complicantes ea, et ligantes in fronte, et quasi coronam capitis facientes, ut semper ante oculos moveretur, quod usque hodie Indi et Persæ et Babylonii faciunt, et qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. Et hæc ipsa pistariola, phylacteria vocabant, quod quicumque habuisset ea, quasi ob custodiam et munimentum sui haberet, non intelligentibus Phariseis, quod hæc in corde portanda sint non in corpore, alioquin et armaria et arcæ habent libros et notitiam Dei non habent.

Magnificant fimbrias. Jusserat quoque aliud Moyses, ut in quatuor angulis palliorum, hyacintinas fimbrias facerent, ad Israëlitis populum dignoscendum, ut quomodo in corporibus circumcisio signum Judaicæ gentis haberet aliquam differentiam, superstitiosi magistri, captantes auram popularem, atque ex mulierculis sectantes lucra, faciebant grandes fimbrias, et acutissimas in eis spinas ligabant, ut viderentur ambulantes, et sedentes, interdum pungerentur, et quasi hac admonitione retraherentur ad officium Dei, et ministeria servitutis ejus. *(Ex Orig.)* Istiusmodi erat fimbria parva et brevis ex lege præcepta, quam et mulier illa quæ sanguine fluebat tetigit, in palliolo Domini, sed non est compuncta superstitiosis sentibus Phariseorum, magisque sanata ad tactum ejus.

Amant quoque primos recubitus in cænis et primas cathedras in synagogis et salvationes in foro et vocari ab hominibus, Rabbi, vos autem nolite vocari Rabbi, unus est magister vester, omnes autem vos fratres estis. Arguuntur a Domino in reliquis, id est, cur quærant primos accubitus in cænis, et primas cathedras in synagogis, et in publico gulam sectentur et gloriam, et vocentur ab hominibus Rabbi, quod Latino sermone magister dicitur.

(Ex August.) Nunquid putandæ sunt scripturæ Dei sibi esse contrariæ? et ideo negligendum est, quod scriptum est: *Honora patrem tuum et matrem tuam (Exod. xx)*, quanquam ut patrem intelligamus ipsum Deum, et matrem vero ecclesiam, verumtamen in omnibus rerum ordo servandus est, non enim honorificentiam quæ debetur parentibus Dominus evacuabit dicens: *Ne vobis vocetis patrem super terram, sed quos erigebat in spem vite æternæ salvos, temporales istas necessitudines transitorias docebat, ut in eum se patrem extenderent, cui non mortui suc-*

cessuri essent, sed cum illo semper victuri sunt. Ergo nobis patres, et habemus patres, et sumus patres, multis modis, sed uno et singulari modo eodemque æterno solus Deus pater est.

Et patrem nolite vocare vobis super terram, unus est enim pater vester, qui in cælis est, ne vocemini magister, quia magister vester unus est Christus; qui major est vestrum, erit minister vester. (Ex Hieron.) Nec magister nec pater vocandus est ullus, nisi Deus pater, et Dominus Jesus Christus. Pater, quia ex ipso sunt omnia. Magister, quia per ipsum omnia, vel quomodo per dispensationem carnis omnes reconciliati sumus Deo. Nos si hominem patrem vocamus, honorem ætati deferimus, non auctorem nostræ ostendimus vitæ. Magister quoque dicitur ex consortio veri magisterii, et ne infinita replicem, quomodo unus per naturam Deus, et unus filius non præjudicat cæteris, ne per adoptionem Dii vocentur et filii, ita et unus pater et magister non præjudicat aliis, ut abusive appellentur patres et magistri.

Qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Expositionem istius sententiæ quære superius in hebdomada octavodecima post Pentecosten.

IN NATALE SANCTI ARCHANGELI MICHAELIS.

EPISTOLA EX APOCALYPSI JOANNIS, CAP. I

Significavit Deus quæ oportet fieri cito, et significavit loquens per angelum servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcunque vidit. Beatus qui legit et audit verba prophetiæ hujus et servat ea, quæ in ea scripta sunt, tempus enim prope est. Joannes septem ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt, et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ. Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nos regnum et sacerdotes Deo et patri suo. Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

In diebus illis significavit Deus quæ oportet fieri cito. (Ex Beda.) Hoc est, significavit: mysticis eandem Apocalypsin dictis innexuit, ne cunctis manifesta vilesceret. Cito, id est, quæ in præsentem tempore sunt ecclesiæ ventura.

Loquens per angelum suum. Dominus pater per filium suum, quia Angelus magni consilii dicitur Christus. Sive angelus Joanni in figura Christi visus est, sicut in sequentibus manifestius apparebit.

(*Ex Primas.*) Quæ oportet fieri cito, omnis res quæ geritur, temporaliter habet exortum et cursum et terminum. Post exortum autem ecclesiæ, quæ jam fuerat apostolorum prædicatione fundata, revelari oportuit qualiter fuisset latius propaganda, vel quali etiam fine contenta, ut prædicatores veritatis hujus

cognitionis fiducia freti indubitanter aggredierentur, pauci multos, incruces armatos, humiles superbos, infirmi nobiles, vivi tamen spiritualiter mortuos. Quod autem ait, significavit, aliquid etiam futurorum et mysteriorum ostendit. Nec superficie litterarum nos voluit remanere contentos, quos ad mysteria altius perscrutanda significationis verbo fecit intentos. Recte sane adjecit, per angelum suum a Christo fuisse discipulo demonstrata, cui per assumptam creaturam, Deus et unus filius, non per divinitatis essentialiam Christum semper clareat apparuisse mortalibus, et ante incarnationem et post ascensionem. Propterea is qui eum magistrum noverat, in homine suscepto testimonium perhibuit invisibili verbo, ac ne verbo tantum sentiendum quisque putaret, nomen rursus Jesus Christus subjunxit, quod ad suscepti hominis formam pertinere non nescit.

Servo suo Joanni. Cum dicit omni Ecclesiæ, in uno revelare voluit, quam in unitate fundavit, ideo dicit palam facere servis suis, non solum unum ex multis, sed per unum potius universis. Sicut regni cælorum solus Petrus claves accepit, qua tamen potestate omnis Ecclesia uti sublimata promeruit.

Beatus qui legit, et qui audit verba prophetiæ hujus. Dicendo qui legit, et qui audiunt, personam doctorum et discipulorum demonstravit, ut et studio legendi desidiam removeret et servantibus beatitudinem despenderet.

Et servant ea, quæ in eis scripta sunt. Quia utrisque servare competit, utrosque convenit. Nam enim auditores legis justis sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur (Rom. ii).

Tempus enim prope est. Scilicet, ut singula quæ dicenda sunt impleantur.

Joannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia. Hoc est, uni Ecclesiæ septiformi. Septenario numero sepe unitas figuratur, eo quod ex primo impari et primo pari, id est ternario et quaternario, tanquam ex diverso universitas tota conficitur. Nam et animæ corporisque diversitas ipsam unitatem numeri hujus complectitur, sed ad animam tria pertinent, et ad corpus quatuor. Dicitur namque diligendus est Deus ex toto corde, ex tota anima, et ex tota mente. Corporis autem notas habemus quatuor qualitates, calidam et frigidam, siccam et humidam, propterea etiam canitur: *Septies in die laudem dixi tibi* (Psal. cxviii).

Gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est. Licet juxta Apostolum, *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi* (II Cor. v), vel, sicut ipse testatur, qui me misit mecum est, propter unitatem unius ejusdemque naturæ, ad personam tamen filii hic propriæ redigendus est locus. Est enim quia idem permanet, erat qui cum patre omnia condidit, venturus est ad judicandum.

Et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt. Propter septenariam operationem Spiritus sancti, septiformis spiritus dicitur, id est sapientiæ et

intellectus, consilii et fortitudinis, scientiæ et pietatis, et timoris Dei. Unius enim semper spiritus dona legaliter commendantur, quando a septem spiritibus pax et gratia devotis optantur.

Et ab Jesu Christo, qui est testis fidelis. In homine suscepto testimonio perhibuit patri, cum prædicans dicit: *Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam (Joan. xvii),* quod Judæis dudum negatum ostendens, dicit: *Et nomen tuum Adonai non indicavi eis (Exod. vii).* Credite enim filio, patris quoque notitia nihilominus revelatur. Nam filius non diceretur, nisi patrem haberet, neque pater, nisi filium habuisset. Alter itaque alterius prædicatione cognoscitur, quia pater in filio, et filius in patre vociter approbatur. Sive testis, quia per suam mortem testificavit Novum Testamentum. Nisi enim post mortem hominis non affirmatur Testamentum.

Primogenitus mortuorum. Quia primus resurrexit a mortuis, et quod testificavit de resurrectione mortuorum in se primum ostendit.

Et princeps regum terræ. Id est, apostolorum et omnium sanctorum.

Qui dilexit nos et lavit nos a peccatis in sanguine suo. Passus etiam suo sanguine solvit a peccato, quasi resurgens jure primogenitus a mortuis prædicatur

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XVIII.

Accesserunt ad Jesum discipuli ejus, dicentes:
 Quis putas major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus et demergatur in profundum maris. Væ mundo ab scandalis. Neesse est enim ut veniant scandala. Verumtamen, væ homini per quem scandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te. Bonum tibi est ingredi debilem vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te. Bonum est tibi unum oculum habentem vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis: Quia Angeli eorum in cælis vident faciem patris mei, qui in cælis est.

Accesserunt ad Jesum discipuli dicentes: Quis putas major est in regno cælorum. (Ex Hieron.) Superius enim scriptum est: *Quia dixit Dominus Petro, vade ad mare, et mitte hamum, et eum piscem, qui primum ascenderit tolle, et aperto ore ejus invenies staterem, illum sumens da eis pro me et te.* Ex hac enim occasione arbitrati sunt omnibus apostolum Petrum esse

A prælatum, qui in redditione tributi Domino fuerat comparatus, ideo interrogant: *Quis major sit in regno cælorum?* Vidensque Jesus cogitationes eorum, et causas erroris intelligens, vult desiderium gloriæ humilitatis contentione sanare.

Et advocans Jesus parvulum statuit eum in medio eorum, et dixit: Vel simpliciter quemlibet parvulum ut ætatem quæreret, et similitudinem innocentie demonstraret, vel certe parvulum statuit in medio eorum scipsum, qui non ministrari venerat, sed ministrare. Ut eis humilitatis tribueret exemplum. Alii parvulum interpretantur spiritum sanctum, quem posuerit in cordibus discipulorum, ut superbiam in humilitatem mutaret.

B *Amen dico vobis: Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Non præcipitur apostolis ut ætatem habeant parvulorum, sed ut innocentiam, et quod illi per annos possident, hi possideant per industriam, ut malitia non sapientia parvuli sint.

Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major, etc. Sicut iste parvulus, cujus vobis exemplum tribuo, non perseverat in iracundia, non læsus meminit, non videns pulchram mulierem delectatur, non aliud cogitat, et aliud loquitur, sic et vos, nisi talem habueritis innocentiam, et animi puritatem, regnum cælorum non poteritis intrare. Sive aliter, *quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum:* qui imitatus me fuerit, et se in exemplum mei humiliaverit, ut tantum se dejiciat, quantum ego dejeci formam servi accipiens, hic intrabit in regnum cælorum

Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui talis fuerit, ut Christi imitetur humilitatem et innocentiam, in eo Christus suscipitur. Et prudenter temperat responsum, ut cum delatum fuerit apostolis se putent honoratum, adject, non illos sui merito, sed magistri honore suscipiendos.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt. Nota quod qui scandalizatur parvulus est, majores enim scandala non recipiunt.

(*Ex Beda.*) Notandum sane quod in nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando vero pro nihilo contemnendum. In quantum enim sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur scandalum nasci, quam veritas relinquatur.

Expedit ei ut suspendatur, etc. Secundum ritum provinciæ loquitur, quo majorum criminum ista apud veteres Judæos pœna fuerit, ut in profundum ligato saxo demergerentur. Expedit autem ei, quia multo melius est pro culpa brevem recipere pœnam, quam æternis servire cruciatibus. Non enim judicabit Dominus bis in idipsum.

(*Ex Greg.*) Item per molam asinariam sæcularis vite circumsus ac labor exprimitur, et per profundum

maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad A sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit, vel exemplo, melius profecto erat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in culpa cæteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirum si solus caderet, utrunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

Væ mundo ab scandalis, necesse est enim ut veniant scandala, etc. (Ex Hieron.) Non quo necesse sit venire scandala, alioquin absque culpa essent, qui scandalum faciunt, sed cum necesse sit in isto mundo fieri scandala, unusquisque suo vitio scandalis patet, simulque per generalem sententiam percutitur Judas, qui proditione animum præparaverat.

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum, etc. (Ex Beda.) Quia supra docuerat ne scandalizemus eos qui credunt in eum, nunc consequenter admonet, quantum cavere debeamus eos qui scandalizare nos, id est, verbo vel exemplo suo ad ruinam peccati propellere certant. Manum quippe nostram appellat necessarium amicum, cujus opere atque auxilio quotidiano opus habemus. Sed talis, si nos ledere in causa animæ voluerit, excludendus est a nostra societate, ne si cum perditio in hac vita partem habere volumus, simul in futuro cum illo pereamus. In pede sicut et in manu charos inemendabiles docet alienandos a nobis, ne per immunditiam eorum, quos castigare nequimus, et ipsi polluti pereamus. C Manus, propter opus necessarium nobis, possunt divi tales, propter ministerium discursusque in nostris usibus accommodatos. In oculo quoque propter scandalum cruendo, iidem nostri carnaliter amici, spiritualiter vero adversarii designantur. Sed cum nos eorum consulto ac provisione opus habemus, illi vero consilio nos pravo decipere atque ad iter erroris deflectere quærunt. *Σκάνδαλον* quippe sermo Græcus est, quod nos offendiculum vel ruinam, et impactionem pedis dicere possumus. Quidam *σκάνδαλον* Græce, Latine scrupulum dicunt. Ille ergo scandalizat fratrem, qui ei dicto factove minus recte occasionem ruinæ dederit (Ex Hieron.) Potest et simpliciter dici, si quis ita necessarius nobis esse videtur, ut manus, pes et oculus, utilis videlicet atque sollicitus et acutus ad perspicendum, scandalum autem nobis facit, et per dissouantiam morum nos trahit in gehennam, ne siquidem temporalibus ejus commodis, cum periculo animarum nostrarum, uti ac foveri debeamus.

Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Quantum in vobis est nolite contemnere, sed per vestram salutem etiam illorum quærите sanitatem.

Dico enim vobis : Quia angeli eorum in cælis, etc. Magna dignitas animarum, ut unaqueque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui angelum delegatum, unde legimus in Apocalypsi Joannis : *Angelo Ephesi, Thiathiræ et angelo Philadelphia* (Apoc. 1, II, III), et

angelis quatuor reliquarum Ecclesiarum scribere. Et Apostolus quoque præcepit velari in ecclesiis capita feminarum propter angelos.

HEBDOMADA XX POST PENTECOST.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, CAP. IV.

« Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite « novum hominem, qui secundum Deum creatus est « in justitia et sanctitate veritatis. Propter quod « deponentes mendacium, loquimini veritatem unus- « quisque cum proximo suo, quoniam sumus invi- « cem membra. Irascimini et nolite peccare. Sol non « occidat super iracundiam vestram. Nolite locum « dare diabolo. Qui furabatur, jam non furetur. Ma- « gis autem laboret operando manibus suis, quod « bonum est, ut habeat unde retribuatur necessitatem « patienti. »

Renovamini spiritu mentis vestræ. (Ex Hieron.) Nec in sensu renovamur absque spiritu, nec spiritu absque sensu, sed renovamur conjuncte in spiritu sensus nostri, ut quomodo psallimus spiritum, psallimus et sensu, oramus spiritu, oremus et sensu, sic in spiritu sensus nostri renovemur, ut cum sensus mundus fuerit, atque purgatus, et ab omni macula sordidæ concretionis alienus, tunc ei jungatur et spiritus, et ita quodam inter se unitatis glutino copulentur, ut nequaquam simplex spiritus, sed spiritus sensus esse dicatur.

Et induite novum hominem. Id ipsum puto esse, quod in alio loco dicitur : *Induite vos Christum Jesum.* Iste quippe est novus homo, quo universi credentes debemus indui atque vestiri. Quid enim in homine qui a Salvatore nostro assumptus est non novum fuit? conceptus, natiuitas, partus, infantia, doctrina, vita, virtus, et ad extremum crux et passio, expoliantis in eâ principatus, et contrarias fortitudines ostentui habentis, resurrectio quoque et ascensus ad cælum. Qui igitur conversationem illius imitari potest, et universas in se exprimere virtutes, ut sit mansuetus sicut fuit ille mansuetus, et humilis corde, et ponat animam suam pro amicis suis, ut ille posuit pro ovibus suis, verberatus non respondeat, maledictus non remaledicat, sed vincat in humilitate superbiam, iste indutus est novum hominem, et dicere cum Apostolo potest : *Viro autem jam non ego, vivit autem in me Christus* (Gal. II).

Qui secundum Deum creatus est. Considerandum igitur, quia creatio atque conditio nunquam nisi in magnis operibus nominentur. Verbi causa, mundus creatus est, urbs condita est, ex quo animadvertendum istum novum hominem, qui juxta Deum in Christo creatus est magnum Dei opus esse, et emnere ultra cæteras creaturas, cum sic conditus esse dicatur, ut mundus et initium viarum Dei et in exordio elementorum omnium sit creatus.

In justitia et sanctitate, etc. Jesus ergo vere creatus est in justitia et sanctitate veritatis, quia Deus verus Dei veri filius est, et tota in illo religio atque justitia Dei veritate completa est.

Propter quod dependentes omne mendacium loquimini veritatem, etc. Non simpliciter, ut quidam putant, nec moraliter Apostolus præcepit, mendacio derelictæ enim proximis veritatem loquendam. Alioquin si tantum cum proximis loquimur veritatem, quicumque non fuerit proximus audire dicunt mendacium. Quod quidem et in lege præceptum: *Non adulterabis uxorem proximi tui* (Exod. xx). Si proximos tantum propinquus, vel amicus accipitur, adulteria in alienos jure promittit. Sed proximum vocat omnem hominem, qui ex eodem nobis cum parente generatus est.

Quoniam sumus invicem membra. Quod autem dicit: *Sumus invicem membra*, magis mihi videtur significare mysterium, et de his dicere, qui nobis fide et virtute sunt proximi. Membra quippe alterutrum non sunt, nisi fideles fidelium, et Christiani Christianorum. Ergo hoc jubet, ut unusquisque mystica quæque atque secreta, et ea quæ Dei veritate sunt plena loquatur cum proximo suo, et non det sanctum canibus, neque mittat margaritas suas ante porcos, sed quicumque oleum habuerit veritatis, illos in thalamum sponsi cellarium et penum regis inducat.

Irascimini et nolite peccare. Duplex autem non solum apud nos, verum etiam apud philosophos ira nomen accipitur, vel cum, injuria læssiti, naturalibus stimulis concitatur, vel cum requiescente impetu et furore restincto, potest mens habere judicium, et nihilominus super eo qui putatur læsisse desiderat ultionem. Arbitror itaque de priori ira nunc dictam, et nobis, quasi hominibus esse concessam, ut ad indignæ alicujus rei faciem moveamur, tranquillitatemque mentis, velut lenis quædam aura, conturbet, nequaquam tamen intumescens gurgitis furoris impetu sublevemur.

Sol non occidat super iracundiam vestram. Si simpliciter hunc solem intelligimus, qui oculis carnis aspicitur, peccamus, quando irascimur et occidente sole iracundia perseverat. Non peccamus autem, quando, verbi gratia, a prima hora usque ad undecimam irascentes, facimus quod indignatio, furor, ira, suggererent. Quo sensu nihil mihi videtur absurdius, quasi non queat quispiam ab ortu solis usque ad occasum in tanta scelera debacchari, quanta tota vita sua non possit lacrymis expiare. Aut non magis ira locum in die habeat, cum utique nox requiescit furoris, et succedente somno, etiam si irascimur, in diem iracundiam differamus. Quia igitur verus sol sicut occidit super malos prophetas, juxta illud quod scriptum est: *Occidit sol super prophetas vestros in meridie* (Amos. viii), ita etiam super omnes occidit peccatores, nequaquam eis ortus sui lumen indulgens, præcipit nunc Apostolus, ne talia faciamus furore superati, per quæ nobis sol occidat, et principale cordis tenebris involvatur. Quidam putant sic accipiendum hoc esse simpliciter, quomodo et illud quarti psalmi, unde et ipsum sumptum videtur: *Quæ dicitis in cordibus vestris, et in tubilibus vestris compungimini* (Psal. iv), id est, quæ-

A cunque in die vel opere vel sermone, vel cogitatione peccatis, hæc succedente pœnitentia purgate per noctem, et ira sit brevis, nec in diem crastinuur differratur.

Nolite locum dare diabolo. Diabolus Græcum verbum est *διάβολος*, quod Latine dicitur criminator. Lingua vero Hebraica *שָׂטָן* Satan appellatur, adversarius sive contrarius, et ab apostolo Belial, hoc est, absque jugo, quod de collo suo Dei abjecerit servitutem, quem Aquila apostatam transtulit. *Nolite* itaque, ait, *dare locum diabolo*, id est, irascendo, vel quolibet alio modo peccando. Locus enim diaboli peccatum est. Diabolus enim tanquam leo rugiens quærit aditum, per quem possit irrupere, et cum locum dederimus ingreditur. Solet autem antequam veniat, quædam jacula præmittere, et præcursorem adventus sui facere cogitationem, hanc si nos in corde nostro susceptam nutrierimus, et ipse intrare audebit.

Qui furabatur, jam non furetur. Quia hi qui in vitæ istius negotiis conversantur, propter aliventa et usus necessarios coguntur aliqua vel emere vel vendere, et lucra de negotiatione sectari, propterea nunc Ephesios monet, ne sub occasione emolumentum, furti crimen incurrant. Furtum nominans omne quod alterius damno acquiritur. Potest autem et altius intelligi: *Qui furabatur jam non furetur*. Propter illud quod scriptum est, de pseudopropheta: *Qui furantur sermonibus unusquisque a proximo suo* (Jer. xxiii), et illud: *Omnes, quotquot venerunt ante me, fures fuerunt et latrones* (Joun. x). Hos prohibet furta facere spiritalia.

Magis autem laboret, etc. Neque vero ait, *magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est*, ut non indigeat, et habeat victum, et nulli molestiam exhibeat, sed laboret, inquit, manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde foveat, communi- cet indigentibus. Qui igitur ad hoc tantum laborat, ut ipse non egeat, et a cæteris contrahat manum, quamvis applaudat sibi, tamen apostoli præcepta non fecit. Igitur operatur bonum, qui declinat a malo et facit bonum, et operatur in agro animæ suæ, ut spiritalibus panibus impleatur, et possit commodari esurienti et necessitatem sustinenti, dans in tempore cibaria conservis suis.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. IX.

Ascendens Jesus in naviculam transfretavit et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata, an dicere, surge et ambula? Ut sciatis autem, quoniam filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et

« vade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. »

Ascendens Jesus in naviculam, etc. (Ex Figulo.) Marcus non hoc in civitate ejus, quæ Nazareth vocatur, dicit factum, sed in Capharnaum, nisi forte poterit dici tota Galilæa civitas Christi, in quocunque in ea oppido esset Christus. In Galilæa enim Nazareth et Capharnaum habentur. Sive ita legendum: *Et ascendens in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam*, id est, Nazareth; et quid ibi gestum sit, Matthæus prætermisit. Mare quod Dominus transfretavit, sæculum istud significat. Navis vero, in quam ascendit, aliquoties corpus ejus, aliquoties crucem, aliquoties vero animam sanctam specialiter vel generaliter totam significat Ecclesiam. Civitas vero sua, quæ Nazareth vocatur, ad quam misericorditer venit, quæ munda sive custodita interpretatur, ipsam generaliter totam significat Ecclesiam.

Et ecce offerunt, etc. Curatio paralytici hujus animæ post diurnam illecebræ carnalis inertiam ad Christum suspirantis indicat salvationem, quæ primo omnium ministris, qui eam sublevant, et Christo afferant, id est, bonis operibus, doctoribus, qui spem sanationis operumque intercessionis suggerant, indiget. Qui bene, Marco narrante, quatuor fuisse reperiuntur, sive quia quatuor Evangelii libris omnis prædicantium virtutes, omnis sermo firmatur, seu quia quatuor sunt virtutes, quibus ad promerendam sospitatem fiducia mentis erigitur, de quibus æternæ sapientiæ dicitur laude, sobrietatem enim et sapientiam docet, et justitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. Quas nonnulli versis nominibus prudentiam, fortitudinem et justitiam appellant.

Et videns fidem illorum dixit paralytico. Intuendum sane quanti propria cujusque fides apud Deum valeat, ubi tanti valuit aliena, ut totus homo repente, hoc est, exterius interiusque jam salvatus exsurgeret, aliorumque merito alijs relaxarentur errata. Non enim ait Evangelium: Videns Jesus fidem ejus qui offerebatur, sed eorum qui offerebant.

Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. (Ex Hieron.) O mira humilitas, despectum et debilem totisque membrorum compagibus dissolutum filium vocat, quem sacerdotes non dignabantur attingere, aut certe ideo filium, quia dimittuntur ei peccata sua. Juxta tropologiam interdum anima jacens in corpore sub totis membrorum virtutibus dissolutis, a perfecto doctore offertur curanda Domino, quasi misericordia ejus sanata fuerit, tantum roboris accepit, ut portet statim lectum suum.

(*Ex Beda.*) Curaturus hominem a paralyti Dominus primo peccatorum vincula dissolvit, ut ostenderet eum obnoxiiis culparum actuum dissolutione fuisse damnatum, nec nisi his relaxatis, membrorum posse recuperatione sanari.

Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur, vel secundum Marcum: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Verum dicunt scribæ, quia nemo dimittere peccata, nisi Deus potest, qui per eos quoque dimittat, quibus dimittendi tribuit potestatem, et ideo Christus verus Deus esse probatur, quia dimittere peccata quasi Deus potest.

Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Ostendit se Deum, qui potest cordis occulta cognoscere, et quodammodo tacens loquitur: Eadem majestate et potentia, qua cogitationes vestras intueor, possum et hominibus delicta dimittere, ex vobis intelligite quid paralyticus consequatur.

Quid est facilius dicere: Dimittantur tibi peccata tua, an dicere: Surge et ambula? (Ex Hieron.) Inter dicere et facere multa distantia est; utrum sint paralytico peccata dimissa solus noverat, qui dimittit. *Surge autem et ambula*, tam ille, qui surgebat, quam hi qui surgentem videbant approbare poterant. Fit igitur carnale signum, ut probetur spirituale. datur nobis intelligentia, propter peccata plerasque evanire corporum debilitates. Quinque enim sunt differentiarum causarum pro quibus in hac vita molestiis corporalibus affligamur.

(*Ex Beda.*) Aut enim ad merita augenda per patientiam justis corporis infirmitate gravantur, ut beatus Job et Tobias. Aut ad custodiam virtutum, præceptorum, ne superbia tentante dispereant sicut apostolus Paulus, cui, ne magnitudine revelationum extolleretur, datus est stimulus carnis (*II Cor. xii*). Aut ad intelligenda et corrigenda peccata nostra, sicut paralyticus iste, de quo tractamus, qui non nisi dimissis primo peccatis, potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriam Dei salvandis, sive per se ipsum, sive per famulos suos, sicut cæcus natus in Evangelio (*Joan. ix*), sicut Lazarus, cujus infirmitas non fuit ad mortem, sed propter gloriam Dei, ut glorificaretur Filius Dei per eum (*Joan. xi*). Aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reproborum est, sicut Antiochus et Herodes, qui quod tormentorum in gehenna perpetua passuri essent, presentium afflictionum miseria cunctis ostendebant, quibus congruit illud Prophetæ: *Et duplici contritione condere eos*; unde necesse est, ut in omnibus, quæ temporaliter adversa patimur cum humilitate, Domino gratias agamus, et infirmitatis nostræ conscii, de collatis nobis remediis gratulemur.

Ut sciatis autem quoniam filius hominis, etc. Idem ipse et Deus et filius hominis est, et ut homo Christus per divinitatis suæ potentiam peccata dimittere possit, et idem Deus Christus per humanitatis suæ fragilitatem pro peccatoribus mori.

Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam, etc. Spiritualiter ergo de fragilitate surgere est, animam se a carnalibus desideriis, ubi ægra jacebat, abstrahere. Grabatum vero tollere est ipsam quoque carnem per continentie frenata correptam spe celestium præmiorum, a delictis

segregare terrenis. Sublato autem grabato domum ire ad paradysum redire est, hæc enim vera est domus. Nam quæ hominem in prima suscepit, non jure amissa, sed fraude tandem restituta, per eum qui fraudulentum hosti nihil debuit. Aliter sanus qui languerat, domi reportat grabatum, cum anima remissione recepta peccatorum, ad internam sui custodiam, cum ipso se corpore refert, ne quid post veniam, unde iterum juste feriatur admittat.

Videntes autem turbæ, timuerunt et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Quam miranda divinæ potentæ virtus, ubi nulla temporis interveniente morula, jussa Salvatoris salus festina comitatur. Merito qui adfuerant damnationis blasphemiarum jaculis, ad laudem tantæ majestatis stupentia corda convertunt.

HEBDOMADA XXI POST PENTECOST.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, CAP. V.

« Videte itaque quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, propterea, nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsi in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. Gratias agentes semper in omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri. Subjecti invicem in timore Christi. »

Videte itaque quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut, etc. (Ex Hieron.) Recte Ephesii dicitur, ut caute ambulent, qui habebant exercitatos sensus ad discernendum bonum et malum, et probantes omnia, id quod statuerant bonum esse retinebant. Qui autem videt, quomodo ambulet, et quam caute figat gradum, ne forte offendat ad lapidem pedem suum, et dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine (Psal. cxviii)*, utique sapiens est.

Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. (Ex Aug.) Redimere tempus hoc est, quando aliquis tibi infert litem, perde aliquid, ut Deo vaces non litibus. Ex eo enim, quod perdes, pretium est temporis. Quomodo ergo perdis nummos, id est, das alteri, ut emas aliquid, sic perde nummos, ut emas tibi quietem. Antiquum enim proverbium est: Nummum querit pestilentia, duo illi da, et ducat se; quid aliud dixit Deus, quam redimentes tempus, quando ait: *Si quis vult iudicio tecum contendere, et tunicam tuam tolle; dimitte illi et pallium. Quoniam dies mali sunt.* Dies malos duæ res faciunt, malitia hominum et miseria. Cæterum dies isti, quantum pertinet ad spatia horarum, ordinati sunt. Ducunt vices, agunt tempora, oritur sol et occidit, transeunt tempora, et nulli molesta sunt, nisi sibi homines sint molesti. Ergo dies malos miseria et malitia hominum faciunt. Ex quo enim lapsus est Adam de paradiso, nunquam fuerunt dies nisi mali. Nascuntur pueri, et a ploratu incipiunt, post nescio quot dies ridet. Quando plo-

rabat propheta, suæ calamitatis erat. Lacrymæ enim testes miseriæ sunt. Quid enim prophetabat? in labore utique se futurum vel in timore? etiam si bene vixerit, et justus fuerit, in mediis positus tentationibus semper timebat. Ait enim Apostolus: *Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur.* Ecce quomodo dies mali sunt?

(Ex Greg.) Tempus quippe redimimus, quando activam vitam, quam lasciviendo perdidimus, flendo reparamus.

(Ex Hieron.) Tempus autem redimimus, quia dies mali sunt, quando in bono opere tempus consumimus, emimus et proprium facimus, quod malitia hominum venditum fuerat. Nemo autem vitæ hujus querens necessaria, et de divitiis et sollicitudinibus, quas Evangelium spinas nuncupat cogitans, potest sibi tempus redimere. Redimentes autem tempus, quoniam in diebus malis est, quodammodo immutamus illud, et dies malos in bonos vertimus, et facimus illos non præsentis sæculi, sed futuri.

Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. In omni ergo opere primum considerandum quid velit Deus, et habito iudicio, id postea faciendum, quod illi placere fuerit comprobatum.

Nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu. Quomodo nos non possumus duobus dominis servire Deo et mammonæ, sic non possumus spiritu impleri pariter et vino. Qui enim spiritu impletur, habet prudentiam, mansuetudinem, verecundiam, castitatem; qui vino, habet insipientiam, furor, procacitatem, libidinem, hoc quippe æstimo uno verbo significare luxuriam. Potest autem vino, in quo est luxuria, et illud intelligi, de quo in cantico Mosis dicitur: *Furor draconum vinum eorum, et furor aspidum insanabilis*, quod omnis qui sæculi istius cogitationes ebrii sunt, bibunt, et insaniunt et vomunt, et præcipientes corruunt.

Loquentes vobismetipsi, psalmis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris. (Ex Hieron.) Qui se abstinuerit ab ebrietate vini, in quo est luxuria, et pro hoc spiritu fuerit impletus, iste omnia potest accipere spiritualiter. Psalmos, hymnos et cantica in psalterio plenissime discimus. Hymnos esse dicendum, qui fortitudinem et majestatem prædicant Dei, et ejusdem semper vel beneficia vel facta mirantur, quod omnes psalmi continent, quibus alleluia vel præpositum vel subjectum est. Psalmi autem proprie ad ethicum locum pertinent, ut per organum corporis quid faciendum et quid vitandum sit noverimus. Qui vero de superioribus disputat, et conventum mundi, omniumque creaturarum ordinem atque concordiam subtilis disputator edisserit, iste spirituale canticum canit, vel certe, ut propter simpliciores manifestius eloquamur, psalmus ad corpus, canticum refertur ad mentem. Et canere, igitur et psallere et laudare Dominum, magis animo quam voce debemus, hoc est, quippe quod dicitur: *Cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino.*

Audiant hæc a. lolescentuli, audiant hi, quibus psalendi in Ecclesia officium est Deo, non voce, sed corde cantandum in timore, in opere, in scientia Scripturarum. Si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor est. Sic cantet servus Christi, ut non vox canentis, sed verba placeant quæ leguntur.

Domino gratias agentes semper pro omnibus. Duplīciter intuemum, ut et in omni tempore et pro omnibus, quæ nobis accidunt Deo gratias referamus, ut non tantum pro his, quæ bona putamus, sed etiam quæ nos coarctant, et contra nostram veniunt voluntatem, in Dei præconium mens læta prorumpat, Christianorum propria virtus est, etiam in his quæ adversa putantur, referre gratias Creatori.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Deo et Patri. Qui autem, sicut diximus, gratias agit Deo et Patri, in mediatore Dei et hominum referat eas Christo Jesu, quia nisi per illum accedere non valemus ad Patrem.

Subjecti invicem in timore Christi. Et in alio loco: *Per charitatem servite invicem.* Audiant hæc episcopi, audiant presbyteri, audiant omnes orthodoxi, subjectis suis se esse subjectos, et imitentur dicentem Apostolum: *Cum enim essem liber ex omnibus hominibus, meipsum servum feci, ut omnes lucrifacerem (I Cor. ix).* Sed hoc quod ait: *In timore Christi, sic accipiendum, ut ipsa subjectio non propter hominum gloriam, sed propter timorem Christi fiat, dum illum timemus offendere.*

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXII.

Loquebatur Jesus cum discipulis suis in parabolis dicens: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Iterum misit alios servos dicens: Dicitur invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos ejus et contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni. Itaque ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos et malos, et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: ligatis pedibus ejus et manibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Loquebatur Jesus cum discipulis suis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. (Ex Greg.) Congre-

gatio justorum regnum cælorum dicitur. Regnum cælorum Ecclesia est justorum, quia electorum corda in terra nil ambiunt, per hoc quod ad superna suspirant, jam in eis Dominus, quasi in cælestibus regnat.

(Ex Hieron.) Rex iste qui fecit nuptias filio suo Deus omnipotens est, fecit autem nuptias Domino nostro Jesu Christo et Ecclesiæ, quæ tam ex Judæis, quam ex gentibus congregata est

(Ex Greg.) In hoc pater regi filio nuptias facit, quo ei per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociavit. Uterus autem genitricis virginis hujus sponsi thalamus fuit, unde Psalmista ait: *Ipsæ tanquam sponsus procedens de thalamo suo (Psal. xviii).* Tanquam sponsus quippe de thalamo processit, qui ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero virginis exivit.

Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Misit ergo servos, ut ad istas nuptias amicos invitarent, misit semel, misit iterum, quia incarnationis Dominicæ prædicatores, et prius prophetas, et postmodum apostolos. Bis itaque servos ad invitandum misit, quia incarnationem unigeniti, et per prophetas dixit futuram, et per apostolos nuntiavit factam.

(Ex Hieron.) Mittitque servum suum invitatos vocare ad nuptias, haud dubium, quin Mosem, per quem legem invitatis dedit. Si autem servos legerimus, ut pleraque habent exemplaria, ad prophetas referendum est, quod invitati per eos venire contempserunt.

Iterum misit alios servos suos, dicens: Dicitur invitatis, ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa, et omnia parata, venite ad nuptias, illi autem neglexerunt. Prandium paratum, et tauri et altilia occisa, vel per metaphoram opes regniæ intelligantur spiritualis, vel certe dogmatum magnitudo et doctrina Dei lege plenissima sentire potest.

(Ex Greg.) Quid in tauris vel altilibus, fratres charissimi, nisi Novi ac Veteris Testamenti Patres accipimus. Quid ergo per tauros, nisi Patres Testamenti Veteris significantur, nam dum ex promissione legis acceperant, quatenus adversarios suos odii retributione percuterent, ut ita dicam, quid aliud quam tauri erant, qui inimicos suos virtutis corporeæ cosu feriebant. Quid vero per altilia, nisi Patres Testamenti Novi figurantur, qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, a terrenis desideriis mente ad sublimis contemplationis suæ pinna sublevantur. Tauri mo et altilia occisa sunt et omnia parata, ac si aperte dicatur: Patrum præcedentium mortes aspiciet, remedia vitæ vestræ cogitate.

Et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem. In villa ire est labori terreno immoderate incumbere, in negotiationem vero ire, est a tione secularium lucris inhilare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius vero mundi hujus actionibus deditus, mysterium incarnationis Dominicæ pensare, et secundum illud vivere dissimulat, quasi ad villam vel negotium pergens, venire ad regis nu-

ptias recusat, et plerumque quod est gravius nonnulli vocantis gratiam non solum respuunt, sed etiam persequuntur; unde et subditur.

Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelios affectos occiderunt. (Ex Hieron.) Inter eos qui non recipiunt Evangelii veritatem, multa diversitas est; minoris enim criminis sunt qui occupati aliis rebus venire noluerunt, his qui contempto invitantis affectu verterunt humanitatem in crudelitatem, et tentos servos regis, vel contumelios affecerunt, vel occiderunt.

Rex autem, cum audisset, iratus est, et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Exercitus seu ultores angelos, de quibus in Psalmis scribitur (*Psal. LXXVII*): Immissionem per angelos malos, seu Romanos intelligamus, sub duce Vespasiano et Tito, qui occisis Judææ populis, prævaricatricem succenderunt civitatem.

(*Ex Greg.*) Homicidas perdidit, quia persecuentes interimit; civitatem eorum igne succendit, quia illorum non solum animæ, sed caro quoque in qua habitaverunt æternæ gehennæ flamma cruciatur. Missis vero exercitibus exstinxisse homicidas dicitur, quia in omnibus omne judicium per angelos exhibetur.

Tunc ait servis, nuptiæ quidem paratæ sunt, etc. Si in Scriptura vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum, quia illi plerumque facile ad Deum veniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur.

Egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, etc. (Ex Hieron.) Gentilium populos non erat in viis, sed in exitibus viarum. Quæritur autem quomodo in his qui foris erant inter malos, et boni aliqui sunt reperti. Hunc locum plenius tractat Apostolus ad Romanos, quod gentes naturaliter facientes ea quæ legis sunt, condemnent Judæos, qui scriptam legem non fecerint. Inter ipsos quoque ethnicos est infinita diversitas, cum sciamus alios esse proclives ad vitia, et ruentes ad mala, alios ob honestatem morum virtutibus deditos.

(*Ex Greg.*) Ecce jam ipsa qualitate convivantium aperte ostenditur, quia per has regis nuptias præsens Ecclesia Dei designatur, in qua cum bonis et mali conveniunt. Permixta quippe est diversitate illorum. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in cælo, et mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hæc autem vita, quæ inter cælum et infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium circè communi ter recipit.

Intravit autem rex, ut videret discumbentes et vidit ibi hominem, etc. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem, nisi charitatem. Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia assistens fidem habet, sed charitatem non habet. Recte enim charitas nuptialis vestis vocatur, quia hanc in se conditor noster habuit, dum ad sociandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Sola quippe dilectione Dei factum est, ut ejus unigenitus mentes sibi electorum hominum uniret. Unde Paulus dicit:

PATROL. CII.

Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum daret pro nobis (Joan. III). Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem. Nos sumus, fratres, qui in nuptiis Verbi discumbimus, qui jam in Ecclesia habemus, qui scripturæ sacræ epulis pascimur, qui conjunctam Deo Ecclesiam esse gaudemus. Ecce rex ad nuptias ingreditur, et cordis nostri habitum contemplatur, atque ei quem charitate vestitum non invenit, protinus iratus dicit: *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Mirandum valde est, fratres charissimi, quod hunc et amicum vocat et reprohum. Ac si ei apertius dicat, amice et non amice. Amice per fidem et non amice per operationem. (*Ex Hieron.*) Hi qui invitati fuerant ad nuptias de sepibus et angulis et plateis, et diversis locis cœnam regis impleverant, sed postea cum venisset rex, ut videret discumbentes in convivio suo, hoc est, in sua quasi fide requiescentes, ut in diem judicii visitaret convivas, et discerneret merita singulorum, invenit unum qui veste indutus non erat nuptialis: unus iste omnes qui sociati sunt malitia intelliguntur, vestis autem nuptialis præcepta sunt Domini, et opera quæ complentur ex lege et Evangelio, novique hominis efficiunt vestimentum. Si quis igitur in tempore judicii inventus fuerit sub nomine Christiano, non habere vestem nuptialem, hoc est, vestem superælestis hominis, sed vestem pollutam, id est, veteris hominis excubias, hic statim corripitur et dicitur ei: *Amice, quomodo huc intrasti?* Amicum vocat, quod invitatus ad nuptias est; arguit impudentiæ, quod veste sordida munditias polluerit nuptiales.

At ille obmutuit. In tempore enim illo non erit locus impudentiæ, nec negandi facultas, cum omnes anguli et mundus ipse testis sit peccatorum.

(*Ex Greg.*) Quia, quod dici sine gemitu non potest, in illa districtione ultimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis, quippe quia ille foris increpat, qui testes conscientiæ intus animum accusat.

Tunc dixit rex, etc. Ligantur tunc pedes et manus per districtionem sententiæ, qui modo a pravis operibus ligari noluerunt per meliorationem vitæ; vel certe tunc ligat pœna, quos modo a bonis operibus ligat culpa. Pedes enim qui visitare ægrum negligunt, manus quæ nihil indigentibus tribuunt, a bono opere jam ex voluntate ligati sunt. Qui ergo nunc sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio ligantur inviti.

Mittite eum, etc. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores vero tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quisque non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur, quia illic invitatus projicitur in noctem damnationis, qui hic sponte cecidit in cæcitatem cordis. Ubi fletus quoque et stridor dentium esse perhibetur, ut illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Illic oculi defleant, qui hic per illicitas concu-

piscentias versabantur, quatenus singula quæque membra supplicio subjaceant, quæ hic singulis quibusque vitiis subjecta serviebant. (Ex Hieron.) In fletu quoque oculorum et stridore dentium, per metaphoram membrorum corporalium magnitudo ostenditur tormentorum.

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. (Ex August.) Paucos dicit justos, in comparatione multorum iniquorum. Esse autem per semetipsos consideratos in magno numero, diffuso toto orbe terrarum, crescente inter zizania, et cum palea usque ad diem messis et ventilationis, nam in comparatione paleæ possunt pauca grana dici, quæ tamen per se ipsa in massam redacta implent dominicum horreum.

(Ex Greg.) Ecce nos omnes jam vocati per fidem, ad cælestis regis nuptias venimus, qui incarnationis ejus mysterium et credimus, et confitemur, divini verbi epulas sumimus. Quod vocati sumus novimus, si sumus electi, nescimus. Tanto ergo necesse est, ut unusquisque nostrum humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat.

HEBDOMADA XXII POST PENTECOST.

AD EPHESIOS, CAP. VI.

De cætero confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli: Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. State ergo saccincti lumbos vestros in veritate, et induit loriceam justitiæ, et calcatei pedes in præparationem Evangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei.

De cætero confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. (Ex Hieron.) Quod igitur ait: *Confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus*, totum sentitur in Christo, ut in omnibus virtutibus quæ super eo intelliguntur. Qui crediderint confortentur. Et prudenter post specialia mandata, quid viris et uxoribus, patribus et filiis, dominis et servis observandum sit, nunc generaliter omnibus in commune præcipit in Domino, et in ejus potentia confortati præparent se adversum diabolum.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis resistere adversus insidias diaboli. Ex his quæ infra legimus, et hic quæ in scripturis omnibus de Domino salvatore dicuntur, manifestissime comprobatur, omnia arma Dei, quibus nunc indui jubemur, intelligi salvatorem, ut unum atque idem sit dixisse: *Induite vos omnia arma Dei*, quasi dixerit: *Induite Dominum Jesum Christum.* Si enim cingulum veritas est, et lorica justitia est, salvator autem et veritas et justitia nominatur, nulli dubium quin ipse et cingulum

sit et lorica. Quæ autem alia arma Dei possumus æstimare, quibus induendus est, qui habet adversum diaboli dimicare versutias, excepta virtute quæ Christus est, hunc enim qui juxta omnia quæ super eo intelliguntur fuerit indutus, potens erit contra universas insidias diaboli repugnare. Diabolus autem nomen Græcum est, quod interpretatur eriminator. Juxta Hebræi vero sermonis proprietatem, quia et tribus Zabulon quamdam similitudinem hujus vocabuli habet, *καταπίω*, id est deorsum fluens, dici potest, quod scilicet paulatim de virtute ad vitium fluxerit et de cælestibus ad terrena corruerit.

Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, etc. Æstimo quippe adversus carnem et sanguinem esse certamina, quando carni concipiscit adversus spiritum, et provocat nos facere opera sua, fornicationem et inmunditiam, luxuriam et reliqua his similia. Porro non est humana tentatio, nec adversus carnem et sanguinem pugna, quando aut ipse Satanas transfiguratus in angelum lucis, persuadere nititur, ut cum angelum luminis arbitremur, aut aliquid horum simile facit, in omni virtute, signis et portentis mendacibus, in omni deceptione iniquitatis, sed quasi principatus, potestas, rector tenebrarum et nequitia spiritualis dicat quosdam hoc, quod ait: *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus et potestates*, et cætera quæ sequuntur. Ideo dicit, ut doceamur ne ea quidem quæ nobis ministrari vitia putamus, ex carne carnis esse vel sanguinis, sed a quibusdam spiritualibus nequitiis suggeri. Sunt enim quidam dæmones amoribus et amatoris canticis servientes, et Propheta quoque commemorat dicens: *Spiritu fornicationis seducti sunt.* Alii vero iracundias et furores et bella committere, alii præesse inimicitiis, et inter homines odia concitare. Quia vult ergo, aiunt, Apostolus nos docere, non ex natura corporis et materia carnis et sanguinis, hæc vitiorum genera procreari, sed instinctu dæmonum, propterea ait: *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus et potestates*, et rel. Sed adversus rectores earum tenebrarum, quæ huic mundo incubant, et errorem hominibus incredulitatis offundunt, et adversum spiritualia nequitiæ, quæ habitant in cælestibus. Non quod dæmones in cælestibus commorentur, sed quo supra nos aer hoc nomen acceperit, unde et aves quæ volitant per aerem, volucres caeli esse dicuntur. Hæc autem omnium doctorum opinio est, quod aer iste qui cælum et terram medius dividens inane appellatur, plenus sit contrariis fortitudinibus.

(Ex August.) Non adversus carnem et sanguinem est nobis colluctatio, id est, adversus hominem, sed adversus principatus et potestates, id est, dæmones, qui sunt spiritualia nequitiæ, adversus rectores mundi. Exponit quid sit mundus, cujus sunt illi rectores, cum dicit: *Rectores mundi tenebrarum harum*: dilectoribus suis et infidelibus plenus est mundus, hos appellat Apostolus tenebras, horum rectores dicit

bolus est et angeli ejus, hæc tenebræ non sunt incommutabiles, sed aliquando mutantur, et lux effluantur, et dicitur eis: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.*

(*Ex Primas.*) Item caro et sanguis homo dicitur, sed adversus principes et potestates, qui sibi principatum in hujus mundi homines usurparunt. Et qui ignorant animas per peccata seducunt adversum mundi rectores tenebrarum harum. *Fuistis enim tenebræ, nunc autem lux in Domino,* contra spirituales hostes, spiritualia arma sumenda sunt, ut dissimilitudo naturæ armorum fortitudine protegatur, adversum quos nobis est colluctatio in cælestibus, id est, pro cælestium promissione præmiorum. (*Ex August.*) Adhuc propter hoc quod ait in cælestibus: Quia videtur ambiguum, dicendum subaudiri posse, illud ad omnia ut sit, non est nobis colluctatio adversus potestates in cælestibus et rectores tenebrarum istarum in cælestibus, et spiritualia nequitie in cælestibus. Sciamus autem quod, excepto præsentis loco, nec in Veteri nec in Novo Testamento mundi rectores unquam legerimus, quod nomen idcirco Paulus apostolus finxit, quia necesse habebat ad Ephesios disputans de rebus nobis et invisibilibus, nova nomina coaptare.

Propterea accipite, etc. Simpliciter Ephesios ad futuras tentationes et persecutiones, quas eis Paulus apostolus post hanc epistolam prophetie videbat spiritu provenire coarctatur et monet ut omnia faciant, per quæ possint in fide stare Evangelii, nec in persecutione corruere. Diem malum præsens autem tempus ostendit, de quo supra dixerat: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt,* propter angustiam et vitæ hujus labores, quia non absque sudore et certamine perveniamus ad palmam, aut certe consummationis atque judicii, de quo Joel: *Prope est dies tenebrarum et turbinis, dies nebulæ et caliginis, et rel. (Joel. ii.)* Ut igitur possit quis in hac die diabolo resistere, quia ipse est accusator fratrum nostrorum, assumat omnia arma Dei, hoc enim sonat *κατακλιτα*, non ut in Latino simpliciter arma translata sent, et omnibus telis armisque succinctas, de quibus in sequentibus explicatur: Sciat tunc se stare posse, si universa fuerit operatus, ut plenus cunctis virtutibus stabilem figat gradum, et non moveatur de acie.

State ergo succincti lumbos vestros in veritate. (*Ex Primas.*) Perfecti estote lumbos mentis accincti, hoc est, in omni prælio viriliter præparati, et ab omnibus curis sæculi expediti.

(*Ex Hieron.*) Quod juxta membra carnis et corporis omnia membra animæ in Scripturis vocentur nulli dubium est, de quibus unum puto esse, nunc membrum lumbos, quos ut accingamus a Veritate præcipitur: *Sint lumbi vestri præcincti et lucernæ ardentes (Luc. xii)*, hoc idem reor et illud significare, quod Joannes zonam pelliceam habebat circum lumbos suos, et non erat de immundis, qui propter fluxum seminis extra castra projecti (*Levit.*

Levit. xv), cum arca Domini habitare non possunt (*Levit. xiiii*), et secundum id quidem quod veritate præcinctus est, id est Christo, non facile ad falsitatis dogmata deducetur.

Induti lorica m justitiæ. (*Ex Primas.*) Sicut lorica multis circulis intexitur, sic et justitia diversis virtutum connectitur speciebus, in unitate non solum pectoris conscientia, sed et ventris continentia, nec non ad femorum usque pertingit libidinem coarctantem.

(*Ex Hieron.*) Qui enim circumdatur multiplici veste justitiæ, nec ad similitudinem cervi in jecur accipit sagittam, nec in desideria cernit, et furores, sed crit mundo corde habens artificem hujus lorice Deum, qui unicuique sanctorum omnia arma fabricatur.

Et calceati pedes, etc. Diligentius observate quod virtutem quamdam animæ appellaverit pedes, quibus ingredimur, in eo qui dicit: *Ego sum via (Joan. xiv)*. Et de quibus canimus: Dirige, Domine, pedes nostros in viam pacis, quos oportet calceare præparatione Evangelii pacis. Qui igitur habet pacem, calceatus est Christi Evangelio, et idcirco homo pacis factus est, et nec bellicum aliquid, et tumultuosum agit, nec cum his qui in præparati sunt, condemnabitur.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela, etc. Quasi dixerit in omni opere portate clypeum fidei, ut possitis tecti atque maniti excipere venientes sagittas, et huc atque illuc arte eas bellica declinare. Perspicua autem sunt jacula maligni, quæ vult mittere in corda nostra per cogitationes pessimæ, de quibus unum jecit in cor Judæ, ut traderet salvatorem (*Joan. xiiii*). Itaque vel principium quidem habere poterit inimicus vulnerandi, si tenuerimus scutum fidei, in quo non solum venientium tela franguntur, sed etiam telorum ipse ignis exstinguitur; infidelitas quoque inimica est fidei, ubi scutum est fidelis, nihil valebit.

Et galeam salutis assumite. Propter hanc galeam salutarem omnes in capite nostro sensus integri perseverant. Si enim caput viri Christus est, sequitur omnis noster sensus, mens, cogitatio, sermo, consilium, si tamen sapientes fuerimus, in Christo sicut. Caput etiam, quod est principale cordis, in quo sensus omnes locati sunt, salutis galea circumdatum non quassabitur.

Et gladium spiritus, quod est verbum Dei. (*Ex Primas.*) Nemo militum audent ad bellum sine gladio proficisci, se enim utcumque tueri potest, sed hostem non valet occidere, sicut non nunquam etiam ab audaci inimico omnibus armis spoliatur, perimitur, ita sine Dei verbo justitia omnis intuta est. Fidelis quasi vir bellator et fortis, omnes sectas contrarias veritati concidet, interficiet, jugulabit. Gladium spiritus, id est, verbum Dei manu tenens salvator et veritas et justitia nominatur. Nulli dubium, quin ipse et cingulum sit et lorica, et præparatio Evangelii pacis et scutum fidei et galea salutaris et gladium spiritus, quod est verbum Dei, et vivens sermo, et

efficax, de quo Apostolus ait : *Virus est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, per- tingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus, compa- giumque et medullarum et discretor cogitationum cordis, et non est ulla creatura invisibilis in conspe- ctu ejus, omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus.*

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. IV.

« Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur
 « Capharnaum. Hic cum audisset, quia Jesus adve-
 « niret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et ro-
 « gabat eum, ut descenderet et sanaret filium ejus.
 « Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum :
 « Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Dicit
 « ad eum regulus : Domine, descende priusquam
 « moriatur filius meus. Dixit ei Jesus : Vade, filius
 « tuus vivit. Creditit homo sermoni quem dixit ei
 « Jesus et ibat. Jam autem eo descendente servi
 « occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes : Quia
 « filius ejus viveret. Interrogabat ergo horam ab eis,
 « in qua melius habuerat. Et dixerunt ei : Quia heri
 « hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo
 « pater, quia illa hora esset, in qua dixit ei Jesus :
 « Filius tuus vivit, et credidit ipse, et domus ejus
 « tota. »

Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. (Ex Greg.) Regulus diminutivum no- men est a rege, et ideo forsitan regulus dicitur iste, qui salutem poposcit filio suo, quia plenam non habuit fidem. Capharnaum autem ager vel villa pul- cherrima interpretatur.

Hic cum audisset, quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum, ut descenderet et sanaret filium ejus. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Quare ergo dicit : *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*, cum ille ante credit quam signum videret. Qui enim salutem quæ- rebat filio, procul dubio credebat, sed mementote quid petit, et aperte cognoscetis, quia in fide dubitavit, poposcit namque ut descenderet et sanaret filium ejus. Corporalem ergo præsentiam Domini quærebat, qui per spiritum nusquam deerat, minus in illo credidit, quem non putavit posse salutem dare, nisi præsens esset corpore. Si enim perfecte credidisset, procul dubio sciret, quia non esset locus ubi non esset Deus. Salutem itaque filio petiit, et tamen in fide dubitavit, quia eum ad quem venerat, et potentem ad curandum credidit, et tamen morietur filio esse absentem putavit Deum.

Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus, etc. Qua in re hoc est nobis so- lenter intuendum, quod sicut alio evangelista te- stante didicimus, centurio venit ad Deum, dicens : *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur.* Cui a Jesu protinus respondetur : *Ego veniam et curabo eum.* Quid est quod regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, et tamen corporaliter ire recusat? Ad servum vero centurionis non invitatur,

et tamen se corporaliter ire pollicetur; reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse, centurionis vero servo non dedignatur occurrere: quid est hoc, nisi quod superbia nostra reconditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti sint, sed honores et divitias veneramur. Redemptor vero noster, ut ostenderet, quia quæ alta sunt hominum, sanctis despicienda sunt, et quæ de- specta sunt hominum, despicienda non sunt, ad fi- lium reguli ire noluit, ad servum autem centurionis ire paratus fuit.

Credidit homo sermonem, quem dixit ei Jesus, et ibat. Incipiebat enim fidem habere in sermone Jesu, et qui ex parte dubius venit, fidelis recessit, et ideo sanitatem filii meruit.

Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, dicentes: Quia filius ejus viveret, interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerat, et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Septena- rius numerus sanctificatus est in donis sancti Spi- ritus, in quo sanitas omnibus credentibus datur, constat. Quia in sancto Spiritu, qui est donum Dei, remissio est omnium peccatorum credentibus. Sep- tenariusque numerus si dividitur in tria et quatuor, sanctam Trinitatem significat. In trinario numero, et omnium creaturarum perfectionem, in quaternario propter quatuor elementa plenaria, et quatuor pla- gas mundi, et quatuor anni tempora, quæ omnia ex ipso et per ipsum et in ipso creata sunt, constant et gubernantur, quoniam in ipso vivimus, movemur et sumus.

Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei: Filius tuus vivit, et credidit ipse, et domus ejus tota. Quia nuntiatus est ei filius sanus, ad solum ergo sermonem crediderunt plures Samaritani, a filio illud autem miraculum, sola domus illa credidit, quæ res protendit in multitudinem fidem gentium, et in præcitate fidei Judæorum. Gentes vero solo sermone, id est, prædicatione apostolica crediderunt, Judæi vero signa viderunt ipsum Dei filium facientem, et tamen pauci crediderunt ex eis.

HEBDOMADA XXIII POST PENTECOST.

EPISTOLA AD PHILIPPENSES, CAP. I.

« Confidimus in Domino Jesu, quia qui cœpit in
 « vobis opus bonum, ipse perficiet, usque in diem
 « Christi Jesu. Sicut est mihi jussum hoc sentire
 « pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde
 « et in vinculis meis. Et in defensione et confirma-
 « tione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.
 « Testis enim mihi est Deus, quomodo capiam vos
 « omnes in visceribus Jesu Christi. Et hoc oro, ut
 « charitas vestra magis ac magis abundet in scientia
 « et in omni sensu, ut probetis potiora, et sitis
 « sinceri, et sine offensa in diem Christi, repleti
 « fructu justitiæ, per Jesum Christum in gloriam et
 « laudem Dei. »

Confidimus in Domino Jesu, quia qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficit et. Ac si diceret: Confidendo

impetrare coeptam doctrinam, sive gratiam scientiæ A largiendo consummari in vobis.

Usque in diem Christi. Id est, usque in diem, quo de corpore recedatis, ex quo jam ad Domini unusquisque reservetur adventum, sive usque in diem Christi, id est, usque in diem iudicii.

Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis. Ac si diceret: Caritas me hæc sentire facit pro vobis, quod perficietis opus quod coepistis usque in diem, sive mortis, sive iudicii, quia caritas omnia sperat.

Eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis. Ac si diceret: Tantum vos diligo, ut mihi memoriam vestri nec vis tribulationis, nec sollicitudo defensionis auferat.

Et in defensione et confirmatione Evangelii. Confirmationis Evangelii est constans tolerantia prædicantis.

Socios gaudii mei omnes vos esse. Ac si diceret: Hoc sentio de vobis et creolo, quia sicut meæ tribulationis socii estis, ita eritis et gaudii sempiterni. Sive, sicut scio vos Evangelio credidisse, ut etiam in tribulationibus meis, et ejus defensione mecum pariter gaudeatis.

Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi. Ac si diceret: Ita vos desidero, tanquam viscera Christi, sive cupiam vos ejus inesse visceribus.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et omni sensu. Notandum quia scientibus majorem scientiam adhuc deprecatur, ut sinceri in omnibus esse prævaleant, sive in scientia et sensu, id est, in intelligentia litteræ et spirituali mysterio.

Ut probetis potiora, etc. Sinceritas materia est, quæ naturam suam servat, et nulla extrinsecus corruptione fucata, et semper in melius proficit, non in pejus. Sive sinceros, id est, non reddentes malum pro malo, sive offensionem per malum exemplum.

Repleti fructu justitiæ per Jesum, etc. Id est, ut non solum sinceri ab omni corruptione sitis, sed etiam fructu justitiæ abundetis, exemplo Christi, qui non solum malitiam non habet, sed etiam bonitate refundat. Quod autem dicit: *In gloriam et laudem Dei*, ac si dicat: Ut gloriatur et laudetur Deus in actibus vestris, sive sit gloria in operibus, et laus in meritis vestris.

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. XVIII.

« Simile est regnum cælorum homini regi, qui « voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum « coepisset rationem ponere, oblatus est ei unus, « qui debebat decem millia talenta. Cum autem non « haberet unde redderet, jussit eum dominus ejus « venundari et uxorem et filios et omnia quæ habebat et reddi. Procidens autem servus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia « reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, « dimisit eum, et debitum dimisit illi. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis,

« qui debebat ei centum denarios. Et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes? Et proci- « dens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patien- « tiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem « noluit, sed abiit et misit eum in carcerem, donec « redderet debitum. Videntes autem conservi ejus, « quæ fiebant, contristati sunt valde. Et venerunt et « narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. « Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve « æquam, omne debitum dimisi tibi, quoniam ro- « gasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri con- « servi tui, sicut et ego tui misertus sum? Et iratus « dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoad- « usque redderet universum debitum. Sic et pater « meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unus- « quisque fratri suo de cordibus vestris. »

Simile est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. (Ex August.) Quod oblatus est debitor domino decem millium talentorum, et jussit eum venundari, et uxorem ejus et filios et omnia quæ habebat et reddi, intelligendum est decem præceptorum legis cum fuisse debitorem, et pro cupiditate atque operibus suis, tanquam uxorem et filios pœnas solvere debuisset, quod est pretium ejus. Pretium enim venditi, supplicium damnati intelligitur. Quod dixit: *Noluit ignoscere conservo suo, sed abiit et misit eum in carcerem, etc.*, intelligendum: Tenuit contra eum hunc animum, ut supplicia illi vellet. Conservi autem, qui narraverunt domino, quæ fiebant, potest intelligi Ecclesia, quæ et illum solvit, et illum ligat.

(Ex Hieron.) Præcepit itaque Petro sub comparatione regis et domini et servi, qui debebat decem millia talentorum, a domino rogans veniam impetraverat, ut ipse quoque dimittat conservis suis minora peccantibus. Si enim ille rex et dominus servo debitori decem millia talentorum tam facile dimisit, quanto magis servi conservis suis debent minora dimittere! Quod ut manifestius fiat, dicamus sub exemplo. Si qui nostrum commiserint adulterium, homicidium, sacrilegium, majora crimina, decem millium talentorum, rogantibus dimittantur eis, ut et ipsi dimittant minora peccantibus. Sin autem ob factam contumeliam simus implacabiles, et propter amarius verbum perpetes habeamus discordias, nonne nobis videmur recte redigendi in carcerem, et sub exemplo operis nostri hoc agere, ut majorum nobis delictorum venia non relaxetur?

ITEM AUGUSTINUS.

Interrogavit Petrus magistrum, quoties ignosceret fratri, qui in illum peccasset, et quaesivit utrum sufficeret usque septies. Respondit illi Dominus: *Non solum septies, sed usque septuagies septies*, deinde narravit similitudinem valde terribilem: Quia simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui posuit rationem cum servis suis, in quibus invenit debitorem decem millium talentorum. Omnino homo et debitor est, et debitorem habet. Debitor est Dei, et debitorem habet fratrem suum. Quis est cunctis,

quī non sit debitor Dei? nisi in quo nullum possit inveniri peccatum. Quis est autem qui non habeat debitorem fratrem suum, nisi in quem nemo peccavit? Debitor est ergo omnis homo habens debitorem, et Deus justus constituit regulam in debitore tuo, quod facit et ipse cum suo. Duo ergo sunt opera misericordiae, quae nos liberant, quae breviter ipse Dominus posuit quodam loco in Evangelio: *Dimittite et dimittetur vobis: date et dabitur vobis*. Dimittite et dimittetur vobis, ad ignoscendum pertinet. Date et dabitur vobis, ad praestandum beneficium, vel elemosynam pertinet. Ignosci vobis vultis, ignoscite; remittite et remittetur vobis; accipere vultis, date, et dabitur vobis. Sed hoc potest movere, quod et Petrus movit: Quoties debeo, inquit, ignoscere? Sufficit usque septies? Non sufficit, ait Dominus: non dico septies, sed usque septuagies septies. Jam tu enumera quoties in te peccaverit frater tuus; si poteris venire usque ad vigesimam et septuagesimam octavam culpam, ut transeas 490. Tunc molire vindictam. Itane verum est, quod dicit, et vere ita se habet, ut si peccaverit 490 ignoscas. Si autem peccaverit 560, jam liceat tibi non ignoscere. Audeo dicere: Et si 490 peccaverit, ignosce: et si centies peccaverit, ignosce. Et quid dicam toties, et toties, omnino quoties peccaverit ignosce. Non enim sine causa Dominus 490 dixit, cum omnino nulla culpa sit, quam non debeamus ignoscere. Ecce ille ipse servus, cuius debiti inventus est debitor? decem talentorum debebat puto, quia decem talentorum, ut parum sit, decem peccatorum sunt. Nolo enim dicere unum talentum, quod peccata concludat. Servus autem ille quantum debebat? centum denarios debebat. Jam plus est quam 490, et tamen iratus est Dominus, quia ei non dimisit. Non solum enim centum plus sunt quam 490, sed centum denarii forte 1000 asses sunt. Sed quid ad decem talentorum? At per hoc omnes culpas, quae in nos committuntur poratī simus ignoscere, si nobis desideramus ignosci. Quotidie nos prosternimur et dicimus: Dimittite nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quae debita? omnia, an aliquam partem? respondebimus omnia. Sic ergo et tu debitori tuo. Hanc ergo regulam ponis, hac conditione loqueris, hoc pacto et placito cum Deo obligaris. Quid ergo sibi vult 490. Audite, fratres, magnum mysterium, mirabile sacramentum. Matthaeus coepit ab Abraham, et pervenit usque ad Joseph descendendo. Lucas autem ascendendo coepit numerare, cur ille descendendo, ille ascendendo? Matthaeus generationem Christi commendabat, qua descendit ad nos, ideo quando natus est Christus, coepit numerare descendens. Lucas autem, quia tunc coepit numerare, quando baptizatus est Christus. Ubi est initium ascensionis, ascendendo numerare coepit. Numerando autem complevit generationes 77 a quo numerabat, intendite hodie a quo exortus est numerare, usque ad ipsius Adam, qui primus peccavit, et nos cum peccati obligatione generavit, pervenit usque ad Adam,

et numerantur generationes 77; a Christo usque ad Adam 77; ab Adam usque ad Christum 77. Si ergo nulla generatio praetermissa est, nulla culpa praeteritur, ubi non debeat ignosci. Nam ideo ipse 77 generationes enumeravit, quem numerum Dominus in peccatorum remissionem commendavit, quoniam a baptismo coepit numerare, ubi omnia peccata solvuntur, deinde paulo diligentius interroga ipsius numeri secretum, latebrasque ejus inquirere, palat diligentius, ut aperiatur tibi justitia quae lege constat. Lex in decem praecipis commendatur, ideo ille debitor decem talentorum, ipse est ille memorabilis decalogus scriptus digito Dei, qui traditus populo per Moesam famulam Dei. Debitor ergo ille decem talentorum omnia peccata significat, propter numerum legis. Debebat et ille decem denarios, non abhorret ab eodem numero. Nam et centies centum decem millia, et decies deni centum, et ille decem talentorum, et ille decies decem. Legitimo ergo numero non recessum est, in quo utroque invenies utraque peccata, uterque debitor, et uterque venie deplorator et impetrator, sed ille servus malus, servus ingratus, iniquus noluit rependere quod accepit, noluit praestare quod illi indigno praetium fuit. Videte ergo, fratres, quisquis incipit a baptismo, liber exit, remissa sunt illi decem talentorum, cum exierit et invenit conservum suum debitorem, observet ergo ipsum peccatum, quod quia bene puto significet numerus undenarius. Lex enim denarius, peccatum undenarius. Lex per decem, peccatum per undecim. Quare peccatum per undecim? Quia transgressio denarii est, ut venias ad undenarium. In lege autem modus fixus est, transgressus es, peccasti. Jam ubi transgredieris denarium, ad undenarium venis. Ideo magnum mysterium, quando jussum est tabernaculum fabricari, multa ibi numerosa dicta sunt in magno sacramento, inter caetera, vel ex cilicio iussa sunt fieri, non decem sed undecim, quia per cilicium ostenditur confessio peccatorum. (Ex Hieron.) Provocatus apostolus Petrus interrogat quoties fratri in se peccanti dimittere debeat, et cum interrogatione profert sententiam: *Usque septies?* cui respondit Dominus: *Non usque septies, sed usque septuagies septies*, id est, quadringentis nonaginta vicibus, ut toties peccanti fratri dimittere, et in die quoties ille peccare posset.

(Ex August.) Quod autem amplius quaeris, vis nosse omnia peccata contineri numero isto 77? omnia ergo peccata dixit, quando 77 dixit: quia illud 11 duae septies fiunt, id est, ubi significatur peccatum duae septies fiunt 77. Omnia ergo peccata dimitti voluit, qui ea septuagesimo septimo numero praesignavit. Nemo contra se teneat non ignoscendo, ne contra illum teneatur, quando orat, dicit enim ille Deus: *Dimittite et dimittetur vobis*. Sed ego prior dimisi, dimitte, et tu vel postea, nam si non dimiseris revocabo te, et quidquid tibi dimiseram revocabo tibi. Non enim mentitur Veritas, non enim fallit, aut fallitur Christus, qui subiecit, et ait: *Sic et*

vobis faciet Pater vester, qui est in cœlis. Invenisti Patrem, imitare Patrem. Si enim imitari non vis, exheredaberis: Faciet ergo ista vobis, ait, Pater vester cœlestis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ne dicas in lingua: Ignosco, et corde differas supplicium minando vindictam, novit Deus, ubi dicas, vocem tuam, homo, audit, conscientiam tuam Deus inspicit. Si dices: Dimitto, dimitte. Melius clamas ore, et dimittes in corde, quam blandiaris ore crudelis corde. Jam ergo observant pueri indisciplinati, et disciplina est pueris danda, et nolunt vapulare, qui sic perscribunt nobis, quando volumus dare disciplinam, peccavi, ignosce mihi, ignovi: Et iterum peccat, ignosce, ignovi: Peccat tertio, ignosce, ecce tertio, ignovi, jam quarto, vapulet: et ille ignosce, ignovi, et quarto ignovi, et quinto ignovi, et sexto ignovi et septimo, jam vapulet. Et ille num septuagies septies fatigatur ac per-
 A descriptione severitas disciplinæ dormit, repressa disciplina sævit impunita nequitia. Qui ergo faciendum est? Corripimus verbis, et si opus est et verberibus, dilectione hoc faciamus. Dimittamus culpam, a corde abigamus quod nocet a fratre. Ideo enim Dominus subdidit: De cordibus vestris, ut si per charitatem imponitur disciplina de corde, lenitas non recedat. Sic ergo ista noverimus, fratres mei, ut fratres nostros, qui peccaverint, omnimodo diligamus de corde nostro, charitatem in eos non dimittamus, et disciplinam, cum opus est, debemus, ne per solutionem disciplinæ, vel crescat nequitia, et incipiamus propter hoc Deo accusari, quia recitatum est nobis: Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant (1 Tim. v). Certe solus cum solo
 C verum est, distingue tempora, et solvis questionem, verum est, si peccatum in secreto est, in secreto corripere, si peccatum publicum est, et apertum publice corripere, ut ille emendetur, et ceteri timeant.

Sic et Pater meus, etc. Formidolosa sententia, si juxta nostram mentem sententia Dei flectitur atque mutatur, si parva fratribus non dimittimus, magna nobis a Deo non dimittentur. Et quia potest unusquisque dicere: Nihil habeo contra eum, ipse novit, debet Deum judicem, non mihi cura est, quid velit agere, ego ignovi ei, confirmat sententiam suam, et omnem simulationem fictæ pacis evertit dicens: Si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus
 D vestris.

HEBDOMADA XXIV POST PENTECOST.

EPIST. BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIP., CAP. III.

Imitatores mei estote, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sæpe dicebam vobis, nunc autem et fens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, et gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in cœlis est. Unde etiam salvatorem expectamus, Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis no-

stræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem virtutis suæ, qua etiam possit subjicere sibi omnia.

Imitatores mei estote. Id est, me sequimini, me fideliter imitami, non falsos apostolos.

Et observate eos qui ita ambulant. (Ex August.) Dupliciter dicitur observare, vel ad imitandum, ut hic, vel ad cavendum, sicut ad Romanos ait: Observate eos qui dissensiones et offendicula faciunt (Rom. xvi).

Sicut habetis formam nostram. Id est, formam doctrinæ nostræ.

Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis. De ipsis dicit qui spem passionis Christi, per quem peccata dimissa sunt, auferentes, in legis cæremoniis collocabant. Potest et de Jovinianistis interpretari, qui jejuniorum afflictiones et omnes corporis cruciatu in luxuriam et epulas converterunt.

Nunc autem et fens dico, inimicos crucis Christi. Notandum, quo affectu orantium salutem optaverit, qui etiam inimicos crucis Christi desolebat, ultro in interitum properantes.

Quorum finis interitus, etc. Qui enim in carne seminant, inquit Apostolus, de carne et metent corruptionem, qui enim se in hoc putant Deo servire, si comedant et voluptates ventris et desideria compleantur carnis, eorum Deus dicitur venter, non audientes Prophetam dicentem: Cum manducaveritis et biberitis, nonne vobismetipsis manducatis et bibitis vobismetipsis? Gloria, dicit, circumcisionis, in confusione, id est in pudendis verecundi membri; qui terrena sapiunt, dicit, id est, qui carnem legem observant.

Nostra autem conversatio in cœlis est. Hoc non potest dicere terrenis vicis mancipatus.

Unde etiam salvatorem expectamus, etc. Ac si diceret: Caput nostrum in cœlo est, ubi et nos jam per desiderium conversamur, et quia cœlestis est ille, quia caput est nostrum, de cœlo expectamus eum venturum.

Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori, etc. Hoc quidem monstravit in morte, cum vino et bibentibus et unum ex mortuis sui corporis configuravit exemplum resurrectionis ostendens in mortuis et vivis.

Secundum operationes virtutis suæ, etc. Ac si diceret: non solum confirmavit nos exemplo resurrectionis, sed etiam corpori suo omnia fecit esse subjecta, et secundum hanc potentiam qua sibi cuncta subjecit. Intelligimus eum omnia posse et filium omnipotentis esse.

Itaque fratres mei charissimi. Ac si diceret: Quia perfecti estis in fide, perfecti estis in conversatione, in sola Christi fide spem ponentes, et in conversatione cœlesti conversantes, quia de vobis in præsentem tempore lætificor, et in futuro coronabor.

Evodiam rogo et Syntychem deprecor idipsum sapere in Domino. Id est, unum et idipsum sentire de fide, et æqualiter credere in Domino.

Etiam rogo, et te Germane compar. Quod dixit: A Germane, proprium posuit nomen. Germanus enim vocabatur. Quod vero dixit compar, intelligitur officii vel fidei.

Adjuva illas quæ tecum laboraverunt in Evangelio. Hæ mulieres religiosæ et scientes erant, quas Apostolus ut adjuvet eas Germanum admonet. Quod dicit: *Mecum laboraverunt*, subauditur in verbo fidei prædicando. Docebant enim in suo sexu per domos, in ecclesiis autem reticebant. Ab ipso enim Paulo prædicandi officium mulieribus in Ecclesia tollitur, ubi ait: *Mulieres in Ecclesia taceant.*

Cum Clemette et cæteris adjutoribus meis. Clemens philosophus et magnæ doctrinæ vir erat, qui postea Romanæ præsul Ecclesiæ fuit.

Quorum nomina sunt in libro vitæ. Id est, in memoria æterna. De hoc enim in libro Psalmista Domino ait: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur (Psal. cxxxviii).* Et apostolis Dominus ait: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo (Luc. x).* Et e contrario de reprobis David ait: *Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.*

Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Ac si diceret: Gaudete in Domino, qui in sæculari gaudio non gaudetis. *Beati enim qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Quod repetit iterum: *Dico gaudete,* vel ut magis ac magis gaudium confirmetur, vel pro gaudio corporis et animæ in prosperis et adversis, ut confortentur in Domino.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Judæis scilicet et gentibus, omnibusque qui vos persequuntur, nota sit modestia vestra. Modestia enim mansuetudo vel pudor, sive probitas intelligitur. Scriptum est enim: *Videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum, qui est in cælis (Matth. v).*

Dominus prope est, nihil solliciti sitis. Ac si diceret: Quia Dominus prope est his, qui tribulato sunt corde, ideo de ingruentibus malis nihil solliciti sitis, cum defensorem vobis Deum esse noveritis. Potest et sic intelligi, juxta Evangelium. Nolite cogitare quid manducetis, aut quid induamini, scit quod opus est vobis, et antequam petatis agnoscit (*Matth. vi*).

Sed in omni oratione. Id est, non cum murmuratione, atque tristitia, ne forte tribulationibus afflicti, in aliquo murmuretis, et vestra oratio fiat indigna auribus Dei, obsecro ut omnia cum oratione apud vos pacifice fiant.

Et obsecratione cum gratiarum actione. Oratio dicitur, quæ pro peccatis præteritis sit, obsecratio vero pro virtutibus adipiscendis, gratiarum actio pro beneficiis Dei.

Petitiones vestræ innotescant apud Deum. Non sic accipiendum est, tanquam Deo innotescant, qui eas et antequam essent noverat. Sed nobis innotescant apud Deum, per tolerantiam, non apud homines per jactantiam. Aut forte innotescant, etiam apud angelos, qui sunt apud Deum, ut quodammodo eas

offerant Deo, et de his consulant, et quod eo jubente implendum esse cognoverint, sicut oportere cognoverint, hoc nobis vel evidenter vel latenter appor- tent. Dixit enim Angelus homini: Cum oraretis, ego obtuli orationem vestram in conspectu claritatis Dei.

Et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, etc. Quem, nisi nostrum, aut fortasse etiam sanctorum angelorum; non enim et Dei: si ergo sancti et Dei pace victuri sunt, profecto in ea pace victuri sunt, quæ superat omnem sensum, quoniam nostrum quidem superat, non est dubium. Si autem superat et angelorum, ut nec ipsos exceperit videatur, qui ait: Omnem intellectum, secundum hoc dictum esse debemus accipere, quia pacem Dei, qua Deus ipse pacatus est, sicut Deus novit, non eam nos sic possumus nosse, nec ulli Angeli. Superant itaque omnem sensum non dubium, quod præter suum, sed quia et nos pro modo nostro pacis ejus participes facti, summam in nobis atque inter nos, et cum ipso pacem, quantum nostrum summum est obtinebimus isto modo, pro suo modo sciunt eam sancti angeli, homines autem nunc longe infra, quantumlibet proventu mentis excellant. Considerandum est enim, quantus vir dicebat: *Ex parte scimus, et ex parte prophetamus, donec veniat quod perfectum est.*

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXII.

« Abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent enim in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis: Quid tibi videtur. Licet census dari Cæsari, aut non? Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ? Ostendite mihi numi ma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus: Cuius est imago hæc, et superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. »

Abeuntes Pharisei consilium inierunt, ut caperent eum in sermone, etc. (Ex Hieron.) Nuper sub Cæsare Augusto Judæa subjecta Romanis, quando in toto orbe est celebrata descriptio, stipendiaria facta fuerat, et erat in populo magna seditio, dicentibus aliis: pro securitate et quiete, qua Romani pro omnibus militarent, debere tributa persolvi. Phariseis vero, qui sibi adplauderant in justitia, e contrario nitentibus, non debere populum Dei, qui decimas solveret, et primitiva daret, et cætera quæ in lege scripta sunt, humanis legibus subjacere. Cæsar Augustus Herodem filium Antipatris alienigenam et prosellum Regem Judæis constituerat, qui tributis præesset, et Romano pareret imperio. Mittunt igitur Pharisei discipulos suos cum Herodianis, id est, militibus Herodis, seu quos illudentes Pharisei, quia Romanis tributa solvebant, Herodianos vocabant, et non divino cultui deditos. Qui iam Latinorum ridicule He-

rodianos putant, qui Herodem Christum esse crederent, quod nusquam omnino legimus.

Magister, scimus quia verax es et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis: quid tibi videtur, licet census dari Cæsari, an non? Blanda et fraudulenta interrogatio, illuc provocat respondentem, ut magis Deum quam Cæsarem timeat, et dicat non debere tributa solvi, ut statim audientes Herodiani, seditionis auctorem contra Romanos principes teneant.

Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ? Prima virtus est respondentis, interrogantium mentem cognoscere, et non discipulos, sed tentatores vocare. Hypocrita ergo appellatur, qui aliud est, et aliud simulat, id est, aliud opere agit, aliud voce præterdit.

Ostendite mihi numisma census, at illi obtulerunt ei denarium. Sapientia semper sapienter agit, ut suis potissimum tentatores sermonibus confutentur: Ostendite mihi, inquit, denarium, denarius quippe est genus nummi, quod pro decem nummis imputabatur, et habebat imaginem Cæsaris.

Et ait illis Jesus: Cujus est imago hæc et superscriptio? Qui putant interrogationem salvatoris ignorantiam esse, et non dispensationem, discant ex presenti loco, quod utique potuerit scire Jesus cujus imago esset in nummo, sed interrogat ut ad sermonem eorum competenter respondeat.

Dicunt ei Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Cæsarem non putemus Augustum, sed Tyberium significari privignum ejus, qui in locum successerat ipsius, sub quo et passus est Dominus. Omnes autem Reges Romani a primo C. Cæsare, qui Imperium arripuerat, Cæsares appellati sunt. Porro quod ait: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, id est, nummum, tributum et pecuniam, et quæ sunt Dei Deo, decimas, primitias et oblationes ac victimas sentiamus, quomodo et ipse reddidit tributa pro se et Petro, et Deo reddit quæ Dei sunt, patris faciens voluntatem.

(Ex Beda.) Aliter, reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Quemadmodum Cæsar a vobis exigit impressionem imaginis suæ, sic et Deus. Ut quemadmodum illi redditur nummus, sic Deo anima, lumine vultus ejus illustrata atque signata, unde Psalmista: *Signatum est, inquit, in nobis lumen vultus tui, Domine (Psal. iv).* Hoc quippe lumen est totum hominis, et verum bonum, quod non oculis, sed mente conspicitur. Signatum autem dixit in nobis, tanquam denarius signatur regis imagine. Homo enim factus est ad imaginem et similitudinem Dei, quam peccando corruptit. Bonum ergo ejus est, verum atque æternum, si renascendo signetur.

HEBDOMADA XXV POST PENTECOST.

AD COLOSS., CAP. I.

« Non cessamus pro vobis orantes et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in

« omni sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis « digne Deo per omnia placentes, in omni opere « bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei, « in omni virtute confortati, secundum potentiam « claritatis ejus, in omni patientia et longanimitate « cum gaudio. »

Non cessamus pro vobis orantes et postulantes. Id est, ex quo audivimus dilectionem vestram et charitatem, et fidem quam habetis in Deum, non cessamus orare, ut impleamini virtutibus spiritalibus, de quibus et sequitur:

Ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia et intellectu spiritali. Sapientia et intellectu impletur, qui non solum historicam, sed et spirituales intelligentiam cognoscit.

Ut ambuletis digni, Deo per omnia placentes. Illi ambulantes digni Deo, qui, per omnia ei placentes, exercent se sicut subditur.

In omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei. Hic aperte exposuit, quod superius obscure dicebat, quomodo Deus det et bene velle, et bene posse, ut possint fructificare virtutibus, et inveteratam vincere consuetudinem, sive in passionibus carnis infirmitatem superare mentis.

In omni virtute confirmati secundum potentiam claritatis ejus. Id est, secundum voluntatem ejus, ut et vos sicut ille fecit patienter sufferatis omnia.

In omni patientia et longanimitate, cum gaudio, in Christo Jesu, etc. Ibi enim est vera longanimitas, et patientia exhibenda, ubi malitia ab aliquo exercetur.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. IX.

« Hæc illo loquente ad eos, esse princeps unus « accessit et adorabat eum, dicens: Domine, filia « mea modo defuncta est, sed veni, impone manum « tuam super eam et vivet. Et surgens Jesus sequen- « batur eum et discipuli ejus. Et ecce mulier quæ « sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acces- « sit retro et tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat « enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, « salva ero. At Jesus conversus et videns eam, dixit: « Confide filia, fides tua salvam te fecit, et salva facta « est mulier ex illa hora. »

Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit et adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Jesus sequebatur eum et discipuli ejus. Octavum signum est, in quo princeps suscitari postulat filiam suam, nolens de mysterio veræ circumcisionis excludi. Sed subintrat mulier sanguine fluens, et octavo sanatur loco, ut principis filia, de hoc exclusa numero, veniat ad nonum, juxta illud quod in Psalmo dicitur: *Æthiopia præveniat manus ejus Deo (Psal. lxxvii)*, et *Cum intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus fiet (Rom. xi).*

(Ex Primas.) Princeps itaque synagogæ, nullus melius quam ipse Moses intelligitur, unde bene secundum Lucam Jairus, id est illuminans, sive illuminatus vocatur. Quia qui accepit verba vite date

nobis, et per hæc cæteros illuminat, et ipse a spiritu A
sancto, quo vitalia monita scribere vel docere possit,
illuminatur. Cui, secundum Lucam filia unica erat,
id est, synagoga, quæ sola legali institutione com-
posita, quasi unica Mosi nata erat. Quasi duodecimo
ætatis anno, hoc est, tempore pubertatis appropin-
quante, moriebatur, quia nobiliter a prophetis edu-
cata, postquam ad intelligibiles annos pervenerat,
postquam spirituales Deo fructus gignere debebat,
subito errorum languore consternata, spiritualis
vitæ vias ingredi desperabiliter omisit. Et si non
a Christo succurreretur, horrendam per omnia cor-
ruisset in mortem.

Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur
duodecim annis, accessit retro et tetigit, etc. In Evan-
gelio secundum Lucam scribitur, quod principis filia
duodecim annos haberet ætatis. Nota ergo eo tem-
pore hæc mulier, id est, gentium populus experit
ærotare, quo gens crediderit Judæorum. Nisi enim
ex comparatione virtutum, vitium non ostenditur.
Hæc autem mulier sanguine fluens non in domo,
non in urbe accedit ad Dominum, quia juxta legem
urbibus excludebatur. Sed in itinere ambulanti Do-
mino, ut dum pergit ad aliam, alia curaretur, unde
dicunt et Apostoli: *Vobis quidem oportebat prædicare
verbum, sed quoniam indignos vos judicastis salutem,
transgredimur ad gentes (Act. XIII).*

Dicebat enim intra se, si tetigero tantum vestimen-
tum ejus, salva ero. Accedit ad Dominum, tangit
Ecclesia, quia eo per fidei veritatem appropinquat.
Accedit autem retro sive juxta, id est, quod ipse ait: *Si
quis mihi ministrat, me sequatur (Joan. XII)*; et
alibi præcipitur: *Post Dominum Deum tuum ambu-
labis*, sive, quia præsentem in carne Dominum non
videns, peractis temporalis dispensationis sacramen-
tis, ejus jam per fidem cœpit vestigia subsequi.
Tangit autem sinitram vestimenti, et undam restrin-
git sanguinis, quia beatus et vere mundandus, qui
vel extremam verbi partem fidei manu contigerit.
Nam rarus valde, qui ejus vel in pectore recumbere,
vel caput mereatur pistica nardo perungere, cum et
ille magnus fuerit, qui se indignum dicebat ejus cal-
ceamenta portare, magna et illa quæ ungere pedes
ejus, et capillis suis tergere promeruit.

At Jesus conversus et videns eam, dixit: *Confide,
filia, fides tua te salvam fecit, et salva facta est mu-
lier, etc. (Ex Hieron.)* Ileo filia, quia fides tua te
salvam fecit. Nec dixit: *Fides tua te salvam factura
est, sed salvam fecit, in eo, quod in me credidisti,
jam salva facta es.*

IN NATALI SANCTI ANDRÆ.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. X.

Corde enim creditur ad justitiam, ore autem
confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura:
Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non
enim est distinctio Judæi et Græci. Nam idem
Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant
illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen

Domini, salvus erit. Quomodo ergo invocaverunt in
quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei
quem non audierunt? Quomodo autem audient sine
prædicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi mit-
tantur, sicut scriptum est: *Quarum speciosi pedes
Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona!*
Sed non omnes oediunt Evangelio. Isaias enim
dicit: *Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo
fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.*
Sed dico: *Nunquid non audierunt? Equidero in
omnem terram exivit sonus eorum, et in fines or-
bis terræ verba eorum.*

Corde enim creditur ad justitiam, ore autem con-
fessio fit ad salutem. (Ex Orig.) Qui vere et non
falso constitetur ore Dominum Jesum, et corde credit
pariter et constitetur. Debet subjectus esse sapientiæ
et justitiæ et veritati, et omnibus quæ Christus est,
nec sibi ultra dominari permittat mammona, id est,
neque avaritiam sibi ultra, neque injustitiam, neque
impudicitiam, neque mendacium dominari. Semel
enim Jesum Christum Dominum confessa anima nulli
horum debet servire.

Dicit enim Scriptura, etc. Hoc autem apud Isaiam
dictum est: *Quod si omnis qui credit in eum non
confundetur (Isai. XXVIII)*, confunditur autem omnis
qui peccat sicut et Adam peccavit, et erubuit, et
abscondit se, qui adhuc ruborem peccati incurrit,
credere non videtur.

Non enim est distinctio, etc. Nulla, inquit, est
distinctio, inter Judæos et Græcos, cum constet
omnes prius sub peccato fuisse, et omnes qui modo
credunt per fidem Jesu Christi salvatos esse. Nam
justitia Dei per Christum, ad omnes veniens qui
credunt, sive Judæi sint, sive gentiles, purgatos eos
a prioribus sceleribus justificat, et capaces facit glo-
riæ Dei.

Nam idem, etc. Si justitia nobis et veritas et sa-
pientia et sanctificatio, quod totum Christus est,
dominetur, tunc nobis Dominus sit dives in omnibus.
Hæc enim sunt ejus divitiæ, ut pote in quo thesauri
sapientiæ et scientiæ sunt absconditi. Quas tamen
divitias non dixit largiri eum omnibus hominibus,
sed omnibus quicumque invocaverint nomen ejus.
Neque enim omnes qui invocaverint nomen Domini
salvi esse possunt, sed qui opera invocatione digna
fecerit, ipse salvabitur.

(Ex Vulg.) Dicit: *Prope est Dominus omnibus in-
vocantibus eum in veritate.* Ubi tetragrammaton יהוה
est, quod Hebræi tradunt Dei nomen ineffabile desi-
gnari, et in alia scriptura legitur: *Invocabunt me,
et non exaudiam eos*; qui modo hic absolute ponitur,
qui invocaverit nomen Domini salvus erit, nisi in
hac invocatione intelligamus significatam fuisse sin-
ceram, id est, cum humilitate cordis expressa sit, et
Deus cum confessione veri dogmatis invocetur.

Quomodo ergo invocabunt, in quem non credide-
runt? Christo enim Judæi non crediderunt, et ideo
non invocant eum, in quem non crediderunt. Nam
quod superius dicit: *Omnis qui invocaverit nomen*

Domini, ad Christum Dominum docuit referendum. Nam et Enos et Moses et Aaron et Samuel invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos. Sine dubio Christum Jesum invocabant, et si invocare nomen Domini, et orare Dominum unum atque idem est, sicut invocatur Christus, et orandus est Christus, et sicut offerimus Deo Patri primo omnium orationes, ita et Domino Jesu Christo, et sicut offerimus postulationes patri, ita offerimus postulationes et filio, et sicut offerimus gratiarum actiones Deo, ita et gratias referimus salvatori. Unum namque utriusque honorem deferendum, id est, Patri et Filio, divinus edocet sermo, cum dicit: *Omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem (Joan. v).*

Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Possumus sic intelligere, quia vel ipsum in carne positum, vel Apostolos ejus predicantes de eo audire noluerunt. Sic enim et ipse Dominus dicit: *Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit (Luc. x).* Potest autem et hoc intelligi, quod etiam nunc et semper Christus tanquam verbum et ratio unicuique loquitur in corde, et de pietate docet, de justitia suadeat. De castitate, de pudicitia, et de omnibus simul virtutibus protestetur, sicut et ipse dicit: *Oves meae vocem meam audiunt.*

Quomodo autem audient siue predicante? In hoc magis per predicantium sermonem Christum ostendit audire, in quibus secundum ea quae supra diximus Christus loqui et docere monstratur.

Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? Difficultas mihi in hoc sermone videtur exurgere. Si enim ita intelligamus, quod propterea non predicent, quia non mittantur, nullo autem predicante non audient, non credentes autem non invocabunt, non invocantes, non salvabuntur. Colligitur ex his causa, qua non sunt salvati, ad vitium redeat auctoris, qui non miserit predicantes. Sed magis ad illum nos qui rectiorem intelligentiae tramitem continet deflectamus. Et quod dixit: *Quomodo autem predicabunt, nisi mittantur*, sic accipiamus, quasi dicat Apostolus: Nos praerones, praedicatores Christi non possumus predicare, nec annuntiandi nobis virtus ulla subsisteret, nisi adesset nobis ipse qui misit. Quod si predicantibus nobis audire non vultis, vestra jam culpa est, etsi audientes non creditis, et non credentes non invocatis, et non invocantes salvi esse nequitis, quia ergo missi sunt ad praedicationem, idcirco de his qui ab ipso missi sunt, scriptum est:

Quam speciosi pedes evangelizantium bona. Illi sunt decori et speciosi pedes, qui perambulant per viam vitae. Secundum enim illum qui dixit: *Ego sum via*, intellige decoros et speciosos evangelizantium pedes, qui per talem viam merentur incedere (*Isai. LII*). Isti sunt pedes, quibus et cursum ecurrisse dicit, et sic currere ut comprehendat, id est, vigor animae, quo tenditur et praeparatur ad caelum. Gratificem autem pedes istos esse firmabis, quos Jesus discipulis lavat, et linteo quo praecinctus est tergit. Quamvis

hoc ipsum quod dicit, evangelizare, interpretetur bona annuntiare, tamen bona intelliguntur, quae annuntiat apostolis sancta Trinitas, id est, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Hoc est enim, quod annuntiant Evangelistae secundum praecipuum Domini dicentis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (Matth. ultimo).*

Sed non omnes obediunt Evangelio. Neque omnes ex gentibus Evangelio crediderunt, neque omnes ex Israel, plures tamen, et multo plures ex gentibus, quam ex Israel.

Isaias autem dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Quis, pro raro dictum est, videtur tamen Isaias haec ex persona Apostoli, prophetare, quibus creditum fuerat praedicationis officium, et ipsi cum raritate credentium, praecipue de populo Israel viderunt, dicentes ad Dominum, Domine, quis credidit auditui nostro?

Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Hic verbum Christi totam praedicationem de Christo significat, neque enim illi soli crediderunt, qui verbum ab ipso Domino audierunt, sed multo plures sunt, qui aliis eum praedicantibus audierunt, sicut ipse Dominus ait: *Beati qui non viderunt et crediderunt.* Omne ergo verbum quod apostoli et si qui alii de Christo praedicaverunt, hic Apostolus verbum Christi esse pronuntiat.

Sed dico: Nunquid non audierunt? Equidem in omnem terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. Hoc de Psalmo sumptum est, ubi ait: *Non sunt loquelae neque sermones, quorum non audiantur voces eorum (Psal. xviii),* in quo pro linguarum et sermonum varietate gentes sine dubio intelliguntur. Et notandum, quod in terram sonus exierit, et in fines orbis terrae, non sonus, sed verba pervenerint. Terra namque hoc loco imperitos et ineducibiles homines dicit, ad quos non verba, in quibus ratio fidei continetur et explanatio sapientiae, sed sonus fidei cum manet, simplici praedicatione pervenerit. Finem vero orbis terrarum, cruditiones quosque et prudentiores appellaverit. Finis enim perfectionem indicat rerum. Ad hos ergo tales non solum voces, sed verba et rationem pervenisse pronuntiat.

EVANGELIUM MATTHAEI, CAP. IV.

« Ambulans autem Jesus juxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, et erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Jacobum et Zebedaei et Joannem fratrem ejus in navi, cum Zebedaeo patre eorum, resicientes retia sua, et vocavit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum. »

Ambulans autem Jesus juxta mare Galilaeae. (Ex Eucherio.) Hoc mare propter terras adjacentes multis

vocatur nominibus, id est mare Galilææ, lacus Cinarëth, stagnum Genesar, mare Tiberiadis, lacus salinarum, et rel.

Vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, etc. Quare piscatores vocantur? ne quis æstimaret, quod per eloquentiam prædicatorum sermo Dei latius exiret. Non filii regum, non scribæ primo vocati memorantur, sed piscatores.

(*Ex Hieron.*) Piscatores et illitterati mittuntur ad prædicandum, ne fides crederentur, non virtute Dei, sed eloquentia atque doctrina fieri putaretur.

(*Ex Fulg.*) Bini vocantur, binique mittuntur et apte: *Væ* enim, ait scriptura, *soli*, quia cum ceciderit, non habet sublevantem. Bina etenim doctrina est, dilectio Dei et dilectio proximi, qua pleni bonum Testamentum prædicant, id est, Legis et Evangelii.

Erant enim piscatores, et ait illis, etc. (*Ex Orig.*) Mihi videtur non fortuito contigisse, ut Petrus quidem et Andreas et filii Zebedæi arte piscatores invenirentur. Paulus vero arte faber tabernaculorum, et illi vocati ab arte capiendorum piscium, mutantur et fiunt piscatores hominum, dicente Domino: *Venite post me, faciam vos piscatores hominum*, non dubium, quin et Paulus, quia et ipse per Dominum meum Jesum Christum vocatus Apostolus est, simili artis suæ transmutatione mutatus sit, ut sicut illi ex piscatoribus piscium, piscatores hominum facti sunt, ita et iste faciendis tabernaculis terrenis, ad cælestia tabernacula construenda translatus sit. Construit enim cælestia tabernacula, docens unumquemque viam salutis, et beatarum in cælestibus mansionum iter ostendens, facit tabernacula Paulus, et cum ab Hierusalem in circuitu usque ad Illyricum replet Evangelium Dei, Ecclesias construendo, facit et ipse tabernacula.

Et procedens inde, etc. (*Ex Fulgentio.*) Primum enim homo retia desiderii sui mittit in mare hujus sæculi, ut velut pisces opera mortua capiat, sed misericorditer adveniens Christus, per compunctionem animi priora mutat instrumenta, ut iterum rete boni desiderii in sæculi mare jactans, pisces bonarum virtutum navi carnis ad portum vitæ afferat, relinquens fugitivum diabolum, sic enim Zebedæus interpretatur. Quatuor apostolorum nomina duos populos significant. Simon enim obediens, Petrus autem agnoscens interpretatur, significat populum Judæorum, qui prius obedivit præceptis Domini, et agnovit creatorem suum. Id ipsum, et Jacobus, qui interpretatur supplantator, significat. Andreas vero interpretatur virilis, significat populum gentium, qui in fide Christi viriliter agit. Idipsum et Joannes, qui Domini gratia interpretatur significat. Gratia enim Dei salvatæ sunt gentes. Nam et hæc quatuor nomina in moribus uniuscujusque hominis continentur, Simon obediendo Deo, Petrus agnoscendo peccatum suum, Andreas viriliter sustinendo labores. Jacob vitia carnis supplantando, Joannes Dei gratiam suscipiendo habentur. Sive hæc quatuor nomina pro

quatuor principalibus intelligenda sunt virtutibus. Tunc enim unusquisque obediens est, cum prudentiam agnoscendi peccata habuerit. Tunc virilis est cum temperantiam sustinendi laborem apprehenderit. Tunc supplantator, cum fortitudinem vincendi vitia receperit. Tunc Dei gratia cum veram justitiam implendi mandata invenerit.

INCIPIUNT LECTIONES

PER ADVENTUM DOMINI.

HEBDOMADA IV ANTE NATALEM DOMINI,

hæc est,

PRIMA DOMINICA ADVENTUS,

AD ROM., CAP. XIII.

B *Scientes quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc autem propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus et ebrietatibus. Non in cubilibus et impudicitis. Non in contentione et æmulatione, sed induimini Dominum nostrum Jesum Christum.*

Scientes quia hora est jam nos de somno surgere. (*Ex Orig.*) Sunt animæ, oculi, aures, manus, pedes, etc. Quæ singula non membra corporalia, sed virtutes dicimus esse, quibus ad unumquodque movere opus est. Ergo animæ somnus quidem secundum oculos suos, si enim non agit tempore opportuno quæ Dei sunt, sed desidia torpescit, merito dormire dicitur; idcirco Paulus præco Christi circumiens mundum in somno desidiæ positum annuntians adesse jam lucem, et tempus ut surgatur a somno, et tempus ignorantia relinquatur.

Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nostra salus, id est, vita futura in cælo, quæ quotidie labescentibus diebus appropinquat, et spatia quæ præteritis augentur, futuris sine dubio imminuntur, et ideo propior sit quotidie nostra salus, id est, redemptio nostra, quæ est vita perpetua, quam cum credidimus, unde et Dominus ait: *Levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra* (*Luc. xxi*).

Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Noctem dicit tempus illud, quo ignorantia hominibus dominata est. Diem vero nominat tempus illud, quo justitia solis adventura decrescentibus tenebris agnitio veritatis advenit. Sive nox est infidelitas, lux fides. Sive nox præsens mundus usque ad judicium, dies tempus post finem sæculi. Verum sciendum est adventum lucis hujus, et diei duplici modo accipiendum. Generaliter omnibus, et unicuique specialiter. Generaliter cum dies futuri sæculi advenerit, ad cujus comparationem præsentis hujus mundi spatium tenebræ appellantur. Singulariter unicuique, cum Christus in corde est, diem illi facit, cum ignorantia tenebras illi generat.

Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur

arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Opera tenebrarum sunt actus illi, qui a Deo alieni sunt, quæ carnis opera appellantur, in his qui carnem suam luxuriæ et impudicitie, non sanctitati, neque Domino manciparunt. Arma vero lucis, sunt omnium assumptio virtutum, in quibus quasi in die honeste et confidenter ambulamus.

Non in comensationibus et ebrietatibus. Comensatio mensæ collatio est. Sive comensationes dicuntur inhonesta et luxuriosa convivia, quibus comes est turpissima temulentia.

Non in cubilibus et impudicitis. A fœdis cubitationibus cubilia appellata sunt, quæ non tam rationalibus videantur hominibus, quam feris et belluis convenire. Impudicitia dicitur irreligiositas, et sine verecundia turpitude.

Non in contentione et æmulatione. Illa quæ superius dixit carnis sunt vitia, hæc vero animæ, quamvis omnia simul carnis opera et tenebrarum dicantur, quia revera contentio et æmulatio in malis eorum est, qui secundum carnem vivunt, et qui in tenebris ambulant; qui autem in luce est, et sicut in die honeste ambulat, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam gerit, hic æmulatio invidentia intelligitur.

Sed induimini Dominum Jesum Christum. Molo exponit, quod superius dixit, induamus arma lucis. Christus enim omnium sanctorum suorum arma lucis efficitur. Frequenter enim diximus Christum sapientiam esse et justitiam et sanctificationem et veritatem, et omnes virtutes, quas utique qui assumpsit Christum dicitur induisse, si enim hæc omnia Christus est, necessario qui hæc habet et Christum habet.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXI.

« Cum appropinquassent Hierosolymis, et venissent
 « Bethphage ad montem Oliveti. Tunc Jesus misit
 « duos discipulos, dicens eis : *Ite in castellum quod
 « contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea; solvite, et adducite mihi.*
 « Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite : *Quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos.*
 « Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem : *Dicite filie Sion : Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam et pullum filium subjugalis.*
 « Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum de super sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alii autem cælebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, et quæ sequebantur clamabant, dicentes : *Osanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* »

Cum adpropinquassent Hierosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti. (Ex Hieron.) Bethphage autem domus buccæ, sive domus maxillarum interpretatur, quia sacerdotum viculus erat et con-

fessionis portabat typum, et erat situs in monte Oliveti, ubi lumen scientiæ, ubi laborum et dolorum requies est.

Tunc Jesus misit duos discipulos, dicens eis. (Ex Beda.) Non immerito posuit duo discipuli, ad exhibenda Domino animalia destinati duo prædicatorum ordines, unus videlicet in gentes, alter in circumcissione intelligi. Qui recte duo mittuntur, sive propter scientiam veritatis et operationis munditiæ, seu propter geminæ dilectionis Dei videlicet et proximi sacramentum tote or. e prædicandum.

Ite in castellum quod contra vos est. (Ex Hieron.) Contra apostolos enim erat, nec jugum doctrinarum volebant accipere. Missi isti discipuli doctores significant, qui indocta ac barbara totius orbis loca, quasi contrapositi castelli mœnia evangelizando penetrando destinavit.

Et statim invenietis asinam alligatam et pullum cum ea; solvite, et adducite mihi. Introeuntes mundum prædicatores sancti, invenerunt populum nationum perfidiæ viculis irretitum. Funiculis enim peccatorum suorum unusquisque constrictus erat, nec solum nationum, verum etiam Judæorum, omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei. Asina quippe, quæ subjugalis et domita, synagogam, quæ jugum legis traxerat, pullus asinæ lascivus et liber populum nationum significat, super quem nemo adhuc hominum sedit, quia nemo rationalium doctorum frenum correctionis, quod vel linguam cohibere a malo, vel in arctam vitæ viam ire cogeretur. Nemo indumenta salutis quibus spiritualiter caleferet, populo gentium utilia suadendo contulerat, seclerat namque super illum homo, si aliquis ratione utens, ejus stultitiam deprimendo corrigeret.

Et si quis vobis aliquid dixerit : Dicite quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos. In Luca scriptum est, quia *Dixerunt domini ejus ad illos : Quid solvitis pullum?* et apte satis : Multos quippe habebat dominos, qui non uno dogmati et superstitioni deditus, sed pro libitu immundorum spirituum ad varios diversosque miser raptabatur errores, ad simulacra muta, prout ducebatur incedens.

Hoc autem totum factum est, ut impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem : Dicite filie Sion, etc. Hoc in propheta Zacharia scriptum est : *Filia Sion (Zach. ix).* Historialiter Hierusalem totam vel Sion, quæ in arte posita erat dicit : Spiritualiter vero sanctam significat Ecclesiam, ad quam Christus venire dignatus est. Quod dicit *Rex tuus*, ac si dicat, non extraneus, non alienigena, sed proprius, mansuetus, id est, non ferrox et immitis, ut ceteri, ipse enim de se ait : *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi).*

Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præcepit eis Jesus, et adduxerunt asinam et pullum. Quid solvendo pullo contradixerant, audito Domini nomine, quiescunt, qui venientibus ad salutem gentium doctoribus obsistebant, eatenus suas tenebras defenderunt, donec miraculis attestantibus, veri posses-

soris ac Domini virtus emicuit, ac postquam fidei A
dominicæ potestas apparuit, cedentibus passim ad-
versariorum querelis liber credentium cœtas ad
Deum, quem corde portaret, adducebatur.

*Et imposuerunt super eos vestimenta sua, et cum
desuper sedere fecerunt.* Vestimenta apostolorum vel
doctrina virtutum, vel edisseratio Scripturarum, vel
certe ecclesiasticorum dogmatum varietates intelligi
possunt, quibus ille corda hominum ante nuda et
frigida quo Christo possessore digna fiat, operit.

*Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in
via.* Portante Dominum asino multi vestimenta sua
in via sternunt, quia sancti martyres propriæ se
carnis amictu exuentes, simplicioribus Dei famulis
viam suo sanguine parant, ut videlicet inoffenso
gressu mentis ad supernæ mœnia civitatis, quo Jesus B
ducitur incedant. Item salvator master super asellum
sedens Jerusa em tendit, quando universusque fide-
lis anima, regens videlicet jumentum suum, ad pacem
intimæ visionis ducit jumentum, sed et etiam cum
sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eam quæ in
supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem
vestimenta sua in via sternunt, quia corpora sua per
abstinentiam edomant, ut ei iter ad Deum tempe-
rent, vel exempla bona sequentibus præbeant.

*Alii autem cædebant ramos de arboribus, et sterne-
bant in via.* Frondes vel ramos de arboribus cædunt,
qui in doctrina veritatis, verba atque sententias
patrum et doctorum eloquia carpunt, et hæc in via Dei
ad auditoris animum venientis humiliter prædicatione
submittunt.

*Turbæ autem quæ præcedebant et quæ sequeban-
tur clamabant, etc.* Præcessit quippe Judaicus pop-
ulus, secutus est gentilis, et quia omnes electi, sive
qui in Judea esse poterant, sive qui nunc in Ecce-
lesia existunt, in mediatorem Dei et hominum credi-
derunt, et credunt qui præeunt, et qui sequuntur,
osanna clamabant. Osanna autem Latina lingua
salvator dicitur. Ab ipso enim salutem et priores
quæsierunt, et præsentem quærunt, et benedictum
qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam
una spes, una fides est præcedentium atque sequen-
tium populorum.

HEBDOMADA III ANTE NATAL. DOMINI,

hoc est,

DOMINICA II ADVENTUS.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS, CAP. XV.

« Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam
« scripta sunt, ut per patientiam et consolationem
« scripturarum spem habeamus. Deus autem patien-
« tiæ et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum
« secundum Jesum Christum, ut unanimes uno ore
« honorificetis Deum et patrem domini nostri Jesu
« Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et
« Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico enim
« Jesum Christum ministrum fuisse circumcisionis.
« Propter veritatem Dei, ad confirmandas promissio-

nes patrum. Gentes autem super misericordia ho-
« norare Deum, sicut scriptum est: Propterea confite-
« bor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo. Et ite-
« rum dicit: Lætamini gentes cum plebe ejus. Et
« iterum: Laudate, omnes gentes, Dominum, et ma-
« gnificate eum omnes populi. Et rursus Isaias ait:
« Erit radix Jesse, et qui exsurgit regere gentes, in
« eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat
« vos omni gaudio et pace in credendo, ut abundetis
« in spe et virtute spiritus sancti. »

*Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam
scripta sunt.* (Ex Orig.) Propter nos enim scriptum
est, quod Abraham duos filios habuit, unum de an-
cilla, et unum de libera, ut nos sciamus, quæ hæc
sunt allegorice duo Testamenta. Propter nos scri-
ptum est quod *populus manducavit manna, et bibit
aquam de petra*, ut intelligamus, quia spirituales
escam potumque biberant. Bibeant autem de spi-
rituali, consequente eos petra. *Petra autem erat
Christus.* Hæc et his similia ad nostram doctrinam
sunt scripta, quibus per Salvatoris adventum sunt
manifestata, qui autem intelligunt quæ scripta sunt,
illud sine dubio inventient, quod sequitur, id est, ut
per sapientiam et consolationem Scripturarum spem
habeamus ad Deum, quam habere non potest ille,
qui nec credit, nec intelligit Scripturas.

*Deus autem patientiæ et solatii det vobis idipsum
sapere in alterutrum secundum Jesum Christum.*
Grandis Dei est ista benedictio, ut unum sapiant
omnes, atque unum sentiant, et sicut sibi ita unus-
quisque velit et proximo. Multum enim valet unan-
imitatis gratia, unde Salvator ait: *Si duo vel tres
in unum consenserint, quæcunque petierint a Deo
fiet eis* (Matth. xviii). Aiunt Judæi de illis, qui in
psalterio dicuntur, filii Choræ, quorum nomina in
Exodo inveniuntur, id est, Assyr, qui eruditio, et
Helchana, qui possessio Dei, et Abiasaph, qui con-
gregatio patris interpretatur, quod cum pater eor-
um peccasset, et una cum Dathan et Abiron segre-
garent se a cœtu nefario, et sequestrati unanimiter
ad Deum preces fudisse atque exauditos esse, et non
solum veniam pœnæ, sed et prophetiæ gratiam me-
ruisse, et hoc quoque eis a Deo præstitum, ne quid
triste prophetare jaberentur, et ob hoc omnes psal-
mi, quicunque nominibus eorum attitulantur, nihil
triste adversus peccatores, aut asperum continent,
hoc protulimus, ut quanta sit unanimitas monstra-
reinus.

*Ut unanimes uno ore honorificetis Deum, et patrem
Domini nostri Jesu Christi.* Unum namque os dicitur,
ubi unus atque idem per diversorum omnia sensus
et sermo procedit, et quia potest fieri, ut et in ma-
litiis aliqui unanimiter consentiant, et unum sapiant
in pejus, ob hoc addidit, *secundum Jesum Christum.*

*Propter quod suscipite invicem sicut et Christus
suscepit vos in honorem Dei.* Ad illud respicit, ubi
occasione mundorum vel immundorum ciborum di-
versa sentientes, abinvicem discrepabant, ac si di-
ceret: Nihil de immunitia animalium justificatis,

sicut et Christus immunditias credentium reputavit. Qui nullius obruit delictum, nec alicui reputavit peccatum, sed omnes in honorem suscepit. Quos enim suscepit Christus, docet eos ita agere debere, ut videntes homines opera eorum bona glorificent patrem, qui in cœlis est.

Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis, propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum. Duplici modo hoc intelligi potest, sive quod circumcisionem in carne sua suscepit ipse, ut ex semine Abrahamæ veniens compleret in seipso, quæ patribus fuerant repromissa, sive ut in carne sua minister circumcisionis fuisse dicatur: de qua idem Apostolus dicit: *Non qui in manifesto Judæus est, neque quæ in manifesto in carne circumcisio est, sed qui in occulto Judæus et circumcisio cordis, quæ spiritu non littera fit, cujus laus non ex hominibus (Rom. 11), sed ex Deo est, per hujusmodi circumcisionem certum est patrum promissiones esse completas.*

Gentes autem super misericordiam honorare Deum. Sicut audire debent, quia illis Deus gratuitam misericordiam donavit; cui enim plus dimittitur, plus diligere debet.

Sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, et in nomine tuo cantabo. (Ex Primas.) Tollit Judæis arrogantiam, dum gentium salutem docet esse prædictam, quamvis ipsis non fuerit nuntiatum, Christus in gentibus constituitur. Et iterum dicit:

Laudate, omnes gentes, Dominum, et magnificate eum, omnes populi. Hæc vox apostolorum est, provocantium ad baptismum novellum populum, ac si diceret: Vos omnes gentes, qui relictis simulacris, accessistis ad Deum per fidem, laudate eum, quod David dicit: Magnificate eum omnes populi, et hortatur eos, qui ex Judæis fuerant conversi. Quod titulus ille pronuntiavit, quem super crucem Pilatus posuit, scriptum Hebraice, Græce et Latine, id est, Rex Judæorum.

Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse, et qui exsurgit regere gentes in eum gentes sperabunt. Quoniam Jesse interpretatur in nostra lingua, est mihi. In adventu ergo Christi omnis, qui credit ei, convenienter dicit: Est mihi, quasi dicat ille, de quo Moses dixit: Qui est, misit me ad vos, ipse est mihi, hoc est, in ipsum credo, et ipse est qui surrexit ex radice Jesse, et in ipso gentes sperabunt.

Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et pace in credendo, ut abundetis in spe et virtute spiritus sancti. Quia superius dixerat: *In eum gentes sperabunt, conjungit gratanter: Deus spei;* si enim scriptum fuisset superius, in ipsum gentes credunt, adjecisset sine dubio, Deus fidei, sed quia ab sperando gentes posuit, ideo Deum spei invocatur super eos qui sperant in eum, a quo eis et benedictionis munus precatur augeri. Est autem benedictio hujusmodi, ut repleantur omni gaudio et omni pace, quod de Christo recte intelligitur, qui pacificavit per sanguinem suum, non solum quæ in terris, sed

etiam quæ in cœlis. Omni gaudio et pace impleti, videtur mihi difficile exponi. Pax fidei in spe debet esse futura, ubi gaudium perpetuum et pax certa permanet, abundantia vero spei in virtutibus consistit.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XXI.

Erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura Gentium, præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et exspectatione quæ superveniet universo orbi. Nam virtutes cœlorum movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam et omnes arbores. Cum producant jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec nec omnia fiant. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

Erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris et fluctuum. Quod vero dicit: *Erunt signa in sole et luna et stellis,* præcursores vicini ejusdem judicii, quasi nuntius indicat. E quibus est, et illud prophetæ: *Sol vertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus (Joel. 11).* Item quod Lucas ait: *Et in terris pressura gentium,* ipsum esse reor, quod Antichristi tempora describens Matthæus, dicit: *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.* Quod autem Lucas subjungit, *præ confusione sonitus maris et fluctuum,* præco est illius, quod inter cætera mutabilia sæculi, Joannes mare habiturum conspexit.

Arescentibus hominibus præ timore et exspectatione, quæ superveniet universo orbi, nam virtutes cœlorum commovebuntur. Credo ipsum judicis adventum hac sententia designari, quando juxta alterius loci parabolam omnes, hoc est, et prudentes et fatuæ virgines insolito clamore suscitæ lampades ornant, id est, sua secum opera numerant, pro quibus maximo cum timore jam jamque instantem æterni discriminis exspectant eventum. Tunc itaque superveniente universo orbi timore, et exspectatione districti examinis, multi qui in hoc mundo florere videbantur, cum se sine fructu conspexerint, arescent, tunc fides, quæ sine operibus vixerat, probante se justi judicis igne, marcescet.

Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. (Ex Greg.) In potestate magna et majestate visuri sunt, quem in humilitate positum audire noluerunt, ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant. Sed quia hæc contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur. Nam subditur:

His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Cum plagæ, inquit, mundi crebrescunt, cum terror iudicii virtutibus commotis ostenditur, levate vos capita, id est, exhilarate corda, quia dum finitur mundus, cujus amici non estis, prope sit redemptio, quam quæsisistis. Levare itaque capita est omnino mentes nostras ad gaudia patriæ cælestis erigere. Quod autem calcari mundus, ac despici debeat, provida Dominus comparatione manifestat. Nam sequitur:

Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam et omnes arbores, cum producant jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas, ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Aperte ergo docet, quia sicut ex fructu arborum ventura æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope esse cognoscitur regnum Dei, quibus profecto verbis ostenditur, quia Tructus mundi ruina est. Ad hoc enim crescit ut cadat, ad hoc germinat ut quæcunque germinaverit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur, quia tunc mæroris nostri nubila transeunt, et vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt, quæ omnia cum magna certitudine confirmantur, cum sententia subjungitur, qua dicitur:

Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. (Ex Beda.) Multum quippe commendat Dominus, quod ita pronuntiat, quodammodo, si dici fas est, juratio ejus: *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Generationem autem, aut omne hominum genus dicit, aut specialiter Judæorum.

Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transient. Cælum quod transibit non æthereum, sive sidereum, sed æreum, a quo et aves cæli, et nubila cæli cognominantur, intelligere debemus. Si autem cælum et terra transibunt, movere potest, quomodo dicat Ecclesiastes: *Generatio præterit, et generatio advenit, terra vero in æternum stat (Eccl. 1),* sed aperta ratione cælum et terra per eam quam nunc habent speciem, transeunt. Attamen per essentiam sine fine subsistunt: *Præterit enim figura hujus mundi.* Et ad Joannem angelas: *Erit, inquit, cælum novum et terra nova.* Que quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa renovantur. Cælum igitur et terra, et transibit et erit, quia et ab ea, quam nunc habet specie, per ignem tergetur, et tamen in sua semper natura servabitur.

HEBDOMADA II ANTE NATALEM DOMINI,

hoc est,

DOMINICA TERTIA ADVENTUS.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS I,
CAP. IV.

¶ Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Illic jam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab

humano die. Sed neque meipsum judico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Qui autem judicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. Et tunc laus erit unicuique a Deo.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei. Id est, non ut æquales Christi, hoc est dicere, non dicam pseudoapostolos, sed ne apostolos quidem nimia laude honorare debetis, sicut alio loco dixit: *Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?* quia baptizatus homo minister est, auctor vero Deus, sicut legimus: *Super quem videris columbam descendentem, hic est qui baptizat in spiritu sancto (Joan. 1).*

Illic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Hæc interrogantis vox est, hic queritur, id est, in præsentis sæculo, jam vos putatis conscientias judicare humanas. Quod dicit, queritur, subauditur ab hominibus, ut fidelis quis inveniatur? Sive is qui mittitur, sive de his ad quos mittitur, ut fidelis et servus prudens inveniatur. Aliter, tanquam si diceret, hic jam forsitan aliquis dispensatorum merita præsumit extollere, et ausus est ante tempus iudicii de conscientia judicare.

Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die, sed neque meipsum judico, nihil mihi conscius sum. Quod dicit: *Mihi pro minimo est,* ac si dicat, pro nihilo mihi est, ut a vobis judicer. Humanum iudicium ideo vocavit, quia frequenter in eo veritas et justitia frustratur. Humanum vero diem, ipsam humani iudicii revelationem dixit: *Neque meipsum judico, inquit, id est, meipsum non culpo, quia nihil mali in me scio, neque conscius sum.* Aliter: *Mihi pro minimo est, id est, esse aliquid, ut ab humano die, id est, humanæ laudis gratia vel favore non capior, ut illud: Diem hominis non desideravi, id est, consolationem, cujus Jucunditas carnalem mentem potest capere, non quæsi.* Sed neque meipsum judico, id est, neque meipsum alieni meriti esse pronuntio, quia plus credo conscientie meæ, quam laudi ex aliena æstimatione venienti. (Ex August.) Quando possum judicare conscientiam meam, quando examinare poterò, quo animo facio, quidquid facio, quantum possum homines de alio judicare, plus homo utique de se ipso, sed Deus plus de homine, quam homo de se. Homo enim videt in facie, Deus in corde.

Sed non in hoc justificatus sum. Id est, in hoc tempore, aut si forte nullum crimen admisi, ideo non peccavi. Si hoc Paulus dicit, quid nos dicere debemus? qui longe ab illius meritis distamus. Aliter: *Non in hoc justificatus sum, hoc est dicere, ne hoc quidem mihi ad justitiam proficit, si nolim laudari, qui me indignum laude cognoscor*

Qui autem judicat me, Dominus est. Ac si diceret: Cuncta hæc, quæ homo propriæ æstimationis alle-

robare se credit, divino sunt reservanda iudicia, qui novit non solum de operibus, sed et de iudiciis judicare (*Ecclē. ix.*).

ne nolite ante tempus iudicare, etc. Id est, ante iudicii tempus de laude hominis ferre iam, quia scriptum est, ne laudes hominem sua.

nunc laus erit unicuique a Deo. De humana e habere sermonem hic evidenter ostendit, meritum veritatem in sola Dei laude esse, ille vero laudabilis est, quem Deus laudat, qui omnia occulta et invisita cognoscit.

EVANGELIUM MATTHEI, CAP. XI.

audisset Joannes in vinculis opera Christi, misit duos de discipulis suis ait illi : Tu es qui ventus es an alium expectamus ? Et respondens ait illis : Euntes renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Et beatus est qui fuerit scandalizatus in me. Illis autem abibit, cepit Jesus dicere ad turbas de Joanne : Quid existis in deserto videre ? Arundinem agitatum ? Sed quid existis videre ? Homini mollibus vestitum ? Ecce qui mollibus vestitur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre ? Prophetam ? Etiam. Dico vobis, et plus est prophetam. Illic est enim de quo scriptum est : Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, et preparabit viam tuam ante te. »

audisset Joannes in vinculis opera Christi, misit duos de discipulis suis, ait illi : Tu es qui ventus es, an alium expectamus ? (Ex Beda.) Qui ventus est, id est, quem prophetæ venturum prædicaverunt. Non ait : Tu es qui venisti, sed tu es qui ventus es, et est sensus, manda mihi, qui interfectus ab Herode, et ad inferna descendurus sum, te et in inferis debeam nuntiare, qui nuntiavi, an non conveniat Filio Dei, ut gustet mortem, an non conveniat alium ad hæc sacramenta missurus es.

respondens Jesus, ait illis : Euntes renuntiate quæ audistis et vidistis : cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, et beatus est qui fuerit scandalizatus in me. (Ex Fulgent.) Aliud tantum audierunt, aliud tantum viderunt : aut enim quod surdi audirent, quod pauperes evangelizarentur, viderunt autem cæcos videntes, claudos ambulantes, leprosos mundatos. Renuntiate, etc. Ac si diceret, nuntiate Joanni, quia ego : quo propheta dicebat : Deus ipse veniet, et nos faciet (*Esa. xxxv.*). Cæci vident, ut impleatur propheticum : Tunc aperientur oculi cæcorum, claudi ambulant, ut impleatur : Tunc saliet sinus claudus. Surdi audiunt, ut impleatur : Et surdorum patebunt. Spiritualiter Joannes legitur significat : Ergo Joannes in vinculis lex vincula, misit duos Scribas et Phariseos : Tu es interrogat Christum, ut cum prædicet. Respon-

dit Jesus : Cæci vident, ac si diceret, tempus illud advenit, ut cæci qui solem justitiæ prius non videbant, jam impletur in eis : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et claudi qui terrenis adhaerebant, et de cælestibus minime cogitabant, per mansuetudinis humilitatem, ad terram viventium currant, ut impleatur in eis : Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et leprosi, qui immensa vitiorum mole gravati languebant, penitentiam agentes, consolationem accipiant, et impleatur in eis : Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et surdi, qui audiendi aures minime habebant, jam motu justitiæ cordis auribus hauriant, et impleatur in eis : Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi satiabuntur. Et qui prius mortui erant Deo, et vivebant sæculo, misereantur per penitentiam animæ suæ, et vivant, et impleatur in eis : Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et qui prius pauperes erant virtutibus, impleantur Spiritu sancto, et evangelizent, ut dicatur de his : Quam pulchri super montes pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona (*Isai. lii.*).

Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus. (Ex Greg.) Quid est ergo dicere, beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me ? nisi aperta voce abiectionem mortis suæ humilitatemque signare ? Ac si patienter dicat, mira quidem facio, sed abjecta perpeti non dedignor, quia ego moriendo subsequor. Cavendum valde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa venerantur.

Illis autem abeunibus cepit Jesus dicere ad turbas de Joanne : Quid existis in deserto videre ? etc. Hoc videlicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe, mox ut aura contigerit, in partem flectit, et quid per arundinem, nisi carnalis animus designatur, qui mox favore, vel detractioe tangitur, in partem quamlibet inclinatur : Si enim ab humano ore aura favoris flaverit, hilarescit, extollitur, totamque se quasi ad granam flectit ; sed si inde ventus detractioe eruperit, unde laudis aura veniebat, mox hunc quasi ad partem alteram, ad vim furoris inclinatur. Sed arundo vento agitata Joannes non erat, quia hunc nec blandum gratia, nec cujuslibet ira asperum faciebat, nec prospera hunc erigere, nec adversa noverant inclinare.

Sed quid existis videre, hominem mollibus vestitum ? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Camelorum etenim pilis vestitus Joannes fuisse describitur. Non ergo cælesti, inquit, sed terreno regno militavit hi, qui pro Deo perpeti aspera fugiunt, sed solis exterioribus dediti, presentis vite molliti sunt, et delectationem quaerunt. Nemo ergo existimet in luxu atque studio vestium, peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Quamvis hoc quod Joannes non esset vestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit, quia vitam peccantium, non blandimentis fovit, sed vigore as-

peræ invectionis increpavit, dicens: *Genimina riperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira (Matth. III)?*

Sed quid existis videre? Prophetam? et jam dico vobis et plusquam prophetam. Prophetæ quippe ministerium est, ventura dicere, non etiam demonstrare. Joannes ergo plusquam propheta est, quia eum, quem præcurrendo prophetaverat, etiam ostendendo nuntiabat.

Hic est de quo scriptum est: Mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparavit viam tuam ante te. Quod Græce ἄγγελος, angelus Latine nuntius dicitur. Recte ergo, qui nuntiare supernum judicem mittitur, angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine, quam explet operatione. Alium quidem nomen est, sed vitæ nomine inferior non est. Sed et omnes qui sacerdotii nomine censentur, angeli vocantur, propheta attestante, qui ait: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.* Nec non etiam unusquisque fidelium, in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accipit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium errantem denuntiat, cum verba sanctæ admonitionis intendit, profecto angelus existit.

HEBDOMADA I ANTE NATALEM DOMINI,

HOC EST,

DOMINICA QUARTA ADVENTUS.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES, CAP. III.

« Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. » *Hujus epistolæ expositionem in Hebdomada post Pentecosten vicesima quarta require.*

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. I.

« Miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes et Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit. Et confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum. Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, nec propheta? Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aquam, medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. »

Miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes et Levitas ad Joannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit. Et confessus est, quia non sum ego Christus. His verbis Joannis humilitas

commendatur, qui cum tantæ virtutis esset, ut Christus credi potuisset, elegit solide subsistere in se, ne humana opinione rapereur inaniter super se. *Nam confessus est, et non negavit, confessus est, quia non sum ego Christus.* Sed quia dixit, non sum, negavit plane quod non erat, sed non negavit quod erat, ut veritatem loquens, ejus membrum fieret, cujus sibi nomen fallaciter non usurparet.

Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Timendum est enim, ne minus intelligentes contraria putent Joannem dixisse, quam Christum. Christus dixerat: *Elias jam venit, et ipse est Joannes Baptista.* Joannes interrogatus, respondit. Non sum Elias, utrique enim veritatem dixerunt. Si proprietatem interroges, Joannes Joannes est, et Elias Elias est. Joannes autem recte de proprietate personæ suæ respondit, *Non sum Elias.* Dominus vero de præfiguratione recte dicit: *Ipse est Elias.* Nec Joannes falsum, nec Dominus falsum, ipsa præfiguratione venit iste, qua proprietate venturus est Elias.

Joannes igitur in spiritu Elias erat, in persona Elias non erat. Quod ergo Dominus fatetur de spiritu, hoc Joannes denegat de persona, quia et justum sic erat, ut et discipulis Dominus spiritalem de Joanne sententiam diceret; et Joannes in turbis carnalibus, non de suo spiritu, sed de corpore responderet.

Propheta es tu? Et respondit: Non. Ideo prophetam se esse non dicit, quia majorem se prophetis esse cognoscit, quia quem prophetæ venturum fore dixerunt, iste digito demonstravit, dicens: *Eccæ agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Vocem se esse Joannes asserit, quia verbum præcedit. Primum enim vox sonat Joannis, ut verbum sequatur. Adventum itaque dominicum præcurrens vox dicitur: *Quia per ejus mysterium patris verbum ab hominibus auditur.* Illud scilicet, de quo Joannes ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum,* qui etiam in deserto clamat, quia derelictæ ac destitutæ Judææ, solatium Redemptoris annuntiat. Quid autem clamat, insinuat cum subjungit: *Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta (Isai. XL): Via Domini ad cor dirigitur, cum veritatis sermo humiliter auditur, via Domini ad cor dirigitur, cum ad præceptum vitæ præparatur.*

Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? Quod quia non studio cognoscendæ veritatis, sed malitiæ exercendæ emulationis dicitur, evangelista tacite innotuit, qui subjungit, dicens: Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis, ac si aperte dicat: Illi Joannem de suis actibus requirant, qui doctrinam nesciunt quærere, sed invidere.

Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aqua. Joannes non spiritu, sed aqua baptizatorum corpora lavit, sed tamen per veniam non lavat. Cur ergo baptizat, qui peccata per baptismum non relaxat, nisi ut præcursoris suæ ordinem servans, qui nasciturum nascendo præveniret, baptizatum quoque Dominum baptizando præveniret, et qui prælicando factus est præcursor Christi, baptizando etiam præcursor ejus fieret imitatione sacramenti.

Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. In medio ergo hominum et stetit Salvator asseritur et nesciri, quia per carnem apparens, et visibilis stetit corpore et invisibilis majestate.

(*Ex Beda.*) Lucas enim in hoc loco ait: *Ipsè nos baptizavit in Spiritu sancto et igni*, hoc est, et purgatione sanctificationis, et probatione tribulationis. Potest autem idem Spiritus sancti etiam nomine ignis sanctificatus intelligi, quia et incendit per amorem, et per sapientiam corda quæ replet illuminat.

Ipsè est qui post me venturus est, qui ante me factus est. (*Ex Greg.*) Sic namque dicitur: *ante me factus*, ac si dicatur: *ante me positus*. Post me ergo venit, quia postmodum natus. Ante me autem factus est, quia mihi prælati, sed hæc paulo superius dicens, etiam prælationis ejus causas aperuit, quia prior me erat, ac si aperte dicat: *Inde me etiam post natus superat*, quo eum nativitalis suæ tempora non angustant. Nam qui per matrem in tempore nascitur, sine tempore est a patre generatus. Qui quantæ reverentiæ humilitatem habeat subdendo manifestat.

Cujus non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti, etc. Mos apud veteres fuit, ut si quis eam quæ sibi competeret accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solveret, qui ad hanc sponsus jure propinquitatis veniret, quid igitur inter homines Christus, nisi sanctæ Ecclesiæ sponsus apparuit, de quo et iste Joannes dicit: *Qui habet sponsam sponsus est* (*Joan. III*), sed quia Joannem homines Christum esse putaverunt, quod et iste Joannes negat. Recte ac indignum esse ad solvendum corrigiam ejus calceamenti denuntiat, ac si aperte dicat: *Ego Redemptoris vestigia denudare non valeo, quia sponsi nomen mihi immeritus non usurpo*. Quod tamen intelligi et aliter potest, quis enim nesciat, quod calceamenta ex mortuis animalibus fiant, incarnatus vero Dominus veniens, quasi calceatus apparuit, qui in divinitate sua morticina corruptionis nostræ assumpsit, sed hujus incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Corrigia ergo calceamenti est ligatura mysterii. Joannes itaque solvere corrigiam calceamenti ejus non valet, quia incarnationis mysterium, nec ipse investigare sufficit, qui hanc per prophetiæ spiritum agnovit.

Solvere calceamentum nudare est membra, quæ ab ipso teguntur, et nudum verbum, id est, divini sermonis evidentissime quis poterit speculando explicare sermonem, ni forte aliquibus imaginibus explicare, et hoc est quod dicit: *Non sum dignus, id*

est, non sufficio omnia Christi ad liquidum, sublata verborum velamine, revelare mysteria.

Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi Joannes baptizans. Bethania villa est in secundo ab Elia milliario, in latere montis Oliveti, ubi Salvator Lazarum suscitavit. Bene præcursor Domini nostri in Bethania dicitur baptizasse, nam Bethania domus obedientiæ interpretatur, ut demonstraret per obedientiam fidei omnes ad Christi baptismum debere pervenire.

Hactenus dierum Dominicarum festivitatumque multarum expositiones, juvante Christo, absolvimus. Dehinc sanctorum martyrum, virginum et confessorum expositiones ponemus.

IN NATALI APOSTOLORUM.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. VIII.

« Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit hos et vocavit. Et quos vocavit, hos et justificavit. Quos autem justificavit, illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus est qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus Jesus qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius. Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. »

Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. In tantum enim omnia cooperantur in bonum, et collaudant hi qui diligunt Deum, ut et ipse spiritus adjuvet, nec dedignetur divina natura dux esse itineris ad bonum.

His qui secundum propositum vocati sunt sancti. Id est, secundum quod proponit, non ex operibus legis, nec legalibus sacrificiis, sed sola fide et sanguinis sui effusione, salvare quos præscierat credituros, et quos gratis vocavit ad salutem, multo magis glorificavit operantes.

Nam quos præscivit et prædestinavit. Prædestinare non idem est quod præscire, quia præscientia prædestinationem ratione præcedit. Nam quos præscivit honos prædestinatione, reddit beatos. Ergo quos

prævidit conformes Christi futuros in vita, voluit atque proposuit, ut fierent conformes in gloria, sicut dixit: *Qui configurabit corpus humilitatis nostræ conforme corpori claritatis suæ* (Ph'lipp. III).

Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundum quod unigenitus dicitur, fratres non habet, hoc est, secundum divinitatem. Secundum id autem quod primogenitus dicitur, fratres habet, hoc est, secundum humanitatem, unde est et illud: *Primogenitus ex mortuis*, ut sit ipse primatum tenens ex resurrectione mortuorum.

Quos autem prædestinavit hos et vocavit. Non putemus, quod prædestinatio vim nolentibus faciat. Vocando autem volentes colligit non invitos, vocantur autem ut per prædicationem credant. Credentes autem per baptismum justificantur, et postmodum magnificantur, id est, glorificantur, aut nunc in virtutibus gratiarum, aut postmodum in beata venturi sæculi resurrectione.

Et quos vocavit hos et justificavit, quos autem, etc. His qui secundum propositum bonum et bonam voluntatem, quam circa Dei cultum gerit vocantur, ipsi sunt qui secundum propositum vocati dicuntur, et isti sunt qui vocati justificantur et justificati glorificantur. Illa gloria in præsentem sæculo, de qua Apostolus ait: *Nos autem omnes revelata facie gloriæ Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a gloria ad gloriam in futuro cum corpus humilitatis nostræ surget in gloriam.*

(*Ex August.*) Quod vero superius ait: *Conformes fieri imaginis Filii ejus*, sic intelligitur, quia sicut ille, immortale corpus habebimus, conformes facti in hac parte, non Patris imaginis, aut Spiritus sancti, sed tantummodo Filii, quia de hoc fides sana accipitur: *Verbum caro factum est.* Potest et sic accipi, ut quemadmodum nobis ille mortalitate, ita nos illi efficiamur immortalitate conformes.

Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Vult ostendere, quod nemo possit nocere, vel impedire eos qui diligentes Deum diliguntur a Deo, quo minus gloriam, quæ promissa est, consequantur, eo quod perfecta, quæ in illis est, charitas foras omnem causam mortalis timoris expellat

(*Ex Orig.*) Quomodo pro nobis sit Deus manifestum est ex his quæ supra exposuit, id est, quod spiritus Dei habitat in nobis, vel quod Christus est in nobis, vel quod spiritu Dei agimur et spiritum adoptionis accepimus, vel quod sumus filii Dei, et hæredes et cohæredes Christi, vel quod primitias spiritus accepimus, et quod ipse spiritus interpellat pro nobis, vel quod omnia nobis cooperantur in bonum, vel quod secundum propositum vocati sumus, et præcogniti, et justificati, et prædestinati, et glorificati. Horum etenim omnium veluti anacephaleosi utens, et simul omnia repetens, ait: *Quid ergo dicemus ad hæc*, hoc est, ad hæc omnia quæ supra diximus, quia si sic Deus pro nobis est, ut hæc nobis cuncta concesserit, quis esse adversum nos poterit?

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Permisit tradi, ut tradentis maneret libertas arbitrii, et nobis per dominicas passiones patientiæ proponeretur exemplum. Sed pro nobis omnibus, hic advertit, quod non pro aliquantis, sicut prædestinationis error æstimat, sed pro omnibus tradidit illum.

(*Ex Orig.*) Non solum pro sanctis, nec solum pro magis, sed pro et minimis omnino, qui sunt in Ecclesia, tradidit Filium proprium Patris, et ideo nullus in Ecclesia scandalizandus, vel contemnendus est.

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quid potest habere charius, quod nobis neget, qui Filium unicum non negavit? Ac si diceret: Nulla est, sive visibilis, sive invisibilis creatura, quæ Filio possit æquari. Etsi creator ipse donatus est nobis, quomodo non cum ipso omnia nobis creatura donabitur? Et hoc dupliciter intelligendum, si enim habeamus in nobis Christum, secundum hoc quod verbum et sapientia et veritas, et justitia, et pax est, et cætera omnia quæ de eo scripta sunt, cum hac plenitudine virtutum nobis omnia donabuntur, ut omnia quæcunque creavit Deus visibilia et invisibilia, occulta et manifesta, temporalia et æterna, cum Christo pariter habeamus, et alio modo, cum ipso omnia nobis donavit, hoc est, ipsi ut hæredi, nobis vero ut cohæredibus, ejus pariter cum ipso nobis universa perfrui dabitur creatura.

Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. Videtur mihi quod ait: *Quis accusabit electos Dei?* de diabolo dicere, nullus est enim ita electus, et ita magnus quem ille non audeat accusare, nisi illum solum qui peccatum non fecit, qui et dicebat: *Nunc venit princeps hujus mundi, et in me nihil invenit;* sed quamvis ille exerat nequitiam præpositi sui, Deo justificante et delente iniquitatem electorum suorum, quid proficiet accusator?

Quis est qui condemnet? Christus Jesus qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Sed cum Christus pro eis mortuus sit, imo potius a mortuis resurrexit et stat a dextris Patris et interpellat pro his, quis eos poterit condemnare? Aliter: Videtur hoc contra Judæos tacite loqui: Nunquid accusare poteritis fideles Christi venientes ex gentibus, qui credentes gratiæ, mandata legalia prætermittunt, qui justi signis et virtutibus demonstrantur? Aut quis hos qui per regenerationem abluti et sanctificati sunt, pro pristinis audebit accusare, delictis, subaudiendum? Nunquid Deus qui justificat, accusabit? Nunquid Christus viventes in suis justificationibus condemnabit, pro quibus mortuus est, et pro quibus interpellat Patrem, ac pro eis infatigabilis advocatus assistit? Interpellare enim Patrem pro nobis dicitur, dum semper ei hominem, quem suscepit, quasi nostrum pignus ostendit.

(*Ex August.*) Cum pro his, inquit, omnibus beneficiis, quæ consecuti sumus, fixi et radicati sumus in charitate Dei, quis nos ab ea poterit separare?

Tribulatio si venerit, dicemus ad Deum: *In tribulatione dilatasti me (Psal. rv)*: Angustia si fuerit, sapientiae Dei et scientiae latitudinem requiremus, in qua nos angustare non poterit mundus, sed per divinarum mystice et spiritaliter Scripturarum equitabo amplissimos campos. Persecutionem si patior, et confiteor Christum meum coram hominibus, certus sum quia et ille me constabitur coram Patre suo, qui in caelis est (*Matth. x*). Fames si adfuerit, turbare me non potest, habeo enim panem vitae, qui de caelo descendit (*Joan. vi*). Nuditas me non confundit, indutus sum enim Dominum Jesum Christum (*Rom. xiii*). Periculum non timebo, *Dominus enim illuminatio mea et salus mea, quem timebo?* Gladius terrere me non potest, habeo enim mecum gladium spiritus, quod est verbum Dei, vivens et efficacax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. Illius enim charitas qui nos dilexit et nostrum ad se rapit affectum, cruciatum corporis et dolorem nos sentire facit, ideo ergo in his omnibus superamus.

(*Ex Orig.*) Videtur enim posse hæc agere, ut a charitate Dei separemur. Mors et fortassis angeli, et principatus, et virtutes adversantes nobis, sine dubio et præsentia, quæ sunt utique lubrica et caduca, sed et profundum, potest similiter intelligi, vita autem futura et altitudo et creatura, aliquo modo a charitate Dei separe nos conantur. Non otiosum videtur exponere, nisi quis forte dicat hyperbolice hæc Apostolum dicere, hoc est, non solum per ea quæ accidere possunt, sed ne per ea quidem quæ venire omnino non possunt, ullo pacto a Dei charitate deflectimur.

(*Ex Aug.*) Nemo nos inde separet minando mortem, id ipsum enim, quod diligimus Deum, mori non potest. Nisi dum non diligit Deum, cui mors ipsa est, non diligit Deum. Nemo nos inde separet pollicendo vitam. Nemo enim ab ipso fonte separat aquam. Non separet angelus; non enim est angelus, cum inhæremus Deo, nostra mente potentior. Non separet virtus, illa scilicet, quæ potestatem tenebrarum in hoc mundo tenet, toto mundo est omnino sublimior mens inhærens Deo. Non separet instantes molestiæ, hoc enim leviores eas sentimus quo ei a quo nos separare moluntur arctius inhæremus. Non separet promissio futurorum, nam et quidquid boni futurum est, certius promittit Deus, et nihil est ipso Deo melius, qui jam profecto bene sibi inhærentibus præsens est.

Certus sum enim. Non dixit, opinor, sed certus sum quod fideles Christi non separet ab ejus charitate, nec mors, nec vita, id est, nec persecutio, quæ nunc spem vitæ ingerit, nunc terrorem mortis intentat, neque potestas adversa transfigurans se in angelum lucis, audienda est. Neque fortitudines, quia vasa fortis diripientur, qui per Christum ligatus est.

Neque altitudo, neque profundum. Id est, neque astrologia, neque necromantia, quia et illa altitudinem sursum, et ista infernum scrutantur deorsum.

Neque creatura alia poterit nos separare a chari-

tate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Etiam si alia creatura, id est, alterius regionis, quæ in alia rerum natura seposita sit, de inferis possit resurgere, separare nos a Creatore, cui anima etiam morte jungenda est, non valeret.

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XV.

« Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis et fructum afferatis, et fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo det vobis. »

Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. (Ex August.) Ut quid enim nos dilexit Christus, nisi ut possimus regnare cum Christo? Ad hoc nos diligere debemus, ut habeamus Deum, et maneamus in Deo, et si sic qui se diligunt, Deum diligunt, et hæc est dilectio, ut sit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv*).

Majorem hac dilectionem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. In hoc Christi dilectio supereminet in nos, quia venit, ut animam suam poneret pro inimicis suis, ad hoc tamen ut ex inimicis faceret amicos, sed non omnium est martyrium, tamen omnium beneficium est in fratres. Qui veram substantiam suam fratri in necessitate posito non tribuit, quomodo animam suam in persecutione daturus est pro fratre suo? Virtus vero hujus charitatis est in pace sua distribuere pro Christi amore ut possit in perturbatione se ipsam tradere pro nomine ejus.

Vos amici mei estis si feceritis quæ ego præcipio vobis. Magna est dignitas amicum esse Dei, sed videntur est, quibus gradibus ad hanc celsitudinem perveniatur. Subjungit: *Si feceritis ea quæ ego præcipio vobis.* Ac si aperte dicat: Gaudetis de culmine, pensate quibus laboribus venit ad culmen. Magna est misericordia largitoris nostri, servi non fuimus digni, et amici vocamur, ideo subjungit.

Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus. Aliud est servum timoris, aliud amoris, quæ duo exempli gratia ipsa veritas in hoc eodem Evangelio exprimit, dicens: *Servus non manet in domo in æternum, filius autem manet.* Filius vero servit Patri propter amorem, servus autem propter timorem, de quo servitio Dominus dixit: *Jam non dico vos servos, sed amicos, quia filii non servi, ideo et amici, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus.* Nescit enim voluntatem Domini sui, qui per timoris amaritudinem servit Domino suo, et non per charitatis dulcedinem, quasi Patri serviat.

Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Quæ sunt omnia, quæ audivit a Patre, quæ nota fieri voluit servis

suis, ut eos perficeret amicos suos, nisi gaudia interna charitatis, nisi illa festa supernae patriæ, quæ nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris imprimit, sed hæc cognitio, quæ nunc ex parte proficit, in illa plenitudine scientiæ perficitur, de quo Apostolus ait : *Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est* (I Cor. xiii), hoc enim Dominus discipulis se fecisse dixit, quod facturus esse sciebat.

Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Hæc est affabilis gratia, quæ prævenit nos, ut simus amici ex servis, ideo nobis non subrepat superbia, quasi pro nostris meritis aliquid acciperemus, dum filii iræ fuimus, nunc autem filii Dei per gratiam effecti sumus, sine qua nihil possumus facere, ut paulo ante ipsa Veritas ait : *Sine me nihil potentis facere.*

Et posui vos, ut eatis et fructum afferatis. Posui ad gratiam, plantavi ut eatis volendo, fructus afferatis operando. Eat is enim volendo dixit : Quia velle aliquid facere jam mente ire est, qualem vero fructum afferre debeant subjungit.

Et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis. Nomen filii Jesus est, Jesus autem salvator, vel etiam salutaris dicitur : Ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expediat petitur, non in nomine Jesu petitur.

IN NATALI UNIUS CONFESSORIS.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTH. II,
CAPUT I.

« Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis, ita et per ipsum abundat consolatio nostra, sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, quæ operatur tolerantiam earumdem passionum, quas et nos patimur, ut spes nostra firma sit pro vobis, scientes quoniam sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis, in Christo Jesu Domino nostro. »

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu, etc. Subintelligendum, Dominus noster benedicit Deum, quod consolationem ideo accipiunt sancti, ut ipsi alios consolentur.

Pater misericordiarum. Id est, quia ex ipso nata est misericordia, et tamen junior illo non est.

Et Deus totius consolationis, qui consolatur nos. Ideo dixit totius consolationis, quia eos plene atque perfecte in laboribus consolatur, et consolatio cum tribulatione compensat, sicut dixit in psalmo : *Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tuæ delectaverunt animam meam* (Psal. xciii).

In omni tribulatione et consolatione. Id est, non in aliquibus, sed in omnibus.

Ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. Id est, propterea nos liberat, ut ipsi possimus alios consolari, formam nobis dat alios consolandi et per exhortationem, qua ipsi per voluntatem Dei alios consolamur, agnoscimus quod Deus neminem derelinquat, et multo magis in futuro remunerabitur, quos in præsentem sæculo consolatur.

Quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis. Id est, passionibus pro nomine Christi.

Ita et per Christum abundat consolatio nostra. Per hanc consolationem et ipse in via, manifesta visione, sub tempore evocationis eruditur, et quando ipse vel Petrus de carcere liberabatur.

Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, etc. Id est, duplex nobis tribulationis est, causa, vel dum salutem vestram, quæ Christus est, predicamus, vel dum exemplum tolerantiam vobis nostra afflictione præbemus.

Scientes quoniam sicut socii passionis estis, sic eritis et consolationis. Scientes, id est, spe firmissime retinentes.

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. XIV.

« Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus, et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. »

« Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens, computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? Ne posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipient illudere et dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare et non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se. Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. »

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, etc. (Ex Beda.) Percunctari libet quomodo parentes et carnaliter propinques præcipimur odisse, qui jubemur et inimicos diligere, et certe de uxore Veritas dixit : *Quod Deus juravit, homo non separet* (Matth. xix), et Paulus ait : *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus Ecclesiam* (Ephes. v). Ecce discipulus uxorem diligendam præcipit, cum magister dicit : *Qui uxorem non odit, non potest esse meus discipulus, nunquid aliud iudex nuntiatur, aliud præco clamat? An simul et odiasse possumus et diligere? sed si vim præcepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valeamus, ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, et quo proximos novimus diligamus, et quo adversarios in via Dei patimur odiendo et fugiendo nesciamus. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium, non de inaffectione procedere, sed de chari-*

tate, addidit protinus dicens : *Adhuc et animam suam.* Tunc etenim animam nostram odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluntatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic nimirum exhibere proximo nostris odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus, quod Deus, et habeamus odio, quod in Dei nobis itinere obsistunt.

Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me non potest esse meus discipulus. Crux quippe a cruciatu dicitur, et duobus modis crucem Domini bajulamur cum aut per abstinenciam carnem afflicimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolore exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Bajulare etenim crucem et post Dominum ire, est vel carnis abstinenciam, vel compassionem proximo studio æternæ intentionis exhibere. Nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat. Quia vero sublimia præcepta data sunt, protinus comparatio ædificandæ sublimitatis adiungitur, cum dicitur :

Quis enim ex vobis volens turrem ædificare, nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, et habeat ad perficiendum? Omne quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Ecce enim juxta Veritatis vocem. Qui turrem ædificat prius ædificii sumptus parat. Si igitur humilitatis turrem construere cupimus, prius nos præparare contra adversa hujus sæculi debemus. Hoc enim inter terrenum et cœleste ædificium distat, quod terrenum ædificium expensas colligendo construitur, cœleste autem ædificium expensas dispergendo ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus. Ad istud sumptus facimus, si et habita relinquamus. Considerandum vero quod dicitur :

Ne posteaquam posuerit fundamentum, et non poterit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes : Quia hic homo cepit ædificare et non potuit consummare. Quia juxta Pauli vocem spectaculum facti sumus mundo, angelis et hominibus, et in omni eo quod agimus, considerare occultos adversarios nostros debemus, qui semper nostris operibus intendunt, semper ex nostro defectu gratulantur, quos Propheta intuens ait : *Deus meus, in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei (Psalm. xxiv).* In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus sollicitè vigilemus, ipsos Irrisores patimur, quos ad malum persuasores habemus.

Aut quis rex iturus committere bellum adversus altum regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se. Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. Rex contra regem, ex æquo venit ad prælium, et tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, et ea quæ pacis sunt postulat. Quibus ergo nos lacrymas

Asperare veniam debemus, qui in illo tremendo examine, cum rege nostro ex æquo ad iudicium non veniamus, quod nimirum conditio, infirmitas et causæ inferiores exhibet, sed fortasse jam mali operis culpas abscondimus, jam prava quæque exterius declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Cum duplo ergo exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos simul de opere et cogitatione discutit. Et ideo dum adhuc longe est, legationem mittamus, rogemus ea quæ pacis sunt. Longe enim esse dicitur, qui adhuc præsens per iudicium non videtur. Mittamus legationem lacrymas nostras, mittamus misericordix opera, mactemus in ara ejus hostias placationis. Hæc est nostra legatio, quæ regem venientem placat.

Sic omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus. Manifestissime Dominus hæc conclusione docet, quid sit ædificare turrem, vel cum rege fortiore facere pacem, suum videlicet esse discipulum, præparare autem sumptus ad perficiendam turrem, et mittere legationem ad impetrandam pacem, non esse aliud quam renuntiare omnibus quæ possidet. Distat sane inter renuntiare omnibus et relinquere omnia. Paucorum enim perfectorumque est relinquere omnia, curas mundi postponere, solis desideriis æternis inhiare. Cunctorum autem fidelium est renuntiare omnibus quæ possident, hoc est, sic tenere, quæ mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo habere rem temporalem in usu, æternam in desiderio, sic terrena regere, ut tamen tota mente ad cœlestia tendant.

IN NATALEM SANCTORUM PLURIMORUM.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI, CAP. I.

« Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in cœlis, vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo in quo exultabitis. Modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestræ fidei multo pretiosior sit auro, quod per ignem probatur. Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione ardeamini. Quia qui passus est in carne, desit a peccatis, ut jam non hominum desideriis, sed voluntate Dei, quod reliquum est temporis in carne vivat. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit vos in æternam suam gloriam in Christo Jesu modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipse gloria et imperium in sæcula sæculorum Amen. »

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu, etc. (Ex Beda.) Ita Deo Patri laudes benedictionis refert, ut Dominum salvatorem nostrum et Deum esse monstret

et hominem. Cum enim dicit *Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi*, Deum quidem Domini nostri Jesu Christi appellat, quia ipsum Dominum Jesum hominem factum fuisse meminit. Patrem autem Domini nostri nominat, quia eundem Dominum nostrum Dei Filium semper existisse non dubitat.

Qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis in hæreditatem, etc. Jure benedicitur a nobis Deus, qui cum in nostris meritis generati fuisset ad mortem, sua nos misericordia regeneravit ad vitam. Et hoc per resurrectionem Filii sui, cum in tantum nostram dilexerit vitam, ut illum pro hac mori diserneret, atque eadem morte per resurrectionem destructa, spem nobis exemplumque resurgendi monstraret. Mortuus est namque, ne nos mori timeremus, resurrexit ex mortuis, ut et nos per eum resurrecturos esse sperarem.

In hæreditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem. Incorruptibilem, inquit, propter vitam cælestem, quæ nec senio, nec morbo, nec morte, nec aliqua mœstitia tangitur. *Incontaminatam*, quia nullus eam potest immundus intrare. *Immarcescibilem*, quia nec in ipsis beatorum hominum mentibus, ex longo usu cælestis illa conversatio valet aliquando vilesce, quomodo præsentis sæculi luxus et deliciae solent, non nunquam divina consuetudine et usu in fastidium verti.

Conservatam in cælis, etc. Conservatam in vobis dicit, pro eo ut diceret: Conservatam vobis, id est, ad hoc conservatam, nunc ut vobis tempore præstituto reddatur in cælis, vel certe conservatam in cælis, in vobis, quia qui dedit credentibus potestatem filios Dei fieri, ipse dedit eisdem potestatem, hæreditatem ab eo, non merentes accipere, perseverando usque in finem, ut salvi sint. Et ideo conservatam dicit: In illis hæreditatem, quorum meritis juvante Domino perveniendum novit ad illam, quia qui non servaverint disciplinam Patris, hæreditatem ab eo non merentur accipere.

Qui in virtute Dei, etc. Et Dominus ait in Evangelio: *In domo Patris mei multæ mansiones sunt* (Joan. xiv), et iterum: *Non est meum dare, sed quibus paratum est a Patre meo*. Paratæ sunt ergo sedes in regno Dei, paratæ mansiones in domo Patris, parata salus in cælis. Tantum faciat se dignum qui accipere desiderat. Sed quia suo tantum conamine dignus fieri suis viribus, ad æternam non potest venire salutem, recte præmittitur, qui in virtute Dei custodimini per fidem, neque enim quisquam suæ libertatis potentia custodiri valet in bonis, sed illius per omnia quærendum est auxilium, ut perficiamur a quo initium bonæ actionis accepimus.

In quo exaltabitis modicum, nunc si oportet contristari in variis tribulationibus. Quod dicit, in quo, significat in eo, quod hoc tempore novissimo salus parata revelabitur, de quo Dominus ait: *Iterum autem videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis* (Joan. xvi). Modicum nunc

si oportet contristari, oportet, inquit, contristari, quia non nisi per tristitiam sæculi laborantis, et afflictiones potest ad gaudia æterna perveniri. Modicum autem dicit, quia ubi merces æterna retribuitur, breve videlicet ac leve totum fuisse, quod in sæculi tribulationibus grave videbatur et acerbum.

Ut probatio vestræ fidei multo pretiosius sit auro, quod perit, etc. Et sapientiæ liber passiones sanctorum auro, quod per ignem examinatur, comparat, dicens: Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus, et quasi holocaustum et hostiam accepit illos (Sap. iii). Quæ nimirum quasi in camino tribulationis fideles probaverit, hos in gaudio retributionis, quasi placabilem sibi hostiam assumit. Et bene patientia sanctorum auro assimilatur, quia sicut in metallis pretiosius auro aliquid non est, ita hæc apud Dominum omni est laude dignissima, hinc etenim scriptum est: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* (Psal. cxv). Sicut enim aurum in fornace clausum ignibus examinatur, probatum vero foras, cujus sit fulgoris apparebit, ita fidelium constantia inter fidelium quidem pressuras contemptibilis videtur, ac stulta, sed ubi tempus retributionis, finito certamine, tribulationum adfuerit, tunc quantæ fuerit gloriæ, quantum flammis passionum profecerit eorum virtus ostenditur.

Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini. Postquam exemplum resurrectionis dominicæ et ablutionis nostræ, quæ sit in baptismo de arcæ ac diluvii sacramento adstruxerat, revertitur ad hoc quod dicere cœperat, hoc imitantes opus redemptoris nostri, inter bonæ quæ facimus, patienter malorum nequitiam toleremus. Notandum autem, quam districte loquens ait: *Christo igitur passo in carne*. Quia sicut beatus Ambrosius ait: Caro enim passa, divinitas autem mortis libera, passioni corpus naturæ humanæ lege concessit. An vero mori divinitas potest, cum anima non possit? *Nolite*, inquit, *timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere*. Si ergo anima occidi non potest, quomodo divinitas potest?

Quia qui passus est in carne, etc. Quisquis justorum corpus suum ad martyrium persecutorum violentiæ subdit, nulli dubium quin usque ad vitæ suæ terminum, quantum humanæ naturæ possibile est, sese a peccatis abstinuit. Quid enim de peccati perpetratione, quid de carnalibus desideriis cogitare, quid nisi voluntatem Dei potuit animo versare, qui vel ligno affixus, vel lapidum ictibus circumdatus, vel de bestiarum morsibus subactus, vel ignium flammis superpositus, vel ex scorpionum flagris perfossus, vel alio quolibet pœnarum genere affectus, hoc tantummodo desiderare cogebatur, quando finito certamine coronam vitæ perciperet. Talium ergo mentem beatus Petrus cupit semper imitari, cum proposito dominicæ passionis exemplo, nos eadem cogitatione contra nequitiam pravorum, contra vitiorum oblectamenta præcipit armari. Volens ut

telligi quod etiam nos in pace Ecclesiæ quiescentes, si habitum patientis induimus, facile iuvante Domino lapsus vitamus peccatorum hominumque desideria cuncta divinæ voluntatis subjugamus imperiis.

Estote itaque prudentes, etc. Bene autem in orationibus vigilare jubemur, ut cum stamus ad orationem cogitatio omnis carnalis et sæcularis abscedat. Nec quidquam animus præter id solum cogitet quod precatur. Subripit enim frequenter hostis et subtiliter fallens preces nostras a Deo avocatur, ut aliud habeamus in corde, et aliud proferamus in voce. Cum intentione sincera Deum debeat non solum vocis, sed animi sensus orare.

Ante omnia mutuum in vobis, etc. Bene addit continentiam, quia semper diligere valeamus, semper autem vigilare in orationibus fragilitate carnis obstante nequimus, ipsa autem charitas cuius instinctu hæc foras aguntur, quæ in interiori homine præsidet, semper ibidem haberi potest, quamvis in publicum non semper ostendi potest.

Si quis loquitur, etc. Timens videlicet, ne præter voluntatem Dei vel præter quod in sanctis Scripturis evidenter præcipitur, vel dicat aliquid vel imperet, et inveniat tanquam falsus testis Dei aut sacrilegus, vel introducens aliquid alienum a doctrina Domini, vel certe subrelinquens et præteriens aliquid eorum quæ Deo placita sunt, cum ipse manifestissime prædicatoribus veritatis, de his quos imbuerent, præcipiat dicens: *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis* (Matth. ult.), et ea enim quæ ipse mandavit, non alia, et hæc non ex parte, sed omnia suis auditoribus ad servanda tradere jubet.

Si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus. Tanto humiliter impendat quisque proximo bonum omne quod potest, quanto certissime novit, quæ a semetipso non potest habere, quæ impendat.

Ut in omnibus honorificetur Deus, per Jesum Christum. Juxta ipsius Jesu Christi præceptum, quo ait: *Videant vestra opera bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est* (Matth. v). Honorificatur ergo Deus in actibus nostris, cum omnia quæ bene ac secundum voluntatem ejus facimus, non hoc nostris meritis, sed ejus gratiæ tribuimus.

Et cum apparuerit princeps pastorum. Sicut enim dicitur Christus rex regum, Dominus dominantium et princeps principum, et pastor pastorum, ita hic intelligitur Apostolum dixisse princeps pastorum.

Percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. Immarcescibilem dixit, quia non inveterabitur. Coronam pro æternitate vitæ cum præmiis sempiternis.

Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos. Deus autem omnis gratiæ dicitur idem multiformis gratiæ. Omne enim bonum quod habet homo, per gratiam accipit Dei, omnis enim gloria ab illo datur, iterum ad illum refertur.

Ipsæ perficiet, confirmabit, solidabitque, ipsi gloria in sæcula sæculorum. Vocavit nos in æternam glo-

riam, id est, in vitam æternam, in Christo Jesu, id est, per incarnationem ipsius, sive vocavit ut est illud: *Venite ad me, omnes qui laboratis*, etc. (Matth. xi). Perficiet in fide et perseverantia bonorum operum, et in futuro cum dixerit generaliter omnibus sanctis suis: *Venite, benedicti Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est* (Matth. xxv). Sive confirmabit in fide, solidabit in opere, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

EVANGELIUM LUCE, CAP. XII.

« Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi, quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet. »

Sint lumbi vestri præcincti et lucernæ ardentes. (Ex Beda.) Quia multos ostenderat, vel in toto sæculo subditos, vel sæcularis intuitu commodi Domino servientes, pulchre breviterque suos docet, et lumbos præcingere, propter continentiam ab amorum rerum sæcularium, et lucernas ardentes habere, ut hoc ipsum vero sine et recta intentione faciant. Aliter, lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam, per continentiam coarctamus.

Lucernas autem ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus, Redemptori etenim nostro unum sine altero placere nequaquam potest.

Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, etc. Ad nuptias quippe Dominus abiit, qui resurgens a mortuis, ascendens in cælum, supernam sibi angelorum multitudinem novus homo copulavit, quia tunc revertetur cum nobis jam per judicium manifestatur, bene autem de servis expectantibus subditur.

Ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Venit quippe cum ad judicium properat. Pulsat vero cum jam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat, cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim judici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, et videre eum, quem contempsisse se meminit judicem formidat. Qui autem de sua spe et operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus judicem sustinet. Et cum tempus propinquæ mortis agnoverit, de gloria retributionis hilarescit. Unde et subditur:

Beati servi illi quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui servat operando

quod credit. Vigilat quia se corporis et negligentiae tenebras repellit.

Amen dico vobis, quod praecinget se, et facit illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Praecingit se, id est, ad retributionem praeparatur, faciet illos discumbere, id est, in aeterna quiete refoceri. Discumbere quippe nostrum in regno quiescere est. Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suae illustratione nos satiat. Transitum dictum est, de iudicio ad regnum redit, vel certe Dominus nobis post iudicium transit, qui ad humanitatis formam divinitatis suae contemplatione nos elevat. Et transire enim est in claritatis suae speculationem nos ducere, cum enim eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in divinitate post iudicium videmus.

Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Prima vigilia primaeum tempus est, id est, pueritia. Secunda adolescentia, vel juvenus, quae auctoritate sacri eloquii unum sunt dicentis: *Lætare, juvenis, in adolescentia tua (Eccle. xi).* Tertia autem senectus accipitur. Qui vero vigilare in prima vigilia noluit, custodiat vel secundam, et qui converti a pravitate suis in pueritia neglexit ad vias vitae, saltem in tempore juventutis evigilet. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertiae vigiliae remedia non amittat. Ut qui et in juventute ad vias vitae non evigilat, saltem in senectute respiscat. Ad excutiendam vero mentis nostrae desidiam, etiam exteriora damna per similitudinem deducuntur, ut per haec animus ad suam custodiam suscitetur. Nam dicitur:

Hoc autem scitote. Quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Ex qua praemissa similitudine, etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur:

Et vos estote parati, quia nescitis qua hora Filius hominis veniet. Nesciente enim paterfamilias fur domum perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens carnis nostrae habitaculum irrumpit, et eum quem dominus domus invenerit dormientem necat, quia cum ventura damna spiritus minime praevидit, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret, si vigilaret, quia adventum iudicis, qui occulte animam rapit, praecavens ei poenitendo occurreret, ne impoenitens periret. Horam vero ultimam Dominus noster idcirco nobis voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam praevидere non possumus, ad illam sine intermissione praeparemur.

Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? Id est ad nos specialiter apostolos, an et ad omnes qui salvandi sunt, dicis?

Dixit autem Dominus: Quis putans est fidelis dispensator et prudens, quem constituet Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram. Per mensuram tritici exprimitur modus verbi. Alta etenim quaeque debent multis audientibus contegi, et vix paucis aperiri, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc

Moses a secreto Dei exiens coruscantem faciem coram populo velat, quia nimirum turbis claritatis intimae arcana non indicat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut et ad sua singulis congruat, et tamen a communis aedificationis arte nunquam recedat.

Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus ejus, invenerit ita facientem. Vere dico vobis, quia super omnia quae possidet constituet eum. Quanta inter bonos auditores et bonos doctores meritorum distantia, tanta est et praemiorum. Hos enim adveniens, cum vigilantes invenerit, faciet discumbere, et transiens ministrabit eis. Illos autem cum verbi annoxa familiae sibi creditae, fideliter, prudenterque dispensantes invenerit, supra omnia quae possidet constituet, id est, supra omnia caelestis regni gaudia, non utique et horum soli dominium teneant, sed ut eorum abundantius praeceteris sanctis aeterna possessione fruatur. Qui enim docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudient multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates

ALIUD EVANGELIUM, LUC. XIX.

« Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum et reverti. Vocatis autem servis suis, dedit illis decem minas, et ait ad illos: *Negotiamini dum venio. Cives autem ejus oderant illum: Et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos: Et factum est ut rediret accepio regno, iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut soleret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus dicens: Domine, mina tua, decem minas acquisivit, et ait illi: *Euge, serve bone et fidelis, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. Et alter venit, dicens: Domine, mina tua fecit quinque minas, hinc ait: Et tu esto super quinque civitates. Et alter venit dicens: Domine, ecce mina tua, quam habui repositam in sudario; timui enim te, quia homo austerus es, tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti, dicit ei: De ore tuo te iudico, serve nequam. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi, et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? et ego veniens cum usuris utique exegissem illam, et astantibus dixit: Auferte ab illo minam et date illi qui decem minas habet, et dixerunt illi: Domine, habet decem minas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, ei autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. »**

*Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Homo nobilis est ille, cui caecus supra clamabat: *Fili David, miserere mei, et venienti Hierosolymam concinebant: Osanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel.* Longinqua regio, Ecclesia est ex gentibus, de qua idem homo nobilis loquitur: *ego autem constitutus sum rex ab eo, dicitur a Patre: Postula a me et dabo tibi gentes, hereditatem tuam, et possessionem**

suam terminos terræ, quæ videlicet hæreditas ac possessio bifaria ratione regio longinqua vocatur, vel quia a finibus terræ clamabat ad Deum, vel quia longe est a peccatoribus salus, et cum Deus ubique sit præsens, longe tamen ab eorum sensu, qui idola colunt, Deus verus abest. Sed qui erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi.

Vocatis autem decem servis suis dedit illis decem minas, etc. Denarius numerus ad legem pertinet propter Decalogum, vocat itaque paterfamilias decem servos, quia elegit discipulos per litteram legis imbutos. Dat illis decem minas, quia legis dicta spiritaliter intelligenda revelat. Post passionem quippe, resurrectionemque suam aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas. Mina quam Græci *μνᾶ* vocant c dragmis appenditur, et omnis Scripturæ sermo, quia vitæ cælestis perfectionem suggerit, quasi numeri centenarii pondere fulgescit.

Et ait illis: Negotiamini dum venio. Verba, inquit, legis ac prophetarum mystica interpretatione discussa, populis offerte, atque ab eis fidei confessionem, morumque probitatem recipite: juxta quod Paalmista suis auditoribus præcepit dicens: *Sumite psallam et date tympanum*, hoc est, laudem prædicationis in cordis intentione percipite, et devotionem operis in carnis castigatione redigite.

Cives autem ejus oderant illum, et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Cives impios Judæos dicit, de quibus alibi protestatur: *Nunc autem et viderunt et oderunt et me et Patrem meum*, qui non solum præsentem neque ad mortem crucis oderant, sed et jam post resurrectionem ejus, noverunt persecutionem apostolis, et prædicationem regni cælestis spreverunt.

Et factum est ut rediret accepto regno. Significat tempus, quando in manifestissima et eminentissima claritate venturus est, qui eis humilis apparuit, cum diceret: *Regnum meum non est de hoc mundo* (Joan. xix).

Quibus et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut scirat quantum quisque negotiatus esset, etc. Ut sciret, inquit, non quod eum quid lateat, cui verissime dictum est, *Domine, tu omnia scis, sed scire dicit, scire omnes faceret.* Tunc enim omnium opera et cogitationes palam omnibus ostenduntur.

Venit autem primus dicens: Domine, mina tua decem minas acquisivit. Primus servus, ordo doctorum est, in circumcisionem missorum, qui unam minam negotiatus acceperat; qui unum Deum, unam fidem, unum baptismum, unum Dominum prædicare jussus est. Sed hæc eadem mina decem minas acquisivit qui populum sub lege constitutum, sibi docendo sociavit.

Et ait illi: Euge, serve bone et fidelis, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. In modico servus est fidelis, qui non adulerat verbum Dei: sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquitur, quidquid enim in præsentem percipitur donorum, in comparatione futurorum, per pau-

cum est, et modicum, civitates autem decem sunt animæ per legis verbum ad gratiam Evangelii venientes, quibus tunc jure glorificandus ille præponitur, qui eis pecuniam verbi digne commendaverit.

Et alter venit dicens: Domine, mina tua fecit quinque minas. Servus iste cœtus est eorum qui præputio evangelizare missi sunt, cui Dominus ad prædicandum eunti, unam minam, hoc est, unam eandemque fidem quæ et circumcisioni credita est præstiterat, sed hæc quinque minas fecit, quia gentes corporis sensibus antea mancipatas, ad fidei evangelicæ gratiam convertit.

Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. Hoc est ex earum quas imbueras animarum fide et conversatione, magnus sublimisque fulgore, qui eas a tenebris docendo commutaverat, recte quinque civitatibus præfici memoratur, quia non de suis tantum, sed de auditorum suorum, quos ad lucem vocavit profectibus honoratur.

Et alter venit dicens: Domine, ecce mina tua, quam habui reposita, etc. Pecuniam in sudario quippe religare, est percepta dona sub otio lenti corporis abscondere, sunt enim homines, hac sibi perversitate blandientes, sufficit ut de se unusquisque rationem reddat, quid opus est aliis prædicare, ut etiam de ipsis rationem reddere quisque cogatur, cum apud Dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito Evangelio dormierunt, quia per creaturam poterant Creatorem cognoscere, hoc est enim quasi metere, ubi non seminavit, id est etiam eos impietatis reos tenere, quibus verbum legis, aut Evangelii non ministratum est. Hoc autem veluti periculum judicii devitantes, pigro languore, a verbi ministratione conquiscent, hoc est, quasi in sudario ligari, quod acceperunt.

Dicit ei: De ore tuo te judico, serve nequam. Servus nequam vocatur, quia et piger ac deses est, ad exercendum negotium, et procax ac superbus ad accusandum Domini judicium.

Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, etc. (Ex Hieron.) Quod putaverat se excusatione dixisse, in culpam propriam vertitur, si, inquit, durum et crudelem esse me noveras, et aliena secta sectari, ibique metere, ubi non seminaverim, quare non tibi istiusmodi cogitatio incussit timorem? ut scires me mea diligentius quæsiturum, et dares pecuniam meam, sive argentum ad mensam. Utrumque enim *ἀργύριον* Græcus sermo significat: *Eloquia Domini*, inquit, *eloquia casta, argentum igne examinatum.* Pecunia ergo et argentum, prædicationis Evangelii est, et sermo divinus, qui dari debuit ad mensam, hoc est, promptis paratisque fidelium cordibus intimari; ad quam videlicet mensam? id est, ad mentem auditorum, non alia quam dominica est deferenda pecunia, ut omnis sermo docentis Scripturæ sensum sequatur. Nam quod hic Dominus non quamlibet pecuniam, sed suam dicit: numulariis esse fenerandam, exponit Apostolus dicens: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei.*

Et ego veniens cum usuris utique exegissem illam. A Qui verbi pecuniam percipit a doctore emitque credendo, necesse est eam cum usuris solvat operando, ut quod auditu didicit, exsequatur et actu. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur, vel certe de accepto verbi fenore usuras, qui ex eo quod audit, etiam alia studet intelligere, quæ necdum ex prædicatoris ore didicit.

Et astantibus dixit : Auferte ab illo minam, et date illi qui decem minas habet, et dixerunt ei : Domine, habet decem minus. Recte amittit collatam gratiam, quam prædicando aliis communicare neglexit, ut ei augetur qui in illa laboravit, et cum regium christiana, quod superbiendo Saul amisit, David obediendo promeruit. Quod vero ablata a nequam servo mina ei, qui decem minas habebat, dari iussa est, mystice ut reor indicat, intrante plenitudine gentium, omnem Israel salvum futurum, et tunc abundantiam gratiæ spiritualis, quam modo nos tepenter exerceamus, illius populi doctoribus esse conferendum.

Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit, ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. (Ex August.) Hæc sententia ad superiora respicit, docens et illum posse amittere munus Dei, qui habens habet, hoc est, bene utitur, quæ gratiarum mutatio, quoniam in hac vita gerit solet, notandum quod illud Domini redeuntis examen, etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est universaliter implendum. Quotidie namque accepto a Patre regno redit, quia peregrinantis in terra Ecclesiæ semper statum conspicit. Quotidie in tanto fidelium servorum numero, huic pecuniam negotiatio commodat. In altero modum consummati operis examinat. Hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiæ munere donat, illum desidias molles, et marcida luxu otia sectantem, et eo quod dederat privat.

IN NATALI SANCTORUM PLURIMORUM MARTYRUM.

LECTIO EPISTOLÆ BEATI PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS,
CAP. XI.

« Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt
« justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt
« ora leonum, exstinxerunt impetum ignis, effugave-
« runt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate.
« Fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exte-
« rorum, acceperunt mulieres de resurrectione
« mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non susci-
« pientes redemptionem, ut meliorem invenirent re-
« surrectionem. Alii vero ludibria, et verbera ex-
« perti insuper et vincula, et carceres, lapidati sunt,
« secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mor-
« tui sunt. Circuierunt in melotis in pellibus capri-
« nis. Egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus
« non erat mundus. In solitudinibus errantes, in
« montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. Et hi
« omnes testimonio fidei probati inventi sunt in Chri-
« sto Jesu Domino nostro. »

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt, etc. Est autem fides sperandarum rerum non apparentium, neque enim quod videt, quis sperat, sed quod non videmus, per patientiam expectamus. Fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur amplius, quam circa ea quæ videntur, satisfactionem quis haberet.

Obturaverunt ora leonum. Hic de Daniele eum dicere puto.

Exstinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii. Hic autem de tribus pueris eum dicere puto.

Convaluerunt de infirmitate. Hic illud tempus dicit, quando reversi sunt ex Babylonia, quod ait, *ex infirmitate*, hoc esse puto ex captivitate, quando jam in desperatione erant Judaicæ res, quando jam a mortuis nihil distabant.

Fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Hic aperte de Machabæis dicere videtur, quavis et de Josua, Samson, David, et his similibus intelligi potest.

Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Ea quæ circa Prophetas provenerunt dicit, Eliseum et Eliam significans, qui mortuos suscitabant.

Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Clarum est ergo, quia ut meliorem resurrectionem adipiscerentur, non enim talem, qualem resurrectionem acceperunt filii illarum mulierum. In hoc loco videtur mihi, quia Joannem significat et Jacobum. Distentio quippe dicitur decollatio, elegerunt enim magis mori, cum ipsi alios suscitarent, ut meliorem resurrectionem adipiscerentur.

Alii ludibria experti, insuper et vincula et carceres.

Hæc ideo dicit, ut quando aliquis in eadem causa, vel in eadem passione, aut tristitia detineretur, solatium ex similitudine compatiens accipiat. Ac si pejorem aliquam passionem ducas, si non ex eadem causa orta sit, si non pro justitia patiaris nihil prodest. *Beati enim, ait Evangelium, qui persecutionem patiuntur propter justitiam (Matth. v).*

Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. In hoc loco pluralem pro singulari numero posuit. Lapidatum enim justum in Veteri Testamento pro justitia, tantummodo legimus Naboth Gezahelitam, sectum vero solummodo Isaiam, tentati vero et in occisione gladii mortui multi fuerunt.

Circuierunt in melotis in pellibus caprinis, egentes, angustiati, etc. Hæc omnia de filiis Prophetarum, qui in eremo conversabantur, dici videntur, de quibus testibus in Novo Testamento fidelibus, Apostolus fidem facit, ut torpentium corda ad exemplum sanctorum illorum inflammans excitet et recreet.

EVANGELIUM MATTHÆI, V.

« Videns Jesus turbas ascendit in montem. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus. Et aperiens os suum docebat eos dicens : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebant

• terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. »

Videns Jesus turbas ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. (Ex Aug.) Si queritur quid significet mons, bene intelligitur significare majora præcepta justitiæ, quia minora erant, quæ Judeis data sunt. Unus tamen Deus per sanctos prophetas et famulos suos, secundum ordinatissimam distributionem temporum dedit minora præcepta populo, quem timore adhuc alligari oportebat, et per filium suum majora populo, quem charitate jam liberari convenerat. Sedens autem docet, quod pertinet ad dignitatem magisterii et accedunt ad eum discipuli sui, ut audiendis illius verbis, hi essent etiam corpore viciniore, qui præceptis implendis animo propinquabant.

(Ex Fulg.) Recte Deus excelsus in locum excelsum ascendit, ut hominibus excelsis prædicaret excelsa, et aperte lex nova in mente prædicatur, quia vetus Mosi in monte data est.

Et aperiens os suum, docebat eos, dicens. In aperiendo enim os, ostendit profundum et occultum sermonem prolaturum suum, hic enim os suum dicitur aperire, quod prius prophetarum ora aperuit.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Nec aliunde incipere oportuit beatitudinem, siquidem perventura est ad summam sapientiæ. *Initium autem sapientiæ timor Domini,* quoniam et e contrario, *initium omnis peccati, superbia,* quapropter hic intelliguntur pauperes spiritu, humiles et timentes Deum, id est, non habentes infantem spiritum.

Beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram. Illam credo, de qua in Psalmis dicitur: *Portio mea, in terra viventium (Psalm. cxli).* Significat enim quamdam soliditatem et stabilitatem hereditatis perpetuæ, ipse enim est requies, et vita sanctorum. *Mites* autem dicuntur, qui non resistunt malo, sed vincunt in bono malo.

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui lugent peccata, consolabuntur Spiritu sancto, qui propterea Paracletus, id est, consolator nominatur, ut temporalem amittentes, æterna lætitia perfruantur.

Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Hic amatores dicit, veri et inaccessi boni, illo ergo cibo saturabuntur, de quo ipse Dominus ait: *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei (Joan. iv),* ubi loquitur de justitia et illa

A aqua, de qua quisquis biberit, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur. Beatos esse dicit qui subveniunt miseris, quoniam eis ita rependitur, ut de miseria liberentur.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sicut alibi scriptum est: *In simplicitate cordis, querite illum,* hoc est enim mundum cor, quod est simplex cor, et sicut lumen hoc videri non potest, nisi oculis mundis, ita nec Deus videbitur, nisi mundum sit illud quod videre potest.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. In pace perfectio est, ubi nihil repugnat, et ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil resistit Deo. Pacifici autem in semetipsis sunt qui omnes animi sui motus componentes fiunt regnum Dei. Hic convenit illud poeticum:

Pax animam nutrit, retinet concordia pacem.
Pax reprimit litem, concordies necit et idem.
Lis pacem metuit, refugit discordis pacem.
Odia pax pellit, castum pax nutrit amorem.

Beati qui persecutionem patiuntur, propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Non qui propter iniquitatem, sed propter Christianæ unitatis divisionem, nam et Agar passa est, a Sara persecutionem, et illa erat sancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur. Signanter addidit *propter justitiam,* multi enim persecutionem propter sua peccata patiuntur, et non sunt justii. *(Ex Hieron.)* Simulque considera, quod octava veræ circumcisionis beatitudo martyrio terminatur.

Beati estis cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum eos, mentientes propter me. Illud maledictum contemnendum est, et beatitudinem creat, quod falso maledicentis ore profertur, unde et specialiter diffiniunt, quæ sit beata maledictio, omne dicens maledictum adversum vos, mentientes propter me; ubi ergo Christus in causa est, ibi optanda maledictio.

Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Nescio quis hoc nostrum possit implere, ut laceretur opprobriis, fama nostra, et nos exultemus in Domino, hoc qui vanam sectatur gloriam implere non potest. Gaudere igitur et exultare debemus ut merces nobis in cœlestibus præparetur. Eleganter in quodam volumine scriptum legimus: Ne quæras gloriam, et non dolebis cum ingloriosus fueris.

(Ex August.) In cœlis dictum est, in spiritualibus firmamentis, ubi habitat sapientia, justitia, unde et Apostolus inquit, *conversatio vestra in cœlis est (Philip. ii).* *(Ex Hieron.)* Cum dicit, *Beati pauperes,* avaritiam repellit. *Beati mites,* iram et indignationem excludit. *Beati qui lugent,* sæculi tristitiam quæ mortem operatur repugnat. *Beati qui esuriunt, gulam,* sive omnium deliciarum cupiditatem, per jejunium retundit. *Beati misericordes,* humili compatiendo jecit. *Beati mundo corde,* in fornicationem et omnem corporis inquinamentum fortiter extorquet. *Beati paci-*

Acti, vanam gloriam, pacis dilectionem humiliat. A Beati qui persecutionem, accidiam omnemque discurrendi amorem abjicit.

IN NATALI VIRGINUM.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XIII.

« Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quæ habuit et emit eam. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset educentes et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exhibunt angeli et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. »

Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Crebris parabolarum obscuritatibus retardati commaticam interpretationem excedimus, ut prope de alio interpretationis genere, ad aliud transisse videamur. (Ex Hieron.) Thesaurus iste, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ absconditi, aut Deus Verbum est, qui in carne Christi videtur absconditus, aut sanctæ Scripturæ, in quibus reposita est notitia Salvatoris, quem cum quis in eis invenerit, debet omnia istius sæculi emolumenta contemnere, ut illum possit habere, quem reperit. Quod autem sequitur, quem cum invenerit homo, abscondit, idcirco dicitur, non quod hoc de invidia faciat, sed quod timore servantis et nolentis perdere, abscondat in corde suo, quem pristinis prætulit facultatibus.

Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendit omnia quæ habuit, et emit eam. Aliis verbis idipsum, quod supra dicitur, bonæ margaritæ, quas quærit institor, lex et prophetæ sunt, et notitia Veteris Testamenti, unum autem est pretiosissimum margaritum, scientia Salvatoris, et sacramentum passionis illius, et resurrectionis arcanum. Quod cum invenerit, homo negotiator, similis Pauli apostoli, omnia legis, prophetarumque mysteria, et observationes pristinas, in quibus inculcate vixerat, quasi purgamenta contemnit, et quisquillas, ut Christum lucrifaciat. Non quod inventio novæ margaritæ, condemnatio sit veterum margaritarum, sed quod comparatione ejus omnia alia gemma sit villor.

Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exhibunt angeli et separabunt malos de medio justorum, etc. Impleto Jeremiæ vaticinio docentis: *Ecce ego mitto ad vos pisces multos (Jer. xvi)*, postquam audierunt Petrus et Andreas, Jacob et Joannes, filii Zebedæi, sequimini me, et faciam vos pisces hominum, contextuerunt sibi ex Veteri ac Novo Testamento sagenam evangelicorum dogmatum, et miserunt eam in mare hujus sæculi quæ usque hodie in mediis fluctibus tenditur capiens de salis et amaris gurgitibus, quicquid inciderit, id est, et bonos homines et malos et optimos pisces et pessimos, cum autem venerit consummatio et finis mundi, ut ipse infra manifestius disserit, tunc sagena extrahetur ad littus. Tunc verum discernendorum piscium indicium monstrabitur, et quasi in quodam quietissimo portu boni mittentur in vasa cœlestium mansionum, malos autem torrendos et exsicandos gehennæ flamma suscipiet.

Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. Ad apostolos proprie sermo est, et illis dicitur: *Intellexistis hæc*, quos non vult audire tantum, ut populum, sed intelligere, ut magistros futuros.

Ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. Instructi erant apostoli scribæ et notarii Salvatoris, qui verba illius et præcepta signabant in tabulis cordis carnalibus regnorum cœlestium sacramentis, et pollebant opibus patrifamilias, ejicientes de thesauro doctrinarum suarum nova et vetera, ut quicquid in Evangelio prædicabant legis et prophetarum vocibus comprobarent: unde et sponsa dicit in Cantico canticorum: *Nova cum veteribus, fratruelis meus, servavi tibi.*

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXV.

« Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes: sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: *Ecce sponsus venit, exite obviam ei.* Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.* Responderunt prudentes, dicentes: *Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis.* Dum autem irent emere, venit sponsus, et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. Novissime vero veniunt et reliquæ virgines dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis.* At ille

respondeans ait : Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. »

Simile est regnum cælorum decem virginibus. (Ex Greg.) Dum enim regnum constat, quia reproborum nullus ingreditur, queritur cur fatuis virginibus simile esse prohibetur, sed sciendum est, quod sæpe in sacro eloquio regnum cælorum præsens Ecclesia dicitur, de quo et alio loco Dominus dicit : *Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus, id est, de præsentis Ecclesia omnia scandala.* Unde et alibi dicit : *Qui solverit unum de mandatis istis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum* (Matth. v), id est, in Ecclesia. Ergo et hic in decem virginibus præsens signatur Ecclesia. In quinque autem corporis sensibus, unusquisque subsistit. Geminatus autem quinarius denarium perficit. Et quia ex utroque sexu fidelium multitudo colligitur, sancta Ecclesia decem virginibus similis denuntiatur, in qua quia mali cum bonis, et reprobi cum electis admixti sunt, recte similis virginibus prudentibus et fatuis esse prohibetur.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes. Videntur itaque mihi quinque virgines significare, quinque partitam continentiam carnis illecebris. Continentus est enim animi appetitus a voluptate oculorum, a voluptate aurium, a voluptate olfaciendi, gustandi, tangendi, sed quia ista continentia partim coram Deo fit, ut illi placeatur interiori gaudio continentiae, partim coram hominibus tantum, ut gloria humana capiatur. Quinque dicuntur sapientes, et quinque stultæ, utraque tamen virgines, quia utraque continentia est, quamvis diverso fomite gaudet.

Hanc parabolam decem virginum fatuarum atque prudentium, quidam simpliciter in virginibus interpretantur. Quarum alix juxta Apostolum, et corpore et mente sunt virgines : alix virginitatem tantum corporum reservantes, vel cætera opera non habent proposito suo similia, vel parentum custodia reservante, nihilominus mente nupserunt : sed mihi videtur, non ad virginalia corpora, sed ad omne hominum genus per comparisonem pertinere, tam ecclesiasticos quam Judæos atque hæreticos, qui idcirco virgines appellantur, quia in unius Dei motu gloriantur.

Quæ accipientes lampades suas. Lampades autem sunt, quia manibus testantur opera, quæ secundum istam continentiam fiunt : dictum est autem, ut luceant opera vestra coram hominibus.

Exierunt obviam sponso et sponsæ. In sponso enim nomine, Christus intelligitur, de quo Evangelium dicit : *Non jejunabunt filii sponsi, quandiu cum illis est sponsus.* Ergo, non possunt qui Christiani non sunt, sponso Christo venire obviam. Unum corpus dixit, utriusque sexus, sponsi et sponsæ, sed quid in Dominum, quid in Ecclesiam conveniat, rationem cognoscimus, sicut alibi : *Sicut sponso imposuit mihi mitram, et sicut sponsam ornavit me ornamento.* Unum corpus dixit, id est, Christum et Ecclesiam.

Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumperunt oleum secum. (Ex August.) Multi enim, quamvis de Christi bonitate plurimum sperent, gaudium tamen non habent, dum continenter vivunt, nisi in laudibus hominum; non ergo habent oleum secum. Nam ipsam lætitiæ oleo significari arbitrator : *Propterea unxit te, inquit, Deus Deus tuus oleo lætitiæ, qui autem non propterea gaudet, quia Deo intrinsecus placet, non habet oleum secum.*

Per oleum quippe, nitor gloriæ designatur. Vascula autem, nostra sunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Fatuæ autem virgines oleum secum non sumunt, quia gloriam intra conscientiam non habent, quia plerumque bona in se opera, cum electis et reprobis ostendunt, sed soli ad sponsum veniunt cum oleo, qui de his quæ foris egerint intus gloriam requirant, unde per Psalmistam quoque de sancta electorum Ecclesia dicitur : *Omnis gloria ejus filiæ regis intus* (Psalm. XLIV).

Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Lætitia honorum operum in corde atque conscientia posuerunt. Sic et Apostolus monet : *Probet autem se homo, inquit, et tunc in semetipso habebit gloriam, et non in altero.*

(Ex Greg.) Prudentes oleum in vasis habent, quia nitorem gloriæ intra conscientiam retinent, Paulo attestante, qui ait : *Gloria nostra, hæc est testimonium conscientiae nostræ.*

Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes, et dormierunt. (Ex August.) Omnes dicit : quia ex utroque genere continentium hominum, sive eorum qui de bono suo opere Deo tribuunt gloriam, sive eorum qui in laudibus hominum acquiescunt, moriuntur hoc intervallo temporis, donec sub adventu Domini, fiat resurrectio mortuorum.

(Ex Greg.) Dum venire Judex ad extremum judicium differt, electi et reprobi in mortis somno somniant. Dormire etenim mori est, ante somnum vero dormire, est ante mortem a salute languescere, quia per pondus ægritudinis pervenitur ad somnum mortis. Consequenter autem dicitur dormierunt, quia postea suscitandi sunt.

Media autem nocte, etc. (Ex Greg.) De adventu sponsi clamor in media nocte fit, quia sic dies judicii subrepat, ut prævideri non valeat, quando venit, quippe cum ipse Dominus dicat : *De die autem illa et hora nemo scit* (Matth. xxiv). Et Apostolus ait : *Dies autem Domini tanquam fur in nocte ita veniet* (I Thess. v). Per angelorum clamorem et tubas præcedentium fortitudinem, Christi resonavit adventus, traditio Judæorum est Christum media nocte venturum in similitudinem Ægyptii temporis quando Pascha celebratum est, et sanguine agni postes nostrorum frontium consecrati sunt : Unde reor traditionem apostolicam permansisse, ut in die vigiliarum Paschæ, ante noctis medium, populos dimittere non liceat, sed expectantes adventum Christi stent in Ecclesia.

Tunc surrexerunt, etc. (Ex Greg.) Tunc omnes

virgines surgunt, quia electi et reprobi a somno suæ mortis excitantur, lampades ornant, quia sua secum opera numerant, pro quibus æternam recipere beatitudinem expectant.

(*Ex August.*) Aptaverunt lampades suas, id est, rationes reddendas operum suorum. Oportet enim nos exhiberi ante tribunal Christi, ut illic recipiat unusquisque, quod gessit in corpore, sive bonum, sive malum.

Fatue autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. (*Ex Greg.*) Quid est autem quod tunc a prudentibus oleum petunt nisi quod in adventu iudicis, cum se intus vacuus invenerint, testimonium foris quærunt. Ac si a sua fiducia deceptæ, proximis dicant, quia nos quasi sine opere repelli conspiciatis, dicite de nostris operibus, quid vidistis? Sed lampades fatuarum virginum extinguuntur, quia earum opera quæ clara hominibus foras apparuerunt, in adventu iudicis intus obscurantur, et ad retributionem non veniunt, quia pro eis receperunt ab hominibus laudes, quas amaverunt.

(*Ex Hieron.*) Quæ lampades suas quæruntur extingui, ostenderunt eas ex parte lucere, et tamen non habere lumen indeficiens, nec opera perpetua. Si quis igitur habet animam virginalem et amatorem pudicitia, non debet mediocribus esse contentus, quæ cito exolescunt, et exorto caumate arefiunt, sed perfectas virtutes sequatur, ut lumen habeat sempiternum.

Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficit nobis et vobis. (*Ex August.*) Unusquisque enim pro se rationem reddet, nec alio testimonio quisque adjuvatus apud Deum, cui secreta cordis apparent. Et vix sibi quisque sufficit, ut ei testimonium perhibeat conscientia sua.

(*Ex Greg.*) In illo enim die, quod tamen de quibusdam in pace Ecclesie quiescentibus loquor, sibi met ipsis testimonium uniuscujusque vix sufficit, quanto minus et sibi et proximo? ubi et protinus per increpationem subdunt.

Ite potius ad vendentes et emite vobis. (*Ex Aug.*) Non consilium dedisse putandæ sunt; sed crimina eorum ex obliquo commemorasse.

(*Ex Greg.*) Venditores quippe olei, adultores sunt, qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt, de quo profecto oleo Psalmista dicit: *Oleum autem peccatoris, non impinguet caput meum* (*Psal. cxi.*).

Dum autem irent emere, venit sponsus, et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. (*Ex Aug.*) Euntibus autem illis, venit sponsus, id est, inclinantibus se illis in ea quæ foris sunt, et solidis gaudere quærentibus, quia gaudia interna non noverunt. Venit ille qui iudicat, et quæ paratæ erant, id est, quibus bonum coram Deo testimonium conscientia perhibebat. Intraverunt cum eo ad nuptias, id est, ubi munda anima sempiterno Dei verbo fecunda copuletur. *Clausam est janua*, id est,

receptis illis, qui sunt in angelicam vitam mutati. *Omnes enim resurgemus, inquit, sed non omnes immutabimur* (*I Cor. xv*). Clausus aditus regnum cælorum: Non enim post iudicium patet precum, aut meritorum locus: O si sapere in cordis palato possit, quid admirationis habet, quod dicitur, venit sponsus? quid dulcedinis? Intraverunt cum eo ad nuptias, quid amaritudinis? *Et clausa est janua.* Quanta vero tunc erit electorum letitia, qui de ejus merentur visione gaudere, cum eo simul ad nuptias intrare, qui et in sponsi nuptias gaudent, et tamen ipsi sunt sponsa, quia in illo æterno regni thalamo, visioni nostræ Dens conjungitur, qui scilicet visio nunquam in perpetuum amoris sui amplexibus evellatur. Tunc regni janua lugentibus clauditur, quæ modo pœnitentibus quotidie aperitur. Erit namque tunc pœnitentia, sed fructuosa jam non erit, quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modo aptum veniens tempus perdit.

Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. (*Ex Hiero.*) Egredia quidem in Domini appellatione confessio, idemque repetitum indicium fidei est, sed quid prodest voce invocare, quem operibus neges.

(*Ex Greg.*) Ibi jam a Deo non potest mereri quod petit, qui hic noluit audire, quod jussit. Qui tempus congruum pœnitentiæ perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit.

(*Ex Aug.*) Non dictum est, quod emerint oleum, et ideo intelligendæ sunt nullo jam remanente de alienis laudibus gaudio, in angustiis et magnis afflictionibus redire ad implorationem Dei, sed magna est ejus severitas, post iudicium, cujus ante iudicium ineffabilis misericordia prærogata est.

At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio. (*Ex Hiero.*) Novit Dominus qui ejus sunt (*II Timoth. ii*), et qui ignorat ignorabitur (*I Cor. xiv*). Nescit Dominus operarios iniquitatis.

(*Ex Greg.*) Preces offerunt, sed nesciuntur, quia tunc velut incognitos Deus deserit, quos modo suos pro vitæ meritum non agnoscat.

Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Si sciret quisque de præsentis sæculo, quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus atque aliud pœnitentiæ aptare potuisset, sed qui pœnitentiæ vitam spondit peccanti, diem crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus prævidere.

(*Ex Aug.*) Non modo illius ultimi temporis quo venturus est sponsus, sed suæ quisque dormitionis diem et horam nescit. Quisquis autem paratus est, usque ad somnum, id est, usque ad mortem, quæ omnibus debetur, paratus invenietur, etiam cum illa vox media nocte sonuerit, qua omnes evigilaturi sunt. Quod vero sponso et sponsæ dixit obviam venisse virgines, sic intelligendum puto, ut ex ipsis virginibus, confictur, ea quæ dicitur sponsa, tanquam si omnibus Christianis in Ecclesiam concurrentibus filii ad matrem concurrere dicantur, cum ipsis filiis congregatis, constet ea quæ dicitur mater.